Opr. Kozubek W. 1923.

Zasady

Organizacyi Władz Policyjnych i Sądowniczych w Gminach wjejskich i mjejskich, tudzież zapobjegania ubóstwu i przestępstwom

z

Projektem ogółowym

oraz

Kwestya Włościańska.

Zeszyt I.szy

1

Zasady

~~ulepszenia~~ organizacyi Władz Policyjnych i Sądowniczych w Gminach wiejskich i miejskich, tudzież zapobjegania ubóstwu i przestępstwom,

z

Projektem ogółowym

~~oraz~~

~~Zasady do rozwijania [illegible]~~

przez

T. S.

~~Rząd Gubernijalny Płocki przesłał Kommissyi Rz. Spr. Wew. i D.~~

~~pod d. 27 Lipca / 8 Sierp. 1846 N^ro^ 46336~~

Cały Projekt z motiwami dotyczy kwestyi włościańskiej

Specyalnie zaś:

w zeszycie I pag. 84, ~~112~~

II — 112, 288, – 303,

III — — 352, 354

V — 580.

Spis ogólny

pag.

wzro-

Z summy dziesiątnej rocznej, podczas najwyższych cen

Projektu Zasady Ustaw Organizacyi Policyjnych i Sądowniczych w Gminach wiejskich i miejskich, tudzież zapobiegania nadużyciom i przestępstwom

Motiva Projektu.

Zasady główne

1. Już jest uznana powszechnie, przez wszystkie władze krajowe i osoby prywatne zdolne, zastanawiając się; prawda: że dotychczasowe (ostatnie ogniwa Administracyi, Policyi i Skarbowości oraz Sądownictwa cywilnego i Policyjnego po wsiach) celom swoim nieodpowiadają. Zbyt słabe lub zaniedbywane wykonywanie Ustaw, i mało rozszerzana znajomość tychże; wymierzanie sobie sprawiedliwości z zemsty, albo narzekania na trudność jej dojścia; rozszerzające się przestępstwa zwłaszcza powtarzane, są tego dowodami. Gdy projektowanie jest już polecone, wykazywanie obszerniejsze potrzeby Projektu w ogóle, niezdaje się być szczególnem.

2. Organizacya Władz wiejskich (wykonawczych) oraz sądowniczych ta będzie najdogodniejsza; która się z organizacyą Parafij połączy. Idący do Kościoła, załatwi zaraz interess administracyjny, lub sądowy. Idący w tym interessie, będzie zaraz w Kościele i publikacyj Ustaw i Urzędem

Marginalia:

po wsiach; co do miast zapewne Rząd oddzielnie zastanowi się także dla zapobieżenia w źrodłach licznemu złemu.

wystawioną już jest potrzeba, przez Rząd Gubernialny Płockiego pod d. 25 Stycz. / 6 Lut. 1843 № 7356 Kommissyom Rządowym co do Sądownictwa i przez Gubernatora Cyw. Płockiego pod d. N. Pann i gdy

nietylko nauki religijnej i moralnej, ale oraz

~~2~~

[Zastępcy wspólnego Wójtów Obwodu ~~Gmin Parafii~~ Parafialnego ~~Gmin wszelkich ogólnej Parafialnego~~

~~Zastępca wspólny Wójtów Gmin Gminy ogólnej wszelkich Parafii~~

posłucha. Potrzebujący ~~obwodowej~~ ~~...~~ bliższej po publikacyi wiadomości: uda się zaraz do Kancellaryi Zastępcy ~~Gminy~~ Obwodu [gdzie dla wszystkich wyznań publikacye odbywać [: po nabożeństwie :: art. 5 T. 14 p. 179 :] w kościele katolickim: ~~mogą~~ może. Jeżeli dla natłoku ~~interessantów~~ osób do Kancellaryi ~~Gminy~~ Obwodu ~~ogólnej~~ wspólnej interessu swego niezałatwił, drogi naprożno nieodbywał, czasu do utrzymania się potrzebnego, tak jak teraz ~~można~~ często ~~niemarnował~~ z powodu zatrudnienia Wójta swemi interessami gospodarskiemi ... itd. niemarnował, a zawsze będąc w Kościele, skorzystał. Podobnie każdy Wójt Gminy mający stosun[

[ki z rzeczonym Zastępcą wspólnym takowe przy bytności w kościele załatwi: a jeżeli niezałatwił, bytnością swoją w kościele dał przykład Ludowi. Dobre i złe zawsze ~~idzie~~ od góry idzie.

~~3. Do osiągnienia wojt~~

3. Do osiągnienia wszelkich celów, muszą być często i wszelkie środki użyte. Nie można się zrażać trudnościami. Urzędnik zmniejszający sobie lub drugim prace kosztem cierpienia kraju, nieodpowiada świętemu (?) swemu powołaniu. ~~Lit.~~

4. Półśrodki często przecinają możność użycia środków stano

no

nowszych: od razu więcej użyć potrzeba środków stanowczych; bez uwagi na trudności jakie ku dojściu do celów przez Kraj, a zwłaszcza przez Lud najbie~~dniejszy zamierzonych~~,

dniejszy pożądanych; pokonywać wypadnie. ~~5 Podług art. 62 Statutu organicz. kiedy mniej~~ [

§ 5 Na całym świecie (i od wyjątków) ludzie, prócz wyjątków, są blisko jednakowi: trzeba ich własnym interessem, do własnego ich nawet dobra pociągać, tak ~~a i to do wykonania zamiarów dopomoże~~ a w potrzebie do własnego ich ~~dobra~~ i ogólnego dobra, przymusić.

§ 6 Zapobieganie złemu w źródle z którego wypływa, przez usunięcie przyczyn, jest krótszém pewniejszém i dla ogółu korzystniejszém, niż ~~karanie skutków złego gdy już nastąpiło~~ poszukiwanie i karanie skutków czasem natrafianych, czyli czastki złego, gdy już nastąpiło.

§ 7 Z zapobieżenia złemu zawsze dobre, z poszukiwania i karania złego, często złe wynikają skutki.

§ 8 Jeżeli uważamy iż Wójtom główną stoi przeszkodą w utrzymaniu dobrej Poli[cji]

[...] Jest to [: a małych jest więcej :] ma mieć dla Spraw nieprzewyższających wartości zł. 500 Sędziów Cywilnych i Policyjnych wedle ogólnego przepisu art. 56 mianowanych i obieranych. Mieszkańcy mieliby, będą więc mieli więcej dogodności rozsądzać się w Sprawach cywilnych zwłaszcza drobnych np. o kilkadziesiąt kopiejek bez żadnych podróży w miejscu. Podobnie Sprawy policyjne bez wiązania Obwinionego i świadków kosztownemi podróżami załatwianemi będą w miejscu, bez zwłoki pro publico szkodliwej.

Tenże art. 62 [: ma się rozumieć podobnie jak co do mieszkańców tamże z art. 56 :] przeznacza dla podobnych że Spraw, podobnych że Sędziów „mianowanych i obieranych:

„w każdym wiejskim Okręgu [: Gminie :]"

W art. 62 nie jest mowa o tym samym „Okręgu wiejskim [: Gminie :]" ~~była mowa~~ o którym artykuły 1, 39 i 41 mówią, to jest:

„wiejskie Okręgi [: Gminy :]"

czyli Gminy wiejskie nad 9 dymowe; bo niepodobna do tak małego Okręgu dawać Sędziów, i tworzyć tak wiele Sądów. Nie jest także mowa w tym art. 62 o tym samym:

„miejskim i wiejskim Okręgu [: Gminie :]"

o którym artykuł 47 wspomina: bo tu jest mowa wedle art. 42, 48, 49, 50 i 51 o Obrębach ~~Gminnych~~ Zgromadzeń nieszlachty czyli Gmin

jest tych

2

[Zastępcy wspólnego Wójtów Okręgu ~~Gmin Parafii~~ Parafijalnego ~~Ogólny Parafijalnego~~

~~Zastępca ogólny Wójtów Gmin Gminy ogólny wszystkich Parafii~~

[lub z przezorności Zastępcy współnym takowe przy bytności w kościele załatwi: a jeżeli niezałatwi, bytnością swoją w kościele dał przykład Ludowi. Dobre i złe zawsze ~~idzie~~ od góry idzie.

posłucha. Potrzebujący ~~obszerniejszej lub po~~ bliższej po publikacyi wyjadomości: uda się zaraz do Kancellaryi Zastępcy ~~Gminy~~ Okręgu [gdzie dla wszystkich wyznań publikacye [odbywać [po nabożeństwie [art. 5 T. 14 p. 179] ~~się mogą~~ [w kościele] katolickim:] ~~się mogą~~ może. Jeżeli dla natłoku ~~interessantów~~ osób do Kancellaryi ~~Gminy~~ Okręgu ogólny wszystkich interessu swego niezałatwi, drogi naprożno nieodbywał, czasu do utrzymania się potrzebnego, tak jak teraz ~~można~~ często ~~niemarnować~~ z powodu zatrudnienia Wójta swemi interessami gospodarskiemi . . itd. niemarnował, a zawsze będąc w Kościele skorzystał. Podobnie ~~3. Do osiągnienia wszel~~ każdy Wójt Gminny mający stosun[

3. Do osiągnienia wszelkich celów, musza być często i wszelkie srodki użyte. Nie można się zrażać trudnościami. Urzędnik zmniejszający sobie [lub drugim] prace kosztem ciemienia kraju, nieodpowiada swojemu swemu powołaniu. ~~Lit.~~

4. Półsrodki często przecinają poźniej możność użycia srodków stano

no

dnorodnej całości pochodzą, wszystkie do siebie dobrze ~~przystają~~ bez chwiania się przystają; wszystkie z sobą w ścisłym są związku. Przeciwnie jeśli chcemy złożyć całość z części i cząstek (przez różne Władze układanych) różnorodnych, różnocelowych; ~~całość nigdy doskonałą być nie może~~. te dobrze do siebie przystawać nie będą; ~~mogły~~ całość niebędzie doskonała. — To powoduje do przedstawienia też nie jednego ~~do jednego lub kilka Ukazów Ukazu~~ Projektu do Ukazu ~~Projektu do projektowania jednego Ukazu~~ Postanowień w różnych przedmiotach ~~które~~ styczności z sobą mających, które oddzielnemi w każdym przedmiocie Postanowieniami Rady administracyjnej, rozwijanymi być mogą. ~~Dob~~ — Dobre Ustawy Tęczą, wiążą Tron z Poddanymi. —

~~11~~ 12. Udoskonalają się ~~Prawa~~ Ustawy: przez uwagi krytyczne, i przez doświadczenia w wykonywaniu. Droga ~~droga~~ doświadczeń, czasem Rząd, a często mieszkańców ~~złych wiele~~ nie mało kosztuje! ~~jakże wiele tego przykładów~~! Rząd nie może być chętnym często zmieniać swoje dzieła: zmiany ~~Prawa~~ Ustaw są zawsze Konwulsyami służby. Niepomijajmy ~~pierwszej~~ więc drogi (krytycznej ~~doświadczeń~~) jako dogodniejszej, mającej ~~dla~~ Rządowego i prywatnego, ani ~~dla~~ mieszkańców, niekosztującej: — ~~Z Projektów który się najlepszym okaże Projekt, który się najlepszym okaże.~~ ~~mieszkańców, niekosztującej:~~ bo i droga ~~droga~~ Doświadczeń ~~przez~~ zawsze pozostanie, ale już mniej kosztowna. Doskonałości nie ma. Więcej widzą oczy jak oko. Projekt

~~[illegible] ją się do Okręgów Gminnych czyli nieszlacheckich reprezentacyjnych~~

~~Artykuł 62, jest w Tytule V o porządku Sądowniczym, dla tego też stosuje się do Okręgów wiejskich czyli Gmin wiejskich Sądowych. Że zaś takich jeszcze nie ma, zatém należy ten artykuł stosownie do art. 68 rozwinąć, a przytém organizacyą administracyjną ułepszyć, przez utworzenie z Parafij udogodnionych Gmin ogólnych wiejskich Parafijalnych i przez ustanowienie Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin Gminy ogólnej wiejskiej Parafijalnej Urzędnika administracyjno-~~ ~~są~~ ~~dowego, bacząc:~~

~~że powierzać wymiar sprawiedliwości jednej Osobie często jest zawodnie.~~

~~że sprawa o kilka kopiejek tak może być ważną dla biednego, jak sprawa o kilka set rubli~~ ~~dla bogatego.~~

zwłaszcza do których Lud przywykł,

6

jest pierwiastkowy, który się najlepszym okaże poprawić i uzupełnić można podług innych Projektów, pierwiastkowych. Wypracowany Projekt jest zbiorowy oddajmy pod uwagi krytyczne i wnioski ku ulepszeniu Publiczności, oraz wszystkich Władzom nie pomijając i tych których głównie dotyczy to jest i władzom najniższym przez które, na których i na Publiczności wykonywanie nowej ustawy dokonywać się będzie, i Tam znajdują się takie ludzie z zdrowemi krótkiemi pomysłami. Mając wykonywać, niech mają udział w projektowaniu. — Krytyka przewidzi niedogodności w wykonywaniu, poda środki ku ulepszeniu. Materyały te krytyczne i wnioski posłużyć mogą do sformowania udoskonalonego Projektu stanowczego, pod wyższe rozwagi i Decyzyą.

Jeżeli pragniemy: aby dzieło poprawy Organizacyi zadowolniło N. Pana, było przez swoją wszechstronną dogodność trwałem, i Naród uszczęśliwiło; spieszmy z pracą i Decyzyą: ale spieszmy powoli! Ten robi prędko, kto robi dobrze: bo później poprawki, objaśnienia .... czasu niezabierają, niekontentowania najwyższego i najniższego, niesciągają. —

wraz z jego Zasadami

administracyjnej i sądowej

pro

14. — Gdzie idzie o błaganie Monarchy dobrem kilku milionów Ludu troskliwie zajętego: aby go ~~szczęściem~~ szczęściem obdarzyć raczył; niech nas nic od wynurzenia prawdy choćby z wyznaniem naszej winy, nie zraża, nic wstrzymuje. Wina bez złego zamiaru nie skaziła: wyznanie jej i szczera chęć poprawienia błędów, jest cnotą poszanowanie wzbudzającą. ~~[illegible]~~ Przekonany większością zdań zdolnych, przy swem obstający: byłby winny w oczach dobrego Monarchy i Narodu. —

Najjaśniejszy Pan chce widzieć o stanie kraju nie z jednego źródła: zażądać raczył i od Gubernatorów Cywilnych Raportów corocznych, z których i Projekt niniejszy przez Najjaśniejszego Pana rozkazany jest wypływem. Chce więc Najjaśniejszy Pan widzieć prawdę w właściwych kolorach. Taić, pokrywać ją: byłoby zawodzić Tron i Naród, byłoby odejmować Ojcu możność dania pomocy Swym dzieciom! a potomność na wolno wzrastający odmęt nieszczęść wystawić. Wyobrażeniem na małą skalę Gospodarstwa Narodu: jest gospodarstwo Właściciela kilkunastu wiosek: byłżeby zadowolniony gdyby mu jego Officyaliści nie donosili z jakich przyczyn jego włości chorują? Gdyby się choroba bardziej z powodu nieprzedsiębrania środków zaradczych, wzmogła; tedy i podstarości Officyalistów, nie donoszący Właścicielowi o chorobie i jej przyczynach, niebyliby bez nagany. — ~~Mówienie i słuchanie prawdy, łączy Rząd z rządzonymi. Zdatni Urzędnicy~~, Mówienie i słuchanie prawdy, łączy Rząd z ~~Rządzonymi~~ rządzonymi. —

8

15. Czytający pojedynczo: Tytuły, Działy, i Poddziały Projektu i ich motiva, niech sobie niepodobieństw nie wystawia, niech raczej zawiesić swoje zdanie, aż do przeczytania całości. Niech pomni: że małe początki wydają z czasem wielkie dzieła, że nikt nie skończył, kto nie zaczął, że bez udecydowania projektów i środków do zaczęcia i ukończenia dzieł wielkich, te nigdy dobrze rozpoczętemi nie będą. [Niech nie spuszczając z pamięci całości, porównywa Tytuły: rzeczy nowe, głębszej wymagają rozwagi. Potém dopiero będzie mógł dać swiatłe i bezstronne zdanie:

[że lepiej zrobić choćby i najpowolniej, niż nie zaczynając, nie zrobić nigdy.

czy przyjęciem Projektu: usunięcie ro[…]cznych niedogodności, a zapewnienie do[…]dności [ze zmniejszeniem [wydatków wszystkich Klass mieszkańcom, są zdolne: z czasem, powoli, osiągnąć różne cele w tymże Projekcie i jego Zasadach, zamierzone?

[tak dla Mieszkańców kraju jako i dla Władz Administracyjnych i Sądowych, oraz

[pośrednie i bezpośrednii

16. Krytyka bezstronna mająca na celu jedynie sprostowania lub ulepszenia ku dobru kra[…]ju, potrzebuje być tylko na piśmie, z poczytaniem możności jej uznania lub odpierania. —

17. Jak nowatorstwo, tak równie zachowawcz[…] nieprzezorne mogą być szkodliwe. Przekon[…]wszy się że to, co jest zachowywane, złe skutki wydaje: dla czegóż nie odmienić ab[…] były skutki dobre?. Czy dla tego że źle robiono, ma się dalej źle robić aby

To

było więcej złych skutków, zamiast po-
prawienia, aby im zapobieżyć? Nowe po-
mysły często opór znajdują: zwłaszcza u
tych, którzy więcej, dłużej, do dawnego
przywykli. Bywały pomysły przez ~~wielką~~
~~wy~~ większość albo nawet powszechnie odrzu-
cane, prześladowane, … które później, …
z czasem, … wszystkie Narody przy-
jęły, a odrzucanie zganiły. (~~Kopernik~~ …)
Uznawszy w którym przedmiocie, że zacho-
wawczość złe skutki sprawuje, myślmy
o ich odwróceniu. Nie odrzucajmy nastrę-
czanych ku temu ~~pomysłów~~ projektów
bez głębokiej rozwagi i dowiedzenia, że le-
pszych skutków nie wydadzą, i bez zapro-
jektowania pod rozwagę innych lepszych
pomysłów. Projektowanie ku poprawie-
niu, jest wspólnym wszystkich obo-
wiązkiem. —

~~Czytać Projekt Tyt. I o udogodnieniu Parafij fol. 4.~~

art. 5.

Odłączenie realności ~~wsi lub osady~~, odłącza zarazem z nią dziesięciny i jura stolae. Alienacya zaś innych funduszów Parafijalnych ~~kościelnych~~ [tylko stosownie do art. 537 Kod. C. ~~nast.~~ przez ~~Władzę~~ duchowną właściwą z akceptacyą cywilnej ~~powac może~~ następować może.

[ku wsparciu biedniejszych Probostw

art. 6.

Wspieranie ~~Wsparcie~~ biedniejszych Probostw [: z przeniesieniem na nie obowiązków fundacyjnych :] z funduszów Probostw zamożniejszych, nie może być do tego stopnia: aby ~~było dotkliwem w tych~~ . się sprzeciwiało emulacyi w zasługiwaniu na lepsze beneficia, oraz potrzebie utrzymania przynależnej powagi.

[że i życzy sobie dać (z dozwoleniem swych wierzycieli Hypot. ~~z dozwoleniem~~) (na wsi tejże dla Probostwa grunt i dogodności odpowiadające wartości ~~i do~~ gruntu i dogodnościom, jakie ma Probostwo na wsi parafijalnej, oraz czy budowle dla Probostwa przy kościele filialnym wystawi i kaucyę hypoteczną na to złoży. ~~stawi~~. W takim wypadku grunta dawne Probostwa z budowlami stałyby się własnością Właściciela wsi ~~dawnej~~ kościelnej dawnej Parafii, ~~jako wynagrodzenie za umniejszenie dochodu propinacyjnego~~.

art. 7

Gdy idzie o zmianę Kościoła filialnego na Parafijalny, Decyzya Władzy duchownej i cywilnej ~~za akceptacyą~~ (~~według Praw Kościelnych~~) ~~przez cywilną~~ uprzedzi zasięgnienie wiadomości o życzeniach większości Parafijan właścicieli gruntowych, z główną uwagą na dogodność dla Ludu [, oraz odebranie Deklaracyi ~~właściwej~~ od Właściciela wsi ~~wsi~~ w której jest Kościół filialny czy mo [

[do Kościoła ~~i do Zastępcy gminnego Wójtów Gmin~~ uczęszczającego,

art. 8

Parafije do porostawienia kwalifikujące się, tak będą odłączeniem i przyłączeniem wsiów, kolonij i osad całych

Tych z uwagą na artykuły poprzedzie i z uwagą na dogodności drogi ~~kościelnej~~ lub ścieżki przez wody, błota i t.d. nie mogącej lub mogącej się, choćby tymczasowo tylko dla pieszych i chociażby tylko w czasie mrozów i suszy przechodzących skrócić, zaokrąglone, aby Włościanie zwłaszcza pieszo do kościoła i zwłaszcza z dziećmi chodzący, mieli: przy nabożeństwach, chrztach, naukach religijnych, pogrzebach, posługach ~~religijnych~~ duchownych ~~[illegible]~~, i w słuchaniu ~~publikacyj~~ w kościele publikacyj, wszelką dogodność. ~~Ta~~ mniej aby przytem organizacya Gminy ogólnej ~~nych~~ większej z ~~tych~~ tej Parafii mogła być dla mieszkańców ~~tej~~ ~~ze Gminy ogólnej w stosunkach~~ ~~i t.d.~~ wszelkich wyznań ~~tejże Gm.~~ ~~tejże Gminy~~ ~~ny ogólnej większej~~, w stosunkach ich ~~z Zastępcą ogólnym~~ z władzami administracyjnemi i sądowemi tejże Gminy dogodną, aby Dom administracyjno-sądowy ~~był~~ Gminy ogólnej był przy Kościele o ile można ~~było~~ w środku Gminy ~~ogólnej~~. Wszystko to bez względu na rodzaj i rozciągłość

~~oraz w słuchaniu publikacyj i rozkazów~~ ~~zwłaszcza przy~~

gdzie dóbr, ma pierwszeństwo, przed wszelkiemi innemi widokami Skarbu, Instytutów i ~~osób prywatnych~~ właścicieli prywatnych.

~~9~~ art. 9

~~Jeżeli dla dogodności wyz~~

Dogodność ~~artykut~~ dla mieszkańców ~~wszelkich wyznań~~ artykułem poprzednim zamierzona, może być powodem do odłączenia dla udogodnienia Parafii ~~wsi, osady~~ wsiów, osad i t. d. ~~nie tylko od jednego do drugiego Dekanatu Okręgu, ale nawet~~ od jednego do drugiego Powiatu; bez uwagi na wynikające stąd przemiany Kassowe i inne. Dobro i wygoda najniższych Klass ~~Ludu~~ ludzi ~~wszelkich wyznań, podanie im~~ częściej pierwszo do kościoła chodzących, niech będą ~~łatwiejszy sposobności słuchania~~ na głównym celu. — ~~Wsie jednej Parafii publikacyj w Kościele im naj~~ ~~do jednego tylko Obrębu i jednego P~~ ~~blor i Domu administracyi, mo-~~

Po udogodnieniu Parafii takowa cała do ~~ja~~ ~~sądownictwa dla nich bliższego~~ ~~drugo Okręgu~~ jednego Powiatu ~~włączona~~ z dogodności dla siebie włączoną zostanie. ~~dogodniejszych, niech będzie będą na głównym celu.~~ —

~~10~~ art. ~~10.~~

~~W~~ Dni ~~ach~~ niedzielny ~~ch~~ do nauk religijnych i nabożeństw większych

tu

tudzież do publikacyi Ustaw, urzą-
dzeń i Obwieszczeń
w Kościołach parafijalnych
są przeznaczone: niebędą
się więc w te dnie odbywać ża-
dne nabożeństwa ani zybrania
po wsiach w Kościołach fi-
lialnych ani w Kaplicach
publicznych i prywatnych.

art. 11

W dnie świąt innych, mogą
być odprawiane nabożeństwa w Ko-
ściołach filialnych i Kaplicach,
nigdy jednak z zaniedbaniem
przez Xięży nabożeń-
stwa i nauk tych dni w Kościele Parafi-
alnym jako w środku Parafii
dla dogodności wszystkich
Parafijan, położonym.

art. 12

Gdy Parafija jest tak wielka, że nawet po
odłączeniu od niej wsiów z dogodnością do Parafij pobocznych, jesz-
cze pozostaje za wielka;
Kom

Czytać Zasady. Co do Tyt. I o udogodnieniu Parafij fol. 9.

x. 14 x

Projekt

~~do Ukazu i Postanowienia Rady~~

~~do~~ Ukazu najwyższego.

oraz

~~Z Bożej łaski~~

Postanowienia Rady Administracyjnej.

~~My Mikołaj I~~ 124

~~Cesarz i Samowładca wszech Rossyj~~

~~Król Polski~~

&c &c &c

Na zasadzie art. 6, 39, 41, ~~62~~ 56, ~~60~~, ~~61~~, 62, 63, i 68 ~~W zastosowaniu się rozwinięciu art. 62~~ (Statutu organicznego z d. 14 Lutego 1832 r. [chcąc oraz Policyą ~~wiejską~~ (ulepszyć i mieszkańcom wiejskim dogodności zapewnić, rozszerzając wsiach] ~~rozkazujemy~~: ~~rozkażemy~~, ~~łatwiej~~ ~~poruszać~~ ~~rozkazujemy~~:

[w dalszym ciągu Ukazu naszego z d. 9 Sierp 1844 r. (: T. 34 p. 453 :) i Postanowienia Rady Adm. z d. 28 Kwiet 10 Maja 1833 (: T. 15 p. 215 :)

Tytuł I

~~O Udo~~ ~~§1.~~ ~~1.~~ ~~O uo~~ ~~godnieniu~~ Parafij, ~~oraz wogólności: o Gminach ogólnych wiejskich Parafijalnych i o Zastępcy ogólnym Wójtów Gmin Parafii~~

~~№ 1~~ art. 1.

Parafija mała, w której Plebani z powodu niedostateczności funduszów ciągle utrzymywanemi nie byli, i dla tego nabożeństwa i publikacye ~~nie~~ nieodbywały się regularnie, od której Kościoła i od żadnej wsi do niego należącej (do innego Parafijalnego ~~odległość~~ odległość nie jest dla chodzących zadaleka, ani zbyt niedogodna, ~~niemająca kościoła murowanego, nie~~ niemogąca lepszemi większemi funduszami

upo

uposażoną, ani wsiami bliskiemi a od innych kościołów Parafijalnych ~~zbyt odległemi~~ ~~zbyt odległemi~~ odległej szemi ~~zbyt~~ ~~odległejszemi~~ (powyższo-ną; rozdzieloną zostanie pomiędzy Kościoły Parafijalne bliższe, z uwagą na dogodność dla każdej wsi. Wątpliwości tłumaczyć się będą ku pozostawieniu Parafii, [

[z jej jeśli można rozszerzeniem, zwłaszcza jeżeli i Parafijanie tego sobie życzyć będą i dla Proboszcza większe fundusze zapewnią.

art. 2.

Kościół Parafii supprymowanej stanie się kościołem filialnym tej Parafii, do której z wsią swoją dołączonym zostanie. ~~Ustanowienie Wikarego od Władzy duchownej zależy.~~

art. 3.

Wieś która częścią do jednej częścią do drugiej Parafii należy, wcieloną będzie cała do tej Parafii, której Kościół tej wsi jest bliższy.

art. 4.

Wsie od swego Kościoła Parafijalnego odległe, do innego bliższego Parafijalnego (z większą dla siebie dogodnością należyć mogące, do tegoż przyłączone zostaną.

art

2. ad 1. ~~Zasady~~ Zasady co do Tytułu I. i tu sprawiedliwieni ~~Co do Tytułu I.~~ 9 15

O udogodnieniu Parafij

~~Co do Tyt. I. O udogodnieniu Parafij.~~

Przed przyjęciem przez Mieczysława (w r. 965) wiary Chrześcijańsko-Katolickiej i powszechnem rozszerzeniem się jej w Pol[sce] ~~Organizacya teraźniejsza Parafij~~ ~~i nie tak wiele nawet wyjątkami się ... ga czasów przedchrześcijańskich.~~ Po wprowadzeniu tu Wiary katolickiej, tam wypadało osiedlać xięży, gdzie Lud na nabożeństwa pogańskie zwykł był wprzód uczęszczać, gdzie okolica była ludniejsza. Powiśko (miejsca zbioru ludzi na nabożeństwa) w których bożyszcza: ale i Kontyny czyli Gontyny stały się Kościołami Katolickiemi i tu jest początek Parafij pierwszych. Grunt wzięty z Gontyny z erekcyjami dostał się Probostwu: bo do dziś na wsiach kościelnych starożytnego nazwiska grunt Probostwa nosi z tradycyi odwiecznej przezwę: „Poświętne". Właśnie na tych wsiach (kościelnych) gdzie jest nomenklatura Poświętne, jest także (zwykle) nomenklatura Żale: przy odkopywaniu jej: znajdują się ślady pogrzebów przedchrześcijańskich. [Po upływie blisko 900 lat, gdzie na wzrastającej ludności, a następnie zmianami się: lasów w pola, błot w łąki; już to potrzeba, już Bogobojność, już też i zazdrość dochodów erygowała nowe

[sie, już kilka wieków byli tu przemożni Władcy kraju. Karól wielki, (Niemcy) zawsze rat (w r. 810) przymierze z Leszkiem 3cim. Nie zastała tu więc Religija Katolicka Lud koczujący dziki, ale już Naród, z Rządem, miastami, wsiami, z własnościami niewspólnemi w części oświecony, (Rzym-... i Morawskich Chrześcijan) Taki Naród następnie wziął już Religią pogańską wykształconą z duchowieństwem, a to (duchowieństwo) nie mogło być bez uposażenia jak nie było bez uposażenia (u Saxonów i) w Państwie Rzymskiem przed-Chrześcijańskiem. Przy wprowadza—

[Gdzie jest nomenklatura Święte nawet ze śladami pogrzebów przed-chrześcijańskich, to tam Kościoła nie ma.

[kach rzadko były zaledwo kładki dla przechodzących; dziś są bezpieczne mosty. Gdzie były błota trudne do przebycia, dziś są pola i łąki. Tak wielkie zmiany wymagały i wymagają następnie udogodnienia Parafij: bo

co przed kilku wiekami było dogodnem dziś może być niedogodnem, i tak też jest w wielu miejscach.

Przy wzra—

7

nowe Parafije: ale zwykle mniej sze: bo wsie dawne należące do Kościołów Paraf. w miejscach przedchrześciańskich, przywiązane [do grobów przodków swoich, związane chodami dla Proboszcza starego kościoła, niechętnieby się ~~do~~ choćby było dogodniej do ~~nowego~~ nowej Parafii oddzieliły. Chociaż zaś gdzie i była chęć takowego dla dogodności oddzielenia się, to znowu liczne ~~trudności~~ formalności duchowne i cywilne temu towarzyszące ~~były na przeszkodzie~~ przeszkody ze strony ~~właściciela~~ osób interessowanych, niedozwalały zrobić dogodności dla Ludu zwłaszcza pieszo do kościoła chodzącego. Stąd to ~~w~~ ~~starsze~~ jedne Parafije ~~są obszerniejsze~~ jedne Parafije są zbyt obszerne inne zbyt małe, wsie [do cudzego kościoła mają bliżej niż do swego. Posługi (religijne duchownych i moralne nie mogą się odbywać wszędzie dogodnie. [W wielu ~~wyżej~~ miejscach spekulacya pobieraczów drogi kościelne na karczmy, broni robić ścieszek bliższych dla pieszych do kościoła. Główniem przeznaczeniem Kościoła ~~jest~~ są nabożeństwo, ST, nauki religijne ~~dla dzieci~~: to oddawna wymaga udogodnienia. Wszelkie inne spekulacyjne ~~względy~~ życzenia, przeszkód ~~robić nie mogą~~ w tem dziele ~~będące~~ stawiające nie mogą. — O reszcie w na

[dawniej za poddaństwa przeszłości

[albo połowy wsi

[Zdarza się że dzieci ~~właściciańskie~~ bywające w cudzym Kościele, bo bliższym, swego Pasterza mało znające: są to opuszczone owieczki, d~~la któ~~ ~~rych nauki~~

~~Spis Parafii~~ ~~Tyt. II § 17~~

przy tym systemie ~~mówiemy~~ mówić się będzie. —

Tytuł II przechodni:

O Komitetach udogodnienia Parafij

Art. 12

Pleban lub Kommendarz każdej Parafii i jej Kollator, a gdy go w miejscu nie ma, jeden z członków dozoru ubogich parafijalnego przez niego wybrany i Wójt Gminy wsi Parafijalnej lub jego Zastępca, gdy zaś go w miejscu nie ma, lub gdy jest Kollatorem, Parafijanin bliższy wsi Parafijalnej zamieszkały, przez dwóch poprzednich przybrany, składać będą Komitet udogodnienia Parafii miejscowy.

art. 13.

Komitet Parafijalny trzymając się zasad w Tytule I. wskazanych, wygotuje podług wzoru Nro 1. Projekt udogodnienia swej Parafii w 4ch egzemplarzach, W wypadkach art. 1. i 7 przewidzianych Komitet uskutecznienia wymagalności także wskazane i da swoje w Projekcie uwagi. Komitety Parafij pobocznych dadzą uwagi [w tych przedmiotach przy Projekcie.

art. 14

Gdy Komitet miejscowy nie projektuje wsi dotąd w jego Parafii będącej do pozostawienia na dal, owszem jest za odłączeniem, wezwie właściwy Komitet Parafijalny [chociażby nawet innego Dekanatu i Powiatu] o dołączenie takowej w jego Projekcie. a o tem w rubryce Uwag swego Projektu zrobi wzmiankę. Jeżeli w swym projekcie przyłącza do swej Parafii wieś z innej dotychczasowej Parafii, uwiadomi o tem Komitet tejże Parafii.

4 art 15

Gdy Parafija dotychczasowa jest tak wielka, że na-

art. 16

Lubo udogodnienie Parafii na głównej być winno przy projektowaniu uwadze, je-dnak Komitet miejscowy wzgląd więc także będzie: aby organizacya Okręgu Gmin z tej Parafii, mogła być dla mieszkańców wszelkich wyznań tegoż Okręgu, w stosunkach ich z Zastępcą wspólnym Wójtów Gmin Okręgu Parafialnego zwłaszcza przy słuchaniu publikacyj i rozkazów w Kancellaryi jego, dogodna.

Wolno Komitetowi parafijalnemu postarać się o sporządzenie Mapki Parafii projektowanej na skalę wskazać się mającą, i tę Komitetowi powiatowemu odesłać.

art. 17

Zapublikuje X. Proboszcz w swym kościele: które wsie Komitet parafijalnego...

(Projekt Komitetu miejscowego zaprojektowanego do przeczytania lub przeczytanym zostanie do przeczytania Właścicielom i Posiadaczom wszelkiego tytułu oraz Dzierżawcom Rządowym i Administratorom donacyjnym wsiów Kolonij i.t.d. w Projekcie zamieszczonych. — Odległe zamieszkałym... posle Komitet miejscowy wiadomość o projektowaniu o ile z nich każdego dotycze, na ręce Pełnomocnika lub Rządcy na gruncie a nawet i na gruncie zamieszkałego, a w niebytności na ręce Sołtysa z informacyą, aby swemu Panu odesłał. Kopię Projektu u X. Plebana wypisać może.)

wsi po odłączeniu od niej wsiów z dogodności do Parafij pobocznych, jeszcze pozostaje za wielka na Parafiję dogodną: Komitet Parafijalny w Projekcie udogodnienia nową lub nowe Parafije i wieś lub wsie w których erygowanie nowych Kościołów Parafijalnych uważa potrzebnem, i zbierze od Obywateli i mieszkańców erygowaniu mogącej nowej Parafii deklaracyje funduszów na budowę i na utrzymanie Plebana. — W takim wypadku dotychczasowa Parafija za wielka tem czasowie tylko będzie w miarę możności udogodniona.

Komitet miejscowy udogodnienia Parafii zaprojektować: do pozostawienia w niej na dal, które do przyłączenia do niej, a które do odłączenia i do której Parafii. Uwiadomi oraz że kto w tym Projekcie uważa niedogodności winien w ciągu dni 20 od dnia tej publikacyi podać swe uwagi przeciw Projektowi na ręce X. Plebana tej Parafii, przy której pozostawienie lub przyłączenie wsi wzmiankowanej zaprojektowanem zostało. Uwagi za Projektem na ręce tegoż Plebana mogą być w tymże terminie składane. Nakoniec że każdy interessent Projekt w Plebanii miejscowej przeczytać może.

dnienia tejże Parafii zaproponuje

6 art.

(Wolno jest każdemu w ciągu dni 20 od daty przeczytania lub doręczenia, podać na ręce Komitetu a mianowicie X. Plebana Wniosek wymotywowany oddzielny za Projektem, a oddzielny przeciw Projektowi: inaczej za przyjmującego Projekt uważanym będzie.)

[utrzymowanie Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin ~~z Kancellaryą i~~ i na Dom administracyjno sądowy Gminy ogólnej.

[tor, a gdy go w miejscu nie ma jeden z Członków Dozoru ubogich Parafijalnego przez niego wybrany i Wójt Gminy wsi Parafijalnej lub jego Zastępca, gdy zaś go w miejscu nie ma, lub jest Kollatorem; Wójt lub Obywatel

[dze: aby organizacya Gminy ogólnej wyjętej z tej Parafii mogła być dla mieszkańców wszelkich Wyznań Gminy tejże w stosunkach ich z Władzami administr. i sądowemi zwłaszcza przy słuchaniu ich bliższej i rozkazów w Kancellaryi Zastępcy ogoln. Wójtów, dogodnej.

A O Komitecie ~~Tytuł przechodni~~ II. 20. miejscowym udogodnienia Parafii oraz o ofiarach na [

17

art.

~~Kollatorem Wójt lub Obywatel~~

X Proboszcz każdej Parafii i jej Kolla-[tor] tej Parafii ~~wsi kościelnej bliższy~~ przez dwóch poprzednich wybrany; składać będą Komitet miejscowy udogodnienia Parafii.

art. ~~14~~.

Komitet ~~tego~~ miejscowy trzymając się zasad w art. ~~12~~ i ~~13~~ wskazanych; wygotuje Projekt zmieszenia swej Parafii lub jej zaokrąglenia podług Wzoru lit. A z pomiarami odległości ile można dokładniejszemi, ~~w dwóch egzemplarzach o~~ w egzemplarzach. – Przy projektowaniu (zaokrąglenia ~~tem~~ mieć także będzie Komitet na uwa[dze]

art. ~~15~~.

Projekt w jednym egzemplarzu zaprezentowanym zostanie do przeczytania właścicielom wszelkiego tytułu, oraz dzierżawcom Rządowym i Administratorom donacyjnych wsiów Kolonij i osad w Projekcie zamieszczonych, do zapisania deklaracyi: czy Projekt przyjmuje? Jeżeli nie przyjmuje poda w ciągu dni 20 Komitetowi

na

3

~~na ręce X Proboszcza przysyłają i wnioski ~~i wnioski~~ swoje względem lepszego udogodnienia: inaczej za przyjmującego Projekt uważanym będzie. ~~Każdy kopiję~~ Projektu u X Proboszcza wypisać sobie może. Właścicielom odlegle zamieszkałym, pośle Komitet miejscowy ~~swoj~~ Projekt swoj wprost ~~lub~~ albo na ręce ich Pełnomocnika ~~albo Rządcy~~ lub Rządcy dóbr z wezwaniem o deklaracyą na ręce X Proboszcza w ciągu dni 20 od odebrania pod prekluzyą.~~

~~18~~ 18 art. ~~16~~ 18.

Po upłynięciu terminu ~~em~~ poprzedniem artykułem zakreślonego ~~[illegible]~~; Komitet ~~Pisma~~ Wnioski przeciw Projektowi podane, do Zeszytu Pism przeciw Projektowi utworzy i ~~w jednym zeszycie~~ (~~spaginuje i~~ w Projekcie ~~przez Parafijan miejscowych zaakceptowanym~~, w właściwej Rubryce i przy właściwych pozycyach paginy dopisawszy; wygotuje ~~Pismo odpowiednie~~ ~~Obronę~~ ~~Pismo~~ odpowiedź co do każdy (wsi czyli ~~do~~ pozycyi Projektu na po- czynione zarzuty. Od~~Pismo to~~ ~~Obronę~~ ~~Takowa~~ po- (~~jako~~ wiedź takową, jakoteż Wnioski ~~odpowiedź~~ ~~też~~ ~~Pisma inne~~ Wnioski jakieby za Projektem

ktem Komitetowi podanemi
zostały, formować będą drugi Zeszyt
Pism za Projektem ~~deklaracyi~~ ~~oddzielny~~
~~drugi~~ ~~paginowany i paginy~~
i stronice
w właściwych pozycyach i wła-
ściwej rubryce Projektu dopisane
zostaną.

~~Postara się Komitet~~ ~~art.~~ ~~umiejscowy~~ ~~swój~~ [

~~8~~ ~~19~~ art. 19.

~~Właściciel wsi Kościelnej lub~~
~~miasta do którego Parafii wsie~~
Wójci z Prawa
~~należą oraz~~ Właściciele i Posiada-
cze ~~w art. wymienieni~~ do któ-
rych utrzymowanie składki Zast-
ępcy wspólnego ~~ogólnego~~ Wójtów Obręgu ~~Gmin~~ Parafii
należyć będzie
~~jedną lub więcej należyć będzie~~
mogą w powyższych dniach 20 ~~a naj~~
~~wezwani przez Komitet umiejsco-~~
~~wioną 20~~ ~~podać Komitetowi Parafijalnemu~~
~~wy mogą ma na ręce X Probo~~
podać Komitetowi Parafijalnemu na ręce X Probo-
szcza ~~podać~~ deklaracye: jakie
prócz składki na nich przypadać
mającej ponosić są gotowi ofia-
ry w zbożu, opale i.t.d.
ry ku temu: aby Parafija ich
~~do zaokrąglenia~~ projektowana,
~~choćby nie zupełnie projekt utrzy-~~
~~mał się~~, składała Obręg Gmin ~~Gminę ogólną~~
~~wszystkich~~ i aby Zastępca wspólny ~~ogólny~~
Wójtów ~~Gmin~~ tej Parafii przy
ich Kościele mieszkał. ~~Takie~~
~~deklaracye dobrowolne przyjąć mo-~~

że

~~wedle Mappy~~

~~[gotowanie przez Geometrę lub du-~~
~~zajmując Mapy Mappy Parafii~~
~~przez siebie projektowanej~~
~~na Skalę~~

~~Na Mappie tej oznaczone być~~
~~mają jak na położenie: Kościo-~~
~~łów w parafijalnych~~
~~winny: linija północno-południo-~~
~~wa, oraz podług gradusów i pomia-~~
~~rów wedle Projektu wzoru jest przy art~~
~~położenie: Kościoła parafialnego, fili-~~
~~alnego, tudzież wszystkich wsiów, osad~~
~~Kolonij i osad do tej Parafii proje-~~
~~ktowanych, tudzież położenie chociaż~~
~~ogólne: traktów, i dróg już egzystują-~~
~~cych, oraz dróg i ścieżek kościelnych~~
~~przez Komitet projektowanych, które~~
~~kolorem czerwonym odrysować nale-~~
~~ży, i mniej rzek, strumieni, jezior,~~
~~błot, lasów, i.t.d. mostów, cegielni,~~
~~i.t.d.~~

że Komitet i od innych Parafi-
an którzy do składki rzeczonej
należyć nie będą. Deklaracye
od osób pisać nieumiejących
przyjęte będą protokólarnie
przez Komplet Komitetu.

~~§ 20~~ art ~~18~~ 20.

Tymczasowy lokal na (mieszkanie ~~z po~~
i Kancellarya ~~trzebny budowla dla~~ Zastępcy
~~w~~spólnego Wójtów Okręgu ~~Gminy więj-~~
~~skich~~ Parafii jednej lub więcej,
~~oraz lokal na~~ (jego ~~Kancellaryą~~
obowiązany jest dać jak w Tyt. X ad A Wła
~~i Archiwum Gminy ogólnej~~
~~wiejskiej tejże lub tychże Para-~~
~~fij (obowiązany jest dać wła~~ ~~da wedle art.~~ ~~wła-~~
ściciel wsi Kościelnej ~~lub mia-~~
~~sta~~, albo Posiadacz dóbr Rządowych
i innych ~~sta który o to przez Naczelni~~
~~ka powiatu wezwanym zostanie~~
W niższym zaś do którego Parafii wsie nale[
[i ~~obowiązani~~ są w obowiązku wszyscy Wójci ~~tej Gminy ogól~~ Okręgu Parafijalnego nej lokal wynajmować.
~~jako już będący w obowiązku~~
pod rygorem dymissyi i ustano-
wienia z urzędu na jego koszt
zastępcy |: Dz. P. T. 34 p. 427 art 172:| peł-
nić powinności Wójta administra-
cyjne, policyjne i sądowe z przy-
należnemi zdolnością i posiada-
ceniem się gdyż Zastępca ogól-

Lecz.

ny i jego Zastępowai będzie, oraz z uwagi na dogodności dla siebie i swych Ludzi mienia w mniejsem tegoż Zastępcy, i z uwagi korzyści jakie z napływu więcej ludzi do Zastępcy ~~Wójtów Gmin będzie mógł osiągać~~. Lecz ~~idzie~~ potrzebne są ~~jeszcze~~ ~~o danie~~

liczba Morgów ~~5 do 7½~~ gruntu do użytku Zastępcy wspólnego Wójtów i do wystawienia ~~wystawienia~~ na nich Domu administracyjno-sądowego z potrzebnemi budowlami nietylko dla tegoż Zastępcy, ale oraz do celów niniejszym Projektem ~~Ukazem~~ zamierzonych, dogodnego. Ponieważ to znaczniejszego wymaga kosztu, który tylko z czasem może się ~~mógłby się~~ opłacić, i dla tego niekażdy z właścicieli ~~wsi~~ wyjąwszy wsiów kościelnych może być do poniesienia takowego możnym lub gotowym; a przy organizacyi Okręgów Gmin ~~Gmin ogólnych~~ ~~większych~~ Parafijalnych wiadomość o tem jest potrzebna: bo gdzieby danie gruntu, i wystawienie rzeczonych budowli

~~4~~

⌈w materiatach budowlanych, robociźnie i pjeniądzach w znacznej części

wli nie było z ofiar ⌈zapewnionem; wypadłoby: albo tę Parafiję z inną w którey jest podobne zapewnienie, w jeden Obręg Gmin ~~Gminę~~ Parafijalny ~~ogólną~~ złączyć; albo w braku zapewnienia i w innych bliższych Parafijach, z więcej Parafij Obręg Gmin ~~Gminę ogólną~~ formować: aby ⌈fundusz ~~na kilka morgów gruntu i~~ ~~summę~~ ⌈na wystawienie Domu Obręgu Gmin Parafijalnego ~~Gminy ogólnej~~ z zabudowaniami potrzebny, dla ulgi, z ~~powinności~~ więcej Kontrybuentów zbierać było można; a kilka Morgów ~~wraz z wynijęcionych do zała~~ gruntu |: na wypadek niemożności nabycia od ~~tujania czynności Wójtowskich~~ kogo innego :| od Probostwa ~~było można;~~ ~~obowiązanych, rozłożyć; a kilka Morgów gruntu pod te budowle i dla użytku Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin, od Probostwa~~, za wynagrodzeniem ~~wedle Prawa z 1818~~ w myśl art. 11, 13 17. Prawa z d. 12 Pazd. 1820 |: T. 7 p. 87 :| przez Assessora Ekonomicznego ~~ustanowjonem~~ przy Tłumaczeniu wątpliwości na korzyść Probo ⌈ na własność ⌈ składających się Wójtów nabyć, i pozostawić im możność poszukiwania w drodze sądowej od właściciela ⌈ ~~wsi lub~~ nijauta

⌈stwa ustanowjonem;

⌊proporcyonalną

⌈wsi parafijalnej albo ~~nija-~~ ~~uta~~

20 36 4

sta lub od tego, kto Prawo propinacyi posiada udziału proporcyonalnego z dochodów propinacyjnych zatożeniem Kancellaryi administracyjnej i Sądowej Okręgu Gmin Parafijalnego (oraz Magazynu zbożowego) powiększonych.

~~Frakcyi Parafijan zarząda i takowe do Zeszytu drugiego wtą~~cy.

10. art. 21

Pożądaném jest: aby każda Parafija zaokrągleniem, oraz skróceniem dróg i ścieżek kościelnych udogodniona większa lub średnia, była oraz Okręgiem Gmin Parafijalnym (mającym Zastępcę (Wójtów wspólnego Parafii przy swym kościele parafijalnym zamieszkałego: lecz aby składki na nabycie gruntu i na wystawienie budowli celom odpowiednich i na utrzymowanie tegoż Zastępcy nie były zauciążliwemi, potrzebne są Deklaracye ofiar dobrowolnych na cele w dwóch artykułach poprzedzających szczególniej Właściciela miasta do którego Parafii wsie należą, albo Właściciela dochodu propinacyjnego w tymże mieście, oraz Właściciela wsi Parafi-

[wzmiankowane]

[w materiałach budowlanych]

al

~~47~~ 44

alnej, jako mających odnosić korzyści z nowej organizacyi. Tych- więc Komitet szczególniej ~~starać~~ ku dobru Parafii ~~zachę~~ do ofjar zachęcać będzie. ~~i Deklaracye iako~~ Deklaracye ofjar dobrowolnych wszelkie będą ~~własnoręcz-~~ ~~nie~~ w dwóch egzemplarzach własnoręczne lub przed Komitetem protokólarne. Jedne Egzemplarze pozostaną u X. Plebana, ~~na~~ drugie do Zeszytu Pism za Bo- jektem, należą.

~~Co do ko~~ Co do każdej Deklaracyi Komitet przyłączy ~~uwagi~~ opinija: czy takowa z uwagi na ~~H~~ zamożność i stan hypoteczny Offjarującego, jest korzystna |: Tyt. XIV :|

~~alnej może być podług~~ Wzoru lit. B. Deklaracye innych Parafijan mogą być podług Wzoru C. każda w dwóch egzemplarzach.

art. 20.

~~Offjary na budowle~~

Dom Administracyjno-Sądowy Gminy ogólnej ~~powinien być~~ ~~taliej obszerności~~ i potrzebne ~~mi~~ do niego zabudowania ~~mi~~ ~~powinna być~~ przeznaczone: do mieszkania Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin miejskich, ~~do po~~ r.[?] na jego Kancellaryę, ~~oraz~~ do posiedzeń Władz Administracyjnej oraz Sądownictwa policyjnego i cywilnego ~~wedle~~ Gmi- ~~art~~ ny ogólnej wedle art. 4

Tudzież na Archiwum ważne i mniej ważne tyże Gminy, mieszczące ~~ogólnej~~, ~~wraz~~ także ~~cy~~ Książki i utensylia Wójtów Gmin do urzędowania ich Zastępcy i ich samych potrzebne, ~~zaw~~ zawierające nakoniec Areszt policyjny (oddzielny dla mężczyzn ogrzewany zimą oddzielny dla kobiet i inne lokale jakieby potrzeba wskazała; po- ~~winien~~ winny być bezpiecznie od ognia stawiane ~~i mniej~~ ob- ~~szerności~~ oraz mieć obszerność,

stro[nę] 3.

№ ~~11~~ ~~22~~ art. 22.

X. Pleban Parafii ~~Komitet umiejsłowy Parafijalny~~ po ukończeniu powyższych czynności ześle ~~Projekt~~.

1. Naczelnikowi swego Powjatu:
   a. Projektu egzemplarzy 2.
   b. Zeszyt Pism za Projektem i Deklaracyj ofiar
   c. Zeszyt Pism przeciw Projektowi

2. Dziekanowi swego Dekanatu, Projektu egzemplarzy 1.

~~12~~ ~~23~~ 2 art. 23

Pod prezydencyą Naczelnika powjatu [~~Dzie~~ XX Dziekani Dekanatów, Pomocnik Naczelnika powjatu i Inżynier powjatowy, składają Komitet powjatowy udogodnienia Parafij. Większość głosów jest Opinią Komitetu, którą podpisują wszyscy. Każdemu Członkowi wolno ~~swoją opinię dołączyć~~ przy podpisywaniu Rozpis zastrzedz i później takowy [

[Podrzędek ~~Obwogu~~

[do właściwego Zeszytu dołączyć. ~~dołączyć lub Naczelnikowi Gubernijalnemu oddać, na ręce Gubernatora byw oddać~~

~~13~~ ~~24~~ 13 art. 24

Naczelnik pow. mając ~~już~~ od Wszystkich Komitetów Parafijalnych nadesłane [~~Projekta~~ [~~z annexami skonfrontuje takowe z Księgami Kasowemi, celem wezwie na Posiedzenie Członków Komitetu przekonania się: czyli i która wieś lub w Projektach Każdy Członek prócz Inżyniera upoważnić może~~ jest opuszczona. — Wsiów opuszczonych, sformuje na Posiedzenie Komitetu Wykaz. ~~osobę inną do zastępstwa aby tylko miejscowe znającą, i zdolną.~~

~~[sprzybrawszy w pomoc jednego lub więcej z Dziekanów~~

[Projekta, skonfrontuje przedewszystkiem w Kasie powjatowej ~~aż~~ dla przekonania się: czy w Projektach nie jest ~~która wieś~~ żaden realności opuszczona. Na wypadek znalezienia pomyłki ~~sta~~ postara się ~~4~~ aby takowa była sprostowaną. — ~~Pozem~~ Sformuje Naczelnik pow. z Projektów ~~Wyciąg~~ i Zeszytów przy nich będących Wyciąg ~~w dwóch egzemplarzach~~

~~ni skonfrontuje Projekta~~
~~je Wykaz wsiów a które które więcej jak w jednym Projekcie zamieszczone~~

je ~~wsiów~~ ~~Wykaz~~ Wyciąg wsiów ~~wsiów~~ których więcej jak jeden Komitet ~~umiejscowy~~ Parafijalny do swej Parafii zaprojektował, oraz ~~żąda~~. ~~Do tego Wykazu~~ ciągu ~~dopisze wsie jakieby we wszystkich Projektach okazać się były opuszczone wedle Konfrontacyi z Księgami Kasy powjatowej, celem zapytania właściwych Komitetów Parafijalnych~~ takiż ~~Sformuje Naczelnik pow. z Zeszytów Pism przeciw Projektom Wyciąg~~ drugi ~~Wsiów~~ ~~których~~ względem ~~z wyta~~ projektó ~~ssa~~

20

projektowania których do innych lub Władze Parafij prywatni Wnioski podały.

W Wyciągu tym realności spornych (co do każdej pozostałej miejscowości: do której Parafii i kto dołączenia jej żąda, oraz zacytuje Zeszyty pism przeciw i za Projektem każdego Komitetu Parafijalnego, tudzież ich Stronice na których o tejże wsi jest mowa.

art. 25

Wzywa Naczelnik pow. Członków Komitetu powiatowego na Posiedzenie ogólne. Każdy x. Dziekan upoważnić może innego Duchownego do zastąpienia siebie aby tylko miejscowości dokładnie znającego i zdolnego.

art. 26.

Komitet powiatowy weźmie najprzód pod rozwagę Projekta i Uwagi Komitetów Parafijalnych oraz Władz i osób prywatnych dotyczące wykonania art. 1 i 7. Co zaś do innych Parafij w których nie ma tych wypadków Komitet powiatowy, co do każdej wsi o którą wedle Wyciągu jak wyżej sformowanego, spór między Komitetami Parafijalnemi albo z osobami prywatnemi lub Władzami zachodzi, rozważać będzie [z Projektów i Pism w tymże Wyciągu zacytowanych]: do której Parafii ta

re

realności ~~użycia~~ z dogodnością ~~art. 8 9 dla siebie~~ taka jaka jest w art. 8 i 9 zawarowaną, należyć powinna.

W Protokóle Posiedzenia zapisaną będzie Opinija tymczasowa Komitetu w przedmiotach w których wątpliwości ~~nie~~ wedle Pism złożonych nie okaże się. Gdzie ~~ma. Gdzie~~ zaś są wątpliwości, Komitet ~~zleci wła właściwym~~ delegować będzie ~~swoim~~ członków swoich do wyjaśnienia takowych na gruncie ~~lub~~ oraz do dokompletowania wiadomości i materiałów potrzebnych.

Naczelnik powiatu mając obok udogodnienia Parafij na celu oraz organizacyę Gmin Okręgu ~~ogólnej wiejskich~~ Parafijalnego, aby nie było potrzeby wyżej Parafij w ~~jednej~~ jeden ~~Gminy~~ Okręg Gmin łączyć, ~~w do tych &~~ zobowiąże Dziekanów ~~do przedstawiania i sam przedstawiać będzie~~ iżby przy załatwianiu powierzonych im czynności na gruncie przedstawiali oraz komu wypada potrzebę podania Deklaracyj ofiar wyżej wzmiankowanych i sam ze swej strony ku temu starania ~~zab~~ czynić będzie, zwracając ich uwagę ~~na art. skutki braku tychże ofiar.~~ na art. 1, 20, 21, § 45 331, 332.

art.

~~Po ukończeniu tych czynności, po~~ włączeniu do właściwych Zeszytów otrzymanych wich skutku Pism ~~i Deklaracyj~~ przeciw lub za Projektem Komitetu ~~Parafijalnego~~ oraz ~~Deklaracyj ofiar~~

~~16~~ ~~17~~ 16 art. 27

Po ukończeniu tych czynności, po włączeniu do właściwych Zeszytów otrzymanych w ich skutku [Pism, oraz jednych ~~dob~~ egzemplarzy

[w dwóch egzemplarzach na ręce ~~Komitetu~~ Naczelnika ~~Parafijalnego~~ powiatowego

~~Tyt III N. 2~~

[od Delegowanych i na ręce ich podanych

rzy deklaracyj ofiar [i po wpisaniu ~~liczby ta~~ ich pagin w Wyciąg ~~do~~ wsiów spornych ~~przez wzmiankowanych~~, Naczelnik powiatu wezwie ~~Kom~~ Członków Komitetu na posiedzenie ogól ne.

[: drugie bowiem egzemplarze Właściwemu Komitetowi Parafi. alvemu na ręce X Plebana za pokwitowaniem oddane być winny:]

~~17~~ ~~28~~ art. 28

Pomiędzy tych Członków [: prócz Inżyniera:] rozdzieli Naczelnik pow. do referatu Projekta Komitetów Parafijalnych wraz z należącemi do każdego Zeszytami tak, aby Projekta związek z sobą [mające o ile można jednemu Członkowi do referatu dostały się. X Dziekan nie może mieć do referatu oddanego Projektu względem tej Parafii w której jest Plebanem, oraz Parafij tej przyległych.

[wedle Wyciągu wsiów spornych ~~mające~~

18 ~~18~~ ~~29~~ art. 29

Referent [wygotuje na Posiedzenie co do każdej Parafii oddzielny w 3 ~~4~~ egzemplarzach ~~Relacyę~~ ~~z wnio~~ Wniosek ~~ktem. ede~~ jaką wedle jego zdania Komitet powiatowy winien dać Opiniję i na jakich [zasadach. ~~Opinija~~ Wniosek Referenta obejmowa będzie dokładne wyszczególnienie ~~wsiów, kolonij, osad~~ realności spornych ~~i do~~ do Parafii wedle jego zdania należyć powinnych, i wzmian

[wypisawszy sobie z Wyciągu wsiów spornych ~~wytacze~~ co do każdej wsi wyta- cye jemu potrzebne, oraz z Protokołu o którym w art. 26 mowa ~~Opiniję~~ tymcza- sowe Komitetu powiatowego;

[co do każdej wsi do tej Parafii nale- żyć powinnej

] kę, do której Parafii każda z tych dotąd, ~~wsi dotąd~~ należała, ~~wed~~ jako to. np: ' wi-n-
1. Wsie N. N. N. na dal w tej Parafii zostaje
2. Wieś N w Parafii niniejszej dotąd potożona w tejże na dal zostać win- na: gdyż tak Komitet tej Parafii za ~~za~~ projektuje. ~~A~~ ~~nikt przeciw temu~~ lub ~~nie op. prz~~ także Komitet Parafii N i t. d. do swojej ~~projektowa~~ projektuje co i Pan N ~~p~~ uwagami swemi popiera, jednak dla Ludu tej wsi ~~dob~~ dogodniejsza jest Parafija ni- niejsza z powodu że: ....
3. Wieś N w ~~Par~~ Parafii N. nateraz położo- na (o którą spór między ~~itd~~ N a N zachodzi) do niniejszej winna być przyłączo- na z powodów że: ....
4. Wieś N do Parafii niniejszej należąca winna być przyłączona do Parafii N z przy- czyn w Wniosku co do tejże Parafii przytoczo- nych.

[przy zgo- dnie ~~z opi~~ z Proje- ktem Komi- tetu Paraf. gdy prze- ciw temu nikt nic nie wno- si.]

19 ~~30~~ art. 30

Inżynier wszystkim Referentom będzie pomocnym z Mappą gdy ~~zażąda~~ który zażąda.

~~art.~~

~~Po ukończeniu Relacyj przez Referentów każdy z nich wnosić będzie~~ Komitet wysłuchawszy Relacyj Referentów ~~tów~~ rozpoznawszy Projekt Komitetu Parafijalnego. ~~Komitet przystąpi na posiedze niu do słuchania Relacyj Referentów i~~ do dawania Opinii co do każdej Parafii oddzielnej ~~zaczynając~~ koleją ~~wart~~ ~~wskazaną~~

art 31

Komitet pow. przystąpi do słuchania Wniosków Referentów, rozpoznawania Projektów Komitetów Parafijalnych oraz Pism za i przeciw Projektom [temuż Komitetowi albo Dziekanom lub Naczelnikowi Pow. podanych, i do właściwych Zeszytów włączonych i w Wyciągu wniosów spornych zacytowanych,] koleją w art 26 wskazaną. Zważać będzie, aby jedna wieś więcej jak do jednej Parafii nie była przez różnych Referentów opinijowaną. Jeżeli Komitet zgadza się w zupełności z Wnioskiem Referenta zapisze to pod takowym we wszystkich 3ch jego egzemplarzach i poprze takowy swemi motiwami jeżeli potrzebę znajduje. – Jeżeli zaś Komitet nie w zupełności podziela zdanie Referenta napisze pod jego Wnioskiem w 3ch Egzemplarzach: „Komitet powiatowy zgadza się z powyższym Wnioskiem swego Referenta z różnicą, iż jest zdania:

„1. że wieś N dotąd w Parafii N położona należy powinna do Parafii niniejszej z przyczyn że ...

„2 że wieś N... w niniejszej Parafii dotąd leżąca odłączoną być winna do Parafii N z przyczyn w Opinii co do tejże Parafii przytoczonych.

art.

Na zasadzie Opinij co do każdej Parafii przez Komitet pow. danych Naczelnik pow. sformuje Projekt udogodnienia Parafij Powiatu swego w rubrykach Wzoru lit A

art. 32

Każdy Dziekan co do Parafij swego Dekanatu wciąga po jednym egzemplarzu Opinii Komitetu powiatowego i takowy właściwemu Komitetowi Parafijalnemu na ręce X Proboszcza za pokwitowaniem doręczy. [Jak i każdemu interesowanemu któremu Komitet Parafijalny zaraz wiadomość o Opinii Komitetu powiatowego co do niego za pokwitowaniem doręczy;]

33.

[nii ~~Komitetu~~ takowej ~~powiatowego udogodnienia~~ zapublikuje w Kościele owej Parafii treść: ~~Parafij zapublikuje~~: które wsie Komitet powiatowy udogodnienia Parafij zaopinijował: do pozostawienia w niej na dal, które do przyłączenia do niej, a które do odłączenia i do której Parafii. Uwiadomi: że kto w tej Opinii uważa niedogodności winien w ciągu dni 20 od daty tej publikacyi podać swe uwagi Komitetowi powiatowemu przeciw ~~Projekt~~ Opinii na ręce Naczelnika powiatu. Uwagi za Utrzymaniem Opinii na ręce tegoż Naczelnika w tymże czasie ~~będą~~ ~~złożone~~ mogą być składane. Oraz że każdy interessowany Opiniją Komitetu powiatowego w Plebanii miejscowej przeczytać może.

~~Dowo~~ Świadectwo ~~odbycia~~ odnim tej publikacyi poświadczone przez jednego z Wójtów Gmin lub Burmistrza, ośle X Proboszcz Naczelnikowi pow. który je do ~~właściwego Opinii Komi~~ właściwej Opinji Komitetu powiatowego dołączy. ~~Teku odłączy. Zeszyt Pism za Projektem więc~~ Komitet parafijalny nie przestając ~~na Opinii Komitetu, może także swoje uwagi~~ czy co do jakiego punktu na Opinii Komitetu powiatowego pośle ~~także~~ mu także swoje Uwagi na ręce Naczelnika pow. w wzmiankowanych dniach 20.

Podania wszelkie późniejsze nie będą pod rozwagę brane: ~~owszem Opinija Komitetu powiatowego niezapprobowana, będzie podstawą Decyzyi.~~

~~23.~~ art. 34

~~Wszystkie~~ Każde Pismo które Naczelnik powiatu po publikacyi treści Opinij Komitetu powiatowego odbierze, ~~pow~~ włączy do właściwego ~~wych~~ ~~że~~ Zeszytu, i ~~paginy tej stronnicy~~ w Wyciągu ~~ze~~ ~~których wart~~ wsiów spornych ~~w art~~ ~~mowa~~ stosowne cytacye (jeżeliby wynikły) doda, oraz dopisze nowe wsie sporne z cytacyami ~~stronnic~~ pagin Zeszytów.

art. ~~33~~ 13

Po upłynięciu dni 22 od daty ostatniego zapublikowania treści Opinii Komitetu powiatowego w Parafijach, Naczelnik powiatu sformuje na zasadzie Opinij Komitetu powiatowego

~~22.~~ ~~33~~ art. 33

~~X. Proboszcz pierwszej Niedzieli po odebraniu Opi[nii]~~
~~art.~~
~~towego do Decyzji Komitetu (Gubernialnego) udogodnienia Parafij Gubernii, na ręce Gubernatora cywilnego, w ciągu dni 30 od daty odebrania ~~swej~~ ~~otrzymania~~ (opinii) wiadomości, która przez tego każdy interessowany porę wziąć może w ~~ku~~ ~~u~~ X. Proboszcza Parafii i u Naczelnika powiatu.~~

~~Dowody doręczenia wzmiankowane będą Naczelnikowi powiatowemu odesłane, a ten je Komitetowi Gubernialnemu złoży.~~

~~24~~ ~~art.~~

~~Naczelnik powiatu odeśle~~ po upłynięciu dni 25 od daty ostatniego zapublikowania Opinii Komitetu powiatowego w Parafijach, odeśle:

1. Gubernatorowi cywilnemu:

a. Projekt ~~x~~ udogodnienia każdej Parafii przez Komitet ~~Pow~~ Parafijalny ułożony ~~xx~~ po egzemplarzy 2

b. Zeszyt Pism za Projektem tymże i Deklaracyj ofiar z każdej Parafii, ~~jeden~~ *

c. Zeszyt Pism przeciw Projektowi temu z każdej Parafii *. [jeżeli podawane do Komitetu parafijalnego lub powiatowego były.]

d. Wyciąg Wsiów których więcej jak jeden Komitet Parafijalny do swej Parafii żąda.

e. Wyciąg Wsiów względem projektowania których do innych Parafij prywatni lub Władze wiejskie podali.

f ~~Wniosek Referenta z Opinija~~ Opinija Komitetu powiatowego (co do każdej Parafii egzemplarzy 2. z Wnioskiem Referenta z Świadectwem publikacyi

g Projekt udogodnienia Parafij Powia-

tu

~~tu na zasadzie Opinij wszystkich co do każdej Parafii przez Komitetu powiatowego danych sformowany.~~

~~2do X Biskupowi Dyecezyi.~~

~~a. Projekt udogodnienia każdej Parafii przez Komitet parafijalny ułożony.~~

~~b. Opinija Komitetu powiatowego z wnioskiem Referenta co do każdej Parafii~~

~~c. Projekt udogodnienia Parafij Powiatu na zasadzie Opinij Komitetu powiatowego sformowany.~~

~~art.~~

~~Komitet Gubernijalny udogodnienia Parafij pod prezydencyą Gubernatora Cywilnego składać się będzie:~~

24 art. 35

Po upływie dni 20 od ostatniego zapublikowania treści Opinii Komitetu powiatowego po Parafijach, Naczelnik powiatu wezwie członków Komitetu powiatowego udogodnienia Parafij na posiedzenie ogólne ~~i każdemu Referentowi zwróci: jego Wnioski jego jak wyżej zaopinjowane przez Komitet zaopinio z Należącemi do każdego niego: Projektami Komitetów parafijalnych, i Zeznaniami Ciem dokompletowanemi po Publikacyi Opinii Komitetu pow. dokompletowanemi.~~

25 art. 36.

~~Komitet formuje przystąpi na Posiedzeniu Referent sformuje Projekt udogodnienia~~
Komitet przez swych Referentów sformuje Projekt udogodnienia Parafii każdej oddzielnie w 4 egzemplarzach ~~wpisując najprzód~~ podług Wzoru N^{ro} 1° ~~Lit.~~ A. Wpisze najprzód realności względem których ~~nie było spo~~ po ogłoszeniu Opinii Komitetu powiatowego ~~ru między Komitetami i~~ nie ma żadnego sporu

~~ru między Komitetami Parafijalnemi i z osobami lub Władzami przeciw opinii Komitetu powjatowego do~~

ru i uwag ze strony Komitetów parafijalnych, albo osób prywatnych lub Władz na ręce Naczelnika powjatu ~~przepodanych~~ przeciw Opinii Komitetu powjatowego, podanych. Poniżej wpisze Realności ~~o które~~ przez Komitet powjatowy do tej Parafii zaopinijowane, o które spór zachodzi.

Nad wniesionemi przeciw Opinii swojej uwagami, Komitet powjatowy da co do każdej Realności spornej odpowiedź ~~uzasadnioną za lub przeciw~~ (opinija swoja), która należyć będzie do ~~tej~~ tego Projektu w którym ta Realność do składu Parafii wchodzi.

Co do wykonania art. 15 gdzie by zachodziła potrzeba, chociażby nie było propozycyi Komitetu Parafijalnego Komitet ~~Parafijalny~~ powjatowy doda swoją w Projekcie ~~Parafii zawjetlej~~ udogodnienia tymczasowego Parafii zawjetlej, ~~swoją~~ opiniją.

2~~6~~ 26 art. 37

Sformowane będą Akta udogodnienia każdej Parafii (które składają ~~złożone~~ z Projektu Komitetu Parafijalnego, ~~z Zeszytu Pism za Projektem i deklaracyj i deklaracyj afjox i przeciw Projektowi z Wnieseń~~ Wniosek Referenta z opiniją Komitetu powjatowego, Świadectwo publikacyi treści tej ~~te są razem Akta te będą z folio~~ opinii, ~~wane~~ Zeszyty Pism za i przeciw Projektom i opinijom, Projekt przez Komitet powjatowy ułożony i nakonice ~~druga Opinija Komi~~ Odpowiedź w poprzedzającym artykule wzmiankowana.

2~~7~~ 27 art. 38.

Opinije ~~daje~~ dla Wyższych Władz daje Komitet (powjatowy w całym swoim składzie, do korrespondencyi pośrednich [i do Projektów na zasadzie Opinii wypisywanych] dostateczny komplet najmniej z trzech. W przeczy Naczelnika pow. zastępuje Podsędek.

2~~8~~ 28 art. 39

Inżynier powjatowy sporządzi Mappę z oznacze

czeniem na niej wszystkich ~~Parafij z~~ realności ~~....~~ do każdej Parafii przez Komitet powiatowy zaprojektowanych na ~~...~~ też są [

[mi skalę jak w art. 16. - Parafije na tej Mappie oznaczy ołówkiem.

25

29 art. ~~39~~ 40

Odeśle Komitet powiatowy:

1. Rządowi Gubernijalnemu:
   a. Projekt swój udogodnienia każdej Parafii ~~po egzemplarzy 2~~
   ~~b. Akta udogodnienia~~
   ~~b. Akta udogodnienia każdej Parafii sfoliowane~~
   b. Mappę Parafij Powiatu
   ~~c. Akta udogodnienia każdej Parafii sfoliowane wedle art. 37 ukompletowane i sfoliowane.~~
2. X Biskupowi Dyecezyi; ~~Projekt swój udogodnienia każdej Parafii~~
   a. Projekt udogodnienia każdej Parafii przez Komitet powiatowy ułożony
   b. Mappę Parafij Powiatu.
   c. Akta udogodnienia każdej Parafii wedle art. 37 ukom[

[pletowane i sfoliowane

30 art. 41

Naczelnik powiatu, jeśli wniosek jego w Komitecie powiatowym nie utrzymał się, ~~przedstawi Rządowi Gubernijalnemu wnioski~~ gdyby uważał, iż bez naruszenia dogodności ~~Parafii~~ dla Ludu pod względem Religijnym, można przychylić się do żądania Komitetu parafijalnego ~~tu~~ w Opinii Komitetu powiatowego uchylonego, ~~w celu na~~ które to ~~..~~ żądanie sprzyjałoby z jakich względów większej dogodności ~~Gminy~~ Okręgu Gmin ~~ogólnej wiejskiej~~ z tej Parafii uformować się mogącego; ~~przedstawi~~ może to przedstawić Rządowi Gubernijalnemu co do każdej Parafii, tak jak jest przez Komitet powiatowy zaprojektowana, oddzielnie.

31 art. 42

Komitet udogodnienia Parafij Gubernijalny pod prezydencyą X Biskupa Dyecezyi złożony ~~z ur~~ ~~z osób cywilnych~~ w połowie z Urzędników Administracyjnych ~~i 42~~ [~~którym~~ p. którym wzmiankowane w art 41 Przedstawienia będą oddane: [i Sądowych przez Gubernatora Cywil. wyznaczonych i wezwanych, a w połowie z osób duchownych przez Biskupa przyzwanych; rozpo

~~[którym wzmiankowane w art 40 i 41 Akta i Przedstawienia będą doręczone:~~ |

zna

znawszy wszelkie uwagi ~~wo uwagi wszelkie na skutek art. 33~~
i opinije, szczególniej w skutek art. 33, 36 i 41 poczynione, i [~~takowe zadecydowawszy~~; uformuje jeden Projekt ~~reglu udogodnienia reg~~ Regulacyi ~~Regulacyi udogodnienia~~ Parafij Gubernii podług Wzoru N^ro^ 2 ~~lit. B.~~ w trzech egzemplarzach, z których jeden ~~dwa~~ wraz ~~z wszy~~ z Aktami udogodnienia każdej Parafii Decyzyami Komitetu Gubernijalnego dokomple~~towanemi, Gubernatorowi Cywilnemu złoży.~~
towanemi i Mappami Powiatów, Kom-

[i co do takowych wydawszy decyzye oddzielne do ~~każdych~~ Akt tej Parafii do któréj realność sporna zadecydowaną została;

~~art.~~

~~Gubernator Cywilny Projekt regulacyi Parafij Gubernii wraz z Aktami w poprzedzającym artykule w~~
missyi Rządowej Spraw Wewn. i Duchownych do ~~dal~~ dalszego działania, drugi Gubernatorowi Cywilnemu, złoży. —

~~32~~ art. ~~45. 2~~ ~~42~~ 43

Regulacya Parafij przez ~~wyż~~ Władzę wyższą zatwierdzona, lubo w wykonanie wprowadzoną zostanie, jednakże co do wypadków w art. 1, 2, 7, 15 wymienionych, gdzieby dla dogodności ~~Ludu~~ zwłaszcza potrzebna była ~~później~~ Supressya, Reformacya, i Erekcya Parafij; będzie tylko tymczasową, aż do obmyślenia środków i decyzyi Władz właściwych. —

~~Czytaj Zasady. co do Tyt. II fol. 10~~

Wzór ~~lit A.~~ N 1. do ~~T. II~~ ~~art. 13... 66.~~ Tyt. II

Projekt
udogodnienia Parafii N
~~w Okręgu Sądowym N~~
w Powiecie N
Gubernii N

1. No. porządkowy wsi itd.	2. Nazwisko: mjasta, wsi itd. jakichbądź wyznań projektującej się: do pozostawienia na dal w tej Parafii	3. do przyłączenia do tej Parafii od innej i któréj	4. Leży natenczas w Okręgu Sądowym	5. w Powjecie	6. czy własność Rządowa prywatna instytutowa, donacyjna	7. Ilość dworów zamieszkanych natenczas przez Właścicieli	8. Dzierżawców Administratorów	9. Rządców	10. dymów wiejskich i mniejskich Plebańskich i dworków	11. razem	12. Ilość ludności obojej płci prócz Wojskowych: Rzymsko Katolickiej	13. Greko unickiej	14. razem	15. Prawosławnej	16. Ewangelickiej	17. Żydowskiej	18. innych wyznań	19. w ogóle	20. …wieś ta leży względem kościoła w stronie na:	21. Z punktu kościoła gradus … tego p…żenia
	Parafia Sulerzyż do udogodnienia projektująca się																			
1	Sulerzyż	—	Przasnyskim	Przasnyskim	pryw.	1.	—	—	N	N.	N.	N	N	N	N	N	N	N	w mjejscu	w mje…
2	Chotom	—	Przasnyskich		pry.	1	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	północ	N
3	Ościstowo	—	Przasnyskich		pryw.	—	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	połudn.	N
4	Gumowo części N.	—	Przasnyskich		pryw.	1	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	połud. ku wschodo.	N
5	—	Gumowo część N od Par. Ciechanów	Przasnyskich	Przasnyskich	pryw.	N	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	połud. ku wschodo.	N
6	—	Rykaczewo od Par. Ciechanów	Przasnyskich	Przasnyskich	pryw.	1	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	połud. ku wschod	N
7	—	Modła od Par. Lekowo	Przasnyskich	Przasnyskich	pryw	—	1.	—	N	N	N	—	N	—	—	N	—	N	północ	N
8	—	Wola od Par. Unjerzyż	Mławskich Mławsk	Mławsk	pryw	1	—	—	N	N	N	—	N	—	—	—	—	N	zachód	N
	Summa					N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	—	N	—	—

Działo się w Sulerzyżu dnia N

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
	Parafija Ciechanów do udogodnienia projektująca się																			
1.	Ciechanów m.	—	Przasnyskich	Przasnyskich	Rządow ~~Rząd~~	—	—	—	N	N	N	—	N	—	N	N	—	N	w mniejscu	
2	Smjecin	—	Przasnyskich		pryw.	1	—	—	N	N	N	—	N	—	—	—	—	N	zachód	N
	Summa					N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	—	—
	Ostrąciwszy mjejskie	—	—	—		—	—	—	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	—	—
	Pozostaje wiejskich	—	—	—		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	—	—

Działo [się] …
Komitet…
NN…

17. …ści	18. prócz	19. Woj.	20. …wieś ta le… względem kościoła w stronie na:	21. Z punktu Kościoła gradus Bussoli tego położenia	22. Od tej wsi jest odległości najkrótsza drogą lub ścieżką do Kościoła projektowanego.		23. Czy od tej wsi może być zrobiona krótsza droga lub ścieszka do tego Kościoła	24. Czy Kościół ~~tej~~ Parafijalny w tej wsi murowany lub drewniany	25. Czy Kaplica publiczna lub Kościół filialny w tej wsi murowany lub drewniany.	26. Zeszytu Pism za projektem i Deklaracyi Ofiar.	27. Zeszytu Pism przeciw Projektowi	Zapełnienie Rubryki 21 zostawia się gorliwości Komitetu Parafijalnego o udokładnienie Mapp jeżeli ma sposobności mieć Geometrę lub Inżyniera. ~~Wolno Komitetowi złożyć Komitetowi powiatowemu Mappę Parafii projektowanej z umieszczeniem z oznaczeniem na niej punktów kościołów pobocznych, na skalę wskazać się mającą zrobioną.~~ Uwagi.
…ydo…kiej	innych wyznań	w ogóle			Wiorst po sznurów 24 prę 8 8/10	Sznurów 10 prętowych.				stronica	stronica	
N	N	N	w miejscu	w miejscu	w miejscu		niepotrzebna	drewniany	—	N. N. N. N.	—	Nie ma sporu ani z żadnym Komitetem Parafijalnym ani z osobami prywatn.
N	N	N	północ	N	N	N	niepotrz.	—	drewn.	—	—	Podobnie nie ma sporu
N	N	N	połudn.	N	N	N	może ścieszka	—	—	N	—	Podobnież
N	N	N	połud. ku wschodo.	N	N	N	niepotrz.	—	—	N	—	Podobnież
N	N	N	połud. ku wschodo.	N	N	N	niepotrz.	—	—	N	—	Komitet Par. Ciechanów wezwał o zaprojektowanie do tej Parafii nie ma więc z nim sporu, ani miał prywatny sporu nie wniosł.
N	N	N	połud ku wschod	N	N	N	niepotrz.	—	—	—	N.	Komitet Par. Ciechanow zawiadomionym został o niniejszym projektowaniu
N	—	N	północ	N	N	N	może ścieszka	—	—	N	—	Komitet Par. ~~Ciechan~~ Lekowo wezwał o zaprojektowanie do tej Parafii
—	—	N	zachod	N	N	N	niepotrz.	—	—	—	N	Komitet Paraf. Unierzyż uwiadomiony o niniejszem projektowaniu.
N	—	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
N	—	N	w miejscu		w miejscu		w miejscu	murow.	—	—	—	
—	—	N	zachód	N	N	N	niepotrz.					
N	N	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
N	N	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
N	N	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Celem odłączenia należących dotąd ~~to~~ do tej Parafii wsiów:

1. Gumowo części N. wezwany Komitet Par. Sulerzyż
2. N. wezwany Komitet Paraf. N.

Działo się w Ciechanowie dnia

Komitet urządzenia Parafii Ciechanów

NN NN NN

Wzór ~~lit. B.~~ N^{ro} 2. do ~~Tyt. II art. 42~~... do Tyt. II

105 ~~41~~ ~~17~~ 28

Projekt
Regulacyi Parafij
w Gubernii N.

42

1. 2. N^ro^ kolej-ny		Nazwiska		5. 6. Leży na teraz	7. Czy własności Rządowa, prywatna, instytutowa, donacyjna	8. 9. Dworów dwor... zam... zamieszkanych przez		
Parafii	Realności do niej należącej	3. Parafii	4. Realności do niej należących	~~w Obwodzie w Powiecie~~ w Powiecie		Właścicieli	Dzierżawców Administratorów	Rz... c...
I.	1.							

7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	~~106~~ 43 ~~26~~
...łasności ...a, prywatn... ...towa, do...	Ilość					Ilość ludności obojej płci prócz wojskowych								Czy kościół Parafijalny w tej wsi murowany lub drewniany	Czy Kaplica publiczna lub Kościół filialny w tej wsi murowany lub drewniany	Uwagi
	Dworów dworskich czyli zamieszkanych naterazprzez			Dymów włościańskich, mniejskich, Plebańskich i Dworków	razem	Rzymsko Katolickiej	Grecko unickiej	razem	Prawosławnej	Ewangelickiej	Żydowskiej	innych wyznań	w ogóle			29
	Właścicieli	Dzierżawców Administrat.	Rządców													

~~3 ad 2~~ Zasady ~~Zasady~~ i usprawiedliwienia ~~18~~ 41 30

~~Zasady~~ co do Tytułu II^go ~~przechodniego~~

O Komitetach udogodnienia Parafij

1. — Dzieło udogodnienia Parafij, oczekiwane od czasu osuszenia błot i trzęsawisk, utrzymowania stałych mostów, zaludnienia Lasów, a wyżej nie od jednego wieku! mające posłużyć, jak się co do następnych Tytułów okaże, za (radikalną) podstawę: do ulepszenia Policyi (i Administracyi) do zapobiegania głodowi, ubóstwu i przestępstwom, do ulepszenia Sądownictwa cywilnego, naraz w Sprawach małej wartości niedostępnego, [a ~~Sądowa~~ policyjnego najniższego mało czynnego,] aby się mogło odbyć ~~krótko~~ krócej a dokładnie; potrzebuje być robionem systematycznie.

2. — Komitet Parafijalny winien być złożony z osób interessowanych o udogodnienie swej Parafii: aby przemawiał (zaniem we wszystkiem co kolwiek na (jej) korzyść ~~Parafii~~ da się powiedzieć, aby działał skutnie i dokładnie.

3. — Każdy prywatny zostawiony wyżej nożę wolności domówienia się o dogodności dla siebie a szczególniej dla ludzi swoich.

4. — Spory ~~post~~ i ich popierania wyjaśnieniami postawią Komitety [wyższe bezinteressowne,] w możności ocenienia: co jest najdogodniejszém dla Ludu zwłaszcza pieszo i z dziećmi do Kościoła chodzącego.

5 — Nie wypada pomijać sposobności zebrania przybliżonych materiałów do udokładnienia Mapp Geograficznych kraju.

6. — Supressyi Parafii i rozdzielenia jej pomiędzy inne unikać o ile można potrzeba: aby kiedyś Potomność po wzroście ludności nie była w potrzebie wskrzeszać rozebraney Parafiji i przez to psuć zaprowadzony we względzie Religijnym i cywilnym porządek, co znowu niedogodne następstwa za sobą pociąga. —

7 — Reformować Parafija przez zamianę Kościoła filialnego na Parafijalny bez najkonieczniejszej potrzeby dla dogodności Ludu, nie wypada: Kościół Parafijalny już ma swoje prawa nabyte i więcej utrwalone. Kościół filialny albo Kaplica publiczna (wzniesiony z widoków prywatnych powstała) może się daley w swoich prawach (jak dotąd) utrzymywać; upadek nie tyle Publiczności i Rząd obchodzić może, ile upadek kościoła parafijalnego stałym Xiędzem obsadzonego.

8. — Tak co do Supressyi jako i Reformacyi uważać wypada: że więcej kościołów na wsiach, dają więcej nauki, i zastaniają Lud od dziczenia w Religii i moralności. Bliskości powodują do częstszego bywania w kościele z dziećmi, a na dzieciach tylko nauki najwięcej skutkują.

Mo[illegible]

9. — Może jest więcej podobnych w kraju wypadków, jak w powiecie Ostrołęckim od granicy Pruskiej ku Ostrołęce. Karta Dyecezyi Płockiej przez Karola Mojcho z r. 1838 okazuje: że na przestrzeni blizko 30 mil kwadratowych są tylko 3 kościoły Parafijalne i jedna Filia do których należy ludności katolicka wynosząca około jak następuje:

1. Kadzidło Parafija	6596	Realności	40
da na tę ludności jest dwóch Xięży.			
2. Baranowo Paraf.	3136	— " —	26
3 Brodowe Łąki filia	885	— " —	3
razem	4021	realności	29
Dla tej ludności jest dwóch Xięży.			
4. Myszyniec Paraf. miasto:	1003	—	1
na wsiach	11551	— " —	45
dla tej ludności razem	12554		
Łącznie	23171	Realności	115.

Na taką przestrzeń! na tyle ludności! na tyle Realności od siebie odległych! jest:

XX Proboszczów — 3.

Wikaryjch — 4

razem 7

Jeżeliby się dało udzgodnić te Para[jednego około po 3310. Taka ilość przy odległości wyjeżdżania Xięży od wsiów oddalonych, nie może być dobrze usłużoną: gdy w Parafii średniej (wiejskiej) mającej kościół w środku z ludnością tylko 1500, Proboszcz wierny ważnemu dla moralności Ludu swojemu powołaniu, ma dosyć pracy i często, zwłaszcza w podeszłym wieku musi wyręczać się na swój koszt Zakonnikiem z Klasztoru. [— Przewidzieć można

---

[jest trzech Xięży, wypada więc na jednego po 4185 ludzi.

[[Gdyby przez wzięcie realności Parafijom jednym a dodanie ich drugim, to i tak byłoby na Xiędza

[W Parafii Płockiej zgoła w jednym mieście ludności swą 5935 mającej, jest jednak X Proboszcz z dwiema Wikaryuszami, ciągle zatrudnieni, chociaż i inni duchowni w innych kościołach są pomocnemi.

47

że tu i uchygodnienie nie pomoże skoro od Mysżynica jest odległości: do Kadzidła mil 3¼ do Baranowa mil 3½ do Brodowe Łąki mil 2 do Zaręb mil 3¼. Taka tam odległość jest między Kościołami, jaka w innych okolicach z kraju, między miastami. [W wiekach kiedy Monarchowie możne dawniej Duchowieństwo i wolna od podatków szlachta, z Bogobojności i dla utrzymania Ludu w Religijnej moralności i odległości erygowali kościoły i uposażali ich służbę, były tam pusze obszerne, ludności mała, dla której trzy Parafije były dostateczne. Teraz gdy bory i lasy wykradowane, ludność do 23 tysięcy przeszło wzrosła, też sama ilość kościołów nie może być dostateczną: owszem

[Tak wszelkie Parafije co do obszerności i co do ludności od 3 do 4 tysięcy nie byłyby także na Okręgi dogodne.

Z powiększaniem się Wiekami Ludności, bogactw kraju i dochodów Skarbu, powiększa się liczba cywilnych urzędników, Z powiększaniem ilości kruszców z kopalń wyjętych wartości powszechnej

Domów Rządowych nowiących znanych

zmniejsza się jego stosunkowa wartość, a przez to powiększa się koszt utrzymania życia i powagi, następnie powiększane uposażenia cywilnych Urzędników. Na tej naturalnej drodze, wszystko od wieków, a szczególniej ostatniego półwieku postępuje, prócz nie wielu wyjątków, tylko Duchowieństwa, a właściwej niejako Urzędników

[erygowanie nowych Parafij jest potrzebne.

duch

48 32

duchownych, w ciągu tegoż pół wieku doznają ciągłe zmniejszenia: w liczbie, w uposażeniu, a następnie i w powadze. [Jakie wynikły już z tego skutki, ujrzymy acz w słabem świetle co do Tytułów: VII, VIII, i IX w ogólności; a życzmy sobie, a raczej zapobiegajmy, aby więcej i gorsze nie wynikały. Przybyło w ciągu tego półwie-[

[Kościołów w ciągu tego półwieku wiele ubyło, innych bardzo mało przybyło.

[ku wiele Domów więźniowych, Domów badań, Izby aresztowych, Sędziów karnych: ale czyliż ubywa zbrodni, występków i przewinień policyjnych? czyliż czekać z zamykaniem ich źrzodeł, aż już i wstyd zupełnie ustanie? W miarę powiększającej się ludności, powiększać się winna liczba nauczycieli duchownych, którzy więcej na utrzymanie dobrych obyczajów, niż Sądy karne wpływają.

Ludność zgromadzona w miejscu wymaga Duchownych tyle ile ludność rozrzucona po realnościach większych i mniejszych

Ludność rozrzucona po realnościach wiejskich większych i mniejszych zwłaszcza pomiędzy lasami tak jak w Okolicy dla przykładu wyżej wspomnianej, potrzebuje bliższych kościołów parafijalnych; aby matki z dziećmi miały sposobność nauk religijnych często słuchać i takowe im powtarzać, aby zasady religijne były wpojone, aby niejako w naturę młodego przeszły. Potrzeba trudna do zaprzeczenia. Lecz skąd fundusze na budowę i na uposażenie Plebanów?

a. ♯. — Biskupi i wyższe duchowieństwo nie mogą postępować (wzorem swych poprzedników z których wielu swoim kosztem wiele kościołów .. erygowali i uposażali: bo nie mają dóbr duchownych przez ich poprze dni

Trochę wiele pisze

~~44~~

waż takowe ~~Skarb posiada w~~ ~~czę-~~
~~ściach~~ wedle Edyktów

Skarb posiada w częściach a Du-
chowieństwo w częściach w tej
nyże proporcyi składka byłaby słu-
szną

dników wzytkowanych, którzeby im ~~teraz~~ nate-
raz wyższy dochód przynoszące ~~przy wyższej kosztującem zaspokojenia potrzeb~~
~~stanu utrzymowania~~
~~raz~~ kiedy wszystko jest w wyższej cenie, po-
sługiwały: nie tylko do utrzymowania się
w przyzwoitszej powadze stanu; ale oraz
do możności naśladowania swych poprzedni-
ków, których fundacye pobożne ~~i dobroczyn-~~
~~ne~~ dla utrzymania dobrych obyczajów ~~i do-~~
~~brych dążności~~ w kraju, były liczne. Du-
chowieństwu katolickiemu Obwieszczeniem 24 Kwiet-
nia 1795 posiadanie dalsze dóbr było zabez-
pieczonem, za opłatą 50% podatku Ofiary. Lecz
na zasadzie Deklaracyi 28 Lipca 1796 wzięte za-
stały w administracyą bezpośrednią Skarbu
na koszt Duchowieństwa. Dochody ~~Skarbu~~
~~kra~~ Skarbu z tych dóbr od lat 50 ciągle powiększają ~~się kom-~~
~~petem~~ się. Kompetencya dla Duchowieństwa
wyższego w roku 1796 i 1797 wyrachowana stoi
w miejscu. Koszt utrzymowania się tera-
źniejszy większym jest jak był przed 50 laty
a przez to Duchowieństwo ~~wyższe~~ ~~co roczne~~ corocznie
mniej proporcyonalny ma fundusz na utrzy-
~~nie~~ mowanie się stanowi przyzwoite i na ...

~~F: Patentem 7 Lipca 1796~~

~~1797~~
1846
1796
———
50

mo-

mowaniu świętym, bez uwagi: że „część
„wewnętrzna bez części zewnętrznej obejść
„się nie może". – Chleb duchownych
bywał także zawsze częścią chleba ubogich.
Dziś po zadosyć uczynieniu najkonieczniejszym obowiązkom, nie pozostaje funduszu na takie. Brak uposażenia i upada-[jące Duchowieństwa odstręcza młodzież szlachecką możniejszą od stanu, którym dawniej i Xiążęta nie gardzili. Brak funduszów pozbawia sposobności głębszej oświaty alumnów. Wszystko to osłabiają powagę, poszanę, a następnie i wpływ religijny na ludzi. – Z tego co teraz Duchowieństwo wyższe posiada, jeżeli się nie doda, nic już ujmować nie można.
Skarb, a następnie Kraj w dzisiejszych podatkach, korzystają z dóbr duchownych: zatem Skarb albo Kraj, są w niejako-obowiązku wykonywać to, co posiadacze dóbr duchownych w erygowaniu i uposażaniu Parafij Dawniej wykonywali.

b. – Na darowizny i legata duchownych i osób prywatnych nie można już wiele rachować: następcy widzą: że darowizny i legata poprzedników, nie wszystkie doszły do zamierzonego przez nich, celu.

c. – Właściciel wsi, czy nim jest Rząd czy prywatny, na którejby Kościół Parafijalny był erygowany, znajdzie rachunkową korzyść z erekcyi kościoła, w propinacyi: od właściciela więc takiego funduszu spodziewać się można.

10. Na uposażenie biednych Probostw dotychczasowych jakich jest (wiele) mało znajdzie się funduszów z Probostw

54

boztw najbogatszych: bo takich ~~bardzo~~ się rzadko ~~rzadko~~. Lepsze uposażenie jest potrzebne dla powagi, i dla wpływu moralnego ~~i przykładu dla Ludu~~. Potrzeba konieczna zniewala ~~i najsil~~ tamać ~~Prawo~~ Ustawy, co z tym przykładem gorsze skutki najniżej sprawuje. — Fundusze na ~~to~~ ulepszenie uposażenia tego, bijące źrzodłowo są te, o jakich się ad 9 a. ~~b.~~ c. mówiło.

11. — Uprzedzić tu wypada: że odebranie Proboszczom ~~gruntów~~ małych gruntów, a danie im pensyj, skarbowi (wyjęte) większe wydatki; a dla Duchowieństwa i Ludu, gorsze skutki ściągnąć by musiało:

~~a. Skarb wziąłby z włoki gruntów końcowych około r. z. 15 a chociażby i 30 czynszu corocznego.~~

a. Gdyby Skarb wziął ~~z włoki~~ np. z dwóch Włok gruntów Probostwa na wsi lub w ~~małym~~ miasteczku czynszu r. z. 30 (a choćby 45) (i takowe oddał X Proboszczowi, tedy ~~tak za~~ takowe ~~Probosz~~ nie wydostarczyłyby ~~Proboszczowi na nie mogłby sobie kupić siana i~~ mu na kupowanie i zwożenie cały rok ~~zwozić~~ suchej i zielonej paszy, oraz ziarna [ile potrzeba przynajmniej dla trzech koni, 2. krów ~~krowy~~ oraz na utrzymanie (jego i) ludzi. Choćby ciażby nawet ~~podwójna~~ daną była Proboszczowi (ilość wyrównywająca podwójnemu) ~~podwójny~~ czynszowi, to i tak nie ~~wyrównałby to tyle ile zbieranie~~ ~~ile wynosi bez kupowania~~ wyrównałaby ~~wyrównałby~~ takowa tyle (i z tą dogodnością) ile zbieranie z własnej ziemi zielony

~~i suchej~~ i su

[i ogrodowizn

i suchej paszy z ziarnem, bez potrzeby szukania, kupowania, zwożenia w tenczas, kiedy konie mogą być nagle na posługi religijne potrzebne. ~~bo~~ Więcej zaś trzymać koni nad 3 z pensyi byłoby niepodobna: wiadomo ile utrzymowanie koni po miastach kupną paszą kosztuje. — Koszt ten wyczerpywałby pensyą: a do stanu ducho E

[E w niego nie byłoby i takich ochotników jacy nateraz jeszcze bywają. —]

6. ~~Zatrudnianie się X Proboszcza małem gospodarstwem rolnem jest dla niego rozrywką szlachetną~~

6. Gospodarstwo zwarzne odrywać może X Pro]

[szcza od jego ważnych obowiązków duchownych: lecz małe]

~~Małe~~ gospodarstwo rolne, ogród owocowy i warzywny, są dla X Proboszcza zatrudnieniem szlachetnem, ~~dla księstwa wzorowem rozrywkowem. Bezczynność zniewalałaby nie mógł bez~~ Bez zatrudnienia gospodarskiego ciągłe ~~nie mogłoby sprawić~~ ~~Ciągłe~~ jednakowe życie, bez odmiany, bez rozrywki innem zajęciem się, byłoby nie dla jednego uprzykrzonem, nudzącem, bezczynnem. ~~do złego prowadzącem bo jakiesto mało~~ Mało jest osób któreby zawsze samym tylko Książkom poświęcać się mogły. — ~~Wszakże znaczne gospodarstwo X Proboszczowi jest szkodą~~ Bezczynność do złego prowadzi; byłoby to więc szkodliwem nie tylko dla Plebana, ale i dla Parafijan.

12. Wieki upłynione w różnych krajach przekonały: że nie Religija ta lub owa, ale prawdziwa religijność wpojona w każdy z nas, zapewniała szczęście ~~Rządzącym~~ Rządzącym i Rządzonym. — Ponieważ z ~~tolerowanych~~ rządowych w naszym kraju jest najwięcej

~~Re~~ Reli

Religii ~~katolickiej~~ Rzymsko katoli-
ckiej; zatem stosować się ~~postępować~~ należy ~~w~~:
~~do Woli N. Pana w art. 5~~
w projektach do woli dobroczynnej ~~woli~~ N. Pana w art. 5
~~Ustawy z d.~~ Statutu org. z d. 14 Lutego 1832
|: T. 14 p. 179 :| objawionej. – Sumienie najle-
pszym jest przewodnikiem do dobrego, a ha-
mulcem od złego. –

~~Czytaj Projekt. Tyt. III. fol. 21~~

Tytuł III

O Okręgu Gmin Parafijalnych

art. 44

Wszystkie w Parafii jednej wiejskiej lub średniej, a kilku małych połączone Gminy wiejskie, oraz wsie, kolonje i osady Rządowe, prywatne i Instytutowe, choćiażby w nich dzierzawcy i właściciele nie mieszkali, i choćiażby należały do głównych w innej Parafii leżących dóbr Rządowych, prywatnych i innych, z którymi dotąd oddzielną stanowiły Gminę wiejską, składać będą [Okręg Gmin parafijalny, któ-[rego Wójci, Zastępcę wspólnego utrzymywać będą.

[łącznie z Gminą miejską jeżeli jest w tej Parafii

art. 45

Okręg Gmin Parafijalny tak będzie z Parafii jednej lub więcej całych uodygodnionych formowany, aby nie był ani tak wielki co do ludności wszelkich wyznań i obszerności, iżby administracya i nadzór policyjny w nim był trudny, i aby Sołtysi i ludzie wszelkich wyznań

[Zastępcy wspólnego Wójtów ~~Parafii Obrębu Parafijalnego~~ Parafij

Wyznań zadaleko więcej na słuchanie publikacyj w ~~jego~~ Kancellaryi ~~Gminy ogólnej~~, i w różnych z władzami ~~Gminy~~ ~~tego~~ Obrębu Parafijalnego ~~ogólnej~~ ~~tejże wspólnej~~ urzędowych stosunkach przybywać; ani tak ~~wspólny~~ mały izby koszt utrzymowania Kancellaryi ~~Zastępcy ogólnego~~ administracyjno-sądowej Obrębu Parafii ~~Gminy ogólnej~~ ~~nego Wójtów Gmin i jego Kancellaryi Gmin wspólnych Parafij albo Parafij~~, tudzież budowy Domu administracyjno-sądowego ~~tejże Gminy~~, był dla składających się, ~~na to~~, zauciążliwy.

~~art.~~

~~Czytać Zasady. Co d. Tyt. III fol. 15.~~

~~Gdy w pośród Obrębu Parafijalnego jest miasto; w używanym będzie tytuł.~~

~~Obręb Gmin wiejskich i miejskiej Parafii N w Powiecie N. Gubernii N.~~

L 4. ad 3.

Zasady do tytułu III

36

O Okręgu Gmin Parafijalnym

1. Najdogodniejszy było aby każda Parafija była Okręgiem Gmin wiejskiej; bo gdyby dwie lub więcej Parafij jeden Okręg Gmin składały; niemogłyby być dogodnie publikacye w kościele i w Kancellaryi Zastępcy wspólnego Wójta Okręgu. — Naczelnik pow. tyle przysłał Publicandów ile jest kościołów Paraf. w Okręgu; jednak to nie ułatwiłoby publi[kacyi w kancellaryi Zastępcy wspólnego Wójtów dla wszystkich wyznań i dla wszystkich Parafij; owszem ludzie którzyby nie byli w tej wsi Kościelnej gdzie Zastępca wspólny Wójtów mieszka, publikacyi Kancellaryjnej nie słyszeliby: a niepodobna aby Zastępca wspólny przy każdym kościele publikacye kancellaryjne odbywał i rozkazy Sołtysom wydawał.

2. Niedogodności z połączenia kilku Parafij w jeden Okręg byłyby liczne: a szczególniej że nieosiągnęłyby się dogodności dla Ludu zamierzone Wyżej we Wstępie ad 2

3. Mówi się w Projekcie o Okręgu z kilku Parafij dla tego, aby na wypadek gdyby właściciele wsi kościelnych i Parafija nie zapewnili ofiar na Dom administracyjno-sądowy i na Kancellaryę; [Dążność Rządu być winna ku temu: aby każda Parafija udogodnio[...]

~~Tyt. XIV 5~~

[można było w wielu mniejszych składach w większym Okręgu te Parafija z inną lub z innemi na jeden Okręg złączyć; później na żądanie Parafijan można będzie nowy Okręg Gmin wiejskich z jednej Parafii sformować; przyczem jednak przepis art. 332 będzie zachowany.

57

na Okręg Gmin składała.

W tym celu dla pociągnienia każdej Parafii własnym interesem [są projektowane w tytule przepisow ogolnych art. 330, 331, 332

[do formowania swego Okręgu Gminy; i dla sprawiedliwości;

4. W Okręgu Gminy (zbyt wielkiej byłaby jak w zbyt małej) nie mogłaby być dobra Policya: bo Zastępca Wójtów [zajęty służbą wewnętrz na kancellaryjną, nie miałby czasu do zewnętrznej, która równie jest ważną. Znaczy na podróże czasby musiał schodzić.

[nie mógłby znać swych ludzi; a zwłaszcza że

5. Okręg Gminy z Parafii mający bez ofiar na dom administracyjno-sądowy i na Kancellaryą, być nie może gdyż na małą ilość kontrybuentów koszt byłby za wielki; a na inne fundusze za długie oczekiwanie.

6. Potrzeba Okręgu Gmin parafijalnego wykazana jest, co do tyt. VII VIII i IX ad XV oraz co do tyt IX ad. art. 13

7. Kassować Wójtów Gmin wiejskich, a postanowić jednego tylko Wójta Gminy Parafijalnej [bez rzeczywistej odpowiedzialności urzędowej, byłoby to administracyą, Policyą, oraz Sądownictwo cywilne i karne pogorszyć: bo Lud najniższy ciągłej pieczy i dyrekcyi osób oświeceńszych niż [

[jak Sołtysi wymaga, Jeden Wójt Parafii nie zdołałby zastąpić kilku lub kilkunastu Wójtów [i nie zdołałby mieć takiej jak oni u Ludu powagi. Wójci potrzebują osłony przed zemstą, i wyręki w korrespondencyi, za to muszą swego Zastępcę wspólnie opłacać i starać się o to, aby go utrzymać u Ludu w poważaniu. — Dależby był tytuł żądać od Właścicieli Dóbr aby swoim kosztem utrzymowali sobie zwierzchnika, zrobiwszy ich niczem w oczach Ludu; skoroby odwieczny charakter urzędowy stracili? Powoli niktoby posłuszeństwo zwierzchności

4.

~~37~~ 77 37

Tytuł ~~III~~ IV

~~Tyt.~~ O Zastępcy wspólnym Wójtów Okręgu Parafijalnego ~~Gmin ogólnej wiejskich~~ ~~i wiejskich Parafijalnych~~ ~~Parafijalnej Parafijalnej Parafii~~

W.1. №1 art. 46

~~Fart. 1, 2, 18~~

Wszyscy w Okręgu Parafijalnym ~~Gminie ogólnej wiejskiej~~ właściciele gruntu (wsi i części wiejskich więcej jak 9 dymów mających będący wedle [Postanowienia z d. 30 Maja 1818 r. |: Dz. P. T. 6 p. 34 :| Wójtami Gmin z Prawa, oraz ~~właściciele części wiejskich, i osad mniej~~ posiadacze dzierżawny (włościańskie tytuły (wsi Rządowych i Instytutowych ~~innych~~ (w Okręgu tym ~~ogólnej Gminie~~ (położonych, a wszyscy mieszkańcy w tejże Parafii ~~Gminie~~ nie wiejskich, których ciąży obowiązek z cytowanego Postanowienia, oraz z art. 16 Dekr. Król. z d. 26 Lipca 1810 r. |: Dz. P. T. 2 p. 299 :| art. 374 i nast. Kod. Cyw. Pol. i innych, (tudzież z Kontraktów) (załatwiania czynności Wójtowskich administracyjnych oraz sądowych Policyjnych i cywilnych ~~oraz Sądownictwa Policyjnego i cywilnego~~ tych wsi (dotyczących, ze zdolnością i poświęceniem się; (zebrani w skutku wezwania ~~wezwani przez~~ (X Proboszcza Parafii któremu Naczelnik powiatu zleci, (na Posiedzenie Rady Wójtowskiej) (wybiorą i ugodzą |: ~~podług postępowania jakie Kommissya Rz. Spr. Wew. i duchown. przepisze~~ :| sami albo przez ~~Umocowanych lub~~ Pełnomocnika Osobę na Zastępcę wspólnego ~~ogólnego~~ swego, z tytułem:

[jak 10 ~~9~~ dymów mających pod zarząd najbliższego Wójta oddawanych, tudzież

„Zastępca wspólny ~~ogólny~~ Wójtów ~~Gmin~~ Okręgu ~~Gminy ogólnej wiejskiej~~ ~~i wiejskich~~ Parafii N ~~w Okręgu~~

„w ~~N~~ Powiecie N, Gubernii N.

albo gdy Okręg Gmin ~~Gmina ogólna wiejska~~ składa się z więcej Parafij:

„Zastępca wspólny ~~ogólny~~ Wójtów Okręgu ~~Gmin wiejskich ogólnej wiejskiej~~ Parafij N. N. i N ~~w Okręgu N.~~ w Powiecie N. Gubernii N.

~~59~~

- Wybór ten padnie tylko na osobę z Listy Kandydatów do tej posady przez ktorę nie egzaminu administracyjno-sądowego [wykwalifikowanych. Tymczasowe świadectwa zdatności Kandydatowi przez Podsędka i przez Naczelnika pow. po wyegzaminowaniu wydane, będą dostateczne.

[przy czym obowiązkom odpowiedniego.

Zapewnienie się względem dobrej konduity Kandydata, [do Wójtów należy: gdyż oni za swego Zastępcę wedle art. 56 są odpowiedzialni. -

[tudzież uznanie potrzeby oraz wysokości i jakości kaucyi, niemniej rozpoznanie bezpieczeństwa takowej,

4 art. 47

Zastępca ten wybrany i Kontraktem ugodzony potwierdzonym będzie przez Kommissyą Rz. Spraw. Wewn. i jako Urzędnik uważany.

3 art. 48

Kontrakt zawierać będzie główny warunek pełnienia obowiązków [illegible] dług ustawy. Wynagrodzenie zaś winno być odpowiednie atrybutom 231, 235, 236 i nie przeciwiać się zawartym w art. 237, 238, 239, 240 ograniczeniom. - Rok zast.

[Tyt. X A. Nr 4, 5

[przy wspólnego kontraktowany na ile będzie lat od dnia 19 Czerw. / 1 Lipca zaczynać się będzie.

[4 art. 49

Nie wolno Zastępcy wspólnemu trudnić się żadnemi innemi interessami prywatnemi, ani swem własnem gospodarstwem polowem lub Handlem, i.t.d. któreby go od jego obowiązków administracyjnych i sądowych odrywały.

5 art. 50 ~~47~~ ~~50~~ 50

Wolno mu opłacać od Summy i podług przepisów jakie przez Radę Adm. wydane będą składkę emerytalną lecz w podwójnej ilości jak urzędnicy etatowi, a przez to nabywać będzie tych samych praw do emerytury jakie Urzędnikom Cyw. służą.

6 art. 51 ~~51~~ 51

Zastępca wspólny, który z zupełnym zado

zadowolnieniem ~~od~~ Rady Wójtowskiej, Rewidentów, oraz władz zwierzchnich administracyjnych i sądowych lat kilka swe obowiązki sprawował, nabywa prawa do awansu w Magistraturach administracyjnych i sądowych jego kwalifikacyi odpowiedniego.

Przeciwnie w obowiązkach swych okazujący się być niezdolnym, niedbałym, nierzetelnym, przekupnym, ~~z urzędu od będzie napominany~~ ściąga na siebie te same jak i inni Urzędnicy skutki.

~~7~~ art 5~~2~~

Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów ~~Gminy ogólnej wiejskiej Parafijalnej~~ Okręgu Parafijalnego nie będzie ~~odrywa~~ załatwiał Commissoriów w ~~gminach~~ ~~Parafijach~~ innych Okręgach Parafijalnych.

~~8~~ art 5~~3~~

Przepisanem będzie Ustawą: jakie attrybucye Regenta. Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów mieć będzie.

~~Czytać Zasady: do tyt. IV. fol. 16~~

H

Wzor N

~~Wyciągi kwitów wypiętych~~

~~z Kontrolli kwitaryuszowej poboru dochodów stałych i niestałych na skarbę administracyjno-sądowe Gminy ogólnej wiejskiej~~

~~Parafii~~

~~wypiętych.~~

~~Zasady~~ Co do tytułu ~~III~~ IV go (Zasady i usprawiedliwienie)

~~Co do tyt.~~ O Zastępcy wspólnym
~~Wójtów Gmin Okręgu Gminy ogólnej wiejskiej~~
Wójtów Okręgu Parafij~~alnego~~.
~~Parafijalnego Gmin Parafii albo Parafij~~.

Wójci Gmin Właściciele prywatni, ~~i Wójci~~ i pełniący Obowiązki Wójtów, Dzierżawcy Rządowi i prywatni, ~~są od~~ ~~A~~ ważne z ~~Prawa~~ Ustaw mają obowiązki: administracyjne, policyjne, Skarbowe oraz Sądownictwa ~~policyjnego~~ dotyczące: lecz mało pomiędzy nimi jest do tych obowiązków zdolnych [. Chociaż niektórzy są zdolni, to znowu przy interessach prywatnych nie mają czasu ~~Praw~~ Ustaw i urządzeń odczytywać i służbie Rządowej poświęcać się. Wielu wyręcza się Zastępcami: lecz Zastępcami (za mniejsze pieniądze) zwykle nie mającemi tego stopnia zdatności, jakiej potrzeba. Zastępcy ci zwykle trudnią się ~~to gospodarstwem~~ oraz, to gospodarstwem, to rachunkowością Dominialną, to innemi prywatnemi ~~z tych~~ interessami. Wójt Właściciel albo Dzierżawca Rządowy nie ma ~~z tego~~ z takiej osoby różnorodnemi obowiązkami zajętej; ani dobrego Zastępcy Wójta, ani dobrego Officyalisty pry-

wa

[i tego żądać trudno: bo się ku temu nie sposobili.

~~82~~

watnego. Stuży wprawdzie Rządowi możności ~~dania z urzędu z samego Prawa~~ wyznaczenia z urzędu Zastępcy Wójta na koszt właściciela [co i w art. 172 Postanowienia z d. 11/23 Lipca 1844 /: T. 34 p. 425:/ powtórzono: Lecz ~~zdatny Zast~~ prawdziwie zdatny do służby administracyjno-sądowej Zastępca, kosztowałby często więcej niż wynoszą dochody tego właściciela. Jeżeli zaś Właściciel jest możny tak, iż mu się nie zrobi dotkliwa krzywda narzuceniem z urzędu kosztownego Zastępcy, to znowu niebyłoby ~~[illegible]~~ zgodnie ze sprawiedliwością wkładać na niego odpowiedzialność za Zastępcę którego on ~~nie sa~~ niewybierał. ~~trudniem~~ Niepodobna zaś kłaść tę odpowiedzialność na Naczelnika pow. lub innych Urzędników wybierających: bo tym sposobem ich wybór byłby ściesniony, a następnie Zastępca z urzędu, o wieleby więcej kosztował.

[swych obowiązków Wójtowskich dobrze nieumiejących w[y]pełniającego:

Wielu właścicieli spoprzykrzywszy sobie ciężar Wójtowstwa popoddawali

li się (nie bez kosztów) pod innych Wójtów nawet w innych Parafijach, a Lud bjedny czasem o 2 mile chodzić musi w swych interessach do zastępującego Wójta lub jego Zastępcy.

W Dobrach Rządowych niektórych do jednego Wójta należą wsie nie tylko z kilku Parafij ale nawet z kilku ~~Obwodów~~ Powjatów, jako to w Ekonomii Sierpc folwarki i wsie (włościańskie) w trzech powjatach rozrzucone: po kilka mil ludzie do Wójta udawać się muszą, marnować czas [illegible] im bjedniejszych, tem droższy. ~~Czyliż~~ Bywa podobnie i w dobrach prywatnych rozrzuconych. Czyliż Wójt lub jego Zastępca choćby jedynie samemu Wójtowstwu oddany, może często wszystkie wsie i Osady swej (tak rozrzuconej) Gminy ~~do~~ zrewidować? złe poprawjać, przestępnych pokarać? Dla tego też w dobrach Rządowych i prywatnych większych Policya jest zwykle gorsza niż w Gminach mniejszych.

Obawa Zemsty, [illegible] nie szczędzeniem tak już często w podpalaniu, wstrzy-

muje

~~84~~

muje także Wójtów i ich Zastępców budowle drewniane pod dachem słomianym mających, od wykonywania ściśle swoich obowiązków.

Projekt (dogodny dla Rządu i Ludu) przynosi (także) ulgę Wójtom w kosztach ~~i pracy~~: bo gdy po części tylko która z tego co (każdego z nich) ~~ich~~ dotąd kosztuje, razem wszyscy w jednej Parafii; mogą mieć zdolnego Zastępcę wspólnego ~~Ulżone~~ (Umniejszy się) im pracy, i niespokojności oraz odpowiedzialności za działania swe [niedomyślne, lub za (często) niedołężnych swych Zastępców. F

F Koszt na Zastępcę wspólnego Wójtów Okręgu Parafialnego ~~Gmin~~ każdemu Wójtowi to zwróci się przez niedoznawanie się lub officyalisty jego od interessów prywatnych i gospodarstwa, przez oszczędzenie wydatków podróży i.t.d.

Aby na Urzędy Zastępców wspólnego Wójtów Gmin, ~~mogli~~ mogły iść osoby zdatne do administracyjnego sądowego działania, [a szczególniej ~~wyjmowanie zwłaszcza~~ przy pierwiastkowej Organizacyi, potrzeba im dać prerogatywy pociągające: bo idzie i o to, aby Zastępca wspólny Wójtów Gmin, zwłaszcza z początku przy zaprowadzeniu nowej Organizacyi, zyskał przynależną mu dla dobra Rządu i prywatnych, powagę, — która przez to i na dalsze lata będzie zapewniona.

Liczato [Często]

[już w Władzach administracyjnych i sądowych pracujące, ~~pra~~ teoretycznie i praktycznie obeznane,

Zastę

~~do owego urzędu[?] ... [illegible]~~

Zastępca wspólny Wojtów Obręgu Parafialnego ma liczne i
ważne obowiązki, wymagające ciągłej jego dla
dobra służby i interessantów w miejscu obecności.
Prócz tego
jest w potrzebie ciągle Ustawy
i Urządzenia odczytywać, aby je do-
brze wykonywał i wykonywania ich
w swoim Obręgu dopilnowy-
wał. Nie powinien być zatem do
załatwiania Commis-
sioriów w Obręgach sobie obcych uży-
wanym: zwłaszcza gdy jest
utrzymywanym głównie ko-
sztem Wojtów których zastępuje.
Dotychczas Naczelnik powiatu przecią-
żony pracą albo dla wy-
ręczenia się, śledztwo prze-
ciw Wojtowi lub Burmistrzowi po-
rucza niekiedy innemu Wojtowi lub Bur-
mistrzowi pobliskiemu. To postę-
puje często na osłonienie
przestępstw: gdy indagujący podej-
rzewa się przeciw sobie indagacyi.
Wiele uchybień ich dotychczasowych
są blisko powszechne. Po wpro-
wadzeniu nowej organizacyi Bióra Na-
czelnika powiatu mając do czynienia
z mniejszą liczbą Zastępców wspólnych i
ze zdatniejszemi, mniej pracy
mieć będą, a następnie wyręczać
się podwładnemi, nie będą potrze-
bowali.

5.

Tytuł V

O Gminach ~~O Gminach wiejskich~~ w Okręgu Parafijalnym, ~~W Gminie~~ ~~w Gminie ogólnej (wiejskiej) Parafijalnej~~

II. O Wójtach Gmin tychże [~~tudzież z Sołtysach i Ławnikach~~ ~~o ich stosunkach z Zastępcy Wójta~~

[~~tach~~ oraz o ich stosunkach z sobą i Zastępcą wspólnym ~~ogólnym~~ Wójtów ~~Gmin Parafii~~ Okręgu Parafijalnego

~~Gmina wiejska składa się: będzie z wsiów, kolonij i osad do w jednej Parafii, a przynajmniej do w jednej Gminie ogólnej wiejskiej Parafijalnej (: jeżeli z więcej jak jednej Parafii składa się :) jest zorganizowaną :) należących położonych; więcej jak 9 dymów do jednego Właściciela należących zawierających~~

~~1~~ art. 54

Przepisy art. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, ~~i~~ i 12 Postanowienia z d. 30 Maja 1818 r. (: T. 6 p. 34 :) stosować się odtąd będą do (dóbr) wsiów i ich przyległości [z sobą graniczących, i] w jednym ~~Gminie ogólnej~~ Okręgu Parafijalnym ~~położonych wiejskiej położonych wiejskiej Parafijalnej~~, położonych.

~~2~~ art. 55

Przepis artykułu 14 tegoż Postanowienia, zastąpiony niniejszym ~~ze~~ Ukazem w tytule o ogłaszaniu ~~Praw~~ Ustaw i Urządzeń, przestaje obowiązywać.

~~3~~ art. 56

Wszystkie obowiązki Wójta lub jego Zastępcy w art. 13 i 15 cytowanego Postanowienia wytuszone przechodzą ~~tądzież z wyjątkiem~~

87

~~rem odpowiedzialności~~ na Zastępcę współnego ~~ogólnego~~ Wójtów Okręgu ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafij~~alnej~~, a tak~~że~~ ~~ściśle~~ z rygorem odpowiedzialności głównej, a na właściwego Wójta ~~lub Radę Wójtowską~~ subsidiarnej. ~~Rada administracyjna po dłuższem doświadczeniu~~

4 art. 57

Wykarywaniem będzie według ~~po zasięgnieniu zdań władz wój~~ art. 333 ~~skich~~ w jakich przedmiotach Zastępca współny ~~ogólny~~ Wójtów ~~Gmin~~ żądać ma ~~wspo~~ pomocy albo i współdziałania od właściwego Wójta Gminy lub jego Zastępcy. ~~oraz jakie przedmioty drobne ciągłej~~

[dzie: jakie przedmioty drobne ciągłej

5 art 58

Podobnie wykarywaniem będzie [pięciory miejscowy wymagające, a żadnej korrespondencyi ani z władzami wyższemi ani równemi nie potrzebujące ~~wymagające~~ do działań Wójtów Gmin i ~~ich Zastępców~~ lub ich Zastępców, mają być z pod działań szczególnych Zastępcy współnego ~~ogólnego~~ Wójtów, wyłączone; Lecz i w tych przedmiotach z konieczności tylko potrzeby wyłączonych Zastępca współny ~~ogólny~~ Wójtów mięć będzie nad[

[zór nad wykonywaniem Przepisów przez Sołtysów i Ławników oraz przez ~~niniejszych~~ ... Zastępców, pod taką jak wyżej odpowiedzialnością.

7 art. ~~24~~ 60

Wójt Gminy dostrzegający: że Zastępca współny ~~ogólny~~ zaniedbuje w jego, a nawet w obcej Gminie do tegoż samego Okręgu Parafijalnego ~~Gminy ogólnej~~ należącej

6 art. ~~23~~ 59

Wieś (z przyłączeniami) ~~mająca~~ mająca właściciela lub Nadzorców w innym Okręgu Parafijalnym ~~Gminy ogólnej~~ zamieszkałego administrowaną będzie nawet szczegółowo bez żadnych wyłączeń przez Zastępcę współnego ~~ogólnego~~, z pomocą Sołtysa i Ławników.

~~Tyt XIV r. 6~~

cej, swego jakiego obowjązkoi, ~~obowjązany jest~~ ostrzeże go: ustnie, lub na pismie, prywatnie lub urzędownie sekretnie lub jawnie. Zastępca wspólny ~~ogólny~~ bezzwłocznie zajmnie się wykonaniem żądania jeżeli jest prawne. ~~Nieodpowjada na pismje: lecz przy sposobności ustnie odpowje~~ Nie jest obowjązany odpowjadać na pismje: ~~gdy mu zas nie lecz zapytany o skutek obowjązany o nim donie~~ lecz przy sposobności donie się ustnie o skutku lub wskaże przepis Ustaw ~~Prawa~~ wedle ktorego żądaniu zadosyć uczynić nie mógł. Wojt obstający przy zdaniu swojem, wniesie takowe na pismje w ~~na~~ Radzie Wojtowskiej; z przywjedzeniem zasad z Ustaw ~~Prawa~~ Zu[Od jej decyzyi stużij obu stronom odwołanie się do Naczelnika powjatu, z dołączeniem zasad stron obudwóch. –

~~Osadniczas kollizye~~

] Zastępca wspólny Wójtów objasni. Rada zadecyduje.

art. 25

W każdej wsi łącznie z drobnemi osadami do niej należącemi, Ojcowje familij rolni i nierolni wszelkich wyznań] pod przewodnictwem X. Proboszcza, ~~Wojta,~~ ~~lub~~ albo ~~Zastępcy ogólnego~~ organisty lub dawne ~~Wojtów~~ [wybiorą F Sołtysa

]z wyłączeniem wyrokami przekonanych o przestępstwa narażające ówczas nałogowych pijaków,

[go Sołtysa ~~Albo X Proboszcza~~

F z dwóch kandydatów na ~~Kandydatów przez Wojta Gminy po razie wskazanych dzieciom się z urzędnikiem, wskazanych~~

~~[w obowiązkach ich admini-
stracyjnych i sądowych~~

Kandydaci na
[brania Ławnika 2ciego
4go i t. d. tak aby na dymów
~~na~~ około 5 ~~dymów~~
był jeden Ławnik. ~~Umowi~~
~~Wójt Gminy z Kan-~~
ręcą obstać i pisać ~~mają~~
~~dydatów dobre~~
a będący dobrego ~~bie~~ pro-
wadzenia się, mogą
mieć pierwszeństwo
w Kandydacyi. Ła-
wnicy bliżsiemi ~~sa~~
są w Kandycyi na Soł-
tysa. — Wójt Gminy, ~~wy-~~
~~stanawiany~~ z Kandydatów
sobie na piśmie lub ust-
nie podanych, jednego
na każdą posadę mia-
nuje, i nominacyą zaś-
pisy ogólnemu Wójtowi
Gmin oddaje, który ~~w obe-~~
~~cności Grom~~
zwoławszy Gromadę

sa, Ławnika 1go i Ławnika ~~2~~
2go większością głosów ~~sekre-~~
~~tnych~~ jawnych lub sekretnych
na których rozsądku i cno-
cie [najwięcej polegać mogą.

~~art. 26~~

Gdy wieś składa się więcej
jak z 10 dymów może być wy[

art. 26

Sołtys ~~w dobrach prywatnych~~
~~i fundytutowych~~ przez czas swe-
go Sołectwa wolny jest ~~tak~~
~~jak w dobrach Rządowych~~ od
odbywania pańszczyzny w natu-
rze jeżeli sobie tego życzy. W ta-
kim wypadku opłacać będzie
czynsz jaki jest w zwyczajny
w okolicy. Jeżeli wybór padnie na
czynszownika, lub mieszkańca nierol-
nego, odbierać będzie z Kasy Gminy ogól-
nej więcej parafijalnej

art. ~~28~~ 27

Sołtysi i Ławnicy nie ulegają karno-
ści domowej.

art. ~~29~~ 28

Ławnicy dopomagają Sołty-
sowi w jego obowiązkach admini-
stracyjnych i policyjnych ~~administracyjnej~~ Ławnik
1szy ~~jest prawnym~~ zastępuje Soł-
tysa, i jest jego następcą z Prawa
aż do nowego wyboru. — ~~Ławnicy~~
~~są z Prawa kandydatami na Sołty-~~
~~sa.~~

~~6~~ ads.

Zasady usprawiedliwiające ~~7~~ ~~12~~ 44

~~Zasady~~ co do Tytułu VIgo

O Gminach wiejskich, w ~~Gminie ogólnej~~ Okręgu ~~wiejskiej~~ Parafijalnym, O Wójtach Gmin tychże, ~~Sołtysach i Ławnikach~~, oraz o ich stosunkach z sobą i Zastępcą wspólnym Wójtów ~~Gmin~~ Okręgu Parafijalnego

~~Wprawdzie że dla Właściciela lub Dzierżawcy Rządowego~~

~~Tytuł VI.~~ 1. do art. 54 ~~53~~ Dla Właściciela, lub Naddzierżawcy Rządowego, mającego w Wójtowstwie swojém dotychczasowém czyli dotychczasowej Gminie: wsie czynszowe, folwarki wieczystej i czasowej dzierżawy, osady, ~~itd~~ na kilku lub więcej milach kwadratowych, nie tylko w kilku Parafijach ale nawet czasem i kilku powiatach, [rozrzucone, F ta zajdą główne różnice: ~~że~~

[pomiędzy innemi dobrami i Gminami

F w których z powodu takiego rozrzucenia ~~ze~~, dobrze administrować nie mógł; owszem częściej bez żadnego ~~Policyi zostawały~~, dozoru policyjnego zostawały;

* że w każdym Okręgu ~~Gminie ogólnej~~ Parafijalnym ~~innego~~ ~~w którym~~ innego nazwiska będzie z Prawa Wójtem (Gminy co do wsi ~~[illegible]~~ ~~i do Wójtów~~ ~~Zastępca ogólnego Wójtów~~ z przełożonymi ~~[illegible]~~ w tymże Okręgu ~~Gminie~~ ustanowionej.

że w tym Okręgu ~~Gminie ogólnej~~ w którym nie wyjśnie, zastępowanym będzie w zupełności wedle art. 59 ~~53~~ przez Zastępcę wspólnego Wójtów, nad którego postępowaniem jednak wedle art. 60 ~~54~~ czuwać jest w obowiązku.

~~Tytuł V. 6~~

~~w tyt. V. 7~~

V N6

7.

92

~~Gminy w całym~~

Gminy dotychczasowe (administracyjne) tyle jak się ~~okazało~~ okazało niedogodne, zostać się nie mogą i dlatego: że nie są zaokrąglone, to jest nie są ~~okręgami wiejskiemi~~ Gminami administracyjnemi okręgowemi ~~wiejskiemi~~ o jakich art. 39 i 41 Statutu organicznego mówi. Jakiż to jest kraju podział administracyjny, gdy Mappy tego podziału zrobić trudno, ~~niepodobna~~, skoro jedna Gmina ma porozrzucane wioski pomiędzy innemi Gminami i nawzajem? ~~jakież może być dopilnowanie policyjne?~~

~~F w Tyt. V. 1.~~ T. V. N. 1

Bez utrzymania art. 54 ~~18~~ nie mogłyby być dogodnie formowane (Okręgi) ~~Gminy~~ Gminy ~~ogólne wiejskich~~ Parafijalne z zastępcą wsp~~ogólnym~~ólnym Wójtów Gmin wiejskich Okręgu ~~Gminy ogólnej~~, których potrzeba ~~wyżej co do Tyt. II i III jest wykazana~~ ba we Wstępie ad 2, 4, 5, 9, 10 oraz co do Tyt. II i III jest wykazana.

~~Z art. 18 Dogodność dla służby Rządowej administracyjnej~~

~~F w Tyt. V. 1.~~ T. V. N. 1

Z art. 54 ~~18~~ i z Gmin Okręgowych ~~ogólnych~~, dogodność dla służby administracyjnej i sądowej oraz dla Ludu będzie wielka. Nie będzie także

niedo

niedogodności dla Właścicieli i Naddzierżawców ~~dóbr w kilku Gmi~~ wsiów, nie w tym gdzie oni mieszkają ~~nich ogólnych Parafijalnych po~~ ~~wsiów~~ ale w innym ~~nie po jednej~~ Obrębu ~~Gminie ogól~~ ~~nej~~ Parafijalnym położonych: skoro im ubędzie pracy, a nie przybędzie ~~ale owszem ubędzie~~ ~~kosztów, jak się to okaże~~ ~~w Tytule O służbie admini~~ ~~stracyjno-sądowej Gminy ogólnej~~, ~~okaże~~ kosztów, jak się to ~~w tyt.~~ co do Właściwych tytułów wykazało. ~~wykaże~~. Zresztą chociażby i przybyło nieco niedogodności ~~kosztów~~: nie oniż sami win ni że ich administracya i Policya nie odpowiadała potrzebom kraju? Małe niedogodności ustąpić zawsze muszą wielkim korzyściom.

~~[w Tyt. V. 2.]~~

2. do art. 155 ~~4~~. Zbyt ważna dla Rządu i prywatnych jest rzecz: dać sposobności jaknajłatwiejsze i stałe dowiadywania się o obowiązujących ~~Prawach~~ Ustawach i Urządzeniach tak ~~nie~~ umiejącym jako i nieumiejącym czytać. Nie można więc zostawiać wyboru Wójtom ani Zastępcy wspólnemu: owszem trzeba postanowić, i zapewnić dopilnowanie.

~~7~~

V 3, 4, 5, 6

~~F w Tyt. V. 3, 4, 5, 6.~~

3. do art. ~~56~~, 57, 58, 59 — Skoro Wójci Gminy składać się będą na utrzymanie Zastępcy wspólnego, Wójtów Urzędnika Administracyjno-Sądowego zdatnego; nie powinni być obciążani pracą i zatrudnieniami administracyjno-policyjnemi, [do których nie wiele zdatności posiada,] chyba tylko w nayskonieczniejszej potrzebie, której uznanie właściwie od Rady Adm. zależećby powinno.

Za cudzą winę cywilną nie można być ~~spro~~ głównie odpowiedzialnym, chyba tylko subsidiarnie; inaczej ~~pra~~ ~~wo~~ Ustawy nie miałyby sprawiedliwej zasady, ~~a dla Rządu wszystko jedno~~ a Zastępca wspólny nie będzie sam odpowiedzialnym, na cudzą odpowiedzialność wiele złego mógłby działać. Wójci Wyborcy [jako subsidiarnie odpowiedzialni] starać się [~~zastępcami~~ będą mieć Zastępcę wspólnego ~~odpowiedzialniejszego~~ lepszego, i zdatniejszego i odpowiedzialniejszego dla swego bezpieczeństwa; co też dla Rządu i Publiczności jest potrzebnem.]

~~F w Tyt. V.~~ 7. 7

4 do art. ~~44~~ 60. Ponieważ każdy Wójt Wyborca Zastępcy wspólnego, jest za niego ~~subsidi~~ pomocniczo odpowiedzialnym, więc też każdy dopilnowywać ~~go~~ go może. Ale gdyby każdy rozkazywał, byłaby Oligarchia do anarchii zawsze prowadząca. — Korrespondencyi w jednym ~~Gminie ogólnej~~ Obrębu czas zabierającej, kollizye wzniecającej w podobnych wypadkach unikać wypada. — Rada Wójtowska utrzymująca Zastępcę wspólnego ~~jest~~ i za niego ~~Rządowi subsidiarnie~~ x rękojmią dla Rządu i Publiczności odpowiedzialna, jest jego pierwszą zwierzchnością: ale ponieważ tak Rada jako i Zastępca wspólny mogą się mylić a tu idzie zawsze o wykonanie ~~Prawa~~ Ustaw i Urzędów, ~~odwo~~ zatem obu stronom ~~st~~ zostawić należy drogę odwołania się. Czyli że Zastępca wspólny nie jest w obowiązku bezwarunk[illegible]

art

i Zastępca wspólny Wójtów ciągle

Wójt Gminy dozierają: aby Sołtysi i Ławnicy wykonywali obowiązki swe z Instrukcyi swej wypływające. —

8. art. 61

Wójt Gminy lub jego Zastępca doziera głównie: aby Sołtysi i Ławnicy wykonywali obowiązki sobie Instrukcyą wskazane. Od tego dozierania i Zastępca Wspólny Wójtów Okręgu nie jest wolny.

[illegible] Zasady [illegible] Tyt. V. fol. 14.

kowego poświadczenie Radzie, gdyby jej decyzya w protokóle jej posiedzeń zapisana, nie była z Ustawami lub Urządzeniami zgodna. Ta waga równie dla Rządu jak Publiczności jest korzystna.

Wprawdzie Naczelnik Pow. z art. 56 ma nadzór nad wszystkiemi Zastępcami wspólnemi, taki sam, jaki ujął nad wszystkiemi Wójtami, i lubo nadzór ten jest dla niego łatwiejszym, gdy mniej jest Zastępców wspólnych w Okręgach Parafijalnych, niż jest Wójtów Gmin, jednak trudnem jest dla Naczelnika pow. w każdym Okręgu i ciągłe służby wewnętrznej i zewnętrznej dopilnować; bardzo więc użyteczne dla Rządu i prywatnych a szczególniej dla Ludu, gdy Zastępca wspólny nie będzie bez bliższych dostrzegaczy i bez bliższego nadzoru. — Bywały wypadki często że Wójt lat wiele ludzi uciskał zdzierał a Naczelnik pow o tem nic nie wiedział.

do art. 22 i 26. — Podług art. 16 Post. 30 Maja 1818 (T. 6 p. 34.) liczba Sołtysów w jednej wsi była nieograniczona; [bo też istotnie w większej wsi dla Sołtysa znaczącego swe obowiązki i czynnego, byłoby za ciężko, za wiele by mu od swych obowiązków prywatnych odrywał. Lecz pospolicie Wójci chociaż w wielkiej wsi jednego Sołtysa stanowili: gdy by ich było więcej jak jeden, byłyby często między nimi kollizye służbie [illegible]

8

administracyjnej i szkodliwe. Stosowniej jest dodać Sołtysowi potrzebną ilość Ławników do pomocy w służbie administracyjnej i policyjnej.

Gdy według art. 41 Statutu organicznego zarząd miast ma być porucznany Zwierzchności przez Zgromadzenia miejskie obieranej; nie ma powodu odmawiać wsiom, aby także to sobie Sołtysów i Ławników wybierały. Na Sołtysa i Ławników potrzeba ludzi powagą celujących: właśnie sąsiedzi znają się lepiej, niż ich znać Wójci lub Panowje zawsem odległe zamieszkali. — Wybór przez bijców familij tem byłby potrzebniejszy, gdyby z dobrem kraju wskrzeszone były Sądy Sołeckie, o czem będzie mowa w właściwym tytule. — Członkowie Sądu obrani zaufaniem korzystniej takiego wpływają na obyczaje, ich decyzje milsze.

i obyczajowe — sądowej o czem pod właściwym Tytułem

albo zastępca ogólny Wójtów Gmin swojego przybyły lub zmieniony. Wybór ze zdania Ekonoma nie zawsze mógłby być trafny.

8 48

Tytuł VI. ~~O Radzie Gminy ogólnej wiejskiej~~ ~~Parafijalnej~~
~~O składzie Władz administra-~~
~~Parafij Parafijalnej~~
~~cyjnych i Sądowych Gminy~~

O Radzie Wójtowskiej Okręgu ~~Gmin wiejskich Parafijal-~~ ~~nego~~ ~~ogólnych wiejskich~~ Parafii.

~~A. Skład Rady~~

~~art.~~

Wszyscy w Gminie ogólnej wiejskiej wła-
ściciele wsi i części wiejskich ~~wsi~~ więcej
jak 9 dymów mających będący wedle Posta-
nowienia z d. 30 Maja 1818 r. (: Dz. P. T. 6. p. 34 :)
Wójtami Gmin z Prawa, oraz Posiadacze dzier-
żawni wsi Rządowych i innych w tej
Gminie położonych, a wszyscy Mieszkańcy
w tej Gminie nie wyjechali, których cią-
ży obowiązek z cytowanego Postanowie-
nia, oraz z art. 16 Dekretu Królew. z d. 26 Li-
pca 1810 r. (: Dz. P. T. 2 p. 299 :) art. 374 i nast. Kod.
Cyw. Pol. i innych, załatwiania czynności
Wójtowskich administracyjnych, oraz Są-
downictwa Policyjnego i Cywilnego doty-
czących, ze zdolnością i poświęceniem
się; wezwani przez X. Proboszcza Parafii
któremu Naczelnik pow. to zleci, wybierają
i ugodzą (: podług postępowania jakie Ko-
missya Rz. Spr. Wew. i Duch. przepisze :) sa-
mi albo przez Pełnomocników lub Peł-
nomocnika Osobę na Zastępcę ogólnego
swego, z tytułem:

" Zastępca ogólny Wójtów Gmin
" wiejskich Parafii N. w Okrę-
" gu N. Powiecie N. Gubernii N.

albo gdy Gmina ogólna wiejska składa
się z więcej Parafij:

" Zastępca ogólny Wójtów Gmin
" wiejskich Parafij N. N. i N. w O-
" kręgu N. Powiecie N. Gubernii N.

Wybór ten padnie tylko na osobę z pier-
wszeństwem dla Szlachty z Listy Kandy-
da

~~17~~

datów do tej posady wykwalifikowanych. Tem zaś owe świadectwa zdatności Kandydatowi przez Podsędka Okręgu i przez Naczelnika Pow. po wyegzaminowaniu wydane, będą dostateczne. Zapewnienie się względem dobrej konduity Kandydata do Wyborców należy: gdyż oni za swego Zastępcę są odpowiedzialni. Zastępcy temu żadnemi cudzemi interessami prywatnemi, ani swem własnem gospodarstwem rolnem, trudnić się niewolno. Uznanie potrzeby oraz ~~wysokości Rangi~~ i jakości Rangi od wyborców zależy.

~~No 1.~~ art. ~~61~~ 62

~~Każdy~~ Wójt Gminy, ~~wiejskiej w swej~~ w Okręgu Gmin ~~wiejskich~~ Parafialnym ~~Gminie ogólnej wyznaniowej~~ (~~Parafialnej~~) zamieszkały, jest członkiem stałym Rady Wójtowskiej tegoż Okręgu ~~tejże Gminy ogólnej~~, niezamieszkały ~~Niezamieszkały~~ ~~tytułowany~~ zaś, jest członkiem ~~niestałym~~ Wójtowskiej ~~Rady Gminy ogólnej wiejskiej~~ ~~Rada Wójtowska Gminy ogólnej wiejskiej Parafii N. w Okręgu~~

~~2.~~ art. 63

~~N. Powiecie N. Gubernii N.~~

X Pleban miejscowy oraz niektórzy z Urzędników Emerytów w tym Okręgu ~~jeżeli zaś Gmina ogólna składa się z więcej jak jednej~~ ~~Gminie ogólnej~~ zamieszkałych, jeżeli Parafii; ~~Wójtowska~~ ~~Radę Gminy ogólnej wiejskiej~~ zaproszenie (ogólnego zebrania) Rady przyjmą, mogą być członkami Rady ~~Parafii N. w Okręgu~~ przybranemi przez których z potwierdzenie ~~Naczelnika~~ ~~Pow.~~ ~~potwierdzonemi przez N. Powiecie N. Guber~~ ~~przyjęte należy~~ ~~być mogącemi~~ od Wyższych Władz administracyjnej i sądowej, zależy. ~~N.~~

~~Jeśli Wyborcy Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin~~ [

~~Z zamieszkałych w Gminie ogólnej XX Proboszczów i Urzędników Emerytów niektórzy, jeżeli zaproszenie przyjmą, na członków przybranemi przez Radę z potwierdzeniem Rządu Gubern. być mogą.~~

[~~w Gminie ogólnej wiejskiej mieszkali w ówczas do s należą także do składu Rady~~: lecz wzywanemi będą na Posiedzenia w takich tylko przedmiotach przy jakich rozbiorze bywać sobie ~~zastrzegą~~ [ ]: na piśmie do Rady adressowanem zastrzegą: na co Rada a szczególniej Sekretarz jej baczyć winni.

Przewo

3 art. 64

Przewodniczy Radzie na posiedzeniu ten Wójt, który z przybyłych na takowe jest najstarszy wiekiem. Wolno mu wszakże innemu Członkowi Rady prezydencyi na tem Posiedzeniu ustąpić, ~~z wyłączeniem Zastępcy ogólnego Wójtów.~~

4 art. 65

~~Członkiem~~ Sekretarzem Rady z głosem na posiedzeniu podobnym jak ~~podobnie jak~~ innych Członków, ~~stanowczym~~, będzie Zastępca wspólny ~~ogólny~~ Wójtów Parafii ~~Gminy~~, ~~jeżeli Rada innego Członka swego Sekretarzem nie ustanowi~~. On utrzymuje w swej Kancellaryi Akta Rady.

5 art. 66

Gdy zachodzi na posiedzeniu interess Zastępcy wspólnego Wójtów ~~Członka Rady lub Sekretarza~~ dotyczący, usunąć się winien ~~winni~~. W takim wypadku obowiązek ~~w miejscu~~ Sekretarza jeden z Członków Rady ~~będzie Członkiem pióro trzymającym~~ przez Prezydującego wezwany pełnić będzie jako Członek ~~pióro tr~~ pióro trzymający.

6 art. 67

Decyduje Rada większością głosów (w komplecie wszystkich swych Członków, a przynajmniej ~~w il~~ w liczbie wyrównywającej albo dwom trzecim częściom ich ilości. Najmniejszy Komplet w (Obrębu Parafialnym ~~Gminie ogólnej wójtowskiej~~ małą ilość Członków mającym jest trzech łącznie z Sekretarzem. — W komplecie z parzystej liczby Członków złożonym, zdanie członka w służbie (rządowej najdawniejszego przeważy.

7 art. 68

Z wezwanych na posiedzenie Rady ci którzy się zbiorą [~~mogą~~] na nieprzybyłych bez ważnej przyczyny, w[illegible] Zastępcy Wójtów doniesionej; zapiszą do Kontrolli Kwitaryuszowej ~~Księgi darów dobrowolnych~~

Liczba głosów ważnych nie liczy

[a dla braku kompletu Sessyi odbyć nie będą mogli;

~~na~~

~~79~~

[do Kassy Gmin wyjących ~~Parafii~~ Obręgu Parafijalnego

karę ~~na Kancellaryą Gminy ogólnej karę od kop. 5~~ od kop. 15.

~~na Dom schronienia Starców i Ka... albo na dom schronienia starców i kalek miejsca lub Parafii miejscowej zapisać gdzie jest Dom administracyjno-sądowy obowiązek zapłacenia jak mu... wy, od kop. ... żny od kop. 10. i karę od kop 10. żny i karę Tzruić od kop. 10 a~~

a w miarę powtarzanej nieobecności

aż do Rubl. sr. ~~jednego~~ 3. ~~X Proboszczowi~~ ~~Płacący~~ tę należność ~~X~~ X Plebanowi, wpisze mu tę zapłatę do Księgi dochodów Parafijalnych dla ubogich, a X Pleban po upływie kwartału połowę ~~tych~~ tego jako karę płacę ~~na ręce do Skrzynki~~ na ręce Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin wpisze ~~takowe~~ mu takowe do Księgi dochodów Gminy

art. 12 Instr. Doz. Par.

~~8~~ art. 69

~~Stanowienie~~ Decydowanie względem wyboru osoby na Zastępcę ~~ogólnego~~ wspólnego Wójtów ~~Parafii albo Parafii Gmin ... ogólnej~~ albo Okręgu Parafijalnego ~~wyjących Parafijalnej~~, oraz względem wynagrodzenia dla niego, należy do Członków Rady Wójtowskiej stałych i niestałych. Członek niestały może się w tym przedmiocie dać zastąpić przez Członka przybranego ~~osobę szczególnie upoważnioną~~ szczególnie upoważnionego.

~~art.~~

~~Do składu Rady Wójtowskiej w innych przedmiotach wchodzą i Członkowie przybrani stali i przybrani~~

~~9~~ art. 70

Na posiedzenia Rady Wójtowskiej w innych przedmiotach, wzywani będą Członkowie stali i przybrani. Wzywani także będą Członkowie niestali w takich przedmiotach przy ja-

kich

kich decydowaniu bywać, na piśmie sobie zastrzega.

art. 71

Rada Wójtowska [czuwać, aby Zastępca wspólny Wójtów [, oraz każdy Wójt Gminy [

a. – działał w urzędowaniu swojem ściśle wedle Ustaw i Urządzeń.

b. aby [Gminy wspólnej] i interessantami] datków żadnych nawet dobrowolnych od nikogo nie przyjmowali,

c. aby nie robili Interessantom zwłoki, mitręgi czasu [dobrej]

d. aby niedopuszczali się ucisku i zdzierstwa.

Za mniejsze uchybienia Rada przestrzega, napomina go, a nawet wymierza kary od kop. 5 do r. s. 1, większe zaś oraz Przestępstwa Kodexem karnym objęte, Naczelnikowi Pow. donosi.

Inne obowiązki Rady Wójtowskiej wskazane są

e. aby postępowali we wszystkiém przyzwoicie i moralnie z dobrym dla innych przykładem.

Za mniejsze uchybienia Rada przestrzega i napomina lub kary od kop. 5 do r. s. 1 wymierza, większe zaś oraz przestępstwa Naczelnikowi pow. donosi.

[pomagać Naczelnikowi powjatu w czuwaniu,]

[i jego Exekutnik,]

[, a mniej każdy Sołtys i Ławnik:]

art. 72

Przekonawszy się Rada Wójtowska: że Duchowny któregobądź wyznania, albo jakibądź inny proźr [

[powyższych Urzędnik, dopuścił się mięrzgodnego z Ustawami postąpienia względem wyjścia lub wyjścia mieszkańców Okręgu Parafijalnego, donosi o tem wyższej nad nim Władzy z dołączeniem lub wskazaniem dowodów.

art. 73

Rada Wójtowska przez władze zapobiega: aby Panowie nie dopuszczali się niesprawiedliwości względem swych Włościan. [Ile stawać się z dobr spór każdego w szczególności przez delegowanego od siebie pośrednika [załatwić. W niemożności zaś, wskazuje Włościanowi drogę sądową i w tył jeśli jest biednym, onemu informacją pomaga, starając się wszakże zawsze [spór zgodnie załatwić

[z przybraniem Sołtysa lub Sołtysów, albo sama w komplecie przez ugodę ze sprawiedliwością i skonwinkowaniem Włościanina

[w każdym stanie sprawy

Najprzód Zastępca wspólny Wójtów, a gdy on nie zdoła, Rada Wójtowska, spiesznie

czyć. – Każdy Włościanin ~~oddzielnie~~ tylko od siebie oddzielnie Proces o swą pretensyą prowadzić ~~może~~ ⌈

⌈ przeciw ~~przeciw~~ Właścicielowi może. Rada widząc żądanie Włościanina słusznem starać się winna skłonić Właściciela do uczynienia takowemu zadosyć, przez wystawienie przepisów Ustaw i skutków pieniactwa.

~~12~~ art. ~~74~~ 74.

Rada Wójtowska, a szczególniej Zastępca ~~ogól~~ współny Wójtów ~~Gmin~~ Parafii czuwa nadtem: aby mieszkańcy ~~utrzymani~~ i służący utrzymywanemi byli środkami Ustawami wskazanemi w posłuszeństwie prawnem swym zwierzchnościom Rządowym i prywatnym.

~~Inne obowiązki Rady wskazane są w Właściwych Tytułach.~~

~~14~~ art. ~~73~~ 75

Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów ~~Gmin~~ ~~Parafii~~ ~~związ. ogólnej~~ ~~wspólnej~~, zapraszając Członków Rady na posiedzenie, w skutku rozkazu wyższej władzy, albo w skutku żądania jednego z Członków lub ~~z wypadłej potr~~ z wypadłej potrzeby; donieście im krótkim Okólnikiem: jakie przedmioty będą ~~na Posiedzeniu~~ przedstawiane: aby każdy Członek mógł się nad niemi zastanowić, oraz odczytaniem potrzebnych ku temu Ustaw i Urządzeń, ~~przygotować~~ do decydowania, przygotować ~~się~~.

~~15~~ ~~14~~ art. ~~7~~ 76

Sekretarz zapadłą decyzyą na właściwym Exhibicie czyli Numerze ~~wypisze~~ napisze, ~~i obo~~ a w Protokóle posiedzeń ~~tylko~~ zanotuje. Członkowie obecni w zdaniu zgodni popodpisują. ~~Jeden~~ Sekretarz ~~z nich~~ weźmie tę decyzyą do extensyi, jeżeli ⌈

⌈ li inny Członek Rady tego na siebie nie przyjmie.

Członek ~~lub~~ lub Członkowie różniący się zdaniem napiszą takowe oddzielnie, co w Protokóle posiedzeń zanotowanem zostanie. Jeden F

F z nich wyextenduje.

Tak referat, z wyższości jako i ~~Rozpis~~ referat z rozpisu winny być dokładnie z cytacyą Ustaw i Urządzeń wymotywowane.

Na następnem Posiedzeniu zostaną przeczytane celem udokładnienia.

Wolno każdemu Członkowi gdy się uważa być motywami jednego lub drugiego Referatu ~~lub Rozpisu~~ skonwinko

kowanym, od zdania na poprzedniem posiedzeniu danego, odstąpić. — ~~Obadwa Ref.~~ Jeżeli chociaż jeden członek ~~trwa obstaje przy~~ różni się zdaniem, [munda] obadwóch referatów Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów ~~Gmin~~ Parafii przy jedynym Rapporcie Naczelnikowi pow. do zdecydowania przedstawi. — ~~Mun~~ Na mundach [Przedstawień Rady] zapisana będzie obe- [moja członków i Referent. Podpisuje takowe Prezydujący, a co do Mundów z rozpisan, jeden z rozpisujących się.]

16 art. ~~77~~

Gdy z powodu słabości lub innej ważnej przyczyny Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów Parafii nie może być czynnym, miejscowy Wójt, lub gdy go nie ma, Proboszcz czuwa tymczasowie nad ~~cał. Wójt~~ Kancellaryą i wzywa Radę na posiedzenie celem zdecydowania: który z Wójtów Gmin ma pełnić obowiązki tegoż Zastępcy ~~ogólnego~~ współnego, tymczasowie.

17 art. ~~78~~

Może Rada przedstawiać ~~na rzecz~~ Naczelnikowi pow. projekta ~~zmian dotychczasowych~~ ku ulepszeniu Ustaw i Urządzeń [ku ulepszeniu służby zmniejszeniem Korrespondencyj, i.t.d. i t.p.] z dokładnem wystawieniem potrzeby i dobrych skutków. Lecz jeżeli zaprojektuje takie przepisy, jakie już egzystują, ~~obowiązujący~~, zapłaci na rzecz Zakładów dobroczynnych Gubernii ~~kary~~ za każdy taki ustęp projektu po ~~rsd.~~ kop. 10 kary: z której ½ do Zastępcy ~~ogólnego~~ współnego Wójtów ~~Gmin~~ Parafii, ¼ do ~~piszącego~~ Referenta, a ¼ do innych członków zaregulowaną będzie.

18 art. ~~79~~

Wykonywa także Rada obowiązki w właściwych Tytułach wskazane.

~~[illegible] Zasady. Co do Tyt. VI fol. 22.~~

Do

~~Jaśnie Wielmożnego~~

~~Prezesa Sądu Kryminalnego~~

~~7.~~ ad 6

83 ~~82~~ 52

Zasady i usprawiedliwienie

~~Zasady~~ co do Tytułu VI

O Radzie Wójtowskiej (Okręgu ~~Gminy ogólnej wiejskiej~~) Parafij ~~alnego~~

1\. Wybieranie z kandydatów wykwalifikowanych Zastępcy wspólnego Wójtów Gminy Okręgu ~~ogólnej wiejskiej~~ Parafijalnego, [bez ustanowienia Rady Wójtowskiej w sposobie projektowanym; ~~byłoby~~ ulegałoby zawsze wielkiej zwłoce, sporom, trudnościom: bo ~~w~~ rzeczy takie nie przez osoby pojedyncze, ~~obierane wz~~ ale w Magistraturze wybrodzia, dadzą się najprędzej załatwiać.

[i przedstawianie onego do potwierdzenia,

2\. Z nauki i doświadczenia (X Plebana a szczególniej) (Urzędników Emerytów Sądowych i Administracyjnych korzystać ~~wypada~~ na dobro kraju ~~korzystać~~ wypada. Który temu dobru, poświęcił silne swoje życie, nie odmówi swej pomocy ~~w~~ chociaż osłabiony. Jakie wiele (natenczas) (w Magistraturach wyższych jest interessów takich, któreby tam nie doszły, gdyby najniższy interessant, ~~na dobrez właściwez~~ a nawet Wójt czy to jako Urzędnik administracyjny, czy jako sądowy ~~Sędzia policyjny~~, był przez ustną nawet informacyą, na drogę Ustaw i Urządzeń, naprowadzony. – Takie naprowadzanie zasłoni Interessantów od trudów i kosztów, ~~a wyższe wszystkie władze od~~ a wyższym wszystkim Władzom umniejszy pracy. – Emeryci usłużyć mogą Wójtów i ich Zastępcy wspólnego w czynnościach ich Sądowych i Administracyjnych z dobrem Rządu i interessantów.

3\. – Urządzenie przezydowania w sposobie projektowanym zapobieży nieznaskom, razem z próżności.

4\. Zastępca wspólny Wójtów posiadający kwalifikacyą Sądową i administracyjną teoryczną i praktyczną w Wyższych Magistraturach (nabytą i) odrwadniony, ~~bo~~ oraz poświęcający się jedynie obowiązkom urzę-

dz

~~84~~

dowania, będzie w znaniu Ustaw i Urządzeń oraz w ich zastosowywaniu bieglejszym niż niektórzy Wójci Gmin: a zatem należy mu jako Sekretarzowi nie głos doradczy, ale stanowczy.

~~5. Komplet wymagalny Rady projektowany jest w części w duchu art. §fu 19 Dekretu Krol. z d. Lutego 1809 [T. I p. 227]~~

5 Komplet Rady projektowany jest w części w duchu §fu 19 Dekretu Krol. z d. 23 Lutego 1809. [T. I p. 227.]

6. ~~Gospodarze i~~ Panowie potrzebują przeciw Włościanom w interessach i sprawach cywilnych drobnostkowych ... sprawiedliwości bliskiej i niekosztownej, aby nie byli zniewalani sobie takowej jak dotąd bywa wymierzać. [O tem mówić się będzie pod właściwymi Tytułami. Włościanie potrzebują prócz tego jako nieoświeceni opieki prędkiej niekosztownej i razem niemitrężącej, bliskiej przeciw uciskowi zdarzającemu się ze strony Panów i Urzędników. —

[Włościanie potrzebują takiejże sprawiedliwości przeciw Panom i między sobą samymi, aby nie mieli powodu do zemsty, do zubożającego ich w odległych wyższych Sądach pieniactwa, albo do zniesienia boleśnie krzywdy rzeczywistej, lub tylko urojonej:

Opieka Naczelników powiatowych i Magistratur administracyjnych wyższych zwłaszcza w dotychczasowym sposobie [często złe w szczególe, a zawsze] złe w ogóle skutki wywiera. Włościanin, [mający pretensyą swą własną do Pana, powinien ją na drogę Sądową wprowadzić: ma bowiem ułatwienie gdy jest ubogi; w prenotacyi stępla i bezpłatnym Obrońcy. Nie powinien on podburzać innych do łączenia się z nim z pretensyami nawet podobnemi: bo z każdym ma Pan inne stosunki, inne obrachunki. Przeciwnie, zwykle dla zysku doradcy pokątnego, jeden wciąga do sporu innych a następnie wciągają się wszyscy jednej lub kilku wsi Włościanie. Składka po małej ilości od wyżej zbiera znaczną summę. Udają]

udaje się ze Skargą przeciw Właścicielowi do Władzy Administracyjnej: ta uciążą Urzędników oderywaniem od zwykłej służby podwładnych śledztwami: te zmiękczają obiedwie strony między sobą. Nie robi to dobrych skutków i na sąsiadach. Ciemny Lud [Wieśniacy wsi] słucha tylko jednej stro

stro

strone i już ~~do~~ sądzi być winnym mo-
żniejszego!... Władza administracyjna
chce rzeczy (tymczasowo) in statu quo pozostawić, a spór
do drogi sądowej odesłać. Lecz jakież są
podstawy do uznania (owego status quo) ~~statum quem~~ czyli
właściwie possessoryjności? o to śledztwo
~~adm. administr. policyjne~~ administracyjne
częściej nieumiejętnie prowadzone, ~~nieza~~
Ustawom nieodpowiednie i nieza-
przysiężone, a więc na wiarę niezasługujące.
Od trafu zależy sprawiedliwość decyzji admi-
nistracyjnej ⌈ ~~tymczasowej na~~ takiem śledz-
twie opartej. ~~co do utrzymania rzeczy in statu quo.~~ — ~~Tak~~ ~~Od podania Skargi~~
~~kilkunastu~~ i kilku lub kilkudziesiąt skarżących mających każdy osobne biorące inne
z Panem stosunki ~~utrudniają stanu ostatniej~~ obejści jednemi
Władzy utrudniającą ~~aż do wykonania Decyzji ciągłe~~
nadzwyczajnie dojście prawdy równie przy śledztwie jak przy De-
cyzji. ~~jest tarcie między obudwoma stronami.~~ Nie byłoby tego, gdyby każdy osobno prawa swojego poszukiwał.
~~czyi~~ Włościanie rekursują: nowe podobne ~~ś~~
śledztwa!... nowa Decyzya. Jeżeli dla
Włościan przychylniejsza; zawsze i inni
(w okolicy) rekursować ⌊ będą, a Władze niższe tracą
u nich ~~powag~~ zaufanie i powagę. Od po-~~dnie~~-
dania pierwszej Skargi, aż do wykonania ostatecznej Decy-⌈
~~ja się zasady towarzystwa~~. Jeżeli do ~~śled~~
śledztw podobnych ~~oderwie się i Urzędnik~~
~~sądowy od zwykłych obowiązków~~ prócz Urzę-
dnika Administracyjnego, oderwie się od
zwykłych obowiązków z ich szkodą i Urzędni-
ka Sądowego; Śledztwo wprawdzie będzie ~~zwy~~
czasem ~~tale~~ dokładniejszem: ale ⌈ krzyżuje obudwom
stronom wymiar sprawiedliwości ~~w sądzie w samej~~
stanowczej ~~w sądzie sądach~~ w drodze sądowej ~~świadectwa~~
~~głównej Sprawie~~: gdyż ~~zeznania~~ (powtórnie słuchani)
Świadkowie na tej drodze (wedle art 283 Kod.
Post. S.) są wyłączeni. —

Interessów z takiej opieki nad Włościanami
przybywa, ~~do Władz Administracyjnych~~ i niezawodnie
co raz więcej, (a dalej nieskończenie) przybywałoby do Władz Administra-
cyjnych: a one do tej pracy dawniej nieznanej

[Margin notes:]

⌈ co do utrzymania rzeczy in statu quo, na

⌊ z przeciąganiem rekursami ~~nawet~~ nawet w interesach drobnostkowych, Władzy wyższej,

⌈ zji Administracyjnej (tymczasowej) ciągłe jest tarcie między stronami, rozlegające ~~rozmnożące~~ się po odległych nawet stronach, podniecające do sporów często niesłusznych, z Panami.

⌈ też same jak pierwsze sprawuje skutki, a prócz tego

nej, nie mają dostateczney siły Sądowey: zatem zwlekać się wszędzie muszą. Od daty Skargi, aż do daty wykonania ostateczney Decyzyi administracyjney ~~temczasowey~~ czyli possessoryjney, upłynął czas ~~długi~~ tak długi, jakiegoby na ~~stanowcze~~ załatwienie sporu [przekreślony dopisek] od razu stanowczo w drodze Sądowey, lepszej jak dotąd urganizowaney, nie było potrzeba. – ~~Dla czegożby te~~

Obiedwie strony mając Decyzyę administracyjną ~~ostat~~ wprawdzie ostateczną, ale temczasową, ~~zawiście processuje się w instancyach~~ która już wiele złych skutków nie tylko dla Włościan [skreślone: i Pana] i ich Pana, ale i pro publico zrządziła, pociągając się do Sądów wszystkich instancyi. Z jednego głównego ~~sporu~~ Processu powstają i inne ~~Processa~~ cywilne i kryminalne: ~~niszczą się~~ niszczy się i niszczony jest Właściciel ze swemi współczynszami, traci kredyt w kraju i za granicą hypoteczny [skreślone: w] w kraju i za granicą. Niszczą się Włościanie [skreślone: czestemi składkami], pijaństwem ~~korz~~ mijędzy sobą względem Sprawy [skreślone: ...] naradami, podróżami, odrywaniem od pracy, oraz składkami nie tylko na koszta [skreślone: prawne] processowe, ale oraz na wyższemi Doradców pokątnych. – Każdy krok Sądowey przedstawiony, każdy Wyrok, obursza jedną, lub obiedwie strony: zawiętość wzajemna wzmaga się, [skreślone: ...] przewleka Processa. [skreślone: i ...] Wyrok ostateczny i [skreślone: ...] kosztowanie

wnie wykonany, zakończył spory administracyjne; ~~Processa~~; ale potrzeba długiego czasu ~~do zakończenia wzajemnych miesza-~~ ~~nek~~ aby obie strony zapracowały to, co na ich prowadzenie (a szczególniej z powodu ich kilkoletniego prowadzenia) straciły. Z tych strat wzajemnych najwięcej doradca pokątny i Włościanin dyrygujący, składki pobierający, ~~najwięcej~~ skorzystali. Zaprawieni, ~~myślą~~ o podobnych nowych (na łatwowiernych) ~~dla ko-~~ ~~bie~~ zdobyczach, ~~myślą~~ myślą. — ~~a dla ciemnych łatwowiernych~~ ~~włościan, zuboż~~eniach.

Kończą się spory ~~Processa~~ ~~między~~ Włościan ~~ami~~ przeciw ~~z~~ Panom ~~i~~ stanowczo: zgodnie, lub przez Proces: dla czegoż nie zaczynać od tego na czem się ma skończyć? na co ~~nap~~ formować nowe (opiekuńczej dalekiej), przejście drogi pośredniej (Administracyjnej) (tyle dla służby i dla Włościan, oraz ogółu kraju szkodliwej? ~~Którą sądownictwo~~ Jaką drogę ma Właściciel pko Włościaninowi, taką winien mieć Włościanin przeciw Właścicielowi: bo i Właściciel z pod opieki Ustaw nie jest wyjęty. Idzie tu tylko o opiekę dla nieoświeconych, o opiekę praw im wedle Kontraktów i Ustaw ~~przeciw Właścicielowi im~~ służących, ale o opiekę dla włościan dogodną, nieinteressowną ~~i rzetelną~~, (bez dopuszczania chytrych zamiarów doradcy pokątnego, ~~a~~ albo zawistnego, ~~o~~ o opiekę rzetelną, ~~i um~~ umiejętną, miejscowość znającą. Nie odpowiada tym warunkom opieka Naczelnika powiatu i władz wyższych: (wiele one czasu potrzebują na rozpoznanie tego, co każdemu w Parafii wyższkającemu wiadomem być może. ~~Przychodzą do~~ ~~nich więc Włościanie przez pośrednictwo swe-~~ ~~go doradcy.~~

Włościanie są wolni: ~~mogą za wypowie-~~ ~~dzeniem~~ zostają z Właścicielem tylko w stosunkach umownych i Ustawami zakreślonych. Może ~~Mogą~~ każdy ~~oni~~ za wypowiedzeniem opuścić miejsce. Właściciel jest własnym interessem pociągany, ~~do~~

Dobrze

dobrze z Włościanami obchodzić się, aby bez nich nie zostać: bo jedni wyjdą, a drudzy i na korzystne wa[runki korzystniejsze nie przyjdą. Były tego przykłady, właśnie na ukaranie jednych, dla przestrogi drugich.

~~nie zostać. Przyjście w nim Projekt Tak Pro~~ Przyjście Projektu w Tytule VIII ad B, ad G. 2. ad a. zapobiegnie Sporom ~~i Procesom~~ między Włościanami a Panami, a gdy jaki ~~jaki~~ wypadnie, będą ~~takowe~~ materiały do jego ~~zadecydowania bez rozl rozwlekłych i kosztownych badań sądowych~~ załatwienia zgodnie bez żadnych kosztów przy pośrednictwie Zastępcy ~~Gol~~ wsp[ólnego] Wójtów, albo Rady Wójtowskiej: Gdy wyjątkowie Proces takowe będzie z tychże materyałów jego rozstrzygnięcie, bez dotychczasowych kosztownych badań sądowych.

Pośrednictwo miejscowe w Parafii ~~lepsze dogo~~ uczynne tylko żądane dogodniejsze jest niż chociażby i lepsze a dalekie: bo do dalekiego, uda się Włościanin tylko w Sporze o objekt znaczny i uda się z prośbą której napisanie bez podróżow i kosztu przyjść mu nie może. ~~W po~~ Małe zaś krzywdy jakie częściej bywają znosić jest, zosta[wa przy braku dotąd słownych sądów, zniewolony, albo sprawiedliwość sobie zemstą wymierza.

~~szczególnie Gmin Parafijalnem~~ Do skuteczniejszego ~~takiego~~ w Okręgu w Parafii pośrednictwa posługują: Zastępca wsp[ólny] ~~Gólny~~ Wójtów mający kwalifikacyą i sądową jakiej tu właśnie główna potrzeba. X Proboszcz Parafii pilnuje religijności, a wyże moralności, rzetelności, słowem: cnoty stron obu. ~~Wójc Emeru Ur. br.~~ Członkowie Rady przybrani to jest ~~Emeru~~ Urzędnicy Emeryji ~~za~~ mogą być mentorami w zastosowaniu Ustaw do wypadku. Wójci Gmin ~~z obowiązku i potrzeby własnej~~ obowiązkiem, oraz potrzebą własną i współobywateli są powodowani do utrzymowania w Okręgu ~~Gm~~ Gminie Parafijalnym ~~ogólnej~~ rzetelności i dobrych obyczajów[co dopiero przykładami najprędzej się osiąga. — Wszelkie dalsze pośrednictwa, ~~nawet Sędziego Pokoju~~ choćby i rozumniejsze, nie tyle są dogodne: gdy ~~nie bliższymi~~ będąc mniej interessem moralnym własnym powodowane,

[margin note:] ub Grochowskich

są obojętniejszemi. Pośrednictwo dalsze, podmawiania z użyciem przez jedną lub drugą stronę doradców podżegających dla swej materialnej korzyści, wymagające podróży stron obu, wzbudzające zawiść i mściwość między niemi, często więcej przynoszą każdej stronie szkody, niż wartość objektu spornego, wynosi.

7. — Niedogodności dotychczasowe rozstrzygania sporów między Włościanami i Dziedzicami dóbr zwyczajną drogą sądową (: dotychczasową :), jakie zwróciły uwagę N. Pana wedle Protokułu Posiedzeń Rady Administracyjnej z d. 2/14 Kwiet. r. b. i Reskryptu Kommissyi Rz. Spr. Wew. 21 Kwiet./3 Maja 1846 № 18946/9708, usunięte zostaną w zupełności, a nawet ze źrzódłami tychże sporów, z najwyższém dobrem Włościan i w ogóle Ludu ubogiego, oraz z dobrem Rządu; gdy Projekt w Tytułach: VI, VIII ad A, B, G, H, IX a & b motiwami w ogólności i w szczególności usprawiedliwiony; przyjętym zostanie.

Oddanie tych sporów do rozstrzygania w drodze Administracyjnej w jakich bądź stopniach i instancyach, czy to ekonomicznej czy innej jakiej nowej; wiele gorsze, niż są nateraz z braku dogodnych Sądów i Ustaw, ściągnęłoby skutki. Widzieliśmy dopiero ad 6: że samo tylko rozpoznawanie przez Władze Administracyjne status quo, czyli posessoryjności, praktykujące się nateraz tylko w sporach największych między Włościanami, a ich Panami najczęściej niepracownie w Massie przeciw Dziedzicowi ze Skargą lub Pozwem wy-

stę

stępujęcemi, przynosi szkody i zawikłania nawet samymże Włościanom. ~~Gdyb~~ Gdyby ogłoszonem było: że Władze administracyjne stały się Sądami w tych przedmjotach ~~stano~~ nie już tylko co do status quo, ale stanowczo sporu między Włościanami a Właścicielami rozsądzającemi, tedy liczba tych sporów [a nawet najdrobniejszych] sypałaby się co rok wyższa i co rok z obszerniejszemi żądaniami. F [a skutki byłyby podobne i co raz gorsze jak ad 6.] ~~Odwoływania się~~ Rekursa wzajemne i żądania nowych śledztw i rozpoznań rozgałęziałoby to Sądownictwo. Liczba do tych czasowych Urzędników Administr. o wiele musiałaby być na Etatach powiększana, jeżeliby Rząd nie chcę tamować zwyczajnej stałości, administracyjnej; F [nie chciał oraz] przez zaleganie Spraw podobnych ~~nie~~ ~~chciał~~ dawać powodu do narzekań i do zubożenia się wzajemnego Włościan i właścicieli z zachwianiem sprawiedliwości i kredytu hypotecznego. — Urzędnik Administracyjny ~~wykonywający~~ A nie zawsze dobrze Ustawy i wyraźne rozkazy wyższej Władzy, ~~Ustawy~~ ~~et~~ administracyjne, wykonywa choć to jest ~~łatwem~~ łatwiejszem, gorzejby rozsądzał Sprawy: ~~w~~ bo to jest wiele trudniejszem. Potrzeba tu poprzedniej dłuższej nauki i dłuższej praktyki. ~~aby~~ Nie potrzebuje być ~~nat~~ naruszaną święta reguła: że Sprawy między osobami ~~z obu stron~~ prywatnemi, Sądownictwo zwyczajne [a zawsze po wysłuchaniu stron obu lub po prawnem przywołaniu] rozstrzygać winno: ale Sądownictwo ~~norganizowa~~ ~~najniższe~~ norganizowane zgodnie ze Statutem Organicznym i odpowiednio potrzebie jak w właściwych Tytułach projektuje się, Władza Administracyjna wyższa, rozsądzając czy to w pierwszej czy w wyższej instancji Sprawę ~~drobną~~ ~~stronę~~ Włościanina [: bo Massa Włościan ~~w której~~ jednych dóbr w której każdy ma odrębny swój interess i inne zi...

nem

nem stosunki gruntowe i obrachunkowe, do jednej skargi i do jednego Pozwu dopuszczanemi być nie mogą: dla uniknania przeciwnie z tych ~~podobnych kwalicyj~~ skutków doświadczenia korzyści podobnych kwalicyj, i dla ułatwienia możności gruntowniejszego ~~rozpoznani~~ rozpoznawania pojedyńczo Spraw podobnych: | o rzecz częściej drobnostkową, zastępuje w tem Sądownictwo najniższe, ~~at~~ a nie jest zastąpiona w przedmiotach ważniejszych ogółu dotyczących. Odrywanie się wyższej władzy do takich drobnych pojedyńczych interessów prywatnych, mniej pozostawja czasu do zajmowania się przedmiotami ~~dobro~~ nie pojedyńczej osoby lub pojedyńczej wsi, ale ogółu służby administracyjnej Kraju lub dotyczących.

~~8. W komplecie takim jak z jakich z jakiego Rada Wójtowska składa~~

8. W komplecie Członków takich, z jakich Rada Wójtowska składać się będzie; często mniejszość może mieć racyą: bo mniejsza będzie ilość Członków Ustawy dobrze znających i dobrze zastosowywać umiejących: dlatego do zdania większości zawsze i rozpis winien być dołączony.

o rozpisie w Sądach Zasady Tyt. VII VIII i IX w ogól. ~~XV~~ N. 4.

9. Inne artykuły w niniejszym Tytule nie zdają się wymagać usprawiedliwienia: gdyż motivów i skutków zamierzonych łatwo domyślić się można. —

~~Czytać Zasady: Co do Tyt. VII, VIII i IX w ogólności fol. 27.~~

~~Zasady ogólne~~

Zasady ogól. co do Tyt. VII, VIII i IX

~~Zasady co do Tytułów W ogólności~~
~~co do Tytułu VII O Sołtysach i Zawnikach~~
~~Przysięgłych Urzędnicy~~
Zasady ogólne
co do Tytułów:

VII. O Sołtysach i Zawnikach

VIII. O zapobieganiu ubóstwu i przestępstwom

IX ~~VIII~~ O wymiarze Sprawiedliwości.

~~W ogólności~~:

I. Każdy człowiek, a zwłaszcza nieoświecony, bliżej w stanie natury żyjący, z młodu jest ciekawy, pamięć jego trwała zajęty teraźniejszością a później i przyszłością. — Przychodzi starość: czyny obecne młodych, co raz więcej mu (niepodobają się: wystawia, że lepiej dawniej bywało! utraca stopniowo pamięć teraźniejszości; ale mocno pamięta co widział, co słyszał podczas młodego wieku i rad o tem ~~o przeszłości~~ opowiadać, to przedmiot jego ulubiony. — ~~Wnuki i dzieci młode~~ Dzieci, lub wnuki młode z największą ciekawością starszych o przeszłości słuchają. Podania więc takie z pokolenia do pokolenia, są w naturze ludu, są jego ⌊ nauką ~~uniwersalną~~ dobrego i złego uniwersalną ~~dziejopisem~~ niepisaną, która przez kilka pokoleń

~~i jego nauką ustaw~~

93

leń co do wypadków więkrze wrażenie czyniących, nie ginie.

Takteż nie ginie w Xiąstwie pamięć że kiedyś Sołtysa i Ławników (czyli Przysięgłych) sobie wybierali, ktorzy porządku we wsi pilnowali [oraz spory i sprawy między nimi (w I Instancyi) rozsądzali]. Do dawnego zwyczaju wdychając, na kosztowne dochodzenie sprawiedliwości w najmniejszej Sprawie aż w Sądzie pokoju [narzekając, z nadanego Sołtysa przez Wójta nie są kontenci: mniej ma powagi, mniej posłuszeństwa. To skłoniło wielu Wójtów, że przed przystąpieniem do wykonania art. 16 Postan. 30 Maja 1818 r. (: T. 6 p. 40 :) polecali wybranie Sołtysa.

[zubożaniu się zapobiegali, dobrych obyczajów przestrzegali,

[że kiedyś choćiaż nie wszędzie były Kassy i Magazyny zbożowe więcej do ratunku na zasiew, w nieszczęściu, lub podczas powszechnego nieurodzaju i głodu. Przyczyny nie dał się przekupić: bo by na drugi rok nie był wybrany, i nie daleką sprawiedliwość

[z appellacyą do Trybunału i t. d.

II ~~X~~ —— Ze zwyczajów dawnych podaniami Ludu przenoszonych, wiele ku poprawie obyczajów i ku ich utrzymaniu można korzystać, skoro się im przezorny ~~od~~ nadawać będzie kierunek.

Zwyczaje (Wieków) ~~przechodziły~~ [~~w Pr~~ w ... wy feudalne i ogólne, a potem i te z postępem doświadczeń ~~czasu~~ były udoskonalone. Lepiej jest korzystać z doświadczeń wieków niż rzucać nowe pomysły do doświadczeń ~~prób~~ do prób (oczęta szkody przynoszących) na nię szkańcach i na

[zadawnione dobre skutki zrządzające, były po wszystkich krajach Ustaw pisanych początkiem, przechodziły one

Kommu
lądowe

na najniższych Urzędnikach.

Jak przed 50 laty sprawowane były na Królewszczyznach: administracya, Policya i Sądownictwo wiejskie ~~okazuje to~~, które wzorem były dla dóbr duchownych i prywatnych, okazują

Wyjątki

z Dekretu Kommissarskiego d.d. 22 Lipca i dalszych 1793 r. ex Commissorio Referendaryi koronnej z d. 15 Czerw. 1790 r. w Sprawie między Starostą Przasnyskim a Włościanami tegoż Starostwa ferowanego i w Aktach Ziemskich Różańskich powiatu Przasnyskiego d. 12 Marca 1795 r. oblatowanego,

następujące:

„Strony do stawienia się i zapisania kom„paryci przywołać rozkazaliśmy. Stro„ny wyżej jako to: Uczciwi Wójci, Przy„sięzni, Pracowici Poddani &c

Mieszkańcy Starostwa złożyli:

„1559 r. Prawo bartne bartnikom Staro„stwa Przasnyskiego przez WX. Niszczy„ckiego Starostę Przasnyskiego prze„pisane"

&c &c

Kommunikacye lądowe.

„Szarwarków także z każdej osiadłości „gospodarskiej do roku 4 ry to jest „2 na wiosnę, a 2 w jesieni jakby „potrzeba wyciągała czy zaprzęga „czyli też pieszo z siekierą lub ry„dlem do odbywania naznaczamy. „Które to szarwarki szczególnie

4

„ tylko na reparacyą dróg, mostów i
„ przejazdów w rozległości wsi każdej bę-
„ dących, wreszcie do tamowania przer-
„ wy w groblach u stawów i młynów
„ gdyby się gwałtownie szkoda nadarzyła
„ użyte i obracane być mają, a dwór
„ do mostów drzewo pańszczyzną przy-
„ stawiać obowiązany będzie. A jeżeli
„ te szarwarki do naprawy dróg, mostów
„ przejazdów i grobel nie były potrzebne,
„ tedy nie mogą być na żadną inną po-
„ winność dla Dworu zamieniane i o-
„ bracane, oprócz tylko do kopania ro-
„ wów w gruntach lub łąkach Wło-
„ ścian wsi każdej".

Opieka urzędowa (?) publicznej młynów i rybołówstwa.

Opieka nad rolnictwem Włościan.

&c &c &c

„ 7. Roboty czynszownicy pilnie odbywać
„ mają pod wolnym ukaraniem niedbałe-
„ i niedobrze robiącego pięcią plagami,
„ a w przewinieniu większej kary wyma-
„ gającem, Wójt z Przysięznemi osądzić
„ i ukarać powinien przy Widzu dwor-
„ skim.

Karność dominialna

Karność ~~Sądu wiej~~ Urzędu czyli Sądu ~~Wy-~~ ~~wiejskiego~~ ~~...~~ wiejskiego.

&c &c &c

„ Ordynacyą zwyczajną dla innych dóbr
„ Królewskich z ponowieniem Ordynacyi
„ dawniej przez Sąd Kommissarski prze-
„ pisanej a Dekretem Jego Królewskiej
„ Mości Referendaryi koronnej R 1792
„ utwierdzonej dla wsiów wszystkich Sta-
„ rostwa Przasnyskiego przyjmowany
„ następującą:

„ 1. Wsie Pańszczyźniane, jako to: Dobrzankow
„ mieć będzie Wójta jednego i do pomocy je-
„ dnego Ławnika Przysięznego. &c &c &c

2/ny

Wybieranie Kandydatów na Sołtysa i Ławników czyli Przysięgłych.

„2. Włościanie tych Wójtów i Ławników „corocznie w Srzodopostnym tygodniu „obierać mają w tym sposobie: Wybiorą z pośrzodka siebie dwóch Kandydatów „na każdego Wójta, a po dwóch kandydatów na każde-„go Ławnika, tych Dworowi regiestrem podadzą: A Dwór „z kandydatów jednego na Wójta, a jednego na Ławnika, „czyli raczej tylu Wójtów i Ławników ile ich wyżej jest „postanowiono, z kandydatów do rządu obierze i potwierdzi:

Potwierdzenie Kandydata.

„Ozoby zaś na Wójta i Ławników powinny być życia nie-„nagannego, i rządzenia się dobrego, a przytem pierwszeń-„stwo mieć będzie do Kandydacyi na Wójta, lub też i Ławni-„ka umiejętność czytania i pisania. A każdy Wójt i Ławnik o-„brany, przysięgę na swój urząd przed zwierzchnością dworską na „tę rotę = Je ani dworowi pochlebny z uszczerbkiem i krzywdą „gromady, ani gromadzie sprzyjający, z uszczerbkiem i krzywdą dwo-„ru niebędę. Sprawy i krzywdy między mieszkańcami nadarza-„jące się, sprawiedliwie i sumiennie rozsądzać i załatwiać, i „że na urzędzie tym bez pokrzywdzenia drugich mieszkańców „w nadarzonych sztukach lub innych rozrządzeniach sprawo-„wać się będę = wykonać powinni. —

Kwalifikacya tychże

Pierwszeństwo do Kandydacyi.

Rota przysięgi

Oddalenie źle sprawującego się

„3. A gdyby takowy Wójt lub też Przysięgły który, źle się „na urzędzie sprawował, i skarga o to od mieszkań-„ców zachodziła, tedy nie czekając nawet czasu zakończe-„nia funkcyi jego, mocna będzie zwierzchność starościń-„ska, innego z pomiędzy ~~mieszkańców~~ mieszkańców za podaniem Kandydatów, odsiu(?) „tak jako wyżej wybrać, a źle się sprawującego po odebra-„nym od niego porachunku z funkcyi oddalić. — A tym „Wójtom i przysięgłym włościanie wszyscy, jako zwierzchności „wiejskiej, a tym bardziej dworowi jako w ramieniu swym „pierwszej zwierzchności uszanowanie i posłuszeństwo winni, poda-„Karaniem przewiniających na grzywny do kasy wiejskiej, lub „też cielesnym albo innym według miary przewinienia przy-„Kazuje się. —

Nakaz uszanowania i posłuszeństwa dla Zwierzchności; i rygor.

[Grzywna Sądowa zob. t. I § 18. z Prawo Cyw. przez Ostrowskiego T. I Cz. IV. Tyt. V.]

Dozór porządku ogólnego i zapobieganie zubożeniu

„4. Wójta i Przysiężnych powinnością będzie rządu wiejskie„go, i obchodzenia się każdego Gospodarza

Dogląd

~~4. Wójta i Przysiężnych powinnością będzie nada wiejskiego, i obchodzenia się każdego Gospodarza~~

" doglądać, i oko mieć na niego, y aby w Gospo-
" darstwie niezpadali, napominać, i sposoby ob-
" myślać.

Wybieranie podatków oraz składki do Kassy i Magazynu wiejskich.

" 5. Podatki Publiczne do Skarbu należące się wcza-
" sach przyzwoitych wybierać, i tam gdzie należy
" za odebraniem Kwitów wypłacać. Również Składkę
" Pieniężną i zbożową niżej ustanowioną od każ-
" dego według rozłożenia wybierać i takową do Kassy
" Wiejskiej i magazynu wnosić i składać.

Wybieranie czynszów i danin dla Dworu.

" 6. Czynsze i Daniny dla Dworu należące się wyżej ozna-
" czone od każdego aby były wczasie swoim oddawane
" wcześnie zapowiadać i takowe czynsze i Daniny
" dla Dworu odebrane bez odwłoki odnosić i zakwitem
" oddawać.

Egzekucya należności Skarbowych i Dworskich.

Wezwanie

Pierwszy stopień

Pomoc egzekucyjna dworska.

Drugi stopień

~~Trzeci stopień~~ Dylacya

" 7. Gdyby upór i opóźnienie w którym mieszkańcu na-
" darzyło się w nie oddaniu publicznego Podatku lub
" Dworskiego, mocen wójt z Przysiężnemi po wyszłym
" czasie zapowiedzenia w Tygodni, Exekucyę przyci-
" snąć w tym sposobie: to jest Wiejskiego Człowieka
" zesłać do dłużnika, lub też udawszy się do Dworu
" i opowiedziawszy upór mieszkańca żądać od Dwo-
" ru podobnejże exekucyi, jakową Dwór dać obowią-
" zany z ramienia swego; któremu exekwującemu
" Dłużnik przez dni dwa dać powinien po Groszy
" Dwanaście. A po wyjściu dni Dwóch pierwszych
" w przypadku nieoddania należytości przez dnia-
" gie dwa wdwójnasób Exekucya płacona być ma;
" to jest po Groszy Dwadzieścia Cztery. A gdyby ta
" czterodniowa exekucya Dłużnika niepociągnęła
" do zaspokojenia należytości; tedy po upłatej i

[illegible]

" ściągnianej tej Exekucyi i pozdozwoleniu Tygo-
" dnia czasu już potym upłynionym Fanty

Fantowanie

Taxa fantow

Aukcya ~~lub Konfiskacya~~
Konfiskacya

" Dłużnika zabierane i przez Wojta z Przysięzne-
" mi taxowane a przez tychże więcej dającemu
" przedawane albo tęż na Satysfakcyę Dłużnika win-
" nego obracane być mają. Toż się ma rozumieć
" o zatrzymanej jakiejkolwiek Powinności i
" Daninie Dworskiej lub Długu Karczemnem
" za które Exekucyi Dwor natychmiast
" zsyłac niema, ale Regestr Długu winnego
" Wojtowi oddawać ma a Wojt z Przysięzne-
" mi, o długu istocie zaprawniwszy się dowod-
" nie, w sposobie tym samym jako wyżej i naj-
" dalej w dwoch Tygodniach za wyjęciem nawet
" exekucyi Dworskiej jako wyżej Dług wyexe-
" kwować lub też z otaxowania i przedania fan-
" tów Dłużnika, satysfakcyę odebrać i Dworowi
" oddać obowiązany. —

Sąd Przysiężnych ~~wiejski~~ cywil-no-karny. wiejski.

" 8. Dalszę powinnością będzie Wojta z Przysię-
" żnemi Skargi nadarzające się między mieszka-
" ńcami o wszelkie Szkody i krzywdy grun-
" towe i osobiste rozsądzać i załatwiać, a w
" sprawach osobliwiej też większych Sentencyą

Księga Wyroków

" w księgę Wiejską umyślnie na to sporządzo-
" ną za przybraniem osoby pisać umiejącej
" z wolnością każdemu Appellacyi czyli odwoła-
" nia się szczegolniej też w Sprawach wię-
" kszych jako to: własności gruntu i Chudo-
" biej tyczących się lub innych podobnych

Sąd dworski ~~II instancyi~~ w II instancyi

" do zwierzchności Dworskiej a Dwor żadnych
" Grzywien, ani zapłaty od rozsądzenia
" Stron brać nie ma też gdy by ukaranie
" pieniężne czyto przez Sąd Wiejski czy przez

Urząd

" Urząd Starościński nastąpiło takowe Grzywny
" na powiększenie kassy wiejskiej obracane być
" mają. Sprawy zaś Kryminalne gdyby się nawa-
" rzyć miały takowe ani do Sądu Wiejskiego ani
" do Dworu należeć nie będą, ale Kryminaliści
" zaraz po ujęciu ich do Sądów Ziemiańskich lub
" do pobliższych miast większych odsyłani
" być mają.

Sprawy kryminalne

" 9. Obowiązkiem będzie tegoż Urzędu Wiejskiego aby
" przy każdym kominie była drabina dla przy-
" padku ognia, i aby Kominy co Tydzień wycie-
" rane były, i czy nie są nadrujnowane doglądać
" Także aby Bosaki w każdej wsi, każdy Mieszka-
" niec miał przy swym Domu Studnię i na-
" czynie przyzwoite do wody. A w Przypadku za-
" jęcia się ognia, a którego Mieszkańcy wszyscy
" bezzwłocznie pod ukaraniem przez Urząd Wiejski
" do ratunku z Bosakami innym narzędziem
" do obrony aby zbiegali się. Dozór pilny mieć tego

Zapobieganie pożarom

Rygor gaszenia pożaru.

" 10. Sadzenie drzewa przed Domostwami dla zasłony
" przypadkowego ognia a nawet sadów i drzew
" urodzajnych między Domami tak z tej potrze-
" by jako i dla wzrostu własnego przykazuje się

Ogrodnictwo

" 11. Lnu i konopi aby nikt nie ważył się w piecach Domowych
" suszyć pod Grzywnami do Kassy wiejskiej zakazuje się
" ale na to wspólne miejsce i nakładem wspólnym
" za wsią opatrzone i wybudowane być ma i dozór
" tego Urzędowi Wiejskiemu podobnież oddaje się a z tej
" samej przyczyny oddalenia Przypadku ogniowego
" zabrania się palenia Lulek przechodząc się po wsi
" a tym bardziej w Chlewach i Stodołach pod karą
" za każdy raz do Kassy wiejskiej po Groszy dwa

Policya wiejska

raz

Dwanaście, a wreście gdyby po kilko krotnym zato Pieniężnym ukaraniu takowe palenia Lulki mianowicie w Stodołach i Olewach było postrzeżone tedy na karę Cielesną Wójt z przysięgłemi osądzić ma.

Policya budownicza wiejska.

12. Stodoły aby przy chałupach blizko stawiane niebyły, lecz w miejscu od tegotym: Chałupy takoż aby jedna od drugiej podobnież w umiarkowanej przez Wójta z przysięgłemi odległości i zawiadomością, ot tym Dworu były stawiane przykazuje się.

Towarzystwo ogniowe wsi bez składek pieniężnych.

13. W Przypadku pogorzeli mieszkańca którego tedy cała wieś nieodwłocznie do zaratowania jego w wystawieniu Budowli, i w innych potrzebach pomocą być obowiązana, a takowy pogorzela jeżeli w połowie Budowli i Majątku swego szkodę poniósłby, do pół roku, to jest w połowie od Czynszu i powinności Dworskiey, a jeżeli w całej Budowli i majątku tedy przez cały rok wolny będzie, a podatek Publiczny Gromada za niego zastąpi.

Alleviacya

Gdyby zaś połowa wsi lub cała wieś ogniem przypadkowym pogorzała tedy wszystkie wsie i mieszkańcy to jest całe Starostwo do wybudowania i zaratowania pogorzelców powinni być pomocą, a Dwór nakazać i Przymusić do tego obowiązany zostaje:

Towarzystwo ogniowe Starostwa bez składek pieniężnych.

Policya Leśna

14. Zapuszczanie ognia w lasach podlega osobistą zakazuje się: i tym końcem Gospodarze niedozwolą Pastuchom bronią Ognia i rozpalania w lasach szczególnie w Czasie letnim do Pożaru sposobnym

pod

Ratunek pożaru ~~lasów~~ boru

pod ukaraniem przewiniającego groszy dwanaście do Kassy Wiejskiej; gdyby niedozór w tym Gospodarza którego pokazał się, a zatem w razie wypadku Pożaru do wszystkich wspólnie należy a to pod ukaraniem któryby nie wyszedł na grzywny do kassy wiejskiej.–

Łowiectwo ~~Ochrona zwierzyny~~ ~~Wytępianie drapieżnych zwierząt.~~

15. Polowanie wszelkie w lasach (: oprócz tępienia wilków, Jastrzębi i innego Ptastwa drapieżnego :) zakazuje się pod karą na Grzywny do Kassy Wiejskiej.–

Leśnictwo ~~Gospodarstwo Leśne~~

16. A dla ochrony Lasów przez użycia nad domową potrzebę nie będzie się godziło nikomu Drzewa na Sprzedaż wywozić i aby Las młodociany wzrastał, wyjmując Choiny i innego drzewa na Płoty Żerdziane zabrania się: Lecz takowe Płoty ku potrzebie we Wsi z Drzewa leśnego mają być stawiane.

Ograniczenie nadużyć wolności wrębu.

17. Aby zaś przez wolność Wrębu Bory i lasy spustoszone nie były nie będzie się godziło mieszkańcom ciąć drzewa ze Pnia na opał, ale tylko leżałe drwa brać powinni; a gdyby leżałego zabrakło, na ten czas wolno będzie ze Pnia na opał Drzewo ścinać wszakże nie inne tylko miętkie, a Sosnę nie tą tylko która na Budowę zdatna nie będzie, gdy drzewa miętkiego nie stanie. Na Budowę zaś, Gonty i Dranice nie będzie wolno mieszkańcom ścinać drzewa, inaczej tylko za opowiedzeniem się Dworowi i Assygnacyą od której żadnej Opłaty Dwór brać nie będzie. Nadto nie mają się ważyć mieszkańcy żadnego drzewa cyrklować, obrzynać z Skóry odzierać pod karą osobistą.–

Użytkowanie z boru

18. Węgli i Smoły palenia ważyć się nie mogą mie

szką

" mieszkańcy wyjawszy na własną domową potrze
" bę, na którą Smołę z samej tylko Karpiny pa
" lić wolno im będzie, na Przedaż zaś nie inaczej
" mieszkańcom wolno będzie węgle i Smołę palić
" tylko za umówieniem się pierwej z Zwierzchno
" ścią Starościńską, o opłatę i miejsce w którym pa
" lona bydź ma od tej jednak wolności palenia
" Węgli na swoją potrzebę wyłączają się kowale
" po wsiach; Ci bowiem nie inaczej palić mają
" tylko za opowiedzeniem się i Pozwoleniem
" Dworu.

Użytkowanie z lasu.

" 19. Rzemieślnicy jakoto Bednarze Kołodzieje Stel-
" machy, Stolarze, bronyrobiący i Płużyce, i in-
" ni ważyć się niemają na przedaż jakiegokol-
" wiek bądź rodzaju Drzewa do Rzemiosła zda-
" tnego bez umówienia się z Dworem o opłatę
" pod karą osobistą wycinać.

~~Kassa wiejska~~
Dla zapobiegania ubóstwu i na wspólne korzyści:
1° Kassa wiejska.

Wpływ do niej ~~proc~~ stały ~~kar. i innych~~ przychodów nie stałych.

" 20 Gdy z doświadczenia każda społeczność dotykają
" nadarzające się przypadki, czyli to pogorzeli-
" czyli też inne zubożenie i upadek mieszkań-
" com przynoszące; Przeto dla ratunku wspól-
" nego i w szczególności każdego mieszkańca,
" postanawia się Kassa Wiejska do której
" każdy mieszkaniec jakoto ze wsiów Pom-
" szczyźnianych z Wólki wyżej wyszczególnio wa-
" nej Złotych trzy, a mieszkańcy brynsro
" wniy złotych Polskich dwa corocznie przy
" Podatku Publicznym składać mają, a ta-
" kowa Kassa w miejscu bezpiecznym według
" Woli Włościan, czy to przy kościele czy
" w innym miejscu ulokowana za krzemą

Klucz[?]

Kluczami; jednym u Wojta drugim u przysięznego a trzecim u Gospodarza starszego i dobrego tejże wsi będącemi trzymana bydź ma, ku zaratowaniu czy to Pogorzelców czy zubożonych przez przypadek Gospodarzy, czy na ratowanie wdow i Sierot albo na inną potrzebę pospolitą mieszkańcom, a

Wydatki z niej

użycie tej Kassy na takowe przypadki za zgodą większej Połowy mieszkańców bydź ma.–

2. Magazyn zbożowy.

21. Z tej samej że przyczyny ratunku wspólnego mieszkańców, postanawia się magazyn zbożowy i zsypka do niego. Zsypki wielość mieszkańcy między sobą ułożą a ku potrzebie tej Szpichlerz w miejscu upatrzonym we wsi mieszkańcy wspólną

zsypka do niego

pomocą wystawią, Dwór zaś do tego Drzewa za oprawiedzeniem bronić ~~się~~ nie ma. A takowego

Wydatki z niego.

magazynu użycie równie jak i Kassy wiejskiej to jest za wolą większej połowy Gospodarzy na Przypadki czy to przechodów Żołnierskich, czy nieurodzaju lub też podupadnienia Przypadkowego mieszkańca którego, albo zaratowanie Wdów i Sierot wolno będzie. Z którego Funduszu dogadzanie potrzebnym mieszkańcom w

Pożyczki

pożyczaniu za oddaniem z nawiązkiem. Zgdyby potrzeby niebyły nagłe w którym roku, tedy wolna

Sprzedaż

Przedaż Starego Zboża i obrocenie tych pieniędzy do Kassy wiejskiej lub na powiększenie tego magazynu z nowego zboża wolne będzie.–

Rachunek roczny z Kassy i Magazynu....

22. Przy kończącym się roku i Funkcyi Wojt z Przysięgłemi dać powinien rachunek tak z Kassy wiejskiej jako też z magazynu komu co dane lub pożyczone zostało i wiele w nich znajduje się, niemniej z wybieranych podatków Publicznych

lub

~~105~~

lub Składek gdyby się jakie w którym
czasie wydarzyć miały, a dopiero po tako-
wem obrachunku następująca powinna
sposobem jako wyżej Exekucya, a takowy ob-
rachunek przy zwierzchności Dworskiej
dziać się ma, a Wójt z Przysięgłemi czego
by w Kassie i Skrzynce magazynowej za-
brakło z własności swej odpowiedzieć we Dwo-
rze powinien i do Kassy Wiejskiej oddać.

Przyznanie Włościanom ~~Przyznanie~~ własno-
ści i użytkowania ~~Włościanom~~
i jéj ograniczenia.

23. Własność budowli i gruntu po skończeniu
podziału, i ułożeniu Tabelli do każdego Go-
spodarza na zawsze należeć będzie z wolnością
jeden drugiemu z tejże wsi a wreście i z innej
Starostwa tego, a nakoniec i obcemu tako-
we Budowle i Grunta sprzedawać i inne
rozporządzenia czynić za wiadomością je-
dnak Dworu, a to pod nieważnością Sprzeda-
ży. Dwór zaś zabraniać tego nie ma ani
opłaty za to wyciągać, oprócz tylko za-
stawienia Pięćdziesiątej Części Szacunkowej
przez odprzedającego swoją własność, to
jest gdyby miał przedać rolą swoją za
Złotych Pięćdziesiąt tedy złoty jeden dać
i wypłacić ma Zwierzchności Dworskiej
od Tranzakcyi, a ta przedaż nie cząstka-
mi, lecz całego Gospodarstwa, albo z zupeł-
nemi Inwentarzami i takiemu który by był
zdolny i mógł przyjąć na siebie peł-
nienie powinności z gruntu nabytego
być powinna. Także kupujący do Ka-
ssy wiejskiej złotych ~~[illegible]~~ sześć zapłacić obowiązany

Księga hypoteczna wsi Praw użytkowania.

Księga Spraw appellacyjnych. II instancyi.

24. A Do takowych Sprzedaży osobna Xięga dla wsi każdey bydź ma we Dworze Starościńskim, a osobna Spraw appellacyjnych, z tym dołożeniem aby w Skargach i Sprawach przychodzących od wieyskiego Sądu nie przez Ekonomów, lub Podstarościch lecz przez osobę przysięgłą i na to wyznaczoną rozsądzenie następowało, ostrzegając wszelako w Sprawach większych Złotych sto przechodzących, jakoteż w Sprawach czci dobrey dotykających, pierwey u Wóyta, a potem we Dworze sądzonych, wolną appellacyą do Sądu Jego Królewskiey Mości.

III cia ~~Trzecia~~ instancya Sądowa

Exekucya Wyroków ~~I i II instancyi~~

W pomnieyszych zaś Sprawach Exekucya przez Wóyta i Przysięgłych po skończoney w Sądzie Dworskim Sprawie, czyniona bydź powinna.—

Zarządzenie gruntem opuszczonym.

25. Gdyby pustowanie gruntu zdarzyć się miało przez opuszczenie mieszkańca którego, a przemienienie się Jego bez Sprzedaży Gruntu swego i Budowli i bez wiedzy Dworskiey nastąpiło, a takowy na bok przenoszący się grunt swóy bez przyczyny opuszczający do roku jednego nie powrócił się, już tedy ~~takiey~~ taki własność gruntu po upłynionym czasie ~~trzecim~~ rocznym tracić będzie, a Dwór mocen zostanie Grunt i Budowle opuszczone i pustujące innemu Mieszkańcowi z tey wsi albo inney, i na reszcie i przychodniowi osiadać chcącemu nadać, sobie tego gruntu nie przywłaszczając, a takowe nadanie służyć będzie za Prawo własności do tegoż gruntu, a w czasie pustowania rocznym wolno tym czasem będzie Dworowi za wezwaniem Wóyta i by powinności Dworskie

stały

zakowej roli pustującej i Podatki Publiczne
w przykładaniu się do włościan niewypadaty in-
nemu mieszkańcowi z tej wsi lub z Cynszowej
powinności lub innej wypuścić, aż do wyjścia
pomienionego czasu i do osadzenia Gospoda-
rza na nim.—

Ulgi dla nowo osiadających.

26. Gdyby który w Starostwie nowo osiądz i grunt
wziąść miał pod powinność, tedy taki nowo osi-
dający aby miał czas, i w Budowle, i w inne
obrządzenie Gospodarskie przysposobić się;
wolny będzie ~~do~~ Roku jednego od wszelkich
Powinności Dworskich, i dopiero po wyjściu
roku dotychczas pełnienia obowiązanym
zostanie, lub jak wreście umówił by się z
Dworską Zwierzchnością.

Subhastacya Prawa użytkowego

27. Gdyby się który z Gospodarzy źle miał rządzić i Go-
spodarstwo swoje marnować zniedbałku, zkąd by
i dla Dworu w Powinnościach i dla Gromi-
dy w przykładaniu się do podatków publicz-
nych upadek następować miał, tedy wolno
Dworowi będzie za wezwaniem Wójta i Przy-
sięzłych takiego źle rządzącego się z Gospo-
darstwa oddalić, a komu innemu takowy
Grunt sposobem przedaży nadać, lecz za oszaco-
waniem, Budowli i Gospodarstwa jego do kto-
rego zakupna bliżsi będą krewni owego Go-
spodarza oddalonego, a nakoniec i obcy a z

Bliższość do kupna

szacunku wziętego za Przedaż najprzód Podat-
ki Publiczne zatrzymane, potem Dworskie
a nareście inne Długi zaspokojone być
powinny, a reszta porostała oddana by-
ma właścicielowi.—

Klasyfikacya szacunku.

Policya polowa
[: art. 652 K.C. „Police rurale Feldpolizey :]

„ 28 Miedzów Dróg i Znaków Granicznych ro-
„ zorywanie, jakoteż wpastwiska wcinanie ró-
„ wnie pod ukaraniem na Grzywny zakazuje się
„ a Dozórtego oraz donoszenie do Dworu gdyby
„ kto z Sąsiadów w Granicie ~~Dworu~~ wdzierał się do Wójta
„ należeć będzie, a Pastwisk wsi każdej zaj mo-
„ wanie i ~~zarzywanie~~ zaorywanie ani Dworowi, ani włościa-
„ nom nie będzie wolne. -

Szkoła nauki i rygo-
ru praktyczna ~~we~~
~~Dworze~~

„ 29. Czeladzi i Stróżów na służbę do Dworu na fol-
„ wark dostarczanie do włościan wszystkich a
„ sarej do Urzędu Wiejskiego należy atoż za za
„ płatą taką, i w takiej proporcyi jak sami
„ Gospodarze wiejscy Czeladzi płacić zwykli
„ i ta ugoda o myto przez Wójta i Zwierzchność
„ Dworską czyniona być ma, a Dwór do Służby
„ dłuższej nad rok przymuszać nie powinien.

Rygor dobrego obcho-
dzenia się i życia wje-
nia. ~~we dworze~~

„ Gdyby zaś z przyczyny obchodzenia się we
„ Dworze a zgoła i z innej przyczyny Dworskiej
„ sługa miał zejść ze Służby przed czasem
„ tedy ani Rodzice za swych Synów i Córki od-
„ powiedzi być nie mogą, ani Wójci przysta-
„ wiać, lecz sam Dwór Czeladź w takim razie wje-
„ dnywać sobie obowiązany. Podobnież Wójci

Flisy z ludzi gospo-
darstw nie mają-
cych

„ z Ławnikami Flisów Dworowi z ludzi Go-
„ spodarstwa niemających corocznie przysta-
„ wiać są w obowiązku, a Dwór z Flisami o na-
„ leżytość i zapłatę ugodzić się powinien. -

~~Policya polowa~~ Urządzenie miejsco-
we dla wspólnego prywa-
tnego użytku. [: art. 649
650 Kod C. :]

„ 30 Ponieważ od Jazów na rzece dotąd Koty i Za-
„ waty oraz drzewa do przechodu na tak w
„ wielu miejscach porzucone znajdują się
„ które bieg rzeki zastanawiają i Woda po Łą-

kach

~~Kommunikacye lą-~~
~~dowe.~~

" Łąkach rozlewa się: przeto u tosiemom
" robić więcej Jazów i ścinać na Rzekę Drze
" wa zabrania się, a zaś Koły, Pale i wszelkie
" Zawady od Jazów dotąd będące w mniej Drze
" wa takowe w przeciągu roku jednego wyrzu
" cać, a do Przechodów Ławy na Palach
" nad wodę wyniesione porobić u tościanom
" ~~Mielnicznych~~ nadrzecznych przykazuje się. Do czego
" Urząd wiejski Mieszkańców przypinać
" a wykraczających ukarać powinien.—

Urządzenie miejscowe
~~Policya polowa~~

" 31. Pasanie Trzody i Bydła Dworskiego do Pa
" sterzy Dworskich, a wiejskiego do wiejskich
" należy.—

Pobór dziesięciny
wytycznej

" 32. Do zakupienia Dziesięciny na swej wsi
" Gromada bliższa jest nad obcego, a gdyby
" Gromada niechciała, tedy Dwór pomiej
" bliższość mieć będzie, a właściciel Dzie
" sięciny chcący sprzedać wcześnie naj
" mniej Tygodniem przed Świętem Jakuba
" obwieścić ma Wójta tej wsi, na któr
" ma dziesięcinę, a gdyby Właściciel sa
" wytykać ją miał na siebie, tedy bez
" żadnej przewłoki za danie mianem
" od Gospodarzy o Wytyczy czyniącą
" pod wolnym zostawieniem Dziesiątego
" snopa na Roli, z zapowiedzeniem za
" jednak o tym Wójtowi lub przysięgłe
" mu.—

Zapobieganie defrauda-
cyom Prawa propinacyj-
nego wiejskiego.

" 33. Podwożenie Trunków z Karczem obcych
" zagranicznych pod karę podwójnej
" zapłaty przez Podwożącego, to jest

pot.—

" pot Garca za kwarte, a Dwor Trunku Do-
" bre i Ceną w Sąsiedztwie praktykowaną i
" miarę Sprawiedliwą utrzymywać ma pod
" Karą kontrawencyi Dekretowi. –

Policya krajowa

" 34 Żadna wieś i Mieszkaniec przyjmować nie ma zbie-
" głych Ludzi lub innych Podejrzanych i Przycho-
" dniów bez doniesienia Dworowi a to pod karą
" na Grzywny do Kassy wiejskiej.

Sąd ~~karno~~ Przysięgłych obyczajowo ~~wiejski~~ karno-cywilny wiejski.

Rygor na złodziejów ~~pobudzający innych~~ Za zniewalający starszych, pobudzający dzieci, do cnoty.

" 35. Do Wojta i Przysięgłych należeć będzie z po-
" między swych mieszkańców wszelkie występki
" wykorzeniać, a szczególniej też i Kradzież
" jako spotrzebności każdej szkodliwe i gdyby
" znalazł się w tym występku mieszkaniec tedy
" za Dowodem tego pewnym w Sądzie wiejskim
" Z wolności Zdokonania się obwinionemu do Dwo-
" ru, skonwinkowany ma być karany publicz-
" nie Dwunastu Plagami u Wojta z nadgrodzeniem
" Szkody lub powróceniem kradzieży, a gdyby
" drugi raz tego dopuścił się, tedy dwoistej tor-
" kiejże Karze z nadgrodzeniem wszkodzenia
" podlegać będzie. Gdyby zaś i trzeci raz tego
" dopuścił się tedy taki ze wsi ma być wy-
" rugowany, a Pola i zabudowanie Jego mają
" być przedane, z Przedaży zaś długi zaspo-
" kojone, i satysfakcya poszkodowanemu
" uczyniona być powinna, a co by się reszty
" pozostało, z tego część Dziesiąta na Grzywny
" do Kassy wiejskiej, a reszta Właścicielowi
" ze wsi wyrugowanemu oddana być ma. –

Wynagrodzenie Wojta czyli Sołtysa

" 36. Wojt każdej wsi za te obowiązki i Wysługi
" wolen być ma zupełnie od wszelkich Po-

winn

III

" Powinności Czynszów i Danin Dworskich
z Ćwierci
" jednej włoki, także od Podróż Szar-
" warków i Stóz, Podatek jednak Publiczny
" Skarbowy sam za siebie zapłacić powinien,
" Co się ma rozumieć i o Wójtach we Wsiach Czyn-
" szowych to jest że wolni być powinni tak
" że z Ćwierci całej włoki od Czynszów Podró-
" ży i Szarwarków zważy jednak posiadając
" gruntu takiego pierwszy jako i powtórnie Wój-
" towie należące się Powinności odbywać
" Czynsze i Daniny oddawać Dworowi obo-
" wiązani. Przysięzni zaś w nadgrodę swych

Wynagrodzenie Przysię-
żnych

" wysług wolni będą tylko od podróży Szarwar-
" ków i Stóz, bliższemi zostaną do Urzędu
" Wójta przy Elekcyi nowego gdy się dobrze
" sprawować będą. Którą Ordynacyą prze-

Rygor wykonywa-
nia powyższej Or-
dynacyi wiejskiej.

" mieszkańców wszystkich wsi, tak na ciągłej
" Pańszczyźnie uregulowanych jako też na
" Czynszowej Daninie zostawionych aby ści-
" śle zachowana była Dozór tego wszystkie-
" go na Wójtów i Przysięznych pod odpo-
" wiedzią zato Dworowi wkłada się, a Dwór
" Starościński w ustanowieniu tego do-
" glądać Wójta i Przysięznych w Obowiązku
" ma zostaje i żeby taż Ordynacya przy

Powtarzanie jej Pu-
blikacyi.

" Elekcyi każdorocznej Wójta i przysięznych
" w Zgromadzeniu Wiejskim czytana
" była, przykazuje się. —

" podpisano: Ignacy Zieliński Kasztelan Wyszo-
" gradzki Prezes.... Jan Nosarzewski Sędzia Ziemski Ziemi Ci-
" chanowskiej Kommissarz .... Walenty Dołęga Lasocki Podsędek
" Ziem. Ciechan. Kommissarz .... Bonifacy Chmielewski Kommis-
" sarz Pióro trzymającey....

III. — Przejrzawszy Ordynacyą powyższą, jak ją Sąd
Kommissarski w jej początku

⌈ |: których była tak wielka w Kraju massa :|

tku wyraził „ zwyczaj dla innych
„ dóbr Królewskich" ⌈ i zważywszy:
że ~~ta ordynacja~~ ona jest owocem doświadcz⌈
że to, co w dobrach Królewskich
było dobrém, mogło być naśladowaném i ulepszaném w dobrach duchownych i prywatnych; i zapewno było: bo tego
napotykamy jeszcze wiele śladów po wsiach większych, które dawną ludność zatrzymały; porównajmy punkt każdy
z późniejszemi Ustawami bez
uwagi ~~na to~~ na przeszłość jak się tu działo, ~~za~~
~~ważnej~~, wydawanemi: a wyznać
musimy: że korzystniejszem co do wielu punktów
byłoby dla kraju ~~wyd~~ udoskonalanie dawnych Ustaw i zwyczajów, krajowych, niż wprowadzanie Ustaw
nowych w ~~obcej~~ niedojrzałej opinii i teoryi
~~w innym stanie~~ obcych kraj⌈
źrzódło mających.

[czeni odwiecznych,

1795
1775
20

⌈ jów w innym stanie będących;

IV ——— Urzędnicy Pruscy ~~za~~ którzy tu przybyli, ~~u~~ uważali
nas dzikimi, dla tego, że śmy
~~po Niem~~ Niemieckiego języka
nie umieli. ~~Prawda~~ ~~że~~ Wy-

znać

znać potrzeba, że wielu ~~nas~~ szczegóły ocenić: ale Ustawy ogólne i fundalne oraz zwyczaje wszystkie i miejskie ~~mogły~~ ~~wyjść porzat~~ jakie tu Rząd Pruski zastał, zapewne ~~mogły~~ wyjęty ~~wyjść~~ po-czątek i rozwijanie ~~rozwinięcie~~ w wiekach, kiedy Polska oświatą ~~z któr~~ której i tolleracyja była skutkiem, wiele krajów Europejskich przewyższała. Urzędnik Pruski Ustaw tych ~~nie zg~~ i zwyczajów nie zgłębił z obyczajami i Religią ~~kraj~~ ~~nie porównał~~ kraju nie porównał, potrzeb Ludu ~~mieszkań~~ ~~ców~~ nie rozpoznał: — bo języka mieszkańców którymi rządził, nie rozumiał. — Przedstawiał on wyższej swojej Władzy: że w Prusach, to lepsze! U niego wszystkie ~~uboczne najwar~~ najzbawienniejsze dla przyszłości względy, na bok: fiskalności i własne oraz współurzędników korzyści, na głównym celu. Wprowadzono obce ~~Prawa~~ Ustawy i Postępowanie prawne, których krajowcy nietylko rozumieć czytać nie umieli; ~~nie tro~~ ~~się~~ ~~one~~ ~~ze~~ ~~zgodne~~ były ~~zgodne~~ a jednak ich obowiązywały. Od Tłuma[…]

[Inquizycya fanatyczna karząca podejrzane sumienie, której w kilku krajach trudno było pozbyć się; tu nawet dopuszczoną nie była.

[Nie dano ich tłumaczenia w języku krajowym: boby krajowcy mniej rady płatnej potrzebowali i tłumacze mniej mieliby dochodu. —

Tłumacza dobrze zapłaconego dowjadywano się: co jest w rozwlekłych Księgach Prawnych, Edyktach... a on przytém do pieniactwa podżegał. — Wzrastały zaraz Processa Kryminalne i cywilne .... ale też ~~i Urzędnicy~~ i Urzędnikom wielu (wzrastały majątki, a mianowicie tym, którzy nie dbali ~~o~~ o opiniją ~~u~~ Narodu w którym żadnych związków ~~nie mieli~~ obudzających uczucie honoru, nie mieli. Myśleli oni ~~o~~ powrocie na własną ziemię, aby tam ~~...~~ jako uczciwi ludzie życia dokonali. Mo[

Urzęda wiejskie cywilno-karno-obywatelskie, nie mogły być na dal utrzymane: boby Spraw w Sądach (powiatowych i wyższych) mniej było: a następnie Skarb Pruski mniej by wziął dochodów z stępla, Sporteli.... i mniej Urzędników. (Od tąd! ~~...~~! Sprawa włościanina choćby (o kurę ~~a kurcze~~, gęsie, kurcze.. musi być rozsądzana ~~w~~ często w dalekim Sądzie, (a zawsze za pośrednictwem Pozwów, Woźnych, Obrońców!.... Nie jestże to zniewoleniem do wynajmu sobie arbitralnie sprawiedliwości? ~~i oto źródło Sprawa~~ a następnie

[gdy łatwo wzrastać ~~gdy~~ Urzędnikom Pruskim mianowicie gdy sądzili w innym języku poznawał a indagujący w innym pisał: ~~gdy~~ od Tłumacza często języka krajowego [nie było głośnej rozprawy, tego głównego na Sędziów hamulca i zapewnienia się: aby jeden Referent lub Correferent, nie sądził. — Uczyli Urzędnicy Pruscy Sądo[

[brze nieznającego wygranie sprawy zależało.... i gdy

[wi i Leśni Sąsiadów dóbr Rządowych „~~...~~" ~~Doradzali~~ dalekimi Duktami robić Fiskusowi obszerne Kontrowersye possessoryjne i graniczne, celem wzięcia albo całości w myśl praxis Pruss nowo-wschodnich

duich: „in dubio Fiscus hat Unrecht"; albo poto- E

Eśli wejrzy swej Władzy stan kwitnący krajie, wielki wzrost Skarbu: „Mijsi domi-nici Karóla ~~wielkiego~~ W. ~~spr~~ przekonaliby się byli: że stan Urzędników ~~był~~ kwitnąłby; a ~~stan~~ Stan obyczajów Ludu psuć się zaczął ~~zaczyna się~~. – Któż mógł odważyć się ze skargą która wprzód przy tłumaczeniu ~~zamiast w~~ na język urzędowy była wyjaśnioną, i która przez Królów wyjąta być badaną, i decydowaną?

E wy w myśl §fu 382 Cz. I Tyt 17 Landrechtu. Przeciwnie Pełnomocnik Fisci prowadził Redukt podług: „suum cuique tribue" i podług Artupskiego: „nie pragnąć cudzego, nie dać swojego". Ale jednak sprawę poszkodowana wyższa zawsze przegrał....!! [[1]

pnie do odwetu? i oto! zwrot do nowe pieniactw cywilnych i kryminalnych, zubożających! Wytłumaczył Urzędnik Pra- E Skarb zyskał powiększenie jednej Rubryki dochodu z Papieru stemplowego i Szpitali: ale czy inne rubryki nie zmniejszyły się? czy System ~~fi~~ głównie fiskalny dobry dla ogółu służby krajowej ~~dobre~~ ~~skutki~~ przyniósł skutki? Co opodatkowanie i obciążenie sprawiedliwości (w sprawach drobnych) za sobą pociągnęło? Klasztory niektóre ~~do~~ będące szkołą i rozszerzaniem cnoty ~~prowadzące~~ zniszczeniu... Rząd Prusk w wejrzeniu czy wejrzenia (te ~~postęp~~ ~~poprawi~~) ~~czy nieczystych? przeciwnie, stały się szkołą nie cnoty wschodzi występny zbrodnie wschodzi!~~

~~Z czego to wszystko wynika ... w zwrodkach~~

~~pr~~ jaż do poprawy ukarawanych i wstrzymywania od przestępstw innych? Nad tem wszystkie zastanowić się wypada, aby znaleźć zwrodła ~~złego~~ takowego przy najmniej od następnych pokoleń odwrócić!

[1] ... stego

5 – Ak

~~Co do Tyt.~~ ~~O zapobieganiu przestępstwom ubóstwa i sygnujące sprawiedliwości.~~

~~Co do Tyt~~ ~~Sądów Sołeckich~~

V. — Aż do nastania tu Rządu Ruskiego ~~nie było w naszym~~ mało było w naszym kraju więzień wi-dnych i więzień in fundo, a jednak zbro-dnie i występki były rzadkie. ~~Cudzo-ziemscy Autorowie nawet, zwykle swe dla swego tylko narodu stronni, pisza-cy dla nas to tylko pochlebnie wiego już zaprzeczyć nie mogli, przyznają: że u nas nawet podczas anarchii,~~ Można było bez obawy ~~bezpiecznie~~ podróżować. Każdy był bezpieczny ~~wor~~ na drodze i w do-mu: kiedy tymczasem w Zachodnich krajach w czasie ~~pokoju~~ nawet po-koju rabunki po drogach były częste. ~~po drogach i włamania po drogach i do miast i schowaniach były częste powszechne~~. ~~Gospodarstwo ziemne nawet po zaprowadzeniu trzy-polowe-go nie dostarczało tyle ile teraz zbiera. Kartofle nie były znane. Stąd bywał często: do dziś lud przenosi jego tra-dycyje: a jednak ta dochwiejna nędza niedostała a innych zgłodniałego od wydarcia do wydarcia komu kawałka chleba z korą sosnową pieczonego.~~ ~~chleba nawet z korą sosnowego pie-czonego~~. Lud był tu po wszystkie wieki [po wpojeniu mu się Wiary Katolickiej] zawsze łagodny, obyczajny: daleki ~~był~~ od mordowania ~~zgodnie~~, ×

różnowjerców i zbogacania
się ich pracą: tu była tolle-
rancya w sercu i czynie. —
W ~~wszystkich~~ zachodnich kra-
jach srogość zwjerzęca Ludu
wjęcej dla korzyści (z rabunków) rozlewała krew
tysięców współmieszkańców ~~różnoludów i różno-~~
~~wjerców~~ pod tytułem religij-
nym: — dla ~~ludu~~ Ludu tutej-
szego ~~prawdziwie wówczas reli-~~
~~gijnego i moralnego~~, ponęta bo-
gactw tak lekko zebranych, nie by-
ła pobudką: ani do otwartego ani ~~do naśladownictwa ani~~
ani skrytego naśladownictwa. ~~otwartego ani skrytego~~. — Gospodar-
stwo ziemne, nawet po zaprowa-
dzeniu trzy-polowego niedostarcza-
ło tyle ile teraz zboża: bo osusza-
nie pól i łąk rowami bardzo bli-
skiej sięga epoki. Kartofle ~~nie~~
do wprowadzenia Rządu Pruskiego tylko po dworach
były ~~były~~ znane. Stąd bywał często:
do dziś Lud z pokolenia do pokolenia
podaje jego pamięć: a jednak ~~dokucz~~
doskwjerna ~~Doskwjerna~~ nędza, niezdołała osmjelić
zgłodniałego, do wydarcia ~~komu~~ ka-
wałka chleba chociaż z korą sosno-
wą pjeczonego. — ~~Słowem był~~
~~był dobry skutek: bo Lud był le-~~

Od ~~przyjmu~~

Od nastania tu Rządu Pruskie-
go, od lat 50. zbrodnie i występki
stopniowo wzrastają. Więzień i Are-
sztów co raz więcej i większych po-
trzeba, a i te przepełniane bywają,
~~(„niejestetności" zmniejsza ich ludności"): cho~~
chociaż środków wyżywienia i utrzyma-
nia się z wielkim wzrostem rolni-
ctwa i przemysłu jest teraz więcej
i chociaż kartofle ~~dawniej tylko~~
~~po dworach znane~~, dopiero za Prus
między Ludem upowszechnione zosta-
ły. Więzienia które podług syste-
matu Pruskiego zastąpić miały
Klasztory do cnoty prowadzące, mia-
ły: — „postrach rzucać na nie-
„cnych, dobrych ubezpieczać" — są
szkołami niecnoty: wchodzi wy-
stępny, zbrodniarz wychodzi!

Słowem, przed Rządem Pruskim
Lud był lepszym, a po jego nasta-
niu i podczas kontynuacyi jego
systemu, stopniowo jest coraz
gorszym, i niewiadomo do czegoby
to stopniowanie doprowadziło, gdy-
by drugie lat 50 bez zaradzenia
upłynęły.

Pożary po wsiach z podpalań
były przed Rządem Pruskim i przed
Towarzystwem ubezpieczeń rzadsze,

późniey

później się ustalone: jest to dowodem że i Panowie w ogólności mówiąc, są gorszemi.

VI. — Tak uderzające, co do Ludu i co do Panów zmiany, nie mogą być jak skutkami ważnych przyczyn wolno działających. Tych śledzić, badać nieumordowanie potrzeba: aby je wszystkie w źródłach powdbywać, aby je wszystkie usunąć, a wskrzesić popoprzywracać z ulepszeniem wszystko to, z czego przez wieki wynikały dobre skutki, dziś pożądane.

Przyczyny te znaleźć można w przedpięćdziesiąt-letnich Ustawach ogólnych, Universałach Królewskich, Ustawach feudalnych, Starostów, Panów, w Przywilejach w Wilkierzach w postępowaniu duchowieństwa, w postępowaniu często zmieniających Urzędników, a nadewszystko w postępowaniu Ludu, jakie przed wprowadzeniem Ustaw Pruskich egzystowały. Do badań starców już jest czas krótki: już to pokolenie dogorywa!

VII. Ustawodawstwo krajowe przeważnie zawsze ~~wpływało~~ wpływa

na

na obyczaje:

Nie spodziewał się z innych stron Wielki, Król chłopków: że nierozważne wyrazy jego, zaszczepią ~~zbrodnii~~ w Narodzie zbrodnię! że za lat 500 chłopek, gdy zoczy ~~widząc~~ łonę pożaru mil kilka widzialną, powtarzać będzie młodym, słowa swych przodków: — „Pozwał „chłop Pana"! albo: „procesuje się „chłop z Panem". — Król powiedział! Duchowny nie śmiał zaprzeczać i nie śmiał chęci widząc srogości Panów. Zbrodnia utrwaliła się: pięć wieków prze]

]trwała! ~~Starają się jej krew przyzbliżyć~~. —

Nie spodziewał się Ustawodawca Pruski, przenosząc organizacyą Sądownictwa: z kraju ludnego, gdzie obręgi sądowe co do obszerności ~~były~~ małe, w kraj mało [~~ludny~~, — z kraju w którym wiele jest czytających i piszących, w kraj mało z tém obeznany; — z kraju gdzie wyższa Klassa przy każdym wypadku obznajomnia z Ustawami niższą, a w tej przenosi się obznajomienie z podań; — w kraj gdzie i wyższa Klassa ani Ustaw ani ich języka nie znała, — z kraju gdzie Lud zamożny i w najdrobniejszych Sprawach koszta Sądowe łożyć może, w kraj gdzie Lud ubogi i języka Urzędników nierozumie; — nie spodziewał się

[ludny gdzie powiat około 50 mil kwadr. zajmuje,

[ski: że nie przywracając Sądów cywilnych wiejskich i miejskich oraz Dominialnych do Spraw najdrobniejszych, ale przeciwnie wprowadzając i co do nich Kodex postępow. Sądowego Francuskiego, wprowadza z nim nieszczęścia do kraju!

Kodex Cywil-
[ny: to Arcydzieło początku 19go a treści wyborowa Prawodawstw już dojrzałych umarłych i żyjących Europejskich wieku Wieków poprzednich; owoc wolnej krytyki uczonych i praktyków różnych krajów, do którego się my po przebyciu konwulsyj, jakie zmiana Ustaw zawsze za sobą pociąga, przywykli; najzba-

wienniej się rozlewa na kraj skutki: Ale Kodex postępowania Sądowego w sprawach najdrobniejszych, sieje nasiona, które na innej ziemi dobre wydawać mogą plony; na naszej zaś, rodzą, rozkrzewiają, przyswajają obce chwasty. Ustawa z kraju: gdzie Włóka ziemi z budowlami trwałemi z plantacyami.... jest majątkiem znakomitym korzystnym; gdzie przemysł jest głównem źródłem dorobku, nie może być dogodną dla kraju: gdzie podobna Włóka z budowlami nietrwałemi, wystarczy często zaledwie na zniesienie ciężarów gruntowych i zapłatę tylko około 15 r.s. czynszu; gdzie rolnictwo jest źródłem głównym dorobku, a to nieraz nie od zabiegów gospodarza, z woli atmosfery częściej niż przemysłowego, zawodzi. — Jak jedno lekarstwo dwom chorym, tak równie jedna Ustawa dwom Narodom: jednemu pomódz, drugiemu zaszkodzić może. Drzewa nawet lepiej w swoim klimacie, a najlepiej na własnej ziemi która je wydała rosną. Lecz Lu-[

wał się mówiąc: — że nieznajomość pojęcia Sądownictwa wiejskiego jakie tu zastał i do którego Lud od Wieków przywykł, zaszczepi w Narodzie samowładne wymierzanie sobie sprawiedliwości publicznie lub skrycie! zaszczepi zemstę! odwet! kosztowne pieniactwo, ubóstwo! i straszne ich skutki! Nie spodziewał się, Ustawodawca Sa-[

Nie spodziewał się, Ustawodawca Francuzki, a raczej niektórzy zagorzali wykonawcy jego woli, uwalniając odrazu wszystkich włościan od poddaństwa; że z wsi rozpierzchnie się cała dawna ludność, że zuboży właściciela i siebie, że zamożni gospodarze zamienią się w wolnych próżniaków i nareszcie w żebraków! że nastąpnie zaszczepi włóczęgostwo!

|: Przezorniejszym był Kazimierz W. przed 500 laty, warując: „aby tylko po jednemu lub po dwóch opuszczali rolnicy Panów nielitościwych". :|

Co pół Wieku zepsuto, może Wiek naprawić nie zdoła. Trudności co raz będą większe: złe łatwiej się

[dziś teraźniejsi nawet we Francyi, tak się odró-
żniają od Ludzi stanu natury; jak kaczki domo-
we od kaczek dzikich. Dopóki to odróżnienie
było mniejsze, mogło być mniej Sądów
i o jednej tylko instancyi dla Spraw naj-
drobniejszych: bo wymiar sprawiedliwości
sądowej mógł zastępować pomiędzy Ludem
Klassy najniższej Patryarcha familii, al-
bo Pan feudalny ze swemi Officyalista-
mi i inny podobny, a tak Sądy ówcza-
sowe najniższe nie służyły wiele dla
Ludu najuboższego. Gdy to wszystko zmie-
niło się; owi Patryarchowie, Lennicy itp.
potrzebowali być zastępowani w Sprawach
Ludu najdrobniejszych. Sąd pokoju są-
dzący w I i ostatniej instancyi Spra-
wy takowe, nie może być dla Ludu
najuboższego nigdzie dogodnym: bo cho-
ciaż tam w kraju ludnym i z najdalsze-
go punktu nie może być do Sądu dale-
ko, jednak obciążenie sprawiedliwości
kosztami wartość objektu spornego czę-
sto przewyższającemi; oddalać musi bie-
dnego od żądania wymiaru takowej: a ztąd
powstawać muszą: brak użytecznego kre-
dytu, zawiści i inne złe następstwa.
Tak więc Kodex postępowania Sądowego
z organizacyą Sądową nawet we Francyi
dla Ludzi uboższych nie może być dogodnym. Ja-
ko zaś u nas sprawia skutki jeden Sąd naj-
niższy w obszernym Okręgu Sądowym i o jednej
tylko w Sprawach drobnych instancyi; mówić
się będzie niżej ad IX, XI, XII. — [

123

Gdzie szubienica ~~bywała często~~ przed 50 laty czyli kara śmierci, tak jak w wielu innych krajach, często bywała ~~ka~~ ukaraniem (większego) złodzieja, który ~~dopiero~~ w tym rzemiośle (zwykle) sposobić się zaczął na większego przestępcę. Lecz ~~porównajmy~~ obrachujmy w owczas przez rok powieszonych, i teraz przez rok ~~w więzieniach~~ w Szpitalach więziennych i fortecznych zawcześnie ~~zmarłych~~ z powodu zamknięcia po życiu na świeżym powietrzu i z powodu zaraźliwych chorób w ciasnych już acz wielkich więzieniach, zmarłych; a dowiemy się: co większą liczbę zawczesnych śmierci zrządza: czy surowość dawna? czy łagodność teraźniejsza. [

[i więcej łącznie z utrzymywaniem więzieni kosztujących,

~~Gdzie~~ Że dziś Urzędników policyjnych zapobiegających przestępstwom, i Urzędników sądowych karzących takowe, jest więcej [niż było duchownych w skassowanych lub zmniejszonych Klasztorach: a jednak liczba przestępstw jest większa niż przed 50 laty; i (zgoła) co rok się zwiększa

się rozszerza jak zmniejsza. — ~~Lecz~~ Lecz kto niezaczął nie skończy. — Ustawodawstwo Lud psuje: w Ustawodawstwie trzeba założyć fundamenta do jego poprawy, przynajmniej w następnych pokoleniach: ale w Ustawodawstwie wytrawnem, rozważnem, przezor~~nem~~nem. Ustawy, dające do przestępstw ponętę, zamienimy na zniewalające do cnoty. Prawda że Ustawodawstwo odpowiada [

VIII — Porównajmy [~~lat~~ kilkudziesiąt progresyą powiększania się liczby występków i zbrodni: a dowiemy się: kiedyby bez zaradzenia wczesnego, nadszedł kres zastraszający. Możeby to naprowadziło nas na ~~zdanie~~ zdanie: — odciąć członek towarzystwa zgangrenowany, aby się niegangrenowało całe ciało! — nie żałować kropli krwi, aby kiedy potokiem nie popłynęła! — Lecz są inne tańsze i pewniejsze środki zaradcze: ten jest końcowy, w ostateczności. — Zapobiegać: aby nie było występków a szczególniej powtarzanych, do karania, jest najpierwszym naszym obowiązkiem, naszym celem.

Nie ustawajmy nie badania, i nie [

Aby trafnie projektować Ustawy do poprawienia obyczajów Ludu, więcej i utrzymania w nim dobrej Policyi, potrzeba

[dać powinno Opinii Wieku, oświacie kraju, a nawet ją uprzedzać dla pociągania ~~[illegible]~~ jej za sobą: nigdy jednak do tego stopnia, aby złe stąd wynikały skutki. Nie sprowadzajmy z cudzych teoryi ~~ziego~~ z zagranicy: ono samo przychodzi; ~~raczej~~ Odgrzebujmy raczej, i* oczyszczajmy i udoskonalajmy to, z czego były przed 50 laty dobre, ~~[illegible]~~ już na tej ziemi doświadczone owoce. Z obcych zaś doświadczeń najostrożniej korzystajmy. Wpra[

[Etaty Sądów Kryminalnych i Poprawczych z artykułów 3 i 6 Dekretu Król. 26 Lip. 1810 (t. 2 p. 291) z Etatami teraźniejszemi zastanowmy się: jak w ciągu lat 34 w miarę wynijścia tych którzy przed r. 1795 bez wpływu cudzoziemczyzny wzrastali; liczba przestępstw powiększała się, chociaż do niej nie wchodzą przewinienia policyjne uchodzące dotąd w większej części bezkarnie. — Mamyż pomnażać liczbę Urzędników nieskończenie, do karania przestępstw, zamiast zamykać ich źródło ~~[illegible]~~ lat. ~~wpra~~ Wzrok [[illegible] Porównywania statystyczne i finansowe lat bliższych, do drobnostkowych tylko uwag prowadzą. Porównajmy z lat [siebie pięćdziesięciu

F szukając przyczyn psucia się stopnio-
wo obyczajów, twierdzeniem: jakoby oświa-
„ta psuła takowe. — Niema rzeczy tak do-
„brej którejby na złe użyć nie było można".
Oświacie wypada nadawać taki kierunek,
aby na dobre była używaną. — Gdyby oświa-
ta od lat 50 psuła obyczaje, wyciągnęlibyśmy
stąd dowód: że niedobry był jej kierunek.
Lecz oświata umysłowa od 50 lat: co
do Ludu nie postąpiła, a co do średniej
Klassy na Lud główny wpływ mającej, prze-

~~E nim najzdolniejszym jest~~
~~dawać uwagi nad Projektem~~
~~dla ziemian.~~

szedłszy różne koleje może nie lub bar-
dzo mało, przybywało dyalektów ubywało Nauk i rozumu ~~do pozostałych Nauk Kształcenie ra-~~
~~zu do Nauk~~ Kształcenie ra-
czej serca Ludu i klassy
średniej, którem się przed
50 laty troskliwie po Parafi-
jach i po Szkołach zajmowano,
później zaniedbane. było, obok
złych przykładów (przeważnie działających) od klassy wyż-
szej, powodem do stopniowego
psucia się obyczajów. — Może i
dzisiejsze mało godzin do ~~Nauki~~ napierającej
Religii i ~~Moralności~~ rozwijania umysłowego: zrzędło zaprzumiałości:
Potomność opła-
kiwać będzie. — Oświatę niedojrza-
łą bez Religii ~~i Moralności~~, porównać
można z wozem chwiejącym się;
i bez dyszla kierującego.

Im kto bliż- E

[nim najzdolniejszym jest dawać uwagi
nad Projektem dla ziemian.

~~F przysięgłych~~

Γ przysięgłych

F jako Urzęda administra-
cyjno-cywilno-karno-
-~~obyczajowe~~ opiekuń-
czo-obyczajowe

potrzeba ~~zajrzeć~~ schylić się do
chatki biedaka: poznać jego sto-
sunki familijne i towarzyskie,
wejść w jego potrzeby i w jego
uczucia: nie samo pijaństwo
jest większem Ludu wiejskiego złodziejem.
Potrzeba poradzić się i tych przez
których i na których ma być
~~wykonane~~ doświadczane, wykonywanie Ziemia [

IX ~~8~~

Jedną z najgłówniejszych
przyczyn ~~po~~ stopniowego pogor-
szania się obyczajów Ludu ~~jest~~
wiejskiego, jest to: że z nasta-
niem Rządu Pruskiego ustały
Urzęda ~~administracyjno sądo-~~
~~we~~ wiejskie, o jakich Ordyna-
cya wiejska (powyżej ~~od 2 jest~~ wzmia-
nkowana, opiewa; — Urzęda te złożone
~~z Sołtysa~~ z Wójta czyli Sołtysa
i Ławników (wybranych Γ (zapobiegały F wszel-
kiemu złemu oraz x (sądziły ~~spra-~~
w I instancyi spra-
wy drobne cywilne ~~i polic~~ i
obyczajowe. Służyło to i za nau-
kę dla dzieci ~~z natury~~ ~~[illegible]~~ jak się
od I strzeżono ~~ciekawych~~ i prowa-
dzono do cnoty. ~~Wrażenia młodości~~
~~są najtrwalsze~~. (nazywane także
Urzęda te (wiejskie) ~~czyli~~ (~~Sołe~~ po dobrach
Sądy Sołeckie
~~skie~~ albo Gromadzkie ~~nazwaćby~~
duchownych i prywatnych
~~można odpowiednio ich zatrudnie-~~
~~niom dawnym~~ zapewne zbyt

gtę

E …szy stanu natury, tem więcej jest naśladujący. Nierozwinięte władze umysłowe tępo pojmują przez umysł; ale łatwo przez oczy. Uczą: Dziadek, babka nauczani przed 50 laty, uczy zgrzybiała w klasztorze edukowana Pani, uczy Xiądz: — wnuczek, wnuczka niedosłucha, niewszystko zrozumnie, części zapomni. Ale wnuk, wnuczka łatwo pojęły, trwale pamiętają, co widziały, co same dostrzegły... Mało nauczane umysłowo, a tem więcej nienauczane, nieumieją rozróżnić złego od dobrego: naśladują i złe, widziane, nie wiedząc często, że to źle. Przykłady są uczeniem praktycznem najkrótszem, dla tego najprędzej skrzeczem. Nauczający tylko przykładem i dający zły przykład, którego rozum w szrankach realnych i materialnych zawarty, a myśleć nieumni, także nie wie, że zły przykład daje i jakie to skutki stopniowo, aż najniższej sprawuje! Zasady religijne, są oraz zasadami towarzyskiemi: zawsze: „biada temu przez kogo zgorszenie".... Nie zasięgnie nigdy tak daleko Policya administracyjna lub karna, jak daleko sięga sumienie wewnętrzne. Nigdy wszyscy przestępcy wyśledzeni nie będą. Już dziś niektórzy włościanie boją się schwytać złodzieja i onego do Sądu na transport oddać, aby się, wyszedłszy z więzienia, nie zemścił. Te takie przestępstwa sprawców niewiadomych do progresyi wzrostu przestępstw dodać należy. F

[Margin:] art. Rewidenci … Stan zwracali będą uwagę starszych i Panów aby we wszystkiem byli dobrym przykładem dla młodych i dla podległych sobie

[Margin:] Najpolich

głębokiej sięgające starożytności; rozlewały ~~one~~ zbawienne na kraj skutki: skoro po ich dopiero ustaniu zbrodnie i występki wzrastają. — ~~Każdej wiosny~~ Każdej wiosny zaczynają się kłócić dzieci: o gąsięta, kaczęta, kurczęta... kłótnie te przenoszą się do matek, ~~ojców~~ potém do Ojców... niektórzy ~~z~~ z tych przeszedłszy kosztownie niższe sądowe ~~od pojęcia~~ ~~kosztowne~~ stopnie, kończą się w Sądzie Kryminalnym: bo ani zwierzchność wiejska, ani nawet Wójt Gminy nie ma attrybucyi [wedle art. 16 Dekr. Król. 26 Lipca 1810 (: T. 2 p. 300:)] rozsądzać sprawy cywilne. — ~~rzą~~ ~~Majster wiejski~~ Kowal wiejski nie chciał ~~ze~~ zrobić siekiery bez zadatku, i ~~f... siekiery na materiał~~ lub bez funduszu na materiał; wziął kopiejki ~~takiej~~. ~~Ter~~ termin oddania roboty minął, ~~majster~~ Kowal roboty nieuskutecznił, zrobił szkodliwy zawód. Obiecuje ~~zrobić~~ robotę na później. — Znowu termin minął: ~~Chłop~~ ~~Wyrobnik~~ ~~gadający~~ Wyrobnik drogi czas traci, ~~a na reszcie i zad~~ bez abstalowanej siekiery ~~np. jakiego narzędzia~~ ~~traci~~ pozbawiony jest możności korzystnego ~~zarobkowania. Gdzież o to szukać sprawiedliwości?~~ ~~poszkodowany~~ zarobkowania, a nakoniec i zadatku odebrać nie może. [bo majster wrażemną ~~jakąś~~ urościł sobie pretensyą o gąsię jakoby przez ~~chłopa~~ Wyrobnika zadeptane, które samo zdechło.] — Idzie na skargę do Ekonoma, bo Pan daleko.... Ekonom ~~Wój Pana~~ ~~Pan~~ odsyła go do Wójta o milę — Wójt odsyła go do swego Zastępcy o ½ mili, który i innych Wójtów ~~jest zastępcą~~ zastępuje. Do Zastępcy nie można iść z go-

tą ręką, ~~trzeba iść przynajmniej z koszykiem~~. Zastępca Wójta nie ma czasu, ale koszyk czas zrobił i zapadła decyzya: iść najprzód po papier stęplowy (do miasta o milę. Za kilka dni jest papier. ~~ale~~ Zastępca Wójta ~~zaczyna~~ wybadywa bliżej sprawę i oświadcza: że się ~~w tej Sprawę~~ w nią udać nie może: gdyż za podobne sądzenie sprawy cywilnej ~~już~~ był pod Sądem kryminalnym, radzi udać się o 6 mil do miasta powiatowego i poradzić się Obrońcy przy Sędzie pokoju..... ~~ale~~ Zapytany Zastępca Wójta: ile to będzie kosztowało? opowiada o kosztach: Obrońcy, Woźnego, ~~relacy~~ stępli świadków, badania sądowego, relacyi biegłych, Pisarza, ~~Stępli~~ wpisów, wyroków, Komornika...... ~~Chłop oświadcza: że~~ Wyrobnik nie chce wierzyć, twierdząc: ~~na to wszystko ani majątek jego ani majątek~~ majątku ~~razem złożone niewystarczyłyby: a przecież Ustawy powinny zapewnić poszukiwanie s.~~ ~~że Prawo~~ że Ustawy musiały zapewnić ~~mo~~ biednemu możność poszukiwania sprawiedliwości na bogatym: tu zaś stęple czyli podatek od sprawiedliwości, zabrałby więcej jak przedmiot sporny, koszta

Γ dopytywany, tłumaczy, objaśnia:

zaś

3

zas sądowe inne zabrałyby
całe majątki Powoda i Pozwa-
nego, a gdyby dla braku fun-
duszu sprawy ani Powód ani
Pozwany nie popierali ~~nie chcieli o niem po~~
~~pierać~~; takowa po zniszczeniu
sił obu stron nie byłaby skoń-
czoną. Dodał, że Relacya bje-
czona. ztych na to: czy gęsie było zade-
ptane czy samo zdechło, byłaby
~~na~~ próżną: bo tak długo gęsie
konserwowaném być nie mogło,
ale nosił je do Sołtysa dla prze-
konania: że nie było zadeptane: nie jest zaś jego wina że
Sołtys nie chciał ani patrzeć,
mówiąc że jest pod rozkazami
Wójta i to tylko robić mu wol-
no, co mu Wójt rozkaże. — Ra-
dził się wyrobnik ~~chłop~~ innych osób: usły-
szał od jednego: „gdy pomiędzy nie
masz nie procesuj się!" — od drugie-
go: „lepiej darować, krzywdę poł-
knąć, niż procesować się!" — od
innego: „zrób sobie sprawiedli-
„wość i prowizyą, weź Kowalowi ~~majstrowi~~
„tak aby nikt nie widział parę
„gęsi, nie będziesz miał na su-
„mieniu żeś odebrał swoją wła-
„sność". Od innego: „odbij na ~~Wój~~
„Kowalu ~~skórę~~ aby przynajmniej innych nieo-
„szukiwał". Od innego: „wydrzyj
„siekierę na fant i póty nieod-
daj

130

„daj aż ci [illegible] zwróci"
i słudzy nagrodzi
Mówił wyrobnik: „gdyby to było
„ we żniwa biedymjw, kop 30
„ na dzień zarabjał, tobym
„ pominął moją
„ krzywdę, ale w zimnie pra
„ cowałem na tę kop. 60 dni 12
a z powodu braku żebiery grosz marny
„ więc niedaruje nigdy. Na
„ drzewie, na radzenie się
„ w tej sprawie straciłem nie jeden
„ grosz, w domu pjekło: bo zi
„ mno i ciemno, żona i córka nie mogą
„ prząść, a drzewa i drzazg nie
„ ma za co kupić, bez siebiery jak
„ bez ręki, do zarabjenia potrzebna
„ Od Ekonoma nic się nienależy,
„ a zgóry na robotę nie da: bo
„ na innych podradził, gdyż kara
„ no mu o kilka złotych pożywa
„ aż do Sądu Okręgowego. Gdyby by
„ Ta jak biedy bywało, u Star
„ szych wsi Skrzypka, pożyczył
„ bym na siebierę i niezadługo
„ zwrócił, ale teraz
„ co ja tu niesczęśliwy
„ pocznę?... Gospodarze na zboże
a jeszcze nawet niezasiane
„ co się ma urodzić od Żydów poży
„ czają... – Karczmarzby
„ pożyczył rubla
„ na siebierę: ale na prośby
„ kompanii, na procent, pękłby
„ i drugi! — W takim fra
sunku idzie do karczmy: nie
ta szynkarka o pjeniądze, bo

[najemników którym w cięższej potrzebje pomagać a oni po sięjęcie chodzą,
i Majstrów, którym

jeszcze nic nie służy a zawsze
rzetelny. Potrzeba przystąpić
do prozby przy kieliszku przy
protektorach. Karczmarz się
wzdraga..; — wyjęcj ~~postawate~~
kwaterkę na stół. Nadszedł
Kowal. Zawrzała ~~krew roz-~~
~~grzana trunkiem~~ krew Wyro-
bnika zemstą! przypomniał
sobie „odbij" — ~~Obie strony~~
~~wziąły Kowal~~ rozpoczął wal-
kę. — Kowal wziął obronę:-
ale za Wyrobnikiem silniej-
sza odsiecz stanęła — Przy wy-
robniku zwycięstwo: — Kowala
do domu zaniesiono. — Gwa-
rzyły długo dzieci włościańskie ~~o~~
„odbij" uczyły się tego jakby
powinności, jakby cnoty! —
~~W krótka więcej~~ Po krót-
ce więcej długo się
włóczyli po odległych sądach
walczący i świadkowie, ze stra-
tą drogiego czasu zarobkowego;
nie jednego to zubożyło. Nie jedne-
~~go wzięto z łona familii~~
go poczciwego człowieka wzięto
z łona familii do więzienia!
z łotrami ~~złączono~~ nauczycielami
łotrostwa, złączono! Żony i dziatki losowi
bez opieki (:jaka była przed 50 laty
Urzędu wiejskiego;) pozostawiono....
Skądże to wszystko wynikło?
skąd tyle ~~nie...~~ ~~postaw~~ ~~złych~~ złych na-

stęp

stępstw, które w skutkach ~~obu~~ wolno postępującym, obrzydliwszemi będą? — O to ~~stąd: że Przyczyny wybrani i przysięgli~~ stąd: — że ~~przysięgli~~ Przysięgłymi czyli Sądy wiejskie ~~Sołtys~~ ~~z Ławnikami~~ pierwszej Sprawy o gędzie ~~w~~ i drugiej o zadatki (w I instancyi) nierozsądzili. Prócz takich jak powyższe bywają także ~~Bywają~~ spory między Gospodarzami, ~~Majstrami~~ Panami, Majstrami ~~a~~ ~~czela~~ Wojtami, Sołtysami, a ich czeladzią, sługącemi, wyrobnikami... obrachunki we drobne: — czyż można żądać aby takowe rozsądzane były w Sądach pokoju? [a nawet przez Wojtów w I. Instancyi?] i czy właściwie obłożyć je podatkiem stęplowym? Zapobiegliwy źrzódłowi niecnoty i zubażania się, a Ludowi znośniejsi będą i większe podatki, aby tylko (sprawiedliwości nieobciążające.

Zachowuje się jeszcze po wsiach niektórych z zastarzałych zwyczajów (~~tu sądy sołeckie~~ ~~ale już bardzo rzadko i już nie każdy~~) Sądy Gromadzkie czyli Sołeckie albo Starszych, ale już bardzo rzad

ko

ko, i nie każdy chce się im podda-
wać, a gdy jest osądzony i zawsty-
publicznie w oczach i dzieci, za kra-
dzież drobnostkową, lub za zbrod-
nię przeciw dobrym obyczajom, albo
małą potwarz, ukarany; [oskarża
Sołtysa i Ławników do Sądu kar-
nego, gdzie ci sądzący za swój
czyn z najwyższem dobrem swej
wsi, a następnie kraju dopełnio-
ny; karani są wedle art. 6, 8,
274, 314, 315, 316, 473 Kod Karn.

[lub tylko ~~zaw publi-~~ ~~cznie~~ zawstydzony pu-
blicznie;

nb Sprawa z Sądu Krajem
gdzie żądano decyzyi
Kwal. na Sołtysa

Pozostał ~~tylko jeden~~ jeszcze (zwyczaj,
który jako Kompromis uważać
można: że niektórzy z Panów
mając spór ze swymi Włościani-
nem; oddają takowy do rozstrzy-
gnienia Sądowi Gromadzkiemu,
przyrzekając na rozsądzeniu po-
przestać. Sędziami są Sołtys
i Ławnicy przez Gromadę z po-
między najrozsądniejszych i
najcnotliwszych wybrani: bo
sami Włościanie znają się
najlepiej i charakteru i zdol-
ności. — ~~Prawo cywilne jest~~
~~zbiorem rozsądku wieków: pra~~
~~wdziwie rozsądny zgodzi się z prze-~~
~~pisami Ustaw choć ich nie czy-~~
~~tał. Tak się niekiedy zdarza w Są-~~
~~dach Gromadzkich.~~ ~~więc~~ Jeżeli osa-
dzą za ostro, Pan dobry złago-
dzi

~~174~~

dzi, jeżeli za łagodnie, poprzestanie. Gdy ~~po rzetelnym użytym naturalnym rozumem i badaniu nie zrozumiałemi albo nie zrozumianemi nie przetym, jaki się ponięidy w ścianach często natrafja,~~ ocenią: że Pan nie ma racyi; mają oni zwykle jeden sposób wyjścia z Panem politycznie: to jest prosza go tęcznie z oskarżonym o przebaczenie winy lub o darowanie wynagrodzenia a przytem dają morały oskarżonemu jak powinien być, jak powinien na dal, postępować. Takich Panów nie dotykają pożary nawet z nieostrożnosci, mniej mają szkód w polach.

] strony przychodzą do Wojta po rozsądzenie, przyrzekając na wyroku poprzestać. Nie każdy Wojt chce zadać sobie pracy najbagatelniejsze spory wybadywać, inny boi się kontrawencyi stępla, inny przywłaszczenia sobie attrybucyi sądowej i sporu jurisdykcyjnego. Bywa że obie strony bez dostatecznego wybadania sprawy np. o kurze w buchu, dostaną plagi: a jednak winszują sobie że to bez ~~ko~~ ~~...~~ kosztów bez sporów ~~przed~~ sąd ~~...~~ ~~przyszło~~ pokoju, przyszło.

Zdarza się także ~~niekiedy~~ iż objęty ~~Nie można nieuznać potrzeby wskrzeszenia dla dobra kraju Urzędów wiejskich. Obow z ich udoskonaleniem. Obowiązki ich Obywatelskie opiekuńcze i rządu administracyjne i sądowe. p. Wszystkie cywilne i karne. Wszystkie pierwsze i drugie wymagają powagi i zaufania które tylko przez wybory ściągnione ~~zyskane~~ być mogą. –~~

~~70. Gdy wedle art. 41 statutu Organ.~~
~~10 Wystąpią przeciw Prejektowi z zarząd.~~ ~~może~~ ~~...~~ zarząd ~~...~~ ma być

XX. – Prawo o opłatach stęplowych wyrze ~~w szczegół~~ bora ~~tam~~ kto

kto w § fie 20 ad O„ Wyłączeni są od
„ używania papieru stęplowego ubodzy
„ Włościanie i inni za zaświadczeniem
„ ~~mi~~ od Władzy miejscowej administra-
„ cyjnej, wizowanem przez Podprefe-
„ kta."

Nie mógł tu być inny duch Pra-
wa, jak zapewnić ubogiemu nieko-
sztowną możność poszukiwania
sprawiedliwości w władzach Sądo-
wych i administracyjnych.— Polega
tu Prawo na Zaświadczeniu Władzy
miejscowej administracyjnej: bo ona
znać obowiązana dobrze stan swego
mieszkańca, a za nierzetelność świa-
dectwa kryminalnie jest odpowiedzial-
ną. Pozwany ~~przy~~ fałszby wykryt.—
Władzom ~~najniższym~~ miejscowym
o których ta mowa, to jest, Wójt~~ach~~om
i Burmistrz~~ach~~om&c.. można z uwagi
na niektórych, niedowierzać: ale wszy-
stkich uważać niegodnemi wiary,
nie wypada.— Wizowanie przez Na-
czelnika powiatu co do własnoręczno-
ści podpisu Wójta lub Burmistrza
potrzebnem jest dla zabezpieczenia
się od ~~fałszów.~~ sfałszowanych świadectw

~~Potrzebnem tu tylko było i jest~~
Podług § 1. Dekr. Król. z d 14 Lutego 1812 r.
potrzebnem było i jest wyjednanie
postanowienia oznaczającego:— jakich
to ubogich Włościan i im podobnych
wła

~~136~~

Władze miejscowe za już wyłączonych od używania Papieru stęplowego, uważać mają.

1822
1812
10

W lat 10 po wprowadzeniu Prawa Stęplowego |: „Zbiór Praw i Przepisów stępl. przez Trzetrzewińskiego pag 108 :| [...] Ty: poświadczenia ~~upraszanych~~ świadków ~~przez umiejących, o jakich na władzach~~ |: zwykle upraszanych :|, ~~i wyjątkowych trwania~~, — poświadczenia ~~rzetelności ubóstwa przez Naczelnika~~ za rzetelności ubóstwa przez Naczelnika powiatowego, który ubogiego Włościanina albo mieszkańca na o kilka mil zamieszkałego z stanu znać nie może, i Składanie attestatów ubóstwa w Kontrolli Skarbowej często o mil kilkanaście, — zakładanie Compta prenotacyjnego, [w każdej Sprawie oddzielnej] żebrowanie rezolucyi Sądu [lub u Pisarza Sądu] prenotacyą dozwalającej, — cechowanie papieru ~~t~~ lub Aktu w Kontrolli Skar. [...] Compta, ... korrespondencye o exekucyi stępla prenotowanego.....

Takie rozwinięcie Prawa stęplowego często dla zasłonienia się od odpowiedzialności przez Kontrolle Skarbowe i Władzy Gubern. (przy wątpliwościach w szczególnych wypadkach) obostrzane ~~|: § 5 art. 3~~ |: D. P. T. 5 art. 310 :| sprawia: że,

a. niejeden zubożał się [odrywaniem się od pracy, podróżowaniem ~~na podróże~~ ~~trawione celem~~ i ~~na~~ czekaniem prenota[...]

[na upraszanie ~~i sprowadzanie~~ ~~świad.~~ i zubożał ~~kow i w~~ ~~wadzanie~~ świadków ~~oz~~ z pracy rąk żyjących, ~~na~~ dostawianiem ich do Urzędu, zubożał się]

[...]ą Rząd[...] ~~ich~~ tylk[o] [...]e wypad[...] [...] wyjam[...] dozwolita[...] dopilnow[...] [...]ow? Kon[...] [...] wszystki[...] [...] jest d[...] [...]e dobr[...] [...]st w [...] [...]acyjny[...] [...]b obost[...] [...] takie [...] i stan[...]

[...] N[...] Jws[...] poś[...] i nie[...] dnia [...] twjem[...]

[Nieza-wsze droga do podróży jest dobra i niezawsze każdy Urzędnik czas ma do załatwjenia czekających.

cyi lub cechowania pism, ~~Niez~~]

b. że gdy obrachuje iż koszta postępowania prenotacyjnego kilkadziesiąt razy przenoszą przedmiot sporny; objera sobje samowładności, zemstę, odwet; a z tego czasem wynikają skutki jak się od IX wyjaśniło.

c. że pjeniacze zyskali ponętę do pjeniactwa, którém często zubożają innych, ~~ale~~ a najczęściej ~~i zwykle~~ siebje.

~~Czy papjer cechowany~~

d. że egzekwowanie papjeru cechowanego ~~znowu zuboża~~ zwłaszcza sposobem dotychczasowym, znowu zuboża.

~~Powjększenie jednej rubryki skarbowej jakże jakże wjele zamyka innych! innych zamyka! Emulacya~~

Emulacya o powjększenie jednej rubryki Skarbowej, choć środkami celowi ogólnemu sprzecznemi, jakże wjele innych zamyka!... Czy zysk (fiskalny) * (stratę finansowej i moralnej, wyrówna?...): Jedna Kommis-[sya Rządowa szuka swego ~~ich~~ tylko celu: czyby nie wypadało aby przed rozwijaniem Ustaw dozwolita także innym dopilnować swoich celów? Koncentracya wszystkich celów ~~jest~~ ... jest dopilnowanie dobra ogółu, ... jest w Radzie Administracyjnej. Zwolnienie lub obostrzenie wykonywania Ustawy może także zrządzać skutki, jakie przy jej stanowjeniu przewidywane być nie mogły:]

Gdybyśmy (sprawjedliwości w) (sądach więcej chcieli i mniej chcieli) stęplami opodatkowali, formalnościami ~~te~~ ścisnęli Skarbowemi i Procedurowemi ucisk...

148

ciążyli, byłyby to Sądy bez przystępu dla tych, którzy ich od lat 50 ~~oczekują~~ a już z pe[wnością od lat 31 (: art. 146 Konst. art. 62 Stat:) oczekują.]

Najwięcej sporów między ... ścianami, cząstkową szlachtą i mieszczanami zwłaszcza mia[st] małych, jest o przedmiot drob[ny] cząstkowy, wartości kilka, kilkan[a]ście lub kilkadziesiąt kop[...] ~~jak~~ a często kilka [rubli, kilkanaście ~~lub~~ rzadko zaś kilkadziesiąt].

W takich Sprawach ~~...~~ najw[ła]ściwsze jest postępowanie i wyrokowanie ustne, ~~z zap...~~ ~~samem sentencyi w Sprawie mniejszej do Księgi~~, jak to bywało (z dobremi skutkami) przed 50 laty. Nie wi[...] liby tu Skarb mógł zyskać a (jednak) wiele Sprawiedliwości utra[...] dnić. Najmniejszy ~~stępel~~ wpis [~~wy~~ ~~jest~~ od wartości do rs. 7½ jest kop. 7½ czyli jeden procent. ~~Z tej zasady~~ Najmniejszy stępel wpisowy ~~jest ko~~ jest kop. 7½. Sprawy więc mniejszej wartości (w których) ~~jest~~ ~~...~~ ~~są~~ wolne od wpisu. Lecz i używanie stępla zwyczajnego oraz szacunkowego w Sprawach o mater. wartości często zaczynaby jej część wyczerpało, a nawet cały objekt sporny zabrało.

Tych wpis 1 procent. ~~...~~ należałby ułomkowy, winnyby być ~~w~~

Podania do władz mniejszych (mają[t] (4 i 5go rzędu, a tém samem i do ~~oraz do Wójtów Gmin~~ ~~do~~ władz wyższych niewymaga[ją] użycia stępla wedle § 7 ad a Pr[aw]a stęplowego. Zważywszy p[...] tego na skutki ~~obciążenia~~ jak[ie] pociągało używanie papieru stęplowego w miejscach g[...]

nie

nie na dystrybucyi stęplowych, na różne ~~trudn~~ niedogodności Manipulacyi, na utrudzanie Sędziów nie płatnych; wypada przyjąć zasadę: aby Sądy wyższe i niższe wolne były od wszelkiego podatku stęplowego. To wynika nawet ze starszo[~~II. (o do Spraw Cywilnych już się~~

[się: bo skoro Skarb na te sądy nie będzie łożył, a przynajmniej bardzo mało, więc też i dochodu z nich ciągnąć nie powinien. — Mogą być małe opłaty dla utrzymywania pisarstwa i porządku, ale na rzecz kass miejscowych.

~~XI. Sprawy cywilne o większej wartości mają 3 instancye wedle Ukazu z d. 26 Marca 1842 [: T. 29 p. 399 :] jako to: ~~o wartości od r. s. 600 do summy najwyższej~~ to ść: od r. s. 600 do summy najwyższej Trybunał Sąd Appellacyjny Senat od r. s. do r. s. 600 Sąd pokoju Trybunał Sąd appellacyjny~~

~~II. Podług~~

XI. — Tak Sprawy cywilne o większej wartości, jako i Sprawy karne o większe przestępstwo mają po 3 instancye wedle

[a przeciwnie Sprawy o mniejszej wartości lub o mniejsze przestępstwa mają tylko ~~po~~ po 2

~~140~~

dle Ukazu z d. 26 Marca 1842 |: T. 29 p. 399:|. Słusznie wymaga zrównania, ~~to jest: aby każda chociby najmniejsza Sprawa czy sporna czy karna ujęta po 3 instancye.~~ ~~Jeżeli dla tego~~ Jeżeli dla tego w wyższych Sądach są 3 instancye że się Sędziowie ~~tudzież~~ mylić mogą; to tém bardziej są potrzebne 3 instancye w Sądach niższych gdzie które się prędzéj mylić mogą jako złożone z osób mniej uczonych lub mniej doświadczonych. Sama niebytność Sądu Kassacyjnego ~~wyma~~ wymaga ~~Sprawa uboższego o 17 Rubla może stanowić~~ trzeciéj instancyi jako ostatniéj

Sprawa Wyrobnika o 17 Rubla, może składać cały jego majątek, a przeciwnie Sprawa o 600 Rubli, może być jedną setną cześcią ~~bogatszego~~ majątku bogatszego. Pomyłka ~~a w sąd w orzeczeniu~~ zatém w orzeczeniu więcejby krzywdy ~~zrobiła~~ zrządziła w 17 Rublu, niż w 600 rublach. Wymiaru spra

sprawiedliwości na pieniądze oceniać nie można: właściwiej, jak dla bogatszych tak i [dla uboższych dać równy. —

— Toż samo stosuje się do kar pieniężnych w sprawach karnych. Ileż to było jęku ubogich lat 32! że Sądy policyi prostej a nawet często niedostępni Wójci i ich Zastępcy, oraz Burmistrze... wyrokowali [kary do zł. 10 od razu w I i ostatniej instancyi! [na mocy art. 22 Dekr. Kr. 26 Lipca 1810 (: T. 2. p. 302 :)

1842
1810
32

Areszt policyjny lub domowy do dni 8, kara cielesna do 16 rózg, dotkliwszą być bardzo często może dla osoby nieżepsutej, niż więzienie warowne i kajdany dla zbrodniarza nałogowego: bo troski zawsze ważą się podług duszy karanego. Pomyłka więc w sprawie policyjnej, szkodliwsza, i gorsze za sobą skutki pociągającą być może, niż w sprawie zbrodniowej. —

Ile

~~112~~

[mający sprawę cywilną lub karną, albo względem cudzej interesso wany;

Bogatszy, a następnie zwykle i uczeńszy, [mści się: ~~wy~~ piórem.:. wymową; ~~mową, piórem~~:::. oświata, mjarkuje jego namiętności chociaż drażliwsze, ~~ar~~ hamuje wybuch krewkości ludzkiej, reflexya koń częściej czy (na żarcie mniej więcej ~~we~~ stronie, lub pro publico względem Sędziego, ~~szkodliwej~~ szkodliwym: ścierają się zdania, szkodliwość jest mniejsza. Czytanie, pisanie ~~wkrótce~~ naprowadza go na inne myśli i w krótce to co się stało, ~~we~~ z konwersacyji wychodzi. — Przeciwnie, ubogi Włościanin lub niższaciemny: albo silną dłonią użyni zadosyć swojej zemście; albo ciągle narzeka i lat kilka: myśl jego innemi umysłowemi przedmiotami niezajęta ciągle tkwi na jednym, ciągle narzekanie obudza. Jakże szkodliwy z tego wpływ na słuchających, a zwłaszcza na dzieci! Tak więc ~~nie~~ pomyłka Sędziego w Sprawie ubogiego, jest szkodliwszą.

Wszystko ~~zaś~~ więc przemawja: ~~za tem~~ aby każda choćby naj mniej

mniejsza sprawa równie cywilna jak i karna mijała ~~po 2~~ — po 3 instancye. — Już ta stu-[

[Sama zasada znaną tu była przed pół wieku i co do spraw najdrobniejszych ~~nawet w sprawach najmniejszych~~ o czém Ordynacya wyżej ad II-24 przekonywa.

XII Sądy wyższe, tak karne jako i cywilne: sądzą w komplecie kilku, wyżej jeden drugiego ~~prostuje~~ zdanie prostuje. — Są lepiej płatne: wyżej (mają Sędzących (uczeńszych) doświadczeńszych i mających o czém być w cnocie nieugiętymi. [Te dobrodziejstwa służą tylko (w sprawach) o wartości wyższą, mniejsze sprawy są od niego wyłączone F. Podsędek mało płatny (często) nowicyusz, uczy się bez wsparcia kolegów, bo ich nie ma, wymierzać sprawiedliwość na biednych: bo ich sprawy najczęściej do niego przychodzą... ~~Czyliż bezpiecznie jest od powierzać święty wymiar sprawiedliwości w ręce takiego jednego~~. Oddalony × pensyą i klassą, od Naczelnika powiatu, nie ma należnej ~~a niezdrowej~~ powagi... Czyliż bezpiecznie jest powierzać święty wymiar sprawiedliwości w ręce takiego jednego i w śród takich okoliczności? zasięgnijmy zdania bezstronnych... ~~Nie jest tu przedmiotem projektowania poprawy organizacyi są-~~

~~To~~ Doświadczenia, opinja ~~do~~ ~~ja~~ publiczna doradzają: aby

i w Sądach

[Mają Obrońców ~~zdolnych którzy sąd~~ i Prokuratorów zdolnych, którzy Sądzących na właściwą drogę naprowadzać mogą.

F chociaż ich liczba w ogólności jest większa.

~~144~~

~~dowództwa~~

i w Sądach ~~mniejskich~~ wiej-
skich i miejskich wymiaru
sprawiedliwości jednej Osobie
nie powierzać. To też właśnie by[ło]

] To ~~w zamiarze~~ na celu art. 64, 73 i 76 Post. 3 Lutego 1816 [:T. 2 p. 61:] zamierzających ustanowić Sądownictwo miejskie i wiejskie w składzie, nie zaś w jednej Osobie. — Doświadczenia liczne przekonały: że zastępcy Wójtów, Wójci i Burmistrze miastach niektórzy, ~~nawet~~ z zawiści albo po pijanu kary policyjne bez napisania Wyroku stanowili się egzekwowali lub Kontrol. li Skar. do egzekucyi podawali. — ~~[wnictwa o prac-]~~ ~~miasta~~

XIII. — ~~Jeśli~~ Gdyby Sprawy cywilne
rozsądzane były ~~będą~~ ~~aż do~~ o przedmiotach ~~ostatecznego wyrokowania~~ Sądo[wo]
o wartości i w instancyach jak
następuje:

a. do ~~30~~ 15 r. s.

~~w I inst. Sąd Przysięgłych wsi N.~~
albo
~~Sąd Radziecki miasta N.~~

~~w II. Sąd~~

~~ob. Spraw T. 8 p. 264 art. 33.~~

w I inst. Sąd wiejski ~~wsi N. lub~~ ~~Zawników~~ ~~cywilno karno obyczajowy~~ ~~wsi N.~~
albo:
Sąd ~~Radziecki~~ Rewiru ~~cywilno karno obyczajowy~~ miasta N.

w. II Sąd Gminy wiejskiej N.
albo
Sąd Gminy miejskiej N.

w III Sąd (Okręgu ~~Gminy~~ ogólnej ~~wiejskiej~~ ~~Pa~~rafii N. ~~i Gminy miasta~~ ~~zeli jest~~ miasto ~~w tej Parafii~~ N. ~~Wyd~~)

by~~cywiln~~łoby to odpowiedniem woli wieko-
pomnej pamięci Cesarza i Króla
w art. 146 Ustawy zasadniczej, które
Monarcha sprawiedliwie pamiętny
w art. 62 Statutu powtórzył, a
w art. 68 ulepszenia zastrzegł.
Byłoby zjiszczeniem art. 64, i 73
Postanow. z d. 3 Lutego 1816 ~~i art.~~
[:T. 2. p. 61:] i art. 3 Po-

Postanowjenia z d. 28 Kwiet / 10 Maja 1833 r. |: T. 15 p. 215 :|. A nadewszystko odpowjadałoby to potrzebje kraju ~~jako wyżej~~ przez powrócenie mu tego co już przed 50 laty posiadał, a z czego lepsze były skutki niż z późniejszych organizacyj Pruskich ~~i ich~~ oraz z naśladowania cudzoziemszczyzny, jakieśmy to wyżej w niniejszym Tytule od rozważali.

~~b. od r. s. 75 do r. s.~~

b. od 15 ~~30~~ do ~~150 r. s.~~ 75 r. s.

w I inst. Sąd Gminy wiejskiej N.

albo

Sąd Gminy miasta N.

w II Sąd Okręgu ~~Gminy ogólnej wiejskich~~ Parafii N. ~~i Gminy miasta~~ Wydział Cywilny N.

w III Sąd ~~Okr~~ ~~Okręgowy~~ ~~Powiatu~~ Powjatu N. Wydz. Cyw.

~~C. od 15~~

~~C. od r. s. 15~~

C. od 75 ~~0~~ do 300 r. s.

w I Sąd Okręgu ~~Gminy ogólnej wiejskich~~ Parafii N. ~~i Gminy miasta N.~~ Wydział ~~cywilny~~

w II Sąd ~~Okręgu~~ ~~powjatu~~ Powjatu N. Wydział Cywilny

w III Trybunał ~~Cywilny~~ Gubernii

d. od 300 do 600

w I Sąd Powjatu ~~Powjatowy~~ ~~Okręgu~~ Wydz. cyw.

w II. Trybunał ~~Cyw.~~ Gubernii

w III Sąd appellacyjny Wydz. cywil.

c. od 600 r. s.

w I Trybunał Gubernii

w II Sąd appellacyjny Wyższy

w III Departament IX ty Rządzącego Senatu.

tedy:

ad. a. Odpowiedniemby to było w części woli wiekopomnej pamięci Cesarza i Króla w art. 146 Ustawy zasadniczej, którą to wolę Monarcha szczęśliwie dziś panujący w art. 62 Statutu org. powtórzył, a w art. 68 ulepszenia zastrzegł. Byłoby to ziszczeniem art. 64 i 73 Postanowienia z d. 3 Lutego 1816 r. (: T. 2 p. 61 :) i art. 3 Postanow. z d. 28 Kwiet./10 Maja 1833 (: T. 15 p. [illegible] A nadewszystko odpowiadałoby to potrzebie kraju, przez przywrócenie mu z udoskonaleniem tego, czem się przed 50 laty cieszył, a z czego lepsze skutki niż z późniejszych organizacyj Pruskich, oraz z naśladowania i aklimatowania cudzoziemszczyzny, jest

[Któremy to wyżej (: w niniejszym tytule ad VI, VII IX rozważali; wynikały. Dawny Sąd wyższy Przysięgłych wedle ordynacyi wyższej wyżej ad II ad 24 w I instancyi a Sąd Dworski w II instancyi sądziły sprawy do 15 r. s. Sprawy zaś o wartości nad 15 r. s. wyjęty III ciej instancyi. — Teraz gdy pieniądz jest tańszy, zboże i inwentarz żywy droższe, możnaby r. s. 30 oznaczyć: ale na to niepozwalają wybór zapewnie więcej wykrętów, wymagające uczeńszych Sędziów i w najmniejszej sprawie tak jak w najwyższej instancyi III ciej: a zwłaszcza tu gdzie w III instancyi to jest w Sądzie Okręgu Pozafizycznego będzie zasiadać wielu Urzędów z kwalifikacyą Sądową, oraz Emeryci Sądowi i Sędziowie zjazdowi Powiatowi do kompletu wchodzić mogą.

[czyli: Zastępcą ogólny Wójtów Gmin Gminy ogólnej wiejskich Parafii z kwalifikacyą sędziowską, ~~gwarantu~~ oraz Wójci i Sędzia zjazdowy ~~gdy przedmiot~~ ~~Spra~~ na Kadencyą, Sprawiedliwości gwarantuje. Sędziowie obierali.

~~kiedy to wyżej w niniejszym Tytule ad VI, VII, IX rozwa-~~
~~rozwa~~żali, wynikały. ~~IV III~~ ~~instancy~~

ad b. ~~Uwaga~~ Byłoby to spełnie-~~Potrzebuje to jest ścisłej rozwagi~~ niem woli Monarchów, jak ad a. — ~~co się jest przedmiotem~~
~~ku usunięciu różnych trudności~~
~~Przyjmuje się końcowe spra-~~
~~wie wspieranie co nie jest~~
~~wyż. r. s. 175~~
~~głównym przedmiotem na-~~
Projektowanie końcenia się ~~szym głównym organizacy~~
Sprawy ~~a. r. s. 75~~ o przedmiot od r. s. 50 ~~20~~ 15
~~Władz administracyjnej sądu~~
do 75 w III instancyi, Sądu ~~Okręgowego~~ Powiatowego ~~wiejskich: można się~~
~~wynika~~
~~tu wyżej ograniczyć tylko na~~
~~zwrócenie wspomnienia potrzeb~~
~~by: 3 instancyi i sądze~~

~~by~~ [stowego] wynika ~~sąd~~ z uwag ad ~~X~~, XI
i XII, to jest trzech instancyj
i kompletu z trzech osób, co nie jest
trudno nawet w I i II instancyi —
~~trudno skoroby każdy Sąd Gminy~~
jak się w Tyt IX i motivach tego tytułu okaże.
~~wiejskiej audyencye swe w domu~~
~~administracyjno sądowym~~
~~Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafijalnej ~~odby-~~
~~wał~~, [i ~~natomiast~~ skoroby Sędzia zjazdowy powiatowy ~~na~~ Kadencye ~~zjeżdżał~~, po wezwaniu w razie potrzeby z powodu braku kompletu, albo trudniejszych Spraw, zjeżdżał. — Zdarzyć się ~~Sąd~~ Okręgi Parafijalne ~~są~~ że i wiele lat podobnej Sprawy nie będzie. — ~~Skoro~~ Gdy przyjęć [

[skoroby w Parafii jaki Sędzia emeryt znajdował się —

[ta jest zasada w postanowieniu z d. 28 Kwiet / 10 Maja 1833 r. /: T. 15 p. 215 :/ że Sądy Cywilne w miastach i Gminach Wiejskich wstąpią w miejsce Wydziałów spornych sądów pokoju, ~~zatem~~ ~~zdaje się~~ sądzących teraz do r. s. 75, a Sąd apellacyjny sądzi ostatecznie do r. s. 600; zdaje się zatem stosownie, aby Sąd ~~okręgowy~~ powiatowy ~~był powiatowy~~ sądził ~~do~~ w III Instancyi czyli ostatecznie do r. s. 75 ~~50~~, Trybunał do r. s. 300.

ad c. — Służą też same uwagi jak ad b. z tą różnicą że tu III. cia

instancya zbliżona jest do Summy r. s. 240 w art. 3 Ukazu z d. 26 Marca 1842 r. |: T. 29 p. 401 :| wzmiankowanej.

ad d. Ostatnia instancya Sądu appellacyjnego zgodna tu jest z art. 5 Ukazu z d. 26 Marca 1842 r. |: T. 29 p. 403 :|. – Pierwsza zaś wynika z uwag ad XI. Co do Trybunału zmiana niezachodzi.

ad e. – Tak już jest w wykonaniu wedle dopiero cytowanego art. 5. Ukazu 26 Marca 1842.

XIV.

Ad e sądzą w dwóch pierwszych [?] Gdyby sprawy karne sądzone były o przestępstwa i w instancyach jak następuje:

a. Przewinienia policyjne objęte artykułami: 484, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 49[?] 502 508 510 511 512 513 514 516 517 5[?] 519 520 521 522 523 524 525 528 5[?] 530 531 532 533 535 537 538 543 5[?] 546 548 551 552 553 554 555 556 5[?] 561 562 563 567 568 569 570 57[?] 573 574 575 577 580 581 582 Kod[eksu] oraz art. 25, 26, 27, 28, 29, 30, 75, 76, 94, 95, 99, 102, 104, 107, 108, 113, 114, 1[?] 122, 124, 132, 133, 137, 139, 140 Postanowienia 24 Grud. 1823 |: T. 8 p. 250 :| art. 22, 23, 29 Dekr. Kr. 18 Stycz. 1810 |: T. 2. p. 109 :|
w I inst. Sąd [?] albo Sąd Rewiru [?] Miasta
w II Sąd Gminy wyższej albo Sąd Gminy Mi[ejskiej]

[w wyższych instancyach sędziowie w teoryi uczeni; w praktyce doświadczeni: ich więc jedno-zgodne zdanie mogłoby stanowić, tak jak dawne „bina conformia", rem judicatam. Lecz gdy nie ma Revisorium lub Kassacyi; przeto 3ciej instancyi odmawiać niepodobna; Ale można by ją uczynić mniej uciążliwą (nietylko ad e ale i ad a, b, c, d) przez wydanie stosowniejszych dla kraju przepisów egzekucyjnych: bo do odwoływania się najczęściej zniewala potrzeba zyskania czasu zapłaty, dla zasłonienia się od zanagłej egzekucyi. – W kraju gdzie Kodex postępowania pisany, każdego czasu można mieć pieniądze własne lub z kredytu; U nas Ziemianin raz na rok ma przychód, a ciągłe wydatki, kredyt zaś osobisty, a cogorsza nawet hypoteczny tak jest przez niektóre Ustawy lub złe niektórych wykonywanie z dyskredy[towany]

86

dytowany; że go (czasem ledwie) za 24 procent rocznie wziąć można, a taki koniecznie zubożą. Ma prawo do względności Ustaw: Wierzyciel pomagający dłużnikowi swemu do dorobku; i Dłużnik pracujący na procent dla Wierzyciela. Powinny zabezpieczać Ustawy, aby Wierzyciel kapitału i procentu nie stracił, choćby też i dłużej poczekać, aby Dłużnik bez koniecznej potrzeby nie ginął. Kaucya pewna choćby jej Wierzyciel nie przyjmował ot obserwacya ruchomości poczyniona, może zawiesić egzekucyą. W kraju głównie rolniczym, gdzie zdarzają się nieurodzaje rok po roku, pomory żywego inwentarza i t. d. mógłby być procent uprzywilejowany hypoteczny do lat 5 z obowiązkiem zapłacenia procentu od procentu, albo procentu lub mora, bez Porwow. Zastaniałoby to wszystko jednych od ubóstwa innych od szkody. — Bank dając pożyczki koniecznie niepotrzebującym i bez celu dobra kraju jedynie dla zyskania procentu Skarbowi, czasem wspomaga tylko szulerów. Zwierzeń byłoby dobrem kraju przychodzić w pomoc dłużnikom i wierzycielom dla zastoniania ich od ubóstwa i jego skutków. — Nie sami właściciele, ale też i Dzierżawcy pracowici, oszczędni, rzetelni mogliby za porzuceniem mieć udział w pożyczkach Banku a woły robocze. To o więcej podniosłoby produkcyą kraju i umniejszyło Pro—

III Sąd ~~Obręgu~~ ...

b. Przewinienia policyjne objęte art. 487, 488, 495, 496, 497, 498, 500, 501, 503, 509, 515, 527, 534, 536, 547, 558, 559, 560, 564, 565, 566, 572, 576, 578, 579, 586, 587 Kod. Karn.

w I inst. Sąd Gminy wiejskiej X
albo
Sąd Gminy (miasta X.

w II. Sąd Okręgu Parafii X.

w III Sąd Powiatowy Wydz. karny

c. Przewinienia policyjne objęte artykułami: 482, 483, 485, 486, 526, 540, 550. Kodexu karnego oraz art. 120 Postan. 24 Grud. 1823 (: T 8 p. 302:)

w I Sąd Gminy Okręgu Parafii X

w II Sąd Powiatowy Wydział karny

w III Sąd Okręgowy Policyi poprawczej Powiatów

d. Występki mniejsze

w. I Sąd Powiatowy Wydz. kar

w II Sąd Okręgowy Powiatów

w III Sąd Karny Guberniji

większe i zbrodnie mniejsze

e. Występki

w I. Sąd Karny Powiatowy

w II. Sąd Karny Gubernii

w III Sąd appellacyjny Wydz. Karny

I wyjątkowe objęte [50]

§. C. Występki najcięższe i zbrodnie objęte art. 21, 32 Ukazu z d. 26 Marca 1842 (: T. 29 p. 421:)

~~C. Zbrodnie~~

w inst. I. Sąd karny ~~kryminalny~~ Guber...

w II Sąd appellacyjny wydział karny

w III ~~Senat~~ Departament Rządzącego Senatu.

tedy:

~~ad a. Od lat 36 z Dekretu Kr... z d. 26 Lipca 1810 r. (: T. 2. p. 291:) a nawet wcześniej od ustawa ... obowiąz. mają obowiązek sprawowania Sądownictwa policyjnego:~~

ad a. – Od lat ~~37~~ ~~36~~ ~~39~~ trzydziestu ... ~~a w Guberniach po Galicyjskich od lat 36~~ (: Dz. Pr. T. 1 p. 1 ... T. 2 p. 56, p. 291 ... T. 4 p. 235:) mają obowiązek sprawowania Sądownictwa Policyi prostej ~~policyjnego~~ po miastach i po wsiach: Sądy policyi prostej, oraz Sędziowie policyi ... Prezydenci, Wój... i Burmistrze.

Policyi administracyjnej jest obowiązkiem zapobiegać przestępstwom; Policyi S... wej karać nastąpione. ... cya druga jest rygorem, ... ~~egzekucyą~~, pierwszej: ~~...~~ ~~wszakże więc głównie od~~ ... nistracyjna więc bez czyn... d. Sądowej obejść się n... może:. Policya wykonawcza

~~Ze~~

~~Wdro~~ Zda... Z...

~~Przeszkoda granica~~

[ministracyjna, jest właściwie Instygatorem ~~w Policyi Sądowej~~ w Sądownictwie karnem. Obowiązki Instygatorskie i obowiązki sądownicze, nie dadzą się połączyć z dobrem kraju w jednej osobie.

[Kar... ~~Do~~ zł. ... ~~strzem~~ powi... o po...

[gatorow...

[mogą ... nia p... pienię... sztem

[oraz ... nia ... ~~T. ...~~ ~~T. 4 ...~~ mogą ... nie n...

1. — Dla Sądów miejscowych, przepisano w art. 21, 22, 23, 29 Dekret. Król. z d. 18 Stycz. 1810 r. |: T. 2 p. 116 :| obowiązek karania przestępstw przy przesiedleniach. Ponieważ wówczas Wójci i Burmistrze oraz Rady wiejskie i Rady miejskie, nie wyjęty z Dekr. Król. z d. 23 Lutego 1809 |: T. 1 p. 227 :| jurisdykcji sądowniczej; przeto tym Sądem miejscowym, mógł być uważanym tylko Sąd pokoju policyjno-powiatowy. ~~z art. 71 T. 1 p. XXXVI~~. — Później ~~z Dekr. Król.~~ Wójci i Burmistrze (Urzędnicy policyjno-administracyjni a więc Justycyjni) stali się Sędziami policyjnemi ~~z przepisaną dla nich procedurą~~ z art. 8, 16, 17 i 21 Dekretu Król. z d. 26 Lipca 1810 r. |: T. 2. p. 294 :| w związku z Dekr. d. 19 Lut. 1812 |: T. 4 p. 235 :| Do dziś ~~jest wątpl.~~ niektórzy Wójci i Burmistrze czytając dekret wydany ~~z r. 1810~~ z d. 18 Stycz. 1810 mają wątpliwości: o którym to Sądzie ~~~~ miejscowym jest mowa: czy o Sądzie pokoju czy o Burmistrzu lub Wójcie i stąd w rzeczy jest bezkarność a następnie włóczęgostwo.

[Marginal notes:]

[karami pieniężnemi ~~do zł. 30 i z~~ zł. 15 i zł. 30. ~~a przy~~ albo aresztem dni 3 i dni 7 a przy powtarzaniu przestępstwa o połowę wyżej.

[gatorowie

[mogącemi karać ~~sądzić~~ przewinienia policyjne ~~karą~~ karą pieniężną do zł. 30 i aresztem do dni 5.

[oraz art. 13 Postanowienia z d. 27 Stycz. 1818 |: T. 4 p. 226 :| do ~~T. 4 p. 226~~ |: którego Kommisya Rz. Sprawiedl. wpływu zapewne nie wyjęła :|

~~Z art. 16 Dekretu Król.~~
Z Dekretu Król. z d. 26 Lipca 1816 |: T. 2. p. 299 :| a mianowicie ~~z art.~~ ~~z art. 16 ad I i II traktu~~ z art. 16 ad a, b, d

2. — Nie każdy Wójt lub Burmistrz mógł posiadać Ustawę karną Pruską

skę: uchwaloną wyżej zastała w r. 1818 Księga III Kodexu karnego. [Ale z Dekretu Król. 26 Lipca 1810 |: T. 2 p. 299 :| a wyjaśnienie z art. 16 ad I a, b, d II trudno jest często Wójtom i Burmistrzom odkrywać granicę władzy ich, a władzy Sądów Pokoju, zwłaszcza gdy przewinienia ad d i e Księgą III są objęte. Stąd znowu bezkarność i jej skutki dla Policyi administracyjnej.

3. — Całą informacyą Postępowania sądowego w Sprawach policyjnych mają Wójci i Burmistrze tylko w art. 11, 18 i 22 Dekretu Król. 26 Lipca 1810 |: T. 2 p. 295 :|. Nie są obznajmieni z §§ 515 i 520 Ordynacyi Kryminalnej, względnie co do publikacyi Wyroków. — Wójci Gmin lub ich zastępcy zwykle nie mieszkają na [

4. — Dozór nad Wójtami i Burmistrzami jako Sędziami Poli

[Postanowiono jednostajne miary i wagi |: T. 6 p. 50 :| dla możności wykonywania art. 528, 529 Kod. Karn., Postanowiono pod d. 24 Grud. 1823 |: T. 8 p. 250 :| kary co do stróżących.

[wsiach, gdzie nie ma Officyalisty któryby obowiązki Prokuratora przy nim jako Sędzi Policyjnym mógł pełnić według art. 18 Dekr. Król. 26 Lipca 1810 r. |: T. 2 p. 301 :| — Prócz tego zdarza się bardzo często: że Wójt Sędzia policyjny, Właściciel dóbr, gdy przestępstwo policyjne połączone jest z jego szkodą: albo w własnym interesie wyrokuje; albo co częściej, przestępstwa bezkarnie puszcza. —

179 88

licyjnemi równemi dotąd Podsędkom policyi prostej, oddany jest art. 14 Dekretu Król. 26 Lipca 1810 (T. 2. p. 298.) Sądom Kryminalnym. Nie podobna tak daleki dozór sprawować, informować, pouczać niedołężnych ..... a tak wielkiej ilości! i dla tego też dozoru nie ma, gdy jest niepodobny. — Jak złe, jak szkodliwe: dla Rządu, dla publiczności i dla samych Wójtów i Burmistrzów [pod sąd oddawanych za złe go skutki; wystawił to Rząd Gubernialny Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości pod d. 25 Stycz / 6 Lutego 1842 N 7356.

~~Postępowanie dotychczasowe~~

Z postępowania dotychczasowego Sędziów policyjnych jest najczęściej albo bezkarność, albo ~~surowość~~, i zubożanie ludzi, i zatrudnianie Władz wyższych sądowych i administracyjnych. — Dozór nad sędziami policyjnemi najniższemi powinien być bliższy.

5. — ~~Na Instrukcye tymczasowe dotychczasowym Sędziom policyjnym szkoda czasu i kosztów: nigdy bowiem w tej jaka jest organizacyi władz skutku by nie przyniosły~~

5. — Chociażby i najdokładniejsze wydane były Ustawy, Informacye

~~154~~

cye i wzory do tych raczonego Sędziom policyjnym Wójtom i Burmistrzom; jednak tylko nadużycia zmniejszyłyby się mogły: ale bezkarność ~~prze-stępstw~~ przewinień policyjnych przy takich, lub podobnych Sędziach; zawsze zostałaby taż sama, i zawsze Policya administracyjna ~~na~~ pil-nujące wykonywania, na Policyą admini-stracyjno wykonawczo-Sądowniczą ~~Policyą Sądową narzekała~~ tak jak teraz, narzekałaby bo bezkarność wszystkoby niweczyła, we wszystkiem Rząd i Publiczność doświadczałaby zawodu.

~~Chociażby Wójt w tej sa-mej wsi mieszk~~

Chociażby Wójt w każdej wsi mieszkał, ~~co być nigdy nie może~~ jednak ciągle mieszkając nie może dozoru policyjnego nad każdym domem i nad postępowaniem każdego człowieka: bo ma ~~większe~~ urzędu i inne obowiązki, i większe zatrudnienia ~~niż Sołtys i daleko~~ i więcej jest od tych domów odda-lony

lony. Dla Wójta w innej Wsi zamieszkałego jeszcze większe są trudności. ~~Podobnie~~ ~~Podobnie Prezydent lub Burmistrz wyjęta nie może tyle wglądać w szczegóły ile Radzie każdego cyrkułu Rewiru.~~

Dla Wójtów ~~stodo~~ zabudowania [posiadających obawa zemsty wielką jest przeszkodą w karaniu przestępstw policyjnych. Dobro kraju wymaga ich od tego zasłonić; a Ustawom wykonanie zapewnić.

Przejrzyjmy przewinienia policyjne w artykułach ad a wymienionych zawarte, i zastanówmy się: ~~kto ma~~ co do wsiów: kto ma większą łatwość (zasadnego) karania tych ~~przewinień~~: ~~czy Wójt, czy~~ przewinień w I instancyi: czy Wójt? czy Sąd Wiejski ~~Ławników~~ z urzędu (lub na doniesienie ~~Sołtysa lub~~) ~~Przysięgłych,~~ albo ~~Ławnicy.~~ ~~Podsołtysa~~ Instygatora?

Niepodobna od Wójta żądać, aby ~~[illegible]~~ często przeglądał: czy np. Komin wytarty? czy ~~słoma~~ słoma nieostrożna nad wjeżdżaniem? czy pręt drzewem niezatkany? i t. p. trzeba więc denuncyacyi, lub raportu ~~jednego~~ Sołtysa ~~którego sam ustanowił i dla tego nie ma poszany u mieszkańców~~. ~~A~~ Po denuncyacyi (lub raporcie: indagacya) (na piśmie) zaprzeczenia, pospolitowanie przysięgi .... Marnowanie czasu roboczego Skarżącemu

mu, Obwarzionemu, i Sąsiad
kom, których wzięto i wyjść
nie można. Przeciwnie, tyś żę Sołtys i Ławnicy przez Ojców Ta-
nelili Wybrani, powagę i zaufanie
u Ludu mający, i do tego
przyjęci, [sami lub na
wskazanie Instygatora lub
navrunie, przekonają się [i Wyrok
swój [jeżeli wypadek a w potrzebie zapiszą lub do księgi [podyktują,
jak przed 50 laty z dobrym
skutkiem wedle Ordynacyi
wiejskiej ad II, bywa-
to. — Gdyby się pomylili; są
dwie wyższe instancye; a za-
wsze rygor utrzymany, zawsze
przestrogi, zawsze obawa
kary, [zawsze nauka dzieciom czego właśnie potrze-
ba. —

To i samo w wyjściu wybrani
Sędziowie Rewirze [a w miastecz-
kach [pod prezydencyą Ławnika uczy-
nić mogą. Sprawującym obowiązki Instygatora każdy Policyant [ta być może
Łatwiej [zrobić nadzwyczaj-
ną rewizyę i ukarać niedozwolo-
nych.
Sołtysa za niewskazanie Są-
wi wiejskiemu Ławników przewinień policyj-
nych; a Sąd ten zamiedba

[z tych dwóch względów na wiarę tak u mnie schowana jako i u Rządu zasługujący:
[z urzędu dostrzega,

[pod prezydencyą Radnego

[i każdy Urzędnik Magistratu

[Zastępcy wspólnemu Wójtowi

ją

jący swych obowiązków Sądowi ~~wyższemu to jest~~ nad nim wyższemu donieść.

6. ~~4.~~ — Wpływ moralny kar policyjnych na Publiczność a szczególniej na dzieci większy będzie z karania natychmiastowego przez Sędziów wybranych ~~na~~ z urzędu lub na wnioski Instygatora, niżby był przez Sędziów wyższych. Ukarana tu zaraz będzie nauka Ustaw dla Ludu. Wydziano ~~by~~ we wsi, a szczególniej czy wychowały dzieci: że sąsiad ukarany za kradzież w odległym ~~Sądzie Gminnym u Wójta dalekoo zamieszkałego albo w Sądzie~~ ~~u~~ Sądzie? ~~pokoju~~? Sam złodziej szczególnie to zaczynający, także kary więcej się lęka, więcej się ~~boi~~ wstydzi: czy w własnej wsi, czy tam gdzie nieznany? Jakże to często zdarza się: ~~że~~ że żona siedzącego w dalekim więzieniu męża, opowiada: że mąż poszedł jako Flis do Gdańska, albo poszedł na robotę!... Jest więc wstyd w początkującym złodzieju i jego Familii: Ustawodawstwo powinno z niego korzystać; a ~~nie~~ będzie wstręt od pierwszej kradzie

~~158~~

dzięży, natóg zaś niedopuści się; zwłaszcza gdy powody do niego z niedostatku usunięte mi zostaną.

Z tego wszystkiego wynika: że do sądzenia w I instancyi ~~Sp~~ przewinień policyjnych z naocznego obejrzenia, z ustnej indagacyi, łatwych, krótkich, naj ~~właściwsze są na wsiach~~

~~Sąd~~

~~wsz~~

właściwszy jest na wsi Sąd wiejski ~~Przysiężnych~~ ~~Ławnicy~~, a w mieście Sąd ~~Radnych~~ ~~cyrkułowy~~, Rewir lub Cyrkuły ~~albo Sąd Radnych~~ w instancyi

~~Instancya III cia~~

~~Trzecia instancya w Sądzie~~ stancya III cia w Sądzie ~~[illegible]~~ Obręgu ~~Gmin~~ Pozafrykcialnego ~~powiatowego jest do mniej~~ ~~sa~~ jest dla tych najmniej-

┌ ad a. wyłuszczonych najmniejszych

szych przewinień dogodnej, nie wystawia nazbyt kosztowne dla wójtu, do Sądu poprawczego podróże, bez koniecznej potrzeby.

ad b. — Przewinienia policyjne ~~[illegible]~~ ~~ksze czyli Przest[ępstwa] policyj~~ ~~ne~~ ad b. wymienione ~~do~~ ~~sądz~~ w I instancyi, a Przewinienia ~~nia mogące być tr badania~~ ~~ustnego lub na piśmie~~ policyjne ad a. wymienione ~~mogące~~ w II Instancyi, najwłaściwszy ~~[illegible]~~ wyj

~~[illegible]~~

~~Ahmowanie do zawiniania pozwol~~

Gminy wiejskiej, albo Sąd Gminy Miasta: jak się to w Tyt IX wykaże.

w Sądach Gminy wiejskiej i Gminy Miejskiej oraz

ilość

czyli do Sądu karnego Powiatów

wyjść mogą Sąd Powiatowy, badanie [illegible]

Zależyć będzie od Kodexu postępowania sądowego policyjnego, w jakich wypadkach badanie sądowe w Sądzie kręgu Parafii może być tylko ustne, a w jakich na piśmie.

Instancya III. przypada tu do Sądu powiatowego Wydz. karnego u wyjść już mała ilość Spraw policyjnych do Sądu Poglityji poprawczej dojdzie, chociaż ich z początku po ustaniu dotychczasowej bezkarności, w ogóle przybędzie: gdyż wyjęcza ilości Spraw policyi prosty ukończy się w czterech liniach Sądów niższych, niż teraz w jednej linii Sądów niższych, to jest Sędziów policyjnych Gmin wiejskich i miejskich oraz Sądów. policyi prostej

~~100~~

Nie można nieuznać, że ~~wszystkie~~ zaprowadzenie: wziętej karności, w miejsce dotychczasowej bezkarności; pośpiechu, w miejsce zwłoki; bezkosztownej sprawiedliwości dla stron i skarbu w miejsce pierwszych i drugiej zubożającej; wielkiego wpływu moralnego na starszych i młodych, w miejsce zbyt małego, lub żadnego, najzbawienniejsze przynosić ~~może~~ zdoła skutki.

Ktoby twierdził: że w dotychczasowym systemacie organizacyi Władz administracyjnych i sądowych ~~albo w podobnym~~ po-Kry-(?) wpływu ~~zacho-~~ ~~dniego~~ skiego, ~~jest~~ nie ma bezkarności przestępstw, i że ~~wpływ~~ karalność dotychczasowa ma wpływ na moralność, niech ~~prz~~ posłucha po wsiach, miasteczkach i miastach, ile to kradzieży drobnych i większych doniesionych i niedoniesionych sprawiedliwość karna niedosięgnęła! niech

prze

przebona się z tabell sta-
tystycznych: ~~jak mała jest liczba ludzi~~ że nie ma
na kilkudziesiąt milach
kwadratowych ani jednego
~~ubogiego~~ starca kaleki, któryby nie miał
funduszu na życie i okrycie
~~u fam~~ własnego, ~~to~~ albo
u familii, ~~a~~ lub u Władz
opiekuńczych nad ubogimi:
a tém czasem w tém sa-
mem territorium zobaczy
licznych żebraków: na tar-
gach, jarmarkach, pogrze-
bach, odpustach: są to
więc przebrani i nieprze-
brani oszuści, wydzierają-
cy od łatwowiernych jał-
mużnę, mającą przeznacze-
nie wspierać nieszczęśli-
wych, niezaś podsycać
pijaństwo i jego skutki.
~~Bezkarności tej zuchwa...~~

ad c, — Te sprawy jak dotąd koń-[czyły się w ~~Sądzie~~ Poli- Powiatów, cyi poprawczej, (tak by się i na dal kończyły z ~~ja-~~ w Sądzie karnym Powiatów ja- ko wyższej wagi, i ~~indagacja~~ badania pi- ~~ciem~~ śmiennego potrzebu- jące. —
~~na~~

ad d, — Nie wypada sprawami
o mniejsze występki zatru-
dniać wyższych Sądów: Ochar

żonych i wyjadków na wyż-
sze koszta narażać. Zda-
je się dostateczném: aby
Sprawy ~~temi Statuami Kode-~~ tabie,
~~xu objęte, lub im podobne~~
~~w nowym Kodexie~~ zawyna[czone]
były ściśle z Instrukcyj
w Sądzie ~~powiatowym~~ Okręgu; a kończy[ły]
były w III cej instancyi w Sądzie ~~Kryminal~~ Kryminal-
nalnym czyli karnym Gubernii.

ad ~~x~~ XI. W tych Sprawach ustano-
wienie corporis delicti comm[ittere]
xi do Sądu ~~Okręgowego~~ ~~powiatowego~~ powiatowego ~~z~~
~~dziów stałych i ruchomych~~
~~czyli ejazdowych złożonego~~,
należyć może. Badanie
zaś dalsze i wyrokowanie
w I instancyi Sądu ~~Grodzki~~ poprawczego
czyli Sądu karnego powiatow[ego]
go (winno być obowiązkiem

ad ~~f~~ [x]. — Niezastaby żadna zmia-
na, gdy wedle art. 21, 22, Ukazu z d. 26 Marca 1842 |: T. 29
~~nec~~. p. 421: | i art 3 Ukazu z d. 4/16 Czerw. 1834 |: T. 16
p. 62: | Występki najwyższe ~~wIII~~ i zbrodnie wyż-
sze Kodexem karnym objęte Γ ~~[illegible]~~

Γ |: próz ~~zbro~~ przestępstw Urzędni-
ków najwyższych i zbrodni
stanu art. 10 stat. org. T. 14 p. 185,
~~T. 15 p. 225~~ T. 13 p. 346, T. 15 p. 225: | Se-
nat Rządzący w Departa-
mencie X. sądzi.

XV. — Zastanawjanie się nad organizacyą
Sądownictwa Cywilnego i Karnego ~~i Cywilnego~~ wyż-
szego, nie jest przedmiotem ~~ani~~ Proje-
ktu; ~~ani niniejszych Motiwów onego~~
Nadmieniło się tu tylko ad XI, XII, XIII, i XIV ~~o placu~~ o [M]a-
nie Organizacyi wyższych Sądów dla

wypłaca ~~tego~~

wykazania: że projektująca się organizacya ~~dwóch nowych~~ Sądów cywilno-karnych najniższych, nie jest sprzeczna z Sy~~stematym~~ stematem już (co do Sądów najwyższych) przyjętym, którego rozciągnięcie do niższych Sądów dla zrównania wymiaru sprawiedliwości, jest koniecznem.

W tym przedmiocie za mało jeszcze powiedziano. Potrzeba wykazać: że ~~z art~~ z mądrych, przez ~~zornego~~ zornych art. 68 i 69 Statutu Org. Ustaw, ~~za~~ pragniemy nie na gorsze, ale na lepsze kraju, korzystać.

1. — Podług art. 62 Statutu organicznego każde miasto |: a małych jest więcej :| ma ~~=~~ mieć dla spraw nieprzewyższających wartości r. s. 75 Sędziów cywilnych i policyjnych. ~~wedle~~ |: jest tu mowa o I instancyi art. 146 ~~ogólnego przepisu art. 56 mianowanych i obierazych.~~ Konst. T. 1 p. 88 :| Mieszkańcy ~~Mieszkań~~ cy miast mieliby więc ~~łatwą~~ wielką dogodność rozsądzać się (w I instancyi) w sprawach cywilnych zwłaszcza drobnych np o kilkanaście kilkadziesiąt kopiejek bez żadnych podróży w miejscu. Podobnie sprawy policyjne bez ciążania Oskarżonego i świadków kosztu

szłowneni podróżami załatwują…
niby byłby co do I instancji w miejscu bez zwłoki i…
pro publico nawet szkodliwej.

Tenże art. 62, przeznacza dla pod…
bnych Spraw, podobnychże Sędziów…

„w każdym większym Okrę-
„gu (: Gminie :)"

W art. 62 nie jest mowa
o tym samym „Okręgu (administracyjnym) więk-
„szym (: Gminie :)" o którym arty-
kuły 39 i 41 mówią, to jest:

„większe Okręgi (: Gminy :)"

czyli Gminy większe nadzwyczaj…
mowe: bo najmniejsze wyją…
stkowo zawsze będzie wyjątkowo wię…
większą ludności, od Gminy 10 ty…
mowej jakich jest mało większych najwięcej, gdy
w tym Kraju a zwłaszcza w niektórych Gubernijach wsie są zwykle drobn…

Nie jest także mowa w…
art. 62 o tym samym:

„mniejszym i większym
„Okręgu (: Gminie :)"

o którym artykuł 47, wspomin…
bo tu jest mowa wedle art. 4…
48, 49, 50 i 51 o Okręgach Zgroma…
drzew…

dzeń Nieszlachty czyli Gminnych reprezentacyjnych, jakich wedle art. 42 i powołanej w nim osnowy dawniejszej, to jest art. 119 |: T. 1. p. 71 :| i art. 1 Ukazu $\frac{15}{27}$ Marca 1816 |: T. 1. p. 363 :| jest w kraju |: prócz Okręgów Gminnych Warszawy i 6 miast większych :| tylko 36, a więc zamałoby było Sądów dla Gmin wiejskich.

Artykuły 39 i 41 są ~~w tytule III~~ „w tytule II. „o głównym i mniejszym zarządzie" dla tego też stosują się do Okręgów Gmin wiejskich nadziewięciogminnych czyli administracyjnych |: jakie w tyt. III projektują się :|

Artykuły 42, 47, 48, 49 50, i 51, są w tytule: „III o Zgromadzeniach Okręgowych Gminnych", dla tego też stosują się do Okręgów Gminnych czyli Nieszlacheckich reprezentacyjnych.

Artykuł 62, jest w Tytule V o porządku Sądowniczym, dla tego też stosuje się do Okręgów wiejskich czyli Gmin wiejskich Sądowych. Zaś takich jeszcze nie ma, zatem

„ale

~~16~~

należy ~~ten art~~ tenże artykuł 62 łącznie z art. 39 stosownie do art. 68 rozwinąć, to jest organizacyą tak administracyjną jako i sądową ulepszyć, co przez utworzenie z Parafij wdogodnionych (Okręgów) Gmin ~~ogólnych wyjątkowych~~ (wyjątkowych) Parafijalnego i przez ustanowienie Zastępcą ~~ogólnego~~ (wspólnym) Wójtów ~~Gmin Gminy~~ (Okręgu) ~~ogólnej wyjątkowej~~ Parafijalnego Urzędnika administracyjno-sądowego, osiągniętem ~~zostanie~~ być może i za

[wyjątek Postanowienia z d. 28 Kwiet./10 Maja 1833 |: T. 15 p. 215 :| zniesionym by został.

Nie jest to przeciwnem artykułowi 1 Ukazu 29 Wrzes./11 Paźdz. 1842 |: T. 30 p. 281 :| gdyż ten artykuł mówi o Okręgach sądowych dotychczasowych (tymczasowych) (które nazwiska Powiaty na nazwiska Okręgi zmienił).

2. ~~Artykuł 56~~ (52 i) ~~Stat. org. zawiera przepis ogólny stanowiący~~: że,
"Do Jurisdykcyj ~~sądowniczych~~ sądowniczych
" dają się z Sędziów nominowanych... i z Sędziów obje-
" ranych...

z pod tego przepisu nie są wyjęci ~~i te~~ Sędziowie cywilni i Policyjni miejscy i wiejscy o których w art. 62 jest mowa. ~~Że nominowanych Sędziów uważać można jak dotąd~~ wa. Dotąd nominowani Wójci i Burmistrze byli Sędziami policyjnemi z urzędu
~~Na zasadzie art. 68 Sta. org obejść się~~

2 Powy[illegible]

nym z Kandydatów w ~~Prawni~~ Ustawo-dawstwie ~~ciągłe~~ (przynajmniej prakty-ka ~~nieco~~ wykształconych. Lecz ~~i to niedopowiadałoby jeszcze po trzebie.~~ i to niezapewniałoby jeszcze dobrego wymiaru sprawiedliwo-ści: ku temu potrzeba: aby w komplecie zawsze było więcej Sędziów ~~nominowanych~~, zwła-szcza w Sprawach o większej wartości, a rozpis każdemuF winien służyć, który wyższe-mu Sędziemu powinien być ode-słany. – Zapewne na to bę-dzie miana uwaga przy pro-jektowaniu Ustawy w art. 56 Sta. org. wzmiankowanej.

[z osób wyegzaminowanych, albo z Urzędników Sądowych którzy dymisyą lub emeryturę wcześniej wzięli,

F Sędziemu tak nominowanemu jako wybranemu

~~B — Artykuły 52 i 56 Stat. org. stanowią: że Jurisdykcye Sądo-wnicze dwóch pierwszych instancyj prócz z Sędziów nomi-nowanych składają się także z Sędziów obieranych przez Ra-dę Gubernijalną.~~

~~Przy projektowaniu Sądowni-ctwa cywilnego i karnego naj-niższego największą Massę ludzi interesującego, nie mo-~~

żna

168

~~żna zastanawiać się~~ nad literalnem ~~znaczeniem~~ brzmieniem tych wyrazów, ale raczej potrzeba rozpoznać ich ducha.

Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu 9tym i 10tym z d. 26 Marca 1842 (: T. 29 p. 299 :) rozwinęła już artykuł 67 a właści i 66 Statutu org. w ten sposób: że sądami całego kraju są:

1. Senat: do rozsądzania ~~spr~~ w ostatniej instancyi Spraw cywilnych o wartość nad r. s. 600, a ~~nych najważniejszych~~ nych o zbrodnie, najważniejsze.

2. ~~— Sąd appellacyjny sądem~~

~~2. Powierzchowności przede wszystko~~

2. ~~3~~ — Powierzchowność przede wszystkiem ~~zawsze~~ uderza i na nią także uwagę ~~zwrócić można~~ co do dotychczasowej nazwy ~~nazywa~~ ~~nia~~ sądów, zwrócić mo-

~~wyrażenie~~

żna

~~2. Artykuły 52: 56 Statutu~~

[dach ... działa... mowa...]

żna: nazwy bowiem zrozumiałemi być winny dla ludności mniej oświeconej jakiej jest większa liczba, oraz dla cudzoziemców, z którymi Kraj ~~te~~ dość liczne ma stosunki.

a. — „Sąd pokoju": — Sąd który rozsądza spory cywilne, karze przestępstwa; nie jest właściwie zwany Sądem Pokoju, gdy w sprawach ~~zgody nie st~~ tych stron nie pojednywa. — Sędzia pokoju, ~~pojednywacz~~ godzący pośrednictwem swoim strony; nie jest jako osoba Sądem, oraz ~~zwłaszcza~~ ~~bo~~ gdy nie sądzi; ale go-

Dzi: Właśnie w art. 60, 61 Stat. org. nie o Są-[dach pokoju, ale o Sędziach pokoju jest mowa.-

Właściwszą byłaby nazwa: „Sąd Powiatu N. ~~Okręgu N.~~ ~~albo Powiatu N.~~ Wydział ~~karny cywilny, pojednawczy, Wydział~~ cywilny, Wydział ~~karny~~ Karzący karny, Wydział hypoteczny.

~~b. — „Sąd Policyi poprawczej". — Wyżej jest w Kraju Ludu który z nazwy domyśla się rzeczy, niż osób wiedzących o różnicy kar: policyjnej, poprawczej i głównej. — Kar~~

b. — „Sąd Policyi poprawczej Wydziału N.": — Więcej jest w Kraju Ludu który z nazwy domyśla się rzeczy, niż osób wiedzących o różnicy kar: policyjnej, poprawczej i głównej. ~~Każdej Kary~~ Kara, czy przez Sędziego policyjnego, czy przez Sąd policyjny, czy przez Sąd policyi poprawczej, ~~postanowione ze~~ wyrokowa-

na

na, zawsze jest (z samej nawet i z teoryi i) nazwy Sądów, „policyjna", i tylko na stopnie podzielonej. — Każda kara, przez który kolwiek Sąd wyrokowana, ma za cel główny poprawę; a więc jest, poprawczą. — Chłopek najlepiej wie: z której jest Parafii i z którego Powiatu: dokąd do kościoła chodzi i dokąd podatki są oddawane. Włościanin z Powiatu Przasnyskiego wezwany na śledztwo przed Sąd policyi poprawczej Wydziału Pułtuskiego, zgubił mandat. Przypominał sobie: iż mu ~~czytano: albo~~ czytano: (o jakimeś Wydziale) o Sądzie: albo w Pułtusku albo w Przasnyszu... Radził się... Wszyscy odpowiedzieli: „nasz w Przasnyszu". Poszedł do Przasnysza, a [Sąd policyi popr. w Pułtusku czekał na niego] przepadł ~~sza~~.... — Sąd policyi poprawczej nie same kary poprawcze wyrokuje, zwłaszcza rozsądzając Sprawy z odwołania się od Wyroków Sądów i Sędziów policyjnych. — Zdaje się: iż właściwszaby była tego Sądu nazwa: — „Sąd ~~karny~~ karny Powiatów N.N."

[na żądanie

C. — Z podobnych (mniej) przyczyn mogła by...

]lone by... dopóki... ~~Szlache~~... ~~wany~~... Ziemia... być zap... Szlachecki...

być ~~nazwa~~ w miejsce: „Sąd Kryminalny Guberni N ~~N~~" nazwa: Sąd ~~karnego~~ karny Guberni N.

d. —— „Trybunał cywilny pierwszej instancyi". —— Wedle art. 1, 2, 3 i 4 Ukazu z d. 26 Marca 1842 |: T. 29 p. 399 :| Trybunał rozsądza sprawy: jedne w ostatniéj, drugie w drugiéj, trzecie w pierwszéj instancyi: a więc nazwa nieodpowiada rzeczy. Dosyćby było nazwy: „Trybunał ~~cywil-~~ ~~ny~~ Guberni N." — zwłaszcza gdy Trybunału karnego nie ma. —

e. —— „Kancellarya ziemiańska" — ~~Dopó-~~ ~~Dopóki~~ ~~ki~~ „Sąd Ziemski Gubernijalny" |: T. 4 p. 290 art. 3, 82, 93, 94 :| ~~podzielon był na Ziemie i Po-~~ —— Dopóki niektóre Prowincye Kraju podzielone były na Ziemie |: obwody :| dopóki były Ziemstwa, dopóki ~~Szlachcic nie mógł być zapozy-~~ ~~wany tylko przed~~ Ziemianin |: Szlachcic posessyonat :| nie mógł być zapozywany tylko przed Sąd Szlachecki, to jest ziemski; dopó- ~~więty, dob dopóty dopo~~ póty nazwy: „Sąd Ziemski", „Kancellarya Ziemiańska" odpowiadały rzeczy i były Ludowi oraz osobom zagranicznym ~~zrozu-~~ ~~miałe......~~ zrozumiałe...... ~~Teraz~~ Teraz, zdaje się

~~Artykuły 6 Ustawy o normal-~~ ~~nem rozgraniczeniu |: T. 4 p. 293 :| mó-~~ ~~wi o więcéj jak jednym Sądzie~~ ~~Ziemskim w Guberni;~~

niektórym: że ~~to są Instytucye~~ Kancellarya ziemiańska, ~~dt~~ tylko dla Ziemian, a przecież ~~Ją~~ są w nich interessa hypoteczne i niehypoteczne Nieruchomości miejskich, oraz osób wszelkiego stanu. Dotyczące. Przed jeden Sąd zapozywają się Szlach-

cic

~~17~~ 2

cie, Mieszczanin i Włościanin. Nazwy zatem dawne, nieodpowiadają porządkowi pó-źniej zaprowadzonemu. — Gdyby się zm

nito" nazwę: „Trybunał Gubernii" na nazwę: S
ziemski Gubernii" otworzyłoby się "Ludowi i
bom zagranicznym tu interessa miaszym pol
do różnych zapytań: gdyż do pierwsz

f. — „Sąd Grodzki". — „Gród" znaczy: „Miasto". Dawny Sąd Grodzki umieszczony był w miastach, gdzie były Zamki z więzami na Przestępców, pod zarządem Starosty Grodowego. („Judicium castrense Capitaneale".

[go nazwiska od lat dawnych a szczególniej od lat 39 wszyscy przywykli. Zresztą zmiana nazwy niewystawiałaby lepiej rzeczy.

3. — Plan Organizacyi Sądownictwa dotyczący się w końcu tego Tytułu (byłby może zdolnym usunąć wszelkie złe o jakiem się wyżej w niniejszym Tytule mówiło. Zastanowi się jednak potrzeba: czy się da, choćby z trudnościami wykonać: bo co do tr-dności, służy na uwagi (głównych zasad czyli Wstępu ad 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 14 powołać się.

4. — Artykuły 52 i 56 Stat. Org. stanowią: że Jurisdykcye Sądownicze dwóch pierwszych instancyj, prócz Sędziów mianowanych, składają się także z Sędziów obieranych przez Radę Gubernialną.

Przed 50 laty wybieralność Sędziów z pomiędzy Szlachty Possessyonatów: oszczędzała Skarbowi wydatki, gwarantowa

wy

wyimiar sprawiedliwości bezstronny. — Do urzędów bezpłatnych była konkurencya możnych: bo siostry były na czwartym groszu, podatki bagatelne, sól bezpłatna, lub mało płatna, była skrzynka sądowa, rolnictwo przy poddanych ludziach niekosztowne. Prócz tego młody który odebrał edukacyę, wstydził się być szlachcicem bez koperty, albo też chciał się uczciwie zasłużyć; [+ Nauka w Szkołach i Akademijach, albo częściej teoryczno-praktyczna co Palestrze Ziem~~skich i Trybunalskich~~skiej i Trybunalskiej, jednych Ustaw z Voluminów Legum w dwóch tylko językach; była łatwa: dlatego też trudno było znaleźć Obywatela, któryby Ustaw Sądowych i Administracyjnych nie znał; [F W wieku 19 zmieniły się okoliczności i opinija: Emulacya ostygła, lub ostyga: Materialne szczęście w całej Europie przeważa: Bez zapłaty za kadencyę, mało kto oddałby się pracy: Dla tego też ~~Ustawa~~ Uchwała o normalnem rozgraniczeniu z r. 1818 w art. 125 Sędziemu zjazdowemu Ziemskiemu czyli Trybunalskiemu dyet r. s. 1 kop. 80 dziennie przeznacza. [F — Mniej Wyborców i mniej Wybieralnych wyborowych. — Przez kraj przeszły różne Rządy, a każdy pozostawił po sobie potrzebę uczenia się Ustaw i języka jego: co wiele lat jeszcze potrwa, gdy po ustaniu od 40 lat

Rzą

[+ lub chciał się służbą cywilną acz bezpłatną, od służby wojskowej, jedynie szlachtę jak gwardyę ruchomą głównie ciążącej; uwolnić. —

[F jak teraz trudno znaleźć, którzyby znał.

[F Podobnie Władze Towarzystwa kred. za kadencyę płacą.

Rządu Pruskiego, Ustawy i Archiwa po-Pruskie jeszcze często są w użyciu. Nauka Ustaw różnych Narodów i nawet po tak ~~dawnym~~ dawno umarłym Rzeczypospolitej stała się w tym kraju więcej, niż we wszystkich innych, mozolniejszą, a kilka językami utrudnioną: dla zbyt wielu nawet nieprzystępną z powodu to bywa języka, to braku lub niemożności skompletowania Bibliothеki prawniczej, Urzędnikowi Sądowemu potrzebnej. ~~Kost~~ Koszta całej kompletnej Bibliotheki prawniczej tak są wielkie, że nawet fundusz na extraordinaria Sądów i Magistratur administracyjnych na jej skompletowanie nie wydostarcza, a więc Aplikanci i tu źródła ~~Nau~~ do nauczania się nie mają.–

Wynika z tego: że naczas Sędzia wybrany nie mógłby być dobrym, gdyby nie był wybranym z Kandydatów w Ustawodawstwie przynajmniej praktyką wykształconych ✝[Lecz i to nie zapewniałoby jeszcze dobrego wymiaru Sprawiedliwości: Ku temu potrzeba: aby w komplecie było więcej Sędziów nominowanych z osób wyegzaminowanych z Ustaw obowiązujących, i w praktyce ~~albo z Urzędników Sądo~~

z dłużej

[albo z Urzędników Sądowych, lub administracyjno-sądowych i Sądowo-administracyjnych, którzy dymisyą lub emeryturę ✝ którąby otrzymać można wzięli a siły jeszcze niezupełnie stargane ~~mg mg~~ mają.–

z dłuższych doświadczeń biegłych, Sądowych, lub administracyjno-sądowych i sądowo-administracyjnych, którzy dymissyą lub emeryturę wcześniej wzięli a siły jeszcze niezupełnie stergane mają, — zwłaszcza do spraw, czy małej czy wyższej wartości, ale trudniejszych. Rozpis każdemu Sędziemu tak nominowanemu jako i wybranemu (i w każdym Sądzie) winien służyć, który po appellacyi wyższemu Sądowi powinien być odesłany. [Zapewne na to wszystko będzie miana uwaga przy projektowaniu Ustawy w art. 56 stat. org. wzmiankowanej. — W rządnym kra[

[Dobra jest wyższość ponętny prawdziwie osobami prawdziwie na Sędziów ukształconemi: a że takich bywa mniej; zatem częściej mniejszość może mieć racye.

[jak każdy postępować winien, oraz regulować swoje interessa podług Ustaw, a nie zaś podług dowolności. Podług Ustaw tylko może każdy przewidywać ze swemi interessami skutki swego działania. Sędzia zatem powinien czy to karać, czy to rozsądzać podług Ustaw, nie zaś podług swego: „widzi mi się". Inaczej Ustawy nie miałyby powagi, byłaby ponęta do intryg, poczucia się obywateli, nieukontentowania powszechnego. — Na Sędziów wybranych płatnych byłaby za kadencye byłaby konkurencya jak na Członków Rad szczegółowych Władz Towarzystwa Kred. Na niepłatnych nie byłoby: tak jak do Rad opiekuńczych zakładów dobroczynnych powiatowych i do Dozorów Parafialnych nie ma. Kto chce pozyskać Urząd Obywatelski płatny winien wprzód okazać że był Urzędnikiem Obywatelskim niepłatnym i czynnym. Na urzędzie niepłatnym można nabyć niejakiej wprawy i przynajmniej niektóre Ustawy zgłębić które i na innych Urzędach płatnych są potrzebne. Z resztą do Urzędu płatnego nie tylko zdatności, ale i zasługi potrzeba. Godniejsze to kwalifikacye niż kreski wyproszone od miernoważnych. —

5. — Warunkom tym łatwiej zadosyć uczynić co do Sądów wyższych Sądów dwóch pierwszych instancyj uczynić co do Jurisdykcyj sądowniczych dwóch średnich pierwszych instancyj o których w art. 52 Stat. org. jest mowa: to jest w 63, 65, 166 Stat. org. jest mowa, mających Sędziów nominowanych, jest mowa, to jest co do Sądów: Zjazdowych cywilno-karnych czyli Okręgowych lub Powiatowych, Ziemskich czyli Trybunałów, i Grodzkich czyli poprawczych: Nie jest w tych gdyż te Sądy właściwie stanowią w Statucie org. dwie pierwsze instancye cywilne i karne w Statucie wzmiankowane z art. 1. stat. org. zgodnie. Lecz co do Sądów najniższych w których nie ma Sędziów nominowanych, zachodzi trudność, którą usunąć z dobrem sprawiedliwości, jednej z podstaw szczęścia kraju, potrzeba.

6. — Nie wyjął Statut org. w art. 62 zamiaru: aby „Sędziowie Cywilni i Policyjni w każdém wiejskie i miejskim Gminie wiejskiej" byli albo przez najwyższą władzę nominowanemi, albo wybie

bye

17

bjeranemi /: bo co do mianowania ~~tak~~ tak wjelkiej liczby w całym kraju Sędziów cywilnych i Policyjnych nie możnaby było artykułu 56 stat. org z uwagi na wyzokość nominacyi, zgodnie wykonywać; a co do wybierania artykuł 52 Stat. org. nie mógłby być ~~dob~~ z dobrem sprawjedliwości wykonywanym, gdy Rada Gubernijalna tak wjelkiej ilości kandydatów na tych Sędziów znaćby cała nie mogła, a wybór przez jednego członka ~~był~~ choćby i znającego Kandydata mógłby być zawodnym.

przez Radę Gubernijalną

Obywatele w jednym powjecie wjęcej się znać mogą: lecz znać się w całej Gubernii wszyscy nigdy nie mogą. /: Rady powjatowej wybór byłby zasadniejszym niż Rady Gubernijalnej :/

— Artykuł rzeczony 62 w zwjązku z art. 1 i 69 Stat. org. mówi wjęc o Sędziach cywilnych i Policyjnych mniejskich i wjejski z urzędu, to jest ~~o Bu~~ o Prezydentach, Burmistrzach i Wójtach zgodnie z art. 16 Dekr. Król. z d. 26 Lipca 1810 /: T. 2 p. ~~24~~ 300 :/ i art. 64 i 73 Postan. 3 Lutego 1816 /: T. 2 p. 61 :/. ~~tach zgodnie z art. 64, 73 Postanowjenia z d 3 Lutego 1816 /: T. 2 p. 61~~ Sędziowje ci co do Spraw policyjnych są czynnemi: co zaś do Spraw cywilnych czynnemi być nie mogą, gdy istnieje zakaz z zacytowanego dopjero artykułu 16, a nierozwinięcia art. 64 i 73.

7. ~~Już~~ Nie mówi artykuł 62 stat. org. „przeznacza się Sędzia cywilny i Policyjny w każdem „mjeście i Gminie wjejskiej:" ale mówi: „przeznaczają się Sędziowje cywilni i Policyjni „w każdem mjeście i Gminie wjejskiej". A wjęc każde mniasto i każda Gmina wjejska ~~może~~ ~~powinna~~ może mjeć Sędziów cywilnych i Sędziów policyjnych. ~~Gdy już jest w każdem mjeście i w każdej~~ Gdy Nie chciał Statut organiczny powjerzać wy- ~~nie Sędzia~~

mja

100

njarn sprawjedliwości w ręce jednej osoby dla unikania skutków o jakich się wyżej ad XII nadmieniło.

8\. — Do składu Sądu Okręgu Parafijalnego, oraz do składu Sądu Gminy wiejskiej i Sądu Gminy miasta, są już Sędziowie z urzędu: Prezydent, Burmistrz, Wójci: prezentują oni Sędziów nianowanych. Idzie więc jeszcze o wyżej Sędziów do kompletu tych Sądów. Jest o tem mowa w Tyt. VIII i IX.

Bezwarunkowo stanowi art. 56 Statutu org. że Jurisdykcye Sądownicze, prócz Sędziów nominowanych, składają się „z Sędziów obieranych porządkiem przepisanym „w osobnej na to Ustawie". Co do Sędziów objeranych do Sądów średnich, jest już zasada w art. 52 jak się dopjero ad 5. mówiło. Co zaś do Sędziów objeranych do Sądów niższych, Ustawa potrzebna.

Podług art. 41 Stat. org. zarząd miast ma być poruczony Zwierzchności przez Zgromadzenia miejskie objeranej. Toż samo Zgromadzenie wybierać może członków: do Sądu Rewiru miasta, i do Sądu miasta, i do Sądu Okręgu Parafi-jalnego jak w Tyt. IX. ad A projektuje się.

Ponieważ wsie zasługują na dopuszczenie ich do podobnych prerogatiw, zatem Ojcowie Familij wsi mogą wybierać Kandydatów

spo-

sposobem starożytnym na Sołtysa i Ławników, a ci będą Członkami: Sądu wiejskiego i Sądu Gminy. Do Sądu ~~zaś~~ (Okręgowego) Parafijalnego wybierać mogą Członków z Kandydatów Sołtysi i Właściciele gruntu, jak o tem ~~w Tyt. VII i IX mowa: w ogólności~~ wyżej ~~w~~ i w szczegól-

~~co do Tyt VII VIII, IX VII, VIII, i IX i w szczegól~~ ności co do Tyt ~~VII i IX~~ VI, VII i IX mowa.

Przepisy tych Wyborów ~~po przyjęciu~~ na wypadek

9. Statut organiczny nie zamknął w ścisłych szrankach postępowości. Chciał ulepszeń, przewidywał: ~~iż~~ że ich potrzeba zajść może, i dla tego w Art. 68 ~~zaś~~ postanowił rozwijanie i dopełnianie Przepisów w nim zawartych stosownie do potrzeby. Korzystając na dobro kraju z przezornej Woli, nie można się wyjść w projektowaniu [inném literalnością Statutu, ale się trzymać jego ducha sprawienia lepszych skutków z lepszej Organizacji Sądownictwa, tak, aby wszystkie Klasy mieszkańców miały do niego przystęp dogodny, którego ~~dziś~~ na teraz w sprawach drobnych cywilnych ~~jakich~~ jest ~~więcej~~ więcej, są ~~pozbawione~~ od lat 50 pozbawione, a i aby przestępstwa mniejsze ~~bezkarnie~~ po 50 letniej bezkarności, znowu swe karanie ku poprawie ~~ta~~ psujących się stopniowo obyczajów, odzyskały.

10. Odbywało się Sądownictwo ~~cywilne i karne~~ pół wieku podług Systematu zachodniego, który chce: aby i Sprawy najdrobniejsze wy-

wil.

[Dla przyjęcia niniejszego Projektu byłyby potrzebne, w których ~~co~~ uwaga na art. 76 Postan. 3 Lut. 1816 (: T. 2. p. 65:) mianą być powinna. Wyborcy ~~pomijać nie mogą spuszczać z uwagi: że potrzeba Sędziujących których by~~ takich na Sędziujących wybierać sumiennie winni, którzy by nie byli: ~~non~~ in ~~consuetut~~ consuetudine nec in necessitate frangere ~~Legem~~ Legem. ~~Proszący o krzesło się~~ Nie powinien nikt starać się o krzesło: proszący o takowe powinien być proszonym o ~~zap~~ włożenie sumiennie kary r. s. 1 do Skarbony ubogich.

[wątpliwością, a nawet innem brzmieniem i

wilne i karne, sądzone były (z obszernych pism) przez uczonych. Zaliż tego skutki? z samowolności! narzekanie na brak przystępu do uzyskania sprawiedliwości, zemsta! ..... bezkarność małych przestępstw z których się rodzą większe! bo jakżeby wiele potrzeba było Sędziów uczonych płatnych, do rozsądzania spraw cywilnych i karnych najdrobniejszych! które dziś nierozsądzone, najgorszemi dla kraju skutkami są zastępowane! — Trzeba powrócić z ulepszeniem do tego, co było przed 50 laty: aby postępująca progressya występków i zbrodni odkrytych i nieodkrytych, powoli wsteczny obrót brała, a narzekania Ludu na niedogodne i kosztowne szukanie sprawiedliwości, ustały.

Ustawodawstwo, jest zbiorem rozsądku wieków. Prawodawcę rozsądny zgodzi się z przepisem Ustaw, chociaż ich nie czytał. Tak się zdarzało i zdarzać będzie w Sądach wiejskich. Zgłębia one czystym naturalnym rozumem nauką nierozumnie jakiemi albo nierozumianemi niezepsutym, jaki pomiędzy włościanami często się natrafia, i osądzą często z zadowolnieniem stron obudwóch i doprowadzą je do zgody, odwiodą od mściwości, czego uczeni uczynić nie zdołaliby: owszem z jednego Processu powstałoby często kilka, trwinę stronom obudwom przynosząc. — Jeżeli Sąd niższy nie zgodzi się z Ustawami, a na wyroku jego strona nie poprzestała, poprawi Sąd wyższy. W najmniejszych sprawach jest III-cia instancya w Sądzie Okręgu Parafialnym mającym z kwalifikacyą Sądową: z Prezydującego, Sędziego na Kadencye zjeżdżającego i Zastępcy wyp. nego Wójtów.

11. W przepisywaniu postępowania dla najniższych Sądów cywilnych i karnych po wsiach i miastach [instruowania na piśmie i do] Najlepiejby było korzystać z ulepszeniem ze starożytnych tu doświadczonych z dobrym skutkiem Ustaw i zwyczaj

można brać wzory z cudzoziemszczyzny, ale z największemi przezornościami: bo ona zniewalała przez lat 50 powiększać więzienia, bez jakich się kilka wieków poprzednich, obeszło.

czajów. Sprawy między niemądremi zachodzące, niekoniecznie potrzebują Sędziów ~~mądrych~~ uczonych. Dla nich co krótsze to lepsze i Wyrok równych, milszy. Sądy niższe ~~przy rozsądzaniu~~ winny dawać reflexye uczące, obyczaje prostujące, którychby i dzieci słuchać, zwłaszcza w sprawach nienagłych, w niedzielę załatwianych; mogły.

Urząd wiejski porządkowy i Sądy najniższe na wsiach i miasteczkach, nie mogą pisać bez skarcenia, lub przynajmniej zawstydzenia, prze-~~stępstw, gdzie to~~ stępstw żadnych: bo to dla przestrogi i nauki innych, a szczególniej młodych, jest potrzebne.

12. Niewiadomy Kodex karny jaki ma być wprowadzony. Ustawodawstwo powinno tak Lud prowadzić jak Ojciec dzieci, to jest, z łagodną karnością. Jeżeli przepisy policyjne będą ~~za ostre, będzie~~ łagodne będzie karność i stąd dobre skutki. Jeżeli za ostre, będzie bezkarność i złe skutki: bo sumienie ~~każdem~~ sądzących i słuchających Wyroku, trudno przekształcić.

~~Czytać Projekt: Tyt. VII fol. 31~~

Tabella Sądów i wysokości ich attrybucyi

I Sądownictwo cywilne:

Na wsiach	W miastach	Zasady attrybucyi
1. Sąd wsi N.	Sąd Reviru N. miasta N.	Instancya 1sza
2. Sąd Gminy wiejskiej N.	Sąd Gminy miasta N.	a) 1. 2. do 15 r. s.
Wspólne		
3. Sąd Okręgu Parafii N.		b) 1. 2. 3. od 15 do 75 r. s. inclusive
4. Sąd Powiatu N. Wydział Cywilny		c) 1. 2. 3. od 75 do 300 r. s. [Lepiejby było od 75 do 600]
5 Trybunał Gubernii N.		d) 1. 2. 3. od 300 do 600 r. s. 1200 [Lepiejby było od 600 do 1500]
6 Sąd appellacyjny Królestwa Wydz. Cyw.		e) 1. 2. 3. od 600 r. s. 1200 [Lepiejby było nad 1500 r. s.]
7 Departament IX Rządzącego Senatu		3.

II Sądownictwo karne:

Na wsiach	W miastach	zasady attrybucyi
1. Sąd wsi N.	Sąd Reviru N. miasta N.	Instancya 1sza
2. Sąd Gminy wiejskiej N.	Sąd Gminy miasta N.	a) 1. 2. Przewinienia policyjne najmniejsze
wspólne:		
3. Sąd Okręgu Parafii N.		b) 1. 2. 3. Przewinienia policyjne wyższe
4. Sąd Powiatu N. Wydział karny		c) 1. 2. 3. Przewinienia policyjne najwyższe
5 Sąd karny Powiatów N. N.		d) 1. 2. 3. Występki mniejsze
6 Sąd karny Gubernii N.		e) 1. 2. 3. Występki wyższe i zbrodnie mniejsze
7 Sąd appellacyjny Królestwa Wydz. Karny		f) 1. 2. 3. Występki najwyższe i zbrodnie wyższe
8 Departament X Rządzącego Senatu		3.

103

Tytuł VII

O Sołtysach i Ławnikach

N°1. art 80

W każdej wsi łącznie z drobnemi osadami do niej należącemi, Ojcowie Familij rolni i nierolni wszelkich wyznań, z wyłączeniem przekonanych Wyrokami nałogowych pijaków, w miesiącu Lipcu, w dzień święta po południu, w własnej wsi, w obecności całej Gromady, pod przewodnictwem X Proboszcza albo Zastępcy współczesnego Wójtów Parafii, który odczyta obowiązki w krótkości spisane, Sołtysa i Ławników, z dodaniem stosownej nauki, wybiorą większością głosów, po dwóch Kandydatów: na Sołtysa, Ławnika 1go i Ławnika 2go na których rozsądku i cnocie w obowiązkach ich Policyjnych, i Sądowych i innych najwięcej polegać mogą. Umiejący czytać i pisać, a będący dobrego prowadzenia się, mają pierwszeństwo do Kandydacyi. Ławnicy bliżsi są w kandydacyi na Sołtysa.

Wójt Gminy, z Kandydatów sobie z innymi i narwiśi wypisanych, jednego na każdą posadę potwierdza.

[o zbrodni i występki oraz o kradzież chociażby mniejszej wagi, także

[i starszych dzieci, a bez obecności swego Wójta Gminy, i Pana

[moralnej dla wyborców i wybieralnych;

[lub jego Pełnomocnik

~~183~~

dza ~~je~~ i Nominacya [Zaczem przy ~~ogólnem~~ współnem Wójtów Okręgu ~~Gminy~~ Parafii oddaje, który, w obecno ~~zwołanej~~ ści Gromady jak wyżej zebranej ~~Gromady jak wyżej, w jej obecności~~

[na druku ku temu z wyszczególnieniem obowiązków ~~przygotowanym~~ przysposobionym, wygotowaną,

~~przysięgę od nijanowanych odczytawszy: jakie są obowiązki Soł-tysa i Ławników~~, przysięgę na rot przepisaną ~~naturze~~ wsi właściwą ~~pr przepisane~~ od nich odbierze i Nominacye im podoręcza, a ~~zebra~~ ~~nej~~ Gromadzie odczyta, pod potrze-bę i obowiązek posłuszeństwa Zwierzchności wiejskiej [oraz uprzedzi i ostrzeże: jakie są Ustawami ~~Prawem~~ przepi-sane kary za nieuszanowanie, nieległość i nieposłuszeństwo

[dworskiej i Rządowej

każdej Zwierzchności. [— Artykuł 16 Postano-wienia z d. 30 Maja 1818 r. |: T. 6. p. 40: | w swoj-ej ustaje. 2

[Odczyta oraz przepisy karne policyjne i inne.

art. 81

Do jednego Sołtysa najmniej trzech Ławników być ~~Gdy wieś składa się wyżej jak~~ z 16 ~~14~~ dymów ~~mogą~~ będą ~~być~~ wybrani Kan-dydaci na Ławnika 4^ty^ 5^ty^ i t. d tak aby na dymów około 5 był jeden Ła-wnik.

3

art. 82

Gdy Sołtys z Ławnikami mają pod dozorem dymów do 10 włącznie, okres ich urzędowania ~~ich~~ będzie 4 letni, gdy do 20 włącznie 3 letni, gdy do 30 stu 2 letni, gdy nad 30, roczny. — Wysłużo-ny może być Kandydatem na okres następny. art. 83 Sołtys i Ławnicy nieulegają karności [~~domowej~~ 4 art. 84

[dominialnej.

Lubo Sołtys i Ławnicy wyborem do sprawowania obowiązków zaszczyceni, są obowiązani pełnić takowe, jak i Wój-ci ~~bez płat~~ bez wynagrodzenia; je

~~art.~~

Znakże Sołtys przez czas swego Sołectwa:

1. Wolny jest od odbywania pańszczyzny sprzężajnej i pieszej dziennej w naturze, jeżeli sobie tego życzy. W takim wypadku opłacać będzie pańszczyznę czynszem jaki jest zwyczajny w okolicy.

2. Wolny jest od odrabiania szarwarku drogowego sprzężajnego ~~lub~~ i pieszego przy traktach i drogach.

3. Odbiera ~~będzie~~ z Kasy Gmin ~~ny ogólnej~~ wiejskich Okręgu parafialnego rocznie wynagrodzenia ~~po kop. 5 od~~ ~~dodatkowego~~ ~~dodatku wynagr.~~ ~~za 1 z każde~~ od każdego dymu jaki ma ~~wspólnie~~ ze ~~swemi~~ Ławnikami pod swoim ogólnym dozorem, po kop. 5.

4. Mieszkający Sołtys we wsi do której bór należy, dostaje bezpłatnie drzewa opałowego tyle ile do jednego komina i jednego pieca rocznie potrzeba. W urządzeniu wszakże ognisk małej ilości drzewa potrzebujących do woli drzewo asygnującego zastosować się jest obowiązany.

Ławnik odbiera z tejże Kasy rocznie wynagrodzenia od każdego dymu jaki ma pod swoim szczególnym dozorem po kop. 5.

Z a mianowicie w dobrach tego rodzaju w jakich on znajduje się, co na wypadek sporu, Rada Wójtowska z dobraniem do swego kompletu dwóch sołtysów, urządzi.

6 art. 85

Wynagrodzenia Sołtysa i Ławników w ~~art.~~ artykule poprzedzającym oznaczone, po wymurowaniu Domu administracyjno-sądowego ~~Okręgu~~ Gmin Okręgu ~~Gminy~~ ~~wiejskiej~~ Parafialnego ~~ogólnej~~ będą podwojone, a po wymurowaniu Magazynu zbożowego ~~zasobowego~~, potrojone.

7 art. 86

Sołtys ~~i Ławnicy~~ zostaje w przedmiotach administracyjnych i policyjnych pod rozkazami swego Wójta a głównie pod rozkazami ~~Z~~ ogólnie Zwierzch przy wspólnego ~~ogólnego~~ Wójtów, ~~którego~~

~~185~~

8 art. 87

Ławnicy zostają pod rozkazami ~~rozk~~ ~~dyspozy~~ ~~cyą~~ Sołtysa, pełnią swoje i dopo~~magają~~ magają jemu w jego obowiązkach administracyjnych i policyjnych. Ławnik ~~1szy~~ zastępuje Sołtysa i jest jego następcą z Prawa, aż do nowego wyboru i nominacyi.

9 art. 88

Sołtys i Ławnik nie sprawujący obowiązków swych administracyjnych, Policyjnych i Sądowych z rzetelnością, rozsądkiem i godnością, przeciw któremu zanoszone są słuszne skargi, gdyby napomnienia, pouczenia nie skutkowały, złożonym być może z urzędu przez Radę Wójtowską, po dobrem rozważeniu jego czynów. W takim wypadku inny wedle art. ~~44~~ 80 wybranym będzie, tymczasowego zaś Zastępca współny ~~ogólny~~ Wójtów postanowi.

~~T. VII. N. 1~~

10 art. 89

Obowiązki Sołtysa i Ławników administracyjne i policyjne będą proste wykonawcze rozkazów ~~Wójta~~ Zastępcy współnego ~~ogólnego~~ Wójtów na zasadzie Ustawy ustnie lub na piśmie wydawanych. Obowiązki jednak ~~stał~~ takowe stałe, zwykłe, będą opisane Instrukcyami drukowanemi i im doręczonemi.

11 art. 90.

We wsiach cząstkowych właścicieli szlacheckich (w miejscu Sołtysa i Ławników będą Burgrabja i Podburgrabjowie.

Czytać Zasady. ~~W szczególności 1mo to do Tyt. VII pol. 73.~~

9. ad 7.

5

Zasady i usprawiedliwienie

~~powierzony Zwierzchności przez Zgromadzenia miejskie obieranej; nie~~

~~W szczególności:~~

~~Zasady~~ I^mo Co do Tyt. VII ~~O Sołtysach i Ławnikach~~:

O Sołtysach i Ławnikach.

1. Gdy ~~art. 2~~ wedle art. 41 Statutu org. zarząd wsiami ma być powierzony Zwierzchności przez Zgromadzenia miejskie obieranej; nie ma powodu odmawiać wsiom, aby także sobie Sołtysów i Ławników wybierały, skoro to dla dobra kraju ~~jak wyżej~~ jest niezodzownem. Na Sołtysa i Ławników potrzeba ludzi powagą i cnotą celujących: właśnie sąsiedzi znają ich lepiej, niż ich znają Wójci lub Panowie ~~zacz~~ oraz odległe zamieszkali, albo Zastępca wspólny Wójtów Gmin świeżo przybyły lub zmieniony. Wybór ze zdania Ekonoma .... nie zawsze mógłby być trafny. Wybór przez Ojców familii zdaje się ~~najst~~ najstosowniejszym, najwięcej różnym celom Urzędu wiejskiego odpowiadającym. Członkowie Urzędu (wiejskiego porządkowo-obyczajowego) obrani zaufaniem, korzystniej wpływają na obyczaje, ich decyzye czy porządkowe ~~nietracyjne~~ czy sądowe milsze. – Jeże-[li postępują lub sądzą ~~złe wybie~~ źle ~~zasiany~~ i zrządzają szkody, Wyborcy sami sobie przypisują winę że takich wybrali, szkody przez nich zrządzone wynagradzają lub sami ponoszą. Przeciwnie mianujący bez Kandydacyi odpowiedzialnym jest subsidiarnie za mianowanego z mocy stałej zasady art. 1382 i nast. KC.

Podług art. 16 Postan. 30 Maja 1818 (: T. 6. p. 34 :) ilość Sołtysów w jednej wsi była nieograniczona: bo też istotnie w wielkiej wsi dla jednego Sołtysa znającego swe obowiązki i czynnego, byłoby zaciężko, za wieleby się od swych obowiązków prywatnych odrywał. Lecz ~~zazwyczaj~~ częściej Wójci chociaż w wielkiej wsi

wsi jednego Sołtysa stano[...]
bo gdyby ich było więcej jak [...]
byłyby często między nimi [...]
liczne służbie administracy[...]
szkodliwe. Stosowniej jest do[...]
Sołtysowi potrzebną ilość Ł[...]
ków, do pomocy w służbie a[...]
~~nistra~~ policyjnej zwłaszcza g[...]
ci i do służby sądowniczej [...]
nych są potrzebni.—

Gdy wyborca być nie [...]
że karą hańbiącą skazany [...]
lub pijak, inni strzedz się będą [...]
aby prawa wybierania i wybier[...]
ności nie utracili. To i [...]
dzieciach wrażenia t[...]
te robić będzie. ~~Te~~

Jak są różne ~~rodzaje~~
~~dóbr~~ rodzaje wsiów, jako to
Rządowe, prywatne, duchow[...]
donacyjne, pańszczyźniane,
czynszowe ... tak też ró[...]
roty przysięgi dla Sołty[...]
i Ławników być powinny[...]
wszelako Rota mogłaby [...]
wjadać tej trafnej jaka była
przed 50 laty, o której więcej [...]
pod tytułem „W ogólności" ad II ~~...~~ i w §fie 2
~~w~~ Ordynacyi powiedziano.

~~Te robić będzie.~~ –

2. ~~11~~ ~~do art. 27, 28.~~ – Potrzeba karakter urzędowy Sołtysa i Ławników uczynić poważniejszym i powabniejszym, a mniej zatrudnienia wymagającym.

3. ~~12~~ ~~do art. 29.~~ – Prócz zasady ad 2. potrzeba ~~Prawem~~ obwarować: aby służba ~~a nie była~~ na moment nie była opuszczona.

4. ~~13~~ ~~do art. 30.~~ – W służbie sądowej rozkazy sprzeciwiałyby się niepodległości sumienia.

5. ~~14~~ ~~do art. 31.~~ Nie można ~~tego ważnego~~ składania z urzędów Sołtysa i Ławników jako ważnego ~~przedmiotu~~ w stosunku uczucia, ażby prostego człowieka, przedmiotu, powierzać Wójtowi lub Zastępcy wójtnemu ~~wójtow~~ ciągłe stosunki z nimi mającym. ~~nemu.~~ To interessowność, to namiętność, ~~jednej o~~ to uprzedzenie jednej osoby; mogłaby wyrządzać niesprawiedliwość, ~~i oso~~ powodować do zemsty. Najsprawiedliwsza nawet ~~decyzya nie zachodziłaby~~ wet jednego z tych decyzya niezadowolniałaby Oskarżonego i Ludu: stosowniej ich ochroni Rada Wójtowska od nieukontentowania. Potrzebaby nawet zgłębić to: żeby nie wypadało w podobnych wypadkach przyzywać na Radę Wójtowską innych Sołtysów.

~~189~~

~~15 do art. Nie można tego uważać dobrem że Sołtys~~

6. ~~15 do art.~~ Sołtys i Ławnicy powinni mieć (jaknajkrótszą) instrukcyą drukowaną swoich obowiązków stałych zwykłych bo niepodobna aby zawsze z zapytaniami chodzili do ~~Wójta~~ zastępcy wspólnego Wójtów (zwierzchnika w tej wsi niezamieszkałego. Gdy czytać nie umieją mogą mieć odczytywaną ~~we dworze~~ przez Officyalistów Dworskich przez Organistę ~~i t.~~ i t. d. co znajomość przepisów będzie rozszerzać między czytającemi, słuchającemi i mówiącemi.

Czyt

7. Nie można nieuznać potrzeby wskrzeszenia dla dobra Kraju Urzędów wiejskich z ich udoskonaleniem. Ich obowiązki podobnie jak przed 50 laty będą: ~~ad~~ policyjne, administracyjne, Obyczajowe, (porządkowe) opiekuńcze oraz sądowe karne i cywilne. Wszystkie wymagają powagi i zaufania, które tylko przez wybory osiągnięte być mogą. Instrukcya do urządzenia i oczynszowania Włościan w dobrach najmiłościwiej darowanych z d. 23 Maja / 4 Czerw. 184. w art. 17 ad c mówi o Sołtysie obranym jednostajność jest potrzebna.

~~Czytać Projekt. Tytuł VIII ad 4. fol. 33.~~

Tytuł VIII.

O zapobjeganiu ubóstwu i przestępstwom.

A. – O Urzędzie ~~wiejskim~~ porządkowym ~~oraz~~ o Kasie i Magazynie zbożowym wiejskich.

art. 91.

~~Burgrabja ze swemi Podburgrabimi albo~~ Sołtys ze swymi Ławnikami, składa Urząd ~~porządkowy~~ wsi z przyległościami drobnemi do niej należącemi nad którymi Sołtys ma dozór.

~~Sołtys ze swemi Ławnikami~~

~~Sołtys i najmniej dwóch jego Ławników~~ składają Urząd porządkowy wsi z przyległościami drobnemi do niej należącemi.

art.

Urząd porządkowy wiejski ~~działa wspólnie~~ większością głosów decyduje, lub w swych obowiązkach działa wspólnie.

~~art.~~

~~Obowiązki Urzędu wiejskiego są następujące~~

art.

Do Urzędu wiejskiego należy:

1. zarządzać porządek wiejski gospodarski ~~1. Porządku wiejskiego dogl.~~ gospodarskiego ku wspólnemu dobru doglądać

2. Napominać każdego mieszkańca aby się dobrze rządził, w gospodarstwie nie upadał i obmyślać ku temu środki zaradcze.

3 ~~Składkę pieniężną~~

~~Urząd wiejski obyczajowy~~

~~wiejski porządkowy obyczajowy~~

~~jeśli szlachty, nazywać się będą: Burgrabja i Podburgrabjowie.~~

~~141~~

Z art. 92

Celem zapobiegania zubożeniu się mieszkańców: dla pożyczania (na żywność lub) narzędzi zapomogi, dla ratowania podupadłych przez nieszczęśliwe bez własnej winy przypadki, a zwłaszcza wdów i sierot zubożonych, wsparciem w chorobie lub, tudzież na wspólne potrzeby wsi konieczne podczas nieurodzaju i na wypadek głodu oraz innych nieszczęśliwych wypadków, nakoniec na nakłady korzyść dla wszystkich mieszkańców wsi przynieść mające, jako to na osuszenie pól i łąk włościańskich i t. p., będzie utrzymywaną przez Urząd wiejski Kasa wiejska w miejscu zamieszkania Wójtów Obrębu Parafii. — Wpływy do niej będą:

1. ze składek pieniężnych wnoszonych przez mieszkańców
2. z kar porządkowych przez Sąd wsi tejże od Kop. 1 do Kop. 60 wyrokowanych.
3. z części kar wedle art. 324, 326
4. z opłat dobrowolnych (: zachęcanych :) od służących dworskich i wiejskich na fundusz opłaty kosztów kuracyjnych w Szpitalu.
5. z ofiar właściciela lub Posiadacza wsi
6. ze skarbony na rzecz Kasy tejże u Sołtysa będącej

Z art. 93

W tych samych celach każda wieś z przyległościami drobnemi jak wyżej, zboża zaś w Magazynie obrębu wiejskiej Parafii[illegible]

Kon[illegible]

~~Tyt. XIII № 1. 3.~~

~~Komorę~~ lub Komory ~~swe~~ swą 922 XI. 108

~~Komorę zasobową, do której zsepki~~
komory lub Komorę swą, do której ~~będą~~
zsepki będą:
~~1. Że zsepek corocznie przez~~
~~wyjeżdżaniców~~
1. że składek w zbożu corocznie przez wyjszchaniców zsepowanych,
2. z ofiar w zbożu od Właściciela wsi.

4 art. 94

~~Skrzynka~~ Kassa ~~wsi~~ ~~kassowa~~ i ~~Komora~~ Magazyn zbożowy ~~zasobowa~~ wsi ~~albo wsiowa~~, będą pod kluczami: Sołtysa, Ławnika i Zastępcy współnego ~~ogólnego~~ Wójtów, który utrzymywać będzie Regestra ~~kontrolle~~ wpływów i wydatków, a za to [corocznie po dniu 1 ~~miesiąca~~ Lipca odbierze z Kassy i z Magazynu 5 procent czyli dwudzie[

[i za całe zatrudnienie

[stęż części przychodu brutto do Kassy i do Magazynu w roku upłynionego ~~nastąpionego~~ ~~w roku~~ nastąpionego, co jednak do Pozostałości ~~Remanentów~~ z Roku zeszłego nie ściąga się. — Odbiór ten procentu nastąpi w Obecności Urzędu wiejskiego i Właściciela wsi lub przez niego umocowanego, po uczynieniu zadosyć art. 104, 106.

~~Art. VIII A. 14, 16.~~

~~Przy to ilości osób do zgłoszenia wyja... czy~~

5 art. 95

Urząd ~~wiejskiego wsi~~ ~~wiejski~~ ~~wspólne~~, Ławnie z Zastępcą współnym ~~ogólnym~~ Wójtów, po naradzeniu się ~~na mniej~~ ~~sza~~ corocznie na mniejszem z wszystkiemi Ojcami Familij wsi, albo ich większością ułoży: podług jakiej zasady ~~i jak~~ i po ile kto ma dać składki w pieniądzach i zbożu [~~I wspo... swego dochodu. Jeden~~ egzemplarz ~~Rozkładu~~ składek ułożonych będzie u Sołtysa, drugi u Zastępcy współnego ~~ogólnego~~ Wójtów.

[Podług decyzyi większości Zastępca współny Wójtów sporządzi Rozkład którego jeden

148

art. 96

Właściciel wsi lub jego Zastępca proszonym będzie przez Urząd porządkowy wiejski: aby na obu Rozkładach zapisał: ile w pieniądzach i zbożu składki offiaruje.

art. 97

Urząd porządkowy wiejski w komplecie najmniej trzech wspólnie składki w pieniądzach i zbożu w czasach najdogodniejszych dla uiszczających się odbiera i pod kluczem jak wyżej wnosi. — Uiszczenie na Rozkładach będzie zanotowane.

obchodzące dłużnych

i Zastępca współny Wójtów z Urzędem wiejskim do uiszczania zachęcać i takowego dopilnowywać zawsze winni będą.

art. 98

Gotowizna od potrzeb zbywająca może być wniesioną do Kassy oszczędności albo na Liczby zostać użytą. Książeczka oszczędności i Liczby zaś gotowizny w Kassie wiejskiej będą zachowywane.

art. 99

Koszta Kuracyi Szpitalowi i chorych za niemających funduszu mniejszych i służących wiejskich, swego lub od Familii bez służby zostających, zabierane są z Kassy wiejskiej — z której

[bez służby zostających przez Dwór, a raz za służących takichże którzy już to po dworach już po wsiach służ... bywali.

y wniósł przed skoro... bą do Kassy potrzeba mu się. — Gdy wy- szedł ze wsi nie ma prawa do żą- dania zwrotu tego co złożył.

że z Magazynu wydaje się na pożyczki wyjerzone w stych, a odbiera się z czubem.

szeniem się świadectwa do poszukania miejsca wydanego mnie nie będzie.

ciem niepodszy- cać, i aby fundusz na inny cel jako to na murowa- nie Magazynu przeznaczone- go wsparciami niewyczer- pywać.

garynu czyli jego (dla tej wsi) czę- ści (zwró- conemi niezostanej potra- cać się będzie corocznie po dniu 1 Lipca to część przychodu brutto do Kassy wiejskiej w cią- gu upłynionego roku na- stąpionego, na fundusz tego murowania lub zwrotu.

skiej. Za służących dworskich w połowie z Kassy wiejskiej w połowie przez Dwór. objętych zaliczane będą. — Tak Urząd wiejski jako i Dwór mają prawo odzyskać swe zaliczenia od tych za których Szpitalowi uiszczone zostały, i dla tego przed zwrotem attesta do poszukania miejsca wy- dawane im będą. Składka jako służą[

10 art 100

Pożyczki z Kassy i Magazynu w wypadkach art. 92 obję- tych, daje Urząd wiejski za decyzyą w całym swym komplecie, wyj- kroczią głosów na swą odpowie- dzialność, i dopilnowywa ich zwrotu po upływie terminu. Zbo-[

11. art. 101.

Dłużny Kassie lub Magazynowi przedsię[

12. art. 102.

Wsparcia z Kassy i Magazynu w wypadkach art. 92 obję- tych daje Urząd porządkowy za zgodzeniem się na to większej po- łowy Ojców familii wsi (którzy największe składki dają) oraz Dworu jeżeli dał ofiarę. — Przytem na to główne zważać należy: aby próżniactwa wspar-

13 art. 103

Próżniaki, Pijaki, marnotrawcy, złodzieje wsparcia wziąć nie mogą, chyba (z których lub po) widocznej poprawie.

14 art. 104

Dopóki koszta wymurowania Ma-[

15 art. 105

W roku w którym wydatków nagłych z Magazynu nie ma; wolna jest sprzedaż sta- rego zboża i obrócenie pieniędzy: do Kassy albo na powiększenie Komory magazynowej z no- wego zboża.

~~147~~

16 art. 106

Każdego Roku zaraz po dniu 1 Lipca Urząd wiejski (z pomocą Zastępcy wspólnego Wójtów Obrębu Parafijalnego, który Rachunek z przychodu i wydat Właścicielowi do przeczytania a Ojcom Familij wsi odczyta zasummowane Rejestra Przychodów do Kasy i do Magazynu oraz Wydatków z tychże. Z Wykazami:

1. Ile pozostałości w gotowiźnie i zbożu być powinno?
2. Ile podług przeliczenia i przemierzenia w obecności właściciela wsi lub jego Zastępcy znajduje się
3. Ile i na kim składek zalega
4. Ile i na kim pożyczek w pieniądzach i zbożu zalega.

Pozostałości w Kasie, Magazynie i na zaległościach zapisane będą do nowego Rachunku. — Klucz w Kasie lub w Magazynie Urząd wiejski wspólnie z Zastępcą wspólnym Wójtów w drugiej połowie, dołożą. —

Margin notes:

⌈ w pieniądzach i zbożu

[składek i pożyczek po ~~uskuteczniemiu~~ odtrącen wedle art. 94. 104

~~Tyt. VIII Art. 4, 14~~

17 art. 107

Podatki Skarbowe z całej wsi tejże należne Sołtys przy jednym z Ławników wybierać i takowe do Kasy Skarbowej ⌈ wnosić. Gdyby który mieszkaniec był w istotnej bez swej winy niemożności podatku

Margin note: ⌈ pod czuwaniem jednak nad całością pieniędzy Ławników i Dworu,

tku zapłacić, a zkąd indziej pożyczki zaciągnąć nie mógł, tedy dla zasłonienia ~~je~~go od skutków exekucyi skarbowej; może mu być dana pożyczka z Kassy wiejskiej na czas krótki.

~~art.~~

~~Egzekwowaniem składek i pożyczek w pieniądzach i zbożu do Kassy i Ma[gazynu wiejskiego należnych] ~~zat~~ w terminach naznaczonych [trudnić się będzie Urząd wiejski ~~i w potrzebie~~ z Zastępca ogólnym Wójtów podług oddzielnego Urządzenia, w czasach dla dłużników dogodnym.~~

~~[tudzież ~~na wezwanie~~ czynszów i innych należności właścicielowi wsi ~~nien~~ wedle książek obrachunkowych niewiszczonych gdy o egzekucyą wzywa]~~

~~78~~ art. 108

Zarządzanie ogólnego porządku wiejskiego gospodarskiego dla wspólnej wszystkich wieśniaków korzyści lub wygody, do Urzędu wiejskiego porządkowego ~~wsi~~, za zezwoleniem jednak właściciela wsi lub jego Zastępcy, należy: jako to: co do paszenia, co do wspólnych wyganów i pastwisk, co do ~~oczyszczania~~ kopania rowów, grodzenia płotów i t.d. ~~pól i łąk i t.d. Nad wsp. Dla wspólnej~~

Na roboty wspólne użytek włościański na celu mające pieniądze z Kassy wiejskiej mogą być używane: to jednak przedsiębrane być winno w czasie, kiedy Lud na wyżywienie się zarobku potrzebuje. ~~Właśc~~ Ludzie z własnej wsi do zarabiania mają pierwszeństwo, za cenę za jaką by ~~inni~~ obcy robili.

19 art. 109

Urząd wiejski porządkowo-obyczajowy ~~Urząd porządkowy dogląda i każdy Każdy Przysiężny ~~ ~~iego Członek~~ ma obowiązek: dogląda

1. ~~Doglądać~~ i przestrzegać porządku gospodarskiego ~~ogólnego i szczególnego go Prawem przepisanego, lub~~ zwyczajem miejscowym dobrym ustalonego, lub Ustawą Poli[cyi polowej ogólnej w myśl art 652 Kod. C. wydać się mającą ~~ustalonego~~ przepisanego

2. ~~Dozierać~~ wykonywania tego co jest wedle artykułu poprzedzającego przez Urząd porządkowy zarządzono.

3. ~~Reflektować, ostrzegać a naucz napominać każdego mieszkańca aby się~~ aby każdy mieszkaniec dobrze rządził, w gospodarstwie nie upadał i obmyślać ku temu środki zaradcze, a najprzód reflektować napominać, ~~a w koniecznym~~ ~~radzić~~ ~~karać~~

~~4 Pilnować aby były drabiny narzędzia~~

~~4. Pilnować aby przy każdym domu były drabina, narzędzia i naczynia do gaszenia ognia na wypadek pożaru~~

~~5. Doglądać aby kominy co tydzień wycierane były i przekonywać się czy nie są nadrujnowane~~

~~4. 6. aby studnie ~~woda~~ były ~~zawsze~~ we wsi do pojenia i gaszenia pożarów na wypadek braku ~~innej~~ blisko innej wody~~

~~118~~ ~~87~~ 111 ~~33~~

§ 4. aby w przypadku zajścia się ognia w swej wsi lub sąsiedzkiej ~~albo w borach~~ wszyscy mieszkańcy ~~silnie~~ do ratunku z narzędziami ogniowemi ~~zbiegali się~~ zrywali się i zbiegali.

582 kk

5. aby każdy mieszkaniec zasadził ~~między budowlami swe~~ dla bezpieczeństwa od ognia i użytku przy budowlach swych drzewa ~~wysokie~~ morwowe lub inne, i takowe od uszkodzenia chronił ~~zasadzone przy drogach i t. d. od uszkodzenia chronił.~~

~~ko i dworskich największa przezorność i ostrożność od ognia ciągle była zachowywana.~~

~~9.~~ ~~aby tak w budowlach wiejskich jak~~

6. aby do suszenia lnu i konopi utrzymowanym był tak wraz z dworem ~~wystawiony był~~ (wspólną pracą lub kosztem z Kasy wiejskiej) w stosownej budowli ~~był~~ piec za wsią.

10. aby nikt nieważył się w piecach domowych lnu i konopi suszyć.

~~11. aby nikt po wsi ani w~~

12. aby przez w domu, nikt nigdzie lulki ani cygara nie palił, nie wyłączając ludzi dworskich a nawet Panów

i w ogrodzie od budowli oddalonymi oraz w podróży

7. aby żadne budowle ~~wiejskie~~ bez wiadomości Zastępcy wspólnego ~~ogólnego~~ Wójtów, który Policyi budowniczej wiejskiej przestrzega, i płac wytyka, rozpoczynane ~~nie były~~ nawet z pozwoleniem Dworu nie były.

~~Fidrobnych jej przyległości~~

] sty dóbr do jednego Nadzierżawcy lub jednego Właściciela należących odrobić przy odbudowywaniu pogorzeli czy to dworskiej czy wiejskiej ~~lepiej~~ *od ognia bezpieczniejszej niż była budowla spalona ~~dwie~~ dnie 1. wyjścia bezpłatnie dopóty dopóki budowla w zupełności ukończoną nie zostanie, co jednak dłużej nad rok 1 trwać nie może. Nie ma to miejsca co do tej jednej budowli która z ognia pioruna wego spłonęła.

E powinien.

~~17.~~ abyn nikt ognia w borach zwłaszcza w czasie suchym nierozpalał czego i Ojcowie familiy pilnować się w aborwyjątku i za swych pastuchów za odpowiedziałni

~~15.~~ ~~aby każdy wyjszchanice~~ ~~dobr~~ ~~mie~~ [~~Pra~~ dóbr]

9. ~~16.~~ ~~18.~~ aby ścieszki konwiałne, oraz wjedze, drogi i dróżki rozorywane ~~nie były~~ ~~bez wiadomości~~ ~~Nadzorcy~~ samowolnie nie były,

9. ~~16.~~ ~~17~~ ~~18.~~ aby nikt płotów cudzych, a nawet własnych bez wyłatania nowych, nie psuł

~~18.~~ ~~17~~ 10. aby nikt nawet w własnej budowli ~~stojącej~~ ~~nie wycinał~~ ~~ciężli~~ nieobcinał ciężeli, słupów, belek, krokiew, jetek krzepić

11. ~~19~~ ~~18~~ ~~12.~~ aby każdy wyjszchanice ~~dachy~~ domu, dwudziestą części dachów swoich ~~swe w całości utrzymować~~ ~~swe~~ słomianych corocznie nowo ~~pokryć~~ pokryt. słomą swoją lub tego do ja daj

12. ~~20~~ ~~19~~ 13. aby ile możności każdy Tyn (przynajmniej) włościański bez zemny rok jeden we dworze swego Pana lub Nadzierżawcy przetużył.

~~21~~ ~~20~~ aby nikt trunków takich jakie są w własnej karczmie skąd inąd nie sprowadzał

~~22~~ ~~21~~ aby Dwór i Karczmarz co do ceny i miary trunków sta-

zo

~~sowali się do Prawa~~

~~21 aby nikt niewyłączając~~

23. ~~22~~ aby żaden wyjeżdżaniec, ani ~~na-~~ ~~wet~~ Majster ~~na ro~~ obcy na robocie we wsi będący, ani nawet Dwór ludzi obcych ~~na wyjeżdżanie lub~~ których legitymacyi ~~Zastę-~~ ~~pca Wó~~ Zastępca ogólny Kryjtów wprzód nie rozpoznał, i na świadectwie dozwolenia nie napisał; ani na wyjeżdżanie, ani nawet na robotę nie przyjmował.

24 ~~23.~~ ~~aby tak w budowlach~~

~~24.~~

~~aby Rodzice, Opiekunowie lub Nauczy- ciele art. 479 Kod. Kar. zadosyć uczynili.~~

13. ~~14.~~ aby nikt pod tytułem zabaw ~~w kar-~~ w obcych ~~czmach i sz~~ ~~w~~ szynkach ~~obcej Gmi-~~ ~~ny ogólnej~~ a tém bardziej w szyn- kach obcej ~~Gminy ogólnej~~ Parafii ~~obcej~~, oka własnej Policyi, ~~mien-~~ ~~nikał~~. i Urzędu porządkowego obyczajowego ~~porządkowego~~ (mien- nikał.

~~14. 15. aby Rodzice, opiekunowie lub nauczy- ciele art. 479 Kod. Kar. zadosyć uczynili.~~

14 ~~15.~~ aby ten kto z zasady art 647 i 682 Kod C zamy- ~~16. aby każdy wyjeżdżaniec wsi z należnie~~ ka pole w swém urzytkowaniu zostające, zosta- ~~nie do niej drobnemi oradami~~ ~~jednego~~ wił wygony dla tych którzy w współno- ~~jednej własności Rządowej lub pry-~~ ~~watnej~~ ści condominialnej gospodarują.

16. Kaźd

15 16. że aby każdy mieszkaniec wsi bez żadnego wynagrodzenia odrabiał przy odbudowywaniu budowli bezpieczniejszych od ognia niż były pogorzałe czy to dworskie czy wiejskie, dzień 1 miesięcznie bezpłatnie, dopóty, dopóki budowla w zupełności ukończone nie zostaną, co jednak dłużej nad rok 1 trwać nie może. Mieszkaniec [

[odzielne mieszkanie zajmujący

[go w tej wsi mieszkania póki tych 12 dni nie odrabi.

[nie będzie miał danego świadectwa do poszukania miejsca, póki tych 12 dni wprzód nie odrabi.

Nie ma to miejsca:

a. gdy tak niebezpieczna od ognia jak była pogorzała, odbudowywaną jest budowla.

b. gdy zachodzi wypadek art. 74 ad Ustawy o zabezpieczeniu z d. $\frac{5}{17}$ Kwiet. 1844 |: T. 34 p. 105 :| przewidziany.

c. – co do tej jednej budowli która od ognia piorunnego zpłonęła.

16 17. – aby nikt budowli ani cudzych, ani nawet własnych nieprzezornem postępowaniem i umyślnem zajęciem na niszczenie szkodliwych nie wystawiał.

17. — aby roboty płatne lub obowiązkowe: ogółowe, wynajmowane i dniowe odbywane były pilnie i dokładnie.

~~20~~ art. 110

Ściąganie przez Urząd wiejski z Zastępcą wspólnym Wójtów Okręgu Parafii składek i poborów, w pieniądzach i zbożu, do Kassy i Magazynu zbożowego wiejskich, zalegających, przy obchodzeniu przez Urząd wiejski dłużników nieoddanych, następować będzie po dwukrotnem przez Urząd wiejski (wezwaniu i po wyznaczonym (ostatnim terminie uiszczenia się; przez egzekucyą wiejską. |:art [165:|

~~w Tyt. VIII §. 1. a N°4.~~

~~21~~ art. 111

Członkowie Urzędu wiejskiego [pod wpływem informacyj swego Duchownego, skłaniać będą przez rady i perswazye w wypadku okazującej się potrzeby: aby każdy Mieszkaniec względem swych: (małżonka, Rodziców, dzieci, krewnych i powinowatych postępował religijnie, oraz wedle przepisów art. 179, 180, 181, 199. 237, 238, 239, 240 241, 242, 243, 244, 245, 303, 314, 329, 336, 337, 338, 339 Kod. C., aby Rodzice, Opiekunowie, nauczyciele nietylko zadosyć czynili art. 479 Kod. Karn., ale oraz przez nauki przestrogi i karcenia uchybień, pilnie wychowywali dzieci ku cnotom domowym i towarzyskim, aby zaś natomiast [nie rozszerzały się zgorszenia i złe przykłady nie wyjątkowo najczęściej. Gdyby rady przyjacielskie Członków Urzędu wiejskiego nie były dostateczne, stały donieśienie ustne Duchownemu, (właściwemu, który złe naukami prostuje, a gdzie idzie o danie opieki Ubogim na posiedzeniu Dozoru ubogich Parafijalnego wnosi.

[porządkowo-obyczajowego

340

…retah mokry

~~Szczególniej w młodych~~

[szkodliwe zdrowiu i społeczności, przestępstwa i złe obyczaje, przez zapobieganie w samem źrzodle z którego wynikają, były wykorzeniane

~~22~~ art. 112

Będą przywrócone Kony przy Kościołach parafijalnych.

~~203~~

użycie ich jednak do unikania grzechu, ~~ostrzegać: że za grzechy publiczne, używay będą kary publicznej: użycie jednak~~ tylko za pozwoleniem wyższej Władzy duchowney i cywilnej nastąpić może. –

~~88.~~ art. 113.

W każdym Rewirze miasta ~~urzędowym~~ będzie Urząd ~~miejsk.~~ porządkowy – ~~obyrajowy~~ + Rewira potrzebie zapobiegania ubóstwu i przestępstwom oraz utrzymywania dobrych obyczajów, odpowiadający.

~~Czytać Zasady: w szczególności: 2do co do Tyt VIII ad A fol 75.~~

Zasady i usprawiedliwienie ~~Zasady~~ co do Tyt. VIII. ~~O zapobieganiu ubó-~~ O zapobieganiu ubóstwu i przestępstwom:

ad A. O Urzędzie ~~wiejskim~~ porządkowym, oraz o Kassie i Magazynie ~~zasobowym~~ zbożowym, wiejskich:

1. — Potrzeba zapobiegania: ubóstwu, i przestępstwom i głodowi, rodzi potrzebę wskrzeszenia Urzędu wiejskiego z członków obieranych złożonego, co się już w ogólności usprawiedliwiło. — Projekt odpowiada doświadczanym już ~~przed 50 laty~~ Ordynacyom wiejskim. Zmiany wynikają ze zmian Ustaw, ~~i pogorszenia się obyczajów.~~ ~~Pozostaje tylko~~ Pozostaje zwrócić uwagę: że ~~utrzo~~ na teraz obyczaje innego nad sobą czuwania wymagają.

2. — W ~~siedemnastem~~ ośmnastém stuleciu młodzież Klassy średniej, wychowywana była przez Matki i Ojców zewnętrznie i wewnętrznie religijnych, instruowana była przez nauczycieli, z których każdy był oraz nauczycielem moralnym Religii. Nauki te przy staraniu Pań i Panów, a nawet bez ich chęci, z samych przykładów rozlewały się ciągle na młodzież Ludu najniższego, już przez swych Bogobojnych Rodziców przy dozorze dziey od niemowlęctwa w obowiązkach wiary pielęgnowaną. Wrażenia te podczas młodości ~~dobrze~~ mocno ugruntowane, nie dały się nigdy zatrzeć zupełnie, przeszły w naturę. Odstępował kto ~~[naśladownictwa]~~ od religijności zewnętrznej, czyli obrządków: zbył trudno

dno

~~205~~

dno mu było dopuścić się przestępstwa: bo religijności wewnętrzna czyli wpojony, niejako wrodzony grunt sumienia, czynił wstręt silniejszy niż potęga namysłu lub namyśl[ności]. Zbaczał kto z drogi: to ugruntowane sumienie naprowadzało błądzącego....

Od ~~około~~ początku ~~osiemnastego~~ dziewiętnastego Stulecia, w miarę dorastania pokoleń inaczej niż teraz chowanych, instruowanych, dobry przykład dających i wychowujących swe Dzieci, ten największy i najpewniejszy hamulec, nieznacznie, powoli... niknie, a nieznacznie.. powoli,... liczba przestępstw wzrasta: bo wszelkie nowo wymyślone hamulce, temu nie wyrównywają. Jest więc potrzeba: aby Urząd wiejski był swemu Proboszczowi w jego obowiązkach pomocą. ~~Prawdziwy mędrzec~~ Przezorny, wbrew nawet swemu przekonaniu, lub sophistycznym wyobrażeniom, nie podaje zgorszenia: nauką i przykładem wpaja to, czego do szczęścia Towarzystwa potrzeba: nie podnieca ognia którego lawa wszystko pochłonąć może.

Mówimy: (: karać publicznie mięrzędnie:) „nie zgadza się z opinią „publiczną wieku" — Zastanówmy się: czy to jest interes pospolity? czy zdanie większości wieku. Ale zastanówmy się szczerze

[powod] odbier[...] ~~c[...]~~

~~pro~~ i

i rozumem naukami wyższemi, niezrozumjałe-
~~prostem~~
mi lub niezrozumjanemi niezepsutym, czyli
sumjeniem: lecz także czystem naturalnem,
dobrze ukształconem
jakie ma [jeszcze] wyższości Narodu [nawet] niemiecrona. Nie
wyłączajmy tej wyższości od udziału w tem
zdaniu: bo i ona do publiczności i do Wje-
ku należy: na niej się głównie z czasem
skutki zdań naszych ~~od~~ ~~odbijają~~ złe lub
dobre, odbijają.

Smutne obojej płci ofjary: „Opinii wjeku"...
[~~pokalaj~~ ~~podł~~]
zdania: „złe potrzebne"... [optakują skrycie
~~nieszczęście swoje~~ w zakątach domowych...!
Jawnogrzesznica: [spowodowała zatorzenie to-
żek nie jednego Szpitala ofjarami winne-
mi i niewinnemi, a nawet niemowlę-
tami! spowodowała ~~bezżenności~~, bezżeństwa,
zadała kalectwa, śmjerć przyśpjeszyła!
zatruła jadem pokolenia wjeku familij...
przez to, zabiła wjele niemowląt! ..... Któraż obję-
ta Kodexem karnym zbrodnia, jest tak
okropna w skutkach?... a jednak!... ona
sobje tego za złe nie ma!... w jej niewykształ-
conem podczas młodości sumjeniu, zatarła
się granica między występkiem i cnotą.
Jeżeli my ~~jej~~ także za złe jej tego mjeć nie
będziemy; formować się i wzrastać będzie
podobnych więcej: złe postępując ~~s~~ co raz
niżej, skazi obyczaje reszty niewinnych
jeszcze wjosek. Co za rozszerzenie okro-
pnych skutków! ~~co z~~ co za złorzeczenie
~~nam~~ przyszłych pokoleń!... Czyliż mo-
że

[powodowała ~~ubo~~ zubożanie odbjeraniem zdrowja, ~~z pra~~ ~~cą rąk żyjących~~,

~~207~~

że wyższości opinii publicznej wieku, dać zdanie, a zdanie na podstawie ~~Filozofii, to jest~~ szczęścia Człowieka i Towarzystwa, oparte: — „szanować jawnych grzeszników"? — Powstańcie pradziady!... ~~Złota~~ „strasząc ~~ibar~~ często, a bardzo rzadko karząc kościelną Koną, zostawiliście pokolenie cnotliwe.... Patrzcie na wasze wnuki!.... u was: „grzech";... u nich: ~~tylko~~ „złe potrzebne". — Czemże będzie u prawnuków jadem fizycznym i moralnym zatrutych?... Może! cnotą!... Sofiści rzucili zarazę, która w końcu 18 stólecia rozlew krwi zrządziła. Potrzeba było do wyleczenia mędrości i rozlewu krwi, aby przywrócić to, co uczniowie Sofistów zburzyli: inaczej, epikureizm ~~objąłby był panowanie~~, byłby objął panowanie.

~~Od wprowadzenia~~

Kony ~~pr~~ zewnątrz kościoła ~~przybite~~ przybite jakie przed 50 laty przy wszystkich kościołach Parafijalnych istniały, groziły publicznem ukaraniem, publicznego (~~wyjawionego~~ grzechu. Wieki ~~upływały~~ czasem upłynęły, (a Kona niętylko nie była nadużyta, ale nawet użytą. Widok jednak ciągły przynosiła dla obywatelów użytek. Zapytało ~~H~~ dziecko: do czego ~~to~~ żelazo na ścianie kościoła przybite? odpowiedział ~~matka~~ tka, organista, dziad i inni: np. że to jest ~~matka i np. że Xiądz zamyka na którą jest to~~ kona, ~~kto~~ którą Xiądz na szyję zakłada i na klucz zamyka tym dzieciom, które pacierza i przykazań Boskich nie uczą się, (które do p... kłamią, kradną, ~~lenią się~~ są leniwe, ~~kradną~~ i t. d. i t. p. Powtarzali to inni, i inne dzieci ~~słuchały. Tak mała~~ słuchały, a potem między sobą

bez ~~ta~~ (skrzętliwie ciągle) powtarzały. Rzecz na pozór drobnostkowa, zbawienna jednak była nauką: bo na młodocianych sercach i umysłach wrażała trwały wstręt od złego, a ~~z~~ obawa publicznej kary, ~~przy~~ ~~zwo~~ pomagała matkom do wychowywania swych dziatek w cnocie, która z czasem stała się nałogiem aż do starości. Jak dawniej przez wychowywanie zaszczepiały się cnoty, tak teraz dosyć często zaszczepiają się niecnoty. Nałogu (~~z dobrego się~~ złego) trudno się pozbyć a czasem ~~w~~ i niepodobna, a łatwo go nie nabyć, nie nawyknąć.

Z nastaniem Rządu Pruskiego ustały kuny, powyrywano je z kościołów Parafijalnych. Od owego czasu zaczęli się [przez liczne stosunki] mięszać ludzie różnych ~~Religij~~ wyznań. Religija jedna na drugą wpływała: słabły wszystkie. Wpływ Religii ~~i~~ Urzędników chociaż ~~obcej~~ usilnie protegowanej, ~~był~~ (zawsze jest) przeważniejszy: dla tego Religia Rzymsko-katolicka najwięcej słabła, a (i przez to liczba) ~~liczba zbrodni~~ przestępstw wzrastała, i aż dotąd corocznie wzrasta. ~~i nie może~~ Jeden Proboszcz w Parafii obok wykonania licznych obowiązków obrzędkowych, nie zawsze może być w stanie (wykonywać) ~~wykonać~~ na teraz, przy braku (zwłaszcza) pomocy i dobrych przykładów od Klassy średniej, wszystkich obowiązków nauczyciela duchownego Ludu. Dawniej byli w tem pomocą Zakonnicy i Zakonnice, przysposabiając (oraz) dobre dla Ludu ~~wzory~~ wzory w średniej Klassie. ~~Klasztory je~~ Kassowanie przez Rząd Pruski Klasztorów niektórych, a zmniejszenie liczby zakonników w niektórych, nie przyniosło tyle ~~skar~~ korzyści, ile jest szkody ~~na budowę i utrzymywanie więzień~~ w wydatkach corocznie wzrastających: na transporta are-

[Na marginesie:] Od owego czasu młodzież przyklękać w kościele przestała

sztan

sztantów, na ~~budow~~ powiększanie aresztów policyjnych i więzień oraz ich utrzymowanie, na powiększanie służby sądowej karnej. — Nie wynagradza straty właściciela ~~okradzionych~~ okradzionym: bo mniejsza część kradzieży do wiadomości sądów dochodzi lub wybadaną być może, konie skradzione często za granicę wychodzą, okradziony właściciel z koni i bydła ~~uboższe uczci~~ uczciwy uboższe, złodziej nieschwytany lub jego nacielnik haniebnym zy~~skiem d~~ skiem dorabia się, aby był mową i przykładem (większą ponętą) do złego. — Są dosyć częste [przykłady: że Włościanin przestaje na odstraszeniu złodzieja, a boi się chwytać onego lub donosić, aby nie doznał skutków zemsty złego człowieka. —]

Wszelkie złe i dobre ma ~~zaród~~ główny zaród w młodzieńczych wrażeniach, które głównie od rodziców zależą. Ale potrzeba aby rodzice swym świętym obowiązkom zadosyć czynili. ~~i dla tego nadzoru do wpływu dozad~~ Dotychczasowe doświadczenia wroczta liczby przestępstw ~~których czę~~ w części tylko sądom wiadomych, przekonywają: że na rodziców najniższej klassy, wpływ dozorczy jest potrzebny.

Przywrócenie kon nic nie zaszkodzi. Używanie ich nie będzie nadużyte skoro nie będzie mogło nastąpić bez zezwolenia władz wyższych cywilnej i duchownej. Dla czegożby te Władze nie miały pozwolić: aby w przeciągu lat kilkunastu lub kilkudziesiąt chociaż jedna [w przyjęcie ~~nie mógła ponosić~~ posiedziała chociaż była ostoniona parę godzin w konie [: właściciela zarazę szerząca :]

w konie

w konie dla przestraszenia na czas długi innych i dla osiągania skutków o jakich się wyżej mówiło? Jakże to mała ~~publi-kowana~~ ta publiczna wskrzeszona kara, w stosunku ~~w dzia-łku~~ wielkości skutków jej przestępstw! Wstydu dawno i natychmiast pozbawiona nie wiele uczuje: ale jej kara wzniecać będzie obawę. Po tej karze celem moralnej poprawy i przyzwyczajenia do pracy, może być do Domu przytułku i zarobku w innej Gubernii gdzie jest nieznaną, odesłana.

~~[w Tyt. VIII A21, 22.~~

Tak więc ~~dwa~~ artykuły [111, 112 ~~karzące w dziale A od A~~ są usprawiedliwione.

um

~~Czytaj Projekt Tytuł VIII B. §. 40~~

~~Tytuł VI~~

~~O zapobieganiu ubóstwu i przestępstwom i ubóstwu. O zapobieganiu przestępstwom i ubóstwu.~~

B. O ~~stosunk~~ Urządzeniach miejscowych wiejskich oraz o stosunkach umownych i obrachunkowych z dworem.

~~B. O stosunkach umownych i obrachunkowych.~~

~~N 1.~~ art. 114

U każdego Sołtysa znajdować się będzie Spis [zwyczajów miejscowych [obowiązujących każdego mieszkańca tej wsi i przyległych jej małych osad ~~ami~~ do jednego Właściciela należących, oraz ~~tych~~ każdego który do nich na stałe mieszkanie przybywa. Drugi egzemplarz tego Spisu ~~znajdować się~~ będzie w tejże wsi gdzie sołtys u osoby czy [/ w Kancellaryi Zastępcy ~~ogól~~ ~~nego~~ wspólnego Wójtów ~~Gmin Gminy ogólnej Wiejskiej~~ Okręgu Parafii. [Dodatki do tego Spisu robione będą w jednej dacie ~~w obudwóch egzemplarzach~~ we wszystkich trzech egzemplarzach ~~i tak~~ ~~we do~~ podobnie z podpisaniem ze świadkami. Spis ~~Chcący osieść~~ ten ułożony Oddziałami: np. 1szy oddział obowiązki wszystkich mieszkańców, 2gi obowiązki czyn[

~~Urządzeni [art. brg 850. 851, 852 Kod. Cyw. art. 5 dbr. Kod. 10 Paźd. 1809 Dz. p. 86 [~~

[przez Właściciela lub Dzierżawcę dóbr Rządowych ułożony, ~~i przy świadkach podpisany~~ i ze świadkami podpisany,

[także u mniejszej ~~a trzeci~~ ~~ej lub we dworze~~, ~~a trzeci~~ cej, a gdyby takiej nie było, we dworze, trzeci

[szowników, 3ci Gospodarzy rolnych pańszczyźnianych, 4ty Obowiązki Komorników, ~~i t. d.~~ & 5. Obowiązki i zapłata najemników i t. d. Dodatki zwyczajów nowo wprowadzanych obowiązywać będą nowo-przybyłych mieszkańców tylko, jeżeli dawniejsi ~~nie~~ na nie nie przystaną.

~~2~~ art. 115

~~Chcący osieść w miejscu~~

Chcący przesiedlić się na stałe mieszkanie do miejsca ~~przez~~ pod wiedzą tego Sołtysa zostającego, przeczyta lub będzie mu przeczytany Spis zwyczajów miejscowych.

ZIZ

3 art. 116

~~Gdy przeczyta~~ Po takiem przeczytaniu (przyięta przyiono z nim będzie do umowy i spisa nia kontraktu w dwóch egzem plarzach lub urzędownie, aby mającego ~~krot~~ jasne wyrażenie wzajemnych obowiązków, bez powtarzenia tego co spi zwyczajów w poprzedzaich arty kułach wzmiankowany, oby maje. Nieummiejącemu pisac Sąsiadch przeczyta i jeżeli akcepty zasiągadory.

4 art. 117

Utrzymujący lub używający służących, czeladzi, majstrów, na mników i wszelkiego rodzaju robocin ników, tudzież mający robocin lub czynsze od włościan mier nych i rolnych i.t.d. ułatwiają będzie obrachunki wzajemne z nimi za pośrednictwem da egzemplarzy, ~~książeczek które~~ Książek obrachunkowych karbów znaków i.t.p. tak aby każdy ~~albo oraz~~ oraz ~~albo oraz~~ inny, każdego czasu ~~a przy mniej co tydzień~~, mógł obrach wać: ile ktorej stronie nale ży, i aby obiedwie strony ty w każdym czasie w ręku dowód należności swojej.

~~ipso i pośrednictwem~~
~~Sprawy bez przyięcia~~
~~bez rzeczy~~

jemnej, tak co do dni odrobionych i najemnych, jako i co do wzajemnych należności pieniężnych.

~~§~~ art. 118

Zastępca [wspólny] ~~ogólny~~ Wójtów [Okręgu] ~~ciągłego wykonywania~~ ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafij[alnego] ~~alnej~~ dopilnowywać będzie ciągłego wykonywania poprzedzającego artykułu, a na wypadek zaniedbania wymierzać będzie kary [do Kasy ~~Gmin ogólnej~~] ~~od kop. 5 do~~ po kop. 5 za każdą brakującą książkę w pół ty co tydzień, póki książki zaprowadzone nie zostaną.

Gmin wiejskich [od] ~~Parafii~~ Okręgu Parafii

~~Czytać Zasady. Co do Tyt. VIII B. ad B. fol. 79.~~

11. ad 9

9

Zasady i usprawiedliwienie ~~Zasady~~ co do Tyt. VIII ad B.

214 ~~77~~ 120

~~ad B.~~ O urządzeniach miejscowych wiejskich oraz o stosunkach umownych i obrachunkowych z dworem.

1. Niepodobna pisać tak obszernych kontraktów między Właścicielem a jego osadnikami i różnemi mieszkańcami i to z każdym w szczególności, w którychby zawarte być mogły wszystkie przyszłe stosunki przybywającego, tak z samymże właścicielem, jako i z innemi mieszkańcami: bo kontrakt musiałby kilkanaście arkuszy obejmować. Pisze się zatem w Kontrakcie warunki główne tylko, a z resztą dodaje się: iż „przybywający stosować „się będzie do zwyczajów miejscowych.“ Gdy wynikanie spór przybyłego [z Właścicielem albo ze współmieszkańcami; ~~a nawet z osadnikiem mającym Komorni~~ ~~mieszkańca~~, zachodzi kwestya: „jaki był zwyczaj“? Jeżeli przyjdzie do Processu: powstaje ~~za~~ Badanie świadków utrudzające i kosztowne. Projektuje się więc zapobieżenie tak złym skutkom: a w wypadku Processu ułatwia się jego rozsądzenie z dowodu piśmiennego.

[: jakich to sporów bywa bardzo wiele :|

2. Spis zwyczajów miejscowych posługiwać może do łatwiejszego rozsądzania sporów z art. 649, 650, 651 652 .... Kod C. [art. 5 Dekretu Król. 10 Paźd. 1809 T. 2 p. 86:| ~~wynikających~~ oraz z art. 24 Postan. 24 Grud. 1823 |: T. 8 p. 260: | wynikających.

3. ~~P.~~ Chcący osiąść we wsi dowie się ze Spisu jakie są w niej zwyczaje, a względem reszty tylko umawiać Kontrakt będzie.

4. Po wielu dobrach nie ma Książek obrachunkowych: stąd wzajemna niepewność, spory, krzywdy. Na wypadek śmierci jednej

dnej ze stron ani podobna dojść jak
stały między nimi obrachunki. Na
wypadek Procesu nie ma zasady z p
sma lub karbów do łatwego rozsądze
nia. – Postanowienie obowiązku
zapobieży wielu złemu.

~~czytać Projekt: Tytuł VIII. C fol. 41.~~

C. O Dozorze policyjnym w Gminach wiejskich

Art. 119

Przy mieszkaniu Zastępcy wspólnego Wójtów Okręgu Parafialnego będą Izby z oddzielnemi wchodami noclegowe do dozoru policyjnego mężczyzn i Kobjet wprost z Więzień lub z Domu przytułku i pracy pod dozór policyjny do tegoż Okręgu oddesłanych. Zastępca wspólny Wójtów będzie ich żywić i z niemi jak w następnych artykułach postępować, póki ich w Izbie noclegowej właściwej Gminy nie umieści i roboty płatnej im nie zapewni.

art. 120

W każdej wsi gdzie Wójt Gminy lub jego Zastępca mieszka, będzie podobna Izba noclegowa dozoru policyjnego mężczyzn i także Izba z oddzielnym wchodem Kobjet. Każda osoba pod dozór policyjny miejscowy przez Sąd albo z Domu przytułku i pracy, Zastępcy wspólnego Wójtów oddesłana, będzie mogła być przez tegoż właściwemu Wójtowi albo wprost Sołtysowi pod dozór policyjny oddana. Osoba ta zamykana będzie wieczorem na klucz w tej izbie, a nazajutrz rano wypuszczana, ze wsi tej do żadnej dalszej oddalać się ani na czas najkrótszy nie może, a osoby obce do niej przybywające, będą zamostowane. — Do kościoła parafialnego w święta chodzić będzie z osobami jakie Wójt lub Sołtys wskaże, ale natychmiast powracać i Sołtysowi okazać się. —

3 art. 121

Jeżeli ta osoba nie ma dostatecznego funduszu stałe dobre na utrzymanie siebie, a od pracy odwykła, albo ma nałogi sobie i innym szkodliwe, przymuszana będzie do pracy w miarę zdolności i sił przez Wójta Gminy obmyślonej za zapłatą wedle ceny miejscowego zwyczaju, która do Książki obrachunkowej zaraz po przyjęciu w jedynym egzemplarzu tej osobie oddanej, wedle Karbów lub znaków co tydzień będzie zapisywaną. Z nale-

le

27

krocii zarobjonej udzielany będzie fundusz ~~na życie lub i odzież~~ ty w potrzebje do innych rąk na ~~osoby~~ utrzymowanie ~~ich~~ skromne. Jeżeli ma żonę i dzieci: ~~będą fund~~ ~~bnie~~ podobnież co do [ich zarabian ~~z nimi będzie postępowanie~~ będzie z nimi postępowanie. Kwo ty zarobjone od potrzeb koniecznych ebywające; odbjerze Zastępca wspólny Wójtów ~~Gminy~~ Państw co mjesiące a przynajmniej co kwartał, i z tego w obu Egzemplarzach ~~Książeczkach~~ obrachunkowych Robotnika ~~x~~ i jego Pana, pokwituje. Weźmje Od Robotnika Książeczkę jego oszczędności je żeli ją już z Domu przytułku posiada i z niej tak w Książce jego obrachunkowej pokwituje. Kwotę odebraną do Kassy oszczędności ~~na też wnie~~ na rzecz tegoż Robotnika na je go Książeczkę ~~wnieście~~ dawną lub nową, jeżeli jeszcze nie miał wnieście: ~~takową Robotnikowi~~ i Książeczkę Oszczędności Robotnikowi za ~~pokwitowaniem~~ poświadczeniem ~~przez Wójta Gminy w jego~~ w jego Książce obrachunkowej, przez Wójta Gminy zapisanem, w jego obecności Właścicielowi jej doręczy.

[skłonienia ich do pracy i

Gdy już taki robotnik lub majętny i t. d. wraz z jego familią bę da mjeli dostateczną bjeliznę ~~oraz~~ odzież letnią i zimową [, a w Kassie oszczędności fundusz dosta-

[oraz ~~skromny~~ po siedl,

(najmniejszego
(na założenie gospodarstwa to jest na

dostateczny) ~~na~~ (kupno krowy, pary prosiąt i kur oraz na pierwsze wydatki zagospodarowania osady zagrodniczej z ~~mieszkaniem~~, ~~Oddam~~ lub Kopiarskiej i.t.p. w tejże Gminie, na ówczas będzie ~~mógł z osobą mu na opiekuna dodaną przez Wójta Gminy dodaną, wyjść ze wsi odebrać fundusz z procentem składanym z Kassy oszczędności a za takowy~~ mógł być przez Zastępcę ~~ogólne~~ wspólnego Wójtów (Okręgu Parafii) ~~Gmin~~ od nocowywania w Izbie ~~robo~~czo-noclegowej uwolnionym, z obowiązkiem jednak niewychodzenia ⌐(~~przez lat 2~~) ze wsi ~~ani na~~ ~~ani~~ nawet dniem ⌐ nadzorem Sołtysa (sam i przez wójta osoby) czuwać obowiązany. Tenże Zastępca wspólny ~~ogólny~~ doda mu ~~osobę na opie~~ towarzysza opiekuńczego ~~litościwego~~ dobrej konduity ~~z kto~~ przy którym: odbierze z Kassy oszczędności fundusz z procentem składanym i (przy którym) kupi to co do pierwszego zagospodarowania choć najmniejszej osady jak wyżej jest potrzebne, Należności zarabiane (później) ⌊ ~~Izbom~~ odbierać będzie.

Gdyby (Robotnik lub Majątek i t d) z powodu nierządności, nałogów, próżniactwa, powracał do ubóstwa, znowu przedsięwziąć

by

⌐ przez lat 2 od daty tego uwolnienia lub jak to Sąd wyrokiem oznaczy

⌐ ~~do lat 2ch~~ bez szczegółowego pozwolenia Zastępcy ~~ogólne~~ wspólnego Wójtów ~~Gmin~~

⌊ po założeniu gospodarstwa zagrodnego

249

będą przeciw niemu ~~ostro-~~
~~żności co do noclegów i~~
~~przez Wójtow Gminy ogól~~
przez Zastępców współnego Wójtów
Obrębu Parafii ~~Gminy~~ ostrożności co do nocle-
gów i czytania funduszu ja-
kie wyżej przepisane.

Jeżeli zaś przez ~~dobre~~, rzą-
dzie, pracowite z familią go-
spodarowanie i prowadzenie
się dobre, odmienił zupełnie
dawne swoje życie, tedy
po upływie 3. lat [powróci
do używania z wolnością wszel-
kich praw jakie innym
mieszkańcom dobrej kondui-
ty służą. —

[od daty założenia rzeczonego gospodarstwa

art. 122

Wójt Gminy wsi nieparafijalnej, oso-
bę pod swój ~~jego~~ dozór policyjny oddaną może od-
dać pod tenże dozór Zastępcy współnemu ~~ogólnemu~~ Wój-
tów Obrębu Parafii ~~Gminy~~ ~~art.~~ ~~ogólnej wyższej Parafij~~
jeżeli tam ~~może~~ ~~mieć~~ zarobkowanie, dla niej
~~lina~~ albo ~~Wła~~ Właściciel wsi kościelnej ~~lub Zastępca~~ Proboszcz lub sam Zastępca ~~współny~~ za-
~~ogólny~~ ~~zapewnia~~ ~~to do Osoby z wyższego~~ pewni. —

~~wyjść mającej~~ art. 123

Dozór ~~pole~~ policyjny nad
osobą ~~z więzienia~~ ~~wyjść maj~~ wyjść ma-
~~cą~~ ~~sto~~ ~~karę~~ z więzienia ~~kar~~,
jącą, ~~wychodz~~ ~~rzącą~~, majątek dostateczny
~~na utrzym~~ nieprzedłużony na
utrzymanie się ~~mającą~~ posiadającą,
gdy jest potrzebny; Urzędni-

go

~~Urzędu~~ urzędu/go Sąd wyrokujący, po zasięgnieniu opinii Zastępcy ~~ogólnego~~ wspólnego Wójtów ~~Gmin, Gminy ogólnej wiejskiej~~ Okręgu Parafii do której ta osoba ma powrócić, w ten sposób, aby stopniowo łagodniał i nareszcie ustał. Osoba za kradzież lub rabunek wraz dopełniony karana, nie może przez czas dozoru nad nią policyjnego, zamieszkiwać choćby w własnym majątku, skoro takowy jest na osadzie, ~~w~~ odosobnionej, lecz mieszkać winna we wsi przez więcej familij zamieszkanej.—

~~6~~ art. 124

Gdy zostający pod dozorem policyjnym dopuścił się kradzieży, [nocą z powodu niezamknięcia onego; szkody stąd wynikłe poszkodowanemu mający nad nim nadzór stosownie do art. 1382 i nast. Kod. C. wynagrodzi; ~~Jeśli kradzież nastąpiła~~ prócz ~~na~~ ukarania za niewypełnienie obowiązku.

~~7~~ art. 125

Karność domowa nad osobami w izbach noclegowych nocowywającemi służy głównie Zastępcy ~~ogólnemu~~ współnemu Wójtów Okręgu Parafii, oraz Sołtysowi któremu to zleci.

~~Czytaj Zasady Tyt. VIII ad C. fol. 82~~

~~12 ad 10.~~ 11 5a

Zasady i usprawiedliwienie co do Tyt. VIII. ad C

221

124

~~ad.~~ C. O Dozorze policyjnym w Gminach wiejskich.

1. Pod teraźniejszym Dozorem policyjnym ~~zostający w~~ po wyjściu z więzienia z dyspozycji sądów ~~zostający, kradnie nocami: w innych konie, bydło i t. d. dobywa~~ zostający ~~nocami:~~ kradnie nocami po różnych nawet innych wsiach i miastach, konie bydło, dobywa się do schowań i t. d. Zaledwie ~~może trzecia część złodziei~~ dwie części mała złodziei takich bywa schwytanej, a jednak więzienia są przepełnione. Powraca ~~narzeczonie~~ do więzienia po razy kilka i tym sposobem jednemi złoczyńcami więzienia są napełniane. Stracili oni wstyd często: bo dają się niekiedy słyszeć, że na to kradł aby poszedł do więzienia. Już [Jak próżniactwo i zepsucie jest wielkie, tak potrzeba środków stanowczych, aby zapobieżyć ich ~~ich~~ dalszemu progressyjnemu postępowi. ~~Potrzebę tych środków stanowczych~~ O potrzebie takich środków nadmieniliśmy we Wstępie ~~wad~~ ad 1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11 oraz co do Tyt. VII, VIII, IX w ogólności ad V, VI, VII VIII. Mamyż obchodzić się półśrodkami dla ~~oszczędności~~ oszczędzenia na wydatki ~~mniej~~ jak teraz potrzebne? Mamyż oszczędzać nakładów, gdy te zmniejszą wydatki na budowanie co ~~raz~~ raz większych więzień i ich utrzymywanie, a próżniaków zwrócą do pracy? Mamyż zwlekać użycie środków stanowczych

[więc i kary zaczynają nieskutkować: bo sumienia religijnie ~~ugruntowanego, nie ma~~ wpojonego, nie ma.

wszych aż podróże i domy staną się więcej niebezpiecznemi, aż będzie trudniejszem użycie tychże środków? Korzystajmy! może już z krótkiego czasu który nam do zapobieżenia szerzącemu się złemu, pozostaje: bo przy większem zepsuciu ani Izby noclegowe ~~dozoru~~ dozoru policyjnego, ani Domy przytułku i zarobku nie będą mogły próżniaków objąć i znowu potomności takby musiała je powiększać, jak my dziś więzienia powiększamy.

2. – Odesłany z Domu przytułku, gdy w nim miejsca brakuje, do Izby noclegowej w Gminie, podczas nocowania w tejże, krasć ~~nie będzie~~ i kilka razy do więzienia powracać, nie będzie.

3. – Zniewolony do zarobku podczas dozoru policyjnego, (po zarobieniu się) krasć, nie będzie w potrzebie.

4. – Stopniowo (i powoli) do wolności powracający i pamiętający jak długo cierpieć ~~w~~ za występki trzeba, stanie się (poprawionym) ~~lepszym~~ ~~wzym~~ człowiekiem.

5. – Postępowanie takie z występnym wiadome i widome miejscowym ludziom Gminy, (i Parafii) a zwłaszcza dzieciom, więcej odstręczy innych od występków i zbrodni, niż więzienia o kilka lub kilkadziesiąt mil odległe, żadnego wrażenia ~~nie~~ na nieoświeconych nie czyniące.

6

6. Wprawdzie przybędzie tu Obywatelom na urządzenie Izb noclegowych z kratami, wydatków: ale któż może żałować ~~wy~~ rozsądnie ~~datku~~ nakładu dla zrobienia ~~odeje~~ nim korzyści ~~szczególnej~~ ogólnej i szczególnej? Przyłożą się do tego i włościanie chętnie. Połączonemi siłami Izby noclegowe urządzone będą prędko i dobrze. A Nocujący w Izbie noclegowej natomiast złodziej nie ukradnie ~~Obywatela~~, włościaninowi koni lub wołów stanowiących głównie dobre jego mienie, nie przyprowadzi go do ubóstwa. Nie wiadomo któregoby włościanina ten los pierwej spotkał, a więc wszyscy mają wspólny interess zabezpieczyć się. ~~Łatwiej~~ Trzeba ~~Stosowniej jest~~ złodziei zamykać skoro przed nimi zamknąć się i ustrzedz dostatecznie, nie można: bo ani pęta żelazne koni na pastwiskach, ani stajnie, ani domy od nich nie za nocami wolne. ~~wolne~~. –

7. Wydatki na Izby noclegowe ~~wynagrodzą się~~ nagrodzonemi będą zachowaniem się od kradzieży. Wynagrodzą się zmniejszeniem się na przyszłość liczby złodziei, i przybyciem rąk do pracy. Gdy z Domu przytułku do Izb noclegowych przybywać będą nauczeni strycharstwa, ci ludzie dziś najszkodliwsi, staną się wielce użytecznemi: bo strycharstwo i murowanie budowli będą się rozszerzać i z czasem

sem kraj zamurowanym ~~zo~~ zostanie,
~~Nie ma trwalszych fundamentów~~
a lasy oszczędzone na budowle drewniane
staną się nowem źrzódłem dochodu
kraju. Złoczyńcy zubożali się i zubożali innych lat 50, niech przywiązani do własnego dobra, zaczną dorabiać się w Domu przytułku i Izbach noclegowych, oraz dorabiać innych. ~~innego~~ Przezornie i przemyślnie z najgorszego złego korzystać można.

8. — Najlepsze Ustawy przy złem, lub duchowi niedopowiedniem wykonywaniu, ~~razem~~ nie tylko nieodpowiedzą zamiarom, ale ~~na wet~~ nawet wstrętne mogą mieć skutki, tak jak było z więzieniami, w których złoczyńcy mieli lepsze wygody i życie, niż w własnym domu.

Izby ~~noc~~ noclegowe nie powinny być zachęcającemi, ale odstręczającemi. Zostający w nich nocą, a w dzień na wolności pod okiem wszakże pracujący, winni być pod ostrą karnością domową: aby nawykli do rygoru i pracy. Z funduszu który zarobią nie można im ~~ot~~ udzielać ile chcą, ale tyle ile niedrownie na najskromniejsze życie im potrzeba. Warunkom tym najlepiej może odpowiedzieć dozór policyjny ~~pod okiem~~ we wsi parafijalnej pod okiem Zastępcy wspólnego Wójtów: bo on nie mając stodół zemsty obawiać się nie będzie.

9. — Natenczas gdy kto ~~opuści~~ umrze znaleźć go trudno: ale po nowej organizacyi tego obawiać się nie będzie ~~potrzeby~~ powodu: bo w Zastępcach wspólnych ~~zemsty nieobawy~~ podpalenia nie obawiających się, będzie wszelka gwarancya porządku.

~~Czytać Projekt. Tyt VIII. D. fol. 45.~~

D. O Dozorze policyjnym w Gminach miast.

Art. 126

W miastach utrzymowane będą Izby noclegowe dozoru policyjnego kosztem Kassy miejskiej, przy cegielniach i innych fabrykach, albo w miejscach do zarobku ciągłego dogodnych.

2 art. 127

Nadzór nad niemi będzie Prezydent lub Burmistrz ze znakomitszym Obywatelem miasta i oni ścisłego wykonania tego co jest w poprzedzającym Oddziale przepisano pilnować będą. Dozór zaś powierzonym będzie Fabrykantowi lub innej osobie zaufania godnej z możnością używania karności domowej.

3 art. 128

Magistrat nie mogąc obmyślić lub wystarać się o ciągły zarobek dla osób sobie pod dozór policyjny z domu przytułku odesłanych, ogłosi przez Dziennik Gubernijalny: że wszyscy lub niektórzy z nich mogą być przeniesieni pod dalszy dozór policyjny Zastępców wspólnego Wójtów Okręgu Parafii, którzy się o to zgłoszą i korzystniejszy zarobek postąpią.

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII ad D fol. 84.~~

Zasady i usprawiedliwienie co do Tyt. VIII ad D.

O Dozorze policyjnym w Gminach miast:

1. Najwięcej Włóczęgów Bezrobotników tuła się po miastach: gdzie nieznani w dzień wyłudzają grosz nierozważnie litościwych i przy sposobności kradną, a nocami trudnią się kradzieżami których dojście bywa rzadkie. Kassa miejska przeznaczoną jest na dobro miasta: a któreż dobro jest wyższe nad zapewnienie spokojności nocnej mieszkańców miasta? i nad poprawę obyczajów w kraju?

2. — Ważnym jest dobór Burmistrzów lepiej płatnych, do ważnego urzędowania administracyjno-sądowego, wykwalifikowanych i uczciwych: Bez tego wszelkie zamiary spełzną. — Zdarzają się wypadki że Burmistrze od złodziei biorą okupy, znaczne wynagrodzenia za świadectwa do podróży i t.d. i t.p. kiedy tymczasem osoba pod dozorem policyjnym zostająca z powodu kradzieży zostająca [w dzień ciągle pod okiem powinna pracować, a na noc być na klucz zamknięta.

[nietylko żadnego świadectwa np. do poszukania roboty uzyskiwać nie powinna, ale przeciwnie w miejscu dozoru policyjnego

3. — Kradzieże wyższe były przed 50 laty szubienicą karane. Wzięcia były maleńkie, kradzieże rzadsze, obyczaje lepsze. Gdy szubienica zdaje nam się być

karą

karą za ostrą; zastąpmy ją postę-
powaniem ze zdradniejszemi ostrem,
abyśmy jednych poprawili, drugich
odstręczali, skoro więzienia ~~nie~~
~~poprawiają po kilka razy w nich~~
~~więzionych owszem~~ gorszy psują
i nie odstręczają, gdy ciągle ~~wię-~~
~~zienia~~ powiększać je trzeba. To
ostre postępowanie [po wycierpianej karze więzienia] w dozorze poli-
cyjnym ~~po wyjściu z więzienia~~
~~w I stopniu~~ stopnia w Domu przytułku, a (II^go stopnia) ~~potem~~ (przy
Izbie noclegowej jest nieodzownie
potrzebnem: i z tej oraz uwagi ~~bo rodzaj~~ ~~...~~
~~szubienicą~~ że ~~w~~ szubienica nie spę-
tała tyle ludzi ~~wiecznie~~ ile teraz
sprzątają choroby więzienne, a je-
dnak liczba przestępstw odkrytych
i nieodkrytych ~~wiecznie~~ wzrasta. To
wszelkie wahanie się, wszelkie
półśrodki są dla kraju zgubne
i obawiać się należy gorszych skut-
ków progressyi (występków i zbrodni) jeżeli ~~się~~ sta-
nowczemi środkami choćby
się zdawały za ostremi, nie zapo-
życzy.

Pierwsze lata będą w Domu
przytułku i Izbach noclegowych trud-
niejszemi: ale za to więzienia zaraz
się wypróżniać będą: bo kto z nich
raz wyjdzie nie prędko będzie mógł
powrócić. Przyszłe lata uczy-

ro-

równie wyjścienia jak Dom przytułku i Izby noclegowe przóżniejszemi. Nie można o tem wątpić; ale przy ~~silnej woli urzędników wykonania Ustaw dobrem wykonywa~~
dobrych przezornych Ustawach i przy wykonywaniu ich ciągłem niezachwianem, jakie projektująca się Organizacya zapewnia.

~~Czytać Projekt tyt. VIII E. fol 46~~

~~72~~ 14 ~~229~~ ~~46~~ ~~72~~ 128

E. ~~D.~~ O Domu przytułku i zarobku włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy.

~~No 1.~~ Art. 129

Celem wprowadzenia w wykonanie Ustawy z d. 16/28 czerw. 1830 |: T. 13 p. 130 :| [zawiązanem ~~być~~ będzie ~~może~~ w każdej Gubernii Towarzystwo dobroczynności ku ~~założeniu założeniu~~ założeniu i powiększaniu stopniowo Domu przytułku i zarobku Gubernijalnego dla Włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy, złożone z członków w każdym powiecie zawiązywanych ~~celem~~ do zbierania ofiar na cel tenże łącznie z Radami opiekuńczemi zakładów dobroczynnych powiatowemi.

[oraz art. 107 Postanowienia 24 Grud. 1823 |: T. 8 p 297 :|

~~2.~~ art. 130

Z grona tego Towarzystwa [mianowaną będzie Rada szczegółowa opiekuńcza Domu przytułku i zarobku Gubernii stosownie do art. 56 i 59 Ukazu 18 Luty / 2 Marca 1842 |: T. 30 p. 79 :| ~~z których niektórzy~~ Niektórzy członkowie których obecność ciągle będzie potrzebną mogą być płatni za kadencyę.

[oraz z osób innych zdolnych i czynnych,

~~art.~~

~~Radzie szczegółowej opiekuńczej Domu przytułku i zarobku Gubernijalnego oddane zostaną ~~pod zarząd~~ fundusze ~~dobroczynne~~ z całej Gubernii ~~zebrane~~ na Instytut dobroczynny Gubernijalny zebrane.~~

~~3~~ ~~art.~~

~~Rady opiekuńcze Zakładów dobroczynnych powiatowe, które niewydostarczające na założenie nowych Szpitali chorych zebrały fundusze, pożyczą takowe na procent ~~prawny~~ Radzie szczegółowej Domu przytułku gdy zażąda. – Bank Polski lub Skarb mogą podobnie udzielić pożyczki. –~~

270

art

~~Wybranem będzie na Dom przytułku mniej więcej ze rządowego od więzienia karnego niezbyt odległe~~

~~Art.~~

~~Domy przytułku i zarobku zakładane będą~~

§ art. 131

Dom przytułku i zarobku założonym będzie w każdej ~~niezbyt~~ odległe ~~w~~ Guberni [przed obraniem tego miejsca ~~ile możności~~ niezbyt odległe od więzienia ~~nad rzeką spławną lub mogącą być spławną~~ w miejscu takiem w którémby mogła być utrzymowana głównie fabryka wyrobów stycharskich i zdunskich polewanych i niepolewanych z materiałów dobrze ~~[illegible]~~ wyprobowanych, oraz niedaleko od rzeki spławnej, aby odbyt tych wyrobów mógł być ułatwionym.

§ art. 132

~~Po zebraniu~~ Zebrane będą myśli i zasady ~~do Planu~~ gruntowne ~~go~~ do Planu ogólnego budowli ~~Domu przytułku~~ odpowiadającego wszelkim warunkom dogodności pod wszelkiemi względami, ~~jako jako to~~ jakoto: aby Dom przytułku ~~był dla~~ wystawionym był najprzód tylko ~~w części~~ na kilkadziesiąt osób, a w późniejszych latach mógł być ~~po~~ powiększanym, ~~dogodnie~~, aby budowle były dogodne co do: zdrowia, bezpieczeństwa od ucieczki chociaż przy ~~małej~~ najmniejszej straży, ~~traw~~ trwałości murów i dachów bez częstej reparacyi, bezpieczeństwa od ognia wewnętrznego i zewnętrznego, oszczędności ogrzewania i przystojnego utrzymowania, łatwości dozoru i nadzoru, i t. d. Ozdoba będzie warunkiem poślednim.

§ art. 133

Plan ogólny Domu przytułku z zastosowaniem się do najgruntowniejszych zasad i dążności (wyrysowany z opisem sposobów jego stopniowego wznoszenia, oddany będzie pod rozwagę biegłych techników.

§ art. 134

Z potwierdzonego Planu wyrysowaną zostanie część (pierwsza budować się mająca i obrachowane zostaną jej koszta, z których jako na Zakład policyjno-dobroczynny potrzebnych, łożone będą 3/4 części ze Skarbu Królestwa, a 1/4 części zbieraną będzie w Gubernii z ofiar dobroczynnych ze ścisłą ich kontrollą. Wskazaniem będzie To[

[warzystwu Dobroczynności i każdej Radzie opiekuńczej Zakładów dobroczynnych powiatowej: po ile z każdego powiatu w proporcyą jego ludności ofiar na ten cel potrzeba. Członki Towarzystwa Dobroczynności i członki Rady opiekuńczej powiatowej prosić będą każdego z możniejszych w powiecie, o ofiarę proporcyonalną.

§ art. 135

Gdy Towarzystwo dobroczynności Gubernijalne łącznie z Radami opiekuńczemi powiatowemi złożą Radzie szczegółowej opiekuńczej Domu przytułku całą 1/4 części, dołożone będą następnego roku ze Skarbu 3/4 części, celem rozpoczęcia lub kontynuowania robót.

§ art. 136

Fundusze łożone dotąd ze Skarbu na budowę nowych lub powiększanie dawnych: Więzień, domów badań, Szpitali, oraz innych budowli Rządowych nie tyle jak Dom przytułku (pilno potrzebnych, łożone będą na wznoszenie częściowe Domów przytułku, aż do ich ukończenia.

~~227~~

9 art. 137

Po ubytku ludności ~~wy~~ w Więzieniach i Domach badań (Gubernii) osiedzane (corocznie) koszta ich utrzymowania w stosunku teraźniejszych Etatów będą funduszem pomocniczym, ~~przeznaczyć się na~~ łącznie z oszczędzonym funduszem transportowym według art. 199 F na następny rok ~~na utrzymywanie będą na następny rok funduszem~~ na utrzymywanie (służby) Domu przytułku Gubernijalnego, oraz na jego ~~ro~~ ~~powiększenie~~ powiększanie ~~w celu ulgi Izbom noclegowym dozoru policyjnego~~. Może także być dawa[

[F. jaki zatrudnienie dla Domu przytułku ~~sprawić~~ i Izb noclegowych sprawić]

~~F. VIII § 1. 2.~~

F. i uzyskiwać kar wedle art. 325, 326

~~[w Tyt. XIII – 2. 3.~~

[na pomoc z oszczędności wedle art. 247.

~~F w Tyt. VIII. X. 30 n. 16.~~

10 art. 138

Przytułkowi nauczani będą głównie Stycharstwa i zduństwa. Majstrzy uczący, za nauczenie większej osób odbierać będą nagrody pieniężne.

11 art. 139

~~Krewni, powinowaci~~ ~~Krewny, powinowaty~~ i Dozór ubogich parafijalny, nie mogąc ~~H~~ ubogiego starca i kalekę do (cięższej pracy) ~~pracy~~ niezdolnego wstrzymać od żebractwa, a zniewolić do lekkich zatrudnień, z powodu złej jego ~~z~~ ~~zastarzałej~~ konduity, może go do Domu przytułku (Gubernijalnego) odesłać ~~wraz~~ łożąc na niego koszt utrzymania: ~~co~~

[wszakże po poprzedniem (kilkokrotnem) zastosowaniu się do art. 78 Instrukcyi 12/24 Czerw. 1843 Dozorom parafijalnym przez Kommissyą Rz. Spr. Wew. i Duchowne wydanej, może użyć, użyjące za pozwoleniem Rządu Gubernijalnego. na przedstawienie Rady opiekuńczej Powiatowej. Przyjmowane także będą do Domu przytułku osoby stosownie do art. 12 ad C. oraz art. 14 Instrukcyi 6/18 Lutego 1843 Radom opiekuńczym powiatowym przez Kommissyą Rz. Spr. Wew. i D. wydanej, odesłane.

12 art. 140.

~~Gubernij~~ Fundusze ~~dobroczynne~~ z całej Gubernii na Zakład dobroczynny Gubernijalny dotąd zebrane, oddane zostaną Radzie szczegółowej Domu przytułku ~~a conto trzeciej należności ¼ części sta więc tylko tej ¼ części summy na ~~ ~~rozpoczęcie budowy Domu tego potrzebnej~~ (Gubernijalnego) a conto ¼ części summy na ~~rozpoczęcie~~ budowę Domu tego ~~potrzebnej~~ z ofiar jako większej ~~potrzebnej. reszta więc tylko tej ¼ części potrzebnych~~. potrzebnych.

~~13.~~ art. 141

Rada opiekuńcza zakładów dobroczynnych powiatowa, zanim zbierze łącznie z Członkami Towarzystwa dobroczynności ilość ofiar z powiatu ~~na Dom przytułku pr~~ swego na Dom przytułku potrzebną; zaforszusuje takową z funduszu na Szpital zebranego ~~tero fun~~ jeżeli fundusz ten nie jest jeszcze na budowę szpitala powiatowego wydostarczającym.

~~Gdy Dopóki art. Dom przytułku i zarobku (Gubernijalny ni dojdzie do wielkości takiej, iżby odesłani do niego przez Sądy będą mogli przebyć tam czas Ustawą 16/28 Czerw. 1830 r. zakreślony.~~

~~14~~ art. 142

~~Odesłany przez Sąd do Domu przytułku i zarobku pr~~

Co odesłany ~~przez Sąd~~ do Domu przytułku nad ilość kosztu utrzymania ~~swoje~~ swego zarobi, oddawaném będzie do Kassy oszczędności na jego Książeczkę. ~~Z funduszu tego jedynie~~ Funduszu z Kassy oszczędności jedynie na bieliznę i skromną odzież użyć może. — Przebywszy w Domu przytułku czas Ustawą 16/28 Czerw. 1830 zakreślony odesłanym będzie ~~do właściwej Gminy ogólnej wiejskiej do właściwego~~ właściwemu Zakładający wspólnemu Wójtowi ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Okręgu Parafii albo Prezydentowi lub Burmistrzowi ~~pod dozór policyjny~~ do Izby noclegowej dozoru policyjnego, wraz z Książeczką oszczędności.

~~15~~ art. 143

Gdy dla nowo odesłać się mających ~~przybywających odesłanych~~ z więzienia nie ma miejsca w Domu przytułku; wysłani będą z tegoż do Izb noclegowych ci, którzy już Książeczki oszczędności mają i są najstarsi wiekiem.

~~16~~ art. 144.

Utrzymowanie (Przytułkowych) tak co do mieszkania jako i życia nie będzie wygodniejsze i lepsze jak mają ~~włości~~ ubożsi po wsiach i miasteczkach. —

~~Czytać Zasady co do ... VIII do C. fol. 84.~~

Co do Tytułu VIII

O zapobieganiu ubóstwu i przestępstwom

14 ad 12

15

Zasady i usprawiedliwienie

132

Zasady co do tyt. VIII. ad E.

ad E. ad D. O Domu przytułku i zarobku włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy.

1. — Dobrze jest zapobiegać złym skutkom; ale lepiej zapobiedz ich przyczynie. Dobrze jest zakładać szpitale dla chorych ubogich, aby przedłużyć ich aż nędzne życie; ale lepiej zapobiedz przyczynom które do szpitala zawodzą. Dobrze jest zakładać Domy schronienia dla starców i kalek, aby biedni z publicznie i pokątnie nie żebrali; ale lepiej biedzie i żebractwu zapobiedz. Ubóstwo z chorobą kwalifikuje do szpitala. Ubóstwo ze zgrzybiałością i kalectwem kwalifikuje do domu schronienia. Ubóstwo krewnych i powinowatych kwalifikuje do szpitali i Domów schronienia tego krewnego lub powinowatego; którym z obowiązku natury, winni ulgę w cierpieniu, pielęgnowanie w starości, w kalectwie. F. Zawsze ubóstwo ... Więc ubóstwu zapobiegać trzeba. — Czyliż obfita w plony nasza ziemia, jest już przeludniona! aby mógł kto bez własnej, lub nadzoru nad nim

F Ubóstwo wtrąca do aresztu policyjnego i do więzienia!

Czyliż na niej ustała między dziećmi a rodzicami już ustały:

~~275~~

nim, winy, nie umieć fundusz i tkliwej pieczy w chorobie, pielęgnowania, w starości? Niech przybędzie rąk do pracy: ta ziemia odzyska nazwę: Spiżarni Europy. Szukajmyż więc tej winy: źródeł ubóstwa aby je pozamykać.

2. Lekarze odpowiedzą: przyczynami śmiertelności w Szpitalach są: ~~pi~~ pijaństwo, nierządne życie, przeziębienie, (żywności) niedostatek. [Przebieg życia ~~ich~~ podobnych umarłych. — ~~Zalewał~~ Próżnował i ~~tu~~ zalewał troski kredytem. — Matka ile wychowywała, dozoru nad nią nie było. Wyszedł w mróz z więzienia ~~w le- tnim ubraniu~~. — Po wyjściu drugi raz z więzienia wydało się że nie był ~~w~~ flisem:... wzdrygnęły się na widok ojca poczciwej matki dzieci,... odepchnęli dalsi krewni i powinowaci:... — ~~unikali dawni przyjaciele~~. Uszedł z pod dozoru policyjnego... odtransportowano:... unikali dawni ~~krew~~ przyjaciele... Uszedł drugi raz... w różnych stronach nieznany długo był wyrobnikiem.... ~~do~~ Wyszedł po trzeci raz z więzienia: objeżdżając

[Siostry Miłosierdzia odpowiedzą: — nie umiała nawet pacierza! —

[bez najmniejszego funduszu na kilkunasto-milową do domu podróż, w letnim ubiorze, żebrał i kradł na koszta podróży. — ~~żyć bo ich w Domu~~ ~~prz~~ żyć; gdyż ich z powodu braku Domu ~~przytułku i pracy~~ zarobku ~~zarobić~~ zapracować nie mógł. Niewykonanie ~~Prawa przez Rząd~~ Prawa $\frac{16}{28}$ Czerw. 1830 [: T. 13 p. 131:] wtrąciło go drugi raz do więzienia. —

[Pra... $\frac{16}{28}$ O... i art... 1842

do

sobie zamięszkanie znowu w innej stronie. Z wyrobku le dwoje utrzymał życie; z braku odzieży zachorował: nieTowiedzie więc jednie ~~przyporicito na życie~~ przedłużyło gorzkie dni życia jego. ~~Trudnił się~~ Na wsiach w roku głodnym ~~zarobku~~ wyrobku nie było: trudnił się ~~w na~~ tam w mieście: i tu nie codziennie mniej go można:... zgryzota i żal zhańbionej przeszłości obudzone głodem! ~~odjęły~~ resztę sił ~~raza odjęły i w Szpitalu~~ odjęły: — Szpital pogrzebał ich ofiarę. — Wszyscy ubyli zawcześnie Rolnictwu, Przemysłowi,.. Ludzkości, a nawet litości! Gdyby Domy przytułku i ~~pra~~ zarobku ~~egzystowały~~ egzystowały; ci zmarli w Szpitalu, nie byliby tam potrzebniejszymi Tożeh ~~nie~~ zajmowali,.. nie mogliby byli być towarzystwu szkodliwemi,.. mogliby ~~byli~~ owszem ~~st~~ być długo jeszcze krajowi użytecznemi.., Cóż więc na pierwszeństwo zasługuje: czy czynienie Szpitali nowych, czy Domów przytułku i ~~pracy~~? zarobku?

[Prawem ~~do~~ o włóczęgach 16/28 Czerw. 1830 (T. 13. p. 131.) i art. 58 Ukazu 18 Lutego / 2 Marca 1842 (T. 30 p. 81.) zamierzone

3. B

3. – Ubóstwo wtrąciło raz pierwszy do więzienia: skądże powstało to ubóstwo? z bra-

]ku dobrych wrażeń w młodości, z próżniactwa!.. To są źródła występków, i zbrodni; te usunąć trzeba.–

~~2. Nie ma kary surowszej na tego, który dokonawszy przewinień policyjnych, i występków, skończył na zbrodniach, za które kilka razy areszta i więzienie odsiedział, skończył na zbrodniach.~~

3. Więzienia są przepełnione tyle z tego powodu: ~~głównie~~ że Przestępcy po kilka razy, za powtarzane występki, do nich powracają. To przepełnianie sprawują zaraźliwe ~~w więzieniu~~ choroby… ~~choroby~~…. [częsta, a zawsze surowsze: ~~wykonywa~~ obostrza wyroki, lub je zastępuje. Giną Zbrodniarze; ale obok nich mniej winni i niewinni! Giną ~~obok~~ przy nich Żołnierzy!… zubożają się osierocone familie! Zaraza rozszerzyć się może w mieście!…. [Niezapobiegłoby się tym strasznym skutkom, ~~zawiast rozszerzać więzienia~~ zakładaniem Domów przytułku i ~~pracy~~ zarobku celem wykonywania art. 5, ~~Prawa~~ 6, i 7. Prawa 16/28 Czer. 1830 [T. 13 p. 134.] [Domy przytułku i za~~pracy~~robku przy innych środkach, ~~czyniłby~~ i przy dbałości noclegowych Dozorców policyjnych ~~więzienia stopniowo opróżnione~~ czyniłby więzienia stopniowo opróżnionemi. ~~Oszczędziłoby Uchroniłoby mi. byliż nie należy koszta na mi, byłoby zdrowsze w nich~~ ~~poz~~ ~~po~~ mi, zdrowszemi i mniej by ~~się~~ …

[~~zaszł z powodu braku~~ zajęta niemożności dostania służby, a następnie z nędzy; ~~zaszł~~.

(NB)

[Sprawy Oskarżonych, których więzienia ominęła ~~ociężiła~~, zubożają wielkie mnóstwo świadków, jak to Rząd Gubern. Płocki pod d. 5/17 Paźd. 1844 № 67070 ~~Kommissyom Rządowym~~ ~~w~~ i pod d. 23 Czerw / 4 Lipca 1845 r. № 27901 Kommissyom Rządowym, wystawił.

[tak, aby ten co raz z więzienia wyszedł ~~nigdy~~ do niego takiż łatwo ~~więcej~~ nie powracał?

134

było przestępstw do karania: bo występni których próżniactwo zaprowadziło do więzienia, po wyjściu z niego zniewalani do pracy na swój koszt, mieliby dopuszczać się no[wych przestępstw, ażeby sposobności do tej zarobku lub do prac tej nabywszy się, i potrzeby. — Cóż więc jest pierwszem: czy rozszerzanie Więzień, czy zakładanie Domów przytułku i zarobku?

Pod. propinacji

4. — Domy schronienia Starców i kalek Parafijalne, mają usunąć powody do żebractwa. |: T. 30 p. 5 :|

Przed zapadnięciem Ukazu z d. 18 Lutego / 2 Marca 1842 a wyjanowicie art. 27. 41 i nast. Opieki nad ubogimi, Urzędnicy i Obywatele miasta Płocka, rozpoczęli składki na Dom przytułku i zarobku, celem zapobieżenia żebractwu w Płocku. Po nadejściu tego Ukazu powiększyli swoje ofiary dla przyjścia w pomoc usiłowaniom

Rząd

Rzędu. Dom schronienia starców i Kalek Parafii Płockiej w lokalu tymczasowym wyrajętym utrzymowany, od r. 1843 daje życie i przytułek czasem dwudziestu kilku osobom. Parafija nie mały koszt (dobrowolnie) znosi; a jest z prawdziwém poświęceniem dla dobra Ludzkości gdy (prócz kosztów rzeczonych zebrała oraz) na murowanie Domu schronienia blisko połowę funduszu w tak krótkim czasie. ~~zebrała~~. Gdyby Dozór parafijalny utrzymował Ekonoma ~~dla tych~~ lub Dozorcę dla tych w większej części zepsutych ludzi; którym roboty dobrać nie można [lub dać im takowej niebezpieczno;], ciężar dla Parafii byłby wielki, a nakładać go nie można: bo tego Instrukcya dla Dozorów Parafijalnych słusznie niedozwala: gdyż ~~w Domu schronienia ...~~ najczęściej w większej ilości Domów schronień jest jeden dwóch lub nieco więcej osób, zatem

tem Parafiją więcejby be-
szłować Dozorca niż ubo-
dzy: byłoby to nawet szko-
dliwem; bo ~~Do~~ jeden czło-
wiek w każdej Parafii
ubyłby od pracy rolni-
czej lub innej. Tak więc mę-
szczyźni i kobiety w Domach
schronienia choćby mogli
lekką pracą zatrudnić się;
próżnują. ~~Żebractwo i pró-
żniactwo~~

~~Żebractwo i próżniactwo~~

Próżniactwo i żebractwo
stało się po założeniu Domów
schronienia, powszechniejszem: bo
dawniej próżniak udający nie-
szczęśliwego musiał z jałmu-
żny wyżyć życie i odzież, ~~a~~
resztę ~~zaś~~ przepijał; teraz
zaś mając w domu schronie-
nia ~~otrzymać~~ mieszkanie, opał,
życie i odzież, całą jałmużnę
przepija. — Niepodobna ~~bawić
się ciągle z niedołęgami, nie
można~~ ich na klucz jak w wię-
zieniu zamykać: bo cóżby pu-
bliczność na takową Opiekę po-
~~wiedziała~~? ~~Tak więc Władza~~

więc ~~Opie~~

~~244~~

wydziału? ~~gdy nie widzi na~~ jakoż nie ma na to ~~to~~ pozwolenia w Ustawach, owszem zakaz ścieśnia-nia wolności osobistej.-

Kwilić się ciągle z nimi także trudno i niebezpie-czno! ~~bo kara cielesna niedołęże razem życie odjąćby mogła~~. Tak więc Władze opiekuńcze nad ubogi-mi, pełniąc swoje obowiązki nie policyjne, ale lito-ści, czyli właściwej opie-ki; nie są zdolne skute-cznie żebractwa ~~zapobiegać~~ zapobiegać, bez wykonywa-nia Przepisów przez Władze policyjne. — Podobne że-bractwa dają pole i innym do włóczęgostwa. — Publi-czność zniewolona dawać jał-mużny do rąk żebrakom, ~~niechętnie~~ już daje takowe ~~jałmużny~~ na ręce Dozoru parafijalnego: i jeżeli tak dłużej potrwa; ~~nie jedna Dom z Publiczności~~ zapewne nie będzie funduszu: ani na budowę Domów schronienia,

ani

ani na utrzymowanie w nich
prawdziwie nieszczęśliwych.

Wszelki ubogi pracować
ciężej niezdolny ma już art. 47,
48, 49 i 52 Ukazu z d. 18/2 Lutego/Marca
1842 (: T. 30 p. 69 :) oraz art. 238
do 242 Kod. C. Pol. art. 210 Pra-
wa o małżeństwie z r. 1836
(: T. 18 p. 47 :) zapewnione utrzy-
manie u krewnych, powino-
watych, albo też w Domu
schronienia Parafii właści-
wej. Lecz pomiędzy tymi ubo-
gimi: Kalekami, niedołęgami
i starcami znajdują się naj-
więcej tej konduity, których
ani krewni, ani Dozory Parafi-
alne, ani Policya nie są
zdolne wstrzymać od nałogo-
wego żebractwa, odwiedzania:
na pogrzeby, odpusty, targi, jar-
marki, trakty pod kościoły
i.t.d. Znajdują się nałogowi
pijacy albo natrętni, zuchwa-
li, chciwi, wybrydni, zepsuci,
mściwi (: a może i podpala-
cze ręką sprawiedliwości
niedościgłni :) których utrzy-
mowanie (i wstrzymywanie) od żebractwa, jest
dla krewnych i Dozorów Para

fi

245

fizycznych nie tylko trudnem, niebezpiecznem!! ale zgoła niepodobnem: boby potrzebowało kosztownej dniem i nocą straży i ciągłego kwilenia się z uczuciem litości obrażającego. Policya nie jest w stanie bardzo żebractwo dostrzedz, gdy dostrzeże, przestrzega, grozi, karze cieleśnie [illegible] z uwagą na starość lub niedołęstwo: lecz to wszystko nie pomaga.

Te to, i z nich wynikające inne trudności, stawały się głównemi przeszkodami: że środki zapobieżenia żebractwu [przed 29 laty Postanowieniem z d. 2 Grud. 1817 (: T. 4 p. 69) przepisane, pomimo obostrzenia jakie na rozkaz N. Pana w przejeździe 1838 r. wydany, przez Rząd poczynione zostały, skutku pożądanego nie przyniosły. Podobnie przez Domy schronienia parafialne celem zapobieżenia żebractwu i po-

[na zasadzie § 18 ad r. Dekretu Król. z d. 7 Lutego 1809 r. (: T. 1 p. 190) przedsięwzięte, a szczególniej

~~1846~~
~~1817~~
29

pra-

prawy obyczajów osiągnąć tym z przyczyn powyższych nie będzie, dopóty, dopóki wymienione przeszkody trwać będą. Te zatem przeszkody usunąć dla ułatwienia krewnym i pokrewnowatym, oraz Dozorom Parafijalnym a nade wszystko Policyi, ~~wykonawczej~~ możności wykonywania ich obowiązków, starać się należy.

~~Usunięciem tych przeszkód jest: wykonać~~

Usunięciem tych przeszkód jest: „Dom przytułku i „~~pracy dla~~ zarobku włóczęgów i żebraków „zdolnych do pracy": bo takowym pogrozić mogą ~~do~~ krewni, powinowaci, Dozór Parafijalny, Publiczność, a nade wszystko Policya. Dla niej to Dom przytułku i ~~pracy~~ zarobku jest głównie pomocnikiem: bez niego wszelkie jej usiłowania muszą być zawsze nadaremnemi jak się to po wszystkich miastach Królestwa, ~~okazuje~~ po odpustach i pogrzebach, okazuje. Gdyby Policya mogła stosownie do art 1, 3,

~~Włóczęgów i żebraków~~
Prawa 16/28 Czerw. 1830 (: T. 13 p. 131:)
Włóczęgów i Żebraków z Wyrokami

~~315~~

Serdów karnych do Domu przytułku oddać: w krótce znaleźliby się ich krewni i powinowaci, którzy udający kalectwa, zatrudniliby się na wsiach lżejszemi pracami i do miast nie tłoczyli, ~~by się~~ gdzie nieznani wyłudzają grosz łatwowiernych. — Domy schronienia Parafijalne (w miastach stałyby się ~~przytułkiem~~ prawdziwym schronieniem samych nieszczęśliwych, nie zaś oszustów, którzy tając swoje pochodzenie i swych krewnych, żyją z litości; i żebractwem litości swych dobroczyńców, oszukują. — Nie we wszystkich Parafijach wiejskich są Domy schronienia; ale też na kilkadziesiąt Parafij wiejskich ~~nie m~~ odtrąciwszy sługi kościelnych z dochodów kościelnych żyjących; nie ma ani jednego ubogiego do Domu schronienia kwalifikującego się. Gdyby był ubogi (z Domu przytułku i ~~pracy~~ zarobku ~~od~~ do takiej Parafii (z Księstwa dziedzicznego) odesłany; nie zostałby bez opieki u krewnych albo u Wro

bo

bosza lub Kolatora oraz u całego Dozoru ubogich Parafijalnego: bo Ustawa (z d. 18 Lutego / 2 Marca 1842 (T. 30 p. 65.) nie żąda z wyboru [illegible] nawiem, aż Dom schronienia wystawionym został. Niedostatecznie nie może na tem zbodować, że ~~się~~ Dozór parafialny wybudować nie postarał się. ~~rat.~~ — Dom schronienia może być i w lokalu tymczasowo najętym. [Ubiegającego ze wsi parafijalnej na żebractwo Izba noclegowa Dozoru policyjnego utrzymać może.

Różne środki przymusu i zachęty w Domu przytułku i zarobku ~~pracy~~ najlepiej wypróbować mogą, o ile i do jakiej pracy lub lekkiego zatrudnienia żebrak jest zdolnym. Chęć zarobku, ~~pobu~~ chęć wyjścia z pod zamknięcia pobudzać go będą do pracy, aby z książeczką oszczędności wyszedł do familii. ~~bolesnego~~ ~~właściwego Domu schronienia~~

Gdyby Familia z powodu ubóstwa nie była w stanie ~~wy~~ odebranego z Domu przytułku ~~utrzymać~~ a niezdolnego

[Gdyby był napływ ubogich wykwalifikowanych prawdziwie, do Domu schronienia w Lokalu wynajętym utrzymywanego; tedy potrzeba zniewoliłaby Parafiję wystawienie Domu schronienia przyśpieszyć ~~wystawić~~. — Jest litość wszędzie: ludzi, ludzkie nędze bolą: nikt się nie zawiódł kto się w dobrym celu do Obywateli odezwał. Niedozwolą oni i XX Proboszczowie nieszczęśliwym umierać z głodu, nie zaniedbają wystawić powoli i Domy schronienia gdzie ich jeszcze nie ma. ~~Tak~~ Tak więc Domy schronienia Parafijalne, za już istniejące, czy to w ~~do~~ Lokalu na to wystawionym, czy danym, czy wynajętym; uważać można. — Następnie po wyjściu Ukazu z d. 18 Lut / 2 Mar. 1842 ~~(T. 30 p.~~ o opiece nad ubogimi (T. 30 p. 65.) i po wprowadzeniu go w wykonanie Instrukcyami; ~~nic~~ nie ma nic na przeszkodzie w wykonywaniu art. 499 / 1505 Kod. Karn.

go

~~247~~

go i istotnie do pracy utrzymać; w owczas dopiero Dozór Parafijalny obowiązanym by był choćby nie było nie wybudowanego Domu schronienia, zapewnić ~~nieszczęśliwemu~~ Starcowi lub kalece do pracy niezdolnemu ~~sposob~~ ~~w~~ utrzymanie.

Tych, którzy się już w Domach schronienia ⌈ postrach ~~wstrzy~~ odesłania do Domu przytułku i ~~pracy~~ zarobku wstrzymywałby od żebractwa. Odesłanie jednego poprawiałoby pozostałych. Postrach byłby nauką dla wzrastającego pokolenia: że się nie można spuszczać na lekki chleb żebractwa. Grożenie Domem przytułku skłaniałoby do lekkich zatrudnień w Domach schronienia, Parafijom ulżyłoby ciężaru. Nadewszystko nauka dla młodych: aby pracą i rządnem życiem unikać Domu Przytułku i ~~pracy~~ zarobku, oraz na starość Domu schronienia

⌈ ~~lub~~ oraz Sługi kościelne mający utrzymanie z dochodów kościelnych;

nienia; wywierałaby zbawienny wpływ na następne pokolenia i ustaliłaby z czasem Opinija do tąd tylko w Kodexie Karnym znana: że „żebractwo jest przestępstwem." Na ustalenie takiej Opinii ~~przepływa nie~~ przejścia nie jednego pokolenia potrzeba: ale Ustawy dobre i dobrze wykonywane; ~~zapewnić to i~~ przybliżyć to mogą. —

~~Że~~ Ścieśnieniem (stanowczem) żebractwa, które zwykle jest i złodziejstwem lub szpiegostwem złodziei, ścieśnią się i kra- ~~dzieże i wypróżniać się będą Do~~ dzieże, i oszustwa, przybędzie rąk do rolniczej pracy, ubędzie wydatków: na Domy schronienia, na Areszta policyjne i Więzienia. — Cóż więc na pierwszeństwo zasługuje: czy stawianie Domów schronienia, czy zakładanie Domów przytułku ~~i pracy~~ i zarobku dla włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy?

5. — Ustawy Najwyższe zarówno obowiązujące mieszkańców jak i Władze Rządowe i Sądowe

we, przepisują:

a. Postanowienie 3 Lut. 1816 |: T. 2 p. 64 w art. 72 ad i. że do zwierzchności miejskich i wiejskich należy:

„Zapobieganie próżniactwu, „tułaniu się, i żebractwa.

b. Postanowienie 24 Grud. 1823 |: T. 8 p. 29 w art. 107:

„Służący płci obojej względem „których zajdzie przekonanie „iż jedynie z zamiłowania „próżniactwa i podejrzanych „obyczajów nie biorą się do „służby ciągłej, odesłani „być mają do Domu zarobkowego, gdzie zatrudnienia „bezpłatnie za dostarczeniem „tylko żywności udzielane „ni będą.

Podobnie wedle art. 8 Postanowienia 27 Maja 1823 |: T. 8 p. 81: | będący w transporcie winni być tymczasowie zatrudnieni pod dozorem Policyi podług sposobności swojej dla zarobienia na koszt transportu i życia.

~~3. Trans~~

c. Ustawa o włóczęgach i żebrakach 16/28 Czerw. 1830 |: T. 13 p. 130: | w art. 1. 2 i 3.

aby włóczęga i żebrak w art. 498 i 499 Kod. K. opisani po wytrzymanej za pierwszym razem karze art. 505 kk, za powtórne przewinienie odesłany był za Wyrokiem do Zakładu ~~Przyt~~ przytułku i pracy na czas od 1 do 3 miesięcy, lub dopóty dopóki go kto nie odbierze, lub dopóki r. s. 7 k. 50 nie zarobi.

aby za przewinienie po 3 raz ... odesłany był do tegoż Zakładu na czas od 3 mcy do roku, lub dopóki kto po

po niego znany nie zgłosi się albo dopóki zł. r. s. 15 sobie nie zarobi

w art. 5:

„ Jeżeli okaże się, iż Winowajca za zbrodnię lub występek Wyro„biem Sądu na czas pewny „skazanym być mający, prowa„dził poprzednio życie tułacze, „lub nie jest w stanie okaza„nia sposobu do życia dla „siebie po wyjściu z wię„zienia, mocen jest Sąd „wyrokujący, skazać go, aby „po wycierpianej karze „do Instytutu publicznego „oddany został, dopóki stoso„wnie do zasad art. 2 ozna„czonego w nim funduszu „nie okaże lub nie zarobi, „albo dopóki się kto po niego „nie zgłosi".

w art. 7:

„ Instytutu przytułku i „pracy... celem będzie, nie „kara, lecz poprawa moral„na"....

w art. 9:

„ Instytuta przytułku i pra„cy zaprowadzone będą podług „możności. — W miarę kolej„nego ich wprowadzania do „jakiegokolwiekbądź obrębu,

Pra-

~~251~~

„Prawo niniejsze w tymże
„obrębie wejdzie w wykona-
„nie".

[Sądo

d. Ukaz 18 Lut / 2 Mar. 1842 (: T. 30 p. 81:) w art. 5[...]

„ Do Zakładów dobroczynnych
„pod zwierzchnim zarządem
„Rady głównej zostawać ma[...]
„cych, należą: ....
~~a~~ Domy przytułku i pracy
dla włóczęgów i żebraków,
zdolnych do pracy.
~~b. Domy poprawy dla naw[...]~~

e. Instrukcya przez Kommissyą Rzą[...]
wą Spr. Wew. pod d. 6/18 Lutego 1843
Radom opiekuńczym powiatowym
na zasadzie powyższego Ukazu
wydana: w art. 12 ad c.:

„Ubogi ~~nie ma~~ niemający [...]
„tego zamieszkania i niemają[...]
„nikogo, ktoby go utrzymywa[...]
„miał prawny obowiązek i [...]
„pełniać to był w stanie
„nieobjęty żadną księgą ludno[...]
„włóczęgostwu i żebractwu od[...]
„ny, nie może być narzuca[...]
„Parafii w której chwilowo ba[...]
„wił, lub gdzie został schwyta[...]
„ny, lecz umieszczony być m[...]
„w Domu przytułku Guber[...]
„nijalnym.

Tak więc od lat 23 ~~Rząd~~ ~~Władz~~ w raz wy[...]
cij Rząd (najwyższy) uznawał potrzebę ~~zało~~ zakłada-
nia

B

nia Domów przytułku i ~~pracy~~ zarobku.

Ta potrzeba co raz więcej się objawia. ~~Naród~~ ~~oraz~~ Najwyższe Władze policyjne [sądowe] i opiekuńcze z utęsknieniem ~~wykonania~~ założenia Domów tych oczekują; dla możności wykonywania Ustaw powyższych, a przez to, ~~dla zapobieżenia~~ ~~ubóstwu, przestępstwom i psuciu się obyczajów, oraz dla najprzód dla~~ dla uniknienia tych smutnych skutków braku Domów zarobku, jakie się dopiero od 2, 3 i 4 przywiodły. ✱ Następnie zaś dla zapobiegania ubóstwu, przestępstwom i psuciu się obyczajów. — W dalszych zaś następstwach: dla oszczędzenia wydatków Skarbowych na rozszerzanie i utrzymowanie Więzień, oraz dla zasłonienia potomności od skutków progressyi Spraw karnych o jakiej co do Tyt. ~~V, VI i VIII~~ VII, VIII i IX w ogólności od V. VIII jest mowa. Co zatem na pierwszeństwo zasługuje: czy projektowanie ~~wydatków~~ (~~na~~ Skarbu wykonania dzieł ~~nowych~~ ~~pomysłów~~ nowego pomysłu, czy ~~na~~ wykonanie Ustaw, które Najjaśn. Pan najwyższą Swoją sankcyą już udarować raczył? ~~Zapewneby i~~

~~6.~~ ~~Najjaśniejszemu~~ a które następnie bez wykonania pozostawać ze szkodą kraju nie powinny?

~~6. — Domy przytułku i pracy zarobku pracy dla Włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy, są ~~sprawiedliwie~~ Zakładami dobroczynnemi. — Skoroby ~~ku ich założenia~~ pozwolonem było zawiązanie w każdej Gubernii Towarzystwa dobroczynności ku zało ~~czynności z utworzeniem Rady szczegółowej opiekuńczej czynności~~ złożonego z Członków w każdym powiecie zamieszkałych, i skoroby utworzona~~

6. — Domy w mowie będące są Zakładami dobroczynnemi, jak się dopiero od 5-d. rzekło

~~257~~

kto. Skoroby w każdéj Gubernii zaw[...]
zaném było: „Towarzystwo dobroczynno-
„ści ku założeniu: Domu przytułku
„i ~~pracy~~ zarobku Gubernii N dla włóczęgów i
„żebraków, zdolnych do pracy" [złożone z członków w każdym powiecie zamieszkałych, i skoro
by to Towarzystwo postarało się o ut[...]
rzenie: — „Rady szczegółowej opiekuńcz[éj]
„Domu przytułku i ~~pracy~~ zarobku Gubernii N"
stosownie do art. 56, 59 Ukazu 18 Lutego / 2 Marca
1842 (: T. 30 p. 79:), naówczas ~~niezawo-~~
~~dnie~~ Obywatele, pomni: że wielkiém
dobrem jakie teraz ~~krajowi~~ sobie i zape-
wnić mogą: jest ~~ścieśnienie prze-~~
~~stęp zapep~~ zapobieganie przestęp-
stwom; że największém dobrem jak[ie]
potomności zostawić mogą: jest zało-
żenie fundamentu do poprawy obycza-
jów i do ich utrzymywania; niezaw[o-]
dnie pospieszą z ofiarami choć czą-
stkowemi kilkoletniemi: aby Ustaw[ę]
zbawiennych ad 5 wymienionych b[...]
wykonywania [że szkoda dla kraju której wielkości nic nie wyrówna, dłużéj nie pozostawiał[...]

7. — Lecz słuszności wymaga zwróc[enia]
uwagi i na to: —
a. że Kodex karny w art: 46, 229 ad[...]
411, 458, 464... przepisuje oddaw[anie]
pod ~~Doz~~ dozór policyjny po wyci[er-]
pianej karze,
b. że po wyjściu z więzienia pier-
wszym najostrzejszym stopniem
dozoru policyjnego jest Dom: pr[zy-]
tu[łku]

tułku i pracy wedle ~~Ustawy~~ art. 5, 6, 7 Ustawy ad 5 cytowanej,

c. że celem Domu przytułku i pracy jest poprawa moralna, następnie:ˣ że dom ten, nie tylko jest dobroczynnym ⌈~~ale~~ ~~jest~~ˣ policyjnym: a zatém i Skarb do jego założenia ˣi to w większej, ilości przykłożyć się, zdaje się być, w ~~przykłożyć się~~ ~~jest~~ obowiązku, zwłaszcza że Obywatele czyli Gminy wiejskie i miejskie swoim wyłącznie kosztem ~~utrzymować urządzać~~ budować, urządzać i utrzymywać będą Izby noclegowe dozoru policyjnego, jako Domowi przytułku pomocnicze. Zdaje się: że stosunek nakładu ze strony Skarbu $\frac{3}{4}$ a ze strony osób dobroczynnych $\frac{1}{4}$ byłby proporcyonalny. ~~Im~~ Tém więcej że tylko ~~Gospodarz i dozorcy Dom~~ Służba Domu przytułku potrzebuje być płatną: nadzór zaś sprawowany będzie przez Radę szczegół. Domu przytuł. bezpłatnie.

⌈ale oraz i to więcej

~~8. Żadnego nowego funduszu na Etacie Budżecie Królestwa Budżecie Królestwa ku założeniu Domu przytułku i pracy w ~~Kar~~ w każdej Gubernii, a przede wszystkiém~~

8. — Żadnego nowego funduszu nie potrzeba na Budżecie Wydatków Królestwa, ku zakładaniu Domów przytułku i ~~pracy~~ zarobku! — Dowieść tego należy przede-wszystkiém: bo najlepsze dla kraju Projekta, ⌈wydatek za sobą pociągające, ~~że i czytane~~ nie ⌈~~bywają~~ ~~| doB.S.O. 23 Lut. 1843 |~~ ⌈mogą skutku osiągać ...giną setki, dla oszczędzenia jednostek! ...

a. Gdy pjerwszym stopniem dozoru policyjnego ⌈~~jak się ad 7 mówi~~ ⌈po wyjściu z więzienia to będzie Dom przytułku i pracy, a drugim łagodniejszym Izby noclegowe ~~a zastępcy ogólnego Wójtów Dozoru Gminy~~ w Gminach ~~miejs~~ wiejskich lub miejskich, trzecim zaś ~~dozór~~ najłagodniejszym meldowanie się i nadzór: zatém Dom przytułku, może być rozpoczętym ⌈na ~~ograniczoną~~ mniejszą liczbę osób, ⌈w miarę funduszów a najprzód dla mężczyzn: bo najdawniej przyjęci do Domu przytułku, albo mniej towarzystwa niebezpje

pierwsi mogą być oddani pod dalszy dozór policyjny właściwym Zastępcom wójtów Gmin lub Burmistrzom (do Izb więziennych) dla zrobienia miejsca innym z więzienia przybyć mającym, o ilości których Nadzorca więzienia Radę szczegółową Domu przytułku uwiadamiać wcześnie może. Skoro więc rozporządzenie budowy Domu przytułku może

w Domu przytułku

że być na mało osób, zatém i małemi funduszami rozporządzać budowy można.

6. — Dom przytułku potrzebuje więcej wiele podwórek dla zamkniętych małą ilość osób dla rozdzielania co do płci, co do różnych ... oraz wielu innych względów, a szczególniej dla niedawania sposobności do zmawiania się, albo do ucieczki.

[dów jakie przewidziane być mogą, lub jakie doświadczenia w podobnych Zakładach nabyte lub nabyć się mogące, wskażą,

Mogłoby być ogólny Plan budowli Domu przytułku jaki ma być rozpoczęty i stopniowo później ukończony, z ułożeniem budowli najszczelniejszych składowych podwórek od których okna i drzwi, korytarzy z ... i ... do ciągnienia materiałów ... bów. — Możeby było dobrze urządzić korytarze sposobem Labiryntu, aby po wykonaniu stopniowém w lat kilka lub kilkanaście Dom przytułku nawet bez wprowadzania do ... potrzebował wiele z oczami zawiązanemi, niepotrzebujące wiele straży, być dniem i nocą [illegible] szczony: Mogłoby wreszcie w wykonaniu ogólnego Planu jeśli chodzi jedno podwórko przybywać i zaraz

w takim wypadku wszystkie korytarze (w wielu mniejszych zamykane) oraz podwórka winny być do siebie podobne

bo gdyby uciekł z jednego podwórka, albo dostał się na korytarz, trudnoby mu było dostać się dalej i dalszych, zupełne podobieństwo (podwórek i korytarzy) do siebie pociągałoby za sobą błądzenie, a drzwi zamknięte korytarzy utrudniałyby więcej

raz być użytecznem. Tak więc koszt Skarbu i Składki Obywatelskiej nie jest odstraszającym: bo na trzech i na więcej lat może być rozkładanym. —

~~C. Miejsce na Dom przytułku i pracy~~
~~Plan ogólny Domu przytułku Domów przytułku~~
~~takie tylko aby było zupełnie dogodne~~

C. Mamy zadanie z art. 7 Ustawy $\frac{16}{28}$ brz. 1830 (: T. 13 p. 136 :) aby Dom przytułku i pracy poprawiał moralnie. Dodajmy do tego wyższego celu, drugi: aby zapewniał (o ile można z wyższym) sposób do życia, × (wszystkiem kraju.

~~Dom przytułku niech będzie szkołą nie tylko~~

Niech Przytułkowi ~~uczniowie Domu przytułku~~ uczą się głównie: ~~wyrabi~~

aa. × Wyrabiać i wypalać cegłę taką, jaka z tegoż samego materyału (przedwieka wiekami) będąc zrobioną: niepokryta, ~~od wieku~~ ani wyprawą, ani nawet ~~dachem, spetryfikowawszy się~~ dachem, spetryfikowała się. × ~~X~~ Pochodząc z wieków niby ~~ciemno~~ ty, bezrządu policyjnego, zdaje się naigrawać z teraźniejszych Mistrzów: ~~których~~ że ich (cegła wprzód się rozkrusza nim petryfikować ~~się~~ zacznie, że wygniwszy w fundamencie, zrządza ~~salto mortale~~ upadek dwu pi~~ętrowej~~ ściany. ~~że spojeni na łóżkach !~~ (: w Płocku ściana szytowa domu Jurysgos)

bb. — Wyrabiać dachówkę podobnie z tegoż samego materiału z którego robioną była starożytna

£ ku ~~jedn~~ i pracy lepszy niejednokowych, z których przy sądach kryminalnych są najpilniejsze; jest bardzo ważnem zadaniem osób myślących i Budowniczych, ~~tak~~ a to pod względami: dogodności, niepalności, oszczędności przez lat kilka murowania, trwałości murów i dachów, ~~bez~~ bez częstej i kosztownej reparacyi, mało kosztownego ogrzewania, bezpieczeństwa od ucieczki przy najmniejszej straży i.t.d. Na jaką ludność każdy dom przytułku ukończony projektować potrzeba; zdaje się że ludność każdego Więzienia z przecięcia lat 50 może być zasadą, biorąc tego około połowy: gdyż izby więzienne będą niejako dalszym ciągiem ale łagodniejszym Domu przytułku. W jakiej progres~~yi Rządy zachodnie wpływu~~syi wpływ nauk zachodnich prawd przez lat 50 obyczaje, w takiej zdaje się progresyi ~~wstr~~ wskrzeszenie dawnego systematu z ulepszeniami poprawiać je ~~będzie~~ będzie i dla tego Dom przytułku z początku natłoczony z czasem będzie zawsze do innego użytku, może i na ~~pustym~~ ~~pustszym~~ ~~inne do innych~~ więzienie robocze posługującym, a w takim wypadku ~~użytkow posługującym, i na to~~ dotychczasowe więzienia mogłyby mieć inne przeznaczenie. Na to więc ~~przy~~ przytakże ~~Te~~ przy Planie uwagę mieć można. To ważne zadanie jest godne ogłoszenia nagród: z położeniem zasad głównych:

aa. za podanie najlepszych myśli i zasad do Planów

bb. za najlepszy Plan

Gdy Fizycy, Chemicy.... Budowniczowie krajowi i zagraniczni wypracują, dla dobra ludzkości i dla nagrody; będzie się można spodziewać dokładności.

~~287~~

tna, po ostygnięciu wyjebów jeszcze nie przeciekającą: kiedy tymczasem teraźniejsza nowa przecieka, a trwałością niedosięga trwałości dobrego słomianego dachu. ~~Szkodliwego, z słomy niemłóconej trwającego na dachu do lat 50.~~

cc. — Wszelkie inne wyroby strycharskie niepolewane i polewane,

dd. — Wyrabiać garnki, miski, piece i wszystkie inne wyroby garncarskie ~~pole~~ niepolewane i polewane.

~~Roboty strycharskie i garncarskie jedne latem drugie i zimą wyrabiane być mogą.~~

~~Uczniowie Domu przytułku: rozchodząc się po kraju ~~wyrobić~~ (a najprzód do Izb noclegowych) pomogą do wyrobienia ~~materiałów &~~ cegły i dachówki na Domy administracyjno-sądowe; a sobie zarobić fundusz stały na dalsze utrzymywanie się będą wzywaniem Władz miejscowych ~~a potem~~ zniewoleni~~

~~Wym~~

~~Wymurowanie~~

Tylko na wymurowanie ~~p~~ budowli pierwszego podwórka cegłę i dachówkę ~~to~~ kupić trzeba: bo na budowle dalszych podwórek, takowe Uczniowie Domu przytułku wyrobią. Tak więc cegła i dachówka choć płatnemi Przytułkowemi wyrobione, wiele kosztować nie mogą.

d. — Gospodarz rządny mało mający pieniędzy, buduje najprzód to, co jest najpilniejsze, co mu najwięcej korzyści przyniesie. Godnem to jest naśla-

dowania

dowania.

Okazanem jest wyżej ad 1, 2, 3, 4: ~~że~~ (najpilniejsza jest) potrzeba zapobiegania ubóstwu i przestępstwom, że Ludzkość, a nawet litość, wołają o ~~oddanie pi~~ przyznanie pierwszeństwa budowlom Domu przytułku i pracy: – że Domy te ~~pil~~ są potrzebniejszemi pilniejszemi i wyżej korzyści krajowi przynoszącemi, niż ~~budowle: Szpitali nowych, więzień, domów badań~~, budowle nowe: Szpitali, Domów badań, Więzień, Domów schronienia. itd. (A więc wypada:

aa. Fundusze etatowe Rządowe ~~corocznie Skarbowe~~ corocznie ~~corocznie~~ (na budowle nowe: szpitali, Domów badań i Więzień ~~przeznaczone, podzielić pomiędzy Gubernije~~ oraz na inne budowle nowe Rządowe ~~nie~~ nie tyle pilne i dla prawdziwego dobra kraju ~~użyteczne~~ nie tyle użyteczne, ~~corocznie~~ przeznaczane, [(: zachowawszy tylko fundusz na ich ~~na~~ reparacye:)] podzielić między Gubernije w proporcyą ich ludności i obrócić na budowę Domów przytułku.

~~bb. – Fundusze jakie każda Rada opiekuńcza Zakładów dobroczynnych powiatu, na murowanie Szpitala zebrała a budowli jeszcze nie rozpoczęła, pożyczyć za opłatą procentu Towarzystwu dobroczynności Gubernijalnemu~~

b.b. – Oszczędności jakie się osiągać corocznie będzie w kosztach alimentacyi ~~więź-~~ i utrzymania więźniów po założeniu pierwszych podwórek Domu przytułku i po założeniu Szkół noclegowych, Tożyć na dalsze roboty tegoż

goś Domu przytułku. – ~~Że ta oszczędność~~
Że ta oszczędność stopniowo będzie wzrastać w tem na-
wet wątpliwości ~~znajdować~~ upatrywać nie mo-
żna: bo złodziej .... pierwszy raz schwy-
tany, ~~siedząc~~ po wycierpianej karze
~~zniewolony~~ w więzieniu, ~~siedząc~~ pracu-
jąc dla siebie ~~o ile można robotami~~
~~więziennemi~~ w domu przytułku, a
potem nocowywując (zamknięty) w izbie noc-
legowej; podczas tych dwóch zam-
knięć kraść nie będzie. Zarobi-
wszy sobie (zniewalany ~~i wspomag~~) podczas dozoru nad nim
fundusz, nie będzie (nędzą zniewalany i nie będzie) miał pokusy do
kradzieży, wiedząc zwłaszcza co go
za takową czeka. [(Dozór policyjny) ~~karze~~ w Izbie
noclegowej widomy i wiadomy
wszystkim, mieć będzie wpływ
na postrach i poprawę innych a
zwłaszcza na dzieci. [Domy przytuł-
ku i Izby (pro) noclegowe [~~będą~~ ~~takiejże~~ środ-
kiem stanowczym zapobiegania
ubóstwu i przestępstwom. + Później
więzienia, domy przytułku i Izby
noclegowe co rok będą mniej zaj-
mowane.

> [Po kilka razy Przestępcy jak teraz często bywa, do więzienia powracać nie będą mogli.

> [zmniejszać się więc będzie liczba takich którzy raz pierwszy do więzienia się dostają.
>
> [dobrze zarządzane ~~obok innych środ~~ czego nowa organizacya ~~będzie zapobieżeniem ubó~~ ~~stwu i przestępstwom~~ jest rękojmią, będą takie obok innych środ~~kiem~~ ~~stano~~

cc. Dla przyspieszenia tak zbawiennych skutków, dla zapobiegania próżniactwu jako źródłu złego, dla ~~udaremnienia~~ większe-

sze

szenia lepszych obywatelów, mógłby Skarb mając zwiększone dochody podatkiem od garncarstwa dokładać w pierwszych latach potrzebne summy, a przynajmniej takowe forszusować, czyli pożyczać oczekując zwrotu z oszczędności o jakich się ad 6.6. mówiło. Tego ~~istotności~~ i potrzeba wymaga: albowiem gdyby Przytułkowi ~~usuwając się z Domu Przytułku [illegible] świeżym z Więzienia wychodzącym do ~~ ~~Izb noclegowych byli~~

~~z powodu jego szczupłości~~

z powodu szczupłości Domu przytułku, dla zrobienia w nim miejsca dla świeżych z Więzienia przybywających, wychodzili zaprędko do Izb noclegowych Gminnych, za krótki użyliby czas do nauczenia się strycharstwa i garncarstwa, a następnie nie mogliby być tyle dla siebie i dla kraju użytecznemi, ile zamierzamy. — Krótszy pobyt w Domu przytułku mógłby być tam, gdzie Więźnie do robot strycharskich i garncarskich mogą być używani.

9. — Co do ¼ części nakładu na Dom przytułku od Osób dobroczynnych należnej o której się ad 6 i 7 mówiło, potrzeba aby takowa na każdą ~~w proporcyą ludno~~ ~~Guberniją~~ Guberniją [a w niej na każdy powiat w proporcyą ludności] ~~w proporcyą ludności~~ była wyrachowaną do zebrania przez Towarzystwo dobroczynności ad 6 rzeczone, choćby i w kilku latach: boć i roboty ~~około~~ przy Domu

przy

przytułku częściowo stawianym, będą bilko [illegible] tnie.

Domu przytułku i pracy Gubernijalnego dla Włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy, podzieli tę Summe

Członki Towarzystwa dobroczynności Gubernijalnego w powiecie zamieszkali wspólnie z Radą opiekuńczą Zakładów dobroczynnych tegoż powiatu zrobią, celem proszenia, Rozkład Summy na powiat przypadłej, podług zasad jakie za najstosowniejsze uznają: części, na Właścicieli i ich reprezentujących, dymow, to jest: Naddzierżawców i Dzierżawców Rządowych, Dziedziców, Donataryuszów, Duchownych itd po wsiach i miastach, z uwagą na ludności takowych, (: gdyż dla ludności Dom przytułku jest potrzebny i ludności wyjątkowi domu miejskiego i korzystności majątku wiejskiego w części (prezentuje:); części na posiadaczy wszelkich po wsiach i miastach dymów. —— Z takiego Rozkładu Wyjątki co do każdej Parafii oddzielnie wypisane sposobem prośby i Listy subscribcyjnej ułożone i tak przez członków Towarzystwa dobroczynności jako i przez członków Rady opiekuńczej

czej powjatowej podpisane i opjeczentowane będą oddane każdemu Członkowi tejże Rady mającemu nadzór nad Dozorami ubogich Parafijalnemi Dekanatu, celem doręczenia za pokwitowaniem każdemu X Proboszczowi Parafii. — Każdy Proboszcz ~~będzie~~ prosić będzie ~~Urzeczie~~ swych Parafijan o zapisywanie na Liście subskribcyjnej ofjary któraby nie była mniejszą od ilości proszonej, tudzież o wypłacenie choć części ofjarowanej kwoty, z zapisaniem każdej uiszczonej zapłaty na Liście subskribcyjnej wrzeczonej. Proboszcz odeśle uiszczone ilości co najczęściej Pocztą na koszt Rady szczegółowej opjekuńczej Domu przytułku, i w póty Kontrybuentów litościwych prosić będzie, póki każdy ~~każdy~~ ofjary nie zapisze, lub za niego nie będzie zapisaną, oraz póki takowej nie odda. Podobnie postąpi Proboszcz albo Członek przez Dozór ubogich Parafijalny wybrany co do osób innych wyznań. — ~~Gdy~~ X Proboszcz i Dozór ubogich Parafijalny ~~ukończywszy powierzoną~~ ~~im~~ przyzwaę w potrzebie do pomocy w proszeniu Członka Rady opjekuńczej powjatowej lub Towarzystwa Dobroczynności Gubernijalnego, ~~a~~ Ukończywszy zaś powierzoną im czynność, ~~odeślą~~ zwrócą Radzie opjekuńczej, zakładów dobroczynnych powjatowej Listę subskribcyjną ~~z obrachunkiem~~ z Wykazem tabellarycznym: O jaką kwotę każda osoba dobroczynna F była proszoną? ile zapisała? ~~ile~~ i oddała, ~~ile zalega~~? — W ogóle zaś po ile w której dacie Radzie ~~opjo~~ szczegółowej opjekuńczej Domu przytułku odesłano. —

F z imienia, nazwiska stanu i zamięszkania

~~Urzędnicy cywilni w Gubernii~~ (~~zamięszkali~~ wizybują takie o składka~~

Ducha

~~Duchowni i Urzędnicy~~

Duchowni kompetencye i Urzędnicy cywilni pensye pobierający, winni być także (wedle Wykazu tabellarycznego) proszeni o składki w proporcyi tabowych, ale o małe: gdyż oni dotąd Instytuta dobroczynne najwięcej ~~wsp~~ w stosunku swej możności wspierali.

|: Gdyby takim ~~lub po~~ sposobem przy zbieraniu składek nie postąpiono, tedy Obywatele, mieszkańcy i Urzędnicy litościwi o dobro ogólne dbający, tak jak dotąd dziesięć razy na rok dawaliby składki ~~na zakłady~~ dobroczynne pod różnemi tytułami: a przeciwnie Egoiści, i nieobecni przez dziesięć lat nie daliby ani razu, chociaż często ~~zwykle~~ ~~pierwsi~~ bez wyrozumiałości chcą z zakładów dobroczynnych dla sług lub ludzi swoich korzystać. :|

Wykazy ~~osób~~ tabellaryczne ~~Fundatorów~~ powyższe składek fundacyjnych, wraz z Pamiątką wdzięczności ~~gł~~ ~~Głównym Fundatorom~~ Gubernii wyrytą ~~Najdobroczynniejszym~~ Głównym Fundatorom: Najdobroczynniejszemu Monarsze i JEGO Namiestnikowi; drukiem dla wiecznej pamięci ogłoszone będą, i w kamień węgielny zapobiegania przestępstwom złożone zostaną: aby najpóźniejszej potomności prawnu-

ki

ki, podawały wiadomość najpóźniej-
szym ~~rozrodzonym~~ w liczne szczepy
rozrodzonym pokoleniom: Komu
wdzięczność nieśmiertelna za ~~wstrz~~
wstrzymanie psucia się obyczajów
w Polsce, należy.—

~~10. Koszta utrzymowania budowli ciągłe-
go w dobrym stanie.~~

~~10. – Aby budowle mniej, |: z oszczędnością
jednak dobrze zrozumianą:| kosztowały, i aby
utrzymowanie ich w ciągle dobrym sta-
nie, najmniej kosztowały; możnaby
przy użyciu znawców za pomocą dotych-
czasowych więźniów kopać, dołować glinę
do wyrabiania do wyrabiania i wypa-
lania trwałej cegły~~

10. Aby budowle Domu przytułku tak wię-
szalne jako składowe itd. ... mniej, |: z oszczę-
dnością jednak dobrze zrozumianą:| koszto-
wały, i ~~były~~ aby ~~były~~ tak jak starożytne
przez wieki (były) trwałemi, możnaby przy
użyciu prawdziwych (a głównie Zdunów, ~~nie zaś Strycharzy~~) Znawców, (za pomo-
cą więźniów [: kopać, ... dołować ... itd.
~~glinę~~ słowem przygotowywać sposobem
starożytnym glinę, ~~aby i w~~ do wyrabia-
nia i wypalania cegły (oraz dachówki) (na próby, którejby
posługiwały i do obrania miejsca
na ~~do~~ założenie Domu przytułku z wielką
Fabryką strycharską i garncarską najstoso-
~~wniejszą~~ wniejszego. Zawsze jednak o ile

[~~w obszernem~~ na obszernej prze-
strzeni w różnych
miejscach

mo

~~26~~

można blisko rzeki spławnej lub spławną być mogącej dla ułatwienia przychodu drzewa opałowego,] oraz *(odbytu na wyroby strycharskie i garncarskie; niemniej ~~o ile można blisko istniejącego już u~~ o ile można przynajmniej nie zbyt daleko od dotychczasowego wyjścia.

] torfu, węgli ziemnych i ka- ~~mie~~ miennych

~~11. Wyst~~

11. — Wystawienie budowli, jest kosztem jednorazowym. Utrzymywanie jej w stanie dobrym; jest kosztem ciągłym, kilkowiekowym.... [Dach, jest drugim i więcej znaczącym fundamentem trwałości budowli i niekosztowności jej ~~ciągłego~~ utrzymywania. Przodkowie nasi przedkilkowiekowi ~~zrozu~~ doświadczeniem zrozumieli nasz klimat, byli dla potomków życzliwymi. Chcąc ~~budowle pod słomianemi lub gont lub na słomą nawet pokryte na zostawić trwałemi, a~~ trwalszemi, w budo~~wlach dachów~~ wlach murowanych dachówką pokrytych, wystawić sobie wieczyste pomniki, a potomkom ~~w~~ dogodność wieczystą niekosztownego utrzymywania; ~~stał~~ stawiali dachy wysokie czyli stropiste, z wiązarkami przezornemi silniejszemi od potęgi kilkowiekowych burzliwych wia~~trów, nieprzezie-~~ ~~kaje. Godnem to jest naśladowania~~ trów, nieprzeciekające, bardzo rzadko re-

[Starać się zatem przy budowaniu głównie należy: aby koszta ~~utrz~~ reparowania były ~~nieczęste~~ małe i nieczęste.—

pa

paracyi potrzebujące. Godném to jest naśladowania w Domu przytułku: aby przez dawanie, jak nateraz, niskich dachów, wielkiemi kosztami częstej reparacyi takowych (Etatu na zawsze nie obciążać, gnicia dachu i ruiny murów nie przyspieszać. — Nowo-modne dachy niskie, cóż mają za sobą? oto piękność!! a co jest piękność??... — Kapelusza damskie niedawno wzrosły powoli do wielkości, na którą widzowie w teatrach ... narzekali! Po tém zmniejszały się powoli do tego stopnia, iż przestały ostaniać od słońca. Każdy jednak z takowych (kapeluszy) w swoim czasie ... każdej zimy. — Dachy też trwalsze (nie- były pięknym. — spadziste, dźwigają tysiące centnarów śniegu każdej zimy i pomimo corocznej reparacyi zacie- kają i niszczenie, nawet belek powodują! [Uniknąć tego wszystkiego wypada: (aby wszechstronna zgodność była na tém celu, a mianowicie aby koszta ciągłego utrzymywania budowli trwale i przezornie wystawionych, były małe.

[Żaden właściciel prywatny dawszy dachy wedle zatwierdzonego rysunku nie jest z nich zadowolniony, a Rząd gdyby często nie kazał robić reparacyj dachów; przyspieszałby upadek budowli Skarbowych i miejskich i.t.d.

12. — Koszta utrzymywania ciągłego zimą i latem fabryki stryjkarskiej i garncarskiej nie mogą być wielkie

bo

bo narzędzia Stryjcharskie ~~i garncar-~~ ~~skie~~ i zduńskie mało kosztują, na materiały zduńskie nie potrzeba składów zamykanych ani pilnowania, nie potrzeba ich kupować.

~~(: Prócz tych Fabryk mogą być zakładane i inne w domu przytułku: aby każdy w miarę swej sposobności i chęci mógł zarabiać, kupując sobie (: gdy można) materiał do wyrobienia za zarobione fundusze pieniądze albo mając takowy sobie na odrobek pożyczony. :)~~

13. — Odbyt wyrobów stryjcharskich i zduńskich na rzecz Przytułkowych zwłaszcza skoroby Dom przytułku był jak się ad 10 rzekło blisko rzeki spławnej, byłby pewny i ciąg~~ły~~ ~~aż do kresu zmniejszenia się~~ gły. ~~przestępstwa~~. Szczególniej dachówka zduńska, robjona sposobem starożytnym nieprzeciekająca i wody ~~w~~ w siebie nie ciągnąca, wyjdzie miałaby wielki i rozległy pokup. Wzrost ludności, a ubytek lasów zniewoli do stawiania budowli murowanych dachówką krytych, jako trwalszych cieplejszych od ognia bezpieczniejszych. Gdzie można więc o odbycie dobrej cegły i dobrej dachów~~ki powątpiewać~~

ki

ki zduńskiej powątpiewać, zwłaszcza gdy dachówka nawet strycharska przeciekająca ma dziś wygórowaną cenę. Na Domy administracyjno-sądowe (Okręgów) ~~Gmina ogólnych wiejskich~~ Parafijalnych tylko cegła i to nie we wszystkich miejscach będzie mogła być wyrabianą: ~~dachówkę zaś zduńską może na~~ dachówka zaś zduńska na każdy będzie pożądana, dla uniknienia ~~ciągłego ciężaru~~ częstych wydatków reparacyi dachów. Toż samo co do Domów schronienia, oraz co do budowli tak Rządowych jako i prywatnych ~~mo~~ po miastach, mówić można.—

14. — ~~Lubo~~ Dla Przytułkowych najwłaściwsza jest praca strycharska i zduńska, ~~p~~ w ~~celach~~ zaszczytnych jak wyżej, oraz dla rozkrzewienia strycharstwa a następnie murowania po miasteczkach i po wsiach.— ~~zwłaszcza że wyższe po~~ ~~zwłaszcza że~~ Najznaczniejsza część Przytułkowych mając blisko podobną pracę do jakiej od urodzenia ~~n~~ przywykli, ~~będą zdrowszemi niż~~ kli, skoro tylko noc prześpią w ogrzanem nieco miejscu, będą zdrowszemi. Dotąd ciepłe lub duszne izby wyłączenie i warsztaty dla rolników, ~~do jakich nie przywykli~~ ~~nie~~ nie mogą być dla nieprzyzwyczajonych zdrowemi. — Starzec, ~~kal~~ albo kaleka nie by[

~~Prócz~~ jednak

[dzie ~~tu~~ bez korzystnego zatrudnienia: może wyjmować kamyczki z gliny i.t.p.

gdy

~~209~~

~~Gdy najwięcej~~

~~Gdy w kraju rolniczym, z ludności najwiękoszej~~

Gdy najwięcej ~~jest więźniów~~ do Więzień dostaje się ludzi takich, którzy ~~najwięcej po~~ głównie pod otwartem niebem życie przepędzali; zatem Podwórka Domu przytułku dla nich przeznaczone, są najpierwszemi. Później, ~~winny być zakładane~~ ~~Podwórka~~ w miarę ~~potrzeby umiejscowania~~ doświadczanego przybytku ~~ludzi Więźniów~~ ludzi którzy życie w izbach głównie spędzali, winny być dla takich zakładane podwórka ~~ze ct~~ z potrzebnemi ~~dla nich~~ warsztatami i.t.d. aby każdy w mierze swej sposobności i chęci mógł zarabjać.

15. — Żywienie Przytułkowych winno być odpowiednie dawnemu ich życiu (i niżej) ~~i odpowiedni~~ ~~tow. każdego niekontowane i nie więcej~~ lepsze jak mieli ~~wol~~ w domu (własnym) [aby Dom przytułku był odstręczającym nie zaś zwabjającym. Tak więc utrzymowanie Przytułkowych na ich koszt nie będzie wygórowane. ~~Koszta kiedy tylko zawsze tradującze~~.

[Nie mogą (im) być dawane lepsze wygody od takich, do jakich ~~przyzw~~ są przyzwyczajeni.

16. — Uczniowie Domu przytułku: Stycharze, Żołny, Stolarze, Stelmachy... i.t.d. rozchodzić się [do Izb noclegowych Gmin ~~ogólnych~~ wiejskich i miejskich, a potem pod dozor policyjny najłagodniejszy i nakoniec wolni bra

F z Książeczkami oszczędności

kraju, przyspjesza wymurowanie Domów administracyjno-sądowych, i Magazynów zbożowych, ułatwia stawianie budowli murowanych po miasteczkach i po wsiach, a sobie, dozorowani, zarobią stały fundusz do życia. Przestępcy z próżniactwa, staną się uczciwemi z pracy. Ostrzeżeni będą młodzi: aby od tego zaczynali dobrowolnie, na czém ci konczą zniewoleni. Po upływie lat:… ostre a wyrozumiałe władz policyjnych i opiekuńczych bez przesadzonej Filantropii postępowanie, zasłoni nas od złego, jakie zaczęło się rozkrzewiać, a jakie widzimy jeszcze w niektórych krajach zachodnich, gdzie je Filantropija niezrozważna i Administracya nieprzezorna, przez nas w części naśladowane, za zbyt wzmocniła.—

17. — Plan ogólny Domu przytułku, dla każdej Gubernii innej formy, jest bardzo ważnem zadaniem Osób myślących i Budowniczych, a to pod względami: nietylko temi o jakich się wyżej ad 8, 6. mówiło, ale oraz pod względami: dogodności wszechstronnej teraz i na przyszłość, trwałości murów i dachów bez częstej i kosztownej reparacyi, mało kosztownego ogrzewania, bezpieczeństwa od ucieczek przy najmniejszej straży, bezpieczeństwa jaknajwyższego od ognia, |: smarowanie bitem niezapalnym łat, krokiew i t.d. [polepy z gliny:|, możności

[a przynajmniej gliną

wzy-

24

urywania niektórych podwórek i w innym celu, i.t.d. Podłogi dolne nawet w izbach nieszkalnych powinny być nie z drzewa, ale z gliny i szlamu, jakie mają (lepsi od Przytułk) po wsiach Włościanie.] ~~Lepiej~~ Korzystniej, gdy Przytułkowy powróciwszy do domu, to nie zastanie tam gorzej we wszystkiem, niż w Domu przytułku. Tu ~~dl~~ wszystko powinno być ubogo, bo dla ubogich. [Byłoby dzo wyśmienicie zrobić Plan ogólny budowli Domu przytułku jaki ma być rozpoczęty i stopniowo ~~ukoń~~ kontynuowany, z ułożeniem budowli nieszkalnych, składowych, korytarzowych, roboczych, podwórek. — Może byłoby dobrze urządzić korytarze ciemne w różnych zabrętach zawodzących w wielu miejscach zamykane sposobem Labiryntu, aby po ukończeniu stopniowem w lat kilka lub więcej, Dom przytułku nawet bez wprowadzania do niego z oczami zawiązanemi, nie potrzebujące wiele straży był dniem i nocą od ucieczek i ekscesów zabezpieczony: bo chociażby kto uciekając dostał się na inne podwórko i było mu to tollerowanem przez tamecznych Przytułkowych, chociażby dostał się na korytarz, trudnoby mu jednak było nawet ze świecą dostać się dalej nawet po otworzeniu kilku różnych zamków. Zupełne wszędzie podobieństwo bystych Korytarzy [...]

uc

] Sieni i Sionek nie potrzeba żadnych: dostateczny jest wchód z podwórka prosto do Izby, a na zimę drzwi Dubeltowe z drugiej strony muru sień zastąpią. ~~Kloaki~~

[Kloaki tak winny być urządzone aby je woda ~~do rzeki~~ spa- ~~spływająca czyściła~~. dzistym potokiem (: nie zaś powolnym :) spływająca, czyściła. Okna najlepsze tylko od swego podwórka.

[Kory[...] propr[...]

ciągałoby błądzenie, a liczne drzwi korytarzów utrudnienie.

Na jaką ludność mężczyzn i kobiet każdy Dom przytułku ułożony projektować potrzeba; wyrachować to mogą Sądy [Kryminalne i policyi poprawczej] ~~kar karne~~ z przecięcia ~~kilkudziesiąt~~ lat 50 ~~w~~ liczby wychodzących z więzienia ~~i po~~ i domu przytułku potrzebujących, oraz liczby po kilka razy do więzienia powracających. (Tu się zaraz wykaże w jakiej progressyi pogorszały się obyczaje.) — Gdy izby noclegowe dozoru policyjnego będą dalszym ciągiem ale łagodniejszym Domu przytułku, ~~ogól po~~ ~~mocniczym~~, zatem możnaby wziąć połowę [ilość] ludności wyrachowanej za zasadę: zostawiać że w jakiej progressyi wpływem zachodnich świat przez lat 50 obyczaje; w takiej ale wsteczney, wskrze~~szanie~~szenie dawnego systematu z ulepszeniami poprawiać je zapewne będzie. Dom przytułku z początku wychodzącemi z więzienia, Żebrakami, włóczęgami, (próżniakami) bezsłużbowemi natłoczony, z czasem będzie zawielkim, do innego użytku, a najlepiej na Więzienie robocze posługującym, a w takim wypadku dotychczasowe Więzienia mogłyby mieć inne przeznaczenie. Na to mieć także przy Planie uwagę mieć można.

Ważne zadanie dobrego Planu, jest godne ogłoszenia nagród:

a, za podanie najlepszych myśli i zasad do Planów

b, za ~~najle~~ Plan najlepszy.

Gdy myślący, oraz Fizycy, Chemicy, ... Budowniczowie krajowi i zagraniczni ~~popracują~~ popracują dla dobra

Ludzkości i dla nagrody; można będzie spodziewać się dokładności. – Przy ogłoszeniu tej nagrody, wypada wskazać zasady myśli i dążności, którym Plan powinien odpowiedzieć. –

~~18. – Jedno podwórko męskie i jedno kobiece z oddzielnym zewnątrz wchodem może być użyte erygowane na „Dom schronienia Starców i Kalek~~ być erygowane na: „Dom główny schronienia Starców i Kalek ~~Guber~~"

[margin: ~~p.p. nie można bo Kościoła nie ma, i obejdzie się gdy będzie dom przytułku~~]

~~18. Gdy będzie w każdej Guberniji nie od...~~

18. – Gdy będzie przy każdém mieście Gubernijalném, do którego kommunikacye drożne są zwykle prostsze (i dogodniejsze nie zbyt odległe od Sądu kryminalnego: „Dom przytułku i ~~pracy~~ zarobku dla Włóczęgów i żebraków zdolnych ~~do pracy"; obejść się zupełnie może bez Domu Domu głównego schronienia~~ do pracy; ~~Instytut.~~ stanie się niepotrzebnym Instytut:

„Dom główny schronienia dla Starców i kalek Gubernijalny,"

o jakim w art. 58 ad 3 Ukazu z d. $\frac{18 \text{ Lut}}{2 \text{ Marca}}$ (: T. 30 p. 81 :) jest mowa: ~~stanie się niepotrzebnym:~~ albowiem każdy [~~Parafija~~ mogący oddać do Domu przytułku Starca i kalekę albo sługę kościelnego złej konduity którego ~~go~~ mu od żebractwa i włóczęgostwa ~~po ... bez ...~~ nawet karaniem cielesnem wstrzymać trudno, reszte swych Starców i kalek u familij swych pomieścić...

[margin: [Dozór ubogich Parafijalny]

się ~~nie mogących~~ (niemogących) z łatwością ~~utrzyma~~

Co zaś do osób nieszczęśliwych z wyższego pochodzenia, które bez własnej winy straciwszy majątki i zdrowie do nędzy przyszły, a których jest mała liczba; te są (szczególnie) na sercu i sumieniu osób wyższego stanu. Co do nich

utrzyma, jak równie i tych, którzy poprawiwszy się moralnie w Domu przytułku, do Familii lub do Domu schronienia Parafijalnego, powrócą.

Następnie zebrana ~~staraniem~~ na Dom główny schronienia Starców i Kalek Gubernii Płockiej (głównie) staraniem JW Rzeczywistego Rady Stanu ~~Gubernatora Cywilnego~~ Rutkowskiego Gubernatora Cywilnego Płockiego [Summa, [która przybytkami ~~wpływami z procentów~~ ~~mi procentami~~ mi wpływami i z procentów do dnia ostatniego Grudnia 1846 r. do ~~Sum~~ ilości ~~około~~ r. s. 4300 wzrosła ~~(już)~~: wziętą być może bez obrażenia art. 19 Ukazu 18/2 Marca 1842 |: T. 30 p. 41 :| a conto tych należności od Obywateli Duchowieństwa i Urzędników, które jak wyżej od 6, 7, i 9 na ~~każdy powiat~~ (każdy powiat ~~Gubernija~~) przypadną. Gdy ~~każdy~~ Miasto Płock i każdy Powiat odtrąci to co już przez niego w tym funduszu dano, reszta tylko do zbierania od dobroczynnych będzie należała.

Gdy ~~Kraj~~ (Kraj) do tego ~~zebranego~~ gotowego już funduszu (Obywatelskiego) dołoży ze swych

[~~od Urzędników~~ z miasta Płocka ludzi z sześciu powiatów

[pod zarządem Rady opiekuńczej Zakładów dobroczyn. pow. Płockiego będąca

278

swych funduszów od 7, 8 proponowanych ¾ części czyli r. s. 12900 będzie ogólna Summa r. s. 17200 która ~~do mar~~ słusznie postuży: aby w Gubernii Płockiej, której ~~Urzędnicy duchow~~ dobroczyńni najprzód fundusz dają; najprzód także Dom przytułku ~~i pracy był rozpoczęt~~ i zarobku dla włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy, był rozpoczęty.

~~19. — Domy główne schronienia starców i kalek Gubernijalne byłyby szkodliwemi~~

~~19. — Dom główny schronienia starców i kalek Gubernijalny jako oddalający starców i kalekі od ich familii byłby szkodliwym~~

19. Dom główny schronienia Gubernijalny oddalający o wiele mil starców i kalekі od ich familii i bez straszenia rygorem ~~dom~~ Domu przytułku i pracy, mógłby więcej jak Domy schronienia parafijalne, [próżniactwo podsycać i dotychczasową cnotę domową pielęgnowania starców i kalek, przez dzieci krewnych i powinowatych nadwątlać, a z czasem ... ją niweczyć! ~~—~~ Ustawy nieprzezorne lub nieprzezornie wykonywane, ~~nie raz~~ zaszczepiały niekiedy i powoli rozszerzały rodzaj przestępstwa trudny do wykorzenienia w całym Narodzie! Już dziś w mieście Płocku mającym pięćdziesiąt kilka set ~~lud~~ ludności Katoli

[niezgodnie z Instrukcyjami ~~prowadzone~~, 6/18 Lutego i 12/24 Czerw. 1843 prowadzone

liczniej jest wiele kandydatów do Domu schronienia a ta liczba co rok powiększa się: gdy tymczasem ~~w kl~~ w kilkudziesiąt tysiącach ludności Parafij wiejskich Księstwa Płockiego, ani jeden Włościanin nie chciałby oddać swej matki zgrzybiałej do domu schronienia. Dajmy powód przez złe wykonywanie ogólna i szczególną opiekę nad ubogimi do zmiany w tym względzie dobrej opinii Ludu: a może!... bliżej jak za parę wieków, potomek tego włościanina nie będzie chciał w swym domu pielęgnować w starości tej Matki!... która go z troskliwą czułością wypielęgnowała w młodości! — Korzystniej jest dla Kraju doglądać Religijnie i cywilnie opieki szczególnej, a w przyjmowaniu starców do Domu schronienia parafijalnego postępować z ostrożnością jaknajwiększą, aby nie przyszło potomności tak narzekać na dawną przesadzoną Opiekę ogólną nad ubogimi, jak dziś W. Brytania, narzeka.

Przed 50 laty, kiedy Lud ~~te~~ tutejszy jeszcze kartoflami gardził, potrzebniejsza była opieka ~~rza~~ nad rządnością biedniejszych i nad ubogimi: bo głód bywał częściej. Opiekę tę sprawował w każdej wsi Urząd wiejski wybrany i przez Pana potwierdzony. Urząd wiejski wiedział ~~kto~~ i widział kogo skłonić do pracy, a komu dać zapomogę, wsparcie. Dostała je córka nie będąca ~~sama~~ w stanie ~~wyżywić~~ utrzymać zgrzybiałą matkę. Wskrzeszenie Urzędów wiejskich ~~zastąpi~~ zmniejszy potrzebę ogólnej opieki [z ogólnemi Instytutami] [skoro będzie szczególna w każdej wsi, w każdym rewirze nijasta]. Dom główny schronienia byłby ~~tomu~~ na przeszkodzie: bo tu nieznani oszuści, próżniacy ~~nie-~~ ~~będący schronienia~~ uchylający familii swej, udający niezdolnych do pracy [chociaż silni do włóczęgostwa, mieliby

] Dom schronienia Parafijalny w rzadkich wypadkach tylko może być użyty.

[zgodnie z art. 7 ad 4 art. 12 ad C. art. 14 Instrukcyi $\frac{6}{18}$ Lu-tego 1843 i art. 19 Instrukcyi $\frac{12}{24}$ Grudnia 1843

[Znajdzie się tam dla niego lekkie tak jak w domu schronienia ~~ta~~ ~~kie~~ zatrudnienie.

F małej liczby która nowa organizacya zmniejszać będzie,

liby schronienie. Złe dzieci ze zgorszeniem innych oddawałyby tu niedołężnych swoich rodziców, ~~alboli~~ alboby ich opuszczały. ! Tutaj, kaleka niezdolny do pracy może być [pomieszczony w domu przytułku,] i nie ma potrzeby dla podobnych małej liczby F tworzyć Domów schronienia Gubernijalnych. ~~które są~~ ! Ten Dozór ubogich parafijalny zasługuje na wdzięczność, który największej ubogich starców i kalek do pracy niezdolnych do właściwych Parafij odsyłał, lub w Parafii swojej przy krewnych i powinowatych pomieszczał, a najmniej ich w swym Domu schronienia kosztem całej Parafii utrzymuje. Dozór parafijalny nie może ~~ze~~ ~~zgorszeniem~~ wyręczać Parafijan w ich obowiązkach religijnych i cywilnych dla krewnych i powinowatych: gdyżby to rozszerzało między Ludem osłabienie a powoli zniweczenie cnot domowych. Z większą jest ~~przezornością~~ dla obyczajów przezornością: dodać w myśl art. 23 Instrukcyi $\frac{12}{24}$ Grudn. 1843 ubogiemu Synowi części możności jego przechodzącą: aby z synowską troskliwością podpierał dogorywające siły Ojca; niż rozdzielać ze zgorszeniem innych te dwie istoty, które tak ściśle natura połączyła. ! Nadużycia Domu schronienia parafijalnego łatwiejszemi są do spostrzeżenia w mniejszym i sprostowania: ale nadużycia Domu głównego schronienia często byłyby niepodobne do dojścia: bo ~~og~~ odległość między schowania familii i znajomych byłaby temu zawsze na przeszkodzie —

~~czytać Projekt Tyt. VIII. F. fol 49~~

16

~~F D~~ O Zapobieganiu pogo-
~~go Sąd wyrokujący po zasię-~~
rzelom i czynieniu ich
~~gnieniu Opinii Zastępcy~~
mniej niszczącemi, tudzież
~~ogólnego Wójtów Gmin Zarz.~~
O Policyi budowniczej
~~ny ogólnej wiejskiej Parafii do~~
wiejskiej
~~której ta osoba ma powrócić~~,

~~w ten sposób, aby stopniowo łagodniał i nareszcie ustał. Osoba za kradzież, rabunek~~

~~Osoba za kradzież lub rabunek nocą dopełnionej karana nie może przez czas dozoru nad nią policyjnego zamieszkiwać choćby w własnym majątku skoro takowy jest nad na osadzie odosobnionej, w której ani Sołtysa Wójta nie ma. leiz mniejszem winna we wsi przez większej familij zamieszkanej. —~~

~~D O zapobieganiu pogorzelom i czynieniu ich mniej niszczącemi.~~ F

~~Art.~~ art. 145.

Z wynagrodzeń, jakie wedle Ustawy o zabezpieczeniu nieruchomości od strat z pożaru wynikających z d. 5/17 Kwiet. 1844 r. |: T. 34 p. 11 :| Pogorzelcom ~~pr~~ (z przyznania) należyć będą; wypłacać im będzie Dyrekcya ubezpieczeń wsparcia na odbudowanie, ~~w następujący sposób.~~ jak następuje:

a. Pogorzelce budowli klassy I wedle art. 13 cytowanej Ustawy odbierze ~~wsp~~ jako wsparcie 9/10 części ~~wy~~ wynagrodzenia

---

Marginal notes:

Ustawa T. 35 p. 130 Zabez. 34 p. 453.

~~E. Tudzież o Policyi budowniczej wiejskiej. —~~

~~F w miastach i po wsiach~~

Fa następnie mniej złych skutków ~~ściągającemi~~ na obyczaje wywierającemi.

~~F ratunku art. 72 wskazanemi~~

b. Pogorzelec budowli Klassy II odbierze podobnie jako wsparcie 8/10 części

c. Pogorzelec budowli Klassy III odbierze 7/10 części,

d. Pogorzelec budowli Klassy IV odbierze podobnie jako wsparcie 6/10 części wynagrodzenia.

z ochronami od pożaru w artykule następnym wskazanemi,

na miarę kwadratową

niezwracalny i dodatek zwracalny w 10 latach bezprocentowy

dodatku zwracalnego

i dodatku zwracalnego

niezwracalnego

dodatku zwracalnego

Do art. 146

Gdy Pogorzelec w miejsce spalonej budowli Klassy niższej, zadeklaruje stawiać budowlę lub budowlę Klassy wyższej takiejże w ogóle obszerności jak była budowla spalona; odbierze z Dyrekcyi ubezpieczeń dodatek, jak następuje:

a. Odbudowywający w miejsce pogorzeli Klassy IV, za którą, wedle poprzedzającego artykułu bierze wsparcia 6/10 części, budowlę:

1° Klassy III, ma prawo odebrać dodatku niezwracalnego 1/10 części, a 3/10 części dotychczasowego wynagrodzenia.

2° Klassy II, ma prawo do dodatku niezwracalnego 2/10 części

3° Klassy I ma prawo do dodatku 3/10 części, i 1/10 części

b. Odbudowywający w miejsce pogorzeli

rzeli Klassy III budowle:

1° Klassy II. ma prawo do dodatku niezwracalnego równego $\frac{1}{10}$ części, a zwracalnego $\frac{2}{10}$ części wynagrodzenia.

2° Klassy I. ma prawo do dodatku niezwracalnego $\frac{2}{10}$ części, a zwracalnego $\frac{1}{10}$ części.

c. Odbudowywający w miejsce pogorzeli Klassy II budowlę Klassy I, nabędzie prawa do dodatku niezwracalnego równego $\frac{1}{10}$ części i zwracalnego $\frac{1}{10}$ części.

d. Odbudowywający budowlę Klassy I za którą bierze wsparcia $\frac{9}{10}$ części ma prawo do dodatku zwracalnego równego $\frac{1}{10}$ części wynagrodzenia.

art. 147

Stajnie, owczarnie, wjazdy karczemne, wozownie i inne budowle podobne, jakiej nowo której bądź Klassy stawiane będą: aby na wypadek ognia pod dachem wszystkiego belki z pułapem nie zapadały się, mieć będą okap najmniej kilkonasto calowy, pułap cały polepą pokryty. Wchód pod dach z oddzielnego między murami korytarza, albo zewnętrzny. Prócz tego strony ścian wewnętrzne jeżeli są drewniane, oraz sufit, tak będą urządzone i zabezpieczone, aby ogień nie mógł się łatwo do wnętrza wewnątrz dostać; jeżeli zaś budowla jest obszerna, będą do niej drzwi wchodowe i ratunkowe nie z jednej tylko strony, aby przy każdym wypadku ratunek był łatwym.

Z za którą bierze wsparcia $\frac{7}{10}$ części,

Z za którą bierze wsparcia $\frac{8}{10}$ części,

Których pułapy mogą być całkowicie polepą pokryte,

aby ogień nie mógł się łatwo do wnętrza wewnątrz dostać

łącznie z częścią belek na ścianie leżącą

przynależnej grubości

jak wrząb wysokiemi zajazdu lub ko-

~~28~~

ne i materiałami niepalnemi ~~zabezpieczone~~ ochronione, aby się płomienie nie mogły łatwo ~~rozchodzić~~ rozszerzać, i aby ogień nie mógł się łatwo pod dach wydostać. — ~~Budowle~~ ~~Rozesłane~~ Rozesłane będą ~~do~~ każdemu ~~Gminy~~ Zastępcy współnemu Wójtów Okręgu ~~ogólnej wiejskiej~~ Parafijalnego i każdemu ~~Gminy miejskiej~~ Magistratowi wzory i informacye ~~budowania i bezpieczeń~~ ~~zabezpieczania~~ ochronienia budowli od ~~wszczynania~~ szerzenia się wszczętego pożaru. ~~powyższe~~ ~~nowe~~ — ~~Budowle albo w miejsce pogorzałych albo uszkodzonych po ogłoszeniu niniejszego Ukazu~~ bez zachowania każdej z tych ostrożności stawiane, ~~z zachowaniem~~ postawiane, ~~na wypadek zgorzenia nie nadadzą prawa do dodatków w artykule poprzedzającym wyszczególnionych~~ assekurowane będą z obowiązkiem wykonania tychże przepisanych ~~art.~~ ostrożności w z użyciem nawet w potrzebie exekucyi adm. będzie dopil~~nowane~~. Gdyby przed wykonaniem ich nastąpiła pogorzel ~~Fodbie~~ Pogorzelec nagradzać ~~sze~~ wsparcie z potrąceniem $\frac{1}{10}$ części: to jest: w Klassie I: $\frac{8}{10}$, w Klassie II: $\frac{7}{10}$, w Klassie ~~III. $\frac{6}{10}$, w Klassie IV. $\frac{5}{10}$ części.~~

Budowle o których tu mowa w miejsce pogorzałych odbudowy

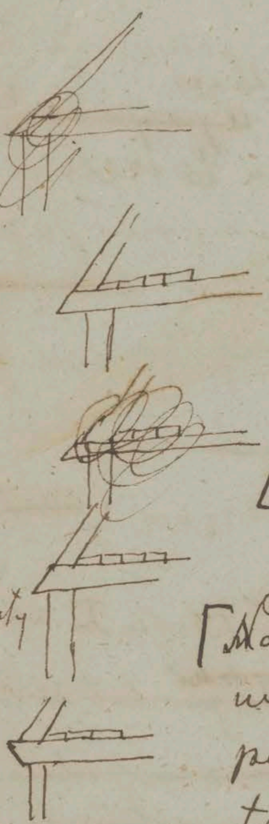

okap dobry

okap za mały

wszczynania się z wady budowy i

Nad wykonywaniem ich Zastępcy ~~ogólny~~ współny Wójtów ~~Wójci Magis Bur~~ i Magistraty ~~wiejskie czuwać~~ na doniesienia Sąsiadów, ~~będą i Budo~~ i wszczynali bypo ~~wiadomiejące czuwać będą~~ technych ~~osób~~ i osób o dobro ogólne dbałych, oraz z urzędu czuwać będą.

~~F przyznane mieć będzie~~

~~E gumienne o których~~

~~E mogące być polepami i Badera... od szerzenia się pożaru ochronione.~~

~~wypłacane, w póty nie będą do ostatniej raty wsparcia zapłacone, póki ~~u~~ świadectwem odbudowania nie będzie udowodnionem wykonanie wszystkich ochronień z dokładnością.~~

~~4~~ art. 148.

Budowla w poprzedzającym artykule nadmieniona, po ogłoszeniu niniejszego Ukazu bez zachowania każdej ze wskazanych ochron postawiona i utrzymywana, a do ubezpieczenia w Dyrekcyi ubezpieczeń podana, ubezpieczona będzie z obowiązkiem wykonania tychże przepisanych ochron, co z użyciem nawet w potrzebie exekucyi administracyjnej przez władzę miejscową, na żądanie wierzycieli hypotecznych lub z urzędu będzie dopilnowane. Gdyby przed wykonaniem ich nastąpiła pogorzel, naówczas Pogorzelec przyznane mniéj będzie wsparcie jak wyżej należne z potrąceniem $\frac{1}{10}$ części: to jest odbierze tylko: w klasie I, $\frac{8}{10}$; w klasie II, $\frac{7}{10}$; w klasie III, $\frac{6}{10}$; w klasie IV, $\frac{5}{10}$ części, wynagrodzenia.

5 art. 149.

Budowle o których w dwóch poprzedzających artykułach mowa w niniejsze pogorzałych chociażby w tej samej klasie ~~stojące~~ odbudowywane, w póty

nie

nie będą co do ostatniej raty wsparcia zapłacone, jeśli skuteczne dowodem odbudowania nie będzie udowodnionem wykonanie wszystkich ochronień z dokładnością.

art. 150.

Budowle ~~już~~ przed ogłoszeniem niniejszego Ukazu postawione ~~mające~~ których: ściany zewnętrzne są całkowicie z kamieni, lub cegły palonej, surówki, ziemi i gliny, ~~a dachy~~ a szczyty jakiego-bądź rodzaju i dachy czémkolwiek pokryte, a mianowicie te budowle ~~które mogą być~~ których pułapy mogą być polepą przykryte; ochronione zostaną od skutków pożaru stosownie do art. 147 ~~—~~ Zastępcy ~~Gmin~~ wypotpi Wójtów ~~Gmin~~ Gmin [~~Magistrat~~ i Burmistrze] corocznie w właściwych czasach przypominać ~~się~~ to i dopilnować w obowiązku. Na wypadek pożaru przed ~~tem~~ wykonaniem wszystkich wskazanych ochron ~~ień~~. Pogorzelec przyznane mieć będzie wsparcie ~~z potr~~ należne z potrąceniem 1/10 części to jest odbij...

~~w Tyt. VIII. F. 3.~~

[Magistraty i Burmistrze na żądanie wierzycieli hypot. i z urzędu

[~~terri~~ grun... albo ...kim ...ny au... ~~nie b~~ ~~... ~~ i dacho... , ani t... ~~... przy~~ ...adzać ~~...~~

odbierze tylko: w Klassie I, 8/10; w Klassie II, 7/10; w Klassie III, 6/10 części.

art.

Z upływem każdego roku Dyrekcya ubezpieczeń ułoży oddzielny co do każdej Gubernii Obrachunek.

~~art.~~ art. 151.

W miastach budowle stawiane ~~drewniane~~ bliskich się być ~~nie będą~~ dozwalane z drewnianemi ścianami nie będzie dozwalane. Wyjąwszy wypadek gdyby na [~~territorium~~ gruncie miasta albo na innym bliskim kamieni, gliny ani ~~cegły palonej~~ ~~nie było~~ gliny na cegłę palonej ~~zdatnej nie było~~ i dachówkę zdatnej nie było, ani takowych wodą sprowadzić nie było można.]

~~art.~~ art. 152.

Na domach z drzewa i w Prusko mur stawianych, żadna Koncessya przyjętą nie będzie.

~~art.~~

~~Dachy pod dachówkę będą w kąt prosty do stawiane~~

Dachy na budowlach będą stawiane: pod dachówkę w kąt prosty, pod pokrycie ~~sło~~ drzewne lub słomiane pod kątem to jest krokwa ma długości 3/4 części długości belki. Wolno wszakże i wyższe stawiać.

~~Do most. art Kon. concessyi o Kas. Pol. budowl.~~

art.

Wysoko

285

art.

Po ukończeniu każdego roku Dyrekcya ubezpieczeń wyrachuje:

1. Jaka oszczędziła summę

1. jaka oszczędziła się summa

w skutku

art. 153

Gdyby Wierzyciele hypoteczni (właściciele) (niż) niżsi dowiedli albo sam Właściciel dowiedli że przez nieodbudowanie pogorzeli dowiedli Dyrekcyi ubezpieczeń: przed obrachunkami kosztów mniejszowych przez nieodbudowanie w tej ze budowania w niższej i w wyższej Klasie,

konali: że Właściciel pogorzelec [podawszy deklaracyą wedle art. 146 odbudowania pogorzeli w tej samej wyższej Klasie niż była ta budowla spalona, nie ma takiej zamożności aby mógł tyle dodać do należnych mu: wsparcia, dodatku i pożyczki 10 letniej, aby budowle spalone niższej Klassy w tej samej w wyższej zadeklarowanej Klasie odbudować mógł w zadeklarowanej Klasie wyższej; że dochód z majątku tego pogorzelca tak się przez nieodbudowanie pogorzeli w tej samej jak była Klasie zmniejsza, że wierzytelności najniższe hypoteczne na niebezpieczeństwo utraty podczas subhastacyi już rozpoczętej mogą być narażone. W przypadku Dyrekcya ubezpieczeń

[budowli ze ścianami drewnianemi lub w Pruskim mur

[oraz dodatków niezwracalnego i zwracalnego,

Tyt. VIII. §. 2.

niższej Klassy.

już rozpoczętej

z Funduszu melioracyjnego dodatku zwracalnego 5 letniego procentowego

tyle, ile kosztować mogą więcej ściany z kamieni lub cegły, ziemi i gliny, niżby kosztowały takie jakie spalone zostały.

Pokrycie dachu i szczyty mogą być takie jakie były na budowlach spalonych.

art. 154

Wsparcia, Dodatki niezwracalne, Dodatki zwracalne bezprocentowe, Dodatki zwracalne 5 procentowe, wypłacane będą w ilościach zaokrąglonych. Ułamki idą na korzyść funduszu melioracyjnego ogólnego, jaki formować się [

[dę:

a. Dodatki niezwracalne, gdy nie są wzięte

b. Dodatki zwracalne 10cio letnie bezprocentowe, powrócone,

c. Dodatki zwracalne 5cio letnie procentowe, zwrócone z procentem

d. Potrącona 10 część wsparcia za niewykonanie ochron ... wzięty, a w Powiatach na ... wzięta i wsie w stosunku składki ogniowej

e. Procenta tymczasowe od Kapitałów Funduszu melioracyjnego w depozycie będących

f. Procenta od pożyczek z Funduszu melioracyjnego

Fundusz melioracyjny ogólny gdy wzrośnie, dzielonym będzie na Powiaty, a w Powiatach na ogół wsi i wsiów, w stosunku składki ogniowej wszystkiej. Z Funduszu melioracyjnego Powiatowego wsiów dawane będą pożyczki na budowle 2 procent amortizacyjny i na 2 procent zysku, celem murowania budowli wzorowych dachówką krytych, od skutków ognia najbardziej

art. 155

Dodatek zwracalny 10 letni bezprocentowy wpisanym zostanie do Regestru bieżącego następnego roku po roku jego wypłaty z tytułem w każdym kwicie kwitariuszowym corocznym aż do skończenia się spłaty powtarzanym, jak następuje.

Jeżeli np. wypłata nastąpiła w którymkolwiek miesiącu 1847 r. Kwit obejmować będzie

najlepiej ochronionych ~~najbezpieczniejszych~~. Do wzięcia pożyczki ten zgłaszający się właściciel wsi lub Właściciel nieruchomości miejskiej ma pierwszeństwo, u którego w czasie od r. 1836 do 1846 pożaru (prócz z pioruna) najdawniej nie było. Pomiędzy mającemi równe pierwszeństwo z tego względu, ten znowu ma pierwszeństwo który wprzód ochrony od ~~skutku~~ szerzenia się pożaru, wykonał. Inne warunki te urządzone zostaną ~~w czasie~~ z dobrem właścicieli od ognia najostrożniejszych. – Na Kolonije rozległe zabudowane pożyczki te dawane nie będą.

dzie, że Kontrybuent zapłacił:
„ Składki ogniowej dodatku zwra-
„ calnego 10 letniego bezprocen-
„ towego w latach $18\frac{48}{57}$ Ratę N.
„ Roku N. R.S. N.

~~12~~ art. 156

~~Dodatek zwracalny 5 letni procentowy podobnie bę~~

Co do Dodatku zwracalnego 5 letniego procentowego ~~te~~ podobnież będzie postępowanie, z tą tylko różnicą: że Dodatek zwracanym będzie z procentowym z przeciąg ia 5 letniego zawsze równym ~~przeciętym~~. Jeżeli np. Dodatek ten wypłacony w r. 1847 r. s. 100, tedy kwit obejmować będzie, że Kontrybuent zapłacił:
„ Składki ogniowej Dodatku zwra-
„ calnego 5 letniego procento-
„ wego w latach $\frac{1848}{52}$ Ra-
„ tę N. Roku N. R.S. 12 k. 50.

~~13~~ art 157

Składkom ogniowym dodatków zwracalnych, jako na ulepszenie budowli użytym, czego i wierzyciele hypotecznii ~~dopilnować mogą~~ dopilnowywać przez ostrzeżenia ogniowe, władzom Rządowym, mogą; służyć będzie przywilej hypoteczny jak i innym Składkom ogniowym.

Wła – ~~Po~~

~~14~~ art. 158.

~~Ponieważ wiele wsi jest wsi w porządku zabudowanych, że budowle drewniane nie są murowane wyczne, a przeciwnie murowane ~~budowle~~ nawet ~~choćby~~ tylko z gliny ze słomą, choć zupsuję, powstawiają posobie fundamenta kamienne lub ugłane na których mnięcy i trwalsze murowane można, zatem każdy~~

Właściciel wsi we wsiach zaś cząstkowych Zastępca wspólnych ~~ogól-~~ ~~ny~~ Wójtów Okręgu Parafii ~~Gminy~~ ⌈ który Plan regulacyjny wsi chociaż ogólny, podług którego budowle nowe z dogodnością ~~w prostych liniach~~ w pewnym porządku stawiane być odtąd mogą.

⌈ przed przystąpieniem do pierwszej odtąd budowy, zwłaszcza domu choćby i drewnianego,

Przy formowaniu Planu regulacyjnego od woli i gustu Właściciela zależącego, zachować potrzeba, ~~o ile można~~, F te warunki:

F dla dobra ogólnego i ozdoby kraju

1. Budowle dworskie winny być o ile można ~~w~~ pewnym systematycznym porządku. Szczyty budowli gumiennych nie mogą się z sobą blisko z niebezpieczeństwem

od

~~207~~

[się przez wykonywanie przy sposobności Planu regulacyjnego potrzeba: aby z czasem powoli wieś przeniosła się o ile można

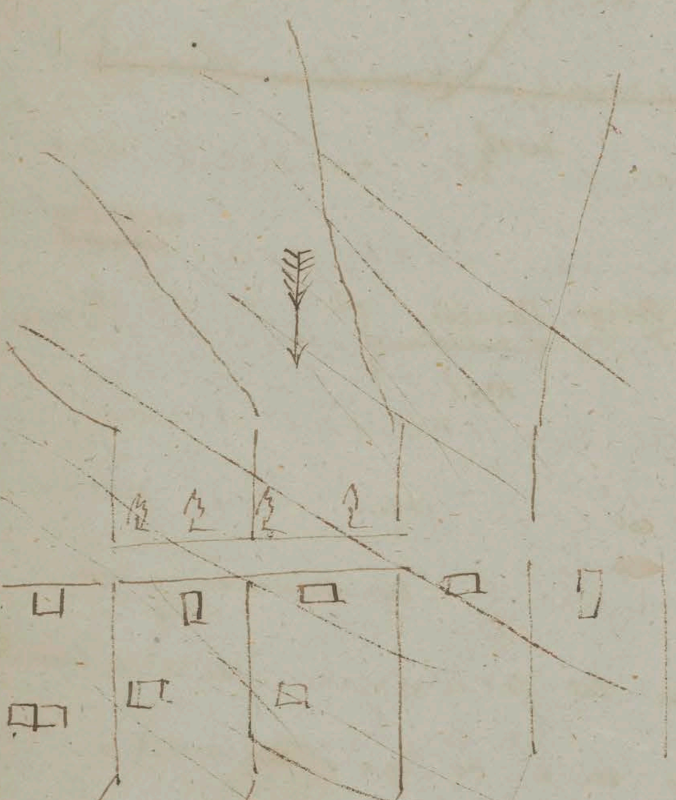

[być od wschodu. — Jak są różne potrzeby różnych mieszkańców rolnych i nierolnych oraz Profesyonistów, tak też różnej wielkości i różnej struktury mogą być domy.

~~drzewa na ogrodzie~~
~~stodoły~~
~~zboży~~

od ognia stykać. —

2. Przy upadaniu budowli starych wiejskich a budowaniu nowych, starać

~~od ognia stykać~~
~~Nowe domy wiejskie~~

~~2. Wieś winna być powoli prze~~
~~o ile można prze~~
~~noszona~~ z miejsca błotnistego dla ludzi i zwierząt domowych niezdrowego, w miejsce suchsze, z gruntu lepszego w gorszy, z miejsca bliskiego ze wsi granicy, w odleglejsze.

3. Domy wiejskie ~~o ile można~~ o ile można winny stać w jednej ~~tylko~~ ~~linii~~ lub dwóch liniach obrócone szczytami lub frontami do południa i ulicy, a zabudowania gospodarskie w tyle tego ~~od północ na północ tego~~ domu. Jeżeli Dom stoi szczytem do południa wejście wchód do niego winien

4. Dom (z zabudowaniem do niego należącem czyli ~~osada~~ siedziba:) nie może być od drugiej ~~tak blisko siebie~~ ani zbyt blisko, od ognia niebezpiecznie; ani zbyt odlegle, dla policyi, ✗ dla wspólnej Pasterzy i innych wzajemnych gospodarskich potrzeba niedogodnie; a w ~~rozlicznych~~ różnych wypadkach potrzeby nagłego wzaj mnej

[czyni uwag prawi ~~ko~~ z v nem

mnego ratunku (: liczniejszych a czasem ważniejszych niż ogień:) niebezpieczenie.

Wydane będą przez ~~Rząd adm~~ art. Przepisy Policyi budowniczej wiejskiej ~~z informacyami~~ ~~arty~~ ~~artykułom~~ ~~Kod~~ z Informacyami artykułom 358, 393, 508, 509, 510, 555, 556 Kod. Karn. odpowiednie mi.

art. 159.

~~Po ukończeniu każdego Roku Dyrekcya obwodowa~~ Osada z jednego tylko domu złożona, w miejscu od wsi swej odległem, nad którą dozór policyjny jest trudny, jeżeli ~~więcej~~ przy niej (najmniej 4) domów nie przybędzie, tylko do czasu upadku cierpianą będzie.

art. 160.

Plan regulacyjny każdej wsi Geometryczny, lub oczny ~~ale dokładny~~ ale tak dokładnie objaśniony iżby każdy mógł linije frontowe wsi ~~na gruncie znaleźć~~ regulacyjne wedle niego na gruncie znaleźć, podpisany przez właściciela znajdować się będzie (w jednym egzemplarzu) u Zastępcy ~~ogólnego~~ wspólnego Wójtów Okręgu ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafii. Rewident ku temu upoważniony może [czynić Właścicielowi uwagi względem poprawy Planu tego ~~[illegible]~~ z dobrem własnem i ogólnem.

art.

Po ukończeniu się każdego Roku Dyrekcya ubezpieczeń wykaże:

1. ile się oszczędziło wydatków w skutku art.
2. ile wpłynęło dodatków zwrotnych:
   a. bezprocentowych 10 letnich
   b. 5 procentowych 5cio letnich.

Summa tego wszystkiego będzie wziętą na fundusz corocznie na Fundusz melioracyjny

art. 161.

Wydana będzie przez Radę administracyjną Ustawa Policyi budowniczej wiejskiej z informacyami do artykułów powyższym artykułom 358 393, 508, 509, 510 555 556 Kod. Karn. art. 544, 552 Kod. C. oraz potrzebie mieszkańców i kraju odpowiednia, zmierzające utrzymania dobrej Policyi oraz bezpieczeństwo od ognia, trwałości, dogodności wszechstronną, (do klimatu zastosowana) (a przytem ozdoba, będąca na celu. +

~~Czytać zasady do Tyt VIII ad F. pol 106.~~

15. ~~16~~ ad 13.

Zasady i usprawiedliwienie ~~Zasady~~ ~~Zasady~~ co do tyt. VIII ad F 292

161

O zapobieganiu pogorzelom i czynieniu ich mniej niszczącemi, tudzież o Poli- ~~i czynieniu ich mniej niszczącemi~~ [cyi budowniczej wiejskiej.

1. – Gdy pożary częstsze są po zaprowadzeniu Towarzystwa ogniowego niż były dawniej; [jest to dowodem że przepisy Instytucyi ubezpieczeń nie odpowiadają wszechstronnie dobru kraju.

W ogólności nadużycie wypada: że Instytucya wzajemnego ubezpieczenia zabudowań tak w miastach jako i po wsiach, od strat przez pożary zrządzonych, od czasu zwłaszcza jak wedle art. 2 Ustawy o zabezpieczeniu Nieruchomości z d. 5/17 Kwietnia 1844 r. (T. 34 p. 11.) stała się przymusową; kierowaną być winna: ku wzajemnej także [między miastami murowanemi a drewnianemi, między miastami a wsiami; oraz między właścicielami budowli murowanych, a właścicielami budowli drewnianych zwłaszcza starych ~~zgni~~ ~~łych~~ spruchniałych lub zgniłych, sprawiedliwości. Ku zapobieżeniu przestępstwom podpaleń; ku pociąganiu do większej ostrożności ~~i prze~~ ~~zorności~~, ku lepszemu obchodzeniu się z ogniem, ku wznoszeniu stopniowo ~~w~~ po miastach i po wsiach ~~murowanych w Kraju~~ budowli ~~tru~~ murowanych wszelkiego rodzaju, od skutków pożaru ochronionych; ku ułatwieniu ratowania majątku ruchomego w budowlach będącego, ku oszczędzaniu drzewa [na ściany budowli drewnianych marnowanego, ~~na ściany budowli~~ drewnianych, aby przez to uczynić je tańszem na dachy i do opału w okolicach polowych, gdzie niemożność ogrzania izb a stąd i zarobkowania zwłaszcza kobiet i dzieci zimą oraz wypalenie słomy z dachów i pastwisk do nędzy a następnie do przestępstw prowadzi, i aby ~~konserwacyi w drze~~ utrzymać na dal handel drzewa za granicę zwłaszcza gdy ze wzrostem ludności konsumpcya powiększają się. Zapobieganie zubożaniu się tak możniejszych z których bjednięjsi żyją, jako i biedniejszych, jest zapobieżeniem przestępstwom: bo „potrzeba łamie Prawo".

~~2. Pogorzel powstać może~~

2. part. | Ściśle biorąc, nie ma pożaru a tem bardziej szerzenia się takowego

2. Do art. 145. – Ściśle biorąc, bardzo rzadki jest wypadek, aby pożar wszczął się, a tem bardziej rozszerzał, bez winy właściciela budowli zgorzałej.

Wszczyna się pożar z nieostrożności ludzi: wina właściciela z niedozoru. Wszczyna się z zemsty: wina nieutrzymywania książek obrachunkowych albo i istotnego pokrzywdzenia. Wszczyna się z przeniesienia wiatrem od sąsiada: wina, [że dach był pokryty materyałem palnym, a podczas pożaru u sąsiada, płótnem mokrym (nie był) ochroniony. Wszczy-

[że nie rozsądkowały drzewa wyrzucanie,

na 3

na się od pjoruna: wina, że nie było Conduktora elektrycznego, albo drzew wyższych od budowli, że dach nie był materiałem niepalnym pokryty, że krokwy i łaty i wiązarki nie były osmarowane kitem niepalnym, a przynajmniej gliną.

Rozszerzył się ogień w zapalonej budowli od dachu do wrzębu, albo że wrzębu pod dach chociaż była polepa: wina właściciela, że wchód pod dach był nad końmi, a belki za krótkie, końce ich polepą nie przykryte upaliły się i pułap wraz z polepą zapadł się, konie i ludzie uratowanemi być nie mogli. Spaliły się ściany: wina, że nie były z materiału jakiegokolwiek niepalnego.

Są wsie w których od kilku pokoleń pożaru niepamiętają. Tych właściciele ostrożni zakupują na wynagro

niektylko od zawiązania się dawnego Towarzystwa ogniowego, ale nawet

~~295~~

grodzenie: ~~Towarzystwa ogniowego~~ bo oni optacali składki ~~przez~~ lat kilkadziesiąt (a z nich nigdy w żadnym względzie nie korzystali, owszem ich składki często nie tylko nieostrożnych ale i niecnych wspierały. li odbudowali budowle drewnian[

[ne, i te się znowu jak np w Ciechanowie, spaliły. Znowu ostrożni na tem szkodują: bo gdyby składki ~~do~~ półtrorniew Banku ~~or~~ na procent ~~składa~~ ~~ny~~ składany lokowali; obeszliby się bez Instytucyi, w której równości sprawiedliwości zachować trudno. Mają prawo jednak spodziewać się, że do niej zbliżonemi zostaną.

Właściciel pogorzeli nie zasłużył na wynagrodzenie, skoro jak wyżej jest winnym ~~Danyi dla niego wsparcia~~ owszem zawinił na karę, zwłaszcza jeśli budowlę asekurował nad wartości, albo jeśli ma sumienie brać pieniądze za budowlę spróchniałą zgniłą, jakby za nową. Dla niego dosyć jest wsparcia, z uwagi na wierzycieli hypotecznych i na dobro kraju.

Im wyższej Klassy, to jest im mniej spalna jest budowla, tem Pogorzelec jest mniej winnym: bo wina jego mniej szkody należącym do Instytucyi wzajemnego ubezpieczenia, przynosi. Przeciwnie, im spalniejsza budowla tem Pogorzelec jest winniejszym: bo większej szkody współobywatelom składającym się

na

na niego zrządza. Jak się stopnie winy, tak też winny być stopnie wsparcia. Im spalniejsza jest budowla, tem mniejsze wsparcie, a następnie właścicielem ostrożniejszy będzie i nie będzie miał interessu życzyć sobie spalenia, które

~~[pochlebny uchu teraz~~

~~3. [art. | Zasady ogólne wyżej~~

~~3. [art. | Gdyby zawsze spa-~~

~~lona budowla~~

Bywają właściciele którzy mówią ~~rozgniewani~~ do budki: „Spalisz „mnie to mi pieniędzy do kieszeni „napędzisz" Domyślić się można iż budowla jego assekurowana jest wyżej wartości, i dla tego nieobchodzi się z budami ze sprawiedliwością i ~~ta~~ przyzwoitą łagodnością. Artykuł proponowany od tego odstrzega.

~~[w Tyt. VIII F 2~~

3. §art. [146 Gdyby zawsze spalona budowla odbudowywaną była jak teraz zwykle bywa w tej samej klassie; umyślnie łyby się gorsze mniej trwałe, mniej bezpieczne od ognia budowle: potrzeba więc pociągnąć własnym interessem do melioracyi w kraju. Lecz przy tem ~~pow zaikcienin i w spra-~~ ~~wiedliwość zachować potrze-~~ i sprawiedliwa ~~potrzebną~~ względność ta za

297

zachowaé potrzeba.

Pogorzelcowi [trzeba daé tyle funduszu, ile dla niego dawna należność z tytułem ~~[illegible]~~] wynagrodzenia, przypada. Częścią tego funduszu jest wsparcie wedle art. 145. To wsparcie dokompletowaé potrzeba do ilości całkowitej należnego Pogorzelcowi funduszu. Dokompletowanie to składa się: z dodatku ~~[illegible]~~ niezwracalnego, i dodatku ~~[illegible]~~ zwracalnego bezprocentowego.

Słuszność wymaga: aby im spalniejsza jest budowla, którą stawiaé deklaruje, tem dodatek niezwracalny był mniejszym, a ~~[illegible]~~ zwracalny ~~[illegible]~~ większy. Przeciwnie, im mniej spalna będzie stawiaé się mająca budowla, aby dodatek niezwracalny był większy; a zwracalny ~~porzyczka~~ mniejszy.

Pogorzelec chcąc wziąć większy dodatek niezwracalny, a mniejszy zwracalny; ~~deklarowaé~~ ma interes deklarowaé budowlę spaloną w wyższej Klassie odbudowaé, choćby rzeczywiście tego też właśnie dla dobra kra[ju]

[Marginal note:] [gdy składa deklaracyą ~~[illegible]~~ wybudowania wyższej Klassy budowli niż była spalona; niekontentując się wsparciem ~~wedle art.~~ na odbudowanie budowli w tej samej Klassie;

~~[w tyt. VIII. [illegible]~~

już potrzeba.

[bez procentu

~~Pożyczka~~ Dodatek zwracalny w 10 ~~ratach~~ latach pótroznie [zwracany, nie jest przeciążającą, a jest dla wymiaru sprawiedliwości ~~ostro~~ właścicielom ostrożnym dobrym i dla ogółu ~~po-trzebny~~, a następnie i dla nieostrożnych, potrzebny.

~~[w tyt. VIII. F.–1~~

~~[w tyt. VIII. F. 2.~~

4 do art. ~~W obadwoch~~ 145 i 146 Projektowane są ~~4. Projektowane są w art.~~ ilości: wsparć, dodatków i pożyczek (w liczbach ~~dziesiętnych~~ 10ciu letnich, dla łatwości rachuby, której już zaprowadzenie rubli i kopiejek, wiele utrzyło: a tak niewiele pracy Urzędnikom przysłoby.

~~[w tyt. VIII. F.–3, 4, 5, 6~~

[w art. 7 zachęca do ratunku budowli, do ocalania życia ludzi;

5. ~~Po~~ do art. 147, 148, 149, 150 ~~w art.~~ Ustawa o zabezpieczeniu Nieruchomości: [w art. 60 wspomina o przyczynie pogorzeli z niezachowania przepisów policyjnych; [Sciąga się to zapewne do przepisów Kodexu karnego: [w art. 77. żąda kominów murowanych; [Wynika to z przepisów Policyi budowniczej: [. – Wszystko to jak uczy ciągłe doświadczenie nie jest

dosta

~~294~~

dostateczne: bo palą się ~~ludzie,~~ ~~palą się inwentarze żywe, palą~~ ~~się~~ ruchomości ⌈pomimo najsilniejszego ratunku! w budowlach,+ które ogień pod dachem i we wnątrz wszędzie gwałtownie ogarnął. Tu żaden ratunek ⌈nie pomoże choćby ze zgubą ratujących. Pochodzi to z braku przepisów Policyi budowniczej, że ogień mógł od razu gwałtownie tak poddasze, jako i wnętrze wszędzie, ogarnąć. – Artykuły proponowane mają na celu:

⌈palą się inwentarze żywe, palą się ludzie!

⌈zwłaszcza ludzi strachem paniczným przejętych

1. Ułatwić gaszenie pożarów
~~2. Ułatwić~~ pod dachem wszczętych
2. Uczynić możnem ugaszenie pożaru we wnątrz wszędzie wszczętego
3. Ułatwić możność ratowania ludzi, zwierząt i ruchomości we wszędzie zwłaszcza murowanym będących.
~~4 Ocalać wszędzie murowane razem z pułapem od~~
4 Ocalać belki od zupełnego spalenia się.

~~Może kto rzecze: iż to pociągnęłoby dla Właścicieli budowli nowe koszta~~
Wszystko zaś ma na głównym celu to, o czém się od 1 rzekło, a iże

a szczególniej zapobieganie zubożeniu właścicieli. Obywatel pożarami zniszczony, chociaż przez sąsiadów wsparty: czem że zapłaci czeladź, najemników i.t.d. gdy ~~za~~ sam od ~~Żydów na 12 lub 20 pr~~ Żydów na 20 procent pożycza? jego ~~ubóstwo~~ niedostatek zuboża jego Kmiotków, ich niedostatek do nieszczęściów prowadzi, którym zapobiegać chcemy. Zapobiegajmy w źrzodłach.

Może kto rzecze: że „niepodobna na właścicieli nakładać nowych ~~kosztów~~ ciężarów". ~~nowego ciężaru~~ — Niech pomni ~~że mu odpowiem słowy~~ na zdanie dawnego Rzymu, które następne wieki ze czcią powtarzają: „przymusić do własnego dobra". — Policya administracyjna i Policya budownicza; nie mogą równoważyć kosztów, z życiem ludzi, zwierząt, z majątkiem Rządowym i prywatnym z dobrem ogółu ściśle połączonym. — Niewiadomo, komu naprzód wyłożone koszta na ochrony, opłacą się ocaleniem od zgorzenia ludzi, in-

nym

~~301~~

[Niewiadomo kto najprzód za przymus Rządowi podzię-kuje:

wentarzy żywych i ruchomo-ści. [zawsze jednak korzyść będzie ogólna, a najprzód sąsiadów którzy pogorzałca nieszczęśliwego zapomagać zwykli. Lepiej jest wystawieniem małych kosztów ~~zap~~ zabespieczyć się ~~od potrze~~ ~~by~~ od wielkiej straty, i niestawiać się w konieczności z niedostatku być nierzetelnym dla swojéj ~~kupc~~ czeladzi, i kupiéckow, a przez to prowadzić ich do zemsty, lub do innych przestępstw.

~~[w Tyt. VIII. § 7~~

6. do art 151 Pozwalać budowli z drewnianemi ściananami po miastach [nie tylko ~~st~~ szkodliwem jest ogółowi kraju z przyczyn od 1. ale oraz jest niesprawiedliwem dla partykularnéj ubezpieczenia, a mianowicie dla miast murowanych i dla wsi, które nie wpływają do pozwolenia, jednak jego skutki (pogorzeli) optacać

[zwłaszcza ciasno zabudowanych

[: wyst... skow...

cać składkami muszą. W takich wypadkach przedstawjania władz o pozwolenie powinnoby następować w ręku na ryzico Urzędników, aby chroniąc siebie od szkody, nie byli obojętni na szkodę ogółu. Wówczas nie będą oni wyższej władzy dowodzić: że w bliskości miasta nie ma kamjeni i gliny, ale obejrzą i kopaniem doświadczą. Któż to miasto chociaż drewnianne abyło się kiedy bez gliny na kominy, piece? więc jest glina, a kamjenie mogą być zastąpione cegłą. Drzewo na jeden dom drewnianny spalny zużyte, wypaliłoby cegłę nie na jeden dom podobny murowany wystarczającą. Obywatele miast drewniannych namawjani być winni aby pożyczką z kasy miejskich 3 procentową cegelnię założyli, aby budującym się bliżej było wozić cegłę niż drzewo, i aby ta na każdy wypadek pogorzeli była gotowa.

[: wystawjając sobie te bliskość tylko parę wjorst]

Mieszkańcy miast proszący o pozwolenie im stawjania budowli drewniannych zwykle ciemni, nie wiedzą o co proszą: a więc naprowadzenia na korzystną dla nich drogę potrzebują. Budowla murowana czy to z wypalonej czy niewypalonej cegły w niektórych miejscach gdzie drzewo drogie i zwózka jego daleka mniej kosztuje niż drewnianna. Fundament w ziemi z kamjeni lub cegły palonej chociażby pod budowlą z surówki powiększa majątek budującego. Murujący zyskuje i na tem że mniejsza składkę ogniową opłacać będzie. — Rzewuski

uwagę na liczne dawne pogorzele wyjąst ~~myślą na tle~~ [illegible] ~~drewnianych~~ o jakich nam dzieło p.t. „Starożytna Polska" przez Balińskiego panującej podaje: i zastanówmy się: że ciągłe odbudowywania pogorzeli wstrzymywały kwitnięcie kraju. Czyliż nie należy temu położyć kresu? (czyliż nie należy) zabezpieczać ludzi od zubożania się ~~i przestępstw~~? a następnie od przestępstw z winy naszego niezapobiegania powstających?

Murujący z ochronami od ognia zasługuje na litość. Budujący z drzewa nie jest godnym: spuszczał się na los, niech go doświadcza. —

7. — Gdy się spali dom drewniany lub wyjarkowy (?) obciążony Kaucyą, czekać ~~się~~ trzeba z realizacyą tejże aż do ukończenia odbudowania; a gdy Pogorzelec mając majątek ~~pr~~ obdłużony nie ma interesu odbudowywać; Kaucya długo zostaćby musiała bez realizacyi. — ~~Nipr~~ Nieprzyjmowanie takich Kaucyj pociągać będzie do murowania.

~~Tow. Tyt. VIII F. 9~~

8. — Artykułu 159 tylko przezorności wymaga: rzadko jednak taki może być wypadek. Mało przeszkody usuwać wypada ku zyskaniu wielkich dla kraju korzyści. — ~~Następne Artykuły~~ Towarzystwo nie ma tu straty bo to co zaforszusuje zwróci się z procentem i będzie funduszem na pożyczki pogorzele (?). — Skoro będą ochrony od ognia, różnica budowy szytu (?) staje się mało znacząca. —

~~9. dost~~ ~~9. do art.~~

~~Tow. Tyt. VIII F. 14, 16 17.~~

9. do ~~art.~~ 158, 160, 161 ~~Wsie~~ ~~[illegible]~~ Wsie z niewielą wyjątkami ~~zapo~~ zabudowane są bez żadnego

po

porządku, niektóre w miejscach ~~nie z~~ niezdrowych lub niedogodnych. Budowle drewniane nie są wieczne: a przeciwnie murowane ~~chociaż tylko z gliny~~ nawet tylko z gliny, chociaż zniszczeją, pozostawiają po sobie fundamenta kamienne lub ceglane na których później kiedyś trwalej murować można. Nieporządek uwieczniany dalej być nie może. Fundamenta tam winny być zakładane ~~g~~ skądby ich wykopywać nie było potrzeba. — ~~Co kiedyś mieć~~ Porządkowanie które kiedyś by nastąpiło lepiej przyspieszyć: aby sobie i następnym pokoleniom dogodności ułatwić. [Bez planu regulacyjnego (siedlisk przysiółków wsi) obejść się to nie może. ~~Najprzód rozebrać zastanowić się wypada~~ ~~Lecz najprzód zastanowić się wy~~ Zastanowić się wypada: jakich zasad w planie regulacyjnym wsi trzymać się wypada. Warunki ~~Ut~~ do zachowania w planie regulacyjnym artykułem tym projektowane, zdaje się motiwów nie potrzebują. Lecz najgłówniejsze ~~jest~~ są do rozwiązania są zadania. ~~Czy osady włościańskie mają być urządzane sposobem ka~~

[Właściwiej zacząć wcześniej ~~nim mało jest~~ gdy mało jest budowli murowanych na wsiach, niż w tenczas kiedy ich więcej będzie. — Przenoszenie chociażby drewnianych budowli jest kosztowne: ~~należy~~ przezorności radzi tych niepotrzebnych kosztów uniknąć.

Dobro włościan ~~dobro~~ w dobrach ~~Rządowych i~~ prywatnych, i dobro właścicieli prywatnych, wymaga ~~powolnego~~, oczynszowywania: ~~gospodarzy do~~ powolnego, stopniowego gospodarzy rządnością, zamożnością i dobrą konduitą do tego kwalifikujących się. Przystąpią do tego Właściciele chętnie, ~~gdy bo~~ dla własnej nawet korzyści, skoro wydane będą Ustawy ze sprawiedliwością wyni-

kają-

kające, dla dobra kraju potrzebne, ~~niniej-szym Projektem objęte w niniejszym ex-tracie ad §. 2. a projektowane~~ niniej-szym Projektem a szczególniej co do czrzebuiy ~~...~~ ad §. 2. a. objęte. Lecz podstawą do zaczęcia czynszowania jest także Plan regula~~cyi wsi czynszowej~~ ~~a zatem nie tylko do porządkowania powolnego stopniowego wsiów ale oraz~~

~~Tak więc przy robieniu Planu re-gulacyjnego wsiów na przyszłe czynszo-wanie uwagę~~ wziąć należy.

~~[albo wsi jednego Właściciela]~~

siedzib wsi lub wsiów jednego Właściciela.

~~a niebiedo~~

Nie ma w tém zdaje się kwestyi, że zasada co do dóbr najmiłościwiej darowanych ~~donacyjnych~~ użyta ~~...~~ oddziele-nia folwarku od wsi czynszowej, jest, co do dóbr prywatnych potrzebną. Ta zasada ma wpływ pierwszy na Plany ~~...~~ regulacyjne: [tak siedlisk] wsi folwarcznej czyli dworskiej jako i wsi czynszowej.

Dążnością jest ~~art.~~ Instrukcyi do urzą-dzenia i oczynszowania Włościan w dobrach najmiłościwiej darowanych z d. 23 Maja / 4 Czerwca 1841 a mianowicie art. 7. 8. 9 i 65, aby:

„Podział gruntów między włościan był „kolonijalny, to jest: każdy osadnik po-„winien otrzymać wszystkie swe po-„la, łąki i ogrody, w jednej ciągłej „przestrzeni. — ~~Pastwisko wspól-„ne dla całej wsi powinno być od-„dzielnie od gruntów i łąk wyzna-„czone"~~

~~Wybór urządzenia kolonijalnego albo wsiowego~~

Wybór urządzenia: albo nowego kolonijalnego, albo dawnego wsiowego, zostawiony jest téraz wyłą-

wije Gospodarzom dóbr darowanych z zamiarem aby z czasem wszystkich pokoloni-zowaé. —

Zapewne jest zamiarem urządzić ostatecznie i oczynszować gospodarzy w dobrach Rządowych podług tychże zasad. Może urządzenie i oczynszowanie gospodarzy w dobrach darowanych i Rządowych będzie wzorem do urządzania i oczynszowywania gospodarzy w dobrach prywatnych. Jest to więc przedmiot wielkiej (głębszej) rozwagi nie tylko pod względami dochodu od czynszowników oraz opieki ogólnej nad Włościanami; ale oraz rozwagi wszechstronnej wymagający: a mianowicie, jakie urządzenie i oczynszowanie Włościan do tego kwalifikujących się jest lepszém na teraz, i w najpóźniejszej przyszłości: czy kolonijalne? czy wsiowe.

Co za urządzeniem kolonijalném przemawia? domyślić się można w części z Instrukcyi z d. 23 Maja / 4 Czerw. 1841 wyżej cytowanej. Rzucić więc trzeba do rozmyślania uwagi: jakie przeciw urządzeniu kolonijalnemu a za urządzeniem wsiowém z pomiędzy licznych, (najgłówniej przemawiają:

1.° Wystawmy sobie wieś, jakich jest najwięcéj, zwłaszcza jeżeli jest starożytną, mającą w środku albo blisko sadzawkę (: czasem staw obszerny:) a w około

niej

~~507~~

niej (są zabudowania Włościańskie. ~~Staw~~ Sadza- (albo blisko niej)
wka jest dla wspólnego użytku wszystkich go-
spodarzy i ich komorników: ~~do pojenia~~ dla drobju
domowego, do kompania koni, bydła i.t.d., do bie-
lenia płutna, do prania i.t.p. Obszerny plac
około sadzawki (: zwany w starożytności dzbro-
wa ciągle sterkoryzowany a więc wegetacyi
silnej :) służy: do tém czasowego popaszenia inwen-
tarza roboczego nim wspólnie z innymi na
pastewnik wypędzonym zostanie, oraz do wycho-
wu gęsiąt, (kacząt) z całej wsi bezpiecznego od ptaków
drapieżnych: bo tu jedno nawet dziecko z ca-
łej wsi na straży będące, odstraszy. — Oddaj-
my ~~sposobem~~ (Gdy) kolonijalnym tę sadzawkę je-
dnemu gospodarzowi: a dogodności wszy-
stkich innych pozbawimy. i komornicy ich
opuścić muszą.

§.6. Gdy sadzawka ~~w środku wsi będąca~~ [wyschnie
~~w czasie wszyscy~~ każdy gospodarz szlam na swój grunt
wywozi: [~~Ryby~~ Ryby lub pieniądze za nie (gospodarzy lub wspólna)
są wspólną korzyścią) (z dworem. Niech się
dostanie ta sadzawka jednemu czynszowniko-
wi: a w krótce zarośnie: bo on sam ~~nie~~
~~jest w~~ ani najwięcej dwóch jego sąsiadów
nie są w stanie tak ciężkiego nawozu
w krótkim a gorącym czasie wywieźć. ~~Będzie~~
Nie będzie korzyści tak znacznej ze szlamu,
a rybołówstwo drobne wiele w kraju znaczą-
ce, zniknie do reszty: bo i tak od 50 lat
upada. Ewangelicy ~~nie mogą~~ niemogący się
w swym kraju wyżywić albo szukający ~~przytułku~~
gdzie lepiej, znaleźli tu przytułek; podzielili-śmy
się z nimi naszym ~~chleb~~ chlebem: a oni za
to ~~w~~ wpływem swoim (na osłabienie religii) osłabili posty [nawet w w-
ściańach. Pokup na ryby ~~zmniej~~ i ich konsum-

cyą

[w czasie suchego lata

[produkcya ~~gr z gruntu~~ na
długo jest tym nawozem
podwyższona.

[katolików nie tylko w mia-
stach ale i na wsiach

cya zmniejszone, pociągnęły za sobą upadek drobnego rybołówstwa: widzimy to z zarosłych stawów i sadzawek. — Pominiemy wygodę ~~i przyjemność~~ z ryb w czasach gorących w miasteczku małem gdzie codziennie rzeź bydła być nie może, ~~a ładowni d~~ i mięso się psuje, nadewszystko w roku głodnym z rybołówstwa drobnego wszelkiby był użytek. Korzystniej jest dla kraju działać choćby przynaymniej do ~~jego~~ wskrzeszenia małego rybołówstwa (niż działać kolonizowaniem, do zupełnego jego zagładzenia.

c.) — Wieś ~~przy~~ ~~w kilku~~ sadzawki obsiadła łatwy ma ratunek od pożaru: bo wiadrami ~~kubłami~~ naczyniami każdy nawet dzieci w jednym momencie wody zaczerpnie: przy studni zaś trzeba czekać nim kubeł do studni się wpuści i nazad się wyciągnie, a ogień nie czeka. Nareszcie, co się często zdarza wody w studni do gaszenia zabraknie.

d.*. We wsi na kilka (lub kilkanaście) domów jest jedna studnia: na kolonii każdy (dom) mieć musi swoją. Ileż to pracy przybywa na wsi! w utrzymywaniu tylu studzien: bo ~~pogrod~~ ~~ki niedługo trwają~~ ~~ki zwłaszcza sosnowe~~ pogrodki niepewne, Ile kosztu na kupno drzewa które kiedyś do wysokiej ceny dojdzie, ile kosztu na majstrów i pomoc roboczą dla nich! Łatwiej złożyć się ~~na to kilku~~ gospodarzom we wsi, na wyreparowanie jednej studni.

e.§. — We wsi nocą, choć jeden człowiek nie śpiący ~~dość~~ na wypadek pożaru, zawoła do

za

ratunku, zanim się rozszerzy. W jednym momencie cała wieś, że, snu zbudzona pociągnięta własnym interessem, stanie całą massą do ratowania: bo każdy dom blisko chociaż przez ludzi opuszczony jest na oku od złodziei. Przeciwnie na Kolonii czasem w tenczas dopiero ogień do ratunku czasem zbudzi, kiedy już sparzy. Nim za nim w dalekich domach [niektórzy

[będzie pobudzonemi zostaną i zanim z nich

| bo domów dalekich opuszczać nie można: | przybiegną, już w studni wody zabrakło; bliżsi w krótce wyczerpali. Z dalszych studzien przynoszenie wody nie wiele pomogło. Wszedł przeniósł pożar do drugich budowli Kolonisty. Chcący ratować a nie mający wody, są tylko widzami dogorywania budowli, z żalem, że nie stały blisko sadzawki.

f. 6. — Wieś może utrzymować wspólnym kosztem płótno żaglowe lub nawoskowane którem umaczanem okryć można dach budowli bliskiej pożaru. [Dla jednego kolonisty byłby to koszt za wielki.

[Zda ono się i do chowania snopków w czasie żniw słotnych.

g. 7. — Przyjdzie kiedyś czas [gdy się strycharze z Domu przytułku porozchodzą [że domy na wsiach bę-[dą murowane i dachówką kryte: szerzenie się więc pożarów będzie wstrzymanem, zwłaszcza przy drzewach między budowlami środkujących.

h. 8. — We wsi łatwy ratunek przeciw złoczyńcom nocnym i oni nie mogą mieć odwagi. Dom na Kolonii jest bez obrony dalekich sąsiadów.

i 9. — Kwaterunek we wsi nie tyle jest trudny do znoszenia: kilku gospodarzy dadzą jedną izbę na kwaterę. Na Kolonii każdy dom ma przeszkodę z kwaterunku w pracach rolniczych.

k 10. — Choroba łożna w domu wsi ma pomoc z bliskich domów sąsiednich: bo jedna kobieta w dwóch bliskich domach może do-

rować. Nie da się to (mimo chęci) dogodnie wykonać na Kolonii.

l. 11. – Przybędzie X. Proboszcz do wsi: w momencie z wszystkich domów dzieci staną w jednej izbie, do egzaminu z przykazań Boskich i t.d. Strzegą się zaniedbania, ich Matki. – Czy to może być na Kolonii rozciągłej, ~~w~~ zwłaszcza w czasie słoty albo mrozu?

m. 12. – Dozór policyjny Sołtysa, nadzór policyjny Wójta, Zastępcy wspólnego Wójtów ~~Parafii~~, oraz Rewidentów nad temiż, łatwy jest we wsi: lecz jakże trudny na Kolonii, której osady daleko od siebie zabudowane!

n. 13. – Kolonista długo przechowywać może u siebie desertera, przestępcę ~~i nikt tego nie spostrzeże~~ nie obawiając się niczyjego dostrzeżenia, a tem bardziej Sołtysa np. o wyjazdy lub więcej wyjeżdżającego i gospodarstwem z którego ma życie zatrudnionego. Przeciwnie we wsi prędkie spostrzeżenie, obawa większa: bo dozór policyjny łatwiejszy.

o. 14. – Uważajmy wieś mającą 30 gospodarzy. Mają oni pasterzy ~~do~~ po jednym: do bydła, owiec, świni, czyli cała wieś ~~ma~~ ma 3 pasterzy. Rozsadzić tych gospodarzy sposobem kolonialnym; a będą potrzebowali 90 pasterzy: czyli oderwie się od pracy rolniczej ~~oso~~ 87 osób! albo wzajemnie sobie robić ~~szkody będą~~ będą szkody, z których kłótnie najgorszemi zawsze między Ludem ciemnym, kończą się skutkami.

~~71~~

p. 75. Ani rylec, ani druk, nie były w stanie ~~objaśnić nas o~~ ~~obznajomić nas~~ objaśnić nas: jakiemi stopniami ~~cy~~ ~~wilizacyi wymądrzili ludzie z dziko ści organizowały się towarzystwa ludzkie wychodząc~~ ludzie, wychodząc z dzikości, organizowali towarzystwa. W stanie natury mogli żyć odosobnieni ~~na obszernej~~ w obszernych lasach i stepach; mieli gdzie (albo napadać dla zdobyczy, albo) unikać zetknięcia się z innemi. Później, ~~potrzeba wz. zapewne~~ potrzeba wzajemnej pomocy i obrony łączyła ludzi (pod zwierzchności) w koczowiska, wsie i miasta. ~~szukając~~ W większem dopiero towarzystwie człowiek (młody) (więcej miał wzorów, więcej ⌈nauki: ⌈a następnie całe towarzystwo mogło ~~być~~ w cywilizacyi postępować. ~~postępow~~

Wpojone posłuszeństwo ~~Kośc~~ religijne i cywilne, ~~tak wy~~ oraz postępowa oświata, tak wykształciła ludzi: że już i odosobnić się z bezpieczeństwem dla siebje (mogli i jeszcze mogą) ~~mogli~~ (Lecz ~~zostawmy Familię w odosobnieniu: (mało (niech) z innemi familiami kommunikującą się, mało ma sposobności~~ (Ludu) zostawmy jedną familię (w odosobnieniu: niech jej dzieci mało mają styczności) z dziećmi innemi, niech mało mają sposobności do nauk religijnych i cywilnych, (niech mało nawyknią do) (posłuszeństwa, (niech krnąbrne pieszczone (od rodziców) dziecko nie ma postrachu przed Zawiadowcą, Sołtysem, Ekonomem, Xiędzem; a ~~zer ta~~ zobaczymy: czy wnuki, prawnuki tej Familii będą tak dobrzy jak przodkowie? czy każde pokolenie (nie (późniejsze) będzie gorszem i mniej umniejszem? czy nareszcie nie zbliżyłoby się kiedyś ~~pokolenie~~ nie umniejąc rozróżnić co jest złe co dobre, do dzikości. Różga niesprostowana wzrasta w krzywe drzewo, którego ⌈ już ~~nie~~ wyprostować nie podo

⌈ od więcej ludzi

⌈ więcej łagodniał, do posłuszeństwa dla wspólnego dobra przywykał:

dobna.

9. – Zastanawiać się potrzeba nad przeszłością, uważać, jakie dawne złe skutki [z jakich dawnych przyczyn] wynikały; aby nie powracać do tego, co już dawno (po próżnie) za złe uznanem zostało, lecz w zapomnienie poszło. Każdego kroku ustawodawstwa przeglądajmy wszechstronnie przyszłości. Widzieliśmy co do Tytułów VII, VIII, i IX w ogólności, jak smutne skutki na całą ludność kraju wywarły u nas niektóre Ustawy nieprzezorne, jak małe niby przyczyny wielkiego złego trudnego do wykorzenienia stawały się powodem. Podobne są rezultata niektórych Ustaw i w innych krajach. – Ci co mają częstą styczność z Ludem i uważnie na rzeczy spoglądają, nie mogą zaprzeczyć: że Włościanie na wsiach wychowani są łagodniejsi, ulegléjsi od Włościan (czy to Niemców czy Polaków) na Kolonijach siedzących. Nie może to być bez przyczyn, dociekać ich potrzeba:

~~Pierwszym stopniem uległości, jest posłuszeństwo dzieci dla rodziców: jeżeli to osłabione, jakież będzie dalsze? tu działanie Duchownego, oraz Urzędu wiejskiego potrzebne: a~~

Dzieci włościańskie we wsi wychowywane przyzwyczajają się do posłuszeństwa nie tylko rodzicom, ale oraz jakie w innych dzieciach widzą i do jakiego są zniewalane, dla starszych, dla Sołtysa, Ekonoma, Pana. To przechodzi w naturę, jest uczuciem wewnętrznem. Takie wpojone w latach dziecinnych posłuszeństwo dla Zwierzchności cywilnych, jest najlepszą podstawą późniejszego posłuszeństwa dla zwierzchności wojskowych. Uległość wpojona

na jakby religijność wewnętrzna największa jest rękojmią szczęścia towarzystwa.

Pierwszym stopniem uległości, ~~jest~~ i sposobienia się do cnotliwego życia, jest posłuszeństwo dzieci dla rodziców: jeżeli to osłabione jakież będzie dalsze? Zdarza się to nieposłuszeństwo, [tu działania Duchownego, oraz Urzędu więcej jego potrzeba: a gdzieżby (na osadach) oni po rozległych koloniach takich dzieci szukali? [Ludzie ciemni bez wpojonych wewnętrznie religii i uległości cywilnej, byliby okropnością rodu ludzkiego: a takich mogłaby Kolonizacya systemu Pruskiego ~~cya~~ dostarczać [~~bo~~ zwłaszcza bez użycia innych środków w niniejszej organizacyi projektowanych.

[zdarzają się przestępstwa dzieci, nawet kradzieże małe przez rodziców niekarcone.

[i skąd się o nich dowiadywali?

[acz powoli,

r. — Wprawdzie gdy Pan albo Dzierżawca dóbr Rządowych bliżej wsi czynszowej mieszka, częściej są powody do niesnasek: ale czyliż one są ~~bez dobrego skut~~ często bez korzyści dla włościan którzy (tak Polacy jako i Niemcy) powszechnie zgoła, ~~bez wyjątku~~ z małemi wyjątkami, nadzoru [nad sobą w swojem własnem gospodarstwie potrzebuje? W letnie żniwa zdarzył się dzień pogodny, a Czynszowaik w karczmie: wypędzony stamtąd z niej na własne pole, straciłże na tem? Staje roli w polu czynszowników rodziło nieźle tylko w suchym roku, a w latach mokrych zawsze zboże wymakało: ~~Pan~~ Ekonom troskliwy aby Pan jego czynsz regularnie odebrał, [aby się Osadnicy mieli lepiej, co rok ~~wo~~ radził wy-

[często jak dzieci

wo

[aby się o takowy nie procesowali aż w Trybunale,

bo

kopanie rowu: spuszczali się lat wiele na wolą Boga. Nareszcie Ekonom zniewolił aby się zastosowali do jego woli: i owo stoje rodzi dobrze corocznie: a czynszownicy którym się plagi corocznie dostają, mówią: że „lepiej we wsi z głową". — Czyliż podobne wypadki jakich jest mnóstwo mogą być uważane za złe obchodzenie się Pana [lub Officyalistów jego] z włościanami? Pan nie łaje Ekonoma za złą robotę ludzi, albo za złe z nimi obchodzenie się w ich obecności: boby to było pobudką do nieposłuszeństwa bliższemu zwierzchnikowi, traciłby powagę, robiono by gorzej, aby Ekonom naganę dostał lub dalszą utratę służbę.

cit. — Podobnie włościanin nie powinien wiedzieć: że Pan jego naganiony lub ukarany za złe z nim postąpienie. Podobnie Urzędnicy strzec się winni wabnić Ludu z Panami: aby nie znikało wewnętrzne jakby religijne uczucie posłuszeństwa prawnego cywilnego. Łatwo jest rządzić małą ilością i oświeceńszych zwierzchników Ludu, i Ludem za ich pośrednictwem: ale jakżeby trudno było rządzić ciemną massą bez tych bliższych oświeceńszych zwierzchników, gdyby ich Lud nie poważał, i gdyby do niepoważania najbliższych zwierzchności, od młodości przywykał!

S. — Wiadomem jest, ile dawniejszemi latami w czasie ceny zboża niskich upadało gospodarzy w dobrach Rządowych a ówczesne [gólniej i najwięcej na Kolonijach osiadłych. Opuszczali oni osady swoje, lub byli exmittowani. Wielkie summy czynszów zaległych zostały darowane. — Właściciele prywatni nie mogą robić darowizn takich: bo nie mieliby czém sobie ich zastąpić. — Czy to Dzierżawca dóbr Rządowych, czy Właściciel prywatny łatwiej może zagospodarować wakującą Kolonią której siedziba jest we wsi: bo tu wszystko na oku wszystkich. Przeciwnie gdy siedziba w polu; do każdej osady potrzeba oddzielnej administracyi.]

t. — System Kolonizacyi na większych lub mniejszych Kolonijach może przynosić dobre lub

9 ⅔ 315

lub przynajmniej (lepsze) skutki w krajach zachodnich przy towarzyszących tam innych okolicznościach. Ale gdy tych towarzyszących okoliczności przenieść wszystkich niepodobna, więc i Systemu przenosić bezwarunkowo nie można: bo przenosząc jedno bez przeniesienia drugiego moglibyśmy się na złe skutki narazić. W naśladownictwie potrzeba wielkiej ostrożności i przezorności.

Za Kolonizacyą przemawiają głównie dla dobra ~~włościan~~ Kraju, te potrzeby:

A. aby czynszownik miał swój grunt wieczysto-czynszowy w jednej ciągłej przestrzeni (: choćby nie w równoległobocznej, jak teraz jest żądaniem :)

B. – aby miał (chociaż później) w Sądzie ~~Parafii~~ Okręgu Parafialnego ~~swój~~ (Hypotekę ~~swego~~ prawa użytkowego wraz z Mappą ogólną wsi czynszowej; a do Extraktu ~~głównego Wyparu Hypotecznego prawa użytkowego~~ Kontraktu wieczystego aby przypięcetowaną była Mapka tego gruntu jako wyjątek z Mappy głównej.

Te dwa istotnie ważne warunki, dadzą się potrzyć z Systematem wdowym za którym więcej (motivów) ~~potrzeby~~ umiejszowej teraz, a szczególniej dla dobra przyszłości ~~prze~~ znajdujemy. Można utworzyć nowy System Krajowi więcej odpowiedni: Kolonizacyi wsiowej: (promieniste) jako to:

a. Siedziba (każdego) ~~wsiowa~~ Gospodarza (wsi) łącznie z ogrodem lub ~~ogrodem~~ gruntem niegorującym (~~może być~~) winna być prostokątna (: Skraj-

b. Za ogrodem (lub za stodołą) grunt rozszerzać się może prostemi miedzami aż do końca territorium wsi, tak aby zawierał ~~np. Włókę~~ łącznie z siedzibą np. Włókę lub 15 Morgów.

c. Jeżeli wszyscy Gospodarze utworzą się prowadzić gospodarstwo 3 polowe: pierwsza kolista strefa (~~najpierwsza~~) (za stodołami) (najbliższa) będzie polem pierwszem, druga

[ne części territorium przy początku i końcu siedlisk wsi mogą pozostać ~~albo~~ do użytku folwarcznego ~~albo~~ celem ~~podzielenia~~ (w przyszłości) na drobne Kolonijki: bo i ubożsi których jest więcej ziemi potrzebują i ludności wzrośnie:)

Frontyf

ga strefa za nią będzie polem drugim; trzecia strefa ~~na~~ przy granicy cudzej najwęższa będzie polem trzecim.

d. – Gdyby się Gospodarze ułożyli, (do czego kiedyś ~~przyj~~ przy lepszych od dworów wzorach i zachęceniach przyjdzie:) prowadzić gospodarstwo wielopolowe z pastwiskami koniczyny 2 letniej ~~albo~~ 3 letniej sformują pola podobnemiż strefami, i obejdą się bez pastwisk oddzielnych wspólnych wikłających stosunki między (samemi i wszystkich) nimi z Folwarkiem. oraz stosunki wypatki ~~i~~ praw użytkowych.

e. Jeżeli który cały swój grunt zasiewając wyłączony będzie ~~się~~ od pasania wspólnego na półkach sąsiadów zastosować się musi do przepisu –

~~Tw. ost. VIII A. 19.~~

art. 109 ad 14.

~~Jak wiele~~ Czy każdemu Czynszownikowi w kraju dać ~~ile~~ najmniej Włókę gruntu: czy to najlepszego, średniego różnych ~~sta~~ ~~pni~~ Klass, lub najgorszego; czy dać ~~w proporcyą~~ ilość ziemi zastosowaną do pewnej ilości produktów jakie wydać może, czy w dawaniu (ilości) gruntu zważać jakiej uprawy łatwiejszej lub trudniejszej np. 4ro wałmi ~~wymagającej~~ wymaga, i.t.d. i.t.p. są to rzeczy głębokiego wszechstronnego roznyślu potrzebujące. – Włóka ziemi w gruncie zwłaszcza ciężkim wiele uprawy potrzebującym na parę wołów ~~jest za wielka a~~ zdaje się być (w gospodarstwie 3 polowem) za wielką a na 4) za małą. – ~~Jak~~ ~~Są i~~ ~~Są i~~ ~~Jak~~ nierówni w zamożności są i będą włościanie, tak też i Kolonije ~~nie po~~ niepowinny być równe. ~~Ile~~ Gospodarzowi mniej gruntu dobrze zagospodarowanego więcej wyda niż ~~więcej~~ (większa ilość ziemi) do której ~~siły go~~ zamożności ani głowy nie ma. – Mniejsze to ilości gruntu zniewoliły w innych krajach do przemysłu aby z niego więcej korzystać. Czynszownik mający za wiele gruntu w proporcyą swego sprzężaju i rąk do pracy, nie pomyśli nawet o gospodarstwie 3 polowem poprawnem, a tem więcej

cej o wielopolowém: a następnie ~~op. obr~~ ziemia w jego ręku połowy nie będzie produkowała z tego, coby w folwarku ± bezpośrednio i pośrednio produkowała: ~~W. to~~ w tém ogół kraju wyjałby stratę.

Uważano tu w starożytności: że w gospodarstwie 3polowém w gruncie średnim para wołów i ~~jeden~~ para koni uprawiają ziemię dobrze pod 10 korcy wysiewu ozimego. Ponieważ Gospodarz ciągły robił 3 dni pańszczyzny (sprzężajnej ~~wołmi~~) do dworu; zatém dano mu półwłóczek w każdym z 3 trzech pól po około 5 korcy wysiewu ozimego, (które w drugich 3 dniach tygodnia dla siebie uprawiał. Miał więc w trzech polach około 15 Morgów czyli około pół włóki i ztąd to zapewne wynikła nazwa: "półwłóczek." ~~gdy~~ Na takim gruncie bywało wielu zamożnych gospodarzy. Dla dworu trzymał pa[robka a sam pracował z dziećmi na swoim gruncie. Chociaż na 15 Morgach nie ~~w.~~ zbywało jednak czasu: a jeżeli zachorował, dwór musiał pomagać.

Do czynszowania Włościanie nie potrzebują przymusu: bo znają jego dla siebie korzyści: potrzebują tylko [Ustaw ~~takowe~~ ~~odbier~~ pobór czynszu ułatwiających ~~oraz~~ zubożaniu się i przestępstwom zapobiegających, oraz przepisów Policyi budowniczej wiejskiej. Potrzebują oraz informacyi i rady oraz wzorów do działania i do kontraktów. Resztę dobrowolnym umowom zostawić można: a skutki z tych będą na zawsze zadowalniającemi równie Rząd jak i obiedwie strony. Wszelkie to dzieło da się tylko zrobić powoli, jeżeli ma dobre skutki ~~przynosić~~ natoraz i w przyszłości przynosić. Co jest na ścisłej sprawiedliwości obecnej oparte, to jest najtrwalsze, jak się ~~w~~ co do Tyt. VIII ad §. 2. ad a wykazuje.

nb. Wywodzą z Hystoryi bajecznej o własności Chłopów .... Kont Obłoży... Wyrzutka....

~~Tyt. VIII. §. 15.~~

10. do art. ~~1525~~ ~~1705~~ 14 Zastosowano się tu ~~w Pr~~ do myśli art. 2 ad 1 Instrukcyi wyżej cytowanej $\frac{23\ Maja}{4\ Czerw}$ 1841. – Możności dobrego dozoru policyjnego ti-go-

go wymaga. – Pomiędzy mieszkańcami 5 domów [aby tylko nie odległe od siebie stojących,] trudna zmowa, trudny sekret. ~~Jeden z nich może być wybrany ... ławnikiem. pre Przy dozorze Sołtysa przy- ... ławnikiem~~.

11. Przepisy Policyi budowniczej dla miast, przez Kommissyą Rz. Spr. Wew. wydane i przez Radę Adm. pod d. 26 Wrześ. 1820 r. przyjęte, nie obejmują przepisów: jak kominy dymowe nie tylko w miastach [dla których powyż-sze przepisy wydane:] ale oraz po wsiach z bezpieczeństwem od ognia stawiane być winny.

Ogłoszenie tego przepisu niezbędnie jest potrzebne: tak z przezornej ostrożności przeciw pożarom; ~~ale~~ jak oraz dla ułatwienia możności wykonywania art. 393, 394, 508, 509 510, 539 i 540 Kod Kar.

Stawiane są oddawna piece ogrzewne tak w domach ubogich jak w pałacach na glinę. Podobnie postępowano co do kominów dymowych. Nie działo się to ~~i nie dzieje~~ z oszczędności, ale dla bezpieczeństwa od ognia: gdyż glina gorszym jest przewodnikiem ciepliku i jest niepalną; przeciwnie wapno jest lepszym przewodnikiem ciepliku i jest palne. Powiwar teraz zaczyna się zwyczaj murowania ~~kominów dymo~~ nawet w domach piętrowych ~~od dołu do wierzchu~~ komina dymowego od dołu aż do ~~wierzchu~~ podstrzesza, cały na wapno; bez ~~uwagi czy on jest w ścianie, czy odosobniony~~, i tylko część komina dymowego od podstrzesza aż do wierzchu krokiew. murują cały na glinę; przeto wydanie przepisu na skutek cytowanych artykułów Kod. Karn. jest koniecznem: inaczej bowiem gdyby przy braku przepisów ogłoszonych dowolnie ~~a~~ nieprzezornie murowano, i wynikały stąd nieszczęśliwe skutki pożarów, nietylko przestępstwa mularzy i t.d. nie mogłyby być karane, ale oraz im by więcej takich kominów dymowych wymurowano, tem by więcej było pożarów. Czeladź mularska widząc w niektórych miejscach murowanie

~~319~~

nie kominów dymowych na wapno, rozszerzałaby jak zwykle z nauki praktycznej ten nowy sposób niby lepszy: a pękanie kominów dymowych na wapno murowanych, tak bez jako i przy paleniu się sadzy, rozszerzałoby po kraju pożary. —— Na wypadek pogorzeli u Dzierżawcy z powodu pęknięcia komina dymowego, zachodziłby z art. 1733 Kod. spór między Dzierżawcą a właścicielem: którego z nich ma ją ciążyć straty z pogorzeli. Dzierżawca twierdziłby, że spalenie nastąpiło z wady budowy: bo komin nie był tak jak starożytne murowany; właściciel zaś twierdziłby że w murowaniu komina w braku przepisów stosował się do zwyczaju ~~nowego~~. ~~Mularz mularskiego~~ postępowego nowego. Mularz tłumaczyłby się że takie murowanie widział. — Niełatwoby tu było zastosować artykuły powyższe Kod. Kar. i art. 1382 Kod. C. gdy przepis ~~murow~~ sposobu murowania nie był ogłoszony. — Dawniej murowano od dołu komin dymowy we wnątrz na 6 cali w około lufta na glinę, a dalej ku zewnątrz na wapno. Tak więc ogień oddzielony był od wapna cegłą i trzecią cali gliny, w sprawach ~~w komi~~

12 – Przepisy Policyi budowniczej miejskiej 26 Wrześ. 1820 obejmują przepis:

„11. Wysokość każdego dachu dla lepszego widoku nie
„ma nigdy być większą nad 1/3 części szerokości
„budowli"

Jest obawa aby Technicy tak niektórych klimatowi i materiałom krajowym nieodpowiednich dachów do Policyi budowniczej miejskiej nie przenieśli: boby to więcej zubożało mieszkańców, niżeli teraźniejszy brak dobrej organizacyi władz administracyjnych i sądowych. Wprzód wypada mieć na widoku dogodności ~~i dobra~~ i dobro ~~tego~~ kraju: bo piękność dachów jest rzeczą bardzo względną i niestałą, jak się o tem co do Tyt. VII E. 11 nadmieniono. —

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII ad G w ogólności fol. 120.~~

~~Zasady~~ ogólne

Zasady ogól. co do Tyt. ~~VIII~~ ad G.

Zasady

organizacyi Władz Policyjnych i sądowniczych w Gminach wiejskich i miejskich, tudzież zapobiegania ubóstwu i przestępstwom

z

Projektem ogółowym

oraz

Kwestya Włościańska

Zeszyt III^ci

Projekt

Volum. II

Tytuły: VII VIII ; IX

Zasady ogólne co do Tyt. VIII ad 9.

ad F. I. O Egzekucyi należności w pieniądzach i rzeczy w naturze,

1. Egzekucya Skarbowa:

a. Należności Skarbowych i tak tych

W ogólności:

1. — Egzekucya Wojskowa i Sekwestracya do ściągania podatków i należności Skarbowych postanowjona, zastosowaną, została i obostrzoną została:

a. Dekretami Królewskiemi z d. 17 Paźdz. 1811 |: T. 3 p. 414 :| 4 Maja 1812 |: T. 4 p. 367 :|

b. Uchwałami Rady najwyższej tymczasowej Xięstwa Warszawskiego: z d. 15 Lipca 1814 N. 287, 17 Stycz. 1815 N. 55, 15 Lutego 1815 N. 125, 30 Marca 1815 N. 354 ....

~~c. Postanowjeniem 29 Paźdz. 1816 |: T. 2 p. 211 :|~~

c. Postanowjeniami: z d. $\frac{10}{22}$ Stycz. 1833 i z d. $\frac{12}{24}$ Listopada 1835.

~~d. Postanowjeniami: z d. $\frac{10}{22}$ Stycz. 1833 i z d. $\frac{12}{24}$ Listop. 1835~~

~~Uchwały ad b. i Postanowjenia~~

Bardzo ważne dla Rządu i Publiczności Uchwały ad b. i Postanowjenia ad c, ~~z uwagi oraz że~~ zmieniające Dekreta Królewskie Dziennikiem Praw objęte ad a, nie są jednak przez Dziennik Praw ogłoszone |: T. 22 p. 217 art. 4 :|. Że zaś ogłoszenie ich [przez Dzienniki Departamentowe, Wojewódzkie i Gubernijalne |: jeżeli we wszystkich Gubernijach nastąpiło :| jest bezskuteczne, ~~jak się to Tyt~~ jak się to co do Tyt XI, XII, i XIII ad 6, 7, i 8 w ogólności wykazuje, zatem niewiadomość tych Ustaw i Urządzeń między Publicznością jest powszechną, a między Urzędnikami wszelkich Hierarchij ogólną: albowiem prócz Gazet i Dzienników Prowincyonalnych z lat 35 których ~~za rozrzucone~~ są one rozrzucone po różnych Aktach Generalnych i to tylko Magistratur lub Wydziałów wyższych Skar-

[jako też Urządzeń ~~Władz Central-~~ ~~nych~~ we wykonywaniu ich wydanych, a między temi ważnych ~~1816 1816 36~~ Urządzenia Kommissyi Rz. Prz. i Skar. z d. 16 Lipca 1819 N. 15337, 1 Grud. 1819 N. 24069, 23 Listop. 1822 N. 41696, $\frac{28 \text{ Listop.}}{10 \text{ Grud.}}$ 1841 N. 84589 i innych

[den Wójt i Burmistrz a nawet wyżsi Urzędnicy i wyższe Władze kompletnych nie mają;

bowych. W wypadku dopiero rzadko wydarzonej potrzeby Urzędnik Skarbowy przewraca liczne różnego rubrum Volumina kilkodziesiąt-letnim przeciągiem czasu zwiększonego, dla dojścia mozolnie ze stratą drogiego czasu: jakie są w przedmiocie quaerendowanym Ustawy i Urządzenia. Podobne quaerendy marnują Urzędnikom wszelkich [Sycwarchyj?] czas, w miarę ubiegania lat coraz więcej, a następnie stają się przyczyną potrzeby większej ich liczby. O zaradzeniu licznym stąd niedogodnościom mówić się będzie w Tytule: XI. Tu dodaję zwrócić uwagę: że Publiczność w przedmiocie największą styczności jej z Urzędnikami, podającym, w niewiadomości pozostawioną być nie może,

2. — Dotychczasowy System Egzekucyi podatków i dochodów Skarbowych niestałych, jest źródłem sposobności dopuszczania się nadużycia Urzędników powiatowych, które już przed 30 laty |: T. 2 p. 211 :| doszły aż do Tronu. Celem zapobieżenia takowym nadużyciom w skutku okazującej się ciągle tu lub owdzie potrzeby, wydawane są ciągle od lat tak wielu: zagrożenia, przestrogi, jako to: Postanowieniem z d. 29 Pazdz. 1816 |: T. 2. p. 211 art. 4:| Reskryptami Kommissyi Rz. Spr. Wewn. z d. 6 Sierpnia

1846
1816
30

pa

pada 1816 N. 144, 22/4 Kwiet. Maja 1840 N. 6405, 25 Stycz./6 Lut. 1841 N. 19033, 24 Wrześ./6 Pazd. 1842 N. 9592. Reskryptami Kommissyi Rz. Pr. i Skar. z d. 29 Sierp. 1816 N. 1217, 19 Listop. 1827 N. 70239, 17 Listop. 1834 N. 79921, 24 Kwiet./6 Maja 1835 N 9106, 14/26 Lutego 1841 N 14921, 15/27 Pazd. 1841 N 74668, 3/15 Lipca 1842 N 43188, i innemi. Doniesienia o tych nadużyciach, które częściej takich dotykają, którzy albo się boją albo sobie dać rady, ~~nie umieją~~ zwłaszcza przy niemożności wjedrzenia o Przepisach, nie umieją; są rzadkie: następnie rzadkie są i kary. Lecz i kary zdolne są na czas tylko i w niektórych tylko miejscach złe zmniejszyć, nie mogą zaś zapobiegać mu wszędzie i zawsze, dopóki sposobność do nadużyć będzie podawaną. „Złe potórzenie „i dobrego psuje". Teologicznie, i ten grzeszy kto do grzechu sposobność i ponętę daje. Odmienić więc system egzekucyjny z dobrem Skarbu, i Gmin, ~~wypada~~ i Publiczności, wypada.

X Egzekucya Skarbowa podatkowa, używaną bywa czasem w miejsce Egzekucyi Administracyjnej, Postanowieniami z d. 21 Czerw. 1820 |: T. 7. p. 20 :| i 17/29 Wrześ. 1843 |: T. 32 p. 325 :| urządzonej: co nie tylko jest nieprzyzwoitem: bo rapport Wójta którego niecodstępnie żołnierz czeka, nie może być dokładnym; ale oraz jest ze szkodą: tak Skarbu w karach administracyjnych pieniężnych, jako i w Służbie: bo egzekucya Wojskowa naprożną bywa ~~jest~~ tam, gdzie nie idzie o zapłacenie, ale o zrobienie lub wykonanie czego. - Używaniem Egzekucyi Skarbowej nie można ostabiać i pozbawiać Służby ~~rygo~~ rygoru ostrego jaki ma prócz kar pieniężnych ~~jest ma~~ Egzekucya administracyjna w art. 15, 16, 17, 18 21 Postanowienia z d. 21 Czer. 1820 |: T. 7 p. ~~20~~ 28 :| przepisany. - Używanie złe czyli nadużywa-

Na włościan Dobra nowa z Archiwów skarg o wóz Exekucyi świadkami aby ci stawili Rap. do K. Rz.

[i sprawiedliwego

nie

325

nie Egzekucyi często niemożnych zuboża.

~~4.~~ Jak smutne [zrządza skutki wypełnianie wprost aż z miasta powiatowego żołnierzy na ~~egzekucyą do świadków..... w sprawach kar~~ egzekucyą niedostępną do świadków..... w Sprawach karnych aby się przed Sądem stawili, zamiast postępowania [stosownie do art. 7 i 8 Postano. 21 Czerw. 1820 |: T. 7 p. 23 :| oraz §§ 72. 310 i 312 Ordynacyi Krym. to jest: nakazania świadkowi przez Wójta lub Burmistrza aby się stawił przed Sądem, a na wypadek nieposłuszeństwa zaaresztowania i dostawienia, wyłożył to Rząd Guber. pod d. 5/17 Paźd. 1844 Nr 67070 [Kommissyom Rządowym ~~Spraw Wewn. i Sprawiedliwości, a~~ gdyby Wójt lub Burmistrz nie dostawił świadka bez ważnych powodów, jest przeciw niemu surowy rygor ~~Egzekucyi Administracyjnej~~ z art. ~~13~~ 14, 15, 16 21 Postan. z d. Postanowienia dopiero cytowanego. — Potrzebnem jest ~~tak dla~~ Publiczności, Sądom i Władzom administracyjnym (owemu zaś pod literą wykonywującą ~~literalnie Odezwy sądowe~~, rozróżnienie się ~~tych~~ dwóch rodzajów Egzekucyi, aby jedna za drugą nie była brana, i ~~przez~~ to nie stawało się takie jedną z przyczyn przepełnienia więzień z powodu nieukończenia się Spraw karnych. oraz

3 ~~4~~. — Że z powodu niewłaściwych (lub nadużytych Egzekucyj Skarg nie ma, [nie idzie zatem ~~aby~~ domniemywanie: iż wszyscy są z tego jak jest, kontenci. Egzekucye zwykle

---

[~~dotkliwe i uboższające~~

[w drodze Egzekucyi nie Skarbowej podatkowej, ale Administracyjnej wykonawczej

~~[: 23 Czer / 4 Lipca 1845 Nr 27901~~

[: jak Kommissya Rz. Sprawiedl. w Reskr. 11/23 Listop. 1844 N 14829 ś nadmienia :|

kle dotykają biedniejszych lub nieoświeconych, którym zdaje się, że tak być powinno jak z nimi postępują. Cierpieć przyzwyczajeni, cierpią. O ich potrzebach, jak o potrzebach niemowląt pamyślać trzeba. Bliżsi ich Protektorowie ~~nie umnieją~~ z przyczyn od 1 i 2 nie dadzą im opieki. Wielu uważa podanie zażalenia za rzecz strasznę... niebezpieczną!...: wyższe zatem Władze są w obowiązku podać rękę Ojcowskiej troskliwości, cierpliwie oczekującym.

~~6. — Zjadą się blisko jednocześnie do jednego mniej zamożnego dłużnika:~~
~~6. — Egzekucja wojskow~~

4. ~~6.~~ — Żołnierz wysłany wprost od Naczelnika pow. na nieodstępną egzekucję np. o należność ~~dla Kontrolli Skar.~~ wpisu lub kary sądowej o której awizacya czasem jeszcze doręczoną nie została, albo o stawienie się w Sądzie jako świadek .... natrafia we wsi kolonijalnej na osadnika od innych domów odosobnionego ~~maja~~ niemającego służących, lecz tylko żonę młodą z niemowlętami. Jakież tu trudne jego położenie!... Trudniejsze jeszcze położenie gdy mąż chory, albo nie jest w domu obecny!... Tu się okazuje potrzeba: aby Przepisy art. 7 i 8 Postanowienia 21 czerw. 1820 |: T. 7 p. 23 :| nie tylko w ~~Egzekucyi administracyjnej~~ Rygorze wybornego przeciw wyjścia... ściśle

ile były zachowywane, ale oraz aby i do Egze-
kucyi Skarbowej były zastosowane: to jest
aby nie Naczelnicy powiatowi wprost,
ale ~~Wójci~~ Zastępcy Wójtów i Burmistrze egzekwowali
mieszkańców, aby Naczelnik powiatu
w tenczas dopiero posełał ~~Wójtowi~~ Zastępcy Wójtów lub
Burmistrzowi w pomoc Żołnierzy, gdy
o nich wezwanym zostanie.

5.7. — Zjadą się blisko jednocześnie niezawinnego do Dłu-
żnika: Żołnierz od Naczelnika pow.
wprost wysłany na niedołężną egzeku-
cyą o co innego, Sekwestrator Skarbo-
wy o co innego i Komornicy Sądowi
Wyroki egzekwujący. Dłużnik mało za-
możny pokolei zaspokoiłby częściowo wszystkich
na pewności dałby fanty, lub stawił
poręczycieli. Tu wszyscy Egzekwenci
napierają razem a przede wszystkiem o egze-
kutne, o koszta podróży, dyety, [które
To koszta szybko wzrastają i ~~blisko~~ równe,
czy dług jest bagatelny czy znaczny.
Następuje sprzedaż ruchomości u Dłuż-
nika zwykle tania, bo konieczna.
~~Obok małego małych długów ko~~
W stosunku małego długu koszta wielkie
najprzód są potrącone, co już Dłużnika ~~m~~
mniej możnym do uiszczenia się ~~sw~~
Skarbowi i swym wierzycielom czyni.
Reszta funduszu ~~z licytacyi~~ z aukcyi
zebranego z powodu że nie wystarcza na
zaspokojenie wszystkich długów przy zbiegu
egzekucyj Skarbowych z egzekucyami Sądo-
wemi na rzecz prywatnych prowadzonemi,

[o należności taxatorów świadków, dozorcy ~~etc.~~ za protokuły przejrzenia etc. a to wszystko zgodnie z prze-
pisami Kodexu Post. Sądowego,

idzie

~~226~~ ~~123~~ 179

idzie do depozytu Banku celem ~~dystrybu-~~ ~~uznania~~ w drodze kosztownej Sądowej ~~cyi proporcyonalnej pier-~~ ~~cyi~~ naprzód ~~uznania~~ przywilejów różnych stosownie do art. 3, 5 i nast. Ustawy z d. 1/13 Czerw. 1825 [: T. 9 p. 356 :] a potém Dystrybucyi proporcyonalnej między Wierzycieli przywileju niemających stosownie od art 657 i nast. Kod. P. S. Dłużnikowi wiele kosztów przybyło. Wierzyciele nie otrzymawszy w Dystrybucyi satisfakcyi ścigają Dłużnika na innych jego fundussach przez kosztowne dla niego aresztą, zajęcia itd. nie pozwolą mu już dorobić się, ~~ut~~ zmienia sposób życia, ubożeje .....! Summa ogólna kosztów egzekucyjnych Sekwestratorskich, Komorniczych, obrończych, dystrybucyjnych [w proporcyą w ogóle małych ~~za~~ długów zbyt ~~wielkich~~, wielka ... byłaby często wszystkich Wierzycieli zaspokoiła, i Dłużnik nie byłby zginął.

Potrzeba: aby Egzekucya Skarbowa zapewniała spieszny i niezawodny wpływ należności Skarbowych stałych i niestałych: bo to jest jedną z podstaw Rządu. Potrzeba: aby Egzekucya Sądowa przynosiła niezawodną satisfakcyą Wierzycielom hypotecznym i niehypotecznym: bo to jest rękojmią kredytu ogólnego, jest owocem wymiaru sprawiedliwości Sądowej. Lecz potrzeba także ~~aby~~ przy osiąganiu tych głównych celów, baczyć: aby Egzekwowany był i później ~~w sta~~ w stanie Skarbowi i komornikom należy uiszczać się, aby koszta sekwestracyjne i komornicze przy egzekwowaniu

niu

~~327~~

nie długów drobnych, nie wypisywały majątku dłużnika, któryby na zapłacenie wierzycieli wydostarczył: bo to z drugiej strony tamuje kredyt nigdzy mniej zamożnemi. ~~Potrzeba~~ Potrzeba ile można niezrządzać ubóstwa które rodzi przestępców. – Wszystko to pokazuje że Se[kwestracye i egzekucye komornicze o należności drobne ~~nie tylko nie~~ są niedogodne ~~ale~~ i szkodliwe.]

6. — Dłużnik kretacz, wywija się ~~z pozostałe~~ potrafi oszukać lub ująć ~~zastuje z~~ Sekwestratorów, Komorników. ~~Umie~~ Potrafi ukryć ~~prze~~ usunąć objekta zajęciu uległe, a następnie uczynić nie jeden zjazd bezskutecznym. ~~Czy~~ Czasem wychodzi na takich wybiegach tryumfalnie dla siebie, a z krzywdą dla swych wierzycieli. Ale czasem przy dopilnowaniu zwłaszcza strony, traci nareszcie ~~wszystko~~ swoje mienie: bo nawet koszta i pieniactwa pochłoną wszystko. – Podobnym także wybiegom i ich skutkom zapobiegać wypada. –

7. — Ustawodawstwo powinno mieć na celu: aby koszta zapłaty, w proporcyi egzekwowanej należności, czy to na rzecz Rządu, czy na rzecz prywatnego, nie były zbyt wielkie, a tem bardziej aby tak jak się teraz w egzekucyach skarbowych i prywatnych często zdarza, nie przewyższały o wiele egzekwowanej ilości. – Koszta Sekwestratorskie i Komornicze równe są czy egzekwuje się o małą kwotę, czy o znaczną Summę: ale dla płacących nie jest to jedno: mniejszą ilość zwykle płaci uboższy, ~~nie z~~ i nie z uporu ale najczęściej z braku na egzekucyą jest wystawiony. –

~~Czyt. Projekt. Tyt. VIII. G. 1. a. fol. 56~~

§ 11. O Egzekucyi należności w pieniądzach i rzeczy w naturze.

1. Egzekucya Skarbowa:

a., Podatkowa i należności Skarbowych stałych

art. 162.

Każdy Okrąg Gmin i Okręg Parafijalny wyznaczony mieć będzie, w miesiącu do poboru właściwego podatku lub innej należności Skarbowej stałej przepisanym, dzień terminu w którym rata podatku, czynszu, kanonu i innych należności Skarbowych stałych dworskich i Gromadzkich Regestrem bierczym Kassy powiatowej objętych wnoszoną być ma przez jej Obywateli i mieszkańców, do tejże Kassy. Okręgi Parafijalne odległejsze od miasta powiatowego, będą miały termina wcześniejsze. — Termina najpóźniejsze dla Okręgów Parafijalnych najbliżej miasta powiatowego położonych, uprzedzać będą o dni 6 koniec miesiąca poborowego do ukończenia wnoszenia raty właściwej należności Skarbowej przeznaczonego.

art. 163

Zastępca współny Wójtów Okręgu Parafij mieć będzie Tabellę terminów Okręgowych i miejskich opłaty rat powyższych należności Skarbowych stałych, z wymienieniem ich szczegółowych od każdego Dworu i Wsi ilości, podług Wyciągu z Regestru bierczego Kassy powiatowej, albo z kwitów rat zapłaconych, [

[z uwagą na art. 165.

stos

[Z tej Tabelli, ~~Z Wykazu tego~~ Tabella druga samych terminow ~~ogólnych~~ wiejskich i ~~Gminnych Parafijalnych~~ Okręgowych ~~i szczegółowych~~ opłaty należności Skarbowych stałych, znajdować się będzie: ~~przybi~~ w kościele Parafii przy ambonie ~~…~~ i na drzwiach Kancellaryi Zastępcy współnego Wójtów, ~~…~~ Kaźdego Sołtysa, i każdego Wójta Gminy, pod karą Kop. 15 do …

] ~~wai~~ ~~Tabele~~ będzie co do każdej wsi Tabelle na zasadzie Dowodów oraz protokolarnych przyznań ~~właściwego Wójta~~ właściwych: Wójta Gminy, Właścicieli i posiadaczy sporządzone, wykazujące: po ile na należności Skarbowe stałe Regestrem bieżącym Kassy pow. objęte, składają cząstkowi kontrybuenci, jako to: współwłaściciele, oraz wszelkiego tytułu współposiadacze we wsi (Gdyby przy formowaniu tej Tabelli zachodziły spory, te do decyzyi wyższej Władzy będą odesłane, a pobór tymczasowy aż do stanowczej Decyzyi in statu quo pozostanie.

] Gminy ogólnej wiejskiej Parafijalnej

[przez te ~~dwa~~ cztery dni

sformowanej. [Na 10 lub wyżej dni przed ~~Każdy~~ (zbliżającym się terminem wiejskim i ~~Parafijalnym~~ Okręgowym ~~Gminnym~~ Proboszcz z ambony ~~przypomina~~ ~~szczegółowym~~ ~~Zastępca ogólny Wójtów przypomniena~~ ~~za pośrednictwem Proboszcza w Kościele i~~ a Zastępca współny Wójtów ~~Parafii~~ podczas publikacyi w Domu administracyjno-Sądowym ~~Parafii~~ ~~Gminy ogólnej~~) przypominają (Publiczności interessowanej obowiązaneh przygotowania ~~wszystkich wyznań i Sołtysom~~ obowiązanych przygotowanych zapłaty w terminie dla uniknienia złych skutków. Prócz tego, Zastępca współny Wójtów utrzymuje wykaz terminów zapłaty.

art. 164.

Kontrybuent, który i każdy inny należności Skarbowe stałe ~~przed tem~~ Regestrem bieżącym Kassy pow. objęte, przed te stałe (w terminie ~~szczegółowym~~ ~~Gminy ogólnej~~ ~~Parafijalnym~~ Okręgowym albo ~~lub~~ po jego upływie do Kassy ~~Skarbowej~~ powiatowej) zapłacił, obowiązanym jest okazać kwit Zastępcy ~~ogólnemu~~ współnemu Wójtów, który w Wykazie ~~swym~~ (swym ku temu przygotowanym) (w właściwej rubryce datę kwitu zanotuje i na drugiej stronie kwitu zapisze, że widział.

art.

Po upływie ~~trzech~~ dwóch dni od terminu szczegółowego dla Gminy ogólnej (wiejskiej Parafijalnej przeznaczonego, Zastępca ogólny Wójtów wyśle ~~poślę~~ Egzekutora swego ~~do~~ (na objazd codzienny wszystkich Dworów i Sołtysów którzy kwitów nie okazali, z wezwaniem okólnem: aby zapłatę przyspieszyli i (a potem egzekutne ~~…~~ pierwszego stopnia ~~po~~ ~~pierwszą karę spóźnienia~~ codziennie ~~jednorazową~~ po (pół Kopiejki ~~jednej~~ od (każdego Rubla srebr. zaległego do Kassy ~~wiejskiej~~ ~~kassy swojej~~ aż do daty okazania kwitu, a na wypadek nieokazania ~~zapłacenia~~ ~~…~~ opłacili, ~~Rajowych~~ zaległe ~~zapłacili~~ zaprzez dni ~~…~~ żywności, i pół ~~…~~ garca owsa, lub na jego dawać będą Egzekutorowi takowy po ~~…~~ Kopiejki. – Tym zaś, od których mniej niż Rubel jeden Skarbowi należy, na wypadek niezapłacenia ~~w dniach trzech~~ po upływie dni 3. fantowaniem zagrozi. ~~Po Egzekucyi tej pierwszego stopnia~~ ~~…~~ ~~Szpra. Po niej nastąpi … jeden dzień~~ ~~dwudniowy~~ ~~nie będzie~~ ~~trzydniowy~~ ~~…~~

art.

Po upływie ~~dni~~ ~~…~~ dni 4 od Egzekucyi 1go Stopnia ~~terminu~~ ~~szczegółowego~~, Zastępca ogólny Wójtów obsełać będzie

będzie codziennie (na Egzekucyą 2go stopnia do Kontrybuentów którzy kwitów nie okazali) Egzekutora swego z wezwaniem okólnem: aby się Skarbowi uiścili, a potem za każdy dzień aż do daty [po pół kopiejki od każdego Rubla zaległego do Kassy Gminy ogólnej wyjętej Parafijalnej zapłacili,

przez czas tej egzekucji Egzekutora żywili, oraz obywatele dawać dla konia jego codziennie garniec owsa lub płacić mu za takowy kop. 4

[okazania kwitu, a w wypadku nieokazania onego aż do dnia przybycia pomocy Wojskowej egzekucyjnej, na wypadek zaś nieprzybycia takowej za dni 10

art.

Po upłynięciu dni dwóch Egzekucyi 2go stopnia Zastępca ogólny Wójtów jeżeli ma powód przewidywać: że prędzej skutek zapewni niż Egzekutor Gminy ogólnej, prosić będzie Naczelnika powiatu o zesłanie jednego, dwóch lub więcej jeżeli jest koniecznie potrzeba, żołnierzy.

art. 165.

Gospodarz, czynszownik i wszelkiego tytułu mieszkaniec wsi, składający część podatku lub inne należności Skarbowe stałą w ogólnej summie do Kassy powiatowej wnoszoną, zapłaci część od niego należną w terminie wyjętym o dni 14 wcześniejszym niż termin Okręgowy; na ręce jak w art. 107 wskazano, powszechnie Sołtysa i ze wskazaną także ostrożnością. — pod następującą egzekucyą wyjętą:

1. Niepłacący w terminie tym wyjętym, za każdy dzień opóźnienia [ulega którego będzie obowiązany

[aż do dnia uiszczenia się lub do dnia sprzedaży fantów jego,

wyznany do Skarbony wsi swojej kary opóźnienia po ½ kopiejki od każdego półrubla zaległości, a przez tego Egzekucya do całej wsi wypatosowana, do niego będzie obrócona, że on kary egzekutne i kary egzekucyjne sam za całą wieś znosić będzie przymuszony.

2 — Po upłynięciu dni 2 od terminu wiejskiego Sołtys wstawi Dłużnikowi na Egzekutnika starca lub kalekę albo innego członka pracować niemogącego lub czasowego, który przez tegoż Dłużnika żywiony będzie. —

3. — Po upłynięciu dni 4 od terminu wiejskiego, Urząd wiejski [a w wypadku gdy nie ma w nim osoby piszącej, przybrawszy takową;] zabierze zalegającemu przy świadkach fant lub fanty, których wartość przewyższać powinna ilość zaległości. Do każdego fantu przyczepiona będzie na nici kartka z napisem: np.: „fantów cztery będących własnością Jana N z wsi N" że zalegający lub inna osoba kartkę tę opieczętować i podpisać. Po zabraniu fantów Egzekutnik ustępuje. —

4. — Fanty przeniesione zostaną do Sołtysa i tam pod jego zamknięciem zostawać będą. Jeżeli sąsiedzi albo kto inny podatek założył, ma prawo oznaczyć czy zaraz czy i kiedy fanty właścicielowi mają być przy świadkach powrócone.

5 — Gdy za Debenta nikt podatku nie zaliczył, albo gdy temu który za niego zaliczył nie zwraca i fantów nie odbiera, Urząd wiejski porządkowy zapyta tegoż Debenta: gdzie fan-

fanty swoje życzy sobie wyżej przez Aukcyą sprzedane: czy w tejże wsi u Sołtysa, czy u Zastępcy wspólnego Wójtów Obrębu, czy w mieście.

6. — Jeżeli Debent zezwala na sprzedaż miejscową, tedy Urząd wiejski po obwołaniu we wsi: że Aukcya odbywać się będzie, takowąż dokona, wyprzedając fanty po jednemu wyżej dającemu. Gdy ilość z Aukcyi pokrywa należność reszta pieniędzy i reszta fantów zalegającemu zwróconą zostanie. —

7 — Jeżeli zaś Dłużnik życzy sobie sprzedaży w mieście albo u Zastępcy wspólnego Wójtów, udać się winien do tegoż z Sołtysem celem urządzenia takowej na koszt jednak Debenta o ile można mniejszy.

8 — Pomimo że każda Aukcya będzie w miarę potrzeby ogłoszona, Dłużnik jednak o Licytantów w każdym wypadku starać się powinien: albowiem po dwóch Aukcyach bezskutecznych Zastępca wspólny Wójtów Okręgu Tączwit z Urzędem wiejskim będą mocni sprzedaż fantów z wolnej ręki w mieście lub na wsi zarządzić, i uskutecznić.

przy Zastępcy wspólnym Wójtów albo przy Widzu ze dworu

oraz wzmiankowane wyżej ad 1 kary opóźnienia, egzekutne i kary egzekucyjne, skarbowe re-

art. 166.

Kontrybuent, który należności skarbowej stałej pół Rubla sr. niewynoszącej do Kasy powiatowej od niego przypadającej, w terminie Okręgowym do tejże Kasy nie wniósł, ulega po upływie dni 2. od tego terminu z polecenia Zastępcy wspólnego Wójtów egzekucyi jaka jest w poprzedzającym artykule ad 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 przepisaną z różni

żnicą: że fantowanie nastąpi po upływie dni 14 od terminu ~~Parafijalnego~~ ~~szczególnego~~ Obrzgowego przeznaczonego, że ani ~~egzekutne~~ kara opóźnienia, ani egzekutne ani kara egzekucyjna Skarbowa rachowane nie będą.

6 art. 167.

Zalegający do Kassy powiatowej ~~więcej jak pół~~ pół albo więcej jak pół mniej jednak jak Rubel sr. ulega egzekucyi jak w poprzedzającym artykule, z różnicą: że opłaca kary za opóźnienie do Kassy Gmin. ~~ogólnej~~ wiejskich ~~par~~ Obręgu Parafijalnego po ½ kopiejki codziennie od ~~daty~~ dnia upłyniętego terminu ~~Gminnego~~ ~~Parafijalnego~~ Obręgowego, do dnia ~~uiszczenia~~ zapłaty należności w Kassie powiatowej.–

7 art. 168.

~~Co do zaległości do Kassy powiatowej Rubel srebrny przenoszących.~~

Kontrybuenci którzy nie zapłacili przypadających od nich należności Kassy powiatowej Rubel sr. ~~prze~~ lub więcej jak Rubel wynoszących, w terminie ~~szczególnym~~ dla ~~Gminy~~ Parafij ~~ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ Obręgu Parafijalnego wyznaczonym; ulegają ~~rygorowi~~ egzekucyi ~~rzeczy~~ jak następuje:

~~1. Po upływie trzech dni~~

1. Po upływie dni 3 od terminu ~~Gminnego~~ Parafijalnego Obręgowego, Zastępca wspólny Wójtów ~~Gmin~~ ~~Gminy ogólnej~~ Obręgu ~~wiejskiej~~ Parafijalnej wyśle Exekutnika swego ~~jako~~ w pierwszym stopniu Egzekucyi Skarbowej na objazd codzienny wszystkich Dworów i Sołtysów którzy kwitów Kassy pow. nie okazali, z wezwaniem ustnem: aby zapłatę przyśpieszyli; a potem ~~egzekutne pierwszego stopnia~~ codziennie od daty upłyniętego terminu pół kopiejce od każde

~~opłaty~~ kary ~~za~~ opóźnienia

go Rubla sr. zaległego do Kassy Gmin Obręgu wyjątkiem Parafij aż do daty okazania kwitu Kassy pow., a na wypadek nieokazania tego kwitu za dni 6 opłacili. Każdy Kontrybuent dopóki w tych dniach zalega obowiązany jest dawać Exekutnikowi Parafii Obręgowemu codziennie żywność i po pół garca owsa lub na takowy po 2 Kopiejki. — Kontrybuentom

mniej zalegającym albo gdy Exekutnik jest innemi obowiązkami zatrudniony, może Zastępca współczy Wójtów posłać na Exekucyą starców i kalek do pracy niezdolne, którzy u Dłużników do skromnej żywności mają prawo. —

~~2. Po upłynięciu dni 10 od terminu Gminy ogólnej (w stopniu drugim Exekucyi) kara exekucyjna liczy się na rzecz Skarbu codziennie po 1 kopiejce od każdego Rubla sr. zaległego, aż do daty zapłacenia należności exekwowanej~~

~~2. Po upłynięciu dni 10 od terminu Gminnego w drugim stopniu Exekucyi Dłużnik obowiązany będzie codziennie aż do daty zapłacenia należności exekwowanej.~~

a. de

2. Po upłynięciu dni 6 od terminu Parafijalnego Obręgowego Dłużnik w drugim stopniu Exekucyi, obowiązany jest za każdy dzień zalegania aż do daty wniesienia do Kassy pow. należności exekwowanej, zapłacić od każdego Rubla sr. zaległego:

a. Kary exekucyjnej Skarbowej do Kassy pow. po pół Kopiejki
b. Exekutnego do Kassy Gmin wyjątkiem Paraf. po pół Kopiejki.

Od Kopiejek Rubla sr. niewynoszących ani

Obręgu

ani kara, ani egzekutne nie rachu-
je się.

Prócz tego Dłużnik obowiązany jest dawać żołnierzowi lub żołnierzom za egzekucyą przybyłym kwaterę i żywność oraz furaż dla koni, ~~aż do dnia sfan~~ tudzież po kop. 7½ ~~dzienne~~ do rąk każdemu ~~towania lub zaprowadzenia Sekwe~~ codziennie za czas postoju. — ~~stracyi Skarbowej.~~ Dopóki Egzekucya ~~Gdyby pomoc~~ Woj-
skowa nie ~~przybyła~~ przybędzie, dawaną będzie żywność Egzek~~wentowi~~utnikowi ~~Exekutory~~ ~~Parafijalnemu~~ ~~ogó-~~
~~lnej~~ Obręgowemu, a dla konia jego każdy zalegający da dziennie garniec owsa lub na takowy zapłaci kop. 4. aż do [dat okazania Zastępcy wspólnemu Kwitu albo] ~~przybycia pomocy wojskowej~~, ~~lub~~ do dnia sfantowania albo dnia zaprowadzenia Sekwestracyi Skarbowej. —

~~Dart.~~ art. 169.

~~Podczas~~ W pierwszym dniu egzekucyi 2^go^ stopnia, [to jest dnia 7go od terminu ~~Parafijalnego~~ ~~Sarbilnego~~ Obręgowego] Zastępca wsp. ~~og~~ ny Wójtów ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Obręgu ~~Para-~~
~~fialnej~~, będąc obowiązanym znać zamożność i sposób postępowania każdego Kontrybuenta w swym ~~Parafii~~ Obręgu ~~Gminie ogólnej~~ zamieszkałego, doniesie Naczelnikowi powiatu: przeciw którym kontrybuentom ~~znaczniejsze sumy dłużnym~~ i przeciw którym Wójtom Gmin egzekucya Wojskowa ~~jest~~ a przeciw którym zesłanie Sekwestratora, są potrzebne.

~~Co do innych Kontrybuentów~~

~~U innych kontrybuentów Zastę~~

Zastępca wspólny ~~ogólny~~ Wójtów robić będzie [jaknajspieszniej podczas egzekucyi 2^go^ stopnia] z pomocą właściwego Urzędu wiejskiego fantowanie i dalsze postępowanie ~~Sekwestracya~~ ~~wedle~~ wedle art. ~~[?]~~ 165 ad 3, 4, 5, 6, 7 i 8, oraz zaprowadzać Sekwestracya intrat gotowych, zboża ~~i innych~~ ~~objekt[?]~~ i t. d. stosownie do przepisów Sekwestracyjnych u innych prócz powyższych kontrybuentów, a nawet i u tych Wójtów, którzy jego fantowaniu lub Sekwestracyi [i Sekwestracyi] do egzekucyi wojskowej niepodanym poddają się. — Podczas tych czynności

~~Tyt. VIII. §. 1. a. 4.~~

Za

Zastępca wspólny Wójtów ma prawo do wszystkich wygód jak Sekwestrator, dyet tylko i kosztów podróży pobierać nie będzie. Sprzedaż objektów i oddanie należności skarbowej zaległej z karą exekucyjną do Kassy pow. będą przyspieszane aby się kary dłużej nie rachowały.

O zrobionych zafantowaniach i zajęciach sekwestracyjnych wczesnie Zastępca wspólny Wójtów donie]

art. 170.

Odesłanie pieniędzy przez Zastępcę wspólnego Wójtów wyexekwowanych do Kassy powiatowej nastąpi przez Osobę podejmującą się na którą Dłużnik z Zastępcą wspólnym zgodzą się, zawsze jednak na rizico a w potrzebie nawet na koszt Dłużnika.

]sie Naczelnikowi pow. aby w skutku podanej Delaty przez Kassę pow. exekucyi Wojskowej lub Sekwestratora nie wysyłał. W przeciwnym wypadku Zastępca wspólny byłby zniewolony zapłacić wynikłe z powodu niezłożenia przez niego Rapportu exekutne żołnierzom oraz koszta podróży i dyety Sekwestratorowi.

art. 171.

Naczelnik powiatu w skutku Rapportu Zastępcy wspólnego Wójtów według art. 169 zdanego, posle exekucyą Wojskową lub wprost jeżeli uważa że to przedszy skutek zapewnić może, Sekwestratora, do Kontrybuentów w opłacie należności skarbowych najmniej regularniejszych z[co zaś do innych wstrzyma się z tem do skończenia się wyjściąga poborowego, i złożenia sobie Delaty przez Kassę powiatową. Po odebraniu takowej F wyśle do zaległających F na exekucyą wojskową jednego Żołnierza z Biletem exekucyjnym. – Większa ilość Żołnierzy do jednego Kontrybuenta

w tem

[przekonawszy się wprzód w Kassie pow. że jeszcze nie zapłacili. –

F i po porównaniu onej z Rapportem o którym w art. 169 jest mowa,

F u których fantowanie lub Sekwestracya jeszcze nie nastąpiły

w tenczas tylko pośle, gdy będzie mjał powód do przewidywania, że to prędszą zapłatę zapewni niż Sekwestracya, inaczej zaś zeszle Sekwestratora bez lub z pomocą Wojskowego w mjarę potrzeby.

~~11~~ art. 172.

Płacący Dłużnik, lub kto inny za niego, w skutku egzekucyi należność w Kassie powiatowej, po skończeniu się wyjściza poborowego i po podaniu ~~do~~ przez Kassę pow. delaty, obowiązany jest okazać kwit ~~kas~~ Kassy ~~w Wój~~ ~~nie tylko jak wart~~ ~~zastępcy zgólnie Wójtów albo~~ ~~rze Naczel~~ właściwemu Urzędnikowi w Wójcie ~~Sekwestratora~~ (powiatu ~~wojsk~~ [którzy na drugiej stronie kwitu napisze że widział,] dla uwolnienia wysłania egzekucyi Wojskowej lub Sekwestratora.

Jeżeli ~~takowe~~ wysłanie takowe ~~egzekucyi Wojskowej~~ już nastąpiło, ~~takową~~ Zastępca ~~wójt~~ wójtowy Wójtów gdy mu kwit został okazanym, zwolni egzekucyą wojskową, skoro takowej dany będzie żywność furaż oraz egzekutnego kop. 7½ dziennie. Sekwestratorowi w takim wypadku Dłużnik okazawszy kwit zapłaci ~~zapłaci za dzień jeden~~ (dyety i koszta podróży za dzień jeden.–

~~12~~ art. 173.

Należności egzekucyjne Kassy Gminy ~~ogólnej~~ wyjściach Obrębu Parafijalnego ~~Parafijalny~~ (powyższe, będą płacone do tejże Kassy najpóźniej w dni 10 po uiszczeniu się Skarbowi. Po upływie takowych bezskutecznie, służy użycie Egzekucyi ~~jak~~ ~~o podatek~~ podatkowej.–

~~Wójtac~~

~~12~~ art. 174.

Procenta od Kapitałów przez Rząd wypożyczonych, ulegać będą ~~takim~~ takim skutkom egzekucyjnym, jakie podczas pożyczania obowiązywały, lub jakie umówione zostały.

~~Czytać Zasady. co do Tyt. VIII od G. w szczególności Art. 1. a. fol. 124.~~

17. ~~ad 14~~ 20 ~~339~~ ~~184~~ 186

Zasady i usprawiedliwienie ~~Zasady~~

~~Zasady~~ co do Tyt. VIII ad §. 1. a.

~~W szczególności:~~

Egzekucya Skarbowa:

a. „Podatkowa i należności Skarbowych stałych:

~~§ w Tyt. VIII. §. 1. a. № 1.~~

Do art. § 162. Podobnie jest dotąd. Zmiana Organizacyi tej zmiany wymaga.

~~§ w Tyt. VIII §. 1. a. № 2~~

Do art. § 163. Tabelle te posługiwać będą do dopilnowywania wpływów (i obrachowywania kar egzekucyjnych, i w różnych urzędowych działaniach.... Przypominać zawsze będą termina.

~~Do art. 3. Uniknie się okazywania kwitów w Kościele Naczel~~ [

~~Do art. i art. Egzekutne dobrowolne~~

~~Do art. i art. Egzekutne ofiarowane dobrowolne czasem zasilą Kassę wiejską lub Gminy ogólnej: bo gdy~~

niektórzy dadzą małe kwoty ku przyspieszeniu wielkich celów tych Kass, i innih ~~temu~~ zachęcani skłaniać się ~~będą~~ ku temu będą. Zawsze zaś proszenie o te ~~egzekutne~~ ofiary dobrowolne przyspieszać będzie wpływy ~~do Kass~~ Skarbowe w terminie szczegółowym dla Gminy ogólnej parafijalnej wyznaczonym, i Kassy powia~~towej w dn~~ towej natłok Kontrybuentów w dniu ostatnim miesiąca poborowego czyli w ostatnim dniu terminu ogólnego, oblegać i siebie na czekanie (2 lub 3 dni w mie~~ście narażać, nie będzie.~~

~~[Kwita pow co koszt czekania za sobą pociąga~~

~~§ w Tyt. VIII. §. 1. a. № 3.~~

~~§ w Tyt. VIII §. 1. a. № 4.~~

~~§ w Tyt. VIII §. 1. a. №№ 5, 6, 7, 8, 9, 10~~

[towym, co koszt czekania i koszta stojącej exekucyi wojskowej która tylko przez Naczelnika pow. jest odwoływana; za sobą pociąga. Na teraz exekucya Wojskowa idzie: do Parafij pierwszo terminu w miesiącu poborowym mających, aż w wiele dni po skończeniu się miesiąca poborowego: do Parafij zaś mających termina najpóźniejsze, idzie natychmiast. Sprawiedliwość zrównania wymaga.

Do art. § 164. Zaprezentowanie kwitu nie robi trudności: bo ~~ale~~ Posiadacz wsi i Sołtys, albo sami nawet przy bytności swej w kościele kwity okażą; albo przez kogo innego do kościoła udającego się do okazania poślą. Nadewszystko uniknie się przez to okazywania kwitów w Biórze powia[

Do art. § 165 Włościanie składający się: na podymne, kontyn- F

Do art. § 6, 7, 8, 9, 10 Progressya kar egzekucyjnych dla Skarbu ~~i egzekutnego~~ i egzekutnego dotychczasowa, nie jest ścisle sprawiedliwa: bo (dla wyżej zalegają-

F gens i t. p. w przykrem się często położeniu gdy jeden lub więcej na terminie nie zapłacą. Zaległający ma trudności odzyskania pożyczki....

[166, 167, 168, 169, 170, 171.

ga — ~~ga~~jących (czyli możniejszych) jest łagodniejsza, a więc z krzywdą — ~~wdą~~ biedniejszych.

~~Zalegający podatku r. s.~~ (~~7½ i kopiejek kilka~~) ~~15~~ (~~dostaje na egzekucyą żołnierza jednego,~~ ~~od tego pła~~ ~~ci.~~

~~1. Kary egzekucyjnej skarbowi~~

~~tego~~ płaci kary egzekucyjnej codziennie ~~aż do wniesienia zapłaty pod~~ kopiejek 7½ a zatem płaci codziennie ~~kary~~ 1 procent od swej zaległości; czyli po 1 kopiejce od każdego Rubla srebr. zaległego.

~~Zalegający od r. s. 7½ do~~ r. s. 15

~~do~~

a. — Zalegający podatku kop. 15 płaci egzekutnego codziennie ~~od daty uchybiona~~ po kop. 7½ a więc płaci codziennie po 50 procent od swej zaległości.

~~Zalegający~~ (Którzy zalegają) od kop. 15 do r. s. 7 kop. płacą egzekutnego podobnie po kop. 7½ a zatem zalegający r. s. 7 kop. 50 płaci codziennie egzekutnego ~~kop. 7½~~ tyle, ile uboższy od zaległości kop. 15.

Czyli; że w ten czas, kiedy uboższy, od każdej zaległej (jednej) kopiejki płaci egzekutnego (codziennie) ½ kopiejki; bogatszy płaci od każdego zaległego Rubla tylko ~~[illegible]~~ jedną kopiejkę, czyli ~~1%~~ $\frac{1}{100}$ zaległości. (Jeżeli egzekucya wprost od Naczelnika pow. wysłana i aż przez niego po zapłacie w Kassie i po zaprezentowaniu kwitu w Biórze powiatowym (zatem wszędzie jeździć potrzeba) zwolniona, przetrwa dni 4, co się (bardzo) często zdarza; tedy egzekutne od kop. 15 wyniesie aż kop. 30, a przeciwnie od r. s. 7 k. 50 wyniesie tylko 30 kop. czyli w pierwszym wypadku $\frac{200}{100}$, w drugim $\frac{4}{100}$. zaległości. — ~~[illegible]~~ Po—.

~~Jeżeli egzekucya dni 14 przetrwała zapłaci~~

~~do~~

Przy tabee
dobna progressya przy exekucyach o drobne kwoty (podatkowe w miastach i po wsiach oraz należności) do Kontrolli Skar. ~~i tp.~~ albo z defraudacyj leśnych i tp. zwłaszcza wprost od Naczelnika pow. ~~zarzędzanej wy~~ wstawianych i odwoływanych, nie może biedniejszych niezrażać.

b. — Zalegający r. s. 7 kop. 51 płaci codziennie:

1. Kary exekucyjnej Skarbowi — kop. 7½
2 Exekutnego — — — — — — 7½
razem kop. 15

to jest płaci od każdego Rubla zaległego codziennie:

ad 1. Skarbowi kop. 1
ad 2 Exekutnego — 1.

c. — Zalegający (od r. s. 7 kop. 50 exclusive do r. s. 15 inclusive) płaci codziennie = podobnie

1. kary exekucyjnej — — kop. 7½
2 exekutnego — — 7½

a więc płaci od każdego Rubla zaległego codziennie:

ad 1 Kary Skarbowi po kop. ½
ad 2 Exekutnego — po kop ½

d. — Zalegający r. s. 15 i kop. 1 płaci codziennie:

1. Kary Skarbowi — — kop. 15
2. Exekutnego — — 15

Więc płaci od każdego Rubla zaległego

ad 1 kary skarbowi po kop 1.
ad 2 Exekutnego — po kop. 1.

e Zalegający r. s. 30 płaci:

1 Skarbowi kary — kop. 15
2 Exekutnego — 15

zatem płaci od każdego Rubla zaległego:

~~ad 1~~ ad 1 Skarbowi po kop. ½
ad 2 Exekutnego — ½

f. — Podobnie ~~w klassach~~ w progressyi a właściwiej w Klassach zaległości: od r. s. 30 do r. s. 45, od 45 do 60, od 60 do 75: uboższy płaci ~~wyż~~ zawsze sto wyższą karę skarbowi, niż bogatszy, a podobnie musi płacić i wyższe Exekutne jeżeli Naczelnikowi powiatu [podoba się wyżej niż potrzeba żołnierzy na exekucyą postać. —

[którego w tém Ustawy nie ograniczają

g. — ~~Zalegającej~~ Płacą kary egzekucyjnej od Rubla jednego zalegającego, dziennie:

od r. s. 150 ~~do~~ Kop. $\frac{45}{150}$ = mniej niż 1/3 Kop.

od r. s. 200 — ~~Kop~~ $\frac{45}{200}$ mniej niż 1/4 Kop.

od r. s. 250 — $\frac{60}{250} = \frac{6}{25}$ blisko 1/5 Kop.

~~od r. s. 300~~

Słowem im większa zaległość tem mniejsza kara egzekucyjna.

h. — Egzekucya (Wojskowa) na wypadek niezapłacenia ~~...~~ należności Skarbowej trwa do dni 14, gdyż po tych następuje Sekwestracya. — Przez te dni 14 zapłaci egzekutnego; ~~od Rubla jednego zalegającego:~~

~~od Kop. 15 — zapłaci — r. s. 1 kop. 5~~
od kop 15 — — — zapłaci — — r. s. 1 kop. 5
od r. s. 1 — zapłaci — ~~Kop.~~ r. s. 1 Kop. 5

od r. s. 2 zapłaci r. s. 1 K 5 od Rubla wypada ~~...~~ Kop. 52

~~od 7 K 50 zapłaci r. s. 1 K 5 od Rubla 1 — 5~~
od r. s. 7 K 50 zapłaci r. s. 1 K 5 wypada od Rubla Kop. 14
~~od 7 — 51~~
~~od 15 — 1. 4. 5~~
~~od 15 — 2. K. 10~~
~~od 15 K 1 — d° — ...~~
~~od r. s. 15 zapłaci r. s. 1 K 5. Wypada od Rubla Kop. 7~~
~~od 15 Kop. 1 zapłaci 2 K 10 — 14.~~

Przez te dni 14 zapłacą Egzekutnego i kary egzekucyjnej łącznie: ~~od Kop.~~

1. od r. s. 7 K 51 zapłaci r. s. 2 K 10. Wypada od Rubla Kop. 28
2. od — 15 — d° — 2 — 10 — d° — 14
3. od — 15 Kop. 1 — d° — 4 — 20 — d° — 28
4. od — 150 — d° — 12 — 60 — d° — $8\frac{6}{15}$
5. od — 225 — d° — 12 — 60 — d° — Ko $5\frac{135}{225}$

~~Jak żaden podatek Klassyczny tak i ten mający Klassy za zasadę progressya, a raczej Klassy za zasadę nie może być zgodny ze Sprawiedliwością i Finansowością.~~

Do tego dopłacą kary egzekucyjnej za dni 16, jeżeli Sekwestrator których jest mało, w ciągu dni 30 nie przybył, od jednego Rubla:

ad 1. zapłaci od każdego Rubla po — — kop. 16
ad 2 — d° — d° — 8.

[Margin:] Chociażby były najwyższej Klassy prawdziwie Urzędników i Publiczności obciążających i rachunkowości utrudniających

ad. 3 — d° — d° — kop. 16

ad 4 — d° — d° — $4\frac{12}{15}$

ad 5 — d° — d° — $3\frac{55}{225}$.

Łącznie zapłacą Egzekutnego za dni 14 i kary egzekucyjnej Skarbowi za dni 30 ~~od jednego~~ od każdego Rubla:

ad 1 od r. s. 7 k 51 od każdego Rubla po kop. 44

ad 2 — d° — 15. — d° — 22

ad 3 — d° — 15 kop. 1 — d° — 44

ad 4 — d° — 150 — d° — $12\frac{8}{15}$

ad 5 — d° — 225 — d° — $8\frac{190}{225}$.

~~i. — Możniejsi, to jest więcej podatku płacący nad r. s~~

i. — O zaległości Skarbowe do inclusive r. s. 15 może być posłany Żołnierz jeden. O zaległości zaś przenoszące r. s. 15 chociaż Naczelnik pow. ma prawo posłać na egzekucyę Żołnierzy 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9.... jednak gdy ich nie ma, albo nie uważa potrzeby, pośle tylko jednego: a tak więcej zalegający tyle opłaca Egzekutnego ile uboższy, choćby tylko 15 kop. zalegający.

k. — Naczelnik pow. ~~może gdy ma ich~~ mogąc wyegzekwować jednym żołnierzem, dla powiększenia Egzekutnego zastosowywa się do Przepisów...

Tak więc, jak żaden podatek Klassyczny, tak równie i podatek egzekutnego i kar egzekucyjnych mający progressyą czyli Klassy za zasadę, nie może być zgodny ze sprawiedliwością, z finansowością rządną. Chociażby nawet było najwięcej Klass pa[illegible] Urzędników i Publiczności obciążających i rachunkowość utrudniających, nigdy jednak rozkład ciężaru blisko proporcyonalnym nie będzie: zawsze możniejszy ~~będzie~~ a następnie zwykle światlejszy będzie ochroniony i nie będzie miały powodu ~~u~~żalać się. Przeciwnie uboższe niemowlęta nie wiedzą nawet że ~~jest~~ są przeciążone, nie umieją ~~się żalić: ciu~~ ~~pi~~ za sobą przemówić: cierpią. — Lecz dla czegóż ~~od~~ nikt za nimi ~~prz~~ od daty Uchwał Rady najwyższej tymczasowej Xięstwa Warszawskiego od lat 32!! nie przemawia?

Projekt ze względnością dla najuboższych, z ~~równymi~~ równą sprawiedliwością dla innych wprowadza większy niż teraz rygor egzekucyi

cyjny oraz niższenie ułatwia ~~lepszej wyegzekwowanie zapewnia~~, a j

dnak wiele ulgi ~~przynosi~~ mieszkańcom

~~przynosi~~ bezpośrednio, oraz pośrednio

przez zmniejszenie podróży i wydatków

zapewnia.

Egzekucya podatkowa i należności Skar

bowych stałych projektująca się, jest tylk

ulepszeniem i zastosowaniem do obecności

tej, jaka już była tu przed 50 laty

w doświadczeniu z dobrym skutkiem: b

w owczas ilość Urzędników i Wojska do egzeku

cyi było mało, a jednak podatki i czyn

sze przez krótką i prostą egzekucyą

były ściągane, o czem Ordynacya Wojs

ka z r. 1793 ~~pod Tyt. 1~~ w motivach

co do Tyt VII VIII i IX (ogólnie zamieszczona, przeko

nywa. —

~~Czytać Projekt Tyt VIII. §. 1. 6. fol. 62~~

b. Egzekucya ~~S~~ Należności Skarbowych niestałych.

~~N 1.~~ art. 175.

Wszelkie należności Skarbowe niestałe przez Kontrolle Skarbowe [Gubernijalne przy Sądach] do ściągania, czy to w gotowiźnie czy to w papierze stęplowym wypisywane, pobierane będą w gotowiźnie przez Kassy powiatowe zamieszkaniu Dłużników właściwe, ~~celem odesłania gd~~ celem odesłania gdzie należy.

~~2.~~ art. 176.

Doręczanie ~~Awizacyj Wezwań Nakazów zapłaty~~ Wezwań o zapłatę ~~tej~~ należności powyższych ~~tak uwzg~~ uskuteczniane będzie: Dłużnikom: ~~przez~~ w Gminach wiejskich ~~w Gminach~~ we ~~Parafiach lub ogólnej~~ ~~Obrębu Parafii i w~~ Obrębu ~~Gmin wiejskich~~ Parafijalnego ~~wiejskich Parafijalnej~~ przez Zastępcę wójta ~~ogólnego~~ Wójtów ~~tejże Gminy~~ Parafii ~~ogólnej~~, w Gminie miejskiej przez Prezydenta, ~~Bur~~ Burmistrza, lub ~~do~~ wyznaczonego Urzędnika etatowego. — Otrzymywać zaś będą od Naczelnika pow. tegoż z Wezwaniami ~~Nakazami~~ Delatę należności w mowie będących, dostępną do ~~eg~~ egzekwowania.

~~3.~~ art. 177.

Sposób doręczania Wezwań tak będzie urządzony: aby mieli pewny niewątpliwy dowód daty doręczenia z tożsamością Wezwania ~~Nakazu~~, tak Urzędnik doręczający, jako i Dłużnik któremu doręczenie nastąpiło.

~~4.~~ art. 178.

Najpóźniejszy termin zapłaty będzie ~~w dni 21~~ w dni 20 od daty doręczenia ~~Nakazu~~ Wezwania. Uciążliwości jakieby miał Dłużnik z powodu Wezwania, winien je w tymże czasie Właściwej władzy na ręce ~~Zast~~ Egzekwującego przedstawić. — Za nieumiejącego pisać ~~z obowiązku~~ [Uciążliwości gdyby były, z obowiązku ~~fun~~ przez tegoż Egzekwującego będą przedstawione. —]

~~5.~~ art. 179.

Jeżeli termin ~~zapłaty przypada~~ ten przypada w czasie, kiedy Dłużnik niezamożny nie ma funduszu na niespodziewaną zapłatę, jako to Rolnik przed żniwami lub we żniwa; Egzekwują-

kwują-

kwitujący na ustne żądanie Dłużnika

~~gdy jest odpowiedzialnym~~

~~przy doręczeniu ma~~

podczas doręczania ma Wezwania wnie- sione, może zapisać na takowym ~~p~~ termin dalszy gdy stąd nie daje się przewidywać strata Skarbu, lub gdy Dłużnik składa rękojmię prywatną.

art. 180.

Niepłacący należności Skarbowej ~~nieetatowej~~ do Kasy powiatowej w terminie jak wyżej, ulega ~~takiej~~ egzekucyi podatkowej w miarę ilości tejże należności ~~jak o podatek etatowy~~ wedle art. 166, 167, 168, 169, 170, 173 z różnicą że kary egzekucyjne ~~na~~ na rzecz Skarbu nie rachują się.

~~Tyt. VIII §. 1. a. 5. 6, 7, 8, 9, 12~~

art. 181

Kassa powiatowa kwituje z odebranej należności na odwrotnej stronie Wezwania dodając ~~Numera Xięgi swojej~~. Numer Xięgi swo- ich. ~~Pokwit~~ kto zgubił Wezwanie zapłaci jako karę pół należności egzekwowanej do Kassy Gmin[

[~~wsp ogólnej~~ wyjątkiem ~~Gm~~ Okręgu Parafijalnego ~~nej~~ a wówczas na wniosek Zastępcy wspólnego ~~ogólnego~~ Wójtów ~~Gmin ogólnej~~ Duplikat Wezwania wydanym zostanie. — Toż samo stosuje się do Gmin miejskich.

art. 182.

Wezwanie z pokwitowaniem okazanem zostanie Egzekwującemu ~~Zast. przy ogólnemu~~ ~~Wójtów~~ celem zanotowania ~~zapłaty~~ ~~na Dołacie~~. w właściwej rubryce daty i N.rów zapłaty.

art. 183.

Wpływające do Kass Urzędów leśnych należności Skarbowe z defraudacyi ~~Egzekucya należności z defraudacyj~~ ~~podobnie ux~~ ~~leśnych Skarbowych po uprawomocnie~~ w Borach i Lasach Rządowych wy-~~nia~~ niky

nikające, ~~podobnie będą~~ aby podobnie do kas[s] liczących były egzekwowane, wydane zostanie Urzą-dzenie. —

~~§~~ art. 184.

~~Kassa Gminy ogól~~

Skarb zatrudni się egzekwowaniem należności skarbowych niestałych płacić będzie ~~corocznie~~ do Kassy Gminy ~~ogólnej~~ wiej-skiej (Okręgu Parafii ~~[illegible]~~) 20 od sta Summy przez ~~rok niewyegzekwowan~~ [do Skarbu] ~~wpływionej~~ rok do Kassy powiatowej wpływionej.

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII ad § 1. b. 127.~~

Zasady i usprawiedliwienie co do Tyt VIII. ad §. 1. C.

Egzekucyą Należności Skarbowych niestałych.

Wnoszone być muszą dotąd wprost do Kontrolli Skarbowej Gubernijalnej przy Sądach, ze wszystkich nawet najodleglejszych krańców Gubernii, w papierze stęplowym a częściej i zwykle w gotowiźnie = na papier stęplowy:

1. Opłata od Spadków pobocznych (: Dz. Pr. Tom dod. p. 168 § 29.... :)
2. Opłata za stępel wpisowy (: Dz. Pr. Dod. Tom dod. p. 191 § 15 ... :) rezerwowany
3. Zapłata za papier cechowany w compto prenotacyjnem
4. Kary za kontrawencye stęplowe

Należności te najczęściej są drobne. Dla odległe od miasta Gubernijalnego zamieszkałych, koszta zapłaty (: rachując podróże, posłki.... :) zwykle o wiele przewyższają kwotę zapłaconą. Dawniej niektórzy Naczelnicy powjatowi dla dogodności swym mieszkańcom egzekwowali do Biór swoich te należności (: biorąc i fundusz na koszta portoryi.....:) gdzie będąc bez kontrollowania i w rękach niekaucyonowanych, długo zalegały!.... formowały się defekta, Dłużnicy źle płacący to jest nie wprost do Kontrolli skar. drugi raz płacić musieli. Słusznie to zabronionem zostało. Lecz powrócił ciężar

zaś kosztowniejszy ~~jeszcze~~ (zapłaty obciążony jeszcze wyższemi niedogodnościami i mitręgą: ~~Odsyła Dłużnik kilkanaście kopiejek lub kilka Rubli do~~ do Kontrolli Skar: Gubern ~~wyjątkowej o nich kilkadziesiąt~~

Odbiera Dłużnik [Awizacyą czyli Wezwanie |: a czasem i nie odbiera]: o zapłacenie kilkunastu kopiejek, lub kilku Rubli. — Ma fundusz na zapłatę, ale nie ma, albo oszczędza funduszu na (kilkunasto lub kilkadziesiąt milową) (do miasta Gubernijalnego podróż lub posełkę, zwłaszcza ~~we żniwa kiedy właśnie przy~~ podczas zbioru z łąk i z pola, kiedy właśnie przy wyborczych dniu i lepszych drogach wyżej żołnierzy po egzekucyach chodzi. Odkłada ~~to~~ zapłatę do jakiej pewnej ~~okaz~~ sposobności. Woli lub musi kilka razy (ponosić drugi (mniejszy koszt to jest egzekutne ~~z~~opłacać, aby oddalić koszta i przykrości ~~jechania chodzenia jeździe~~ iścia, jechania lub posłania (tak daleko z zapłatą. ~~Żadnej~~ Naczelnicy powiatowi ~~wstawiali~~ nie wstawiają często (nieodstępnej egzekucyi Wojskowej ~~o tak~~ o takie kwoty, aby nie rujnowali bytu mieszkańców, i nawet przy ~~takich~~ długich postojach zbraknąłby (~~o mało by~~) żołnierzy do egzekucyi należności Skarbowych stałych i niestałych. Dłużnik bliżej miasta Gubernijalnego zamieszkały prędzej zapłaci: lecz schodzi mu ~~posełać~~ posłać kwit do okazania swemu Naczelnikowi pow. (o nich kilka aby zanotował zapłatę: ~~na Dołacie przez Kontrolle i egzekucyi~~ bo to znowu [~~kosit~~] i oderwanie rolnika od pracy, zrządza. Z powodu oszczędzenia tego kosztu wpada w koszt czwarty: bo Naczelnik powiatu monitowany o przyśpieszenie wpływów do Kontrolli Skarbowej

[margin:] F ~~tel~~ Włościanin, Żyd, Właściciel wsi ...

[margin:]] bo wiele osób wszelkiego stanu (z różnych powiatów w Kontrolli Skar. ~~płaca~~ ~~z różnych powiatów~~ ~~ojca~~ w skutek egzekucyi Wojskowej (płacących twierdzą: że Awizacyj nie odebrali:)

[margin:] [trzeci koszt iścia, jechania lub posełki

wy ~~albo i karany~~, nie mając tyle Sekwestratorów aby ich można było (na wielki koszt w proporcyi drobnych kwot zaległych, Dłużników, wysłać; ~~post~~ ponawia egzekucyą wojskową raz drugi, trzeci i.t.d. nareszcie ~~za~~ będąc karanym za niewyegzekwowanie w ogóle należności Kontrolli Skar., władzy egzekucyą ~~[illegible]~~ Marszowa (nieodstępną, a więc kosztowną: bo prócz żywności i egzekutnego i prawem domowym przechadzającą. W czasie stojącej nieodstępnej egzekucyi ~~a potrzeba ode stać~~ odesłać Dłużnik lub odnosi (należności często dalek[o] do miasta Gubernijalnego. Powrócić z dowodem zapłaty: to niedosyć: bo żołnierz czytać nie umiejący nie obowiązany jest wierzyć, czeka zwolnienia od Naczelnika pow. ze znaną mu pieczęcią, a do Miasta pow. mil kilka! Bywa także: iż Dłużnik dla uwolnienia się od stojącej egzekucyi; ufając; że nie mógłby być egzekwowanym o należności już zapłaconej, sądząc że ~~należności~~ ilości egzekwowana jest nowym długiem o który jak się zdarza, wprzód przychodzi egzekucya niż Awiza~~cya~~, cya; kwitów swych ~~jeżeli niedowie rz~~ których dowierzającej Władzom nie chowają; jeżeli je starannie zbierał, nie przegląda, ale exekwowaną ilość do Kontrolli Skar. Guber. odsyła. Tam odesłanej kwoty przyjąć nie chcą: bo ta od dawna zapłacona....! Koszta poszły naprożno. Zdarza się że Kontrolla Skarbowa przez Naczelnika Powiatu egzekwuje Należności za Stępel prowadzone [Podobne to liczne wypadki przekonywają: że Publiczność w części słusznie na Kontrolle Skar. narzeka, za winę Ustaw.

Z powodu to Ustaw wpływy do Kontrolli Skar. następują zbył wolno a z uciskiem dla nich

[towany, który także Komornik Sądowy egzekwuje, a Dłużnik ma koszt udowadniania tożsamości wypłaty.

351

mieszkańców. Manifesta Taxbi Najjaśniejszego Pana ~~na~~ Kontrolle Skarbowe z zaległości oczyszczają.

Czyliż to na tem tak wiele zależy aby dłużnik odbierał pokwitowanie na papierze stęplowym? czyliż on nie ~~będzie~~ kontentowałby się ~~tu~~ pokwitowaniem bliższej sobie Kassy powiatowej z którą ciągłe ma stosunki i to pokwitowaniem na drugiej stronie ~~Wezwania~~ Awizacyi czyli Wezwania ~~które może być~~ w Kontroli zapisanem? czy nie lepiej oszczędzić wydatek Skarbowy na robienie papieru stęplowanego?

[oraz kary przez Wójtów i Burmistrzów jako Sędziów policyjnych stanowione

Kary Sądowe [pobierane są wprawdzie przez Kassy powiatowe. Ale Awizacya zaraz ostrzega: że pł... czący ~~a nie~~ który nie wylegitymował się przed Naczelnikiem powiatu ~~...~~ kwitem, po upływie dni 30 od daty wysłania Awizacyi egzekwowanym będzie. Chociaż więc (nie wiadomo czy dostała) Awizacya którą Naczelnik pow. ~~wysłał~~ często przez okazyą ~~...~~ gdy Poczta ~~tam~~ nie dochodzi, wysłał, ~~...~~ jednak po upływie dni 30 od ~~daty wysłania~~ egzekucya dojdzie pewno. - Kto wniósł do Kassy pow. karę w sobotę wieczorem musi czekać z zaprezentowaniem kwitu do poniedziałku ~~... bo Naczelnik pow.~~ ku.... a jeżeli jest nieodstępna exekucya bez zwolnienia nie odejdzie. -

~~O kary i nale~~

O Kary Sądowe i należności stęplowe dla Kontrolli Skarb. bywają i Sekwestracye ci jeszcze awizacye doręczone nie zostały. -

Odmiana sposobu egzekucyi należności Skarbowych niestałych, obok zaskarżenia mieszkańców od dotychczasowych przykrości i wielkich wydatków na koszta ~~oddania należności Skarbowej~~ zapłaty, przyspieszy i pomnoży, wpływy, zmniejszy inexigibilia w tych dochodach Skarbowi. Gdy to nastąpi w skutku nowej Organizacyi, słusznem jest aby i Skarb przyłożył się ~~do~~ na jej koszta choć ~~małym~~ proponowanym 30 procentem, zwłaszcza dając ~~to~~ z tego ~~...~~ czego dawniej nie odbierał. -

~~Czytać Projekt: Tyt VIII. §. 2. a. pkt. 64.~~

2. Egzekucya i należności prywatnych ~~oraz stałych~~
z ~~zasadzonych pomniejszych~~
a, Stałych corocznych.

~~№ 1~~ art. 185.

Gdy Posiadacz użytkowy Wieczysty, emphiteutyczny lub innego tytułu długoletni, nie ~~zapłacił~~ oddał Właścicielowi Gruntu raty czynszu lub innej należności stałej w pieniądzach lub w naturze, Zastępca wspólny Wójtów ~~Starosty Gminy ogólnej wiejskiej~~ (za zgłoszeniem się napiśmie Właściciela, wezwie tak jego jak i Posiadacza z Kontraktami i Książkami obrachunkowemi [: art. 117 :] ~~na~~ przed siebie na ~~jeden~~ dzień i godzinę, pod rygorem sprowadzenia, a jeśli znajdzie Książkę obrachunkową zgodnie z Ustawami i Urządzeniami prowadzoną i z niej zaległość niewątpliwej raty przekona się, wezwie ustnie Dłużnika, aby się w dniach 3 uiścił, gdyż inaczej exekucya podatkowa będzie przeciw niemu użyta, ~~jeżeli prot przedłużenia od Właściciela na piśmie nie złożyta~~. Jakoż na wypadek taki, Zastępca wspólny Wójtów, egzekwować będzie dłużnika wnyżej ~~według~~ art. 166, 167, 168, 169, 173 z tą różnicą, że Exekucya ta jednak w tenczas może być tylko rozpoczęta, gdy upłynione raty należności skarbowych stałych już zapłacone lub wyegzekwowane zostały.

~~Tyt VIII B. 4.~~

i Książkę obrachunkową z pokwitowaniem okazał,

~~Tyt VIII. S. 1. a. 5, 6, 7, 8, 12~~

Że koszty egzekucyjne na rzecz Skarbu nie rachują się.

2 art. 186.

~~Gdy~~ Gdy Kontraktu nie ma, ~~a Książ~~ albo gdy Książka Obrachunkowa nie jest prowadzona zgodnie z Ustawami, Zastępca wspólny Wójtów ~~Właściciel~~ odeśle się Właściciela do poszukiwania należności swojej w drodze Sądowej.

art. 187.

Egzekucya podatkowa ~~ściąga~~ ściągać się będzie do należności rzeczonych prywatnych bieżących od dnia ogłoszenia niniejszego Ukazu. Gdyby Właściciel więcej jak przez rok jeden po uchybionym terminie wypłaty, zaniedbał żądać Egzekucyi; w takim wypadku tylko o zaległość ostatniego roku, będzie użytą.

art. 188

Rozwiniąty przez Posiadacza Wsi pro Właścicielowi względem egzekwowanej należności, zawiesza egzekucyą. Nie popieranie onego wznawia ~~egzekucyą~~ takową wedle Przepisów jakie wydane zostaną.

Za zgodnie ~~z~~ [illegible]

art. 189.

Długi Czynszownika osobiste po zapłaceniu lub wyegzekwowaniu czynszu ~~dłu~~ mogą być egzekwowane.

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII. ad §. 2. et. fol. 129.~~

~~19~~ ad ~~16~~

24

Zasady i sprawiedliwości ~~354~~ 184

~~Zasady~~ co do tyt. VIII ad §. 2. a.

~~Ad. 2.~~ „Egzekucya należności prywatnych."

„~~oraz zasądzonych pomniejszych~~."

~~ad.~~ „a. Stałych corocznych.

Skarb i Fundusz ogólno-religijny |: T. 34 p. 461: | mają ~~Skarb ma~~ rękojmią wybieralności czynszów od Kolonistów dawnych i Włościan nowo-czynszowanych: w Egzekucyi ~~Woj. Skarbowej~~, podatkowej, w sile zbrojnej potężnej, ~~w art.~~ w Sekwestracyi krótkiej, z pomocą wojskową natychmiastową, w art. 1712 Kod. C, i w Urządzeniach ku pewności ~~wybierania~~ dochodu skarbowego przez usunięcie nierządnego lub zalegającego Czynszownika. — Lecz jakąż mają rękojmią dochodu z czynszów Obywatele, którzy od roku 1775 |: a nawet od dawniejszego czasu: | oczynszowywają? o to: w Pozwach, Woźnych, Obrońcach, stęplach, słowem w kosztownych Processach! kiedy tymczasem Czynszownik niejeden z prenotacyi stępla, przez oddanego mu z urzędu Obrońcę, może zbyt długo ~~ze swojém nawet zniszczeniem~~ przewlekać Sprawę; lub egzekucyą ~~Wyr~~ wyroku, w odległych wysokich Sądach pozyskanych Wyroków, ostatecznie zniweczać. Jeżeli przytém dostał się w ręce podżegaczy, wnet potuchę, tedy grzęźnie zawzięcie aż do ubóstwa: bo ~~nacze-szcie~~ i Opieka która dalej rozciągać się nie może jak sprawiedliwość, powie nareszcie: „kto winien, ~~zapłacić~~ oddać powinien". — Dla czegoż nie zaczynać od tego, na czém się kończy? zapobiegałoby się ~~ubóstwo z~~ ubóstwu i przestępstwom... Pan wytoczył na Processa ~~cto~~ wartość kilko lub więcej letniego czynszu, a zaległego nie ma z czego odzyskać.

Jeden taki Proceß nie mało zrządz[a] obudwom stronom szkody, a jeżeli się wyżej takich zbierze, ~~się~~ a tembardziej jeśli ze wszystkiemi jednego Właściciela czynszownikami; ~~procesa lub jeden Proces od wszystkich zajdzie~~ tedy jest to plag[a] która ~~od~~ najprzód ~~Właści~~ zniszczy Właściciela, a potem ~~x~~ i Czynszowników. Nie wypadaż temu ~~Ustawami~~ zapobiegać na drodze odpowiednich potrzebie Ustaw i na drodze łatwiejszego wymiaru sprawiedliwości?

Smutne doświadczenia jednych, odra[dza]ją, wstrzymują od czynszowania innych. ~~Rozsądek~~ Przezorność niedozwala Właścicielom prywatnym oczynszowywać w p[rzyszłoś]ci, póki teraźniejsza organizacya (władz najniższych) i teraźniejsze Ustawy trwać będą: bo gdy ~~d~~ Właściciel nie odbierze czynszów, a jest przez Rząd i prywatnych egzekwowany; ~~na zgubę może być narażony.~~ tedy jeśli nie ma innego majątku innych za[so]bów albo kredytu, ~~tedy~~ na zgubę, na nędzę może być narażony.

Rząd, nie może ~~sprawiedliwie~~ zgodnie ~~z p~~ z podstawami sprawiedliwości dla największego nawet dobra kraju rozrządzać [własnością prywatną [na korzyść trzeciego. ~~nie~~ ~~Nie~~ Nie może dyktować warunków do umowy między prywatnemi na jedną ~~lub drugą stor~~ stronę korzystniejszych, odmawiając równej opieki stronie drugiej. ~~szych, A~~ ~~szych~~ [Najobszerniejsze Ustawy: kto ~~obejści~~ zniewolony z czasem ~~kołkiem kot~~ obejdzie. Trudno temu zapobieżyć; bo Ustawy niemające w sprawiedliwości podstawy nie zdołają [przetworzyć sumienia i którzy Urzędników. ~~niekrajowców~~. W Prusach darowano chłopom połowę grun-

[na zazasadzie radikalności posiadania ~~tu ziemi pr~~ niegdyś ziemi Włościańskiej, co tylko do Hystoryi ~~należy~~ w części bajecznej należy;

[kilka wieków przez tysiączne ręce ~~dzie~~ Posiadaczów dobrej wiary, przechodzącą,

[Nie może wielkich części żyznej ziemi narażać na stepy, kraj zubażające. ....

[ani zobowiązać pojmującego że jest cudzą własnością obdarowany; ani

(przez nich dzierżonych, prywatnych,) gruntow, a z drugiej czynsz płacić kazano. Za zaległości czynszów subhastowane są połowy darowane. Właściciele (do własności, którą przodkowie lub sami sobie zapracowali. Ale pozostanie niechęć zawisci ciemnoty przeciw darującemu i przeciw kupującemu a raczej odbierającemu swą własność. To nasiono, powoli rozszerza się w ciemnocie, która z czasem co raz więcej żąda, i żąda bez granic...! Zamęty pojedyncze rozwijają się dalej. Smutnemi tego przykładami są Wojny chłopskie (przeciw Panom a potem przeciw Rządom do któ-) (w latach: 1476, 1502, 1513, 1514, 1525... w Alzacyi, Würzburgskiem, Frankonii, Szwabii, Bawaryi, Spirze, Bryzgowii, Würtembergii, Saxonii, Turyngii, Lotaryngii...! Wczesne, wytrawne, przezorne Ustawy, wykonywane przez zdolnych Urzędników, byłyby zapobiegły tym wybuchom, byłyby uczyniły niepotrzebnemi uśmierzenia które ogromne massy trupów, zobopolnych od ognia i miecza, oraz okropne spustoszenia wielu krajów, kosztowały, aby silnej ciemnoty do panowania nie dopuścić. —

Margin notes:
- z powracają z czasem, z wielkiemi stratami stron obu,
- nb Dabra Guldenfeld, Lichtenfeld i Barwinkel na Zutawach
- mieznacznie, ale co raz więcej
- z umów dobrowolnych, nieznane;
- rych i niektóre wzięte przyznały się
- 9000 / 12000 / 50000 / 71000
- wielką ilość ruin zamków, dworów i klasztorów

Rząd nie może przezornie nadawać tak wielkich korzyści czynszownikom w dobrach Skarbowych, i t. p. jakichby Właściciele swoim czynszownikom w dobrach prywatnych przez umowy nie byli w stanie postępować: boby czynszownicy prywatni nabyli stąd pobudkę do wiecznej zazdrości i niechęci...

Nie można zniewalać Właściciela aby brał mniejszy czynsz, gdy mu większy został postąpiony, lub postąpionym być może: gdyż i wierzyciele jego hypotecrni na tem by tracili, a następnie kredyt hypoteczny zwłaszcza gdyby nie było rękojmi wybieralności czyn-

Margin note: przez niesłusznego ścieśnienia prawa własności przez zniżenie wraz z dochodem dóbr szacunku,

357

czynszów w Egzekucyi proponującej się, chwiałaby się ciągle: co smutne dla Rządu i ogółu kraju ściągałoby skutki.

Właściciel ~~prywatny~~ żąda w umowie od ~~czynszownika~~ Włościanina tyle czynszu z gruntu, ile ten po odtrąceniu wydatków przynosił czystego dochodu. Jeżeli na to Włościanin przystał i umowa stanęła, ~~obrócz~~ tedy co na owym gruncie Pańszczyzny robił wszakże jeden człowiek (lub dwóch) z mieszkania, to robi teraz (z tego mieszkania) cała familia: następnie grunt ten o wiele więcej przynosi ~~ile~~ Czynszownikowi dochodu ~~nie~~ niż go Właściciel mógł osiągać. Na obrócenie więcej rąk do pracy zyskali: Właściciel w ujmie kłopotów, Czynszownik w lepszym bycie i dorobku, kraj w większej zaludnieniej produkcyi. Znają to ~~W.~~ wielu właścicieli: ale w ówczas do tego przystępować będą mogli, gdy w Dogodniejszej Organizacyi Władz i w Ustawach ~~będą mieli~~ i dobrem ich wykonywaniu, będą mieli rękojmię: regularnego odbioru czynszów, prędkiego i niekosztownego wymiaru sprawiedliwości, zapobiegania ubóstwu i przestępstwom, utrzymywania dobrych obyczajów. Najgłówniejszym zaś warunkiem, ~~jest po~~ a dla obu stron potrzebnym jest: regularność wypłaty czynszu, w pieniądzach lub naturaliach które się bez krótkiej egzekucyi nie obejdzie. Zaleganie często niszczy Czynszowników. —

~~Oczynszowanie od razu wszystkich Gospodarzy~~ Rząd może ~~robić proby~~ w dobrach swoich, ~~i jest~~ dla dania wzoru prywatnym robić proby oczynszowywania. Nie każdy właściciel prywatny do robienia prób takowych jest ~~zdolny~~ zamożnym. Oczynszowanie ~~od razu~~ w brac...

[Margin notes:]

~~bez przymusu powodowani własnym interessem~~

do zawierania Kontraktów wieczysto-czynszowych z Gospodarzami najzamożniejszemi i najlepszej kondui...

brach prywatnych przymusowe od razu wszystkich gospodarzy: możnych ~~i mier~~ i ubogich, rządnych i nierządnych, dobrej i złej konduity: nie mogłoby nie sprowadzić złych dla kraju przewidzianych i nieprzewidzianych skutków: bo więcej jest gospodarzy niezamożnych, próżniaków ~~nierzą~~ ~~dnych~~ i złej konduity. Wielkie zmiany (takie robić się mogą z dobremi skutkami, tylko powoli, przezornie. – Oczynszowanie Włościan w dobrach prywatnych nie będzie potrzebowało żadnego przymusu, gdy Właściciele w skutku Ustaw (jak wyżej) znajdą w ~~tem~~ tem rzetelną, nie zaś idealną korzyść dla siebie, i dla istotnego przewidzialnego polepszenia bytu rządnego i dobrej konduity włościanina. Najrządniejszy i najuczciwszy z nich we wsi, a zamożny (winien mieć np. co trzy lata pierwszeństwo do umówienia z Właścicielem Kontraktu wieczysto-czynszowego, [albo zyskać świadectwo kwalifikacyjne do licytowania.] taki przepis pociągałby innych do rządności i uczciwości.) Lecz to uprzedzonem być winno (jeszcze) zrobieniem ~~Pla~~ ~~w dro~~ ~~dze Policyi budowniczej~~ Planu regulacyjnego wsi czynszowej, w drodze Policyi budowniczej wiejskiej, potwierdzonego, aby także wieczysta była zobopólna oraz Policya krajowa interessująca, dogodności. –

Rząd Pruski darował część gruntów ~~szlache~~ dworskich ~~chłop~~ Włościanom, ale tylko niektórym. Włościanie inni, nie uważając się gorszemi od pierwszych, życzyć sobie (z czasem) będą, podobnej darowizny. Jeżeli pierwszy czyn ~~Rz~~ Pruski był sprawiedliwym, tedy podobna (nowa) sprawiedliwość ~~wymierzyć~~ wymierzać wypadnie co kilka lub kilkanaście pokoleń, [zważywszy że zasada tej sprawiedliwości z czasem powszechnie uznaną zostanie, (jak się i z ~~w~~ innemi choć mylnemi zasadami działo.:)— [Nowe zaś zabraknie ~~gruntu~~ ziemi ~~szlacheckiej~~ dworskiej, a ludności Włościan wzrastać będzie. Ci co ziemi mieć nie będą, zażądają na zasadzie owej sprawiedliwości: aby Włościanom którzy najpierwszą darowiznę otrzymali i już dosyć długo (: tak jak kiedyś szlachta:) z niej korzystali, takową odebrać, a innym nadać. Lecz wróćmy do skutków bliżej przewidzianych. Gdy grunta dworskie tak ~~już~~ już będą darowiznami uszczuplone, że nie opłaci się właścicielowi na nich (kosztownie) gospodarować, ~~miejsko szukać~~ a czynsze przez nieurodzaje, pomór bydła i inne klęski, jak zwykle, będą zawodnemi, albo też wartość stosunkowa czynszów (nie powiększających się) będzie z czasem tak mała, że na utrzymanie właściciela nie wystarczy, tedy szukać on musi innego sposobu do życia: nie znajdzie go, jak w mieście. Wsie włościańskie zostaną bez ~~zwier~~ bliższych Zwierzchni

chni

a następnie bez Policyi:
chników, bo Sołtysi i Ławnicy są to ludzie, ciągłe dyspozycyj Zwierzchności Wojtowskiej lub dworskiej potrzebujący. Należą oni stosunkami pokrewieństwa, powinowactwa i.t.d. do Włościan i z nimi stanowią jedną massę. Massa Ludu najniższego bez bliskich Zwierzchników dyrygujących, nawet nie powoli dziczeć będzie w Religii, w oświacie, i postu…
szczęśliwie …. i.t.d… bo cnoty wpajanemi są najlepiej tylko w młodości; trudno wlać przekonanie w dorosłych. Powoli, zwłaszcza po kolonijach rozwlekle zabudowanych |: Co do Tyt. VIII. F.:| Lud powracać będzie do stanu natury, w jakim się znajdował, nim go potrzeba zniewoliła uciekać pod zwierzchność… Komu nie miła potomność, niech Darowizny Pruskie naśladuje. Unikać potrzeba Scylli, ale bez wystawiania następnych pokoleń na Charybdę. — Bez stanu pośredniego w Obywatelach, Ekonomach, Pisarzach i.t.d. |: tak jak bez Officerów, Wojskiem :|, rządzić Massą Ludu niepodobna. — Ustawodawstwo, często dopiero po upływie pokoleń wydaje swoje dobre lub złe owoce. Jego to smutne skutki, co do Ludu naszego wyżej w Zasadach ogólnych co do Tyt. VII, VIII, i IX. ad III, IV, V, VI, VII, VIII i IX widzieliśmy. —

~~17.~~ 25

~~201~~ ~~62~~ ~~61~~ 188

b. Egzekucyą należności prywatnych niestałych małych z umów i Wyroków:

~~No 1~~ art. 190

Egzekwowaniem należności ~~prywatnych~~ najdrobniejszych ~~z umów~~ z Wyroków, trudnić się będzie Urząd ~~wiejski~~ porządkowy wsi, w potrzebie z pomocą Wójta lub Zastępcy współnego ~~ogólnego~~ Wójtów Gmin (Okręgu Parafii ~~Gminy ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ ~~Parafijalnej~~)

~~2~~ art. 191

Egzekwowaniem należności drobnych z wyroków, obligów i t. p. trudnić się będzie Zastępca ~~ogólny~~ współny Wójtów, z pomocą Urzędu wiejskiego.

~~3~~ art. 192

Rozciągłość i sposób tych Egzekucyj, ~~dwojemu artykułowi w dwóch poprzednich artykułach~~ we przepisanym będzie w Ustawach Sądowych.

~~4~~ art. 193

Podobne co do mająt wydane będą przepisy.

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII ad §. 2. b. fol. 133.~~

20 ad 17

26

Zasady i wyjątki co do Tyt. VIII ad §. 2. 6. 362 188 ~~733.~~

Egzekucya należności prywatnych nieściągłych małych z umów i Wyroków.

Mówiło się wyżej „w Ogólności" ad 5, 6, 7. jak niezgodnie dla Dłużników jak ich Wierzycieli; używać Egzekucyi Komorniczej o należności drobne. Bywają Sprawy o kurczęta, o szkody zrządzone w ogrodzie lub w polu przez kury, gęsi i t. d. Wynagrodzenia zasądzone nie mogą być jak także drobne, więc do ich egzekucyi używać Komorników jest rzeczą zakosztowną. Toż samo stosuje się do należności drobnych z Umów wynikających.

~~Czytać Projekt Tyt. VIII ad 11. fol. 66.~~

18. 27 200

A. O Rygorze wykonawczym przeciw mieszkańcom.

№ 1. art. 194.

Mieszkańce kraju niedopełniający rozkazu Władzy na zasadzie Ustaw i Urządzeń wydanego, ulega zniewoleniu, szczególniej: w Gminie wiejskiej przez Zastępcę współnego Wójtów Okręgu Parafii, w Gminie miejskiej, przez Magistrat Prezydenta lub Burmistrza, z pomocą gdy potrzebna, przez nich od Naczelnika powiatu zażądaną, a to stosowne środkami jakie Ustawami co do różnych niewykonań, będą wskazane.

2 art. 195.

Gdyby środki przepisać się mające ku znagleniu do wykonania, przez powyższe miejscowe Władze właściwie i w właściwym czasie użyte, nie były dostateczne; a przez to Urzędnik miejscowy z powodu nieuległości mieszkańca lub mieszkańców narażonym był na kary administracyjne i koszta wykonawcze artykułami 14, 15, 16, 17 Postanowienia z d. 21 Czerw. 1820 r. [: T. 7 p. 20:] zagrożone; tedy Naczelnik Powiatu w skutku usprawiedliwiania się Zastępcy współnego Wójtów lub Magistratu odebrawszy tłumaczenie od oskarżonego mieszkańca jeżeli go uzna być winnym, wskaże go przez swą Decyzyę na zwrot kar i kosztów. Od

Decy

~~364~~

Decyzyi Naczelnika pow. służy appel-
odwołanie się obudwom stronom
dni 30 od doręczenia do Rządu Guber-
nijalnego ~~w~~ ~~OE~~ zwrot tych kar i ko-
sztów (prawomocnie przyznanych) ~~uryta~~ będzie egzekucya podatko-
wa. —

~~§~~ art. 196 —

~~Kary wykonawcze i egzekutne jakie będą na Mieszkańców~~

~~Przychód ze z Rygoru wykonawczego przeciw Mieszkańcom~~

~~Przychód ze środków Rygoru wykonawczego przeciw Mieszkańcom jakie~~

Ponijżej innemi środkami Rygoru wykonawczego przeciw mieszkańcom, bę-
oraz przepisane ~~oraz kary pieniężne i~~
~~oraz~~ egzekutne i kary pieniężne: tako-
we na rzecz ~~najbliższych~~ Kassy Gmin ~~ogól-~~
~~nych~~ wiejskich (Obrębu Parafialnego i Kassy) i Gminy miejskiej
przeznaczamy.

~~Czytać Zasady co do Tyt. VIII ad A. fol. 134.~~

~~21~~ 21 ~~ad 18~~

28

Zasady i uprzywileje dla ~~714~~

~~ad §. 80~~ ~~Zasady~~ co do Tyt. VIII ad 11. O Rygorze wykonawczym 201

~~O Egzekucyi Administracyjnej~~

przeciw mjeszkańcom.

~~Nadmienilismy w Dzi. co działu ad 0~~

~~Nadmienilismy co do Tyt. Działu ad 3, 4, 5, 6,~~

1. — Postanowjenie 21 Czer. 1820 |: T. 7 p. 20, T. 32 p. 325 :| przepisało ku zniewoleniu do wykonywania rozkazów wyższej Władzy, na zasadzie Ustaw i Urzędzeń wydanych:

a. na Urzędników: kary ~~Adm~~ administracyjne ~~aż do wykonawcze~~ aż do stopnia zesłania umocowanego do na ich koszt do wykonania rozkazu. |: co do tego mówić się będzie w stosownym Tytule :|

b. na Mjeszkańców: egzekucyą, szczególniej władzy miejscowej, z pomocą w potrzebie Naczelnika powjatu. art. 7, 8, ~~11~~.

Nie jest dana tej Egzekucyi nazwa, nie jest przepisany sposób jej uskutecznienia, nie są oznaczone ~~stopnie~~ jej stopnie, [Dla tego ~~artykuły 7 i 8~~ to do wykonywania artykułów 7 i 8 czyli do egzekucyi nie mającej nazwy ~~administracyjnej~~ używana jest ~~egze-kucya Skarbowa~~ niewłaściwa, często szkodliwa Egzekucya podatkowa Uchwałami Rady najwyższej tymczasowej Księstwa Warszawskiego ~~przepisana. Stąd to wyni~~ bo jak się ~~w Tytule~~ co do Tyt. VIII ~~Działu~~ Działu 9. ad 1. wytłuszczyło (zupełnie w innym celu) przepisana. Stąd to pochodzi: że ~~zatem~~ Wójci i Burmistrze nie mają Egzekutników; zatem zostawia ~~się~~ Wójci ~~zostawia gdy~~ Naczelnik powjatu sam ~~wprost~~ bez żądania Wójta lub Burmistrza, zostawiając mierzy na egzekucyą o każdą wolnego rodzaju wykonanie jednakową ~~mierzy posełа, że gdy np. na egzekucyą~~ w skutku art 7 i 8 ~~posła, że gdy~~ tak jakby o zaległy podatek Skarbowy, ~~posła. i tak np.~~ do Mjeszkańców wprost od siebie posełа, i tak np:

Sąsiad możny zafantował chłopu (ze wsi ościennej) z powodu kłótni w Granicach wóz z zaprzęgiem. Podług Urządzenia Kommissyi Rz. Spraw Wew.

[i nie mają Wójci Egzekutników Ustawami przepisanego, którzyby mjał powagę Oficyalisty Rządowego ~~mjeli~~ do wskazanego im ~~art. 7 uskute~~ artykułem 7 uskuteczniania egzekucyi: — Urzędnik mający konieczną potrzebę w skutku rozkazu wyższej swej Władzy zniewolić mjeszkańca do zrobjenia czego, a niemający Ustawami wskazanych sposobów tego zniewolenia; musi się chwytać środków dowolności, które Mjeszkańcy ~~przez znamieni~~ z boleścią, jako samowładności ~~wza~~ nie we wszystkich powjatach jednakową, znoszą.

~~366~~

Wewnętrznych 8/20 Grud. 1837 N 20165/36248 przez Dzienniki Gubernijalne ogłoszonego, o zwrot fantów samowładnie zagrabionych skutkiem Egzekucyja administracyjna. Naczelnik powiatu posyłał wiele razy celem zniewolenia do zwrotu Woza egzekucyja podatkowa Wojskowa. Sąsiad zawsze egzekutne ~~wy~~płacił, ale Woza przez lat 2 mcy 6 nie oddał. Strony poszły w Procesa nie o possessya lub granicę ale tylko w przedmiocie Woza. Chłop ~~egzekucyjnie~~ wypiszrowniej poniósłszy koszta nad stan swój ~~Rządowy w znaczne koszta~~ ~~sprawy~~ sprawy poprzegrywał ~~był przez Komornika egzekwowany~~ podupadł, i ~~nie w skutku Wyroku, ale w skutku~~ aż w skutku wdania się Rządu Guber. wóz nieprawnie tak długo używany (podniszczony) odebrał.

Rządowy

Właściwszą tu ~~byłaby~~ była ~~Egzekucya z~~ ~~ody~~ takaby: O ~~wor~~ dostawę Woza ~~przed Urząd przed Kancell do Wójt~~ do Władzy miejscowej w ciągu 24 ~~be~~ godzin (jako w interessie naglym) wezwać. Gdyby nie było skutku, takowy siłą na koszt nieposłusznego zaprowadzić ~~sprowadzić~~, ~~et~~ i Właścicielowi protokularnie powrócić, wraz z opisem ~~jego~~ woza (gdy właściciel twierdził że czego przy nim brakuje. Egzekucya podatkowa nie taby stała się przyczyną ~~zniszcz~~ tak długiej zwłoki

[bo w powróceniu woza, ~~zubożenia~~, pieniactwa, zubożenia.

Nie chce kto stanąć [przed ~~Władzą~~ Sądem ~~gminnym~~ ~~Sądek~~ jako sięgadeł i t. p. ~~sową lub przed dalszym Sądem~~

[albo istotnie nie może]

wstawiana mu jest egzekucya jak o zapłacenie podatku, z tą różnicą że kary egzekucyjne skarbowe niera

ż

(right margin, partly visible:) rzy, i do kucyo wa n

chują się. Jeżeli egzekwowanemu ~~zależy na tem~~ albo komu innemu zależy na tem aby sprawa karna prędko nie była wyrokowana, długo egzekutne za każdem odnowieniem egzekucyi przez Naczelnika pow. ~~Egzekucyi od Sądu wzywa~~ jest opłacane... a Więźnia przepełniają się... — Gdyby ten świadek wiedział, że oczywiście że na wypadek niestawienia się w terminie będzie dostawiony, pilnowałby się terminu i nie byłoby z tych skutków.

Odmawia (lub ociąga) (kto) (niższego lub wyższego stanu) stawienia się przed pierwszą swą miejscową Władzą, albo na jej rozkaz przed Władzą inną np. Skarbową i t. d.: czyliż przyjdą się stopniowa egzekucyą tak jak o podatek? jakiż skutek?

Dostaje także egzekucyą Wojskową nie o zapłacenie ale o wezwanie ... niego wprost od Naczelnika pow. choć [...]

Egzekucya podatkowa do tego tylko prawnie używaną być może, do czego wyraźnie ~~przeznaczoną została~~ Ustawami przeznaczona została. Używanie jej do przedmiotów Ustawami niewskazanych, ze złym lub najgorszym ~~skutkiem~~ a chociażby i z dobrym, skutkiem; jest nadużyciem [: art. 97

[czy, będący w podróży, nawet i do umarłego przyjść taka egzekucya może gdy jej władza miejscowa niezarządza.

310 Kod. [: Urzędnik wykonawczy zachować się winien ~~w~~ ~~sii~~ iле ~~z tych~~ obrębach Ustawy [: T. 7 p. 22 art. 4. :] ~~O~~ O Ustawy ~~o Władzy ja lub Urzędowy~~ ~~których brak uważ. O Ustawy~~ lub Urządzenia niedostające, a z miejscowej potrzeby wynikające; winien z obowiązku ~~należy ... winien~~ uczynić przełożenia ~~swej~~ zwierzchniej swej Władzy. [: T. 7 p. 21 art. 2 :] (~~lub~~ Gdyby wolno było każdej Władzy Ustawy do sądowych ~~...~~ przedmio

358

niotów wydane, do innych nadciągać, zastosowywać czyli je objaśniać ku rozciąglejszemu użyciu; tedy nie tylko w każdym powiecie, ale nawet w każdej Gminie inaksze byłoby Ustaw wykonywanie, a Rząd i Publiczność nie mogłyby z oligarchicznego działania być zadowolnionemi. Dowolności Urzędników nic zostawiać nie można: potrzeba owszem wyraźnych Przepisów, ich znania i umiejętnego ich wykonywania. Twierdzenie zaś mały liczby: że Urzędnikowi administracyjnemu nie potrzeba więcej, jak rozsądku, byłoby plagą dla tych wykonywających niejako bo na nich dopiero zaraz lub później, jakby na probierczym kamieniu wykazuje się: czy rozkaz, nie na zasadzie Ustaw, ale na zasadzie tak zwanego dowolności czyli rozsądku, wydany, był właściwym i przezornym, dobre skutki directe lub indirecte zrządzającym.

2. — Egzekucya Skarbowa podatkowa, używana bywała w niniejszej kar administracyjnych i Egzekucyi nienarwanej postanowieniami z d. 21 Czerw. 1820 |: T. 7 p. 20 :| i 17/29 Wrześ. 1843 |: T. 32 p. 325 :| urządzonych: co nie tylko było nieprzyzwoitem: bo rapport Wójta którego nieodstępnie żołnierz czeka, nie może być do kła-

kładnym; ale oraz było ze szkodą ~~Skarbu~~ tak Skarbu w karach administracyjnych pięniężnych, jako i w służbie: bo egzekucya Woyskowa naprożną bywa tam, gdzie nie idzie o zapłacenie, ale o zrobienie, lub uczynienie, wykonanie czego. Używaniem Egzekucyi Skarbowej nie można osłabiać i pozbawiać służby rygoru ostrego a sprawiedliwego, jaki ma karność urzędnicza w art. 15, 16, 17, 18 i 21 Postanowienia z d. 21 Czer. 1820 [T. 7 p. 28] przepisany. Używanie złe czyli nadużywanie Egzekucyi Skarbowej, często niemożnych zuboża, zwłaszcza gdy egzekutne jest podwyższane ~~i na godziny~~ wyższo dowolnie....

3. — Jak smutne, dotkliwe ~~i zubożające~~ i zubożające zrządza skutki wysełanie wprost aż z miasta powiatowego żołnierzy na egzekucyą nieodstępną do świadków ... w Sprawach karnych, aby się przed Sądem stawili, zamiast postępowania stosownie ~~do~~ a raczej przynajmniej w myśl art. 7 i 8 Postan. 21 Czer. 1820 [T. 7 p. 23] oraz §§ 72, 310, i 312 Ord. Krym. Pr. to jest: nakazania świadkowi przez miejscową Władzę, aby się stawił przed Sądem, a na wypadek nieposłuszeństwa zaaresztowania i dostawienia; ~~wystawił to Rząd Guber. Płocki pod d. 5/17 Pazd. 1844 N 67070 i 23 Czer./4 Lipca 1845 N 27901 Kommissyom Rządowym~~, [Gdyby władza miejscowa nie dostawiła świadka bez ważnych powodów, jest przeciw niej surowy rygor z art. 14, 15, 16. Postanowienia dopiero cytowanego. Potrzebnem jest Publiczności i Sądom oraz Władzom administracyjnym Odezwy Sądowe literalnie wykonywającym, rozróżnienie dwóch rodzajów Egzekucyi, to jest, Skarbowej podatkowej, i tej o której ~~w art. 7 i 8~~ w rzeczonych art. 7 i 8 jest mowa, aby jedna

[~~i proponował rygor wykonawczy przeciw niespełniającym w tym przedmiocie mogące być~~

~~Ona~~ za drugą nie była braną i to nie stawało się także jedną z przyczyn przepełniania więzień z powodu niekończenia się spraw karnych, ~~oraz z zubożania ludzi.~~ Co się co do Tyt VIII ad G A w uwagi two... ad 3 mówiło i tu ma zastosowanie.

4. – Egzekucya ~~o której~~ niepodatkowa o jakiej w art. 7 ~~itd~~ Postanow. 21 Grudn. 1820 (: § 7 p. 23 :) bez dania jej nazwy jest mowa; ~~mogłaby~~ właściwieby nęjała nazwisko Administracyjnej, rozróżniające ją od Egzekucyi Skarbowej podatkowej. Lecz ponieważ Egzekucya podatkowa w różnych pismach i Dokumentach nazywaną jest także administracyjną, dla rozróżnienia od egzekucyi sądowej, czyli komorniczej; przeto ~~może~~ dla ~~potrzeby koniecznej rozróżnienia nazwy, aby za~~ ~~por~~ ku zapobieżeniu z tym skutkom braku nazwy przynależnej środkom wykonawczym, ~~braku nazwy~~; możnaby ~~z~~ nazwać ~~Egzekucyą~~ „Rygor wykonawczy przeciw mieszkańcom".

5. – Do przepisów tego Rygoru wykonawczego ~~po zaprowadzeniu~~ prócz Przedstawień ad 3 cytowanych, potrzeba wywołania projektu ~~nych, potrzeba~~ skoro Egzekucya podatkowa przestanie być dowolnie zastosowywaną, ~~i.t.d~~ i z nieograniczonem podwyższaniem egzekutnego, nadużywaną.

Przy pobor. do wojsk po Rublu na dzień

6. – Są wypadki, że jako Rygor wykonawczy przeciw mieszkańcowi użytą być może

z do

z dobrym skutkiem Egzekucya; ale nie podatkowa mającą swoje oddzielne do potrzeby zastosowane stopnie i egzekutne, ~~ale~~ lecz Woyskowa z egzekutnem wysokości ~~Ustawą wska~~ Ustawami lub Urządzeniami wskazanej, ~~i przeznaczenie użyteczne na rzecz Kassy Gminy ogólney wiey~~

7. — Przeznaczenie tego egzekutnego i kar pieniężnych wykonawczych jakie postanowić wypadnie, najwłaściwszem ~~i bardzo użytecznem~~ jest do kass Gmin wiey ~~ogólnych~~ wiejskich, (Obwodu) i Gmin miejskich jako najbliższych; aby ~~koszta zapłaty~~ nie było znowu wiejskich ~~nie było~~ kosztów zapłaty kwot małych, oraz aby celu tych Kass przyspieszyć. Nic tu Skarb nie straci: bo tego nie brał.

~~Czytać Projekt Sz. VIII. J. fol. 67.~~

J ~~H~~ – O Transportowaniu aresztantów, oraz o przewożeniu Pism urzędowych i innych ~~korrespondencyj~~ i t. p. na traktach niepocztowych.

~~N. 1~~ Art. 197.

Utrzymowane będą ~~Urządzone będą~~ ~~po większych~~ Wozy do transportowania aresztantów ~~zamyk~~ w zamknięciu, ~~na traktach~~ po tych traktach, na których to korzystnem dla służby, dogodnem dla transportujących dotąd pieszo, ~~służby~~ i z oszczędzeniem Funduszu transportowego, ~~Postanowieniem 27 Maja 1823 r. [T. 8. p. 76.] urzędzonego~~, okaże się.

[kosztem ~~fun~~ Funduszu transportowego Postanowieniem z d. 27 Maja 1823 r. urzędzonego,

~~2~~ art. 198.

~~Składka transportowa nie będzie zmniejszana.~~ Wozy te na traktach niepocztowych używane będą oraz do przewożenia: Pism urzędowych jakoto: ~~Dziennika~~ Dziennika Gubernijalnego i innych ~~Pism urzędowych~~, oraz korrespondencyj Rządowych i prywatnych ~~za wynagrodzeniem~~ tudzież wszelkich Gazet za ~~wynag~~ opłatą (wedle tax pocztowych) przez Interessantów ~~a~~ ~~którą ...~~ ~~na rzecz~~ uiszczaną. ~~powiększać~~ Superata tej opłaty tożsama będzie na przecięt Pism i t. p. w te dnie, ~~których~~ terminu, w których aresztantów do transportowania nie ma. Re[~~nie Funduszu transportowego. Superata tej opłaty tożsama powiększać będzie fundusz transportowy.~~

[szta ~~sta~~ powiększać będzie Fundusz transportowy.

~~2~~ art. 199.

Składka transportowa zmniejszana nie będzie. ~~Oszczędności z niej~~ Ilości z niej nad roczne wydatki ~~oszczędzona~~ w Gubernii oszczędzona, łożona będzie ~~celem zmniejszenia potrzeby transportowania najprzód~~ na Domy ~~zarobku~~ przytułku i zarobku włóczęgów i żebraków zdolnych do pracy. – Po ukończeniu ich, rozpisywana będzie tylko w ilościach Postanowieniem z d. 27 Maja 1823 zamierzonych tudzież na utrzymanie Wozów transportowych.

~~Czytać Zasady Tyt. VIII. ad J. fol. 138~~

22. ~~22.~~ a
VI ~~22 ad 19~~

30

Zasady i uprawnienia 373 ~~732.~~

~~Zasady~~ co do Tyt. VIII. ad 5.

206

~~ad~~ N. 7. O Transportowaniu aresztantów, oraz o przewożeniu Pism urzędowych itp. na traktach niepocztowych.

Podług Postanowienia 27 Maja 1823 (T. 8 p. 76.) Kassy ranicejskie zaliczają na opłatę ludzi wynajętych do straży osób transportowanych, tudzież na żywienie aresztantów. Zwrot tych zaliczeń rozkładany jest corocznie na dymy Gubernii.

Składka transportowa w Gubernii Płockiej wynosiła z dymu:

1.	w r. 1824 ~~kop~~	po kop. 6
2	— 1825	1½
3	— 1826	4½
4	— 1827 i 1828	7½
5	— 1829	9.
6	— 1830, 1831 i 1832 i 1833	7½
7	— 1834, 1835, i 1836	9½
8	— 1837 do 1844 inclus. w latach 8	10

Fundusz transportowy wynosił w tejże Gubernii:

1.	w r. 1824	r. s. 3341 k25
2	— 1834	5079 —
3	— 1844	5634–80

Gdy tak przez lat 21 ciągle zgoła przybywało ~~transportów~~ aresztantów transportowanych, do wyjątków przypadkowych należy policyi rezultat 1845 r. że składka transportowa wynosiła kop. 6½ ~~a fu~~ a Fundusz transportowy r. s. 3044 kop. 62.

~~Pomiędzy niektóremi miastami transporta są rzadkie: lecz pomiędzy niektóremi jako to na Traktach~~

~~Pomiędzy miastami~~

~~Na traktach łączących z sobą więzienia większe i łączących miasta Powiatowe z miastami Gubernijalnemi i temi w których sądy Kryminalne i poprawcze~~

Na tra

~~377~~

Na traktach łączących miasta powiatowe z Gubernijalnem, ~~i tem w którem jest sąd kryminalny~~ i łączących z sobą więzienia większe, które także są w miastach powiatowych, (prócz tylko ~~miast Brzezii~~ sądów poprawczych w Brzezinach i Chęcinach:) najczęściej sze są transporta aresztantów. Zaprowadziwszy na tych traktach [do przewożenia po kilku ~~lub więcej~~ aresztantów ~~furgony~~ ~~Wozy lub furgony~~ ~~zamykane~~, będą z tego następujące korzyści:

[Wozy czyli furgony zamykane

~~1. Więzieni w zamknięciu areszt.~~

1. Przewożeni aresztanci z więzienia do więzienia (albo nowo na transport oddani) w liczbie kilku ~~lub kilka lub więcej naście osób, mniej będą potrze więcej naście~~ osób, zamknięci w furgonie potrzebują mniej straży niż gdyby byli transportowani pieszo, i prędzej przejadą niżby przeszli: a ~~zatem~~ koszta transportowania zatem ludźmi pieszemi, i dłuższego żywienia, zmniejszą się. —
~~2. Nie będzie wypadków tyle jak dotąd wypadków upuszczania aresztanta z pod straży~~
2. — Nie będzie wypadków że złodzieje nieschwytani transportują złodzieja schwytanego zwłaszcza w miastach ludności więcej żydowskiej.
3. — Już pod drobinem transportowany zabił transportującego: ~~m~~ należy podobnym wypadkom zapobieżyć
4. Zmniejszy się liczba spraw karnych o upuszczenie aresztanta.
5. Zapobieży się stosunkom aresztowanego podczas ~~podróży~~ transportu pieszego

z ku

z ludźmi interessowanemi

6. – Nie będą odrywani ludzie po miastach i miasteczkach od warsztatów lub rolnictwa do transportowania, co niekiedy zwłaszcza podczas żniwa lub ~~w złe drogi jest u~~ w dnie słotne lub mroźne bywa bardzo uciążliwém, a trudno żądać aby Obywatele miast możniejsi transportowali sami pieszo, potrzeba więc poprzestać na najemnikach różnej kondnity, niemających ~~cza~~ często dostatecznej odzieży.

Oprócz tych ~~k~~ i innych korzyści, można wziąć i drugie z furgonów na traktach niepocztowych, ~~[illegible]~~ to jest przewożenie dzienników i korrespondencyi które na teraz w wielu miejscach zbyt późno dochodzą o czém mówić się będzie co do Tyt. XI, XII i XIII ~~w ogól~~

Gdy składka transportowa może się ~~w [illegible]~~ w wypadku potrzeby wedle cytowanego Postanowienia ~~[illegible] wypadkach~~ powiększyć, ale nie może się wedle Projektu zmniejszyć; a ~~gdy~~ izby noclegowe Dozoru policyjnego i chociaż początkowe podwórka Domu zarobku ~~zmniejsza ilość trans zmniejszać będą co~~ oraz udoskonalona Policya zmniejszać będą coraz więcej ilość osób transportowanych; ~~przeł~~ przez to oszczędzać się będzie co rok więcej funduszu transportowego który najwłaściwiej używać na zapobieżenie potrzebie ~~transportów~~ transportowania.

~~Czytać Projekt Tyt. IX fol. A. fol. 68~~

Tytuł IX
O wymiarze sprawiedliwości.

A. Sądownictwo cywilne:

Art. 200.

Do rozsądzania spraw cywilnych będą sądy:

1. – a. Sąd wiejski wsi z osadami drobnemi do niej należącemi złożony z 2 Ławników pod prezydencyą Sołtysa.

b. Sąd Rewiru miasta, złożony z 2 Obywateli tegoż Rewiru wybranych pod prezydencyą Radnego lub Ławnika miasta.

2. – a. Sąd Gminy wiejskiej, złożony z tegoż kompletu jak ad 1. a. z przybraniem 3go Ławnika, pod prezydencyą Wójta Gminy lub osoby ku temu wyznaczonej.

b. Sąd Gminy Miasta, złożony: z tegoż samego kompletu jak ad 1. b. Obywatela wybranego pod prezydencyą Prezydenta lub Burmistrza miasta, albo osoby ku temu upoważnionej.

3. Sąd Obręgu parafijalnego, złożony:

a. w Obręgu Gmin Parafijalnych bez miasta: z 2 osób z pomiędzy członków Rady Wójtowskiej stałych i przybranych i z Kandydatów w tymże Obręgu zamieszkałych nieruchomości prawem własności lub wieczystej dzierżawy posiadających przez właścicieli gruntu i Sołtysów w potrzebnej do Kadencyi liczbie wybranych.

b. w Obręgu Gmin wiejskich i miejskiej Parafijalnych, z osób jak ad 3. a. oraz z 2 osób z Kandydatów w mieście zam...

Marginal notes:

albo zastępcy

lub Ławnik

Sędzia sądzi w I instancyi, komplet ad 1. a. oraz ad 1. b. nie wchodzi, lecz wchodzi członek trzeci, to jest: w Gminie wiejskiej Sołtys lub Ławnik, a w Gminie miasta Sędzia wiejski lub Rewiru.

z 2 osób

~~377~~

zamięszkałych i ~~nieruchomości prawem własności lub~~ majątek stały posiadających, wybranych.

Gdy jest sprawa między stronami na wsi zamięszkałemi, sądzić będą 2 członków Sądu wiejskiego. Gdy zachodzi pomiędzy stronami w mieście zamięszkałemi sądzić będą 2 członkowie miejscy. Gdy strony są ze wsiów i miasta, sądzić będą jeden członek wiejski, drugi miejski.

Prezydować będzie podczas kadencyi dla Sądu Okręgu Parafijalnego ~~wyznaczony~~ wyznaczonej Sędzia zjardowy, [W sprawach nagłych przed kadencyą odsądzenia potrzebujących, jeden z członków Rady Wójtowskiej ~~kwalifi~~ ku temu najwięcej kwalifikujących się, prezyduje.

[który jednak ustąpi ~~swej~~ prezydowania ~~lub~~ członkowi Rady Wójtowskiej Sędziemu Emerytowi jeżeli jest w ~~komplecie~~ stopniu wyższym lub równym, a sam członka ~~miejskiego~~ Sądu miejsce zajmie.

~~Podprokuratorem przy tym Sądzie~~

Podprokuratora ~~przy tym sądzie~~ obowiązki pełnić ~~będzie~~ jeden z członków Rady Wójtowskiej albo Prezydent, ~~lub~~ Burmistrz, ~~miasta~~ — lub Urzędnik ~~dotychczas~~ wyznaczony.

Pisarzem będzie Zastępca ~~ogólny~~ wspólny Wójtów Gminy.

W większych miastach będzie i Podpisarz do interesów miasta dotyczących.

4. Sąd ~~Okręgu~~ Powiatu ~~lub gdzie można Powiatu lub Okręgowy~~ (z Wydziałami Cywilnym i Karnym złożony: z mianowanych, Sędziego prezydującego i Sędziów zjardowych będących oraz Rewidentami i Instruktorami Sądów niższych; oraz z Sędziów obieranych. Podprokuratora i Pisarza

5. Trybunał Guberniii, złożony, z mianowanych: (Prezesa ~~oraz Sędziów~~ i innych członków ~~Assessorów~~ (w liczbie, jaką ~~gdzie~~ potrzeba wykaże.

6. Sąd appellacyjny Królestwa, ~~jak dotąd~~ podobnie:

7. Departament IX Rządzącego Senatu:

~~2.~~ art 201

Rozsądzać będą sprawy ~~o wartości~~ w trzech instancyach, ~~jak następuje~~ Sądy w poprzedzającym artykule wymienione ~~o wartości~~ jak następuje:

a. ~~1.~~ do r. s. 15, Sądy: ~~ad 1, 2, 3.~~ ad ---- 1. 2. 3.

b. ~~2.~~ od r. s. 15 do r. s. 75, Sądy: — ad --- 2. 3. 4.

c. ~~3.~~ od r. s. 75 do r. s. 300, Sądy: — ad ---- 3. 4. 5.

d. ~~4.~~ od r. s. 300 do r. s. 600, Sądy: — ad --- 4. 5. 6

e. ~~5.~~ od r. s. 600, Sądy ----- ad --- 5. 6. 7.

Do tych zasad zastosowane będą attrybucye każdego Sądu z wyjątkami jakie potrzeba wskaże.

~~Wprowadzający~~ Wnoszący sprawę przed Sądy ad 1 i 2 zapłaci do Skarbony Wpisowego Funduszu lub u Rządcy Rewiru po 1 % ~~po kop. od każdych 20 kop.~~ wartości przedmiotu [

[tu spornego. Wprowadzający zaś przed Sąd ad 3 zapłaci podobnie 1% do Kassy Gminy ~~ogólnej~~ wiejskich Parafii, ~~za wspólnej~~ Okręgu

3. art 202.

Sprawy dotyczące małoletnich i inne wniosków Prokuratorskich wymagające, choćby o wartości mniej niż r. s. 15 wynoszące, zaczynać się będą w Sądzie Okręgu Parafijalnego.

4. art. 203.

Postępowanie sądowe co do Sądów: wiejskiego, i Rewiru miasta, będzie przepisane ustne. Jeżeli z Sądzących chociaż jeden dostatecznie pisać umie; zapisze Sąd swój Wyrok bez motiwów do Księgi na to przeznaczonej i stronom wobec ogłosi. Gdy Wyrok do Księgi nie wpisany, ogłoszenie nastąpi wobec przy sąsiadkach.

[na ukarania na Wyroku podczas ogłoszenia poprzestała, wpisanie nie będzie potrzebne: jeżeli [illegible] oznajmiła Sądowi appellacyą, postara się tenże aby Wyrok zaraz do Księgi był wpisany. [illegible] sąsiada a Wypisy z tej Księgi jeden z Sądzących lub Urzędnik bliższy.

5. art. 204.

Postępowanie co do Sądów: Gminy wiejskiej i Gminy miasta, będzie przepisane także ustne, z wolnością wszakże podania żądania i wyjaśnienia na piśmie z dowodami, które po rozsądzeniu i zaznaczeniu Sprawy zwrócone zostaną. Wyrok wpisany zostaje do Księgi z motiwami i jest stronom wobec ogłoszony.

6. art. 205.

Postępowanie co do Sądu Okręgu Parafijalnego [illegible] miasta, będzie przepisane bez głośnej rozprawy za pośrednictwem pism obronnych z dowodami. Wyroki będzie motiwowany przez Sędziego [illegible] i w obecności lub bez obecności stron ogłoszony.

[albo przez Pisarza lub Podpisarza

7. art. 206.

Termin appellacyi od Wyroku Sądu Wiejskiego i Sądu Rewiru miasta Dni 15 od ogłoszenia w obecności.

Appellujący od Wyroku Sądu Wiejskiego lub Sądu Rewiru miasta, oznajmi to w ciągu najdalej dni 3 ustnie lub jeżeli pisać umie na piśmie Prezydującemu wyższego Sądu, który komplet w I instancyi sądzący do siebie przyzwie i Sąd w II instancyi jak w art 200 ad 2 złoży.

~~F IX A. 1.~~

~~374~~

art. 207.

Appellujący od Wyroku Sądu Gminy wiejskiej lub Sądu Gminy miasta, doręczy takową stronie zapellowanej w ciągu nie jednej od daty doręczenia ~~sob~~ sobie tegoż Wyroku. Strony obie złożą swe wnioski i dowody Sądowi ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej~~ ~~Parafijalnej~~ Parafijalnego.

art. 208.

Appellujący od Wyroku Sądu Okręgu Parafii ~~Gminy ogólnej wiejskiej i miasta założy podobnie~~ doręczy appellacyą w ciągu dwóch niedziel od daty doręczenia sobie wyroku celem jak ~~dotąd głośnej instrukcyi~~ i rozprawy ~~sposobem do~~ głośnej w Sądzie ~~Obręgu~~ Powiatu.

art. 209.

Doręczania w poprzednich artykułach wymienione i inne tych Sądów dotyczące (~~uskuteczniać~~ przez Woźnych) ~~ma~~ mogą przez Woźnych: ~~Ora~~ miejscowi: Organista i Szkolnik ~~Gminy ogólnej~~ Parafialnej, który strony przed Sąd wzywa a nawet w potrzebie sprowadza. ~~Wezwani do tego a nie stałe ku temu jako dyskwalifikowane~~

~~[Świadczący tak strony jako i świadkowie przed Sądami: Wiejskimi Rewiru miasta, Gminy miasta i Gminy wiejskiej~~

art. 210.

Świadkowie w Sądach: wiejskim, Rewiru miasta, Gminy wiejskiej, Gminy ~~wiejskiej~~ miasta ~~i Gminy~~, nie będą wykonywali przysięgi: ale mówiący fałszywe świadectwo naprzeciw bliźnemu ~~swego~~ swemu ulegać będzie części kar, jakie za krzywoprzysięstwo są Kodexem karnym przepisane. Świadek w ~~Gminie ogólnej~~ Sądzie Parafii Okręgu Sądu Parafijalnego ~~ogólnej wiejskiej~~ po zeznaniu w tenczas wyjątkowo [

~~[Gminy ogólnej wiejskiej~~

[na przysięgę przed Sędzią zjazdowym ~~gdy tego strona~~ lub ~~zażąda~~. przed Zastępcą ~~ogólnym~~ wspólnym Wójtów ~~Gmin~~ to gdy tego strona wyraźnie zażądała. ~~Deferowana i refero~~ Przysięgi stron w Sądach: wiejskim, Rewiru, Gminy wiejskiej i Gminy miasta nie mają miejsca.

art. 211

Gdy niebezpieczeństwo straty ~~straty~~ dla Wierzyciela ~~nie zachodzi~~, ~~poprzestający na wyroku I instancyi może wyroku nijść do wykonania onego udzieloną dylacyą dłuższą, poprzestający na Wyroku II instancyi dyla~~

la nie zachodzi, lub gdy sam zezwala, może mieć udzieloną dłuższą dylacyą do wykonania Wyroku: poprzestający na Wyroku I instancyi dłuższą, poprzestający na Wyroku II instancyi krótszą. Popierający appellacyą w III instancyi nie ma prawa do żadnej ~~jeżeli pr~~ po wyroku, jeżeli przegra.

[świ... defe... wa...

~~X~~ art. 212

Gdy ~~dwa~~ Wyroki ~~X~~ I i II instancyi są z sobą ~~zgo~~ w głównym przedmiocie zgodne, a i w III instancyi takowe są przez Sąd ~~Gminy ogólnej~~ Okręgu Parafijalnego albo przez Sąd ~~Okręgu~~ Powiatu potwierdzone; Sąd potwierdzający wskaże Appellującego na zapłacenie kary po ~~1~~12% ~~na~~ wartości przedmiotu spornego do Kasy Gminy ~~ogólnej~~ wiejskiej ~~Parafii~~. Okręgu Parafijalnego.

~~X~~ art. 213.

~~Koszta w tych Sądach ściśle~~
~~Koszta zasądowe~~
~~Jeżeli Wyroki I i II instancyi są z sobą w głównym przedmiocie niezgodne; a w III instancyi Sąd~~

Koszta zasądowe w powyższych Sądach tak będą umiarkowane, aby ani poszukiwającego sprawiedliwości nie krzywdzić; ani wyższemi kosztami ~~nie podżegać~~ pieniactwa niepodżegać. Jeżeli Strony procesujące się przez niezachowanie przepisów w Tyt. VIII ad B dały powód do badania sądowego [świadków, albo do ~~przy~~ deferowania lub referowania przysięgi.] koszta zasądowe stronie wygrywającej nie będą przysądzone.

~~X~~ art. 214.

Sądy: wiejski, rewiru miasta, Gminy wiejskiej, Gminy miasta i ~~Gminy ogólnej Parafijalnej~~ Okręgu Parafijalnego, przed osądzeniem proponować będą Stronom ~~ugodzić się mogących układ~~ zakończenie sporu przez Układ gdzie takowy może mieć miejsce.

~~X~~ art. 215

W braku kompletu w ~~Gminie ogólnej~~ ~~Parafii lub~~ Okręgu ~~wiejskiej~~ Gmin Parafijalnym do Sądu Okręgu Parafijalnego, mogą być ~~wyznaczani~~ wzięte*mi* na ławnicze Członkowie publicznych Sądów ~~Parafijalnych~~ Okręgo Okręgowych.

~~X~~ art. 216.

Wezwani a niestawający tak strony jako i świadkowie przed Sądami: Wiejskim, rewiru miasta, Gminy wiejskiej, Gminy miasta i Okręgowym mogą być

~~281~~

być na rozkaz ~~Prezydujących w tychże Sądach~~ ~~przed~~ Prezydującego w każdym z tych Sądów przed Sąd sprowadzani.

~~Czytać Zasady w szczególności 3tie co do tyt. IX A fol. 140.~~

~~21 22 ad 20.~~ 32

3tio Zasady i usprawiedliwienie ~~Zasady~~ co do Tytułu IX

„O wymiarze Sprawiedliwości":

„ad: „A. Sądownictwo cywilne:"

1. Sądownictwo cywilne (teraźniejsze, do zostawienia przy przepisie art. 16 Dekretu Krol. ~~z~~ 26 Lipca 1810) T. 2 p. 300 to jest: że Wójci i Burmistrze nie mogą wdawać się w rozpoznawanie Spraw które do Sądów pokoju jako Sądów cywilnych należą; dogodnem jest tylko [~~dla bogatszych~~, a najmniej dogodniejszem [~~dla~~ uboższych (których ~~jakich~~ jest w kraju owięcej ~~więcej~~); jak się to w ogólności co do Tyt VII. VIII. i IX. usprawiedliwia. (~~Trybunały~~ Sądy appellacyjne i Sądy ~~Obręgowe zatrudnione są Sprawa~~mi bagatelnemi a do ~~ma~~ gruntownego rozbioru ważniejszych mało im czasu pozostaje. Lud zaś ze Sprawami swemi najbagatelniejszemi przystępu nawet do Sprawiedliwości nie ma zastępuje ją sobie niestety! ~~drogi~~ ~~coraz~~ coraz częściej: ~~zemsta, Owetem~~

[dla Spraw o większej wartości; ~~a następnie~~

F dla Spraw najbagatelniejszych i drobnych ~~tak~~ nie tylko osób możnych ale i

2. Gdy wedle Projektu ubywa Spraw Sądom [~~Obręgowym~~ ~~Powiatowym~~ mogą być w niektórych miejscach ~~niektóre połączone, ale a w niektórych miejsc~~ sformowane większe Obręgi Sądowe, tak aby Sąd był ~~w środku Obręg~~ ile można ku środkowi swego Obręgu, dla wszystkich dogodny. Najlepiej ~~W ciekło~~ zaś ~~w tych miejscach mogą być te może~~ aby był Sąd Powiatowy w mieście powiatowem F co byłoby ~~jest~~ (dogodnem dla tego bo udający się do ~~w~~ Kassy powiatowej, do Naczelnika pow. albo do dzieci w Szkołach, zaraz i interess sądowy załatwi. [– Oszczędność ze zmniejszenia ilości Sądów teraźniejszych ~~posłuży na~~ Obręgowych, posłuży na powiększenie ~~personalności~~ liczby Urzędników i lepsze ich uposażenie w Sądach ~~ob~~ ~~tychże pozostałych, lub~~ Powiatowych.

[Obręgów Sądowych ~~wsi~~ ~~Powiatowych~~

F jak jest w Guberni Płockiej, towy i

[Stosunki między Naczelnikiem powiatu a Sądem Powiatowym mającej w sprawach danych ułatwiałyby się krótko rzecz to nawet ustnie. F Byłoby z niemała korzyścią gdyby Członek Sądowy na Sessyi w którze Naczelnika pow. bywał, F dopóki Naczelnik Pow. Assessora prawn. mieć nie będzie:]

~~383~~

~~3. Trybunałom ubyłyby sprawy~~

3. Trybunał ~~sąd~~ Gubernii sądząc sprawy:

a. w III instancyi od r. s. 75 exclusive do ~~r~~300

b w II. instancyi od r. s. ~~300~~ do 600

c w I instancyi od r. s. 600.

~~mjałby zmniejszoną pracę na niegozast. 1 i 2 Ukaz~~ ~~mjałby pracę zmniejszoną: a następnie~~

Mógłby mieć mniejszą ilość osób, a oszczędność stąd posłużyłaby na Sądy powiatowe.

[zu 26 Marca 1842 |: T. 29 p. ~~29~~ 399: | ~~ukazanej~~ wynikającą.

4. Sąd appellacyjny mógłby być uwolniony od ~~za~~ rozsądzania spraw possessoryjnych między osobami pryw. zachodzących w których ~~warto~~ wartość mniejsca spornego r. s. 300 tj. np. Włóki nie wynosi, ~~Podob~~ Podobnie mógłby być uwolniony od sądzenia spraw innych w art. 3 dopiero cytowanego Ukazu wymienionych, mniejszej niż r. s. 300 wartości. Sprawy te ~~może~~ z dogodnością dla stron może sądzić w III instancyi Trybunał, [— Oszczędność w Etacie Sądu appellacyjnego pomogłaby Sądom powiatowym.

[a niektóre nawet Sąd powiatowy.

5. W Sądzie powiatowym Prezydujący wyżej winien być płatny niż Sędzia, ~~Trybunału~~ Trybunału, a Sędzia zjazdowy wyżej niż Assessor Trybunału: aby ci awansowali z Trybunału do Sądu powiatowego: bo ~~iso~~ w mniejszym komplecie trzeba ludzi: lepszych, zdolniejszych i więcej do pracy przyzwyczajonych, ~~zwłaszcza~~ gdy Sędziowie zjazdowi powiatowi (będą mieli obowiązek rewidowania i poprawiania Sądów niższych a w Sądach [~~Gmin~~ gminnych Parafijalnych w kadencye prezydowania, powinni być w teoryi i praktyce biegli.

[Obręgów

6. Są sprawy między ~~na~~ włościanami o kilka lub kilkadziesiąt kopiejek wartości. Sądo

da

da czasu i pracy Sędziów użytych do Spraw takich, które często lepiej ~~[illegible]~~ Sołtys z Ławni- kami rozsądzić może i ~~bo oni się lepiej z Spra- wy takie wyznaw~~ Bywają Sprawy między ~~Ludem~~ Ludem które natychmiast z widzenia Sędziów dadzą się rozsądzić: a po zwłoce potrzebo- wałyby świadków, relacyi biegłych i.t.d.

7. Ponieważ Sąd wyjski i Sąd Rewiru wyjazdu nie mogą jak uczniu postępować z dogodnością dla siebie i Publi- czności, zatem ich kompleta potrzebują wcho- dzić do ~~Kom~~ Kompletu ~~ws~~ II instancyi dla dania objaśnień.

~~8. Zdarzać się będzie że w niektórych Gminach ogól- nych Parafijalnych~~

~~8. Rady Wójtowskie ~~ własnym interesem powo- dowane starać się będą dopilnowywać wyku- nywania~~

8. Gdy w niektórych Sądach Obrzgów ~~Gminach ogólnych~~ Parafijal- nych nie będzie Spraw do odsądzenia; zastępca ~~[illegible]~~ Wójtów dom. się Sędziem zjazdowemu: aby na Kadencyą nie zjeżdżał.

9. Sprowadzanie świadków w Sprawach cywilnych (bagatelnych) ~~[illegible]~~]

~~9. Nadużywanie przysięgi w Sprawach~~

10. Częste żądanie przysięgi w Sprawach cywil- nych, karnych i fiskalnych, zbyt(ten już święty Akt zpospolitowało i dowód towarzyski osła- bito. ⸢ – Wypada zwyczaj Ustawami ku poprawie obyczajów. – ~~Mała dziś ze~~ Strony wiedząc że w ~~Spra~~ Sądach najniższych świadki nie będą przysięgali; tak regulować będą swe czynności aby się bez świadków obeszło.

11. Wypada niepomijać żadnej sposobności odstręczania Klassy niższej Ludu od pieniactwa a następnie zawiści. (Sołtysi, Ławnicy, Radni) Wójci aby mniej mieli ze Sprawa- mi pracy zachęcać będą do zgody.

~~12. Niewpisanie do Księgi wyroków Sentencyi Sądu wyjskiego lub Sądu Rewiru wyjazda w Spra- wach~~

]tości do 50 Talarów wyjęto tu już wyjście wedle Ogólnej Or- dynacyi Sądowej Pruskiej Cz. I Tyt. 26 § 6, 10

⸢ Mała dziś różnica pomiędzy zeznaniem zaprzysiężonem a niezaprzysiężonem.

~~235~~

12. Sądownictwo wiejskie cywilne ~~prz~~ bez odbierania przysięgi, było już przed 50 laty doświadczanem; z dobrym skutkiem bo mniej było pijaństwa; ~~i lepsze obyczaje~~ jak jest dowód co do Tyt VII, VIII, IX w ogólności ad II w Ordynacyi Wiejskiej w §§ 8, ~~22~~ 24 ~~33~~,

13. Hypoteka ~~prawo~~ prawa użytkowego ~~osad~~ osad na dobrach mających co do dominium directum uregulowaną Hypotekę Gubernijalnej, ~~lub Powiat~~ oraz Konserwacya Kopij Kontraktów wieczysto-czynszowych ~~z mapp~~ z kopijami Mapp, będą mogły być w przyszłości powierzone Sądowi ~~Parafijal~~ Okręgowemu pod kierunkiem i nadzorem Sędziego zjazdowego. Po śmierci Czynszownika wieczystego zaraz tytuł własności prawa użytkowego powinien być w Wykazie hypotecznym przepisany. – Dziś ~~zawsze niepodobna~~ często bardzo trudno wybadać kto jest właścicielem Prawa użytkowego za kruss nadanego, a komu należy opłaty, skoro tytuł własności prawa użytkowego spada na wnuki i prawnuki, a Wykazu hypotecznego ani Pism nie ma. Stąd kłótnie, zemsty, zubożenia.

14. Niewpisanie przez Sąd wiejski i Sąd Radziec miasta w Sprawach do r. s. 15 Sentencyi do Księgi Wyroków, nic nie szkodziło jak nie szkodziło przed 50 laty: bo jeżeli strony na Wyroku poprzestały, jego wykonanie nastąpi; i wyrok w kiedze stał się niepotrzebnym. Jeżeli jeżeli jedna ze stron lub obie zaapellowały; komplet tych pierwszych instancyj wchodzić będzie do ~~kop~~ kompletu II instancyi: więc znowu bez Wyroku pierwszej instancyi na piśmie obejdzie się. Sprawiedliwości nie od pisma zależy: działajmy ku dobru kraju nie ku obrzędnej zachodniej piśmienności.

W ogóle

~~W przepisywaniu postępowania dla najniższych Sądów cywilnych i karnych ~~wiejskich~~ po wsiach i miastach najlepiejby było korzystać ze starożytnych tu doświadczanych z dobrym skutkiem ~~przepisów~~ Ustaw i zwyczajów. – Sprawy między niemądremi zachodzące niekoniecznie potrzebują Sędziów mądrych. Dla nich co krótsze to lepsze i Wyrok równych milszy. – Sądy najniższe przy rozsądzaniu publicznem winny dawać reflexye uczące obyczaji praktyczne któreby i dzieci słuchać ~~mogły~~ zwłaszcza w Sprawach nienagłych w niedzielę załatwianych. ~~Nie mogą być puszczane bez skarania lub przynajmniej zawstydzenia~~~~

~~Sądy i~~ Urząd wiejski porządkowy i Sądy najniższe ~~wi~~ na wsiach i miastach nie mogą puszczać bez skarania lub przynajmniej zawstydzenia przestępstw; gdzie to dla prze-

stro

15. – Podług art. 3. Ukazu 26 Marca 1842 |: T. 29 p. 401 :|, Sprawy z art. 3 ad 1 Kodexu Post. S. to jest: „A sprawy wynikające ze szkody w polach, owocach i zbiorach" – gdy wartość przedmiotu spornego 240 r. s. niewynosi, sądzone są w I instancyi w Sądzie Okręgu sądowego, ~~gowym~~, w II ~~w~~ w Trybunale. Lecz wydawszy Ustawę Policyi polowej, ~~a której Kraj nie ma~~ o jakiej w art. 652 Kod. C mowa |: Police rurale ~~Feldpoli~~ Feld-Politzey :| ~~w~~ i umieściwszy w niej podobne przepisy, jakie obejmuje Edykt Królewski 24 Kwiet. 1804 r.; tedy Sądy najniższe i wyższe z największą łatwością będą mogły te Sprawy [zwykle najbagatelniejsze, które się teraz częściej na bitwach i ich skutkach zwykle kończą,] bez relacyi biegłych krótko i pospiesznie, jak dla ~~w~~ ~~roln~~ rolników potrzeba, rozstrzygać. – Byłyby z tego: satisfakcya poszkodowanemu spiesznie, rygor, postrach dla innych, zmniejszenie pieniactwa, a częściej samowolności, i nakoniec wielkie zmniejszenie pracy Sądom. –

~~Czytać Projekt w d. Tyt. IX B. fol. 71~~

Dodatek

16. Dzieci ~~obojga~~ włościan i mieszczan niezamożnych ~~nie są wyjęci z pod opieki Ustaw: a jednak arty~~ ~~art.~~ mają prawo korzystać z art. 339 i 340 Kod. C. P. ale korzystać

nie

nie mogą: bo Trybunał jest sądem ~~i~~ co do takich wypadków za ~~wcze~~ dalekim i zakorzenionym. Opieki ustaw pozbawiać nie można, ~~ale ją ustalać nie~~ owszem ją ustalać potrzeba. —

B. Sądownictwo karne: 214

✕ ✕ Art. 217

Do rozsądzania spraw karnych będą Sądy:

F Tyt. IX A. 1.

1. – a. – Sąd wiejski w art. 200 ad a. ~~Instygatorami przy tym Sądzie są: Egzekutnik Gminy ogólnej, albo sam przestępstwo do każdy Offiyalista dworski lub Urzędnik Rządowy każdy przestępstwo dostrzegający każdy Urzędnik. Gdy sam Sąd przestępstwo dostrzegł działa z urzędu bez Instygatora. Pisarzem tego Sądu jest Zastępca Ogólny Wójtów Gmin lub jego Pomocnik jeżeli Prezydujący pisać nie umie.~~

~~[lub ma umocnienie został,~~

F Tyt. IX A. 1.

b. – Sąd Rewiru miasta w art. 200 ad 1. b. ~~Instygatorami przy tym Sądzie są każdy Dozorca policyjnej, i inni każdy Urzędnik. Pisarzem jeden z Urzędników lub tenże nieznany~~ Prezydujący lub osoba ku temu upoważniona Wyrok ~~pisze~~. przez Komplet według Ustaw zdecydowany pisze.

F Tyt. IX A. 1.

2. – a. – Sąd Gminy wiejskiej w art. 200 ad 2. a. ~~Instygatorowie jak w Sądzie wiejskim Prezydujący Wyrok pisze.~~

F Tyt. IX A. 1.

b. – Sąd Gminy miasta w art. 200 ad 2. b. ~~Prezydujący Wyrok pisze~~

F T. IX A. 1

3. Sąd ~~Parafii~~ Okręgu Gmin Parafijalnego ~~Gminy ogólnej wiejskiej parafijalnej~~ w art. 200 ad 3. ~~Pisze Wyrok co do wsiów Zastępca ogólny Wójtów, a co do miasta Prezydent lub Burmistrz.~~

F Tyt. IX A. 1.

4 Sąd ~~Okręgu lub~~ Powiatu Wydział karny w art. 200. ad 4.
~~4. Sąd Okręgu Wydział karny w art. ad 4.~~
5. Sąd karny Powiatów ~~Powiatów z Obręgów albo Powiatów~~
6 Sąd karny Gubernii
7 Sąd Appellacyjny Królestwa Wydział karny
8 Departament X. Rządzącego Senatu

~~2~~ art. 218

Rozsądzać będą Sprawy o przestępstwa w trzech instancyach Sądy w poprzedzającym artykule wymienione, jak następuje:

a. Przewinienia policyjne najmniejsze — Sądy: ad 1. 2. 3.
b. Przewinienia policyjne większe — — Sądy: ad 2. 3. 4.
c. Przewinienia policyjne największe — Sądy: ad 3. 4. 5.
d. Występki mniejsze — — — — Sądy: ad 4. 5. 6.
e. Występki większe i zbrodnie ~~mniejsze~~ Sądy: ad 5. 6. 7.
f. Występki największe i zbrodnie — — Sądy: ad 6. 7. 8.

~~3~~ art. 219

Instygatorami w Sądach: wiejskim, i Gminy wiejskiej ~~rewiru miasta, i Gminy~~ miast ~~wiejskiej~~ mogą być: ~~mogą~~ ~~są~~: Egzekutnik Gmin wiejskich ~~Gminy ogólnej~~ Obrębu ~~Parafijalnej~~, każdy Offiçyalista prywatny, każdy Urzędnik.

~~4~~ art. 220.

Instygatorami w Sądach: rewiru miasta, i Gminy miasta być mogą: ~~są~~: każdy Dozorca policyjny, każdy Offiçyalista prywatny, każdy Urzędnik.

~~5~~ art. 221.

Instygatorami w Sądzie Obrębu ~~Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafijalnej ~~i miasta~~ są: co do wsiów ~~Zastępca ogólny Wójtów~~ jeden z Członków Rady Wójtowskiej, co do miasta zaś Urzędnik do tego wyznaczony.

~~6~~ art. 222.

Sądy w trzech artykułach poprzedzających wymienione mając sobie ~~o przestępstwie doniesie~~ o przewinieniu policyjnem doniesiono, albo widząc takowe, działają z urzędu (a nawet wyrokują bez wniosków Instygatora.

~~7~~ art. 223.

~~Udecydowany Wyrok pisząc:~~
~~Przed Sądami wiejskim i rewiru miasta +~~
Postępowanie przed Sądami wiejskimi i rewiru miasta, będzie ustne i wyrokowanie ustne, ~~z zapisaniem Wyroku do Księgi~~. z zanotowaniem Wyroku w Księdze oddzielnej bez motivów, jeżeli jo chociaż jeden z sądzący pisać umnie.

art. 224.

Postępowanie przed Sądami Gminy wiejskiej i Gminy miasta będzie ustne, a Wyrok udecydowany wpisanym będzie przez Prezydującego krótko z główemi zasadami do Księgi oddzielnej.

art. 225

Postępowanie przed Sądem Okręgu Parafijalnego będzie na piśmie. Wyrok udecydowany pisze krótko z zasadami: co do wsiów Zastępca wspólny Wójtów, co do miasta Prezydent lub Burmistrz.

art. 226

Każda pierwsza instancya jest bez kosztów zasądowych i sądowych. Appellujący bez zasadnie do drugiej instancyi płaci koszta sądowe. Appellujący bezzasadnie do trzeciej instancyi płaci koszta sądowe i zasądowe.

art. 227.

Sąd Okręgu Parafijalnego nie będzie zatrudniany instruowaniem Spraw których wyrokowanie do niego nie należy.

art. 228

Przepis artyk. 210 i co do Spraw karnych ma zastosowanie.

art. 229.

Instygator może od Wyroku z Ustawami niezgodnego appellować.

Zasady

~~ulepszenia~~ organizacyi Władz Policyjnych i Sądowniczych w Gminach wiejskich i miejskich, tudzież zapobiegania ubóstwu i przestępstwom,

z

Projektem ogółowym

oraz

Kwestya włościańska

Zeszyt IV^ty

~~Projekt Vol III~~

~~Tytut X~~

~~ad. B.~~ Sądownictwo Karne.

1. Karanie ~~Karalności~~ przewinień ~~częsta choćby z policji kraj~~ ~~owej~~ Policji ogólnej, Policji leśnej, budowniczej ~~&c.~~ i. t. d. i. t. p. częste i (natychmiastowe) ~~(częste)~~ choćby łagodniejsze, i więcej ~~takimże przewinie wstrzymuje~~ od dopuszczania się podobnych przewinień wstrzymuje ukaranego i tych ~~który~~ którzy karę widzieli lub prędko o niej dowiedzieli się; niż ~~kary~~ karanie rzadkie i opóźnione, choćby ostrzejsze. – Gdyby była w tych nader licznych (: z powodu dotychczasowej bezkarności :) sprawach, instrukcya jak nateraz na piśmie, i jak nateraz przez Wójta (czasem o kilka mil (: jak w Ekonomii Ostrołęka i wielu innych :) zamieszkałego; ~~musiałoby~~ musiałoby być karanie rzadkie i opóźniane: bo ~~nie m~~ któż będzie za każdem przewinieniem tak delikatnym z denuncyacyą udawać się? i jakżeby wiele potrzeba było pisma! wyroków! – Zagajniki lasów Rządowych lepiejby były konserwowane, a włościanie od uciśków dotkliwych zwłaszcza egzekucyjnych obarę byliby ocaleni; gdyby Sąd wiejski na wiosnę ukarał rózgą dziecko, w obecności innych dzieci, które raz pierwszy bydło do zagajnika wpuściło; niż gdy po zmitrężeniu czasu drogiego włościanom w stawaniu ~~to~~ w odległych miejscach: to u Podleśnego, to u Nadleśnego, to u Wójta; w kilka miesięcy dopiero, aż Rząd Gubernialny jako Sąd administracyjny ~~karny ze~~ fiskalny czyli karny (Gubernii) zawyrokował ~~na ubogiego ojca owego dziecka~~ surowe karę pieniężną na ojca ~~&~~ tegoż dziecka, której on z powodu istotnego ubóstwa zapłacić nie może; a całe lato ~~za~~ w zagajnikach szkody bywały, które niekiedy tylko Urzędnicy leśni dostrzedz zdołali.

2. Zmniejszenie pracy sądom wyższym uczyni możliwem ujęcie im osób, a fundusz stąd posłuży na powiększenie składu sądów po wyjątkowych.

3. Proponująca się organizacya i postępowania ~~=~~ w ogóle, a szczególniej wykonanie dobre Tyt. VIII ad C, D, E zmniejszą liczbę przestępstw ~~ilo~~ i ludności więzień: będzie więc ~~funi~~ z czasem fundusz na wyższe pensye.

4. Sądownictwo wiejskie karne bez odbierania przysięgi było już przed 50 laty w doświadczeniu |: z dobrym skutkiem, bo było mniej przestępstw, mniej sądów wyższych karnych, (mniejsze więzienia) lepsze obyczaje :| jak o tem przekonywa Ordynancya wiejska ~~cod~~ co do Tyt VII, VIII IX ad II w §§ 8, 24 i 35.

~~Czytać Projekt Tyt X A. 72.~~

Tytuł X

~~22, 23.~~

Tytuł ~~IX~~ X. ~~39~~ 73, 89

218

O służbie Administracyjno-Sądowej Okręgu Parafijalnego i o funduszach na takową.

A. w ogólności

art. 230.

Kancellarya z mieszkaniem wspólnego Zastępcy Wójtów Gmin, oraz miejsce posiedzeń Rady Wójtowskiej i Sądu Okręgu Parafijalnego, będą, o ile można, blisko Kościoła, we wsi Parafijalnej lub w mieście do którego Parafii wsie należą, w Domu administracyjno-Sądowym.

art. 231.

Tymczasowe mieszkanie z potrzebną budowlą dla Zastępcy wspólnego Wójtów Gmin Okręgu Parafii jednej lub więcej, oraz lokal na Kancellaryę i Archiwum Gmin wiejskich tejże lub tychże Parafij, obowiązany jest dać Właściciel lub posiadacz wsi Kościelnej, który o to przez Na-

czel

~~375~~

czelnika pow. wezwanym zostanie, jako już będący w obowiązku pod rygorem ~~dymissyi i~~ usunięcia z urzędu na jego koszt Zastępcy ~~tydz. [illegible] 34 p. 427 art. 172~~ pełnić powinności Wójta administracyjne, policyjne i sądowe z przynależnemi zdatnością i poświęceniem się: gdyż Zastępca wspólny i jego zastępować będzie, oraz z uwagi na dogodność dla siebie i swych ludzi mienia w miejscu tegoż Zastępcy, i z uwagi korzyści jakie z napływu więcej ludzi do Domu administracyjno-sądowego, będzie mógł osiągać. – W dobrach Rządo[

~~ad. ten rygor z samego Urzędu wynika [illegible] 34 p. 427 art. 172~~

[wych przypisać temu wszystkich zadosyć dziedzicowey stosownie do § 14 warunków kontraktowych. – W miejscu do którego Parafii wcale należą wszyscy Wójci ~~w miarę wyj~~ Gminy (Okręgu Parafijalnego) ~~ogólnej~~ w miarę wielkości swych Gmin lokal ten wyznaczać są w obowiązku. Rada Wójtowska w tem decyduje.

~~B/ O Domu administracyjno sądowym Gminy Okręgu Parafijalnego ogólnej wiejskiej.~~

~~N. 1. art.~~

~~Dom Administracyjno-sądowy Gminy Okręgu ogólnej wiejskiej Parafii jednej lub więcej i potrzebne do niego zabudowania, powinny być z bezpieczeństwem od ognia, kradzieży ~~złodziejstwa~~ i t. d. trwale murowane, z dachami ~~pod bytem~~ dachówką pokrytemi ~~wszelkiej reparacyi niepotrzebującemi~~~~

~~Czytać Zasady [illegible] co do Tyt. X. A. fol. 144~~

Zasady i usprawiedliwienie

~~Zasady~~ co do Tytułu X^go

O służbie Administracyjno-Sądowej Okręgu ~~Gminy ogólnej wiejskiej~~ Parafijalnego i o funduszach na takowe

ad A. w ogólności:

1. Bez zjednoczenia organizacyi administracyjnej i Sądowniczej (tak cywilnej jako i karnej) z Religijną, i skoncentrowania tych wszystkich Władz w jednym punkcie najdogodniejszym, to jest przy kościele Parafii w którym się odbywają publikacye i do którego co tydzień jest zbór ludzi, nie możnaby ~~z dogodnością~~ dla wszystkich Klass mieszkańców ~~ludu~~ i dla wszystkich wyznań zapewnić dogodności i osięgać skutków w Wstępie ~~przez~~ zamierzonych.

~~2. – Powinno być dążnością Rządu i jest nadzieja z tego co się w Tyt. powyżej działo: że każda Parafija będzie Gminą ogólną wiejską i nie będą że rzadkie będą ostateczności aby dwie Parafije tworzyły na jedną Gminę ogólną.~~

2. – Równie dla Rządu jak dla mieszkańców jest potrzebnem: aby każda Parafija udogodniona była ~~Gminą~~ Okręgiem Gminy Parafijalnym ~~ogólną wiejską~~, i ~~z tego~~ spodziewać się można z tego co jest w Tyt. II, ~~III~~, i III powyżej działo że bez temu będą ze strony osób prywatnych ustatowienia. Że jednak znaleźć się może w kraju obywatel albo dzierżawca dóbr Rzą-

do

~~345~~

dowych o dobro ogólne niedbały i własnych korzyści obrachować nieumiejący, który robi może trudności ~~w now~~ co do teraźniejszego lokalu dla Zastępcy ~~wspólnego~~ Wójtów (Okręgu Parafii oraz co do murowania z czasem Domu administracyjno-sądowego; zatem wypada: aby Rząd zostawił sobie możność połączenia teraźniejszego dwóch lub trzech Parafij w jeden Okręg Parafijalny ~~~~ ~~~~ w celu wykonania w przyszłości art. 332. Dla Posiadacza wsi kościelnej ta zajdzie różnica że da mieszkanie teraźniejsze większe niż dawał dotąd, ale też i korzyści z propinacji będzie miał większe.

~~F w Tyt. XIV-5~~

~~Wynajęcie lokalu~~

3. — Gdy Wójci wynajmą lokal dla wspólnego swego Zastępcy w mieście Parafijalnem ~~zostaną~~ będą mieli korzyści: że zostaną im mieszkania z ogrodami które szczególnemu Zastępcy (: zwykle niezdatni :) posiadali.

~~Czytać Projekt Tyt. X B. fol. 74.~~

B. O Domu Administracyjno-Sądowym Okręgu Parafii ~~alnego~~

art. 232. ~~232~~

E 220

Dom Administracyjno-Sądowy Okręgu Parafii ~~jednej lub więcej~~ i potrzebne do niego zabudowania, powinny być z bezpieczeństwem od ognia, kradzieży i.t.d. trwale murowane, z dachami dachówką pokrytemi.

Obszerność, struktura zewnętrzna i rozkład lokalów wewnętrzny, odpowiednie być winny dogodności i powadze władz które w nim posiedzenia swoje administracyjne i sądowe odbywać będą. Nie są ścieśnione wola i gust w projektowaniu przez Rady Wójtow ~~w projektowa~~ ~~nia~~ ściśle tych budowli wedle miejscowej potrzeby i wielkości (Okręgu Parafijalnego ~~fii~~. ~~ny~~. [dla tego nie będą wydawane normalne plany: owszem dla ozdoby kraju, dla ~~wygody~~ różnego stopnia żądanej wygody, nie będzie przestrzegana jednostajność:] lecz stawianie może być rozpoczęte tylko po rozpoznaniu, w potrzebie sprostowaniu i zatwierdzeniu Planów przez Kommissyą Rz. Spr. W. i D. Dla czego Rada Wójtowska zamierzająca rozpocząć jakiebądź budowle Domu Administracyjno-sądowego złoży na ręce Naczelnika pow. Plan sytuacyjny Osady tego Domu i ~~Projekta zam~~ Rysunki zamierzonych budowli.

Budowle w miarę funduszów częściowo murowane być mogą, ~~Rysun~~ zaczynając od ~~najpilniej~~ najpotrzebniejszych, i dla tego Rysunki ~~naw~~ tak powinny być robione, iżby pierwiastkowo ~~w potrzebie~~ przynajmniej część ~~połowę~~ Domu wystawić można było, oraz aby w przyszłości przy wykazaniu się nowej potrzeby można było w szczytach zrobić przystawki bez pociągania przez to konieczności przerabiania struktury ~~fron~~ tu całego Domu, i części dachu jego.

art

~~217~~ 2. art. 233.

Dom ten, oraz należne do niego budowle do tego (choć z czasem) winny być ~~tak~~ doprowadzone, aby zawierały przynajmniej:

a. Izbę ustępową sądową, oraz do publikacyi ~~ur~~ ~~praw~~ Ustaw, urzędzeń i Obwieszczeń osobom (innej Religii w Kościele Katolickim (Rzymskim) niebywającym i innym żądającym po ~~prez~~ publikacyi kościelnej bliższej wiadomości.

b. ~~Izbę~~ Pokój do posiedzeń Rady Wójtowskiej, ~~oraz~~ Sądu Obręgu ~~[illegible]~~ Parafijalnego, oraz do czynności Zastępcy ~~ogólnego~~ wspólnego Wójtów Gmin, i do załatwiania interessów kassowych, (mieszczący w sobie szafy z Aktami podręcznemi, z Księgami do urzędowania potrzebnemi

[administracyjnego i sądowego

c. Miejsca na Archivum ~~Akt~~ ~~i Ksiąg naj~~ ważne i mniej ważne ~~oraz na Księgi do~~ władz administracyjnych i sądowych ~~Gminy~~ Parafii ~~urzędowania Władz~~ ~~administracyjnych i sądowych po-~~ ~~trzebne~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ Obręgu Parafijalnego ~~ogólnej po-~~ ~~trzebne~~

d. Pokój do pracy członków władz tychże ~~przybywających~~ ~~Rewidentów~~

e. Mieszkanie dla Zastępcy ~~ogólnego~~ wspólnego Wójtów Gmin wygodne z potrzebnemi schowaniami i piwnicami

[jem dla Aplikantów synów Obywatelskich

f. Pokój z przedpokojem ~~dla Aplikanta lub~~ ~~dla Aplikanta~~ ~~Zastępcy ogólnego~~ ~~w potrzebie~~ i dla ~~Pomocnika~~ ~~Zastępcy ogól~~

g. Izbetki na areszt policyjny: oddzielna dla mężczyzn, oddzielna dla kobiet i z oddzielnemi wchodami.

h. Izby do nocowania pod kluczem mężczyzn i kobiet (pod dozór policyjny przez Sądy karne oddanych, będące zarazem izbami roboczemi więziennemi).

i. Skarbczyk na szafy kasowe i dowody lokacyi summ w Banku i Kassie oszczędności na Rewersa i inne ważne dowody.

k. Stajnię dla koni i krowy z sieczkarnią i schowaniami

l. Wozownię, szpichlerz,

m. skład siana i słomy

n. wozownię do narzędzi ogniowych Parafii kosztowniejszych których nie każda wieś nabyć może.

Murowanie i urządzenie mieszkań w domu tak nastąpi aby mało opału zimą potrzebowały.

[aby na wypadek ognia pod dachem belki z pułapem niezapadały się;

2. art.

W bliskości Domu administracyjno-sądowego i na jego osadzie ma być pozostawione miejsce:

a. Magazyn zbożowy włościański na

gło

~~301~~

głodne lata, oraz do konserwacji ~~nasion~~ zboża do siewu uboższych.

6. pod Archiwum Hypoteki praw użytkowania na dobrach. Hypotekę Gubernialną lub Powiatową (miejscowych. ~~oraz~~ ~~Dokumentów Rządowych i prywatnych~~ ~~najważniejszych~~ ~~gdyby w formie Admi~~ ~~nistracyjnej~~

[od 3 do 5

Pod budowl. i dziedz.	1	1
Kartof. —	2	1½
~~wika~~		
Trzeźwianka z konsen.	1.	½
Konie pierwsz. d.	1	½
— drugol. d.	1	½
Łan. z traw. dł. trwał.	~~7~~ ½	¼
~~pod mor.~~ pod szkołkę do rozm. drzew użyt. do dróg	½	¼
ogr. owoc. winnica	½	½

4. art. 235.

Osada Domu adm.-sądowego Pol. zawierać winna ~~około~~ do [Morgów (gruntu ~~Dać tej winna~~ ~~roz~~ ile można różnej klassy w kwadracie lub szerokim prostokącie. a, na plac z ~~podwórzem~~ dziedzińcem do ~~powyższe~~ budowli w poprzedzających ~~powyższego~~ dwóch artykułach wzmiankowanych ~~łagodnie~~ ~~powyżej~~ w granicie ile można suchym i ~~niegrząskim~~, ~~w granicie~~ takim w którymby ~~kopanie funda~~ ~~ment. zał.~~ robienie fundamentów pod budowle nie było kosztownem.

~~6. z ogrod. kilku morgów (choćby i piaszczystego gruntu (do gospodarstwa tylko ogrodowego i pasiecznego Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin.—~~

6. na szkołkę drzew użytecznych do obsadzenia traktów i dróg w obrębie ~~oraz do~~ ~~w~~ Parafijalnym ~~Gminnej ogólnej~~ ~~oraz do~~ oraz do ~~go~~ użytku

uzytkowania Zastępcy wsp ogólnego gospodarstwa ogrodowego i pastewne-

go Zastępcy ogólnego Wójtów. jedynie ogrodowego i roślin pastewnych w obrę bie tylko tej osady prowadzić się mogącego, gdyż żaden pastew żadne gospodarstwo a nawet paste- wnik po za obręb tej osady

rone

5 art. 236.

We wsi kościelnej Rządowej dane będą ku temu 3 Morgi Pol. gruntu przez Dzier- [

[zawcę stosownie do § 14 warunków kontraktowych, bezpłatnie. Po expiracyi kontraktu dzierżawnego 2 Morgi wsp. jeżeli wypadnie potrzeba, mogą być dodane.

6 art. 237.

Ta Osada będzie przez Zastępcę wspólnego częścią ogrodowa częścią obsypana rowem lub żywym płotem obwiedziona. Zastępca wspólny prowadzić na niej może tylko jedynie gospodarstwo jedynie ogrodowe i roślin pastewnych na zieloną i suchą paszę tylko na rzecz swoją. paszę. Nie może po za gospodarstwa swego za obręb Osady rozciągać, pastewnika nawet nawet wszelkiego nawet chociażby mu przez właściciela wsi kościelnej lub miasta albo kogo innego dozwolonego używać nie mu niewolno. Nie będzie chować królików, gołębi gęsi bez skrzydeł obciętych i.t.p. i.t.d. i nie takiego coby szkody ba- ani trzymać na składzie w bu- do dowlach murowanych takich zwierząt lub rzeczy rzeczy ob. z którychby szko-

da

~~401~~

da dla tychże budowli lub dla sąsiadów (a choćby tylko nieprzyjemności) wyniknąć mogła.

~~7 art.~~ art. 238

Z Ordynaryi w naturaliach jakąż z Okręgu Parafijalnego ~~z Gminy ogólnej~~ mieć będzie [

8 art. 239.

Pomocy ani ręcznej ani sprzężajnej do gospodarstwa od Włościan (~~z Okręgu szczególnej~~) nawet za zapłatę wprost od nich przyjmować ~~nie może~~. Zastępca wspólny nie może. W potrzebie takowej pomocy udawać się będzie o takową do Dworów, którzy ~~jeśliby swoi robocizny nie pomogły~~ re ~~są~~ wskażą kogo może wynająć ~~i za jaką cenę zapłaty dopilnują.~~ i zapłaty ceny najmu zwyczajnej dopilnują.

[nie wolno mu sprzedawać ani ~~darować: sia~~ po za obręb osady darować siana, słomy, drzewa opałowego, owszem ~~takowych~~ użyć z oszczędnością obowiązany.

~~[jeśliby swoi robocizna ani pomogły~~,

~~9~~ art. 240.

Dom Administr. Sądowy ~~wolny jest od wszelkich~~ wymurowany, wolny (będzie ~~jest~~) (od wszelkich podatków i poczty oraz kwaterunków. Ponieważ zaś Osada Domu tego przez Zastępcę wspólnego użytkowana już jest opodatkowana, zaleczy będzie od Ofiarującego lub od kupna gruntu pod tę osadę, albo z niej podatki gruntowe nadal opłacać ~~będzie~~. będzie obowiązany. Od nowych podatków gruntowych ta osada będzie wolna.

] ani na niej budowlami będzie wedle art. 542 Kod. C. dobrami Gminnemi. Nie będzie jednak wolno na niej robić nic takiego coby Właścicielowi wsi lub osiadła na której jest erygowana szkodzić mogło.-

~~10~~ art. 241.

Osada Domu administracyjno-Sądowego z Magazynem zbożowym i wszelki

~~11~~ art. 242

Na ~~tém~~ Territorium wsi (lub miasta [Parafijalnej]) gdzie Dom adm. sądowy ~~będzie~~ ma być murowany a przynajmniej na jednej z wsiów najbliższych [Rada Wójtowska ~~Gminy ogólnej Wójtów~~ nabędzie prawa F założenia cegielni ~~z którejby była dogodność dla Gminy~~ kosztem swej Kassy pod administracyą ~~Zastęp~~ Zastępcy wspólnego F w celu sprzedawania cegły [i dachówki] (dla okolicy za pomierną cenę L * zbierania stąd czystego zysku na fundusz Domu administracyjno-sądowego, ~~oraz~~ i wyrobienia dostatecznej ilości ~~cegły~~ materiałów do budowy tegoż. — Podobnie postąpić może Rada co do pieca wapiennego, kopalni torfu i.t.d. In~~strukcye~~formacye co do administrowania takiemi zakładami zastępcy ~~og~~wspólnemu, wydawać będzie Rada, lub od ~~niej~~ niej delegowany.

[gdzie się znajdzie materiał na cegłę i dachówkę zdatny;

F gdyby jej ofiarowane nie było;

F a pod swoim zarządem przy kontraktowaniu ~~nadzorem~~, z majstrami nadzorem;

L i rozszerzania przez to w kraju budowli murowanych, oraz w celu

~~Fundusze na wystawienie Domu administracyjno-sądowego — będą z należnemi do nie budowlami, będą:~~
~~a. z ofiar ~~Komitetowi~~ na ręce Komitetu miejscowego udogodnienia Parafii zadeklarowanych~~

~~11~~ art. 243

Fundusze: na kupno ~~do Probostwa~~ od Probostwa wedle art ~~11~~ 20 — gruntu pod Osadę, gdyby nie był L ofiarowany, (albo taniej sprzedany) (oraz na wystawienie Domu administracyjno-sądowego z potrzebnemi budowlami, będą:

L przez właściciela

a. z zadeklarowanych na ręce Komitetu ↑ lub na ręce Rady Wójtowskiej ofiar ~~ofiar~~, w pieniądzach, Materiałach budowlanych i.t.d. ~~oraz z ofiar dobrowolnych jakie Rada~~ ~~otrzyma~~

↑ udogodnienia Parafii

b

je ten dochód z propinacyi który inni w częściach tracą, zatem jest wobowiązku po 3letniem doświadczeniu zwiększenia się tego dochodu, większą tegoż na Dom administr. sądowy i na Kancellaryą. Oczeliwszy ta przez układ między Właścicielem propinacyi a Radą Wójtowską ratalnej nie zostanie; rostrzygać to będzie wyższa władza administr: — W takim to wszakże wypadku gdy Właściciel stosownej ofiary wiłoże wyższej lub niżej szej w proporcyą posiadanych, przez każdego w Okręgu Parafialnym dymów rozkładowych Wzór Wykazu Dymów rozkładowych N 3.:

scham w nich, czy z innej za zasady aby tylko proporcyonalnie wszystkich Wyborców dotyczącej

]zawcę Dóbr Rządowych przypadająca, płacona będzie z procentu o którym w §fie 14 Warunków kontraktowych jest mowa, po zaspokojeniu wszakże wprzód z takowego składki na utrzymanie Kancellaryi administracyjno-sądowej Okręgu Parafialnej z Rozkładu wedla art. 262 ad c przypadającej. Składka lub dokładka takowe niezapłacone w jednym roku dla braku funduszu z zarzonego procentu, pozostaną na zaległości celem uiszczenia w latach następnych: gdyż fundusze wspólnego na utrzymanie Zastępcy Wszystkie będą z procentu tegoż z innych dóbr albo z innego funduszu skarbowego.

F Kancellaryi administracyjno-sądowej przeznaczonych wedle art. 268 w końcu roku pozostały.

F [Tow w Banku i Kasie Oszczędności na procent składany lokowanych lub w listach zast. trzymanych, albo za pewnem poręczeniem na od powiedzialność Wójtów ogólny dyw wypożyczonych prywatnym przyk wzniesionych

Ad 1. Stycznia

b. ze składek kwartalnemi ratami Wyborców Zastępcy wspólnego; jakie Rada Wójtowska wywróży [ustanowi, w potrocznych ratach niesznych. :Wzór Rozkładu N 4. :

c. z dokładki wyrównywającej :tak jak na Kościół Paraf.: jedną dziesiątą części składek ad b udecydowanych przez mającego prawo propinacyi we wsi lub mieście gdzie Dom w mowie będący będzie stawiany także potrocznymi ratami. Pomknąć Właściciel propinacyi wsi kościelnej lub miasta zwłaszcza Parafii powiększonej zysku.

Składka i dokładka ad b. i c. na Dz...

d. z dochodu z cegielni, z pieca wapiennego i t. d. torfiarni i t. d.

e. z potowy Superaty kasowej na utrzymowanie Funduszów od Kapitału

f. z przyrostu procentu

g. z nagro-

F 13. art. 244.

Rada Wójtowska składać będzie 1go Rapport roczny podług wzoru

~~21~~ art. 252.

Po ukończeniu ~~B~~budowy Domu administracyjno-sądowego i budowli do niego należnych, pozostałość gotowizny i materiałów ~~stanie~~ ~~się~~ oraz dochód z cegielni i innych podobnych [zakładów przez Radę Wójtowską prowadzonych przejdą na ~~utrzymowania~~ rzecz funduszu utrzymowania Kancellaryi administra- ~~funduszem przejdą na fundusz rzecz funduszu utrzymowaniu~~ ~~Kancellaryi~~ ~~służby Jednoizbie~~ cyjno-sądowej Obręgu Parafijalnego ~~Gminy ogólnej~~; z którego część będzie wyjęta przeznaczenie zbierania funduszu na Magazyn włościański ~~Szpichrz zasobowy~~ wedle art. 269

~~F Tyt. X C. 10~~

~~22~~ art. 253.

Wymurowanie Archiwum w art. 234. ~~wzmiankowanego~~ nie do Właścicieli gruntu to jest (dóbr i części wiejskich Hypoteką Gubernialną ~~i powiat~~ i ~~Obręgową~~ Powiatową uregulowane mających; ale do ~~Właściciel~~ Posiadaczy prawa użytkowania (: Dominii utilis :) należyć będzie. Gdyby w tem Archiwum i Właściciele gruntu swe najważniejsze dokumenta składać chcieli, koszta ~~będą~~ budowy byłyby wspólne.

~~F Tyt. X B. III 3.~~

~~art.~~

~~Gdyby po wymurowaniu Domu administracyjno-sądowego, Gmina ogólna Parafijalna do innej ~~do innej~~ przyłączoną być~~

nyja

mjata; ~~Wariciat wsi~~ osada tego domu ze wszystkiemi na niej budowlami

[Ta starań o budowę Domów ~~od-~~ ~~czonaniu~~ ~~Administracyj-~~ no-Sądowych, ~~opre-~~ i Magazynów Włościańskich uprzedzany: że, po ~~osta-~~ ~~tecznem wyrgani~~ ~~tecznem~~ zadecydowaniu organizacyi Gminy ~~i po~~ ogólnej i po zarzę-

[podług Planów przez Kommisję Rz. Spr. W. i D. zatwierdzonych

o Zaat.

~~art.~~

~~Po wymurowaniu~~ Aby żadna niepewność nie tamowa ~~uwżnemi potrzegam~~ ciu z zebranych funduszów budowli Domu ~~administracyjno-sądowego~~ tego ~~oraz Magazynu włoś~~ [Gmina ogólna parafijalna pomiędzy inne rozdzielana ~~nigdy~~ nie będzie, ~~oraz~~ ~~chybaby w~~ ~~że Wójci~~ ~~padku art~~ przewidzianym, ~~oraz~~ że Wójci Gmin ~~oraz~~ lub ~~art~~ nimi być mo-

~~Wójci Gmin~~, ~~lub nimi być mo~~ ~~i mającey prawo być~~

~~Wójtami~~ gący, służącego im prawa ~~wyboru~~ wybierania i ugadrania osoby na swego Zastępcę ogólnego, nigdy nie utracą, ~~nabywać~~ że ~~nie będą~~ nie będą ~~oraz~~ na skutek art wydawane ~~prze~~ ~~Nas~~ takie przepisy zostające Prawom ~~którymby możnoś~~ zasad dnisiejszym przeciwne ~~oraz~~ co do kwalifikacyi, którebe

~~możności wolne wyboru zacieśniały~~

możności wyboru na Zastępcę ogólnego ~~art~~ osoby do urzędowania administracyjnego oraz Sądowego w sprawach cywilnych i policyjnych uzdatnionej, Wójt z Prawami i Urzędzeniami administracyjnemi i Sądowemi dostatecznie nieobeznanych na właściwe postępowanie naprowadzającej, ~~nie~~ tamowały ~~ani~~ lub ścieśniały, – że przychody Gminy ogólnej stałe i niestałe niniejszym Ukazem dozwolone na Skarb Królestwa ani na inne cele zajęte nie będą.

ru przez Kommissyą Rz. Spr. W. prze-
pisanego, Naczelnikowi powyżej.
o stanie funduszów na budowle, oraz o postę-
pie robót.

art. 245.

Rada Wójtowska która (w ciągu roku) w Gubernii
najwyższy okaże postęp ku stawianiu
albo w stawianiu Domu rzeczonego,
odbierze ze Skarbu
nagrodę rs. 300 na dalsze ro-
boty. Rada zaś w podobnym
że wypadku najmniejsza w Powiecie, na-
będzie prawa do pożyczki 5 procentowej
od Rad Wójtowskich innych te-
go Powiatu z funduszów ich na Dom ad-
ministracyjno-sądowy od potrzeb bieżących
zbywającego, na dalsze roboty; a mia-
nowicie od tych Rad, które
na mu-
rowanie Domu dostatecznego funduszu
jeszcze nie mają. Warunki dla Rad tak dają-
cej jak biorącej pożyczkę dogodne, Kommis[cya Rządowa Spra-
wiedl. przepisze. Pożyczki
tej 1/10 części zwróci prawo
przepisany mającej, a zaś
9/10 części rozłożone zosta-
ną pomiędzy wszystkich
wyborców Zastępcy wspólne-
go w proporcyą posiada-
nych przez każdego dymów rozkładowych.
Zwrot pożyczki nastę-
powaé będzie ratami. Za-
bezpieczenie hypoteczne z uwa-
gi na art. 328, 329 niepotrzebne.

art. 246.

Nagrody ze Skarbu przez lat 10. dawa-
ne

405

ulepszone (administracya) Policya i Sądownictwo wiejskie,

cy Naczelnikom pow. (i Sądom:) a następnie ~~zmniejszy ich~~ to pociągnie za sobą zmniejszenie ilości osób w ich Biurach. Oszczędności stąd osiągnięta ~~w każdym wypadku~~, będzie ~~zwinięta~~ łożoną na drugie podobne ~~premia~~ nagrody jak w poprzedzającym artykule, aż do ukończenia wszystkich Domów administracyjno-sądowych i Magazynów zbożowych ~~w których powinie~~ ~~nie Gmin ogólnych wiejskich~~ Parafijalnych, tudzież na Dom przytułku i podwyższenie pensyj Urzędników.

Rządowi Gubern. do obmyślenia środków zaradczych, a nawet ~~w koniec~~ tylko w koniecznej potrzebie z Przyj. tem

statu i metatu

ptę przechodzić. Łożone nadpotrzeby miejscowe zbywające lokowane będą na procent ulokowany w Banku lub Kasach oszczędności albo na kupno Listów zast. wzięte tymczasowo aby procentem wzrastały zanim zbierze się dostateczny fundusz na budowę. ~~Domy~~ Wol ~~zatrzymane zachowywane będą w Kasie~~

~~19~~ art. 250.

Nad całością i chronieniem od zepsucia materiałów budowlanych czuwać będą Zastępca ~~ogólny~~ Wójta i Rada Wójtowska: które oraz kontrollą materiałów ofiarowanych lub zakupionych, trudnić się będą i dawać wnioski albo prywatnym ale z pewnem porozumieniem i na odpowiedzialności wszystkich członków Rady Wójtowskiej.

nie będą jeżeli nieurzędowi dostatecznych powodów do przedłożenia tego zabrania ~~nie będą~~. Jedna Rada ~~Gminy~~ Obrazu ~~premiów~~ nagród wziąć nie może.

~~16~~ art. 247

Mniejsza liczba i zdatnych Zastępców ~~ogólnych~~ wójt. zmniejszają z czasem pra

~~17~~ art. 248

Po upływie ~~lat dwóch~~ każdego roku, (~~Gmina~~ Obręg) Gmin parafijalny ~~ogólna wiejska~~, w którejby nie było ~~żadnego postępu~~ żadnego ~~dostatecznego~~ postępu w murowaniu Domu administracyjno-sądowego, po zgłębieniu przyczyn na gruncie przez Naczelnika powiatu, gdyby się nie dały ~~usunąć przedstawioną~~ staraniem jego usunąć; przedstawioną przez niego będzie do ~~dołączenia do~~ przydzielenia pomiędzy innemi obręgi parafijalne ~~ogólnemi~~ ile można z dogodnością dla Włościan.

~~18~~ art. 249

Wszelkie fundusze pieniężne na Dom Administracyjno-Sądowy wpływać będą do Kasy ~~Gminy ogólnej~~ wiejskich Parafij Obręgu, lub przez jej percep.

~~20~~ art. 251.

Obowiązkiem jest Zastępcy ~~ogól~~ wójtnego Wójtów Gmin oraz XXProboszcza Parafii wszelkich dokładać i ciągłe starań, aby coroczny postęp zbierania funduszów lub murowania Domu w mowie będącego ~~i jego~~ a po jego ukończeniu budowy Magazynu zbożowego, był znaczny, ~~aż do ukończenia~~, a to dla dobra Ludu zwłaszcza uboższego, i dobra Rządu

Po

~~art~~ 23 art. 254.

Bank Polski może ~~dawać~~ dawać ~~pożyczki za odes~~ pożyczki małe pomocnicze za Rewersem ~~solidarnym~~ przez Zastępcę wsp ~~ogólnego~~ ogólnego Wójtów ~~Gmin~~ własnoręcznie pisanym i tak (przez) (mego jako) (wszystkich) Członków Rady Wójtowskiej F z wyjątkiem ich ~~przez~~ i ich pisarzy [podpisanym ~~które w nim~~ a przez Naczelnika pow. co do własnoręczności podpisów ~~solidarnie zobowiązać się~~ ~~zwrócić~~ zaświadczonym na założenie Cegielni i innych zakładów ~~na koszt~~ przemysłowych na koszt Kasy ~~Gminy~~ wszystkich ~~Parafii~~ Okręgu ~~ogólnej~~ Paraf ~~z dochodów kraju~~ skoro w tym Rewersie zobowiążą się ~~solidarnie~~ pożyczkę ~~w ratach~~ procentem amortizacyjnym zwracać [na wypadek gdyby Kasa ~~Gminy~~ wszystkich ~~Parafii ogól~~ ~~nej~~ Okręgu ~~na to~~ funduszu ~~nie~~ na płacenie ~~wyjęta~~ rat ~~z tej pożyczki na rzecz na płacenie~~ ~~rat~~ nie wyjęła. – ~~Na wypadek przyj~~ [

Po ukończeniu wszystkich budowli Domu administracyjno-sądowego i Magazynu (zbożowego z) Włościańskiego ~~zasobowego~~ ~~Gminy ogólnej wszystkiej Parafijal-~~ Okręgowych ~~nych, tudzież po wymurowaniu Domów~~ ~~schronienia ubogich starców i kalek~~ ~~Parafij Parafijalnych~~, pożyczki podobne

F mających stałą odpowiedzialność

[urzędowych lub herbowych

[w częściach z każdej wsi oznaczonych ~~pro rata~~ a nawet w koniecznej potrzebie i solidarnie

~~[z dóbr Wójta solidarnie zobowiązanego w trzeciej pożyczce tej stawiać przypisać; dla tego kopija Rewersu przez Radę Wójtowską poświadczona, do Archiwum Zastępcy ogólnego Wójtów porwitanie. – Przypisać ten nie narusza praw hypotecznych przed tą pożyczką nabytych, jeżeli Wierzyciel hypot na wpis nie zezwolił~~ wpisie poży-

~~409~~

dobne dawaniem być będą mogły i w innych celach ~~na inne cele~~ (na korzyść Kasy ~~Gminy~~ (wspólnych ~~Parafii~~ Okręgu ~~Paraf~~ ~~ogólnej~~) z dobrem Kraju jako to ku poprawie rasy Koni, bydła i.t.d. połączonym.

~~24~~ art. 255

~~Gmina~~ Trzy Rady Wójtowskie w Powiecie ~~w każdym~~ ~~Rada Wójtowska skończywszy budowę Domu~~ ~~roku~~ corocznie które z roku zeszłego najwięcej ~~administracyjno-sądowego, przystąpić może do~~ mu~~szą~~ mają fundusze na murowanie Domu admi~~nistracyjno~~-~~rowania Magazynu zbożowego Włościańskiego~~ cyjno-Sądowego ~~lub~~ Magazynu zbożowego ~~Włościańskie~~ ~~o którym w Tytule VI mowa~~ ~~go~~ wziąć mogą ~~pożyczkę~~ z Banku Polskiego pożyczkę pomocniczą na kontynuacyę roboty sposobem w artykule poprzedzającym oznaczonym.

~~25~~ art. 256

~~Budowa Domu administracyjno-sądowego~~

Murowanie Magazynu zbożowego włościańskiego, po ukończeniu Domu administracyjno-sądowego, rozpoczętem być może.

~~Tyt. X B. 1.~~

X B 1

~~uwagi pierwotne~~ ~~Art~~

~~26~~ art. 257

Przepisy art 232 i co do Magazynu zbożowego mieją zastosowanie.

~~27~~ art. 258.

Właściciel wsi lub mjasta gdzie Dom administracyjno-sądowy i Magazyn zbożowy wymurowane zostaną, obowiązanym będzie do łożenia połowy kosztów na ich reparacye i utrzymanie. Do życzeń jego względem trwałości budowli i używania do okien okucia i.t.d. żelaza zamiast drzewa, stosowaić się ~~należy~~ i dozorowanie dobrej roboty ile mu znośnie jemu powierzać należy.

~~art.~~ ~~28~~ art. 259.

Gdy w Obrębie Gmin Parafijalnych jest także Gmina ~~Gmjana~~ miasta, ~~ta~~ z Kasy ~~miejskiej~~ miasta dany będzie dodatek proporcyonalny na ~~Dom~~ budowę Domu Administracyjno-Sądowego: gdyż w nim ~~Sąd~~ i dla dogodności Gminy miejskiej, Sąd Obrębu Gmin Parafijalnych ~~albo Parafii~~ Posiedzenia odbywać będzie. —

~~czytać Zasady co do Tyt. X^go B. fol. 145.~~

26 ad 22

2

Zasady i usprawiedliwienie co do Tyt. X ad B. 411

228

~~ad B.~~ O Domu Administracyjno-Sądowym Okręgu Parafijalnego

1. Niepostępowy, nawykły robić tak, jak przodkowie w innem położeniu będąc, robili; uważać będzie za niepodobny do wykonania zamiar wymurowania słociaż powoli, z czasem, Domu administracyjno-sądowego w każdym Okręgu Parafijalnym. Lecz, niech zważy: ile to wybornej cegły i dachówki z Fabryki przy Domu przytułku corocznie wychodzić będzie, potrzebujących odbytu dla zapobieżenia ubóstwu i przestępstwom, które brak przezornych Ustaw spowodował. Niech zważy: ile to uczniów stycharstwa z Domu przytułku z Mistrzami oszczędności rozchodzić się będzie do Izb noclegowych dozoru policyjnego, potrzebujących zarobku: aby kilkokrotnim siedzeniem w więzieniu nie zubożali siebie, a kradzieżami złodziejstwa nocnemi, nie zubożali innych. Ci którzy przepełniają wzrastające Więzienia i tam zawcześnie życie kończą; jako majstry Strycharstwa, pod okiem Dozoru policyjnego pomogą wyrobić i wypalić powoli cegłę na budowlę Domu Administracyjno-sądowego. Próżniactwo dotychczasowe rozpocznie murowanie budowli wiejskich: bo będzie w każdej Parafii wzór rządności, i wyrachowanej korzyści.

2. — Murowanie jest potrzebne: aby Akt administracyjnych i Sądowych oraz w przyszłości Hypotek prawa użytkowego nie powierzać domom drewnianym i dachom słomianym.

~~417~~

3. Między Domem drewnianym węgłowym podmurowanym [dachówką pokrytym, a ~~z~~ Domem murowanym, zachodzi różnica ~~w~~ głównie tylko w ścianach. Porównać więc tylko potrzeba ile ściany szachulcowe a ściany ceglane kosztować mogą. ~~Jeżeli~~ Cegła [i wapno] wypalona pozwoli przy pomocy Majstrów ~~pro~~ ~~przytułkowych~~ z Domu przytułku pochodzących, w miejscu, albo we wsiach publicznych; nie mogą wiele kosztować: a przeciwnie szachulec, jeżeli [Tracz i] drzewo drogie a zwózka daleka, ~~a Tracz ko..~~ nie mogą przyjść tanio.

[z kominem majstrów murowanym,

Przypuśćmy: że ściany murowane zwłaszcza gdy wapno z daleka sprowadzać trzeba, więcej kosztują: więc to obrachować należy ~~trzeba~~ i o tyle robotę opóźnić dla zebrania materiałów i funduszów.

~~Nie można przypuścić nawet: aby za~~

Budowla dobrze murowana stoi lat kilka set. ~~zgoła jest niepożyta~~ Ileżby w tym czasie nowych Domów administracyjno-gadowych [drewnianych] stawiać było potrzeba chociażby nie spalonych, to spróchniałych! a więc Gminy ~~ogólna Parafii więc~~ wszystkie [Okręgu] Parafijalnego więcej wyłożyłyby kosztów. Wtórem więc teraz w murowanie więcej jednostek, oszczędza się potomności setki. Nie przypuszcza się myśl nawet, aby znalazł się Obywatel, któryby tylko o ~~czas~~ lata swoje doczesne byt dbały: żyć powinniśmy jakbyśmy jutro umierali, i jakbyśmy wiecznie żyć mieli: bo żyć będziemy w naszej potomności, dla której ~~prace życ~~ starania życia ~~nie mogą~~ obracamy.

4. Wiele na tém zależy: aby Zastępca wspólny Wójtów Okręgu, Urzędnik administracyjno-Sądowy wykwalifikowany był zdatny. Potrzeba mu więc dać mieszkanie wygodne i zdatniejszego zamożniejszego, zwabić mogące.

5. Aby Zastępca wspólny nie był, ani podległym, co nieprawnej uległości powodem byćby mógł, ani też dokuczliwym i waśniącym: potrzeba ściśle położyć Ustawą [granice jego stosunków mieszkańców we wsi kościelnej.

[i późniejszemi Urządzeniami

Dać mu potrzeba tyle tylko gruntu ile do ogrodowego gospodarstwa potrzebuje: Nigdy stodoły mieć nie może: bo onaby go wstrzymywała od dobrej Policyi. — Ogród swój Owocowy i warzywny obrabiać może czasem osobami pod dozorem policyjnym będącemi, a przez to ochroni od dozoru tego, Wójtów. Przecięż mu potrzeba wszelką nie tylko potrzeby, ale i możności korzystania z Ludu. —

6. — Jak wielkie wrocznie składki dawać mają Wójci na Dom administracyjno-Sądowy, nie ma potrzeby oznaczać: niech dają choćby najmniejsze: one procentem składanym i przemysłem fundusz budowy powiększać będą. Ukazanie się Zastępcy wspólnego Wójtów Okręgu na miejsce wygodne mieszkanie ..., brak wygody [do posiedzeń Rady Wójtowskiej i do posiedzeń Sądowych, emulacya z innemi Okręgami, chęć otrzymania wcześniej ze Skarbu nagrody pilności któraby znowu procentem składanym wzrastała, skłaniać będą do darów i składek

[dla samychże Wójtów

wyższych.

7. – Przeznaczenie ze Skarbu ⌈ wrocznie po r. s. 300 na 5 Gubernij ⌈ jest drobnostka, a posłużyć może wiele do przyspieszenia zamiarów ulepszenia Policyi, sądownictwa zapobiegania ubóstwu i przestępstwom.

⌈ na ~~ng~~ nagrody pilności

8. Gdyby Organizacya administracyjna i Sądowa jakie są teraz, nadal ~~pozostały~~ chociażby ze zmianami pozostały, a Urzędnicy wyżsi, Izby noclegowe dozoru policyjnego x Domy przytułku i t. d. nie przybyły; Skarb musiałby dalej niechonizenie więzienia i sądownictwo karne powiększać. Gdy przez nową organizacyą w późniejszych latach będzie wyjąt oszczędności, słuszna jest rzeczą aby takowe na ~~ulomizenie~~ potrzeby i ulepszenia nowej organizacyi łożyć. dosyć bowiem korzyści dla Skarbu: nie ~~po~~ być w potrzebie powiększania Etatu wydatków.

9. – Pożyczki z Banku ⌈ pomocnicze na zakłady przemysłowe ku korzyści Kassy Gmin x wyższych Okręgu ~~ogólnej~~, ~~pom~~ mogą być tylko po kilkadziesiąt rubli: a ~~pomoc~~ posługą nie tylko do zwiększania funduszów tych Kass ale oraz do rozkrzewiania użytecznych zakładów przemysłowych.

10. – Pożyczka z Banku na kontynuacyą roboty może być także niewielka. Takie pożyczki często żądane nie będą: bo upłynie zapewne wiele lat ~~nie~~ zanim wszystkie Domy Administracyjno-Sądowe ~~staną~~ i Magazyny zbożowe, staną.

~~Czytać Projekt Tyt. X C. fol. 82.~~

odczyt.

C. O Kancellaryi administracyjno-sądowej Obrębu Parafijal[nego]

art. 260.

Utrzymowanie coroczne Zastępcy wspólnego przez wszystkich Wójtów Gmin Obrębu Parafijalnego, wprawdzie mniej może każdego kosztować, niż gdyby każdy utrzymywał prawdziwie do obowiązków administracyjnych i sądowych zdolnego zastępcę, lub sam się z poświęceniem tym czynnościom z oderwaniem od innych własnych zatrudnień oddawał, oraz dawał sobie lub swemu Zastępcy czas dostateczny do uzdatniania się teoretycznie i praktycznie, do tychże czynności, Lecz koszt ten nie może być oszczędzany do tego stopnia; aby na takowy niemożna było spodziewać się Kandydata do służby administracyjnej i sądowej uzdatnionego.

Zastępca wspólny potrzebuje funduszu corocznie w naturaliach i pieniądzach:

a. Na utrzymowanie się ze służącemi i utrzymanie Sędziego zjazdowego przez czas Kadencyi, (gdyby tam jednak)
b. Na utrzymowanie Egzekutora
c. Na pomoc kancellaryjną w wypadku natłoku czynności.

[Margin notes:]

zostawszy przy oszczędzeniu różnych wydatków na podróże, płacenia kar, posłańców, itd.

służącego swego Egzekutorem zostawszy do posełek pilnych i dalszych konno; do egzekucyi używszy dom Starcy i kaleki z Domu schronienia dobrej konduity używanemi być mogą.

lub wynajmowanie Egzekutora na wypadek gdyby w Domu schronienia Starców i kalek nie było do tej posługi zdolnych z dobrą konduitą.

416

d. Na materiały piśmienne, ~~opał, świa-tło druki, szemata,~~ i wszelkie in-ne potrzeby kancellaryjne (: prócz utensiliów i Książek, druków, szematów:)

e. Na opał (i świattło tak dla siebie jako też innych lokalów Domu Adm.

f. Na utrzymowanie najmniej pary ~~trzech~~ koni dla siebie ~~i Exekutora do pozo~~ do wyjazdów urzędowych na re-wizye Gmin wiejskich w Obręby ~~Parafii~~ ~~Gminy ogólnej~~ i w wszel-kich interessach służbowych nawet poza obrębem Obręgu ~~Parafii~~ ~~Gminy~~ ogólnej z u-wolnieniem włościan rolnych od da[wania po cztéch konnych i podwód, oraz do odesłania Sędziego zjazdowego do następnego ~~Gminy ogólnej Parafii~~ Obręgu.

g. Na utrzymowanie jednego Laufwach konia dla Exekutora [do odwożenia Kursoryj Naczelnika Pow. do innych Obręgów Wójtów Gmin ~~Gminy ogólnej~~ swojej i do ~~Naczelnika pow.~~ (oraz różnych expedycyj sądowych i administracyjnych, ~~Z uwolnieniem włościan od odwożenia tako~~ ~~wych~~] ~~do odwożenia Kursoryj Naczelnika Pow. następnemu Zastępcy ogólnemu Wójtów Gmin~~, do pose-łania na Poczte z torbą zamy-kaną od której drugi klucz na Poczcie znajdować się ma, z u-wolnieniem od tych posług włościan dy[mów pieszych, ~~od~~ oraz do dopilnowywania wykonania rozkazów wyższej Władzy i.t.d.

h. Na przyjęcie arestantów po-licyjnych niemających na to funduszu (: art. 472 Kod. karn:) w dotąd Wójci znosili.

i. Na przyjęcie osób funduszu na żywność niemających, a pod badaniem sądowém

~~Tym potrzebom odpowiadać winny ustawy Ilości i wartości tych potrzeb w Naturaliach i pieniądzach tych potrzeb~~

al

albo w transporcie ~~do~~ będących, aż do dostawy na stacyę transportową.

k. na utrzymywanie niejwięcej dwoch krów

l. na reparacye ~~wewnętr~~ i odświeżenia wewnętrzne Domu admin. sądow. i budowli do niego należących, ~~oraz wewnętrzne reparacye zewnętrzne pomniejsze tychże.~~

m. na opłatę składki ogniowej z zabudowani Osady Domu administracyjno sądowego. —

~~Ilości i wartości w naturaliach i pieniądzach tych potrzeb, a przynajmniej znaczniej ich ilości do odpowiadać mogą deklaracye ofiar na ręce Komitetu według art. obla~~

Ilość naturaliów i wynagrodzenia pieniężnego ~~Dane~~ na powyższe potrzeby oznaczone będzie kontraktem ~~przez~~ wedle art. 48 zawartym.

2 art. 261.

Potrzebne także fundusze ~~do zarządu~~ Radzie Wójtowskiej [na wspólny użytek wszystkich Wójtów ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej~~ Parafial[nej] i ich Zastępców wspólnego jako to: ~~na Inwentarz ruchomości Domu administracyjno sądowego: a. na utensilien Biurowe i ... Domu adm. sądow. i inne potrzeby, jako to:~~

a. na Książki do urzędowania administracyjnego i sądowego potrzebne

b. na prenumeraty Dziennikow urzędowych w tymże celu

~~c. na ruchomości w budowlach~~

c. na utensilia Biurowe i ruchomości ~~w budowlach Zastę~~ w Domu administracyjno sądowym i jego budowlach oraz odnawianie tychże

~~418~~

d. na reparacye ~~i odświeżanie~~ domu i budowl do niego należących zewnętrzne i wyższe wewnętrzne

e na narzędzia ogniowe Gminy Parafii wiejskich w Okręgu ~~ogólnej~~ kosztowniejsze które nie każda wieś posiadać może, i ich reparacye

f na druki szemata dla Zastępcy ~~ogół.~~ wspólnego

g na Introlligatora.

~~art.~~

~~Koszta i wartości w naturaliach i pieniądzach potrzeb w dwóch artykułach poprzedzających wymienionych i jakiekolwiek je sie koniecznemi okazały się, a przynajmniej ich część znaczniejsza, odpowiadać mogą deklaracye ofiar na rzecz Komitetu wedle art. składane.~~

Z art. 262

Fundusze ~~corocznie~~ na potrzeby dwiema artykułami poprzedzającemi ~~objęte oraz inne~~ objęte oraz na inne utrzymowania corocznie Kancellaryi ~~Służby~~ administracyjno-sądowej Okręgu ~~Gminy~~ ~~Parafijalnego~~ ~~ogólnej~~, będą następujące:

~~a. z zapewnionych na rzecz Komitetu ofiar w naturaliach i pieniądzach dla Zastępcy ogólnego Wójtów Gmin oraz z innych ofiar dobrowolnych jakiekolwiek Rada Wójtowska ~~otrzymała~~ otrzymała~~

a. ~~b.~~ prawo mieszkania Zastępcy ~~ogólnego~~ Wójtów Gmin ~~mieszkanie~~

w Dp

w Domu administracyjno sądowym i urzędowania z Rady do tegoż Domu należącej z ograniczeniami jednak w art. 237, 238, 239, 241 wyszczególnionemi.

b. zapewnioną na ręce Komitetu udogodnienia Parafii ofiary w naturaliach i pieniądzach dla Zastępcy wspólnego

c. Reszta dla Zastępcy tegoż wedle zawartego z nim kontraktu w naturaliach i pieniądzach oraz dla Rady Wójtowskiej jak w art. 261 potrzebna, rozłożą Radą co do uiszczenia przez Wyborców Zastępcy wspólnego oraz przez Właścicieli gruntu i Posiadaczy prawa użytkowania i rzeczy wszystkich mniej jak 9 10 a więcej jak po jednym mających z d. 30 Maja 1818 (T. 6 p. 34) dymów mających w stosunku będących w obowiązkowej administracji Wójta

w Obrębie Gmin parafialnych, dymów rozkładowych wedle Wykazu dymów rozkładowych przez Radę Wójtowską podług Wzoru N° 3 ułożonego. Na właściciela propinacyi i miejsca gdzie dom administracyjno-sądowy znajduje się włożona będzie dokładka równa 1/10 części danimy pieniężnej, rozłożonej. Po dystrybuowaniu Rozkład z naturaliów i należności pieniężnej nastąpi.

Dyst. X B. 6, 7, 8, X 10

należyć mogąca

Dyst. X C. 2.

jaka z pozostałości i z reszty dnia 19/31 Grud w Kassie Gminy wyjętych ogólnej będącej art. 164 i z dochodów stałych pokrytą być co do należności pieniężnej nie będzie mogła;

nia doczesnego lub długoletniego Folwarków

którzy nie mogąc być Wójtami starają się o przyjęcie ich pod obcą administracyą albo z urzędu pod nią są oddawani, przez wszystkich żądanych przez niemogących być Wójtami

wedle Wzoru N° 5 i będzie przez Członków Rady podpisany.

] będzie tu wyjąt mniejsze przepis art. 243 ad c.

420

F. i Właścicielu cząstkowi jednodymowi [(nie wyjąwszy Parafiałów)] osiedli, do [wszelkich w interessach Rządowych] odwożenia koleją Kurjerów i exped[yc]yj oraz na poczty, dotąd używani, za uwolnienie ich i wyręczenie w tym obowiązku przez Exekutora jakiego Zastępca wspólny utrzymuje, płacić będą rocznie po stosownej kwocie z dymu pieszego i z dymu Cząstkowych właścicieli nie mających żadnego dymu podległego, w miarę przyznaczonej im przez tę zamianę ulgi. Ilość z dymu ...

[E. ni dotąd do kolejnych posyłek konnych i dawania podwód z wyjątkami Wójtom a szczególniej ich Zastępcom w interessach Włościan lub Gminy, Rządowych, płacić za uwolnienie ich od tego będą rocznie po stosownej kwocie z dymu rolnego, w miarę przyznaczonej im przez tę zamianę ulgi. Ilości z dymu od d. e. c. umawiane będą co lat 3 przez Radę Wójtowską z Urzędami wyższemi.

F. czasowych (w Sądzie pokoju oraz tych) które w dobrach Rządowych i prywatnych Zastępcy Wójtów a nawet wielu samychże Wójtów, nie będąc Prawem zobowiązani do dostarczania do interessów prywatnych materiałów piśmiennych i t.d. pobierali w ilościach niestałych a nawet często z przeciąganiem i nadużyciem.

d. Włościanie E. w [...] ogół –[
e. Włościanie roli używa[jący] E.
f. Opłaty Kancellaryjne [:] jura cancellariae: (od prywatnych w ich interessach sądowych [które dotąd w Sądzie pokoju zatrzymywali] zastosowane do opłat podobnych w wyższych Sądach, podług Taryf przez Kommissyą Rządową sprawiedliwości w miarę przedstawianych sobie potrzeb, przepisywanych, Taryfy te opłat (po dłuższem doświadczeniu Kommissya Rządowa Sprawiedliwości zasiągnąwszy zdania władz niższych sądowych i administracyjnych przedstawi z Projektem Taryfy stałej Radzie adm. do decyzyi.

g. Opłaty Kancellaryjne podobne w interessach administracyjnych osób prywatnych, podług taryf przez Kommissyą Rz. Spraw. Wew. i D. (w miarę przedstawień władz niższych ze znoszeniem się z innemi Władzami centralnemi w wypadku potrzeby, z uwagą na obciążanie przytem policyjnego, przepisywanych. Po dłuższem doświadczeniu, podobnie jak od f wyjdą czem zostanie Postanowieniem Rady adm. stałej Taryfy.

Opłaty od f i g ustąpią z ulgą dotych[czasową] [

n g) Kary niniejszym Ukazem ~~wart~~

przepisane, oraz jakie Postano-wieniami Rady adm. oznaczo-ne będą

i h) Części z Kar innych

XIII

h. Włościanie w Gminie ogólnej wiejskiej ~~zamieszkali~~ osiedli, do odnoszenia kolei kurso-ryi i expedycyi Rządowych uży-~~wani, za uwolnienie ich od tego obowiązku opłacać będą po~~ ~~wani za wyręczenie ich~~ wani, za uwolnienie ich i wyręczenie w tym obowiąz-ku przez Exekutora jakiego Zastępca ogólny utrzymuje, płacić będą rocznie po kop. 15 z dymu.

i

3

k. x. Egze- [kwo]

l. Dochód z cegielni, i z pieca wapiennego i t.d. po Torfiarni, i t.d. po ukończeniu wszystkich budowli Domu administracyjno-sądowego.

m. Dokładka z kasy miejskiej miasta w którym Zastępca wójt gminy Wójtów trudnić się będzie czynnościami Sądu Pokoju i mieszkańców miasta dotyczącemi.

[kutne z Gminy ogólnej jakie sposobem jak od g będzie przepisane, a z którego żadna część do rąk Egzekutora płacona nie będzie, któremu tylko żywności skromna odmówiona być nie może wedle Tyt. VIII, §. 1.]

F jako Pisarz

Wszystkie fundusze powyższe przeznaczone na utrzymanie Kancellaryi administracyjno-sądowej Okręgu

[jako i na Dom administracyjno-sądowy

miejskich ogólnej Parafii [przeznaczone, wpływać będą do Kasy Gmin tyże miejskich Okręgu, za kwitami zaznaczonemi i Kontrollera legalnemi wedle przepisów z Kontrolli, kwitaryuszowej poborowej wyciętemi.

art. 263.

Należności w naturaliach w artykule poprzedzającym ad b, c, wymienione, odbierać będzie Zastępca wspólny półroczne. Wolno jest zgóry, Kontrybuentowi oddać takowe i za rok cały, ale na swoje ryzyko na wypadek gdyby współny Zastępca do końca roku nie dobył.

art. 264

Po naturalia te Zastępca wspólny jeździć będzie z Regestrem

bier

ordynaryi naturaliów
bjerczo-kwitowym, podług Wzoru № 6 uformowanym
i oprzęsentowa[?]-
nym, obejmującym
Rubryki z wyłuszczeniem: co który
kontrybuent z assesy[?] lub Roz-
kładu ma oddać w kaź-
dym kwartale; oraz rubryki
próżne do zapisania:
przez Kontrybuenta, że oddał,
i przez Zastępcę ogólnego.

Każdy Kontrybuent mieć będzie [za pokwitowaniem w Dzienniku expedycyjnym doręczonej podług Wzoru № 7]
Książkę kwitową naturaliów
kosztem Kasy Gminy wspólnej sprawioną, w której Zastępca wspólny odbiór
każdej raty potrójnej [albo odbiór szczegółu] pokwi-
tuje, [oraz toż samo w Regestrze bjerczo-kwitowym zanotuje]. Zachodzić mogące
spory w tym przedmiocie mię-
dzy Kontrybuentem a Zastępcą
wspólnym, rozstrzyga Rada
Wójtowska, która najpóźniej
w ciągu dni 30 może być
wniesiony.

§ art. 265.

Pensyą w pieniądzach wedle Kon-
traktu należną odbierać będzie Za-
stępca wspólny z dołu za każdy mię-
siąc a przynajmniej kwartał z Kasy Gminy Parafii wiejskich Okręgu. Odebra-
na pensya w 4ch Egzemplarzach Sum-
maryusza wydatków wedle Wzoru № 12. wpi-
sana będzie. Gotowizna w Kassie zbywająca
od potrzeb utrzymowania szkoły mo-
że

~~474~~

~~że być w Banku na procent składany lub w Kassie urzędowości lokowany.~~

266 Art.

Gotowizna w Kassie zbywająca od potrzeb utrzymowania służby, gdy r. s. 30 przenosi, może być ~~w Banku~~ na List. zast. wymieniona.

267 Art.

Po zaspokojeniu całorocznej ~~całej~~ (wedle kontraktu należności Zakł. przy wspólnego, ~~ogólne~~ ~~wspólnie~~ i po zatatwieniu wydatków Radzie Wojtowskiej dozwolonych [i po ukończeniu Roku z dniem ostatnim Grudnia; złoży też Rada Rapport roczny Naczelnikowi powiatu wedle wzoru jaki przez Kommissyą Rz. spr. W. będzie przepisany. z przychodów i wydatków na utrzymanie Kancellaryi ~~służby~~ admin. sądowej ~~Gminy ogólnej Parafii~~

[o ile są potrzebne,

~~Art. 268~~

~~Z pozostałości kassowej po ukończonym roku przeznaczone ile Rada do Banku na potowę około pół już to w gotowiźnie z funduszów utrzymywania służby~~

269 Art.

Z pozostałości kassowej funduszow na utrzymanie kancellaryi ~~służby~~ przeznaczonych ~~od końca roku~~ po ukończeniu roku. oddać ile Rada Wojtowska ~~około~~ potowę do Banku na lokacyą procentu składanego lub w Kassie oszczędności złożonego albo na Listy zastawne wymienić na

na fundusz budowy domu administracyjno-sądowego Parafii. Drugie połowę pozostawi w kassie swej a conto utrzymania Kancellaryi w roku następnym i tę ilość od summy pod rozkład wedle art 262 ad C przypadającej, odtrąci.

art. 269

Gdy wszystkie budowle domu administracyjno-sądowego ukończonemi zostaną, i z Remanentu odsetana będzie w artykule poprzedzającym wzmiankowanego corocznie do Banku na procent składany odesłana będzie na fundusz murowania Magazynu zbożowego włościańskiego, o którym w Tyt. VIII A. mowa. —

~~28~~ 27 ~~ad 24~~

4

Zasady i usprawiedliwienia ~~Zasady~~ ~~Zasady~~ co do Tyt. X ad C

~~426~~ ~~447~~ 236

~~ad C~~ O Kancellaryi Administracyj-no-Sądowej ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej~~ ~~Wiejskiej~~ Parafijalnego

1. Wszystkie projektujące się ciężary są z ulgą bezpośrednią dla Wójtów Gmin w ciężarach dotychczasowych, i tak.

~~ad~~ a. ~~Każdy~~ Wójt dotychczasowo pełniące sam osobiście obowiązki administracyjne, policyjne i sądownictwa (dotąd tylko policyjnego, ~~i często podwójnie wiejskie~~), odrywa się wiele od swego gospodarstwa, a to odrywanie się więcej znaczy niż składka w pieniądzach i naturaliach na Zastępcę wspólnego Wójtów ~~Parafii~~ Okręgu skoro ją złożą wszyscy Wójci jednego Parafijalnego

b. Jeżeli ~~Sprawny~~ Wójt sprawuje swe obowiązki przez ~~szczegółowego, a~~ zdatnego jak być powinien, ~~zas~~ Zastępcę szczegółowego: musi mu dać mieszkanie, ogród (opał) przyzwoitą ordynaryą i pensyą; co wszystko koniecznie więcej wynosi niż składka wspólna z wszystkiemi Wójtami jednej Parafii na Zastępcę wspólnego. Będą zatem Wójci wielki widoczne oszczędności.

c. ~~Jeśli~~ Gdy Wójt, co się często zdarza, [oszczędzając kosztu na oddzielnego swego Zastępcę, a] nie mogąc swej Gminy oddać pod administracyą pobliskiego innego Wójta lub Zastępcy, oddaje takową dalekiemu Wójtowi lub Zastępcy; nie przychodzi to bez kosztów ~~jego i Włościan~~ [~~który~~ ~~szczegóły~~ po kop 30 czasem i znaczniejszych. Prócz tego odrywają się ludzie ~~z dymem~~ w podróże do Zastępcy od pracy folwarcznej na podróże ~~z dymu składając~~; ~~Odrywa~~ ~~ludzi~~ ~~w stosunkach z Wójtem od pracy folwarcznej i Włościańskiej, i włościańskiej.~~ Ile to kosztu i szkody przynosi, tyle składka na Zastępcę wspólnego Wójtów Okręgu ~~Parafii~~ ~~nie wynosi~~ nie wyniosą.

2. Właściciele prywatni i Dzierżawcy mniejszych folwarczni mniej jak 10 dymów mający, równie jak nadziesięciodymowi, potrzebują zarządu miejscowego, z opieki Ustaw bezpieczeństwa publicznego i domowego, oraz Sądownictwa; nie ma więc zasady do wyłączania ich od części ciężarów i do wkładania takowych jedynie na Właścicieli nad 10 dymowych będących Wójtami Gmin z Prawa. Ciężar pomiędzy więcej kontrybuentów rozłożony dla wszystkich jest lżejszym, i nie ma narzekania ani za wyłączenie, ani za przeciążenie. Na dobro ogólne składać się powinni wszyscy, proporcjonalnie, albo nikt. Wójci, czyli właściciele nad 10 dymowi, łożą dla Gminy nie tylko składki, ale łożą oraz swej pracy: dla czegóżby ten który ma mniej niż 10 dymów, niepociągany do pracy urzędowania bezpłatnie nie miał dać przynajmniej składki? Sprawiedliwość powinna być zawsze podstawą: i ona tylko wszystkich zadowalnia. Rzetelny człowiek [wiele może używać zysku z niesprawiedliwości, ale jej jednak nie chwali; i nie chciałby aby on nawzajem z podobnej niesprawiedliwości tracił.

Nie poniosą z nich wielu nowego ciężaru: albowiem oddając się obcemu Wójtowi lub zastępcy szczególnemu Wójta albo będące mu oddani koszt na to już to w robociźnie już w pieniądzach i t.d. Toczyli,

3. — Lubo sprawowanie urzędu Wójta bezpłatne jest ciężarem Właścicieli nadziesięciodymowych, jednakże wielu z nich przy przyjmowaniu do wsi mieszkańców zgadzają się z nimi aby na Zastępcę Wójta miejscowego lub w innej wsi nię

~~3. Co do ciężarów włościan:~~
~~3. Włościanie dymów pieszych płacą naturaz~~

3. Co do ciężarów włościan: ~~w bardzo wielu wsiach~~

a. Tylko włościanie mający w wsi swojej Wójta osobiście jak ad 1.a. ~~swego obowiązki~~ swe obowiązki sprawującego, ~~wolni~~ nie płacą ~~składek~~ (a i to może nie wszędzie:), składek. Inni płacą pospolicie po kop. 30 z dymu nierolnego, a po kop. 45 z dymu rolnego na Wójta lub na Zastępcę. ~~Wójta~~. Zdawałoby się to nadużyciem Właścicieli, z powodu, że wedle ~~dotychczas~~ Postanowienia 30 Maja 1818 (: T. 6. p. 34:) ~~ciężar sprawowania obowiązków Wójtowskich bezpłatnie~~ Właściciele naddziewięćdymowi ~~w obowiązku sprawowaé~~ powinni sprawowaé obowiązki Wójta, nad swemi posiadłościami i nad posiadłościami cudzemi mniej jak 10 dymów mającemi sobie dodanemi swoją pracą swoim kosztem (bez wynagrodzenia od włościan. Tymczasem nie ma tu żadnego nadużycia i jest zwyczaj zadawniony na który włościanie ~~nigdzie~~ nie uskarżają się: albowiem ~~każdy~~ każdy Włościanin jest wolny, może się wedle upodobania przenosić i szukać miejsca sobie nowego dla siebie lepszem, wolno mu zmieniać stan i zatrudnienia. bo go nikt do jednego ~~stanu zatr~~ koniecznie sposobu życia, ~~nie przymusza~~ lub do zostawania w jednem miejscu nie przymusza. Taki włościanin i wszelki inny mieszkaniec, ugadza się z Właścicielem, i przystaje na to, aby wedle zadawnionego zwyczaju w tej wsi lub w okolicy z będącego, płacił na Wójta corocznie kwoty powyższe z dymu.

b. — Drugim ciężarem jest posługa odwieczna ~~mieszkańców są kolej~~ ~~tojest~~ poczty kolejne ~~[?]~~ z dymów nierolnych piesze, a z dymów rolnych konne i podwody w inte

~~129~~

[w interessach administracyjnych i sądownictwa karnego i t. d. i t. p.]

tarasach Rządowych: jako to, z Cyrkularzami Naczelnika Pow. od Wójta do Wójta, ~~i z expedy~~ i z różnemi expedycyami, [Jeżeli dwóch Wójtów, co się ~~czasem~~ ~~administracyjnemi~~ i Sądowemi ~~Jeżeli Wójci od siebie mieszkają odległe jest to wielkie jest to wielki ciężar~~]

zaś niekiedy zdarza mieszkają od siebie odległe, jest to ciężar ~~nie mały~~, ~~a~~ znaczny, a tém większy im wieś w której Wójt mieszka jest mniejsza: bo częstsza ~~kolej~~ kolej posługi. Gdy do Wójta więcej wsi należy, czyli gdy Gmina jest większa, lub jak zwłaszcza to do dóbr Rządowych wielka, kilka lub więcej mil kwadratowych zawierająca i kilka ~~lub~~ tysięcy lub więcej ludności obejmująca, [inne wsie ≠ dają kolejnie stójki do Wójta albo ≠ w miejsce takowej dają ~~mu~~ zapłatę: albowiem ~~za~~ za zbyt przeciążona była posługami wieś w której Wójt mieszka. Gdyby te posługi włożonemi były na Wójta właściciela prywatnego małej wioski, znaczna część robocizny odjętaby była od ~~robot~~ prac gospodarskich. Gdyby Wójt dóbr Rządowych swoim kosztem ~~te~~ te posługi zastępował, małoby mu z jego pensyi pozostało. Posługi te trwają już to z odwiecznych zwyczajów, już też że przy umowach między Właścicielami a mieszkańcami są zastrzegane.

[gdzie nawet dyspozycye na piśmie Sołtysom Wójt pozostać musi, bo ich rzadko widzi;

c. – Trzecim ciężarem lubo nie powszechnym jest posełanie po ~~za~~ ~~dzien~~ Dziennik Gubernialny i t. p. oraz po expedycye na Pocztę albo, jeżeli jest o mil kilka, do bliższego Burmistrza.

~~d. Włościanie majętni~~

Bardzo chętnie ~~ni~~ Włościanie za uwolnienie ich od powyższych ciężarów płacić będą pewne kwoty z dymów ~~na~~ do Kassy Ogólnej Gminy ~~ogólnej~~ więcej niż Okręgu Parafijalnego. bo to będzie z ich ulgą, nigdy bowiem te kwoty nie mogą być tak wielkie, aby wy-

ro

równały odrywaniu się od pracy i różnym przykrościom w różnych porach roku posługi pocztowej pieszej i konnej, i podwodowej. – Płacić zaś będą tem słuszniej gdy z Kassy Gminy wiejskich Obręgu ~~ogólnej~~ Sołtysi i Ławnicy [wedle Tyt. VII co raz wyższe będą brali wynagrodzenia. Lubo te opłaty będą dochodem stałym, nie można jednak ich wysokości raz na zawsze ~~ustanawiać~~ a nawet dłużej nad lat 3 umawiać lub ustanawiać: albowiem ciężary te nie były dotąd wszędzie jednakowe, ~~ar~~ nie będą jednakowe ~~Gminy~~ Obręgi ~~ogólne~~ Parafijalne i niejednakowej będą zdolności kasy wspólnej ~~ogólnej, a nadto~~ niejednakowe wszędzie będą wyjść ar jednego rodzaju pracę, następnie nie wszędzie jednakowe ~~jednakowe~~ będą ~~można umów~~ mogły Rady Wójtowskie umówić ~~wynagrodze~~ pensyję ~~sie~~. Z resztą, ~~później lub~~ w dalszych latach, pierwej niżeli stanie się i stosunki przez organizowanie zmienią się: bystrzejsze skutki ~~gdyby~~ naraz stałą opłatę z domów nierolnych i rolnych ustanawiać, którejby kiedyś zmieniać wypadło. ~~Ustawy Ludu dotyczące~~

[z kandydatów przez nich wybranych mianowani

✱ Zakazy stójek, pocztek, zwykle muszą być bez skutku: skoro ich potrzeba dla Rządu, nie jest innym środkiem zastąpiona. Gdy posługi nie mogą być robione na zasadzie Ustaw lub zadawnionego zwyczaju który stał się niejako Ustawą; tedy Właściciele Wsi muszą się starać aby wypełniane były na zasadzie umów; albo też służbę Rządową zaniedbują. Wielu Wójtów ~~za~~ odbierane przez cały tydzień Kursorye, Okólniki, dopiero w niedzielę posełają

Tają

tają do kościoła Parafijalnego, gdzie
osobie z innej Gminy są doręczone
celem oddania Wójtowi. Czyliż taka
zwłoka jest bez straty w służbie?

Uwolnić jedną Klassę od ciężaru,
jest to włożyć takowy na drugą: a prze-
cież równa im opieka należy. Ciężar
jest lżejszym gdy go wszyscy znoszą.

4. – Sprawy między możnym a uboższym
oraz między uboższymi o przedmiota
drobnostkowe, ~~mają naterar drogę~~
~~rozsądzenia w Sądzie pokoju~~ mogą
naterar być rozsądzane w Sądzie poko-
ju. Ale ponieważ do tego Sądu wej-
ście daleka podróż, a sprawiedliwość
obciążona kosztami rozlicznemi, za-
tem przystęp do uzyskania tej spra-
wiedliwości w Sprawie drobnostkowej
jest zamknięty. Skoro w Sądzie Okrę-
gu Parafijalnego Publiczności pozyszcze ~~to~~
dobrodziejstwo ~~jakiego od kilku~~ możno-
ści dojścia sprawiedliwości blisko i bez
wielkich kosztów; z wdzięcznością za
to dobrodziejstwo i dla utrzymywania
onego, ~~koszta~~ opłaty Kancellaryjne Sądo-
we małe Taryfą oznaczyć się mające do
Kassy Gminy ~~[illegible]~~ wielkich Okręgu wno-
sić będzie. – Zrobić ten Sąd zupełnie
bez kosztów: byłoby to zaszczepiać pie-
niactwo między Ludem, ~~a~~ z którego mo-
że gorsze byłyby za ~~kilkadziesiąt~~ lat 50 skut-
ki, niż naterar z braku ~~przez naterar~~ przez 50 lat
Sądów do Spraw cywilnych o drobiazgo-
we przedmiota. – Uwolnienie proces-

sujący

szących się od kosztów Kancellaryjnych Sądowych, musiałoby być zastępowanem składkami na Kancellarya. Nie wypada aby spokojni, płacili za pieniaczów.

5. Opłaty Kancellaryjne w interessach administracyjnych osób prywatnych dotyczących, zarzucały się tu za Prus, a może i dawniej były praktykowane. Są (twarz) zakazywane: ale do zakazu stosują się tylko Wójci właściciele sami Wójtowstwem trudniący się. Przeciwnie Zastępcy szczególniej Wójtów ~~Burgrabiowie~~ i Burmistrze lub ich podwładni ~~zakazu być~~ zakazowi być posłusznemi nie mają o czem. Burmistrz ~~małego~~ miasteczka (lub Zastępca Wójta albo jego podwładny kupuje do interessów prywatnych materiały piśmienne i druki, ~~z~~ musi często przy natłoku zapłacić kancellistę do pomocy w przepisywaniu, a to wszystko ze szczupłej swojej pensyjki, która tak jest wyrachowaną, że zaledwie na najoszczędniejsze utrzymanie życia z familią wystarczy: a jeżeli nie ma oddzielnego majątku, [nie ma funduszu na ~~sprawuje odzież~~ odnawianie odzieży dla siebie i Familii. Musi tu wybierać: albo być bez odzieży; albo złamać Ustawy. — ~~Nie widzimy pjerwszego jak bardzo rzadko~~ Gdyby była Taryfa tych opłat, każdy wedle niejby tylko płacił, a Burmistrz lub Zastępca Wójta nie stawałby się przez branie datków podległym życzeniom ~~innych niż~~ niż szkaniom: zawsze on jest bowjem w obawie denuncyacyi i starać się musi jej zapobiegać, co nie jest bez szkody Rządu i prywatnych.

[Bo niezawsze art. 4 Postanowienia 30 Maja 1818 bywa wykonywany,

Gdyby i była Taryfa a wolno było brać opłaty Kancellaryjne do rąk, zawsze byłyby

~~431~~

zdzierstwa, chociaż mniejsze niż dotąd. Powinny one wpływać do Kassy za kwitami ~~stem-pelem~~ zaznaczonemi; ~~a będzie się prze-zbierać fundusz na większą pensyą.~~ co się przyczyni do zmniejszenia ciężarów Gminy wiejskich ~~ogólnych~~. – Każdy prywatny będzie lepiej i prędzej obsłużony przez Zastępcę wspólnego Wójtów zdatnego i jedynie służbie oddanego; chętnie do Taryfy stosować się będzie, zwłaszcza gdy to ochroni od tych opłat jakie nadzwyczaj ~~wym~~ różnemi sposobami wybierane bywają. –

6. – Stosunki obrachunkowe pensyi i naturaliów między Zastępcą wspólnym Wójtów Obrębu (~~Parafijalnego~~ a Kontrybuentami, projektowane są z ułatwieniem pracy, *) krótko, i z zapobieżeniem sporom.

~~Czytać Projekt Tyt. X D fol. 88.~~

5

D. O Kassie Gminy wiejskiej Okręgu Parafijalnego

I Skład Kassyerów

art. 270.

Trzy Osoby przez Radę Wójtowską Gmin wiejskich Okręgu Parafijalnego, o ile można z jej Członków na odpowiedzialności całego Składu tejże Rady solidarną, wybrane, a mianowicie:

a. na Kassyera I^{go}

b. na Kassyera Kontrollera I^{go} Funduszów Domu administracyjno sądowego Gminy tejże

c. na Kassyera Kontrollera II^{go} Funduszów Kancellaryi administracyjno sądowej tejże

będą sprawować obowiązki Kassowe. Jeden z tych będzie ile możności [w tej wsi Kościelnej lub w miejscu zamieszkały gdzie zastępca Wójtów Gmin, wspólny Wójtów Gmin wiejskich Parafii będzie, a obowiązkiem Kassyerów i Płatników [trallerowi przy Kassyerze i przy drugim Kontrollerze pod trzy ich klucze, oddającym, co dopełnić jest obowiązany.

[trallerowi przy Kassyerze i przy drugim Kontrollerze pod trzy ich klucze, oddającym.

art.

Każda Rata należności z oddzielnej Kontrolli Kwitaryuszowej kwitowaną będzie.

II O rachunkowości

[obręb ~~parafijalnej~~ Okręgu podług Wzoru N 3. ~~i stałowy~~ jako katastr i stałowy utworzone przed robieniem nowych Rozkładów i Regestrów bier.

[~~dwa rodzaje druków do~~ ~~...~~ do tych sprawdzać będzie celem przekonania się: czyli z powodu zaszłych w ciągu roku ~~zmian~~ zeszłego zmian nie zachodzi potrzeba uformowania nowego Wykazu podług tegoż wzoru.

~~F Tyt X D N 12~~
~~F 7 X C N 3~~

[~~lub zaraz~~ po Zawarciu Kontraktu z Zastępcą wspólnym ~~z pomocą z Poboru...~~

[dowej wedle art. 262. ad c, ...

[podług Wzorów N4 i N5

F ogłosi. — Nieprzestający na tych Rozkładach ma 10 dniowy czas odwołać się do Naczelnika pow. pod prekluzyą.

~~[po zrobieniu przez Radę Wójtowską Rozkładu~~

F formuje na zasadzie: Deklaracyj ofiar, Rozkładów, i innych dowodów ~~Regestr bier.~~ dle Wzoru N 8 Regestr bier.

~~F 7 X D N 12~~

art. 271

Rada Wójtowska uformuje Wykaz Dymów rozkładowych Gminy ~~ogólnej~~ wyjątkowej ~~Przygotowany~~ wane będą [~~Kontrakt~~ ~~kwita...~~ ~~...~~ poboru oddzielne ~~do poboru~~ należności: ~~w jednej Racie~~:

a. na Dom administracyjno-dowy Gminy ogólnej wyjątkowej ~~Parafijalnej~~ Parafii N

b. na Szkołę administracyjno-dowę Gminy ogólnej wyjątkowej Parafii N.

obejmujące: przychód ... ~~skąd i ile ma wpłynąć~~, a dalej ~~tych na te należności~~

art. 272

Rada Wójtowska corocznie [zrobi dwa Rozkłady składek ~~pieniężnych~~:

~~Zaraz~~ a. na Dom administracyjno-sądowy ~~W Styczniu Poborca Kasjer przygotuje~~ dle art. 243 ad b, c,

b. na Szkołę administracyjno-dową

Obadwa te Rozkłady [po dwóch exemplarzach sporządzone ~~...~~ podpisze i opieczętuje, z których po jednym ~~nie z podwójnych~~ ale z pojedynczych Naczelnikowi pow. odeśle, a drugie exemplarze ~~Kustosz...~~ będzie wręczone Zastępcy wspólnemu ~~lub ... Kontrollerowi~~, który takowe kontrybuentom znaczniej bywać ... a mniej ...

art. 273

Zastępca wspólny tak jako Poborca ... ~~Kasjer~~ (i Sekretarz dla...) ~~W Styczniu~~ [przygotuje ~~Zastępca~~ upływie dni 30go ... Października ~~Poborca~~ ... Regestry kasowy ... [dwóch oddzielnych ~~bierze ... do poboru~~ należności do poboru ~~w I ...~~ w roku rozpoczętym ~~w dwóch...~~ ~~a. na Dom administr...~~ ~~... ratach~~

~~a.~~ I należności na Dom administracyjno-sądowy wymienionych [w art. 243 ad: a, b, c, ~~...~~ ~~które zamy...~~ ~~...~~

~~F. Syt. X. C. N 2.~~
~~F. Syt. X. C. N 3~~

[ści roczne drobne, a zwła-
szcza w art. 262 ~~ad~~ add. d. od
osób częściej (przenoszących się,)
~~nie będą na dwie raty dzie-~~
~~lone, ale~~ na pierwszą ratę
całe zapisane zostaną:
inne zaś dzielone będą na dwie ~~połowy~~
równe raty z góry płatne.
~~Dochody~~
~~wane wyrachowane~~
~~jące nie mogące być~~
~~jako to: na Dom~~
~~ante lineam~~
~~jako to zwłasz-~~
~~zanotowane~~ dla
jako to: z ~~założonej~~ le-
~~nie zapomnienia~~.
gacji, Torsjerów itd.
z opłat kancellaryj-
nych, z kar itd. będą
zasummowa-
wane ~~Rege każde Rege-~~
~~strów bierca~~. ante li-
neam w właściwym
~~Regestr~~ sobie Rege-
strze-bierczym ~~zano-~~
~~towane dla~~ pod dal-
szym kolejnym Nu-
merem ponotowane
dla niezapominania
dla zapisywania tegoż
Nru. W Kontrolli Kwita-
ryuszowej gdy ~~podobny~~
wpływ należności ~~in~~ wilo-
ści Regestrem bierczym
nieobjętych, nastąpi.

~~wagade~~
~~premium jeżeli wedle art. — prz-~~
~~znanego został~~.

§. II należności na (~~służbę~~ Kancellarya administra-
cyjno-sądowa wzmiankowanych w art. 262 add. b,
c, d, i e. ~~cyjno-sądową w art. add. b,~~
~~c, d, i e wzmiankowanych~~
a mianowicie tych należności, które będą do po-
~~tych wzmiankowanych~~.
brania. W Obwodach tych ~~Regestrach~~ oddziałach należno[
~~Kontroller I i Regestr bierczy ad § I Kon-~~
Kontrollerowie Regestr bierczy przygotowany
~~troller II Regestr ad § II z Poborcą~~ co do ratalny
skonfrontują z dowodami i (sprawdzą.
~~z dowodami Po każdy Kontroller swój~~
Poczem gdy się nie znajdzie nic do zmiany
~~Regestr bierczy a Poborca obadwa jo-~~
~~nie stoi podpisanie wedle wzoru~~. przedstawią
~~to rzetelne poświadczywszy przez Rady~~
~~i potwierdzenie~~ Rady ~~Wojewódzkiej~~ ~~która gdy nie~~
~~podług tegoż wzoru~~
~~znajdzie do poprawienia; Regestra~~
~~te ta pozaznacza, (opieczętuje~~ podpisze;
postąpiono będzie podług informacyi
~~podpisze~~. Regestru bierczego
na ~~za~~ wzorze ~~będącej~~.
kasowego będącej.

art.

~~Należności w Regestrze bierczym~~
~~do opłaty (chociaż w ratach dwuch półrocz-~~
~~nych zamieszczone, nie z podwójnego,~~
~~ale z pojedynczego Kwitaryusza kwi-~~
~~towanego~~ ~~towane będą~~.

5 art. 274.

Kontrolla kwitaryuszowa poborowa
dochodów stałych i niestałych na służbę ad-
ministracyjno-sądową Gminy ~~miejskiej~~ wiejskich
Okręgu Parafii ~~Parafijalnej~~ ~~w~~ drukowana ~~rocznie~~ będzie w Warszawie na papie-
rze formatu zwyczajnego ~~drobnym drukiem~~ po-
~~Przygotowywane corocznie będą~~
dług Wzoru Nr. 9 złożona z liber 6 czyli arku-
~~w oktatecznym zapasie będą~~ w ogóle
szy 144 zawierających każdy kwitaryuszów 10
~~Dwa będą rodzaje druków kwitaryu-~~
sztuk 1440 już w druku Numerami kolejnemi ozna-
~~uszowych z pojedynczemi kwitami~~
czonych. Kontrolle te ~~jak~~ oprawne będą Rządom
~~Druków kwitaryuszowych~~ ~~do~~
~~osobnych (z pojedynczemi kwitami~~ z drobnym drukiem)
~~będą dwa rodzaje~~ ~~dwa rodzaje~~
Gubernijalnym rozesłane. ~~do~~

~~[w arkuszach formatu~~
~~do expedycyi Rządowych~~
~~używanego~~

457

do Kontroll Kwitaryuszowych poboru należności z stałych i nie-

I na Dom administracyjno Sądowy Gminy og. wyjskiej Parafii N.

II na służbę administracyjno Sądowej Gminy og. wyj. Parafii N.

przygotowane tak, aby się przydały w każdym roku, do kwitowania równie należności stałych rocznych jako to składek, jak i niestałych: jako np. za cegłę, za kopiję z Akt. Na każdym kwicie przeznaczonym wyjścia przeznaczonym na odwo- bowane będą

art. 275

Kontrolle Kwitaryuszowe

sprzedawane będą przez Kas-

formatu

dawane będą

się powiatowa każdemu zastępcy Wójta

po cenie jak można niskiej, za jego z odebra

każdy Kontrolli

pokwitowaniem. Każ-
da pow. do starczy zawsze zapas tych Kon-
troll mieć będzie — ... Każda

Rada Członk

przy nich sam dołączy się

opior,

[swej jego stronie wy-
razy: „Rada Wójtowska Gminy ogólnej wyjskiej Parafii N. kwit dru-
gostronny podpisami naszemi zazna-
czony, że wzmianka, że w wypisa-
niu kwoty żadnej nie ma poprawki.

po złożeniu sobie świadectwa Rady Wójtowskiej:

[zaznaczone z wymienieniem ilo-
ści kart w każdej Kontrolli
zaszczeptowane ... Nazwisko pod pierwszą okładką; dla niepsucia druku; przez Urząd Guber-

[dla Kontrolli na Tom następny, aż że Tom poprzedni bliski jest ukończenia.

~~art.~~

~~Rada Wójtowska czyli kilku jej Członków w obudwóch tych Kontrollach zaznacza (wszystkie aż do końca) kwity na drugiej stronie jak Wzory lit. wskazują.~~

~~art.~~

~~Zastępca ogólny Poborca Kassy w jednej i drugiej Kontrolli tej powpisuje przy każdym Kwitaryuszu N^ro Kolejne aż do ostatniego Kwitaryusza.~~

276.

~~7~~ art.

Członkowie Rady ~~Rada~~ Wójtowskiej ~~czyli kilku jej Członków w obudwóch tych Kontrollach zaznacza wszystkie aż do końca~~ przyznaczają podpisami swemi choćby obrów nemi wszystkie 1440 sztuk kwitów Tomu Kontrolli Kwitaryusza szóstego ~~kwity~~ na drugiej stronie ~~jak~~ każdy wedle wzoru ~~Wzory podpisami swemi. Gdy jeden podpisywanie skończy, odda Kontrolle drugiemu i tak dalej.~~ Gdyby który zaczął od początku używać do podpisu atramentu kolorowego obowiązany użyć takowego aż do końca Kontrolli, tak aby wszystkie na kwitach zaznaczenia były jednakowe: czego Rada i Zastępca wspólnie przestrzegać są w obowiązku. Przybyli do składu Rady Członkowie nowi, niewycięte jeszcze kwity podpisami swemi zaznaczą. – Rewidenci zaznaczają kwity w owczas gdy członków Rady w ~~Zagrodzie~~ Skorzynie jest mało. –

~~art.~~

~~Kontroller I^szy, do swej Kontrolli przej... ~~Kalerzności~~ na Dom administracyi.~~

⌈ poczęwszy od neyjpjerwszego Kwitaryusza wtączenie, ~~podczas~~ przy ~~rozpoczęciu~~ pjerwjastkowey organizacyi Kassy, a poczynając od pjerwszego Kwitaryusza włączenie po ostatnim kwicie na dochód nie stały wycięty, ~~gdy~~ po organizacyi; należności na Dom administracyjno-sądowy raty I^{ey} i raty II^{ey} ~~podług~~ Za~~bnie~~ in~~formacyi na Wzorze Regestra bjerczego będącey~~

~~Kontroller II~~

~~Z~~araz następnie po ostatnim Kwitaryuszu przez Kontrollera I^{go} zapełnionym, Kontroller II^{gi} z Regestru bjerczego Oddziału II powpisuje podobnie należności na Kancellaryę administr. sądową raty I i raty II.

9 art. 278.

Następne Kwitaryusze w Kontrolli z Regestrów bjerczych mieszane stosowanie będą z ~~Pobarcy~~ ~~wspólnemi~~ do kwitowania należności niestałych na Dom administr. sądowy i na Kancellaryę adm. sądową w art. 243 i art. 262 wymienionych.

~~Tyt. X D. N. 12~~

~~Tyt. X C. N. 3~~

8 art. 277.

Kontroller I z Regestru bjerczego (Oddziału I ~~po-~~ ~~wpisawszy~~ ~~no sądowy~~, ~~wpisawszy ze swego Re-~~) wpisuje do Kontrolli kwitaryuszowey ~~wszystkie~~ ~~gestra bjerczego I^{go} na ten kam~~ ~~obejmującego~~ ~~fundusze na tenże~~ ~~cel z należności I raty~~ ~~Domu~~ własną swą ręką ⌈ ~~i przez antalineatnych bez ochaure~~ ~~nia ilości zanotowanych~~

należności tą samą koleją jak są w tymże Regestrze ~~bjerczym~~ zamieszczone i w pjerwszym półroczu ~~racie~~ wpłynęłe mają. — Dalej powpisuje ~~po~~ do kwitaryuszów z tegoż Regestru bjerczego a mianowicie z Rubryki drugiej raty, ~~te~~ należności ~~które w II grej~~ ~~drugiej~~ ~~półroczney rac~~ które w drugim Półroczu ~~cie~~ płacone będą.

~~art.~~

~~Kontroller II^{gi} ze swego Regestra bjerczego II^{go} na służbę administracyjno-sądową~~ powpisuje ~~do Kontrolli kwitaryuszowey II^{ga} tęż służbę, podobnie należności najprzód w pjerwszym raty, a dalej w drugiem Półroczu w II^{ey} racie (mające być płaconemi.~~

~~art.~~

~~Poborca Kassy obudwom Kontrollerom Gminy ogólney obudwom Kontrollerom w czynności dwojema~~ ~~wyż~~

Opa

art.

Obadwa Kasyerowie z Zastępcą Wyóglnym Poborcą dopomagać sobie będą: aby czynność z dokładnością

bez pomyłek była uskuteczniona; sprostowanie każdy mniejszej pomyłki poświadczonem będzie na odwrotnej stronie właściwego kwitaryusza przez Radę Wójtowską. Kontrolla kwitaryu-sowa pomyłkami skażona odcztana zostanie Naczelnikowi pow. celem upoważnienia Kasy powiatowej do sprzedania innej i zwrotu zepsutej całej Rządowi Gub. Tam jeżeli kwity już przez członków Rady Wójtowskiej były poznaczane, przy Urz[ędniku] art.

[zapełniania Kontrolli kwitaryuszowej z Regestru bierz.

[z której kwity jeszcze wycinanemi nie były, po przekonaniu się że jest cała z art. 144 stwórna,

[dwóch wiarygodnych spalona zostanie.

art. 280.

Kontrolla Kwitaryuszowa Zastępca wyfol ny po każdem użyciu pod klucz swój chowaé zawsze będzie.

art.

Następne kwitaryusze (w Kontrolli) z Regestrów bierzych niezapełnione, służyć będą Zastępcy ogólnemu do kwitowania należności niestałych: na dom adm. admin. sądowy i na Kancellaryą adm. sądowa w art wymienionych

C III O Poborze

art. 281.

W Kancellaryi Zastępcy wójt. będzie stół expedycyjny i do odbioru pieniędzy przez niego jako Poborcę od Kontrybuentów, z szufladą o dwóch przegródkach z czterema odmiennemi zamkami dobrze od otworzenia i wszelkiego uszkodzenia tym zabezpieczona. W stole nad jedną przegródką szuflady będzie szpara obita prosto w głąb do wpuszczania monety, nad drugą zaś przegródką szpara wąska obita essowato w głąb do wsuwania pieniędzy papierowych zrobiona tak, aby tą szparą napowrót nie można ich było wydostać. Nad bezpieczeństwem tej szuflady kassowej Rada Wójtowska a szczególniej Zastępca wójtowski i Kassyerowie czuwać są w obowiązku. —

art. 282

Trzej Kassyerowie i Poborca zamkną szufladę kassową każdy na swój klucz, ~~które przy~~ ~~nie~~ u siebie ~~chować są w obowiązku~~.

art. 283.

Poborca, mając sobie przez Kontrybuenta wyliczoną na tym sto

~~442~~ ~~92~~ ~~88~~
244

stole gotowiznę ~~należną~~ na dochod stały lub niestały ~~owej~~ Kassy; przeliczy takową a gdy całkowitą należność znajdzie, napisze w ~~właściwej~~ Kontrolli kwitaryuszowej ~~to jest albo w I szej na dom albo w II giej~~ kwit czyli takowy na kwitaryuszach ~~na służbę kwity, położy da~~ uzupełni ~~t~~ zapisze datę odbioru ~~tę i popodpisuje. Pjenjądze~~ i popodpisuje tak kwit jako i odcinek. Po czem pjenjądze w oczach Kontrybuenta w szpa~~rzcz~~ rzczone) zy(powpuszcza i powsuwa, kwit nożyczkami ~~przygrabiony~~ wytnie i temuż Kontrybuentowi odda.

~~X~~ art. 284.

Rada Wójtowska łącznie z Kassyerami ~~i Kontrollerami ustanowią~~ stanowić w każdym wypadku będą do jakiej Summy największej Poborca pjenjądze w szufladzie kassowej (aż na 4 klucze zamkniętej) trzymać może. ~~Gdy wpływy do Kassy już blisko tej summy dochodzą, Poborca ma o tem wjadomość Kassyerowi i obudwom Kontrollerom, dopominać się będzie aby ci przybyli.~~

art.

~~Poborca celem oddania pjenjędzy z szuflady Kassowej~~

1113

art. 285.

Poborca w wolniejszym czasie ile można często, w miarę przybywających wpływów, robić będzie z Kontrolli kwitaryuszowej Wyciągi kwitów wszystkich podług Wzoru № 10. i wyciągnięte należności do szuflady poborowej zapłacone, podciemno- wywać. Na każdym wycinku w Kontrolli już do Wyciągu zapisanym napisze w poprzek wyrazy: „wycięto" do Gdy wpływy w szufladzie już blisko ilości wedle poprzedzającego artykułu oznaczonej, dochodzą, Poborca da o tem wiadomość Kassyerowi i dopominać się będzie aby przybyli.

art. 286.

Zebrani z 4 Kluczami od szuflady poborowej i z 4 Kluczami od Kassy na posiedzenie: Kassyerowi, Kontrollerowi i Poborca uskuteczniają niedołużnie co następuje:

1. Poborca doboniczy czynności stosownie do poprzedzającego artykułu; i podemnie

2 Kass

[miejsce wyciąg jeżeli nie jest kompletny,

~~taxymsowej na każdym # Wycinku, do napisanego ~~przez~~ ~~Poborce w~~ w poprzek przez Poborce wyrazu: „wycięto" doda datę tegoż posiedzenia: „dnia N mca N. r. N." i podpisze się.~~

~~Dalej stosownie do wzoru Wyciągu N~~

2. Kassyer I w Kontrolli kwitar. czyta koleją od początku wycinki kwitów niecyfrowane, a Kassyerowie Kontrollerowie I i II uważają i podkreślają w Wyciągu przez Poborcę przygotowanym Numera i ilości pieniężne, oraz czy do właściwej rubryki w Wyciągu są zamieszczone. ~~Lub~~ Gdyby była jaka niezgodność wezwą Poborcę o objaśnienie lub poprawienie Wyciągu.

3. Kontrollerowie sprawdzą Wyciąg w rachubie, co do zasummowania.

4. Kassyer I w Kontrolli kwitar. na każdym wycinku ~~przeczytanym~~ niecyfrowanym do napisanych ~~napisanego~~ w poprzek przez Poborcę wyra~~zu: wycięto" doda~~zów: „wycięto do" — doda datę posiedzenia: „dnia N r. N" tak iżby był poprzeczny napis: „wycięto do dnia N r. N." i skróconym podpisem zacyfruje.

~~5. Kontrollerowie~~ Podobnie zacyfrują obadwa Kontrollerowie i Poborca.

5. Po otworzeniu szuflady poborowej przeliczoną zostanie gotowizna która zgodną być winna z summą w Wyciągu będącą. Gotowizna

ta

~~115~~

ta przeniesioną ~~zostanie~~ będzie do Kassy pod cztery klucze tym sposobem:

Kassyer kontroller I ~~Kontroller I~~ gotowiznę na Dom admin- sądowy schowa do swej szuflady w szafie Kassowej i tę szufladę na swój klucz zamknie.

Kassyer kontroller II ~~Kontroller II~~ uczyni toż samo z gotowizną na Kancellaryę adm- sądową.

Kassyer I i Poborca zamkną na swe klucze drzwi szafy Kassowej.

6. Summy do Kassy schowane, wpisane będą do Summaryusza przychodów ~~Kassy~~ ~~Gminy ogólnej wspólniej~~ podług Wzoru № II. ~~kto~~ ~~ry utrzymywanym będzie~~ ~~w czterech egzemplarzach jednobrzmiących~~

~~I szy ręką Kassyera~~
~~II gi ręką Kontrollera I~~
~~III ci ręką Kontrollera II~~
~~IV ty ręką Poborcy~~

7. Szufladę poborową (próżna ~~wszyscy cz~~) Kassyerowie i Poborca ~~rech członkowie Kassy~~ na swe 4 klucze zamkną.

8. Wszystko w powyżej ~~z~~robione

ne, zapisanem zostanie krótko na Wyciągu wedle Wzoru N^{ro} 10. i to z położeniem daty czynności Kassyerowie i Poborca popodpiszują.

art. 287.

Summaryusz przychodów Kassy Gminy wszelkich w Obrocie w poprzedzającym artykule od 6 wzmiankowany prowadzonym będzie w czterech jedno-brzmiących egzemplarzach zupełnie podług urzędowego Wzoru:

1szy ręką Kassyera I

2gi ręką Kassyera Kontrollera I

3ci ręką Kassyera Kontrollera II

4ty ręką Poborcy.

Pozycye do zasummowania w Summaryuszu tym podług Wzoru zapisane, podpisywane będą przez tychże we wszystkich czterech egzemplarzach w rubryce na to przeznaczonej. Po podpisywaniu każdy z urzędowania bierze z sobą jeden egzemplarz, ale nie ten który swoją ręką utrzymuje. Kassyer I oddaje swój egzemplarz Kontrollerowi I^mu, Kontroller I^y Kontrollerowi II^mu, Kontroller II^gi Poborcy, Poborca Kassyerowi I.

~~117~~

art. 288

Gdy Posiedzenie kasowe pilne jeden z Członków może ~~się~~ dać zastąpić na swą odpowiedzialność przez Osobę ~~zaw~~ ufność jego posiadającą, której jednak ~~której~~ (Klucze i Summaryusz ~~po~~ na czas tylko ~~jednakże~~ posiedzenia, powierzy.

art. 289

Wszyscy Kassyerowie a głównie Poborca starać się będą środkami łagodnemi przyspieszać wpływy do Kassy.

art. 290

Egzekucya ~~łagodną~~ stopni łagodnych tylko ~~za~~ [

[z pozwolenia Rady Wójtowskiej w protokole posiedzeń zapisanego użyta być może.

~~Rada Wójtowska w Protokóle swych posiedzeń wyda Kassie ogólne upoważnienie: jakie wypłaty czynić może bez szczegółowych upoważnień i w jakich terminach. Inne wydatki ~~czynić ta~~ i zali~~

art. 291

Umorzenie żadnej zaległości nie miejsca mieć nie może. W koniecznym wypadku rozłożoną zostanie powyższy w innych miesiącach, i dla tych po zapłaceniu kwit z Kontrolli Kartyarjuszowej wyjętym będzie.

~~Kassa dawać tylko będzie kwit~~ przy ogólnemu Wójtowskiemu pła ~~tniku~~

IV. O wypłatach:

art. 292

Rada Wójtowska w Protokóle swym posiedzeń wydaje ~~Kassie~~ Kassyerom ogólne upoważnienia: jakie wypłaty czynić mogą bez szczegółowych upoważnień i w jakich terminach. Inne wydatki czynić mogą Kassyerowie tylko za upoważnieniami Rady w tymże Protokóle zapisanemi.

Kassy

art. 293.

Kassyerowie dają zaliczenia zastępcy Ogólnemu Wójtowi Płatnikowi na wydatki w Protokule Rady upoważnione. Płatnik trudni się wypłatami i takowe na późniejszem posiedzeniu kassowem usprawiedliwia Kassyerom; którzy zawsze mogą przyjęcie wydatku gdy nie jest stanowczym dowodem usprawiedliwiony.

art. 294.

Kassyerowie i Płatnik utrzymują Summaryusz wydatków w 4ch egzemplarzach podług Wzoru N° 12 z zastosowaniem przepisów art. 287 co do Summaryusza Przychodów objętych.

art. 295.

Wszystko cokolwiek Kassyerowie dają Płatnikowi, zapisuje się do stosownej rubryki zaliczeń. Jeżeli zaliczenie dane jest na pensyą tegoż Płatnika już wysłużoną, albo na to co już mu przy[jąć należy;] zapisze się oraz w rubry[ce]

449

byće właściwej usprawiedli-
wjeni. ~~Inne wydo~~ Z innych
zaliczeń ~~wydatki~~ mogą być
wydatki: ~~i na nie dowody~~;

albo niezwracalne: jako to,
prenumeraty dzienników
kwity Majstrów za do-
starczone utensylia,
za wykonane robaty
i.t.d.

albo zwracalne: jako to
~~zadatki na roboty~~, do-
wody na lokacye w Ka-
ku, w Kasie oszczędno-
ści, ~~Rewersa~~, Listy
zastawne, Rewersa
Dowody na dzienne zadatki
i inne Dowody ~~pro~~
~~procentowe i nieprocentowe~~
~~cent przynoszące~~.
z których zwrot do
Kassy nastąpić ~~może~~
powinien.

Zaliczeń na takie wydatki ~~Ka~~
Płatnikowi w z Kassy wydanych
~~wpłaty~~ do których ~~właściwych~~ usprawiedliwie-
nia wpisać nie można, póki Płatnik
dowodów legalnych stanowczych
~~nie złoży~~. Kassyerom do ich rozpo-
znania, nie złoży.

~~27~~ art. 296

Zaliczenia z funduszów Domu admini-
stracyjno szczegółowego ~~tego~~ dawane ~~być mogą tylko~~
~~na w tymże celu~~ tylko w celach te-
go fundacyi i z pod ~~głównego~~ szczegółowego Klucza
Kon

Kontrollera I^o który oraz pod ~~swoj~~ tenże klucz odbiera przyjęte ~~prze~~ ~~Kasa~~ dowody na wydatki zwracal ne i niezwracalne (przez Kasjera wymienione) do oddziel nych Voluminów.

~~§~~ art. 297.

Zaliczenia z funduszów Kancellaryi administracyjno-sądowej dawane będą wedle ich przeznaczenia z pod szczególnego klucza Kontrollera II° który podobnie pod tenże klucz odbiera przyjęte dowody na wydatki.

~~§~~ V. Przepisy ogólne.

~~§~~ art. 298.

Wszyscy Kassyerowie ~~obojga~~ i Rada ~~stara~~ Wójtowska starać się będą: aby zebrane do Kassy pieniądze bezczynnie nie leżały: ale aby ~~te~~ były na właściwe cele ~~lub procentowanie~~ użyte, lub na procentowanie tymczasowe ~~obracane~~ jaknajpewniej się obracane. Fundusze na Kancellaryą przeznaczone mogą być na listy zast ~~obracane~~ drobne obracane: gdyż temi pensya Zastępcy wspólnego Wójtów może być płacona, a procent ~~będzie korzystnie~~ ~~Funduszu~~ na który bierz z Kontrolli kwitar. wytnie się, powiększy fundusz.

~~30~~ art. 299.

Przy sporządzaniu Wykazu Dymów rozkładowych i Rozkładów składek Zastępca ~~Wo~~ wspólny Wójtów ~~Parafii~~ Okręgu pomaga Członkom Rady Wójtowskiej, albo ~~z polecenia Rady takowe dla na wypadek~~ w potrzebie sam takowe do jej decyzji przygotowywa.

~~Czytać Zasady Tyt. X D fol. 151.~~

6

~~452~~ ~~97~~ ~~107~~
249

Wzor ~~Nr II.~~ No. 3 do Tyt. X B, C, D.

Wykaz dymów rozkładowych

w ~~Okręgu~~ Gminach ~~ogólnej~~ wiejskich Okręgu Parafijalnego N.

vozkład
ca
tonkom
Rady ta
e sam
zwyczaj.
kon

1. Nro dobr i Przyległości	2. Imię i nazwisko Właściciela lub Posiadacza wszystkiego Folwarku, albo wymienienie Ekonomii Rządowej z której wsie itd. do tego ~~Gminy ogól.~~ Parafii Obręgu należą	3. Wieś główna czyli dobra, albo części większa mające oddzielne go właściciela	4 Przyległości tych dóbr lub części do tegoż właściciela należące	5 Przyległ… ~~Gminie~~ Parafii O… prawo … mającym…
	~~(: Dobra więcej dymów mające wyżej wpisywać Litery czy… ktoś ky…~~			
	A. Dobra z przyległościami więcej jak 9 dymów mające posiadane p…			
1	Mikołaj Rej Właściciel	Nagłowice	——	——
2	Tenże	——	Listki	——
3	Tenże	——	Skorupki	——
4	Szymon Szymonowicz Dzierż. Rz. wieczy.	Lwice części A	——	——
5	Tenże	——	Łaniewo	——
6	Władysław Bendoński Dzierż. wiecz. Szpitala N.	Lwice Czę. B.	——	——
7	Z Ekonomii Skarbnice w pow. N.	——	——	Lenki
8	Samuel Twardowski Zastawnik	——	——	Skrzyp…
	Razem ad A			
	B. Dobra z przyległościami mniej jak 10 dymów mające (: procz części wy…			
9	Stanisław Morsztyn Wła.	Seneczki	——	——
10	Szymon Zimorowicz Wła.	——	——	——
11	Elżbieta Drużbacka Wdowa dożywot.	Postyki	——	——
12	Taż	——	Kowalki	——
13	Jan Gawiński Wła.	Orabi Czę. A	——	——
14	Tenże	——	Skowronki	——
15	Felix Gawiński Zastawn.	Orabi Cz. C	——	——
16	Probostwo Parafii ~~Nagłowice~~	Nagłowice		
	Summa ad A i B			
	C Części wiejskie mające tylko jeden dym niepodzielny, a żadnego …nu pod…			
17	Jan Bendoński Właś.	Lwice Cz. C	——	——
18	Maciej Gawiński Zastawn.	Orabi B	——	——
19	Przemysław Przeborowski Wła.	——	——	——
	Razem ad C			
	Dodawszy do tego dymy włościańskie ad A i B pjesz…			
	~~Summa Podkładaczy jednodymowych~~ Jest dymów pieszych			
	dymów rolnych włościańskich			
	dymów rozkładowych			
	nierozkładowych ad C			
	Razem ~~Gmina łączna Parafija~~ Obręg Parafijalny Nagłowice			…ada

Rada Wojtowska ~~Obręgu~~ ~~Gminy ogólnej wiejskich~~ Obręgu Parafii N. Wyka…dymów
czych stwierdz mający ~~potwierdza. W N. dnia~~ jako rzetel… ratujem…

N.N. N.N. Nadzierżawca Ekonomii Rząd. N. N.N.

	5	6	7	8	9	10		
...i tych ...b części ...i własci ...leżąca	Przyległości dóbr w innej ~~parafii~~ Okręgu parafialnym ~~gminie~~ położonych prawo do Wójtowstwa: mających	niemających	Ilość dymów: dworskich mających ... mniej 1 dym podległy	części wyższych niemających ani jednego dymu podległego	Włościańskich rolnych	nierolnych czyli pieszych	razem jednego posiadacza rozkładowych	Uwagi: Dobra więcej dymów mające wyżej zapisane, litery części własności hypoteczne.
~~Litery części własności hypoteczne:~~								
...e posiadane przez Wyborców Zastępcy Wspólnego Wójtów Gminy [art. 46]:								
	—	—	1	—	10	10	47	~~Gmina No. 1.~~
	—	—	1	—	15	~~4~~		
...ki	—	—	—	—	10			
	—	—	1	—	20	~~20~~	30	
...o					9	9		
	—	—	1	—	6	5	12	
—	Lenki	—	—	—	6	5	11	
—	Skrzypno	—	—	—	10	~~10~~	10	
			4		77	29	110	
...e [: podrzędnych wyższych jednodymowych niżej ad C:]								
—	—	—	1	—	4	4	9	
—	—	Roxolany	—	—	2	4	6	
—	—	—	1	—		4	6	
...ki					1			
...nki	—	—	1	—	2		4	
	—	—	—			1		
	—	—	1	—	2	~~2~~	3	
	—	—	1			1	2	Dla Proir domu schronienia ubogich starców i kalek od składek wolnego
			9	—	88	43.	140	
...adnego mu podległego:								
	—	—	—	1				
		—	—	1				
		Brzebora	—	1				
			—	3	—	—		
ad A i B pieszę				43		43		
				46				
					88			
							140	
							3	

...ągłowie składa się z dymów ... 143.

... Wykaz dymów powyższy, za zasadę (formowania) przy Rozkładzie i Registrów bier-
...rzeń zatwierdza. — W N dnia

...N. NN NN NN

NN Sekretarz

250

7

Wzór ~~Lit.~~ Nr 4 do Tyt X.B D

Rozkład

Składek pieniężnych

na

budowle Domu administracyjno-sądowego ~~Gmin~~

~~Gminy ogólnej wiejskiej~~

~~Okręgu Gmin~~

Okręgu Parafii N

na Rok 18

1. Nr. kolej kontrybuenta	2. Imie i nazwisko Wyborcy Zastępcy ogólnego Wójtów jako Kontrybuenta na Dom administracyjno-sądowy (Okręgu) ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~, wedle Wykazu dymów rozkładowych ad A (: Wz. N 3. :)	3. Nazwisko dóbr głównych, albo części wiejskiej lub wsi ~~z których~~ ~~składka~~ bo przyległości z której składka	4. Czy dobra prywatne czy i z której Ekonomii Rządowe, czy folwark Rządowy wieczysto-dzierż. i.t.d.	5. podług Wykazu dymów ad A posiada dymów rozkładowych	6. Składka przez Radę uchwalona z dymu rocznie r.s	kop	7. Za…
	Na rok 18						
1.	Mikołaj Rej	Nagłowice	prywatne	47		10	4…
2	Szymon Szymonowicz	Żwice Części A	Folw. Rz. wiecz. dzier.	30		10	
3	Władysław Bendoński	Żwice Częś. B	Szpital N	12		10	
4	Naddzierżawca Ekon. Rządo. Skarbnice	Lenki	Ekon. Rzą. Skarbnice w pow. N.	11		10	
5	Samuel Twardowski	Skrzypno	prywatne	10		10	
	~~Summa~~ Razem			110		.10	11…
6	Mikołaj Rej z Nagłowic jako (prawa propinacyi ~~…~~ mający w miejscu ~~właściciel wsi …~~ ~~w której~~ gdzie Dom administracyjno-sądowy stać będzie dokładki 1/10 części						
	Summma	–	–	–			17…

Rada Wójtowska ~~Gminy ogólnej~~ (Okręgu) ~~wiejskiej~~ Parafii N Rozkład powyższy ~~w protokule Posiedzeń (od N. do N.) zapisany i art.~~ zaprojektowany (w którym żadnych poprawek nie ma, służyć ma…) potwierdzamy i podpisujemy. – W N. dnia

N.N. N.N. Naddzierżawca N.N.

Na rok 18

1.

	5 podług wykazu dymow co A posiada dymów rozkładowych	6. Składka przez Radę uchwalona z dymu rocznie		7 Zapłaci wsie co do Regestru bieżącego Kassowego zapisać	
		r.s	ko	r.s	ko
	47		10	4	70
…zier.	30		10	3	—
	12		10	1	20
…ie	11		10	1	10
	10		10	1	—
	110		10	11	—
…jem ~~…ry~~					
				1	10
	—			12	10. Rubli dwanaście kop. dziesięć

…kład powyższy jako zgodny z Wykazem dymów rozkładowych i swą uchwałą ~~przez Sekretarza swego podług danej mu przez nas informacyi~~ …ema, służyć mający za zasadę przy formowaniu Regestru bieżącego kassowego na rok N

…N.

NN

8

Wzór ~~N^ro^ III.~~ N^r 5. do Tyt. X. C. D 253 ~~458~~ 101 ~~III~~

Rozkład

Składek

w naturaliach i pieniądzach
na Kancellaryą administracyjno-sądową Okręgu

~~Gminy ogólnej wiejskiej~~

~~Okręgu Gmin wiejskich~~

Parafii N

na Rok 18

1.	2.	3	4.	5.	6.	7.
№ kol. Kontrybuenta	Imię i nazwisko Kontrybuenta na Kancellaryą administracyjno-sądową, wedle Wykazu dymów ad A i B |: Wz. Nr 3 :|	Nazwisko dóbr głównych, albo części, lub wsi albo przyległości z któréj składka	Czy dobra prywatne, czy i z któréj Ekonomii Rządowe, czy folwark Rząd. wieczysto-dzierżawny, czy i którego Instytutu i t.d.	Podług Wykazu dymów ad A. B. posiada dymów rozkładowych	Z summ kach: 17. przypada z dymu całkowi- zboża gar.	siana i słomy wiązek 10 funtowych sztuk

Na rok 18

Prócz Osady Domu administracyjno-sądowego do użytku Zastępcy wójtównemu oddanej postąpiła mu Rada Kontraktem rocznie ordynaryi i pensyi:

Odrąciwszy od tego:

a. Zapewnione deklaracyami ofiary w zbożu sianie i słomie i pieniądzach: w ogóle — —

b. składkę od właścicieli cząstkowych po 1 dymie posiadających i od włościan za uwolnienie od pocztach pieszych odnoszenia koleją expedycyi i kursoryi, po kop. 15 z dymu wedle Wykazu dymów należną z dymów — pieszych 46

c. Składkę od włościan rolnych za uwolnienie ich od pocztach konnych i podwód dla Wójta, z

d. Superatę Kassową z roku zeszłego funduszu na Kancellaryą

Pozostaje do rozkładu dla Zastępcy wójtównego Wójtów 140

Ponieważ liczba dymów rozkładowych wszystkich w Wykazie dymów ad A. B. 140, nie mieści się całkowicie w summach: zboża w rubryce 17, oraz siana i słomy w rubryce 18; owszem potrzebaby rozłożyć na dymów 140; zboża garc. 136 a siana i słomy wiązek po 10 funtów sztuk 115; przeto: Pan N.N. zaofiarował dodać Zastępcy wójtównemu to siano i słomę jeśli mu zabraknie, a żyta garcy 136 zap

Pozostaje się do rozłożenia:
Dodawszy do tego:

a. narzeczone 136 gar żyta czyli kor. 4 gar. 8 po rub. 1 kop. 80 w

b. dodatek do ofiar drzewa i torfu na opał i światło do mieszkania za

c. na potrzeby Rady Wójtowskiej \|: art. 261 :\|

Należy rozłożyć na 140 dymów rozkładowych Wykazem dymów ad A. B. objętych

Na to złoża
A. Wyborcy

1	Mikołaj Rej	Nagłowice	prywatne	47	10	7
2	Szymon Szymonowicz	Lwice Część A	Folwark Rz. wieczyst. dzier	30	10	7
3	Władysław Bendoński	Lwice Cz. B	Szpital N.	72	10	7
4	Dzierżawca Ekon. Rz. Skarbnice	Lenki	Ekon. Rz. Skarbnice w pow. N	11	10	7
5	Samuel Twardowski	Skrzypno	Zastawnik pryw.	10	10	7
				110		
	B. Niebędący Wyborcami					
6	Stanisław Morsztyn	Seneczki	prywatne	9	10	7
7	Szymon Zimorowicz	Roxolany	pryw.	6	10	7
8	Elżbieta Drużbacka	Poetyki	pryw.	6	10	7
9	Jan Gawiński	Orahi Część A	pryw.	4	10	7
10	Felix Gawiński	Orahi Cz. C	pryw.	3	10	7
11	Probostwo Paraf. Nagłowice	Nagłowice Probo.	duchowne	2	10	7
			Razem	140		
12	Mikołaj Rej dokładki z prowizyi	1/10 części	Summa	140	10	7

Rada Wójtowska Gminy Okręgu Parafii N Rozkład powyższy mający za zasadę przy formowaniu Regestru bierczo-kwitowego ordynaryi, jako zgodny ze wszystkiemi powoływanemi w nim cyframi na każdy karcie i podpisaliśmy. w N dnia

N.N.

N.N. Nadzierżawca

N.N.

	5.	6.	7.	8.		9.	10.	11.		12	13	14	15	16	17	18	19		20		254 ~~112~~ ~~460~~
któ- ory rów ty-	Podług Wykazu dymów ad A. B. posia- ~~dady-mów~~ da z dymów ~~112~~ ~~140~~ rozkła dowych ~~dymów~~	Z summ w rubry kach: 17. 18. i 20 przypada na 1. dym ~~[illegible]~~ rozkładowy całkowitych:				Przypada więc na tego Kontrybuenta				Rada Wójtowska rozkładając: pszenicę, żyto, jęczmień i groch pomiędzy Wyborców w stosunku ich dymów rozkładowych w.z. № 3 A a zaś owies, siano, słomę i pieniądze pomiędzy wszystkie dwory w proporcyą wszystkich dymów rozkładowych w.z. № 3. A. B.; poleca Sekretarzowi swemu wpisać Ordynaryą do Regestru bierczo-kwitowego, a należności pieniężne do Regestru bierczego Kassowego, celem uiszczenia, jak następuje.											
		zboża	siana i słomy wiązek 10 funtowych	w pieniądzach		zboża:	siana i słomy wiązek i snopków 10 funtowych	w pieniądzach		Pszeniy	Żyta	Jęczmienia	grochu	Owsa	razem zboża	siana i słomy wiązek 10 funtowych	w pieniądzach szczególowo		w ogóle		uwagi
		gar.	sztuk	rs	Ko.	garce	sztuk	r. s	k	gar	gar.	gar	gar	garce	garce	sztuk	rs	k	rs	k	Słoma żytnia siana i słomy wydawana będzie w potowie siana, w połowie słomy żytniej prostej na sieczkę.
...danej										oo	ooo	oo	oo	oooo	oooo	oooo	—	—	oo	—	
ogole		—	—	—	—	—	—	—	—	0	oo	0	0	oo	ooo	ooo	0	oo			
...ych i od		włościan z dymów pieszych								—	—	—	—						oo	oo	
...15 z dymu ...h 46																					
...edwod dla		Wójta, z dymów rolnych 88 po kop. 45								—	—	—	—	—	—	—	6 39 oo	90 60 oo			
~~Dwo~~...ych ~~140~~ A. B.										32	192	96	64	1152	1536	1095	—	—	60	—	
...y— ...aby ...zeh ...Za ...ta																					
...a garcy	136	zapłacone zostaną z Kassy.									136			~~136~~	136	115					
...~~[illegible]~~. rub. 1		kop. 80 wedle ceny targowej								32	~~192~~ 56	96	64	~~1016~~ 1152	1400	980	—	—	60		
do mieszk...		...kania Zastępcy współnego, Kancellaryi i t. d.																	7	~~65~~	
																			6	17	
																			10	30	
B. objętych										32	~~192~~ 56	96	64	~~1016~~ 1152	1400	980	—	—	~~80~~ 84	~~1~~2	
	47	10	7		60	470	329			14 ~~32~~	25 ~~37~~	42 ~~64~~	28	361	470	329	28	20			
...ziej	30	10	7		60	300	210			9	14	27 ~~32~~	18	232	300	210	18	—			
	12	10	7		60	120	84			3	6	10	6	95	120	84	7	20			
...v. N	11	10	7		60	110	77			3	6	9	6	86	110	77	6	60			
	10	10	7		60	100	70			3	5	8	6	78	100	70	6	—			
	110																				
	9	10	7		60	90	63							90	90	63	5	40			
	6	10	7		60	60	42							60	60	42	3	60			
	6	10	7		60	60	42							60	60	42	3	60			
	4	10	7		60	40	28							40	40	28	2	40			
	3	10	7		60	30	21							30	30	20	1	80			
	2	10	7		60	20	14							20	20	14	1	20			
	140					1400	980			32	56	96	64	1152	1400	980	84	—	84	—	~~Brakujące kop. 12 dołożone zostaną z przychodu miasta Tych~~
																	8	40	8	40	
	140	10	7	—	—	1400	980			32	56	96	64	1152	1400	980	92	40	92	40	

Rozkład ...powyższy, w którym żadnych poprawek nie ma, służy ...ego ordy-naryi, oraz Regestru bierczego kassowego na rok N ...wanemu w nim zasadami i w rachubie akuratnej poznawaliśmy.

N.N.

N.N. N.N.

N.N. Sekretarz Rady, będący i Zastępca Współnego Wójtów

Wzór ~~Nr III~~ № 6 do Tyt. X C. ~~1161~~ 1113

255

Podług Deklaracyj ofjar i Rozkładu obowiązany jest oddać Zastępcy wspólnemu Wójtów Gmin na Ordynaryą rocznie:

Co?	w racie I półroczney z góry								w racie II półroczney z góry							
	mjara		waga		wiązek 10 funtowych	fur parokonnych	sążni kub.	Podpis odbierającego Zastępcy wspól. Wójtów	mjara		waga		wiązek 10 funtowych	fur parokonnych	sążni kub.	Podpis odbierającego Zastępcy wspólnego Wójtów
	korcy	garcy	cent po 100 fun.	funtów					korcy	garcy	cent po 100 funt.	funtów				

Regestr bierczo-kwitowy ordynaryi
dla
Zastępcy wspólnego Wójtów ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej wiejskich~~
Parafiy N. N.
na rok 18

Co?	korcy	garcy	cent	funtów	wiązek	fur	sążni	Podpis	korcy	garcy	cent	funtów	wiązek	fur	sążni	Podpis
1. Mikołaj Rej z Nagłowic																
Drzewa opał	—	—	—	—	—	—	2		—	—	—	—	—	—	2	N N
—〃—	—	—	—	—	—	4	—	N N	—	—	—	—	—	4	—	
słoniny	—	—	—	10	—	—	—		—	—	—	10	—	—	—	
siana	—	—	5	—	—	—	—	N N.	—	—	5	—	—	—	—	
pszenicy	—	7	—	—	—	—	—		—	7	—	—	—	—	—	
żyta	—	13	—	—	—	—	—		—	12	—	—	—	—	—	N N
jęczmienia	—	21	—	—	—	—	—		—	21	—	—	—	—	—	
grochu	—	14	—	—	—	—	—		—	14	—	—	—	—	—	
owsa	5	21	—	—	—	—	—		5	20	—	—	—	—	—	
siana	—	—	—	—	82	—	—		—	—	—	—	82	—	—	
słomy	—	—	—	—	82	—	—		—	—	—	—	82	—	—	
Summa	7	12	5	10	164	4	2		7	10	5	10	164	4	2	
2. Szymon Szymonowicz z Łowic N.																
Pszenicy	—	5	—	—	—	—	—	N	—	4	—	—	—	—	—	N
Żyta	—	7	—	—	—	—	—		—	7	—	—				
Jęczmienia	—	14	—	—	—	—	—		—	13	—	—				
grochu	—	9	—	—	—	—	—		—	9	—	—				
owsa	3	20	—	—	—	—	—		3	20	—	—				
siana	—	—	—	—	53	—	—		—	—	—	—	52	—	—	
słomy	—	—	—	—	53	—	—		—	—	—	—	52	—	—	
Summa	4	23	—	—	106				4	21	—	—	104	—	—	
3. Władysław Bendoński z N. i t. d.																

– &c. &c. &c. (Wpisywać tak dalej co do każdego Kontrybuenta najprzód z jego Deklaracyi ofjar, a potem z Rozkładu. – Po ukończeniu zrobić powtórzenie summ szczegółowych podobnie jak w Wzorze Regestru bierczego Kassowego. – Summa ogólna winna być równa Summom z Deklaracyj ofjar i z Rozkładu.)

Jako powyższy Regestr bierczo-kwitowy ordynaryi zgodnie z Deklaracyami ofjar, ~~nic ujmując ani dodając~~, oraz z Rozkładem uformowałem, zaręczam. –

Sekretarz Rady Wójtowskiej N.N.

Skonfrontowawszy Regestr powyższy z zasadami do jego układania użytemi i zrewidowawszy co do rachuby, zaświadczamy: że we

wszy

wszystkiem jest zgodny. Pomyłki i poprawki zaszłe w numerach podobjaśnialiśmy literami naszą ręką i te objaśnienia jako też wszystkie karty tego Regestru cyframi naszemi zaznaczyliśmy, a po zszyciu opieczętowaliśmy. W N dnia

Delegowani w Protokóle posiedzeń Rady Wójtowskiej ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej~~ Parafii N od N N do tej czynności.

N N Wójt Gminy N
N N Wójt Gminy N

10 Wzor Nr. 7 do Tyt. X C. (463) 704 114

Ksiażka kwitowa Ordynaryi Kontrybuenta N. z N 256

Podług Deklaracyj ofjar i Rozkładu przez Radę Wójtowską Okręgu Parafij. N spo rządzonego, obowiązany jest oddać Zastępcy wspólnemu Wójtowi tegoż Parafii Okręgu, na ordynarya, rocznie:

Co?	w racie I półroczney zgóry								w racie II półroczney zgóry							
	mjara		waga		wjązek 10 funtowych	fur parkonnych	sążni Kub	podpis odbjeraiącego Zastępcy wspól. Wójtów	mjara		waga		wjązek 10 funtowych	fur parkon	sążni Kub	podpis odbjeraiącego Zastępcy wspólnego Wójtów
	korce	garce	Cent. po 100 fun.	funty					korce	garce	Centnary	funty				
Rok 18																
Drzewa opał	—	—	—	—	—	—	2		—	—	—	—	—	—	2	
— d —	—	—	—	—	—	4	—		—	—	—	—	—	4	—	
Słoniny	—	—	—	10	—	—	—		—	—	—	10	—	—	—	
siana	—	—	5	—	—	—	—	N.N.	—	—	5	—	—	—	—	
pszenicy	—	7	—	—	—	—	—		—	7	—	—	—	—	—	
żyta	—	13	—	—	—	—	—		—	12	—	—	—	—	—	
jęczmien	—	21	—	—	—	—	—		—	21	—	—	—	—	—	
grochu	—	14	—	—	—	—	—	N.N.	—	14	—	—	—	—	—	
owsa	5	21	—	—	—	—	—	N.N.	5	20	—	—	—	—	—	
siana	—	—	—	—	82	—	—		—	—	—	—	82	—	—	
słomy	—	—	—	—	82	—	—		—	—	—	—	82	—	—	
Summa	7.	12	5	10	164	4	2		7.	10	5	10	164	4	2	

Po skonfrontowaniu, zaświadczamy: iż wyciąg powyższy w którym żadnych poprawek nie ma, zgodnym jest z Regestrem bjercza-kwitowym ordynaryi na rok 18

Delegowani w Protokole posiedzeń Rady Wójtowskiej Okręgu Paraf. N dN. N do tej czynności. —

N.N. Wójt Gminy N. N.N. Wójt Gminy N.

Rok 18

Numera Kolejne raty I	raty II	3. Imię i ~~N Wzór N~~ Nazwisko Kontrybuenta	4 z których dóbr albo wsi, oraz dy zapłata		5 zapłaci w roku 18 r.s.	k	6 wpisać do Kontrolli kwitaryusowej na ratę I r.s.	ko	7 na ratę II r.s.	ko
Wzór	Nr 8	do Tyt X D.								

Regestr bjerczy ~~na Rok~~ N°

Kassy

~~na Sturbyadministracyjna sądowej~~

~~Okręgu~~ Gminy ~~ogólnej~~ Wjejskich ~~Parafii~~ N° na rok 18 na stowiżę administracyjno-są[dowej]

~~Rata pierwsza~~ : Rata pjerwsza:

Oddział I na Domu administracyjno-Sędowego:

(: Wpisuje do Kontrolli kwitar. Kontrolles I od N° 1 do 11 włącznie :)

A. z offjar zadeklarowanych w pjeniądzach podług Akt tych deklaracyj

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
1	50 ~~49~~	Mikołaj Rej	Nagłowice	—	10	90	5	45	5	45
2	51	Samuel Twardowski	Skrzypno	—	1	—	—	50	—	50
		Summa ~~z offjar~~ ad A			11	90	5	95	5	95

B. z Rozkładu z dnia

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
—										
3.	52	Mikołaj Rej	Nagłowice	47	4	70	2	35	2	35
4	53	Szymon Szymonowicz	Lewice A	30	3	—	1	50	1	50
5	54	Władysław Bendorski	Lewice B	12	1	20	—	60	—	60
6	55	Naddzierż. Ek. Skarbowe	Lenki		1	10	—	55	—	55
7	56	Samuel Twardowski	Skrzypno		1	—	—	50	—	50
8	57	Mikołaj Rej	Nagłowice		1	10		55		55
—		Summa ad B			12	10	6	5	6	5

C. Procenta od Kapitałów: wedle Summaryuszów Kassowych

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
9	58	Od Listu zast. zł. 200 leżącego w Kassie			1	20		60		60
10	59.	N.N. z Rewersu na zł. 200 pożyczonego w Kassie za gotowiznę leżącego procent z dokładką offjary			2	40	1	20	1	20
—		Summa ad C			3	60	1	80	1	80

D. Nagroda pilności

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
11	—	Zaasygnowana przez N. podd. N. N° N			300	—	300	—	—	—

Oddział II na Kancellaryą administracyjno-Sądową

(: Wpisuje do Kontrolli kwitar. Kontrolles II od N° 12 do 49 włącznie :)

A. z offjar zadeklarowanych w pjeniądzach wedle Akt tych deklaracyj

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
12	60	Mikołaj Rej	Nagłowice		1	50	—	75	—	75
13	—	X Proboszcz Parafii	Nagłowice			15	—	15	—	
—		Summa ad A			1	65		90		75

B. Podatkowe z dymów pjerwszych odkładanych jednodymnych wedle Wykazu dymów z d.

I	II	Imię i Nazwisko	Wieś		r.s.	k	I r.s.	ko	II r.s.	ko
14	—	Włościanie z dymów po kop. 15 — 10	Nagłowice		1	50	1	50	—	—
15	—	— d — 9	Łaniewo		1	35	1	35	—	—
16	—	— d — 5	Lewice B			75	—	75	—	—
17	—	5	Lenki			75	—	75	—	—
18	—	4	Seneczki			60		60	—	—
19	—	4	Roxolany			60		60	—	—
20	—	4	Poczytki			60		60	—	—

Nr kolejne raty I	raty II	Imię i nazwisko Kontrybuenta	z których dóbr albo wsi osady zapłata	zapłata w r. 18 r. s.	k	Wpisać do Kontrolli kwitaryuszowej na ratę I r. s.	k	na ratę II r. s.	k
21	—	Włościanie z dymu 1	Skowronki	—	15	—	15	—	—
22	—	~~Probostwo~~ Włościanie 1	Probostwo Nagłowice	—	15	—	15	—	—
23	—	Jan Bendowski 1	Łowce C		15		15	—	—
24	—	Maciej Gawiński 1	Oraki B		15		15	—	—
25	—	Przemysław Brzekowski 1	Brzekowa		15		15	—	—
—	—	Summa ad B		6	90	6	90		
—		C. Podwodowe z dymów rolnych Włościańskich wedle Wykazu Dymów z d.							
		po kop: 45							
26	61	Gospodarze z dymów 10	Nagłowice	4	50	2	25	2	25
27	62	d. — d. 15	Lisiki	6	75	3	38	3	37
28	63	d. — d. 10	Skorupki	4	50	2	25	2	25
29	64	d. — d. 20	Łowce A	9	—	4	50	4	50
30	65	d. — d. 6	Łowce B	2	70	1	35	1	35
31	66	d. — d. 6	Lenki	2	70	1	35	1	35
32	67	d. — d. 10	Skrzypno	4	50	2	25	2	25
33	68	d. — d. 4	Seneczki	1	80	—	90	—	90
34	69	d. — d. 2	Rozolany	—	90		45		45
35	70	d. — d. 1	Kowalki		45		23		22
36	71	2	Oraki A		90		45		45
37	72	d. 2	Oraki C		90		45		45
	—	Summa ad C		39	60	19	81	19	79
	—	D. z Rozkładu z d.							
38	73	Mikołaj Rej [illegible]	Nagłowice	28	20	14	10	14	10
39	74	Szymon Szymonowicz	Łowce A.	18		9		9	
40	75	Władysław Bendowski	Łowce B	7	20	3	60	3	60
41	76	Naddzierżca Ekon. Skarbowa	Lenki	6	60	3	30	3	30
42	77	Samuel Twardowski	Skrzypno	6		3	—	3	—
43	78	Stanisław Morsztyn	Seneczki	5	40	2	70	2	70
44	79	Szymon Zimorowicz	Rozolany	3	60	1	80	1	80
45	80	Elżbieta Drużbacka	Poczyki	3	60	1	80	1	80
46	81	Jan Gawiński	Oraki A.	2	40	1	20	1	20
47	82	Felix Gawiński	Oraki C	1	80	—	90	—	90
48	83	X Proboszcz	Nagłowice Probostwo	1	20		60		60
~~49~~	84	Mikołaj Rej z Nagłowic dokładki 1/10 D		8	40	4	20	4	20
		Summa ad D		92 ~~84~~	40	46	20	46	20

Rata druga

Wpisuje do Kontrolli kwitaryuszowej Kontroler I od N^ru 50 do 59 włącznie a dalej
~~Po wpisaniu do Kontrolli kwitaryuszowej powyższych należności~~
Wpisuje do tejże Kontrolli Kontroler II od N 60 do N^r 84 włącznie
~~ści Raty pierwszej w porządku od N^r 1 do 49 ciągnienie zapisanych, wpisać się do tejże Kontrolli należności raty drugiej powyżej w porządku od N^ru 49 50 do 83 84 w zamieszczone.~~

Dalsze kwity w Kontrolli kwitaryuszowej ~~od N^ru~~ po kwicie ostatnim N^ru Regestru bież. 84, służyć będą do kwitowania dochodów niestałych, ~~nadzwyczajnych~~ /: art ~~od d.~~ 243, 262 :/

Powtórne

~~Tyt X B. 12 Tyt C 3.~~

Numera kolejne raty I raty II

Po...

Rata W...

Powyżs... mi sko... w szcz... Kassyę... ~~ogół~~ N N...

406
258

Numera kolejne raty I	raty II	Imie i nazwisko Kontrybuenta	z których dóbr albo wsi zapłata	zapłaci w roku 18 rs	k	Wpisać do Kontrolli Kasyerskiej na ratę I rs	Ko	na ratę II rs	K

Pocwtórzenie Summ: do pobrania:

ad I na Dom administracyjno-sądowy

~~ad A od A~~

I rata:

	rs	k	rs	k
ad A od N 1 do 2 włącznie	5	95	—	—
B od 3 do 8 włącz.	6	5		
C od 9 do 10 wł.	1	80		
D N 11	300	—		
razem	313	80		

II rata:

	rs	k	rs	k
ad A od N ~~49~~ 50 do 51 włą.			5	95
ad B od 52 do 57 wł.			6	5
ad C od 58 do 59 wł.			1	80
razem	13	80	13	80
Łącznie rocznie —	327	60		

ad II na Kancellaryą administracyjno-sądową:

I rata:

	rs	k	rs	k
ad A od Nr 12 do 13 włącz.		90	—	—
ad B od 14 do 25 włą.	6	90		
ad C od 26 do 37 włą.	19	81		
D od 38 do 49	46	20		
razem	~~69~~ 73	81		

II rata:

	rs	k	rs	k
ad A Nr ~~50~~ 60				75
C od od 61 do do 72 włącz.			19	79
D od 73 do do 84 włą.			46	20
razem	66	74	66	74
Łącznie rocznie	~~136 25~~ 140	55		

Zebranie ogólne przychodów rocznych:

	rs	k
I na Dom administracyjno-sądowy	327	60
II na Kancellaryą adm-sądową	~~136 25~~ 140	55
w ogóle	~~459 75~~ 468	15

~~Rada Wojtowska Gminy ogólnej wyjątkiej Parafii~~

Powyższy Regestr Poboru Kassy ~~zgodnie~~ z zastosowanemi wyżej Zasadami skonfrontowaliśmy i co do rachuby sprawdziliśmy, a znalazłszy wszelką zgodność podpisujemy. — W N dnia

Kassyer I ~~Gminy ogólnej~~
N N

Kontroller I
N N

Kontroller II
N.N.

Zastępca ~~wspólny~~ Wojtow Poborca
N N

Rada Wójtowska ~~Gminy~~ Okręgu ~~ogólnej~~ ~~Wyjątkiej~~ Parafii

fii N Regestr bierczy powyższy uważając uzasadnionym i rzetelnym, nieznajdując nic, coby ~~był~~ należało do poboru a tu było opuszczonem; zatwierdzamy

Wzywa Kontrollerów Kassy, ~~a mianowicie~~ aby należności z tego Regestru do Kontrolli Kwitaryuszowej powpisywali własną ręką, ~~a mianowicie~~:

Kontroller I należności na Dom administr.-sądowy raty I ~~i II~~ od Nru 1 do 11 włącznie i raty II od N 50 ~~49~~ do 59 włącznie; a potem:

Kontroller II należności na Kancellaryą administracyjno-sądową raty I od N 12 do 49 włącznie i raty II od Nru ~~59~~ 60 do 84 włącznie.

Dnia N. r. N.

NN NN NN NN NN

Po upłynięciu roku i sformowaniu nowego Regestru bierczego Kassowego; Kontroller I podobnie ~~po~~ wpisywać będzie należności do Kontrolli kwitaryuszowej: [lecz bezpośrednio zaraz] po ostatnim kwicie na dochód niestały wyciętym, a po nim wpisywać będzie Kontroller II. — Jeżeli Księga Kontrolli tej niewystarczy; kontynuować należy w Tomie drugim poczynając od kwitaryusza Nru 1. — Przenoszenie zaległości ~~z Księ Tom~~ ani z roku na rok, ani z Tomu do Tomu Kontrolli Kwitaryuszowej, nie będzie miało miejsca.

Wzór N^ro^ 9. do Tyt. X. D

Kontrolla kwitaryuszowa poboru
dochodów stałych i niestałych
Kassy
~~Okręgu~~ Gmin ~~ogólnej~~ wiejskich Okręgu
Parafii N

Kontrolla kwitaryuszowa poborowa dochodów stałych i niestałych Gminy ogólnej wiejskiej Parafialnej

N. K. 1 dn. r. r. s. Ko
P.
R. b. z r. 18 N. zapłacił
wyr.
za
Zast. ~~wyp~~ W. ~~Okr.~~ ~~og. W.~~ Paraf.
podp.:/

Nro kol. 1 W dn. r.
Pan
Reg. bjer. z r. 18 Nro zapłacił r. s. Kop.
wyraźnie
za
Zastępca ~~wspólny~~ Wójtów Okręgu ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ Parafii ~~wiej.~~
w ~~Okr.~~ Pow. ~~Pow.~~ ~~Guber.~~ Guber. ~~Guber.~~
/: podpis :/

N. K. 2 dn. r. r. s. Ko
P.
R. b. z r. 18 N. zapłacił
wyr.
za
Zast. ~~wyp~~ W. Okr. ~~og. W.~~ Paraf.
/: podp. :/

Nro kol. 2. W dn. r.
Pan
Reg. bjer. z r. 18 Nro zapłacił r. s. Kop.
wyraźnie
za
Zastępca ~~wspólny~~ Wójtów Okręgu Parafii ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ ~~Parafii~~
w Pow ~~Pow.~~ Guber.
/: podpis :/

N. K. 3. dn. r. r. s. Ko.
P.
R. b. z r. 18 N. zapłacił
wyr.
za
Zast. ~~wyp~~ W. ~~Okr.~~ ~~og. W.~~ Paraf.
podp.:/

Obecny do dnia N. Mca r. Roku N N podpis N N

Nro kol. 3. W. dn. r.
Pan
Reg. bjer. z r. 18 Nro zapłacił r. s. Kop.
wyraźnie
za.
Zastępca ~~wspólny~~ Wójtów Okręgu Parafii ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ ~~Parafii~~
w Pow ~~Pow.~~ Guber.
/: podpis :/

N. K. 4. dn. r.
P.
R. b. z r. 18 N. zapłacił
wyr.
za
Zast. ~~wyp~~ W. ~~Okr.~~ ~~og. W.~~ Paraf.
/: podp. :/

Nro kol. 4 W dn. r.
Pan
Reg. bjer. z r. 18 Nro zapłacił r. s. Kop.
wyraźnie
za
Zastępca ~~wspólny~~ Wójtów Okręgu Parafii ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ ~~wiejskiej~~ ~~Parafii~~
w Pow ~~Pow.~~ Guber.
/: podpis :/

N. K. 5 dn. r.
P.
R. b. z r. 18 N. zapłacił
wyr.
za
Zast. ~~wyp~~ W. ~~Okr.~~ ~~Ok. W.~~ Paraf.
/: podp. :/

Obecny do dnia N. Mca r. Roku N. N. podpis

Nro kol. 5 W. dn. r.
Pan
Reg. bjer. z r. 18 Nro zapłacił r. s. Kop.
wyraźnie
za
Zastępca ~~wspólny~~ Wójtów Okręgu Parafii ~~Gmin~~ ~~Gminy~~ ~~ogólnej~~ ~~Wiejskiej~~ ~~Parafii~~
w Pow ~~Pow.~~ Guber.
/: podpis :/

Kwit ten do dochodów stałych i niestałych Kasy Gminy wiejskich Okręgu przygotowany, zaznaczamy, że wzmianka, że nie ma w nim poprawek

N N N N N N

N N N N N N

Kwit ten do dochodów stałych i niestałych Kasy Gminy wiejskich Okręgu przygotowany, zaznaczamy że wzmianka, że nie ma w nim poprawek. –

N N N N N N N N N N

Kwit ten do dochodów stałych i niestałych Kasy Gminy wiejskich Okręgu przygotowany, zaznaczamy, że wzmianka, że nie ma w nim poprawek

Kwit ten do dochodów stałych i niestałych Kasy Gminy wiejskich Okręgu przygotowany, zaznaczamy, że wzmianka, że nie ma w nim poprawek

Kwit ten do dochodów stałych i niestałych Kasy Gminy wiejskich Okręgu przygotowany, zaznaczamy, że wzmianka, że nie ma w nim poprawek

Wzór ~~A^ro~~ ~~XI~~ N^ro 10. do Tyt. X D.

Wyciągi Kwitów wyciętych
z Kontrolli kwitaryuszowej poboru dochodów
stałych i niestałych na służbę administra-
cyjno-sądowej Okręgu Gminy ~~ogólnej wiejskiej~~
Parafii N. ~~N. albo Parafij N. N. N.~~

Wzor	N.
Po ostatniem przeniesieniu gotowizny z szuflady poborowej wycięto kwity	Po ostatniem przeniesieniu gotowizny z szuflady poborowej wycięto kwity

Po ostatniem przeniesieniu gotowizny z szuflady poborowej wycięto Kwity:

Nr kwitu wyciętego	co lub za co	zapłacono na Dom adm. sąd r. s.	k	na Kanc adm. sąd r. s.	k
	Odd. 20 Grud / 1 Stycz 18				
3	Składki na Dom	2	35		
8	—"—		55		
10	procent	1	20		
12	ofiary na Kancel				75
20	Pocztkowe ~~ofiesze~~				60
32	Podwodowe			2	25
38	Skł. na Kanc.			14	10
49	—"—			4	20
85	za cegłę	10	–	–	
~~86~~		14	10	21	90
86	ofiara jednoraz. na Kanc			13	–
87	za obsigillacyą				15
88	ofiar. jednoraz na dom	1	–		
89	za Attest przesiedl.				15
90	Kara na Wojta				5
		15	10	35	25
91	Egzekutne				3
92	za torf	4	92		
29	Podwodowe			4	50
13	Skł. na Kanc				15
93	Kara na Zast. Wojtów				9
	Summa	20	2	40	2
	Dodawszy			20	2
	Powinno być w szufladzie			60	4

Wycinki kwitów w Kontrolli z datą dzisiejszą wycyfrowaliśmy.

Po otworzeniu szuflady 4 kluczami znaleziono 60 6

Polecono oddać na Dom schronienia 2

Reszta być powinna 60 4

do Kassy pod 4 klucze przenieśliśmy a mianowicie do schowania:

Kontrollera I ... 20 2

Kontrollera II ... ~~40~~ ~~2~~ 40 2

co w czterech egzemplarzach

Sum

Nr kwitu wyciętego	co lub za co	zapłacono na Dom adm. sąd r. s.	k	na Kancel adm. sąd r. s.	k

Summaryusz przychodów zapisaliśmy i szufladę poborową próżną na 4 klucze zamknęliśmy. — Dnia N r. N

NN Kassyer I

NN Kontr. I

NN Kontr. II

NN Poborca Zast. przew. Wojtów

Od dnia

Wycięto kwity obejmujące należności zapłacone	
na Dom adm.	na Kanc

Wzór ~~N.~~ ~~W.~~ Nr 11 do Tyt. X D

Summaryusz przychodów
Kassy
~~Okręgu~~ Okręgu Gmin ~~ogólnej~~ wiejskich Okręgu
Parafii N. ~~albo Parafij N. N.~~

Exemplarz /: np. 4ty :/

No. Kol. rowney porzycyi	Data Poswiadczenia Kassowego: Dzień	miesiąc	Wyszczególnienie ~~Przychodu~~ Summ przychodu: 1. z Remanentu roku zeszłego 2. z Szuflady poborowej na 4 Klucze zamknięty	Wycięte kwity obejmujące należności zapłacone: na Dom administracyjno-Sądowy		na Kancelaryę administracyjno sądową		razem na służbę administracyjno-sądową ~~ogólnie~~		Przychodach ... na Dom a... w gotowiźnie	
				rs	k	rs	k	rs	k	rs	k
	Rok 18										
1	20/1	Grud / ~~Stycznia~~	Zostało od wydatków roku zeszłego	–	–	–	–	–	–	2	1
2	6/18	Czerw.	z Szuflady poborowej	20	2	40	2	60	4	20	2
3			Summa	20	2	40	2	60	4	22	3
4	4/16	Wrześ	z szuflady pobor.	1	1	1	5	2	6	1	1
5			Summa	21	3	41	7	62	10	23	4
6	19/21	Grud	z szuflady poborowej	60	–	140	–	200	–	60	
7			Summa całoroczna Przych.	81	3	181	7	262	10	83	4
8	Podług summaryusza wydatków z r. 6. porzycyi 11 wydano wogóle:									18	
9			Pozostałoby więc w Kassie							65	4
10	Lecz dodawszy wydatki zwracalne w tymże summar. N. 8 w Dowodach zwracalnych										
11	Jest w Kassie									65	4
12	Oddzieliwszy połowę superaty Kancellaryjnej na Dom adm. sądowy			–	–	–	–	–	–	75	4
	rok 18										
1			pozostałości z roku ~~zeszłego~~ skończonego							140	8
2	25/6	Marc Kwiet.	z szuflady poborowej	2	1	4	20	6	2	2	1
3			Summa	2	1	4	20	6	2	142	9

…jmujące …acona			Przychod ogólny do Kassy w gotowiźnie i w dowodach wydatków zwracalnych; jako to, lokacyi procentowey, w Listach zast. itd										Podpisy: Kassyera, Kontrollera I, Kontrollera II i Poborcy w każdym z czterech exemplarzy niniejszego Summaryusza, którego po jednym każdy po podpisaniu odbiera, do swego domu, przez utrzymowanego własną ~~lub swego kancelary~~ ręką.
	razem na służbę administracyino-sądową ~~…~~		na Dom adm. sądowy				na Kancellar. adm. sąd				w ogóle		
			w gotowiźnie		w dowodach zwracalnych		w gotowiźnie		w dowodach zwracalnych		na Dom i na Kancel. w gotow. i dow.		
	rs	K	rs	K	rs	K	rs	K	rs	K	r. s	K	
	–	–	2	1	1	50	1	2	–	–	4	53	NN N N N
2	60	4	20	2	–	–	40	2	–	–	60	4	N N
2	60	4	22	3	1	50	41	4			64	57	N N
5	2	6	1	1			1	5	–	–	2	6	N N
7	62	10	23	4	1	50	42	9	–	–	66	63	N N
–	200	–	60				140	–			200	–	N°
1	262	10	83	4	1	50	182	9			266	63	
			18				32	2			50	2	N
			65	4	1	50	150	7			216	61	
					10						10	–	
			65	4	11	50	150	7			226	61	N°
- - - -			75	4,	będzie na następny								
			140	8	11	50	75	3	–		226	61	N°
0	6	2[illegible]	2	1	[illegible]		4	20	–	–	6	21	N N
0	6	2[illegible]	142	9	11	50	79	23	–	–	232	82	N N

264

15

476 (113) 265

Wzor ~~L.~~ Nr 12. do Tyt. X ad D

Summaryusz Wydatków ~~niezwracalnych i zwracalnych~~

Kassy

~~Okręgu~~ ~~Kręgu~~ Gminy ~~ogólnej~~ wyjezkiej Obrębu

Parafii N.

Egzemplarz (np 47.)

~~Informacya na Summaryuszu przychodów zapisana i tu ma miejsce~~

Nr kolejny	Data pouczenia Kassowego Dni	Mca	Wyszczególnienie: na jakie wydatki przez Radę Wójtowską dozwolone, zaliczki pod zastępcy wspólnemu Wójtów jako Płatnikowi; oraz jakiemi dowodami przez Kassyera i Kontrollerów przyjętemi usprawiedliwił wydatki	Nr protokołu	Zaliczono Płatnikowi z Funduszu: Domu ad. sąd. Kontrollera I rs	k	Kancel. ad. sąd. Kontrollera II rs	k	w ogóle rs	k	Z tego... galnemu z Fundu... Domu niezwrotne rs.	k
	Rok	1847										
1.	6/18	Czer.	Pensyi za 5 mcy. Usprawiedliwia Kontrakt				25	–	25			
2			Zwraca się Płatnikowi za kupione druki na które nie wziął zaliczenia				3	2	3	2		
3			Na ~~wydatki~~ cegielnią i kopanie torfu		10	–			10			
4			Na złożenie w Kassie oszczędności		10	–	–	–	10			
5			Na utensilia Kancellaryi				5	–	5			
6			Summa		20	–	33	2	53	2		
7	4/16	Wrzes	~~Odat~~ Oddał kwity Majstrów na ilość								8	–
8			Złożył Książeczkę oszczędności z dir. N. Nr N na rzecz Rady Wójtowskiej wydaną								~~10~~	
9			Summa		20	–	33	2	53	2	~~1~~8	
10	19/31	Grud	Za utensylia sprawione i do Inwentarza dziś przez nas zapisane i oceckowane Drewni									
11			Summa roczna		20		33	2	53	2	8	
12			**Porównanie:** Od Summ zaliczeń odjąwszy wydatki niezwracalne i zwracalne przypada		18		32	2	50	2		
~~13~~			Zwraca Płatnik do Kassy ~~Przypada do zwrotu przez Płatnika~~		~~2~~		1	–	~~3~~	–		
~~14~~			~~Oddawszy wydatki zwracalne~~ ~~Zwrócił ... oszczędności~~		~~10~~				~~10~~			
~~15~~			zwym Kontrollerom ~~Zwraca Płatnik do Kassy dnia ... Kontrol I~~		~~2~~				~~2~~			
~~16~~			~~Kontroller II~~		–	-	~~1~~	–	~~1~~			
	Rok	1848										
~~17~~			~~Summy ogólne zaliczeń i usprawiedliwień równają się~~						~~53~~	~~2~~		
1	25/6	Grud / Styczn.	Na drzewo i zwózkę takowego do pieca wapien.		15	50			15	50		
2			~~Na kopanie gliny~~ Kupiono Listy zast. z 3 Kup. i te w Kassie pod klucz tergstowy Kontrollera I złożone		90				90		—	—
3			na Druki, Szemata, i prenumeraty Dziennika Ustaw Dziennika Urzędów ~~centralnych~~, Gazety Rządowej ~~i Dziennika~~ i Dziennika Guber. Crucifix, sukno na stół		– –		18	60	18	60		
4			Summa		105	50	18	60	124	10		

Podpisy: Kassyera, ~~ów~~ Kontrollerów I. i II i Płatnika, w każdym z czterech Egzemplarzy niniejszego Summaryusza, którego po jednym każdy po Powiedzeniu odbiera prócz utrzymowanego własną ręką.

~~Podpisy: Kassyera, Kontrollerow ra I. i IIgo i Płatnika.~~

[Płatnikowi] k	~~razem~~ w ogóle rs	k	~~z tego zaliczenia~~ Usprawiedliwił stanowczemi legalnemi dowodami wydatki z tych zaliczeń. ~~z Funduszu~~ Z funduszów Domu adm. sądo. niezwracalne rs.	k	zwracalne rs	k	razem rs	k	Kancellaryi ad. sąd. niezwracalne rs	k	zwracalne rs	k	razem rs	k	w ogóle rs	k	Podpisy
–	25								25	–	–	–	25		25		NN
2	3	2							3	2			3	2	3	2	
	10																NN
	10																NN.
–	5																
2	53	2	-						28	2			28	2	28	2	NN
			8	–	–	–	8								8	–	NN NN
			~~10~~		10		10								10		
2	53	2	~~7~~8		10		18		28	2			28	2	46	2	NN NN
									4				4	–	4		NN
2	53	2	8		10		18		32	2			32	2	50	2	NN
2	50	2															NN
–	~~7~~3	–															N
	~~10~~																
	~~2~~	} ~~które dodawszy do wydatków usprawie-~~															
–	~~7~~	~~dliwionych~~													~~3~~		
~~...~~	~~53~~	2													~~53~~	~~2~~	NN
	15	50															
	90		—	—	90		90								90	–	NN
																	NN
60	18	60															
60	124	10			90		90								90	–	NN

~~478~~
266

Zaliczono ~~z Kassy~~ Płatnikowi na wydatki przez Radę Wojtowską upoważnione

16

Zasady co do Tyt. X i uzupełnienia ad D

O Kassie Gminy wiejskich Okręgu Parafii

1. Kassa, czyli lokal Kassowy, albo skrzynia Kassowa, jest rzecz; nie jest dosyć dogodnie do wysłowienia się krótkiego, dawać tę samą nazwę Magistraturze Kassowej.

2. — Rachunkowość Kassyerów Gminy wiejskich Okręgu Parafijalnego nie mających do większej pracy czasu, a często i chęci, potrzebuje być łatwa, krótka, jasna, jaknajmniej ich pracy i kosztu drukowego wymagająca, a jednak psuciu się Kassyerów defektom kassowym, zapobiegająca.

3. — Kontrolla kwitaryuszowa poborowa podług Projektu i podług Wzoru N. 9, będzie podobna do tej jaka przed 50 lat egzystowała, z ulepszeniem. (Dziś dostarczane są kwitaryusze Kassom niejakim przez różne drukarnie i Litografije.) ⌈ Bywają kwitaryusze do rat dwóch przygotowane, a do rat pojedynczych używane: po pokwitowaniu jednej raty bez wycięcia dwóch kwitów zostaje Kassyerowi kwit niepotrzebny, niewycięty, którego nieprzekreśliwszy użyć może (: jak się to zdarzało:) do pokwitowania tego albo innego dochodu który już raz pobrał. ⌉ Kontrybuent czytać nie umiejący, albo i umiejący ale zaufany w Rachunkowości: że gdy kwit drukowany wycięty drugi raz zapłata żądana być nie może; płaci zwłaszcza kwoty drobne w dobrej wierze po drugi raz... Jeżeli który spostrzeże zdzierstwo; milczy: albo z litości, albo z bojaźni, albo z przyjaźni, dla własnego interessu. Dopiero po jakiej kłótni z zawiści zdarza się denuncya: po której jest dowód: że Kwitaryusze nieprzezorne do psucia się Kassyerów ⌉ powód dają. — Gdyby kwity w opsjewentowanym kwita-

⌈ jest więcej łatwości wyciąć kwity do kwitowania do Modów bez wycięcia właściwych kwitów.

⌉ do trudności wykrycia defektu przez Rewidentów,

rysunku będące do wyjścia przeznaczone były ~~przynajmniej~~ na drugiej stronie poznaczane; ~~wiedziałby Kontryb~~ wiedzieliby Kontrybuenci: że takie tylko kwity są ważne.

~~5. Zdan~~

4 ~~A~~ – Do Kassy Gminy ~~ogólnej~~ wiejskich Okręgu której wpływy będą zwykle drobne, każdy tak winien przynieść pieniądze aby zdawki nie potrzebował. Zdawki albowiem zajmują czas Poborcy i pomyłek stawać się mogą powodem. ~~Z reszta Kassy~~ Z resztą Poborca może ze swoich pieniędzy czynić zmiany pieniędzy ~~do~~ większych na drobniejsze. Gdyby potrzebował ~~może mu~~ mogą mu Kassyerowie dać w tym celu zaliczenie zwracalne.

~~Czytać Zasady co do Tyt. XI XII i XIII fol. 152. w ogólnym fol. 152.~~

~~Co do Tytułów: XI~~

Zasady ogólne
co do Tyt. XI XII i XIII

Zasady

~~ulepszenia~~ organizacyi Władz Policyjnych i Sądowniczych w Gminach wiejskich i mjejskich, tudzież zapobjegania ubóstwu i przestępstwom.

Z

Projektem ogółowym

oraz

Kwestya włościańska

Zeszyt V^ty

~~Projekt Vol. IV~~

~~Tytuły: XI, XII, XIII i IV~~

~~30~~ ~~29~~ ~~ad 26, 27 i 28~~

Zasady ogólne

~~Zasady~~ co do Tytułów:

XI O ogłaszaniu Ustaw i Urządzeń oraz Obwieszczeń przechodnich, tudzież o rozszerzaniu znajomości ~~lub~~ i wiadomości tychże.

XII O zarządzaniu wykonania i dopilnowywaniu wykonywania Ustaw, z Urządzeń i Rozkazów

XIII O karach policyjnych i innych.

W ogólności.

1.— Dotąd, Magistraty i Burmistrze wyjąt ze swemi podwładnemi, oraz Wójci Gmin ze swemi Sołtysami: są ostatniem ogniwem administracyi krajowej. Wykonywają oni równie jak Naczelnicy powiatowi i Rządy Gubernijalne, rozkazy wszystkich Kommissyj Rządowych [: art 1, 4, 44 Post. 3 Lut. 1816 T. 2. p. 31. [art. 8 Post. 14 Sier. 1821 :] oraz władz innych naczelnych, które z centralizacyi w Kommissyjach Rządowych wyszły.

[art. 15 Postan. 30 Maja 1818 T. 6 p. 40, art. 2, 4 Postan. 21 Czerwca 1820 T. 7 p. 21]

Uzupełnianie Organizacyi Władz Administracyjnych w Gubernijach i Powiatach tudzież dawa-

waj

~~482~~

wanie im Instrukcy-

należy wedle art. 82 Po-

stan. 2 Lutego 1816.): T. 2. p.

i art. 14 Postan. 27 Sierp.

1816): T. 2. p. 77.:) oraz art. 43

Postan. 14 Sierp. 1821 do

każdej Władzy na-

czel-

czelnej w swych przedmiotach. Z tego wynika: że Instrukcya nie może bydź jedna ogólna od jednej lub wszystkich Kommissyj Rządowych i innych Władz naczelnych, ale od każdej inne (oraz inne w każdym właściwym przedmiocie [Instrukcye. – Łatwiej będzie później każdéj Władzy naczelnej Instrukcye przez siebje w właściwym przedmiotach wy- dane uzupełniać, zmjeniać, a z czasem po doświadczeniach w wykonaniu odwoływać i nowe wydawać. Za zmjaną Ustaw i Urządzeń Publicznych obo[

[do nowej Organizacyi Władz Administracyjnych i Sądowych zastosowane

[wpływających nastąpować muszą i zmjany Instrukcyj czyli Informacyj dla Urzędników.

2. – Instrukcye każdéj Władzy centralnéj dla Magistratów i Wójtów w obowiązkach ich wspólnych czyli tych samych, winny bydź jedne. Co zaś do obowiązków wyłącznych jakie tylko do Magistratów należą; jakoto, względem Policyi budowniczej po miastach, Kommissyi Kwaterniczej, Kassy miejskiéj i t. d. i t. p. powinny bydź inne Instrukcye tylko dla Magistratów: (a to w celu aby

~~484~~

aby zastępcy wspólnego Wójtów
~~być nie powinien. ale oraz aby~~
Gmin, i sekretarze
Wójtów niezatrudniać czytaniem
tego co do nich nienależy.

~~2. Instrukcya nie może być~~
~~2. Instrukcya przez Władzę nadzorczą~~
~~Magistratom i Wójtom wydana~~
~~3. Mieszkańców kraju obowiązują Ukary~~
~~i Postanowienia w Dzienniku Praw~~
~~zawarte oraz Kodexa i inne Ustawy~~
~~oraz powod z~~
zawarte

3. ~~—~~ Mieszkańców kraju (a następnie i Urzędników) obowiązują: ~~Kode~~ Ustawy ~~Prawa~~ Ustawami przechodniemi z d. 10 Paźdz[iernika] ~~xa Praw cywilne i Postępowania~~
~~xa cywilne i karne oraz Ukary i Po~~
ka 1809 |: T. 2 p. 34 :| F zachowane, oraz później
~~stanowienia w Dzienniku Praw zawarte~~
Dziennikami Praw ogłoszone |: T. 14 p. 175 ± 213 ~~art.~~ |
~~te.~~ Obowiązują (ich także Ukazy ~~oraz~~ ~~Urzędzen~~ Rady ~~wedle~~
najwyższej tymczasowej dziełowe Warsz. Obowiązują wedle
art. 3 i 5 Postanow. 21 Czerw. 1820 |: T. 7 p. 23 :| i art. 2,
~~&~~ 6 Postanow. 25 Wrześ / 7 Paźdz. 1836 |: T. 20 p. 187 :| Urządzenia (ogólne w rozwinięciu (Ukazów i Postanowień ~~Praw~~ przez Kommissye Rządowe i inne Władze centralne wydane, i w Dziennikach Gubernijalnych |: bez żadnych uwag, dodatków i objaśnień :| zamieszczone. F / Magistraty

F ~~oraz~~ i z d. 16 Stycz. 1811
|: T. 3. p. 157 :| ± ~~T. 14 p. 175~~ :|

~~i Wójci są w obowiązku do mają~~
~~między innemi obowiązkami~~
~~i Wójci przez obowiązków jedynie was~~
i Wójci ~~ich dotyczących~~, mają główny obowiązek dopilnowywać wykonywania

F Obowiązują ~~nakonier~~ równie ~~ogół Urządzenia~~ Postanowienia (najwyższej władzy nie przez Dziennik Praw ale przez Dzienniki Gubernialne ogłoszone. —

przez

przez mieszkańców Praw i Urządzeń ich obowiązujących. [: T. 14 p. 221 art. 41 :]

W Postanowieniach, Dziennikiem Praw, i Urządzeniach Władz centralnych Dziennikami Gubernialnemi, ogłoszonych, są ~~także~~ oraz Przepisy samych tylko ~~Magistraty i~~ Wójtów i Magistraty obowiązujące.

Obowiązują także tak mieszkańców jako też Wójtów i Magistraty Urządzenia ~~ogólne~~ Władz centralnych ~~ogólne~~, w odpisach wierzytelnych zakommunikowane ~~i ogłoszone, o specyalnych zaś rozkazach nie ma tu mowy; wedle~~ wedle art. 5 Postan. z d. 21 Grud. 1820 [: T. 7 p. 23 :] Lecz w tym art. zapewne miano na uwadze tylko Kopije Urządzeń takich, które specyalne lub przechodnie nie zaś ~~w kraju lub Guberni~~ ogólne; gdyż w takim wypadku bez ogłoszenia pismem publicznem ~~i na późniejsze lata~~ urządzenie wcale nie tylko na teraz ale i ~~w późniejszych latach obowiązującem~~ i dla Potomności przeznaczonem, za obowiązujące ogólnie w kraju uważane być by nie mogły, i tylko samych Wójtów i Magistraty w których Aktach znajdują się

186

się, obowiązywałyby. Samo tylko ~~przeczytanie~~ zapublikowanie choćby i kilkokrotne w kościołach i karczmach [?] ~~często~~ prędko w zapomnienie iść mogące często ludności kopii Urządzenia, nie zastępuje ogłoszenia do obowiązywania potrzebnego, przez ~~Pi~~ ~~smo~~ Dzienniki Guber. jako Pismo urzędowe, każdemu (łatwo) dostępne

Ustawy ~~Instrukcye~~ ~~Prawa i Urządzenia~~ dla Magistratów ~~i Wójtów~~ ~~kraju~~, przez Władzę najwyższą i Urządzenia przez Władzę centralne wyda- [

5. Instrukcye o jakich się od 1, i 2 mówiło, ~~nie mogą być Urządzeniami~~ dla Publiczności ~~oraz Wła~~ ~~oraz dl~~ ~~mogą być tylko~~ nie mogą być ani nowemi ~~Prawami~~ Ustawami, ~~ani Urządzeniami~~ ani nowemi rozwijającemi ~~Prawa~~ Ustawy, Urządzeniami Publiczności ~~i Urzędników~~ obowiązującemi (bo Mieszkańców to obowiązuje co już ogłoszone) (mogą być tylko Informacyami dla Wójtów i Magistratów: jak mają dopilnowywać wykonywania przez mieszkańców ~~Praw~~ Ustaw i Urządzeń ~~obo~~ już ~~ogł~~ należnie (prawnie) ogłoszonych a następnie obowiązujących; oraz jak takowe ~~Prawa~~ (Ustawy ~~Urządzenia~~) i Urządzenia sami mają wykonywać.

6. W Informacyach tych czyli Instrukcyach potrzeba cytować, ~~wskazywać~~ Magi

[na te tylko za obowiązujące Publiczności dawniej i teraz uważanemi być by powinny ~~mogą~~, ~~przy~~ ~~ogłasza~~ których ogłoszenie było prawne, to jest z Ustawami |: D.P. X.W. T. 4. p. 407, ~~T.1,~~ D.P.K.P. T. 1 p. 106, T. 7 p. 21 art. 3, 5, T. 20 p. 187 art. 2, 3, 6 ~~i~~ ~~zgo~~ ~~dne~~ T. 14 p 213 art. 33 i art. 1 Kod. Cyw. art. 1 Kod. Cyw. Pol. art 8, i Kod. Karn: | zgodne. –

4. Nie mogą być za obowiązujące uważane Urządzenia przez 66 Prefektów, Kommissye Wojewodzkie i t. p. bez upoważnienia władz wyższych dla Publiczności lub Urzędników wydane ~~jako art~~ choćby ~~Postan z d. 3 Lut. 1816~~ przez Dzienniki Gubernialne albo Cyrkularze i t. p. ogłoszone, jako art 44 Post. 3 Lut. 1816 |: T. 2 p. 91 :| art. 2, 4 Post. 21 Czerw. 1821 |: T. 7 p 21 :| art. 2, 3, 6, Post. 25 Wrze / 7 Paźd 1836 |: T. 20 p. 187 :| i art 310 Kod. Karn. przeciwne. W jednym kraju powinny

Magistratom i Wójtom (całego Kraju Ustawy ~~Prawa~~) i Urządzenia Publiczności, oraz ~~Prawa~~ Ustawy i Urządzenia ich samych obowiązujące, o jakich ~~się~~ ad 3 była mowa. ~~Informacye struktye te więcej Informacye przez Kommissye Rządowe~~ Łatwem jest cytowanie ~~obowiązków~~ Przepisów z Dziennika Praw: bo ten wszystkie Magistraty i Wójci Kraju całego, posiadać w konieczności byli i są obowiązków. Mogą być do ukompletowania sobie tych Dzienników zniewoleni. Lecz jakże cytować [Przepisy z Urządzeń ~~obowiązujących~~ (: chociaż tylko tych które ~~jeszcze~~ obowiązują jak ad 3 i 4:) w Dziennikach prowincyonalnych to jest Departamentowych, Wojewódzkich a teraz Gubernialnych, ogłoszonych, skoro takowych (w Kraju) Dzienników było 8 a teraz 5 pozostało? Niepodobna przy ~~każdym~~ każdej pozycyi Instrukcyi właściwej cytować 8 lub 5 Dzienników prowincyonalnych. Jeżeliby się zaś niecytowało ~~za~~ Dzienników Guber. z roku i Nru ale się cytowało Urządzenia Władz centralnych z daty i Nru

winny być jednostajne i jedno brzmiące ~~po wszy~~ Urządzenia. Obywatel lub inny mieszkaniec, oraz urzędnik z Gubernii do Gubernii przejeżdżający lub przenoszący się, wszędzie jedne zastać winien Urządzenia: ~~i owszem~~ Oligarchia szkodliwą jest równie dla Rządu jak i dla prywatnych. Władza niższa widząca potrzebę ~~Prawa lub~~ nowego ~~Prawa~~ Ustawy lub Urządzenia albo objaśnienia ~~pra~~ obowiązuje przedstawić takowe wyższej Władzy Centralnej właściwej wedle art. 2 Postan. 21 Brez. 1820 (: t. 7 p. 21:) gdy Prowincyonalne urządzenia nie są dozwolone.

[Magistratom i Wójtom całego Kraju

~~488~~

i N^ru; to znowu Magistratom i Wójtom (Królestwa trudnaby była w swym Dzienniku trafić do cytowanego przepisu; [Podobnym mało zdatnym Urzędnikom jacy są ~~w Magi~~ w Urzędach mniejszych i wiejskich trzeba ułatwiać pracę, nie zaś utrudniać. ~~Informacye o Instrukcye czyli~~ ~~bez nie mogące~~ ~~in~~formacye [z cytacyami jakimi bądź z Dziennikow Depart. Wojew. i Gubernialnych nie byłyby dla większej części Magistratów i Wójtów w Kraju użyteczne; bo Dzienniki te ~~rzec~~ bardzo rzadko u którego są kompletne ~~nie~~: ~~a nie~~ niekompletności zaś ta nie tylko ~~prz~~ z lekceważenia lub niedbalstwa (oraz różnych przypadków, ~~ale oraz~~ z niedogodnych przesyłek przy braku kommunikacyi ~~porto~~ pocztowych do wielu okolic ~~wypełnia~~ powiatu ~~Naczelnicy powiatowi~~ i Rządy Gubernialne ~~mogą i Naczelnicy powiatowi mo~~ dyrygujące i Naczelnicy powiatowi ~~doznik~~ pilnujący wykonywania przez Magistraty

[chociażby cytacye takie z intytulacyami władz datami i Numerami przy każdej pozycyi Instrukcyi kładzionemi, większa część każdej Instrukcyi zajęty, ~~i wyst~~ druk i czytanie niepotrzebnie pomnożyły.

[bez żadnych cytacyj dla Magistratów i Wójtów ~~wydane~~, musiałyby być zbyt obszerne: bo musiałyby powtarzać i to z Urządzeń co Publiczności obowiązuje: aże Informacye dla Urzędników wydawane nie mogą być dla Publiczności jak się ad 5 wyżej rzekło obowiązującemi; zatém szkodaby było tak obszernej, mozolnej ~~prac~~ długiej pracy oraz kosztów druku: bo Informacya zamiast być zbiorowa (krótką wskazówką Obowiązków Urzędnika z ~~Praw~~ (Ustaw i Urządzeń obowiązujących wynikającą; ~~by- łaby~~ odbierałaby czas do czytania Urządzeń Publiczności obowiązujących, potrzebniejszy.

Informacye

[Jest głębs... i ... tego dla ... nię... przy... wna...

ty i Wójtów ich obowiązków; ~~mogliby~~ chociażby z czasem zdołali pokompletować dla siebie Dzienniki Departamentowe, Wojewódzkie i Gubernialne, to jednak nie ~~aby~~ byliby zdolni ~~Instrukcye~~ Informacye dla Magistratów i Wójtów wydane ~~w wykonaniu w naniu utrzymować~~ w ścisłem wykonaniu utrzymać, skoro by Magistraty i Wójci tychże Dzienników przez wyższe swoje władze cytowanych kompletnych nie wzięli, ~~Nadto dzisiaj~~ a istotnie wziąć nie mogą. ~~Bo za nowe nie Rządów Guber. i Naczelników pow. edycye dzienników drukować jest niepodobno byłoby tak jak i teraz utrudnione~~

Smutnem to wyznać ~~ale~~ jednak dla pomyślenia o środkach zapobieżenia ~~z tego~~ ~~z tego~~ nie ~~wyrwa~~ potrzebą: że zewsząd ~~zewsząd~~ kraju na to się zgadzają: ~~że~~ iż przepisy ~~Przepisy Prawa i~~ Urządzeń ~~administracyjne, policyjne, sądowe,~~ wszelkiego rodzaju ~~Policyi~~ jako to: administracyjne, policyjne, sądowej, lekarskiej, weterynaryjnej, budowniczej ~~i t.d. nie~~ wojskowe, skarbowe ~~i t.d.~~ i t.p. ~~są w ścisłem nigdzie wykonaniu~~ nie są nigdzie w ścisłem wykonaniu, wiele z nich w zupełnem są zaniedbaniu, zapomnieniu! [~~Wychodzi to~~ ~~stąd~~, że ani obywatele i mieszkańcy ~~kraju~~ przynajmniej światlejsi, ani nawet Urzędnicy ~~kraju~~ różnych Władz wszystkich tych Przepisów nie znają i nie mają ani źródeł ~~do po znawania ani popędu~~ do poznawania: gdy jak się dopiero wzięło

[Jest to przedmiot godny głębszych ~~uwag~~ badań i uwag, aby wykryć tego przyczyny, i w ich dla dobra kraju usunięciu: (tego nie tu do tego użyć) Jedną z tych przyczyn i to główną, jest to:

naw

~~440~~

nawet ~~Magistratury~~ Władze wyższe i nawet po jednym exemplarzu Dziennikow Departamentowych, Wojewódzkich i Gubernialnych zupełnie kompletnych nie mają: gdy tymczasem dla dobra służby, dla dobra ~~służby~~ kraju każdy Obywatel, każdy Proboszcz każdy Urzędnik jakiegokolwiek władzy ~~jakiego kolwiek~~ lub wydziału (sądowego lub administr.) (nawet każdy Aplikant każdy kandydat do egzaminu bjórowy) (wszelkie [ustawy i] Urządzenia w kraju obowiązujące mieć powinien: ~~nie tylko~~ aby się sam do nich stosował, ~~ale~~ w korrespondencyach urzędowych one cytował, oraz aby w razie potrzeby był w stanie dać niewiadomemu ~~zasadny rad~~ informacyą zasadną, co znajomość Urządzeń (z dobrem kraju) (nawet między ludem rozmnożyłoby.

~~Znalezli~~ Znajdowali się wprawdzie ~~Urzędni~~ Obywatele i duchowni: którzy zaczęli Dzienniki wyżej wzczone troskliwie zbierać, kompletować, oprawiać lecz ciągiem nie już lat kilkudziesięciu ale lat kilku, doświadczywszy: że

Urzę

1845
1808
37
74

274

Urzędzenia ogólne na trwałe obowią-
zywanie przeznaczone, niejako tonąc
w pośród mnogości (Obwieszczeń przechodnich,
Listów gończych, Obwieszczeń sądo-
wych i administracyjnych o ró-

serwacyą zasługiwałyby; a z powodu

żnych licytacyach itd. że tedy
Dzienniki te
w wielkich voluminach przepeł-

żnych licytacyach, (zgubach, kradzieżach itd., że zwierzchnie
władze Urzędzeń w tych Dzienni-
kach zawartych nie cytują; że te-
dy Dzienniki takowe (najwięcej z Obwieszczeń
przechodnich złożone, w większej części
ze zbyt małą w nich wiete-
czności szafki przepełniają, zbiera-
nia i konserwacyi tych licznych
Voluminów [*] zaprzestali:
w nadzie

[*] z każdego roku jest 2 Tomy in quarto od r. 1808 byłoby Tomów 74:

447

w nadziei że w potrzebie będą mogli zasięgnąć wiadomości o urządzeniach w przedmiocie potrzebnym u którego z Urzędników. Lecz jak się zawodzą! gdy wielu Urzędników jednej nawet (i nawet wyższej) Magistratury, a nawet jednej sekcyi nie znają, a cóż gorsza nawet nie wiedzą o Urządzeniach drugiej tylko Sekcyi dotyczących! co stąd wynika: iż żaden z nich nie ma kompletnego Zbioru urządzeń do wiadomości w kraju potrzebnych. Pomimo wszakże tego, Urzędnik każdej Hyerarchii wyższej, znający najmniej to tylko co go dotyczy, słusznie żąda, czego Prawo jak od 3 wymagają: aby Prezydent, Burmistrz, Wójt, będący nie tylko Urzędnikami administracyjnemi ale oraz Sędziami policyjnemi i mający udział atrybucyj Sądownictwa cywilnego, [znali nie tylko Urządzenia ale i Urządzenia przez Wszystkie Kommissye Rządowe i inne Władze

[wykonywające jak się od 1 rzekło rozkazy wszystkich Kommissyj Rządowych;

cy

centralne, dla Publiczności, a więc i dla Wszystkich Urzędników w kraju, (: którzy także są często (:: przewodniczącemi ::) Publiczności :), wydawane. — Lecz że i ci urzędni[~~że takie żądania jest bezskuteczne, już się okazało. Najlepszym tego dowodem po niewykonywanie się~~ E

Tej blisko powszechnej między Urzędnikami tak wyższemi jako ~~najniższemi~~ niższemi oraz ~~w Publiczności~~ między ~~Ob~~ mieszkańcami ~~i wyż~~ tak wyższemi jako i niższemi niewiadomości Urządzeń, (oraz Postanowień Dziennikiem Praw nieogłoszonych) niezaradziłyby Instrukcye czyli Informacye Magistratom i Wójtom wydane, skoro w tych ~~Instr~~ Informacyach nie można ~~z dobrym~~ ze skutkiem (dobrym) cytować Urządzeń Publiczności obowiązujących których wyszukanie w potrzebie dla każde[

Z tego ~~wszystkiego~~ co się wyżej powiedziało wynika:

~~że Odłączenie z Dzienników~~

że wydawanie przez Kommissye Rządowe i inne Władze centralne Informacyj dla Magistratów i Wójtów, względem wykonywania przez nich ~~i przez~~ i dopilnowania ~~wykonania przez Publiczności~~ wykonywania przez Publiczność ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń, poprzedzonem być powinno przez wydanie z każdej Kommissyi Rządo

---

[że przepisów albo zupełne ich zaniedbanie, nietylko przez Publiczność ale i przez Urzędników.

[czy wykonawcy nie znają Urządzeń wszystkich ~~dobrze powszechnie jest wiadomo~~ z niewykonywania takowych dobrze jest wiadomo.

[go równie Urzędnika jak prywatnego jest (było) trudnem ~~a często niepodobnem~~ a często i niepodobnem.

w błędzie pisać

404

dowej i innej Władzy centralnej ~~Zbjora~~ zbjorowe ~~Zbjora~~ Urzędzeń przez nie i przez dawniejsze ~~Władze~~ centralne Władze w każdym przedmiocie służby wydanych, a jeszcze ~~obowiązujących~~ w częściach lub całości obowiązujących, z zastosowaniem takowych do nowej Organizacyi Władz administracyjnych i sądowniczych. —

7. — Pisma Urzędowe [tak dla Publiczności jako i dla Urzędników, |: prócz dawniejszych ~~wielu~~ ~~tych~~ już ustałych, ~~i prócz~~ ~~Pism urzędowych~~ niemających prenumerat obowiązkowych ~~a jednakże obowiązujących~~; :| nateraz są jeszcze następujące:

a. Dziennik Praw, którego jest ~~Tomów~~: Tomów in 8vo: ~~od inclusive r. 1808~~

1 od r. 1808 incl. do 1830 inclus. z lat 23 ~~To~~ ~~mów~~ w języku Polskim Tomów — 16½

2 od r. 1831 incl. do r. 1845 z lat 15 w języku Polskim i Rossyjskim Tomów — — — — — — — — 22½

Razem ~~Tom.~~ 40.

[ka obowiązkowemi są Władze i Urzędnicy w art. 9 Postan z d. 16 Stycz. 1816 r. |: T. I p. 106 wskazani :| Dziennik Praw prędzejby wychodził i mniej kosztował Prenumeratorów gdyby i mniejby im miejsca zajmował gdyby był drukowany w oddzielnych exemplarzach Polskich a oddzielnych Rossyjskich. |: T. 14 p. 213 art. 33, 34 :|

b. Prenumeratorami tego Dziennika [~~razem~~ Dziennik dawniej Departamentowy, później ~~Gubern~~ Wojewódzki teraz Gubernijalny od r. 1812 ~~do~~ incl. do r. 1845 z lat 33 ~~Tom. 66~~ Tomów in 4to kwartalnych ~~w Gubern. Płockiej~~ ~~66~~ 132 ~~W innych Gubernijach większych zapewne~~ Gdyby ten Dziennik wychodził w formacie 8vo byłoby ~~To~~ ~~mów 132. W innych Guberniach Większych zapewne z każdego kwartału jest Tom Tom jeden~~ Tomów w każdej Gubernii podwójna liczba: to jest ~~Tomów 20~~ ~~w Płock. Guber. Pło. Tomów~~ Tomów 264, a łącznie z dziennikiem Praw Tomów 304 ~~132 a w innych większych Gu~~ ~~Wogóle jest Tomów in 8vo, ~~ ~~172~~ ~~bernijach Tomów 264~~

~~[i z każdego kwartału jest Tom jeden, a naduże jest tam Tomów in 4to 132~~

Prócz tego są Subsidiarne Edykta &c &c &c. Prenumeratorami ~~tego~~ Dziennika [Gubernialnego obowiązkowemi są Władze i Urzędnicy

cyi Krajowej, mająca wpływ i na tych którzy do Warszawy przybywają; a tej Gazety nieprenumerują

duików:
1. „Tygodnik Petersburgski Gazeta Urzędowa Królestwa Polskiego
2. „Gazeta Rządowa Królestwa Polskiego

cy w art. 11 Postan. z d. 25 Wrzes. / 7 Paźd. 1836 |: T. 20 p. 194 :|

C. — Gazeta policyjna Warszawska tworząca Policya w Poli… wyjąwszy… Prócz tych są jeszcze dla Publiczności i Urzędników:

dla Urzędników:

1mo I. Cyrkularz Skarbowy przez Dyrektora Kancellaryi Kommissyi Rz. Pr. i Skar. wydawany, na zasadzie Reskryptu Kom. Rz. Pr. i Skar. z d. 5 Marca 1834 № 18524 z Sekr. Gen. |: art. 3 ad h T. 20 p. 190 :| obejmujący:

I. Decyzye Kommissyi Rz. Pr. i Sk. dotyczące rozwiązywania wątpliwości natrafianych w trakcie wykonywania Urządzeń administracyi Przychodów i Skarbu

II. Pochwały

III. Kary

2. Sylwan dla Urzędników leśnych mieszczący w sobie także urządzenia

3do Ogólne przepisy dla Zarządu Spraw Wewn. na zasadzie Reskryptu Dyrektora głównego tejże Kommissyi z d. 29 Sierp. / 1 Wrzes. 1838 №1. wydawane, obejmujące: Rozporządzenia przez tego z Dyrektora zatwierdzone lub wydane. Do tych Ogólnych przepisów wolno podwładnym władzom dołączać z swej strony potrzebne kommunalny Instrukcye |: T. 7. p. 22. art. 4. T. 20 p. 192 art. 6 :|
Te przepisy Urzędom niższym nie były kommunikowane, lecz w dziennikach Gub. powtarzane.

4. Okólniki Kommissyi Rz. Sprawiedliwości.

8. Niewiadomości Ustaw i Urządzeń przez właściwe Władze wydanych i prawnie ogłoszonych |: ad 3. i 4. i 7. :| nikogo w Publiczności niewymawia: tém więcej niewymawia Urzędników: a przecież najwięcej z Burmistrzów i Wójtów i t. p. pod Sądy kryminalne oddawanych, jest takich, którzy z powodu nieznajomości Ustaw i Urządzeń przestępstw dopuścili się.

Łatwiejszem jest Urzędnikom Władz wyższych wynalezienie w właściwym przedmiocie Urządzeń obowiązujących: bo mają co do każdego przedmiotu Akta generalne: lecz Władze niższe Adm. mają tylko jedne Dzienniki urzędowe prowincyonalne, w miejsce wszystkich Akt Generalnych Władz wyższych. A że te Dzienniki składają się jak wyżej w każdej Gubernii z 132 tomów in 4to czyli 264 in 8vo, a w tych jest więcej obwieszczeń przechodnich sądowych, policyjnych i innych, niż Urządzeń; zatem trudnem jest przeglądanie i czytanie tak wielkiej ilości druków choćby te były konserwowane; dla wynalezienia Urządzeń.

je

[wy i t. d. |: T. 12 p. 293. T. 20 p. 399 :| dla tego że one wyszły i to tego w Dziennikach Praw i w Dziennikach Guber. nie ma; jakże wiele Voluminów czyli tomów byłoby do przewracania! a któż je konserwuje? |: T. 7 p. 23 :|

[i Urządzeń wiele naliczać nie może: stąd Magistratury mają więcej pracy, a często z powodu braku zbioru Urządzeń błędnej, stąd nieukontentowania.

[czających się często ważnych czynności urzędowania, do projektowania zmian w Ustawodawstwie administracyjnem i Sądowem, lub do robienia uwag nad Projektami, potrzebuje przejrzeć to wszystko co dotąd w tym przedmiocie obowiązywało tak z Ustaw jako i z Urządzeń w rozwinięciu ich wydanych. Lecz możesz on uczynić zadosyć tej ostatecznej potrzebie? Podobnaż od niego żądać aby posiadał wszystkie te Pisma publiczne ustałe i jeszcze dla Publiczności i Urzędników wychodzące o których ad wyżej ad 3, 6 i 7 była mowa? Nie tylko tu idzie o niemożności dostania kupić pism dawnych, nie tylko o uciążliwy koszt prenumerowania Pism teraźniejszych, ale oraz o miejsce do konserwowania tak ogromnych Zbiorów.

jednego potrzebnego Urządzenia. Gdyby się przypuściło moc obowiązującą Monitorowi, Gazecie Rządowej [Chociaż Urzędnicy i Offiçyaliści Skarbowi niektórzy, prócz Dzienników, mają [ad 7] Cyrkularze Skarbowe z tych jednak mogą mieć użytek tylko dla siebie, nie zaś w stosunkach z Publicznością; bo jej nie można cytować Urządzeń z Cyrkularza którego nie posiada.

Ta trudność obznajmiania się z Urządzeniami obowiązującemi [wyżej ad 3, 7.] naturalnie jest większą dla osób prywatnych. Obywatel niemogąc zebrać dawnych Gazet rozesłanych od czasów Rady najwyższej tymczasowej Księstwa Warsz. Pism publicz. obowiązujących ustałych, nie mogąc oraz prenumerować wszystkich Pism i Publicz. dla Publiczności i Urzędników jak ad 7 wyż. wydawanych, musi w potrzebie szukać rady u tych znajduje najczęściej zawiedziony: bo nikt kompletu Praw [...] Aplikanci, Officyaliści i Urzędnicy młodsi którzy będą Władzy nie mają także łatwych źródeł obznajmiania się z Urządzeniami Publiczności i Urzędników obowiązującemi, aby z czasem zupełnie do urzędów Rządowych byli zdolnemi.

Urzędnik Sądowy lub administracyjny wyższy, do zda-

9. Niedogodnościom ad 6, 7, 8 wy- kazanym tak ważnym aby zapobiedz, znajomości Ustaw i Urządzeń rozszerzać, Urzędników uzdatniać; wypadałoby: a. Postanowić Dziennik Urzędzeń w Warszawie na cały Kraj wychodzący [i do prenumerowania onego

[w formacie in 8vo jako najdogodniejszym do czytania i konserwowania, celem zamieszczania w nim do Urządzeń wszystkich Kommissyi Rządowych i innych Władz Centralnych przeznaczony,

[nie wy- głow.. ubezpie- centra-

onego zobowiązać: ~~nie tylko te władze~~ i tych urzędników którzy Dziennik Gubern. prenumerują [: T. ~~20p.~~ 20 p. 194 art. 11:] ale oraz ~~wszystkie Urzędnicy i~~ wszystkich Urzędników Etatowych wszelkich ~~Władz~~

aa. Władze i Urzędników [i osoby] którzy Dziennik Praw i Dziennik Gubernialny prenumerować są w obowiązku [: T. 1 p. 106 art. 9, T. 20 p. 194 art. 11 :]

bb. Wszystkich innych Urzędników ~~eta~~ i Officyalistów etatowych Rządowych i Sądowych i niższych którzy ~~[: prócz kancellistów :]~~ ~~prócz Kancellistów, Strażników którym w służbie znajomości Koligantów dla których Urzędzeń wiedle oceniania ich Zw w służbie swej wyrabia sie~~ odrabianiem referatów trudnią ~~się~~ się, lub do wyższych posad chcą się sposobić

cc. Aplikantów wszystkich Władz ~~do wyż~~ na urzędników sposobiących się

dd. Dominia i wsie cząstkowej szlachty z 26 lub więcej dymów nieruchomych złożone [: T. 6. p. 34 :] jeżeli w nich Wójtowstwa nie ma.

~~b. Do tego~~ tylko

b. W tym Dzienniku ~~Urzędzeń~~ ~~Rządowym~~, urządzeń ~~zami~~ ~~ogólnym Rządowym~~ ~~szać zamieszczać Urzędzenia Kom~~ ~~niejszej Rządowych może każda~~ mogłaby każda Kommissya Rządowa, i każda inna centralna Władza [nie wyłączając Dyrekcyi głów. Tow. Kred. i Dyrekcyi ubezpieczeń ani żadnej innej centralnej Władzy;] umieszczać ~~umieszczać~~ ~~w każdym przedmiocie~~ Urządzenia swe

sorów straż: na kim że wynagrodzenia poszukiwać będzie? czy na Kuratorze zagranicznej massy, czyli na Redaktorze Gazety Warszaw. &c.

niczne, może je w swej Gazecie zamieszczać: lecz powinien je natychmiast pod karą najmniej r. s. 150 i pod skutkami art. 1382 K.C. przesłać Redaktorowi Gazety Rządowej do zamieszczenia: bo ta Gazeta mająca Prenumeratorów obowiązkowych dostać by wszędzie. Brak takiego Przepisu Rządu opiekuńczego naraża prywatnych na niepowetowaną stratę! Dosyć zwrócić uwagę na Pozew Edyktalny przy Gazecie Warszaw. N^ro 199 która mało ma prenumeratorów. Niejeden z Sukcessorów

a dla jakich powodów w Dzienniku Ustaw w którym dla nich jest właściwe mniejsce, zamieszczone być nie mogą: Stosowniejby wszakże było trzymać się art. 33 Statutu z r. 1832 T. 14 p. 213:

tych Postanowień które w Dzienniku Ustaw winny być zamieszczone, oraz

bne Rządowe, mogą być w Gazecie Rządowej zamieszczane d. ne dla uniknienia drukowania w 5 Dziennikach Dalej. Ma się rozumieć że Prenumeratorowie Gazety konserwować na zawsze niepotrzebnie nie będą. c. — Każdy Redaktor Gazett odebrawszy z zagranicy pozew edyktalny albo Obwieszczenie zagraniczne własnoręcznie lub zaświadczone

Gdyby zaś text Rossyjski był koniecznie potrzebny, mogą być oddzielne egzemplarze w tym języku drukowane i prenumerowane.

swe będące zbiorem Urządzeń dotychczasowych jeszcze obowiązujących o jakich wyżej od 3 i 6 była mowa, do nowej Organizacyi zastosowane; a później zamieszczać nowe urządzenia. w wykonaniu Ustaw wydawane.

Do tego Dziennika należą także Ukazy i Postanowienia Władzy Rządzącej przez Dziennik Praw nie ogłoszone, jeżeli w całym kraju obowiązywać choćby czasowo mają.

c. Nie umieszczać w tym Dzienniku żadnych nietylko wiadomości politycznych ale i Obwieszczeń przechodnich o Licytacyach, kradzieżach, Listów gończych &c. aby druku nie powiększać i przez to licznych Tomów nie formować oraz wychodzenia i rozsyłania na Poczty tego Dziennika nie opóźniać! Obwieszczenia przechodnie w całym kraju do wiadomości potrzebne

Wydawać Dziennik Urządzeń tylko w języku Polskim: aby kosztów druku, dla tak licznych Prenumeratorów nie powiększać, i czasu wychodzenia Urządzeń, oraz ilości Tomów do Konserwacyi nie zwiększać. T. 14 p. 215 art. 34. Jest to potrzebne dla dobra kilku milionów Ludzi. Gdyby Exemplarz tego Dziennika mógłby później wychodzić w języku Rossyjskim, dla życzących sobie w tym języku prenumerować

Rozsyłać ten Dziennik Numerami wprost Prenumeratorom tak jak się rozsyłane Gazety, nie zaś na Poczte, zkąd z utrudzeniem i zwłoką. Dla Prenumeratorów w jakich i najdalszych do których Poczta nie dochodzi, może odbierać Zastępca Wójtów przy kościele Paraf. zamieszkały. Pokwitowania tabelaryczne można urządzić. —

[au ne si

niko ze ... z oble tu, numer odbier

[25 Wrze 7 Paźd.

Niedogodności jakie zachodzić by mogły przy rozciągnieniu mogą być w czasie usunięte po dalszem doświadczeniu. —

4. Numera Dziennika Urzędowego Urządzeń wychodzić winny nie peryodycznie, ale w miarę przybywających do drukowania Urządzeń ze wszystkich Kommissyj Rządowych i innych Władz centralnych, Ukazy i Postanowienia w Dzienniku Ustaw zamieszczone rozwijających lub w wykonanie wprowadzających Zawsze bowiem idzie o to, aby ilości tomów nie powiększać: boby się z nimi nie już w lat kilkadziesiąt ale w kilku to działo co się dzieje teraz z Dziennikami Gubernialnemi, a w wyżej wystawiono.

[ani w oznaczonej liczbie arkuszy

Numera te winny być jako Dziennik Urządzeniom w Dzienniku Rządowym zamieszczonym nadać moc obowiązującą mieszkańców i Urzędników

[niby Ustaw oktawowe z oblejeniem grzbietu, iżby każdy Prenumerator kompletnie odbierał. —

9. Przepisy art. 3, 5 — Postanowienia z d. 21 Kwiet. 1820 r. [: T. 7 p. 21 :] oraz art. 2, 3 od a, b, c, f, h, art. 12, 13, 14, 15. Postan. z [25 Wrześ. / 7 Paźdz. 1836 [: T. 20 p. 187 :] zastosować do Dziennika Urządzeń. Dzienniki Gubernialne

3

ne zaś pozostawić do Obwieszczeń
Rządowych, Sądowych i prywatnych
przechodzących oraz do przedmiotów
innych
w Pismach ~~od~~ dopiero zaczy-~~t~~
towanym z d. 25 Wrze / 7 Paźd 1836 wytłuszczonych.

~~k. Po ukończeniu każdego Tomu Dziennika ogól-
nego Rządowego powinien być Spis
przy Urządzeń (co do oddzielny każdej Kommissyi
Rządowej i innej Władzy centralnej
oddzielny, aby w po dla łatwości szu-
kania zwłaszcza w późniejszych
latach.~~

k. Dążyć ~~wypada~~ ku temu (po woli: aby w każ-
dym przedmiocie (z licznych Urzą-
dzeń dotychczasowych, wydać je-
dno (kompletne) Urządzenie [i takowe w Dzien-
niku ~~Urządzeń~~ Rządowym ~~ogólnym~~ zamieścić, aby
z czasem (Uniwersały Polskie ~~Dz~~ Edykta Pruskie, s
Dzienniki Departamentowe, Wojewódz-
kie i Gubernialne (oraz Gazety) dotychczasowe
tudzież ~~oraz~~ ustawy i jeszcze egzystujące Pisma
ani Urzędnikom ani mieszkań-
com nie były (nadal) potrzebnemi, aby ...

i x. Kończą się niektóre (Rozporządzenia ~~Ustawy~~ (nie-
kiedy) wyrazami: „Wszelkie przepisy (niniej-
szemu przeciwne uchylają się"
albo: „inne przepisy ~~zachowują~~
o ile ~~nie sprzeciwiają się~~ niniej-
szemu (nieprzeciwne) zostają w swej mocy"
Bywają takie w Rozporządzeniach powołania się ~~Urzędnikom jest się~~. W Dzienniku ~~ogólnym~~ ~~Rządowym ogólnym~~
Urządzeń powinnoby to mieć nigdy miejsca: bo
dy a zwłaszcza
niż

[do nowej Organi-
zacyi zastoso-
wane

[~~ad~~ dla Urzędników
ad 7 wymienione,

[w Dziennikiem
~~Praw~~ Ustaw nieogłoszone
oraz Urządzenia po rozma-
itych Pismach w różnych
epokach a nawet
po Aktach rozrzu-
cone, lub oddzielnie
drukowane a jeszcze
obowiązujące, do jedne-
go Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń by-
ły skoncentrowane.

[na ogólne Przepi-
sy bez ich zastoso-
wania.

niższy, albo młodszy urzęduje się Urzędnik, albo mieszkaniec kraju przeczytawszy takie zakończenie, lub powołując się, widząc że są jeszcze dawniejsze w tym samym przedmiocie przepisy; musiałby czas tracić na przeglądaniu Regestrów, a w niektórych miejscach i textów 40 Tomów Dziennika Praw, 132 Tomów in 4to Dzienników Gubernialnych |: wyżej ad 7 :|, których gdy kompletnych nie ma, a skompletować trudno lub niepodobna, pozostałby w wątpliwości która zwykle wykonywanie Ustaw i Urządzeń ostabia. – Stosowniej jest aby jedna Refe[

[rent lub jedna Władza zadała sobie większej pracy przy wydawaniu Urządzenia, niż narażać na pracę niepotrzebną wszystkich w kraju Urzędników i wszystkich mieszkańców, oraz przez pozostawianie wątpliwości ostabiać wykonywanie Ustaw przez Urzędników i przez Publiczność.

K Ponieważ jednostajność w całym Kraju wykonywania Ustaw |: v ad 4 :| jest niezbędną, zatem każdy Rząd Guber. z przedstawienia niższej Władzy lub sam widząc potrzebę wedle art. 2 Post. 21 Lut. 1820 |: T. 7 p. 21 | nowej ustawy lub Urządzenia [powinienby wygotowany F z wyciągami z Dziennika Ustaw i Dziennika Urządzeń |: nie zaś Dziennika Gubernial. :| przedstawić wyższej Władzy Rządowej centralnej; a ta zasięgnąwszy w potrzebie Opinii innych Rządów Guber. rozważy, czyby się przez inne środki wykonanie bez zmian (niebeszło,

Wie...

[albo objaśnienia

F z uwagą na art. 32 Postan. z d. 14 Sierp. 1821 r. Projekt

[w Dzienniku Praw lub w Dzienniku ~~Rządo~~ Urządzeń ~~ogólnym~~ by były

Wielości Urządzeń ~~i Przepisów~~ nie stanowią ~~jeszcze~~ dobra służby, ale umiejętne ~~Praw wykł~~ i silne Ustaw ~~Praw~~ wykonywanie. — Że wznawianie idących, w miejsce nijęt Przepisów [~~jest~~ niepotrzebne a nawet szko[dliwe mówić się będzie o tem niżej ad 13.

c. m. Każdy Urzędnik każdej Władzy ~~trudniący się referatami~~ wyrabiający ~~referat~~ Relacye i Referata powinien mieć przed ~~sobą~~ w biórze kompletne Dziennik Ustaw ~~Praw~~ i Dziennik Urządzeń ~~ogólny Rządowy~~ albo z urzędu mu dane, albo przez niego prenumerowane. (W przedstawieniach, poleceniach i Rezolucyach powinien cytować artykuły Ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń, na których takowe opiera; Nigdy ~~Obowią że ten cytow Nigdy zaś nie wyrażać działać takowych na ogólnem motiwum „podług Przepisów"~~ zaś nieograniczać się na powołaniu Przepisów ogólnych bez zacytowania ich daty artykułu i tomu i paginy; i nigdy ~~t~~ niedziałać bez motiwowania na cytacyach Ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń opartego. ~~Ten~~

[~~ogólny Urzędnictwa~~

~~Prywatny podający~~ ~~Prywatny podający~~ Prywatny podający prośbę do Wła[dzy może uzasadniać żądanie swoje na cytacyach z dziennika Ustaw ~~Praw~~ i Dziennika Urządzeń.

~~Taki~~ Obowiązek cytowania [przez Urzędników, a możności cytowania przez prywatnych] zbawienne ściągnąłby (dla Służby i Kraju) skutki:

aa. Urzędnik lub Aplikant każdej Władzy aby dobrze zastosował do wypadku artykuły ~~Prawa~~ z Dziennika Ustaw ~~Praw~~ albo z Dziennika Urządzeń ~~ogólnego Rządowego ogólnego~~, musi je odczytywać. Podobnie i superrewidujący jego czynności.

~~bb. Niżsi Urzędnicy~~

bb. Wyższe Władze w potrzebie

spro

spraktyką i naprowadza przez cytacye na właściwe do wypadku przepisy.

~~Cyta~~

cc. Cytający czy to Urzędnik czy Aplikant czy mieszkaniec kraju cytacye, pójdzie celem bliższego przekonania się do źródła cytowanego; i ~~znowu obz~~ obznajomniać się będzie.

~~Wszystko to~~

dd. Wyższa Władza odebrawszy ~~Rekurs~~ wedle art. 5 Postem z d. 17 Kwiet 1817 (T. 3. p. 229.) odwołanie się od Rezolucyi motiwowanej z cytacyami Władzy niższej, często nie będzie w potrzebie żądać objaśnień od tejże Władzy niższej: owszem będzie w możności pro lub contra Decyzyę wydać. Prace wszystkim Władzom zbróca się.

ee. Urzędnicy lub prywatni którzy przez właściwe cytacye na właściwą drogę ~~na~~ naprowadzeni zostali; ~~błądzić~~ nie ~~będą~~ tak często błądzić będą.

ff. Prywatni będące cytacyami skonwinkowani że to czego od nich Władza żąda, na ~~Prawie~~ Ustawie lub Urzędniku zasadza się; nie będą się odwoływać do Władz wyższych, nie będą narzekać na nadużycia władzy Urzędników, nie będą ich bez potrzebnie oskarżać; albo będą mogli zaskarżyć zasadniej ~~przez przeciw Władzom~~

gg. Magistraty i ~~Wójt~~ Wójci którzy tak często i tak wiele dopuszczają się

~~501~~

się względem prywatnych przestępstw ~~ważnem~~ wzięto bez żadnego zaniedbania jedynie ~~z niemyj~~ z nieznajomości Ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń; skoro będą w obowiązku w każdym przedmiocie cytować takowe, muszą je następnie do zacytowania odczytywać; a to właśnie naprowadzi ich na właściwe postępowanie, od przestępstw wstrzyma, od śledztw i Spraw karnych ~~kryminalnych~~ ochroni: a prywatni zwłaszcza bijedni przyjdą z pod dowolności, pod Ustaw ~~Pra~~ ~~wo~~. Ustaną ociąg narzekania częściej bardzo słuszne. — Sądom karnych Spraw wiele ubędzie. —

h.h. ~~Z~~ Cytowanie dla niższej Władzy ~~Praw~~ i Urządzeń w Dziennika urządzeń ~~Urzędowy~~ udokładnionych, zastąpi obszerne szczegółowe informacye, [służbę uprości, skróci.

[jakie ~~wyższa~~ Władze wyższe nateraz wydawać muszą

ii. Obowiązek cytowania w każdym wypadku w każdym przedmiocie Ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń tak urzędującą będzie Urzędników i Aplikantów wszystkich Władz Administr. i Skar. [jak się przez obowiązek cytowania urzędującą Pisarze ~~sądowo~~ Urzędnicy Sądowi, zwłaszcza ~~zwłaszcza także Obrońcy~~

~~pra~~

bezpo

bezpośrednio pracujący. ~~nigdy~~

~~kk. Kmiotek otrzymawszy jaki nakaz~~

kk. Wielu obywateli ~~pod~~ poddawali swe dobra i ~~w~~ osady pod innych Wójtów. Kmiotek odebrawszy jaki nakaz od Wójta, idzie zwykle po przeczytanie i radę do swego Pana ~~lub Zastępcy~~ lub jego zastępcy. Jeżeli ten Nakaz będzie motywowany z zacytowaniem zasad z (Dziennika ~~Praw~~ Ustaw) lub ~~Urządzenia~~; (z Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń) Pan zajrzy do takowych: ~~i albo wytłumaczy że naka~~ co nietylko Obywateli z ~~Prawami~~ Ustawami i Urządzeniami obznajmiał ~~będzie~~, ale oraz kmiotków od nieprawnych wymagań zasłaniał będzie. Kmiotek usłyszawszy od swego Pana że ~~Wójt~~ (Zastępca ~~Wo~~ Wspólny Wójtów) wedle Prawa nakazał, bez narzekania wypełni jego rozkaz i nie będzie się napawał przeciw niemu zemstą w mniemaniu jak ~~kmio~~ często bywa że to jest wymysł Wójta. — Jeżeliby Dominium przeczytawszy zacytowane zasady ~~Wójta~~ (Zastępca Wspólnego Wójtów) uważało nieprawe jego postępowanie, ~~Wójta~~, tatwiej będzie zdolne dać uciśnionemu ~~kmio~~ Włościaninowi opiekę.

~~M. Tak wójt~~

~~506~~

11. ~~[illegible]~~ Prywatni podający prośby mający (jak ad 1.) wolności cytowania, znajdować będą tego potrzebę: aby lepiej żądanie swe usprawiedliwili i do przychylnej dla siebie Rezolucyi Władzę skłonili, wiedząc że ta Władza nie może już na dowolności Rezolucyi opierać z powołaniem się na ogólne przepisy |: których jest pr[...] subsidiarnych jak ad 7 Tomow 304 :| opierać, ale musi oprzeć Rezolucyą na szczegółowych zacytowanych Przepisach. Prywatny, pociągnięty tym sposobem własnym interessem do cytowania [aby naprowadził Urzędnika ~~razem~~ nieświadomości niedocyi usposobionego na przychylne dla siebie zdanie,] szukać będzie w Dziennikach Ustaw i w Dzienniku Urzędowym Przepisów którem[i] by mógł prośbę swoję usprawiedliwić. Takie szukanie sprawi: że albo zasadniejszą prośbę poda, albo skonwinkowawszy się sam że mu nie przynie sie pomyślnego skutku, podania jej zaniecha i Władzę korrespondencyami zatrudniać nie

będzie

będzie. – Przy tem szukaniu i z innemi ~~Prawami~~ Ustawami obznajmując się będzie, co do szerzenia znajomości ~~Praw~~ Ustaw (i Urządzeń które się i przez tradycye ustne roznoszą; dopomoże.

~~m.) W końcu każdego Tomu~~

m. Z tak wszelkich korzyści uzasadniania przedstawień, ~~raportów~~, poleceń i prośb cytacyami z Dziennika ~~Praw~~ Ustaw i Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń w całym kraju obowiązujących, wynika potrzeba umieszczać w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń: nietylko Urządzenia Kommissyj Rządowych i innych Władz centralnych ~~Prawa~~ Ustawy w wykonanie wprowadzające (: jak ad 6:), dla Publiczności i dla Urzędników wszelkich Władz Rządowych (Także wydawane, ale oraz Infor~~macye czyli Instrukcye dla samych Urzędników służące. [Wszystkie Działania Rządowe są jawne, ku dobru kraju zmierzające i dla wegoś by mężnikaniu kraju nie mogli~~ o ~~ogóle~~ wszy macye

[Chociażby nawet nie było obowiązku cytowania

~~208~~

~~czyli Instrukcye~~ [macye] dla samych Urzędników służące.

Chociażby nawet obowiązku cytowania nie było, to i tak Informacye ~~czyli Instrukcye~~ przez Władze centralne dla Urzędników całego Kraju wydawane, powinny być zamieszczane w Dzienniku ~~Urzędowym~~ [urządzeń] jako także w całym kraju obowiązującym, a Cyrkularze E |: ad. 7 :| przez ~~aa~~ Kommissye Rządowe (i inne Władze centralne) (oddzielnie dla samych Urzędników i Władz podrzędnych wydawane, mogą z oszczędzeniem niepotrzebnego kosztu i licznych korrespondencyj ~~od~~ rozsyłania ~~ustać; albowiem~~. z większym dobrem kraju ustać, albowiem:

~~a aa.~~ ~~aa~~. Już ~~art~~ w art 3 ad h Postan. z d $\frac{25 \text{ Wrz.}}{7 \text{ Paźd.}}$ 1836 |: T. 20 p 190 :| Cyrkularze Skarbowe ~~Gubernialne~~ [oddzielnie dawniej drukowane] ~~karano~~ (skassowano a) w Dziennikach Gubernialnych zamieszczać, ~~które~~ to jak się wyżej wykazało, jest niedogodnem, zatem te Cyrkularze w Dzienniku ~~Urzędowym~~ [urządzeń] powinny być zamieszczane. jeżeli nie są przeciwdnieni. ~~tor same~~

[dla Urzędników Skar. z Reskryptów Kommissyi Rz. Pr.: Skar. wynikające

66. Okólnik, ~~Informacya~~ Instrukcya czyli Informacya i. t. p. przez jedną z Władz centralnych Władzom ~~i Urzędnikom~~ jej podwładnym wydana, interessuje wszystkie inne Władze centralne krajowe, oraz Magistratury ~~i Urzę~~ im ~~dot.~~

[która ze wszystkiemi Magistraturami ma stosunki]

im podwładne, bo są zawsze z sobą w stosunkach oraz interessuje Publiczność; Wszelkie władze w Kraju i wszyscy mieszkańcy mają jeden wspólny Dziennik Praw, czyli Dziennik Ustaw: następnie powinny mieć jeden wspólny Dziennik Urządzeń: bo tyle interessuje Urzędników wszelkich Hyerarchyj i Publiczność wykonywanie Ustaw, ile samo Ustawodawstwo. Pomiędzy Magistraturami wszystkich Hyerarchyj i ich Urzędnikami zwłaszcza wykonawczemi są ciągłe stosunki urzędowania: potrzebna więc im wzajemna wiadomość co kogo obowiązuje: to zapobiega niepotrzebnym korrespondencyom, służby różne ułatwia, sporom zapobiega. Gdy urzędnik jednej Hyerarchii przeciw swoim przepisom błądzi, urzędnik innej Hyerarchii wiedząc z Dziennika Urządzeń o jego przepisach, ostrzedz go może: co jest korzyścią: bo wcześ się będzie wyświęcać, służba udoskonalać. Gdy tego nie ma służba

570

zba i Publiczności na tém cierpią.
Z wielu przykładów tego, są złe
skutki jakie Rząd Guber.
pod d. $\frac{5}{17}$ Paźdz. 1844 № 67070
Kommissyom Rządowym Spraw
Wewnętrznych i Sprawiedliwości
wystawił; a pod d. $\frac{23 \text{ Czerw.}}{4 \text{ Lipca}}$
1845 № 27901

przedstawił im wnioski ku zapobie-
żeniu takowym. Skutki te złe
stąd wynikły: że Urzędnicy
administracyi wykonawczy
o Cyrkularzu drukowanym Kommissyi Rzą-
dowej Sprawiedliwości
z d. $\frac{25 \text{ Listop.}}{7 \text{ Grud.}}$ 1836 № 8035 – ~~9032~~
nie wiedzieli.

cc.) Informacya ~~każda~~ ~~dla Urz~~ przez jedną Władzę
centralną podrzędnym jéj władzom
wydana, innym Władzom
Centralnym czasem dla wiadomości
zakommunikowana, a przez te
znowu władzom im podrzę-
dnym posłana, [i tak daléj ~~obok~~ tylu kor-
respondencyj! drukowania lub
kopijowania! jakiż ma sku-
tek? ~~o z porządku wyko-~~
~~nywania~~ często z porządku wyko-
nywanie, a potém z wolna ~~zapomn~~
~~nie~~ zapo

[i tak daléj aż do Wójta
i Magistratu;

[To
~~br~~
i co
~~wet~~
nie m
dato

zapomnienie! bo Instrukcya ta poszła do Akt ~~Zagotowych~~ każdej Magistratury, których Volumina wzrastają: nie każdemu Urzędnikowi ~~ani~~ Aplikantowi może być znaną. Przy zmianie ~~Urzędników zaś nie~~ Referentów i Archiwistów niewiadomość jeszcze większa. Przeciwnie, gdyby ta Informacya była wydrukowaną w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń, zawszeby się sama ~~przy~~ przy przeglądaniu tego Dziennika przypominała, i przez cytowanie ciągłe, utrzymywałaby się w wykonywaniu ciągłem. –

dd. Reskryptem z d. 8/20 Wrześ. 1845 N 20830/40506 s. Wid. raczyła Kommissya Rz. wskrzesić także, tyle ~~pożądane~~ koniecznie potrzebne egzamina Kandydatów na Burmistrzów: ~~Lecz skąd~~ z poleceniem aby i z Dzienników Guber. egzamina składali: [Lecz trudno i niepodobna znaleźć Kandydata: któryby mógł mieć 132 tomy in 4to tego Dziennika, aby z nich wybrać z pośród mnogości Obwieszczeń przechodnich, potrzebne Urządzenia

[To wskrzeszenie ~~potrzebnem jest~~ pożądanem jest i co do innych Urzędów ~~posad a nawet Wójtowskich~~ z dawaniem pierwszeństwa Kandydatom wyegzaminowanym.

nia

nia Urzędników i Publiczności, oraz ~~Instrukcye czyli~~ Informacye samych Urzędników obowięzujące; do uczenia się: gdy jak się wyżej ad 6, wymówiło ~~rzetelnie żadna~~ nikt, nawet żadna Władza 132 Tomów Dzienników Prowincyonalnych kompletnych nie ma. ~~Niepodobna zaś aby Aplikanci~~

Z tego więc także wykazuje się potrzeba wydawania zbiorowego: nie tylko Urządzeń o których się wyżej ad 6 powiedziało, ale oraz Instrukcyj samym Urzędnikom służących ~~wydanych~~ i zamieszczania tak ~~nie tylko~~ pierwszych jak ~~ale~~ i drugich w Dzienniku ~~Urzędowym~~ Urządzeń, który jako Pismo obowięzujące a obwieszczeniami przechodniemi nieprzepełnione ~~nieprzepełnione~~ konserwowaném i kompletowaném jak Dziennik Praw, czyli Dziennik Ustaw będzie, i nie tylko dla Urzędników, ale oraz dla Aplikantów do uzdatniania się posługi.

Może być nieograniczona liczba Aplikantów zwłaszcza

sza po miastach Gubernialnych i powiatowych: aby tylko własnym interessem to jest obowiązkiem składania Egzaminów do pracy nie tylko Biórowej ale i domowej byli pociągani. Niechby tylko każdy okazał że ma swoje własne Dzienniki ~~Praw~~ Ustaw i Dzienniki ~~Rządowe~~ Urządzeń i że nadal takowe prenumeruje oraz Kodex Cyw. Kodex Post. & które i dla Urzędników Adm. są potrzebne, Niechby każdy przechodził Magistratury tak administracyjne jako i Sądowe, a w każdej Magistraturze wszystkie [~~Bióra~~, & (co Niechby miesiąc składał Sprawę przed swoim zwierzchnikiem czego się nauczył, a natenczas Aplikant tylko użytecznemi pracami byłby zatrudniony, & kraj miałby z niego (rzetelny później użytek, on zaś rzetelnieby na wynagrodzenie pra[Z większej liczby Aplikantów lepszy może być robiony wybór do urzędów. Nikt odtąd będzie Urzędnikiem który aplikacyi zwyczajnej różne

[zamierzający na Urzędnika sposobić się)

[bióra,|: Już Reskryptami Kommissyi Rządowych: Przychodów i Skar. z d 17 Marca 1823 N^ro^ 5109 i Sprawiedliwości z d 29 Styc. 18 i d 1823 uznaną została potrzeba: aby Aplikanci sądowi ~~i przy Radach prawnych~~ czas niejaki pracowali także w Wydziale prawnym przy Kommissyach Wojewódzkich;|: ~~i dla ty.~~ ~~Prezesanie Trybunałów~~

[cy damem (mu dyet być ~~mu~~ (Urzędn ~~[illegible]~~ zasługiwał.

żne obeznawanii składnia go do innego przedsięwzięcia: ale zawsze pozostanie korzyść z jego powyższej po różnych Magistraturach ~~apli~~ i Biórach aplikacyi, równie dla niego jak i Kraju: bo może być nawet ~~teraz~~ [illegible] Wójtem a przynajmniej Obywatelem lepszej z ~~Prawami~~ ustawami, i Urzędzeniami i ~~Instrukcyami~~ Informacyami obeznajmionym. Wciągnięty w pracę nie będzie później mógł od niej odrazy: będzie się doskonalił. – Lecz ku temu wszystkiemu potrzeba mu źródeł do nabywania wiadomości Urzędzeń i Instrukcyi: ~~zbiorowych z dotych-czasowych w~~ a tem źródłem może być tylko ~~Dziennik Rządowo~~ zamieszczanie takowych w Dzienniku ~~Rządo-wym~~ Urzędzeń.

[i nie wyłączając i Wójta:]

ee. Urzędnika [bez książek do jego urzędowania ~~potrzebnych~~ wymagalnych, porównałby można do Rzemieślnika [bez narzędzi do jego rzemiosła

[siedzącego przy warsztacie.

sta potrzebnych. A jednak prócz Dziennika Praw, ~~i Kodeksów oraz~~ ~~nie wszystkich Książek pra-~~ ~~wnych~~, żaden Urzędnik (administracyjny) nie może się zaopatrzyć mimo chęci we wszelkie ~~wszystkie~~ ~~Prawa~~ Ustawy, Urządzenia i Instrukcye przez wszystkie Władze dawne i teraźniejsze Rządzące *) oraz przez Władze Rządowe (centralne) powydawane, i jeszcze obowiązujące: bo takowe rozrzucone są w różnych Pismach publicznych, [oddzielnych drukach, a nawet po Aktach nie wszystkich Magistratur: i tak: ~~ważne~~ pomiędzy wyjątkiem innemi, ważne Postanowienie zmieniające organizacyą Władz administracyjnych i ich ~~Dziennikiem Praw~~ attrybucye z d. 14 Sierp. 1821 oddzielnie drukowane, ~~w~~ będące w wykonywaniu, ~~Sądownictwo~~ Publiczności ~~a nawet~~ i sądownictwo ~~co do art~~ interessujące; znajduje się tylko w Aktach niektórych Magistratur Administr. zaginąwszy w Dzienniku Praw gdzie ~~jest~~ (są) Postanowienia z d. 3 Lutego 1816 r. [: 2 p. 31 :] oraz z d. 7 Kwietn. 1818 z d. 10 Paźd. 1818 [: T. 6 p. 225 :] zmienione. Obywatel, Wojsk.

Apli

Komissya Rządząca Rady Nay. tem. K. W. o exekucyach podat.

[ustałych i dotychczasowych których skompletować niepodobna, oraz w

~~a pozycyi radę~~

[rych art. 18 Postan. 14 Grud 1816 art. 4 Ukazu $\frac{30 \text{ Marca}}{11 \text{ Kwiet.}}$ 1817 |: T. 3 p. 15, 179 :| Postanowienie z d. $\frac{1}{13}$ Maja 1836 |: T. 18 p. 432 :| i inne wspominają; a jednak w żadnym Zbiorze Ustaw lub Urządzeń publikowanym, nieznajdują się. Były one publikowane za Prus, niektóre w języku Niemieckim... Przed 37 laty były przez Ministra Skarbu w krótkości zebrane i w oddzielnych drukach Urzędnikom Skarbowym do użytku dane: ale skądże wiedzieć o nich może Publiczność? czyliż na to niezasługuje? czyliż zbrodniarz i przestępca policyjny nie wie ~~jako~~ z Kodexu karnego jaka go kara czeka? — Między oskarżonemi o przestępstwo fiskalne mogą być i niewinni intrygami żydowskiemi wplątani: jakże się sami, jak przez kogo innego mogą być bronionemi, gdy te przepisy jedynie w Archiwach Skarbowych znajdują się? Z czémże Ukarany sprawdzi cytacye Wyroków Sądownictwa Administracyjno-fiskalnego? — Urzędnik sądowy karny niewie jakie Ustawy Malwersant lub defraudant przed Sąd karny oddany przestąpił: jakże stopień kary oznaczy?

[Takież powątpiewanie rodzi się gdy kto czyta w Dzienniku Praw cytacyą Postanowienia którego w tymże Dzienniku nie ma, jak np. w Ukazie z d. $\frac{25 \text{ Grud}}{6 \text{ Stycz.}}$ $182\frac{3}{4}$ |: T. 8 p. 320 :| cytowana jest Uchwała Namiestnika z d. 3 Stycz. 1818 r. którą w Dzienniku Praw ~~nie ma~~. — nieznajduje się. — Podobnie w Dzienniku Praw T. 22 p. 225 cytowana jest Decyzya Rady Adm. $\frac{10}{22}$ Stycz. 1833 Dziennikiem Praw nieogłoszona.

Aplikant sposobiący się do ~~exa~~ egzaminu, świeży Urzędnik, ~~lu~~ ~~ba~~ czytający ~~Dziennik Praw~~ w Dzienniku Praw inną organizacyą (i inne attrybucye) a widzący ~~je~~ inne; domyśla się tylko że ~~za~~ przez jakieś Postanowienie późniejsze zmiana nastąpiła: ~~wpada~~ a nie mając ~~w wątpliwości~~ w tymże Dzienniku Praw tego Postanowienia zmieniającego; wpada w wątpliwości: które artykuły ze zmienionego Postanowienia obowiązują: Powątpiewanie nie może (nie) ustawać wykonywania. To powątpiewanie rozciąga niewiadomy i do innych Postanowień w Dzienniku Praw zawartych: a tak służba wykonawcza słabieje. [Podobne Postanowienia ~~nie~~ w Dzienniku Praw dodatkowym ~~ano~~ pomieszczać by wypadało. — Toż samo stosuje się do Ustaw i Przepisów Skarbowych karnych i postępowania fiskalnego do których ~~podobne~~ Sorzej-się jeszcze dzieje [co do Urządzeń dla Publiczności i Urzędników, oraz Instrukcyj dla Urzędników przez Władze Rządowe centralne ~~powy~~ da~~de~~

[signature/paraph]

oraz Obywatel niższe ska- nie wykonywający?

Są także Urządzenia ważne a nawet przez Dzienniki Prowincy- onalne nieogło- ~~Kmisya Rządowa Spra- wiedliwości upoważniona by- ta do Ustawami wyjęt~~ szone i tylko w oddziel- nych drukach lub na- wet tylko w kopijach istniejące, jak np: Urządze- nia Kommisyi Rządowej Sprawiedliwości na zasa- dzie ~~Rad~~ art. 29 Prawa hyp. z r 1818 i art. 12 Prawa Hyp. z r. 1825 wydane. Urządzenia te Ustawami upoważnione tak jak one obowiązują, a jednak ~~że~~ jakże mała jest ~~Urzędników~~ cząstka Urzędni- ków i Publiczności któraby je posiadała!

[dawne i teraźniejsze obowiązujące do no- wej organizacyi zasto- ~~sowanemy,~~ sowane,

dawne i teraźniejsze po wydawa- nych! i jeszcze obowiązujących! jakże je zebrać Urzę- dnik mimo chęci może, skoro jak wyżej wyczerpano Dzienniki ~~Gub~~ Prowincyonalne których w każdej Gubernii być powinno ~~jest~~ po 132 ~~172~~ tomów in 4to w tem najniedogodniejsze i nikt ich kompletnych nie ma? ~~mów~~ a podobnie jest i z innemi Pismami i ja- ko to Gazetami urzędowemi, i Rządowemi. Urzędnik ~~zowna tego Urzędnik w potrze być~~ musi szperać po Aktach Jeneralnych, czas marnować aby znalazł potrzebne mu do wypadku Urządzenia lub Informacye; ale skądże je weźmie (Obywatel) Aplikant, Kandy- dat do ~~eza~~ egzaminu ~~i Urz~~ i Urzędnik wykonawczy, ? ~~oraz Kom~~ ~~Obywatel niższe skala wykonywający~~ Niezbędnym jest przeto aby wszystkie Władze centralne ~~w jednym~~ skoncentrowały Urządzenia i Informacye obow ~~swoje~~ [do jednego Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń: a ten równie jak Dziennik ~~Praw~~ Ustaw i Aplikant obywatel każdy urzędnik pewno dla dogodności swej zakonserwuje i dalszym następcom i Potomkom ~~poda~~ poda, co już ciągle wykonywaniu ~~Praw~~ Ustaw i Urządzeń i Instrukcyi zapewniać i do uczenia się posługiwać będzie. Każ- ~~będzie~~ dy czy Urzędnik czy prywatny prze [

[szedłszy w inną Guberni- ją nie będzie tam już w po- trzebie szukać Sobie licznych Tomów dziennika Guber. bo będzie nabył Dziennik ~~Rządowy~~ Urządzeń we wszystkich Guberniach obowiązujący.

Przewidzieć można iż po upły- wie lat kilkunastu niektórzy Urzędni[cy]

~~cy zwłaszcza objaśniani~~
cy życzy sobie będą wydzielania
~~z sądo~~
~~z D.~~ z Tomów Dziennika ~~Rząd~~ Urządzeń, ~~owego~~ samych tylko tych Urządzeń i Instrukcyj które w ich respective urzędowaniu są potrzebne. To do Rządu nienależy: zostawić to można prywatnym Compillatorom. Dosyć gdy cytowanie nie ~~ne~~ będzie mogło inaczej następować jak z obowiązującego Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń, którego prenumerata będzie jak ad 9.a. obowiązkową. Przy takiem postanowieniu ~~Compillator~~ Wydawca Zbioru Urządzeń i Instrukcyj dotyczących jednego oddziału służby ~~ab~~ np. Sądowej, Administracyjnej, Policyjnej, Wojskowej, Towarzystwa kred., Opiekuńczej &c &c przy każdym wyjątku z Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń do[ł]o-ży wzmiankę w Tomie i paginie z których Urządzenie lub Instrukcyą, wypisał.

11.- Częste są wypadki oddawania pod Sąd Urzędników i Officyalistów wszelkich Wydziałów służby Rządowej. Gdyby Władza pod Sąd ~~odd~~ kwalifikująca zapytowała Proku-

ra

ratorowi z Dziennika ~~Urzędowe~~ Urządzeń-go które ~~artefakty~~ §§ fy Urządzeń i Instrukcyi oddany pod Sąd przestąpił, łatwiejszeby było ~~Sąd~~ badanie w Sprawie, mniej uciążliwe dla Swiadków, oraz ~~krótszem~~ z dobrem służby i pro publico krótsze. – Dziś naprożnémby było to cytowanie: bo ani Sądy poprawcze, ani Kryminalne ani wyższe, prócz Dziennika Praw, nie mają kompletnych Pism wyżej od 7 wymienionych. Niepodobném jest przy każdém oddaniu pod Sąd kommunikować Prokuratorom w kopiach Urządzenia i Instrukcye przez Oddanego pod Sąd przestąpione. Stąd to zdarzył się wypadek: że Urzędnik leśny pod Sąd oddany ~~leśny~~ złożeniem Kopii Reskryptu swej wyższej władzy, zdołał Sąd Krym. skonwinkować: że mu było wolno w karności przeciw podwładnym używać kija. – ~~Podobne~~

Heftman Nadl.

n, Zdarza się ~~a w niekto~~ i często: że nietylko ~~najniższe~~ mięszkańcy, nietylko najniższe władze, ale nawet i wyższe ~~niektóre~~, wstrzymuja się

z wy

~~520~~

z wykonywaniem ~~odebranych~~ Urządzeń
~~i Instrukc~~ i Informacyi ~~w Dzienniku~~
w Gazecie Rządowej &c albo w Dzienni-
ku Guber. wydrukowanych, aż do nadej-
ścia Cyrkularza pisanego. Stąd zwło-
ka w służbie, stąd wiele pism niepo-
trzebnych, stąd wiele zawodu, stąd potrzeba
powiększania Biór powiatowych. —
Urządzenia i Instrukcye zbiorowe
z dawnych jakich jest teraz potrzeba
po umieszczeniu w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń
będą tylko ciągiem dalszego wykony-
wania, ale już pewniejszego. Urządze-
nia zaś i Instrukcye co do wykony-
wania ~~Praw~~ Ustaw jakie Dziennikiem
Ustaw ~~Praw~~ będą ~~ogł wedle fo~~ |: T. I p. 106 :| ogło-
szone, wymagają zapewnienia im
prędszego wykonywania, bez dotychcza-
sowych licznych Cyrkularzy pisanych.
Rzecz ta potrzebuje oddzielnego rozwinię-
nia dla którego nie tu miejsce. Zdaje
się, że każda Władza Centralna mogłaby
tak Urządzenia i Instrukcye dla Mie-
szkańców i Władz ~~pod~~ niższych aż do
inclusive Wójtów i Magistratów ~~pi-~~
~~sać~~ w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń pisać; aby
Władze im podrzędne i dalsze nie potrze-
bowały tych rozkazów powtarzać; ale tylko
rapportów w ciągu dni kilku nastę-
po odejściu Pocztami Dziennika
~~Rządowego~~ Urządzeń, od Władz ~~oczekiwały~~ ~~od~~ swoich pod-
rzędnych oczekiwały i ~~żądania~~ nadesłania ~~podo~~
takowych monitoriami i karami
dopilnowały. —

o.) Koszt Dziennika ~~Rządowego~~ [Urządzeń] nie-
szczęgo w sobie Urządzenia
dla Publiczności i Urzędników, oraz
~~Informacye wyżej Instrukcye dla~~
~~Urzędników Instrukcye wyżej Infor-~~
~~macye~~ In[formacye] dla Urzędników [przez
wszystkie Władze centralne wyda-
wanemi; powinien być jak można
najmniejszy. Niech tu Skarb nie
szuka korzyści na Prenumerato-
rach: znajdzie ona się (obfitsza ~~obficie~~
we wzroście, dochodów przy
~~w~~ lepszem wykonywaniu ~~Praw~~
Ustaw ~~i Urz~~ Urządzeń i Instrukcyj Skar-
bowych, Policyjnych, Sądowych i.t.d.
w większym porządku w większem bałyje [
~~Towarzystwa kredyt. i t.d. Wsparcie~~
~~Wzrost dochodów~~ to
~~administracyi Kraju~~ ~~wyższej~~ za-
dowoli N. Pana i Naród niż
Summa na Prenumeratorach
zyskana.—

~~Zwierzchnich Dyrekcyj~~

[szczędzenie własności Rządowej ~~prywatnej~~ i prywatnej, w zapobieganiu ubóstwu. Więcej ~~to zadowoli~~ to za-

p.) Gdy zakres działań Dzienników
Gubern. wedle tego jak się wyżej
od 4, 9 g mówiło, zmniejszonymby
został, zatem i ~~ko~~ koszt pre-
numeraty winien być zmniejszo-
ny. ~~Wydawcy mają~~ Dochód z obwieszczeń prywa-
tnych i sądowych, znaczną część kosztów pokryje.

q.) W końcu każdego Tomu Dziennika
~~Rządowego~~ [Urządzeń] powinien być [Wykaz U-
rządzeń i Instrukcyj oddzielny z każ-
dej Kommissyi Rządowej i innej [oraz oddzielny z każ-
Władzy centralnej. ~~dla łatwości~~
dego ich wyjaśnienia ~~szukania~~, i tak ułożony aby
łatwo

[w rubrykach stosownych

582

łatwo było Urzędnikowi każdego Oddziału służby Rządowej, oraz w sobie prywatnej potrzeby sobie przedsięwziąć, wynaleźć.

10./ Instrukcye dla Wójtów i Burmistrzów o[jakich Gubernator Cyw. Płocki w Sprawozdaniu ~~i Raporcie~~ ~~zwiérzym~~ za rok 1844 Najjaśniejszemu Panu wzmiankował, ~~o jakich następnie~~ do jakich następnie stosuje się rozkaz N. Pana w Odezwie Ministra Sekretarza Stanu z d. 10/22 Kwietnia r.b. oznajmiony, są to = brakujące = tymczasowe aż do ostatecznego zorganizowania sądownictwa wykonywalne;

[~~braku których~~ niedostateczności których

a. Instrukcya dla Wójtów i Burmistrzów jako Sędziów policyjnych ~~Gmin~~

b. Instrukcya dla Wójtów i Burmistrzów jako mających udział attrybucyi Sądów pokoju i Regentów.

Potrzebę ~~tych Instrukcyi~~ wydania tych Instrukcyi [przedstawił ~~wystawił~~] Rząd Guber. pod d. 25 Stycz./6 Lutego 1843 N. 7356 — Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, i o tém Kommissyom Rządowym Spraw Wewn. i Duch. oraz Przychodów i Skarbu doniósł.

[tymczasowych

Odpowiedziała Kommissya Rz. Spraw ~~Odpow~~ Sprawiedliw. pod d. 26 Lutego/10 Marca 1843 N. 2074 „że uznawszy trafności uwag w tém przedstawieniu przytoczonych, i użyteczność tudzież potrzebę proponowanego w niém środka, znosiła się w tym względzie z innemi Kommissyami Rządowemi.

Wy ~~N~~

~~Niezatrzymawszy~~ żądanej ~~Instrukcyi dla Wójtów i~~ ~~Rządców~~ ~~Burmistrzów jako Sędziów policyjnych która jest najpotrzebniejszą;~~ z konieczny potrzeby

Wydał ~~im~~ Rząd Guber. Informacyą Wójtom i Burmistrzom tymczasową ~~tymczasową~~ pod d. 9/21 Marca 1843 N 17806 ~~która się w kopii dołącza~~, i tę pod d. 11/23 Czerw. 1843 N 25028 Kommissyi Rządowej Sprawiedl przedstawił.

Nie ma więc ~~Rząd Guber.~~ w tym przedmiocie natural nic do działania. Być może, iż Kommissya Rz. Sprawiedl. [

[wości zaciągnie do Projektu uwagi: co do pierwszej Instrukcyi od Sądów Kryminalnych, co do drugiej od Trybunałów, a ~~wygotowany~~ przygotowany Projekt zakommunikuje pod uwagi Władz Sądowych i Administracyjnych.

~~Lubo więcej od 6 wywód~~

~~Lubo wyżej od 5 i 6 wywodzi~~ ~~Rząd Guber.: że najprzód~~ ~~potrzeba~~ należy wydawać z każdej Władzy Rządowej ~~centralnej~~

Lubo ~~wywodzi~~ wykazanem jest ~~Rząd Gub.~~ wyżej od 5 i 6 że każda Władza Rządowa centralna winna w każdym oddzielnym przedmiocie z dotychczasowych Urządzeń ~~dla~~ na zasadzie Ustaw ~~Praw~~ Publiczności i Urzędnikom wydanych, sformować jedno jak można krótkie Urządzenie [: zbiorowe:] i takowe ~~wedle tego w celach jak od~~ z powodów ~~i w celach~~ i w celu jak od 7. 8. i 9 w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń (w Warszawie) na cały kraj wychodzącym umieścić; a potem dopiero ~~jeśli potrzeba~~ wydać Instrukcyą czyli In-

for

[podobnie zbiorowy

~~72~~

formacyi dla Urzędników względem wykonywania ~~i oby~~ przez nich i dopilnowania wykonywania przez Publiczność ~~tychże Urządzeń~~ tegoż Urządzenia i ~~Praw~~ Ustaw w niem cytowanych, [jednakże ~~w obyczaj~~ co do asstrybucyi ~~[illegible]~~ sądowych Wójtów i Burmistrzów ~~[illegible]~~ nie zachodzi potrzeba wydania zbiorowego Urządzenia: bo żadnych Urządzeń nie było, ani też Kodeks karny, ~~Ordynacya~~ Cywilny, i Postępowania Dekret Krol. z d. 26 Lipca 1810 r. (: T. 2 p. 291 :) i inne ~~Pra~~ Ustawy [wymagaja tylko Instrukcyi od Kommissyi Rz. Sprawiedl [dla Wójtów Prezydentów i Burmistrzów jako Sędziów polic. i ~~jako~~ w rzeczach Cywilnych jak mają te ~~Prawa~~ Ustawy wykonywać wydanej w sposobie pod d. 25 Stycz. / 6 Lutego 1843 N. 7356 przez Rząd Guber. proponowanym, oraz umieszczenia tejże Instrukcyi ~~z~~ tymczasowej wzorami w Dzienniku Urzędów ~~Rządowym~~ dla osiągnienia skutków powyżej wystawionych, jakich ~~bez zam~~ z zamieszczenia w Dziennikach Guber. nigdy spodziewać się nie można, a w szczególności ~~wykonyw~~ nie ale i jednostajności wykonywania w całym [

Zapewne Kommissya Rządowa Sprawiedliwości wygotowane przez siebie Projekta stanowisko do tych dwóch Instrukcyi tymczasowych, zakommunikuje innym Kommis-

syi

Marginal notes:

[i te Instrukcya także z powodów i w celu jak ad 9. m. n. wytłuszczonych w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń zamieścić;

[w ~~tym~~ powołanych wyżej Przedstawieniu z d. 25 Stycz. / 6 Lut. 1843 N. 7356 i tymczasowej Informacyi z d. 9/21 Marca 1843 N. 17806 wyszczególnione:

[tymczasowej aż do urządzenia Sądownictwa

[tym kraju jest konieczna.

syom Rządowym jako mającymi do nich wstęp uboczny w punktach Przedstawieniem cytowanem z d. 25 Stycz. / 6 Lutego 1843 objętych, oraz ogół służby i dobro mie[szkańców na celu mających.

Wydanie tych dwóch Instrukcyj z objaśnieniami i wzorami, o jakichby i Publiczność z Dziennika Urzędowego wiedziała, a przytem przeznaczenie z kar [oraz z kar wykonawczych na zasadzie Postanowień z d. 21 Czer. 1820 i z d. 17/29 Wrześ. 1843 (: T. 7 p. 20 T. 32 p. 325 :) wymierzanych i innych 3/4 części do Kassy właściwej wiejskiej lub Rewiru wiejskiego oraz do Kassy Gminy wiejskiej, z pozostawieniem 1/4 części przy Skarbie, są zdolnemi przyczynić] policyjnych pieniężnych [dla ubogich ... części dla ubogich ... drugiej połowy ... aby połowa ...] się do poprawienia Policyi wiejskiej i miejskiej, oraz do zmniejszenia tych

li

~~226~~

licznych niedogodności jakie Rząd Zat jak wyżej pod d 25 Stycz / 6 Lutego 1843 Kommissyi Rz. Sprawied. wystawił. —

Instrukcye w mowie będące tymczasowe na zasadzie ~~praw~~ Ustaw obowiązujących wydać się ~~mogące~~ przez Kommissyą Rz. Sprawiedl. mogące, nie są przedmiotem rozwagi Rady Administracyjnej. Lecz przeznaczenie ~~połowy~~ części kar zaoczonych ~~ale~~ bez Najwyższej decyzyi ~~Zakłady Dobroczynne bez Jej de~~ ~~cyzyi~~ (w Dzienniku ~~Praw~~ Ustaw zamieszczonej) obejśćby się nie mogło.

X

Na ustąpienie 3/4 ~~½~~ części z kar ~~tej połowy~~ ~~niczego Skarb nie stracił~~ zapewneby Skarb zyskał: ~~zapewne~~: bo kar w ogóle [stanowionaby więcej skoroby z nich 3/4 ~~A~~ części ~~połowa dla~~ na cele przez kraj pożądane ~~ubogich~~ (była przeznaczona.

[zwłaszcza po rozwinięciu Organizacyi jaka tu projektuje się,]

Częsta karalność powiększa karność i porządek. Wielu ~~dla tego~~ z ukaranych dla tego ~~jedynie nie~~ jedynie nie odwoływałoby się do wyższej Instancyi; że 3/4 ~~½~~ ~~połowa kary~~ części kary dostanie się ~~ubogim~~ na pożądane cele.

[Lubo wydanie Instrukcyi w mowie będącej tymczasowej jest ~~bardzo~~ pożądane; jeżeliby jednak potrzebuje podziału na stopnie kary pieniężne przepisu...

[Gdy była nadzieja wyjednania prędkiej Ukazu N. Pana co do Organizacyi Sądownictwa wyższego i niższego najniższego; tedy ~~stos~~ dogodniejby było z temi Instrukcyami wstrzymać się aż do Najwyższej Decyzyi co do ulepszenia (Administracyi) Organizacyi i Sądownictwa, a to z ważnych przyczyn ~~w~~ co do tyt. ~~VII~~ VIII i IX w ogólności ~~§ III XIV art. 1, 2, 3, 4, 5, 6 at~~... wytuszczonych. — Po Ukazie dopiero będzie wiadomo, dla kogo, a następnie jaką Instrukcyą lub Projekt do ~~ ~~ Postanowienia, pisać. —

są

....

~~sane.~~

sane w art. 21, 22, 23, 29 Dekretu Kroż z d. 18 Styc. 1810 r. (: T. 2 p. 109 :)

(: w: Codo Tyt VII, VIII, IX ad XIV ad a. 1. :) al —

Cyrk. Wójt.

Abowiem Prezydent, Burmistrz Wójt jako Sędziowie policyjni czyli Sądy policyjne miejscowe, dla tego takie kar tych często niewymierzali, że są w stosunku: już to małego przestępstwa często pierwszy raz popełnionego, już to w stosunku szczupłego majątku przestępcy; ~~lub ...~~ za wysokie. Wyrokować zaś kare aresztu a tem bardziej cielesna, skwapliwie, byłoby to osłabiać w ukaranych szlachetną ambicyę lub dawać powód do Appellacyj które ~~... Sądy poprawcze i świadków~~ przeciążałyby sądy wyższe ~~poprawcze~~ i świadków. Ukarany pieniężnie a niebędący w stanie kary zapłacić winien być zniewolony robić np. za kop. 15 dziennie temu który za niego karę zaliczył. —

~~Wójci Gmin zwykle nie~~ ~~na wsiach,~~ gdzie nie ma Osoby któraby obowiązki Prokuratora ~~przy nich jako Sędzie policyjnym~~

pet

588

~~petnie wedle art. 18 Dekr. Kraj. 26 Lipca 1810 r. |: T. 2 p. 301 :| mogła. Prócz tego zdarza się: że Wójt z powodu polícyjny, gdy przekr. Właściciel dóbr, gdy przestępstwo policyjne połączone jest z jego szkodą: albo musi w własnym interesie wyrobiję, albo przestępstwo karanie pozwa.~~ ~~Te okoliczności będą przedmiotem uwagi Rządu Zaber. w Projekcie względem ulepszeń w organizacyi Wójtów Gmin. Jeżeliby z powodu potrzebnych zmian w prawach trudno było Instrukcyi~~ [

[Nadto Dekret ten nieobejmuje niewątpliwej granicy: która sprawa przez Sąd policyjny powiatowy, a która przez Sędziego policyjnego Gminy ma być sądzoną.

[układać, toby lepiej było z uwagi na art. 62 Stat. org. |: T. 14 p. 243 :| w miejsce Przepisów Dekretu dopiero cytowanego nowe Postanowienie co do sądownictwa w Gminach zaprojektować.

11. Potrzeby Instrukcyi innych nad powyższe, ~~a nie~~ dla Wójtów i Burmistrzów, a mianowicie w przedmiotach administracyjnych, policyjnych, wojskowych, Skarbowych, lebarskich, ~~ogn~~ ubezpieczeń &c &c Gubernator Cyw. ~~Najaśn. Pan~~ [nie przestawiał, ~~ani się na ich niedostateczno~~ [a następnie projektowanie i wydawanie takowych Instrukcyi nowych bynajmniej nie jest potrzebne, i przez N. Pana nie jest rozkazanem. Tych J. Instrukcyi oraz Urzędzeń ~~jest bardzo~~ tudzież ich zmian i uzupełnień jest bardzo wiele: ale nieszczęściem ich wypełnia

[w Sprawozdaniu za Rok 1844

~~[ani się na ich niedostateczności nieżalał~~

wa

wania przez Publiczność i Urzędników bardzo mało! a to z przyczyn już wyżej wykazanych, że te Urządzenia i Instrukcye były i są po różnych Pismach ustałych i istniejących [: ad 7:] rozrzucone, a wszystkich tych Pism nikt z prywatnych ani Urzędników kompletnych nie ma. Mało jest nawet Władz któreby tem poszczycić się mogły: jedynie Akta generalne jedne w wyższym Magistracie [tuż się często w wielu Voluminach, są źrzódłem informacyi w potrzebie. O powodach tego już wyżej mówiło się — zaradzić

Niewykonywanie przypisać także słusznie można niezdatności niektórych, a niezdolności do urzędnienia się niektórych, Urzędników, których liczba między innemi powodami i z zaniechania egzaminów powiększa się. Temu w części można zaradzić, przez ustanowienie Dziennika Urzędzeń, [przez zaprowadzenie obowiązku cytowania [: 9 ad 9. l. :] i przez postępowania jakie wyżej są zaproponowane.

Gdy Dziennik Rządowy ogłoszony zostanie przez Dziennik Praw za jedyne Pismo wszystkich Władz centralnych

Gdy Władza ~~Rządząca~~ Najwyższa rządząca przez swój Dziennik ~~Praw~~ Ustaw ogłosi: że Dziennik ~~Rządowy~~ Urządzeń [: wyżej 9:] będzie odtąd Pismem ~~jedynem~~ obowiązującem jednem Kommis- syj Rządowych [: i innych Władz centralnych ~~jako to: Kuratora Okręgu naukowego Warszaw~~ mogących tylko w nim ~~wydawać tylko~~ na zasadzie ~~Praw~~ Ustaw ~~Urządzeń~~ wydawać Urządzenia dla Publiczności i Urzędników oraz ~~Rady głównej~~ ~~jeżeli~~ Informacye Instrukcye dla Urzędników sobie podwła- dnych, w całym Kraju; ~~i gdy byno wy sobem~~ że Dziennik ~~Rządowy~~ Urządzeń ten nie będzie obejmował ~~Post~~ Ukazów i Postanowień ~~Dziennika do ogłosze~~ przez Dziennik ~~Praw~~ Ustaw ogłoszonych; że Dzienniki Guber- nialne nie będą zawierać tego co do Dzien- nika ~~Praw~~ Ustaw lub Dziennika ~~Rządowego~~ Urządzeń nale- ży; (i po Ukazie ulepszenia Organizacyi) w ówczas dopiero każda Władza centralna w każdym (w szczególności) przedmiocie do Niej należącym [~~z liczonych swych~~ ze swych da- wnych Urządzeń albo Instrukcyj oraz ich objaśnień i uzupełnień winna wydać no- we zbiorowe (na zasadzie ~~Ustaw zasadzie Praw~~) Urządzenie dla Publiczności i Urzędników oraz [: gdzie ~~jest~~ ~~natura tego~~ potrzeba:] Instru- kcya dla Urzędników przy uwadze na to co się wyżej ad 1, 2, 3, 5. 6 powiedziało; i takowe w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń zamieścić.

[Najwyższej Izby Obrachunkowej, Kommissyi Emery- talnej, Kuratora Okręgu naukowe- go Warszawskie- go, Zarządu Kom- munikacyi lądowych i wodnych, Dyrekcyi Główn. Tow. kred. ~~oraz wszystkich~~ Rady głó. Opiekuńczej oraz wszy- stkich

[np. względem ~~przestowania i utrzymywania~~ dróg pobocznych, ~~albo względem~~ kommunikacyj innych, albo względem traktów mniejszych, albo wzglę- dem ~~zapobiegania~~ włó- częgostwa i żebractwa. i.t.d. i.t.p.

12. Do takich Urządzeń i Instrukcyj [: zbio- rowych:] nie potrzebują Władze Rządowe centralne żadnych ~~od Rządu Gubernij~~ ~~wy~~

odo

~~nych Projektów ani ani władz innych~~ od władz sobie podrzędnych: projektów, uwag ani materiałów: wiedzą bowiem lepiej jakie Urządzenia, zmiany, dodatki, instrukcye, Rozkazy i t. p. ~~powydawał~~ podwładnym Magistraturom i Publiczności powydawane w dawniejszych czasach i aż dotąd zostały. Z resztą Magistratury administracyjne dostarczyły już po długiem i mozolnem zbieraniu Ustaw i Urządzeń ~~materiały w Akta Reskryptów~~ Kommissyi Rządowej spraw Wewn. liczne materiały do Zbioru Przepisów. Materiały te za ~~które~~ dokładność zebrania których i nagrady były zapewnione mogą być przydatne na wypadek niekompletności Biblioteki i Akt Generalnych Kommissyi Rz. Spr. Wew.

~~Ust Urz~~ Urządzenia i Instrukcye w każdym przedmiocie do Dziennika Urządzeń potrzebne są ~~zbiorowe~~ z dawnych kró-[

[tłó jedynie co do punktów obowiązujących, zebrane części właściwie nowe Urządzenia i Instrukcye z cytacyami tylko ~~Ukazów i Postanowień Dziennikiem~~ Ustaw ~~obj tych~~, które się w ściślejsze wykonywanie przez ~~ulep~~ Organizacya Władz najniższych ulepszona mają wprowadzić. - Nie są potrzebne dawnych Urządzeń i Informacyi kopije, ani nawet wiadomości: przez kogo, kiedy i jakie wydawane były ~~Usta wy~~ Urządzenia i Instrukcye oraz jak były zmieniane: to służy tylko do wiadomości użytecznej lub korzystnej Hystoryków Ustawodawstwa. Zbiory i znajomość Ustaw i Urządzeń nieobowiązujących potrzebne są tylko projektującym nowe Ustawy: aby nie projektowali takich jakie już egzystowały, a w doświadczeniu okazały się być niedogodnemi.

W Rządach Gubernijalnych ~~Obwodowe~~ nie ma Urzędników tak od pracy wolnych aby obok swych zwyczajnych a niekiedy ~~i nadzwy czajnych obowiązk a~~ zwyczajnych często i nadzwyczajnych obowiązków, byli w stanie w tem ważnem mozolnem dziele, ~~formowania~~ projektowania ~~wyręczać~~ ~~i dawnych~~ nowych Urządzeń i Informacyi, wyręczać Urzędników Władz centralnych. Gdyby który tą pracą zajmował się, jego zwyczajne czynności na tem cierpiećby musiały: ściągałby na siebie za zaległości nagany, których unikać musi. Urzędnik tą pracą zajmowałby się tylko obok odczynnych do obowiązków zwyczajnych: Kilka

~~robot~~

prac ~~robot~~ razem odbywać; jest to więcej czasu tracić: Na tém ~~nadziom~~ główna praca Projektu najwięcejby cierpiała: bo przy odrywkach ginie w myśli Plan, osnowa.... dla czego znowu odczytywać i odświeżać sobie potrzeba to, co się już napisało.

Dobry Projekt winien być krótki, treściwy, redakcyi logicznej zrozumiałej. Wiadomo że krótkie napisanie więcej wymaga pracy myśli, niż rozwlekłe.

Motiva ~~Moitiva~~ Projektu winny być oddzielne i mogą być obszerniejsze. Przy redagowaniu Urządzenia lub ~~Instru~~ ~~kcyi~~ Informacyi zbiorowych z dotychczasowych, mogą się nasunąć ważne myśli z doświadczenia lub Ustaw ~~Prawa~~ czerpane, ku ulepszeniu. Potrzeba skrupulatnej oględności na obowiązujące Ustawy ~~Prawa~~ aby ich w Urządzeniu lub Instrukcyi nie obrazić, ale owszem w ich wykonaniu projektować. – Potrzeba przezornie przewidować skutki przy wykonywaniu. Wszystko to wymaga szperania i głębokiego zastanawiania się. –

Wpra

Wprawdzie korzystnem jest dla Przepisów, gdy do nich ~~wł~~ wstępu mają ~~ci którzy~~ Urzędnicy niżsi a więc wykonywania ich bliżsi. Lecz to osiągniętem być może przez kommunikacyą Projektów do uwagi Władz niższych, jak dawniej bywało. ~~i jak z dobrym skutkiem przy projektowaniu Opieki nad ubogiemi postąpiono Rzeczpospolita~~

~~postąpiono~~. — Rządy Guber. odebrawszy Projekt, postąpią z nim ściśle stosownie do art. 32 Postanow. z d. 14 Sierp. 1821. Projekta Administracyjne styczność z Sądownictwem mające, jak i nawzajem, powinnyby być także wzajemnie kommunikowane. Lepiej jest Projekt poddać pod liczne krytyki, ~~niż wysta-wić Prawo na krytykę~~ lub Urządze~~nie na~~ co bynajmniej nie ubliża Władzy wyższej, że pragnie dokładności, niż wystawić na krytykę ~~Prawo lub~~ Urządzenie: jak się to dzieje z Postanowieniem z d. 2 Wrzes. 1823 r. [: T. 8 p. 148:] o wydzierżawieniach sądowych, które tamuje kredyt Właścicielom dóbr ziemskich: bo łatwiej (mniej kosztownie) doprowadzić do skutku małą subhastacyą, niż wydzierżawić dobra mające więcej wierzycieli w różnych stronach zamieszkałe prawne obrane mających.

Życzenia i uwagi do nowych ~~Praw~~ Ustaw lub Urządzeń mogą przedstawiać niższe władze a nawet i osoby prywatne ale initiativa Projektów i poddawanie ich pod uwagi, zależyć winny od Władz ~~wyż~~ centralnych jako bliższych Władzy Rządzącej i mogących się wprzód co do ogółu Projektu znosić z sobą, przed rozesłaniem onego pod uwagi. —

Łatwém jest do przewidzenia, że i w Władzach centralnych mało może być osób ~~zwyczajnych~~ którzeby obok ~~prac zwyczajnych~~ obowiązkowych zwyczajnych mogły ~~tę~~ pracą zbierania w każdym szczegółowym przedmiocie Urządzeń i Instrukcyj w jednej całości ~~w jedną całość~~ do umieszczania ich ~~je~~ w Dzienniku ~~Rządowym~~ Urządzeń, zatrudniać się. [Do nadzwyczajnej pracy należy ~~[illegible]~~ użyć nadzwyczajnej siły: a i prace zwyczajne nie ucierpią; i praca nadzwyczajna pójdzie ~~lepiej~~ dokładniej i prędzej. ~~Używając~~ Najwłaściwszy by było do każdego szczegółowego przedmiotu użyć Urzędnika właściwego temuż przedmiotowi fachu, a nieście jego zastąpić pomocą z dyet lub innym sposobem. ~~Możnaby także~~ Wszakże by to było lepiej używać Eme-

[Dowodem tego jest ~~że~~ zwłoka w wydaniu Ustaw i Urządzeń Krajowi oddawna potrzebnych. Te przeszkody usunąć wypada.

Emerytów zdatnych doświadczonych z dodaniem im wynagrodzenia: a ci wolni od trosk Urzędu całe myśli swoje i czas po[święcić mogą Projektowi. — Dopóki projektowanie Ustaw należy do Urzędników zwyczajną służbą zajętych bez ulgi w takowej, zawsze ona jest u nich pierwszą; a Projekta rzeczą uboczną nie tyle interesującą, odkładaną od roku do roku od 10 do 10 być mogącą; a Władza Najwyższa i Naród zawsze długo oczekiwać będą....]

Gdy nie ma rodzaju służby, któraby nie miała styczności z innemi służbami; a z wszystkiemi służbami najwięcej mają sposobności obznajmiać się Urzędnicy Sądowo-administracyjni i Administracyjno-sądowi; zatem wygotowane Projekta zawsze przez ich opinije czyli wnioski przechodzić by powinny. To zatrudnienie przydanemi pomocy do zwykłych obowiązków wynagrodzonem im być powinno. — Dogodniej Projekt zdający się być niektórym mniejszej wagi wszechstronnie obejrzeć, niż po ogłoszeniu Urządzenia, robić w nim zmiany, dodatki lub widzieć go w wykonywaniu trudnym lub niedogodnym. — Dobra organizacya władz niższych, Ułatwienie się Urzędników, Ustawy wytrawne: umniejszą zarazem wszystkim Władzom krajowym pracy. —

13. Gdy Publiczność i Urzędnicy wszystkich Wydziałów Rządu, będą mieli Dziennik Urządzeń z Prenumeratorami obowiązkowemi, mieszczący w sobie Urządzenia [dla Publiczności i Urzędników oraz Informacye dla Urzędników wszystkich Kommissyj Rządowych i innych władz centralnych, który użytecznym będzie każdemu Urzędnikowi i każdemu nawet prywatnemu oraz w każdej Gubernii przynoszącym się nie zawierający żadnych Obwieszczeń przechodnich i przez to do konserwacyi powa

bniej

~~736~~

bieżący, a ~~konserwo~~ posiadanie którego, równie jak Dziennika ~~Praw~~ Ustaw przez Urzędników wszystkich aż do Wójta i Członków każdego Magistratu |: wyżej ad 9. m. ee :| karami gradacyjnemi od kop. 15 [obostrzyć wypada], Dzienniki zaś Gubernialne powołaną ~~tylko jako~~ tylko do obwieszczeń przechodzich jak się ad 9. g. mówiło i dla tego jak ad 9. p. będą tańsze; zastanowić się wypada w kontynuacyi tego co się wyżej 9. k. mówiło: czy przypominanie Publiczności i Urzędnikom idących w niepamięć Przepisów wedle art. 3 ad g Postan. z d. 25 Wrześ / 7 Paźd 1836 |: T. 20 p. 190 :| jest przez Dziennik ~~Rządowy~~ Urzędzeń a nawet choćby ~~often~~ przez Dziennik Gubernialny, ~~potrzebnem~~ potrzebnem.

~~Do Kontrolli~~ przez Kontrolla Skarb. ściągać się winnemi

a., Rząd systematyczny, ostrożny, przewidujący, ~~silny~~ ~~z siły~~ Ustawodawczy, ~~rozważny~~ i oględny na wszystkie ~~prawa~~ już egzystujące ~~wola~~ ~~i Ustawy~~ ~~bardzo rozważny~~ w stanowieniu i żądaniu, a stały w wykonywaniu; nie może przypuszczać, aby Przepisy Jego mjaty być zapominanemi przez Urzędników i Publiczność. Kodex Cywilny i Kryminalny, oraz inne podobne ~~Prawa~~ Ustawy, nie są przez

Są

Sądy przypominane, a jednak ~~są~~ w niepamięć nie idą, są ciągle wykonywane, są ciągle w Sprawach i interessach cytowane: ~~Nawet Statut Kazimierza~~ bo nie wyjadłemże Ustaw ~~Praw~~ ~~prawnie~~ ogłoszonych lub zachowanych, nie wymawia: (~~Prawa~~ Ustawy nawet najdawniejsze za Kazimierza Wielkiego ~~wielkiego~~ przed 500 laty ~~w r. 1347~~ zebrane ~~i ogłoszone~~ nie są w zapomnieniu:) Czyliż Ustawy ~~Prawa~~ Administracyi, Skarbu, Policyi i t. d. dotyczące ~~prawnie~~ nie są także Ustawami ~~Prawami~~? ~~Rezumcye dawne,~~ Przypomnienia ~~teraźniejsze~~, powiększały ~~tylko~~ dawniej ~~Voluminów Legum i~~ Dzienników (Departamentowych, Wojewódzkich) Gubernialnych: lecz jakiż tego skutek? oto im więcej pisma, tem mniej ~~poszany~~ dla niego (poszany!) przyszło na to, jak wyżej ad 6, że nikt Dzienników Gubernialnych kompletnych nie ma. ~~Gdyż~~ Ustawy ~~Prawa~~ z Urzędzenia i Informacye ~~Instrukcye~~ raz ~~prawnie w Piśmie publicznem~~ ogłoszone a (wyraźnie) nieodwołane, istnieją: i jak Ustawy ~~Prawa~~ sądowe przypominania nie potrzebują. Gdyby rząd (i koszt) łożony ~~na przypominanie~~ na pisma przypominające, na ich

druko

drukowanie w Dziennikach Guberni-
alnych, na litografowanie i przesyłanie ~~na tych w cyrkularzach lito-~~
~~grafowanych i pisanych~~ po wszy-
stkich Magistraturach, i na tych
publikacye ~~po kościołach: i kan-~~
~~cellaryach Gmin łożonym być~~ w korrespondencyach
~~na karanie osób prywatnych i Urzę-~~
~~dników Praw i Urządzeń niewy-~~
~~konywających~~
łożonym być na cytowanie ustaw ~~Praw i Prze-~~
~~pisów~~ i Urządzeń w korrespondencyach między wszelkiemi Władzami
i z prywatnemi zachodzących, na do-
strzeganie (przestępstw przeciw ~~ścisłe od~~ (przepisom i na
karanie przestępujących równie pry-
watnych), jak i Urzędników (a wówczas osiągałoby
się skutki wyżej ad 9. l. m. przewidy-
wane i ~~Prawa~~ Ustawy utrzymowałyby się
w ciągłém wykonywaniu, bez obciążania Prenumeratorów opłatami druku, przypomnień.

6. — Przypominanie przepisów jednych,
a nieprzypominanie drugich, ~~wprawia~~
~~Publiczności a nawet niższych~~ wszystkich
zaś bezsilne pobłażające wykonywa-
nie: wprawia Publiczność a nawet
Urzędników wykonawczych niższych, ~~że~~
~~to co nieprzy~~ w mniemanie: że to
~~co przez Dzie~~
co nieprzypominane, z używania
wyszło, że Władze wyższe nie czynią so-

bie

bje świętego wykonywania. Jakże wiele zaświadczających tego dowodów! zajrzyjmy do Sklepów handlowych Żydowskich a nawet Chrześciańskich niektórych, po wszystkich miastach Królestwa: znajdziemy tam Wagi nierzetelne, ~~lub zakazane~~ a co najgorsza, znajdziemy tam zakazane Przezmiany na ~~k~~ ważenia któremi każdy na kropkach nieznający się bywa oszukiwany, na które to Przezmiany Żydzi wełnę u chłopów po wsiach jeżdżąc skupują. Porównajmy te Przezmiany z art. 3.6 Postanowienia z d. 13 Brzez. 1818 r. (: T. 6 p. 52:) oraz art. 528, 529, 539, 540, 541, 542 Kod. karn. i zastanówmy się: ile to lat ~~Prawa~~ Ustawy są wyjęte na papierze tylko! ile to lat ~~w~~ zwłaszcza Włościanie są oszukiwani! jak wiele jest przestępstw, a jak mało za nie bywało kar ~~Prawem~~ Ustawami postanowionych! a to nas skłoni do ~~obt~~ obmyślania innych środków zapewniających ~~Praw~~ Ustaw ciągłe wykonywanie, gdy środek przypominania nie tylko nieokazał się być skutecznym, ale nawet szkodliwym.

C. – Gdyby w dotychczasowym systemacie każda ~~Prawo~~ Ustawa któréjby wykonywanie słabieje, miała być przez Dziennik ~~Praw~~ Urządzeń ~~wy~~ lub Dzienniki Guber. chociażby tylko co lat 5 przypominaną: tedy ~~te przy~~

wciąż ~~pa~~ by

w ciągu lat 50 byłoby po 100 przypomnień w każdym oddzielnym przedmiocie: ale przedmiotów jest wiele; zatem druki, litografije, kopije tych przypomnień, pomnażałyby niezmiernie Tomy Dziennika Urządzeń, Dzienników Gubernialnych, archiwa Władz wszystkich!

Z tak wielkiej ilości Przypomnień które bez dodatków i objaśnień razem i z Ustawami niezgodnych obchodzić się niezwykły bo Władza w jednym przedmiocie piszęca ciągiem wielu lat przez różne osoby, nie może nie wpadać w sprzeczności, formowałby się obłęd czytających, jak dziś szperających w Tomach 132 Dziennika Gubernialnego (z lat tylko 33) jeżeli go kto cokolwiek kompletniejszy posiada. – Z czasem po upłynięciu wielu lat, czas życia działalnego, tylko na przeczytanie: Ustaw, Urządzeń i Przypomnień z objaśnieniami nie mógłby być wystarczającym

[biorąc przypomnień ich obowiązków z Ustaw, i Urządzeń wypływających: dla czegożby wszyscy wydawali koszt druku w Dzienniku Urządzeń, i Dzienniku Guber. w prenumeracie opłacać mieli?

d. – Niewiększym Prywatnej i Urzędniczej potrzebie

Tak więc jest dowód jużci już doświadczeniem osiągnięty, częścią przewidziany: że przypo-

mni

minanie idących w niepamięć przepisów w art. 3. ad g Postanowienia z d. 25 Wrześ / 7 Paźd 1836 (T. 20 p. 190) zastrzeżone, jest dla ogółu szkodliwe, a następnie ani w Dzienniku Urządzeń, ani w Dziennikach Guber. umyślnie być nie powinno. — Przypo-[

[minanie zastąpio- nem lepiej będzie cytowaniem ciągłem przez wszystkie władze.

14. Dostrzeganie i karanie ciągłe (uchibień) przestępstw przeciw Ustawom oraz dostrzeganie i karanie niedostrzegających i niekarzących. oto są srodki które skuteczniej, przy innych, przypominania choćby i najczęstsze, zastąpić zdołają.

a. — Dostrzeganie i karanie przestępstw przeciw przepisom Ustawy stęplowej, włożonem jest § 21 Uchwały Sejmowej 23 Grudn. 1811 (T. 4 p. 73.) na każdą władzę i na każdego Urzędnika Rządowego: z obostrzeniem: że Urzędnik za przepuszczenie bezkarne przestępstwa stęplowego, podpada obowiązkowi wynagrodzenia szkody skarbowi, karom pieniężnym a nawet dymissyi. Wszystkie władze i Urzędnicy Rządowi strzegą się przepuszczać przestępstwa stęplowe: bo się zawsze spodziewają rewizyi na mocy § 13 Dekr. Król. z d. 14 Lutego 1812 (T. 4 p. 186.) oraz §§ 25 i 26 Instrukcyi z d 17 Grud. 1816 (T. 3 p. 19. art. 3 Dz. Pr. dodat pag 198) i dla tego to Prawo stęplowe chociaż lat 34 nieprzypominane, w ciągle udoskonalającem się jest wykonywaniu. —

b. — Dostrzeganie i wytępianie żebractwa będącego w wypadkach art. 499 Kod Karn. prze-

ste

~~542~~

stępstwem ~~polecenem~~ polecenem zostało wszystkim Urzędnikom i Officyalistom ~~rzeczonym~~ Rządowym przez Postanowienie z d $\frac{6}{18}$ Lut. 1840 | Reskr. Kom. Rz. Spr. Wew. $\frac{16}{28}$ Marca 1840 № 4864 $\frac{25 \text{ Kwiet}}{7 \text{ Maja}}$ 1840 № 6666: | ale że polecenie to nie jest obostrzone [~~karami~~; wszelkiż to Postanowienie ~~to~~ nigdzie ściśle wykonywaniem nie jest; ~~a żebractwo stało~~ a włóczęgostwo co raz większe ~~to się po~~ i próżniactwo ~~stało się~~ powszechniejszem: bo dawniej ~~pro~~ próżniak udający nieszczęśliwego musiał z jałmużny swoje życie i odzież a resztę przepijał, teraz zaś ma je w domu schronienia utrzymanie i odzież, całą jałmużnę przepija, a władze Opiekuńcze nad ubogimi nie mogąc starców i kalek trzymać jak w więzieniu, nie są zdolne skutecznie żebractwu zapobiedz bez wykonywania Przepisów przez Władze policyjne. — Podobne pobłażane żebractwa dają pole ~~do~~ i innym do włóczęgostwa. —

~~Lecz nie dosyć jeszcze wydane Urzędnikom dyspozycye lub osobom prywatnym dyspozycye~~

~~Wprawdzie można by tu używać~~

c — Lecz nie dosyć jeszcze polecenia obostrzyć karami na niekarzących: potrzeba jeszcze przewizyę [zapewnić dostrzeganie i karanie niedostrzegających i niekarzących

[jak w ~~Prawie~~ Ustawie stępłowej karami na niedostrzegających i ~~na~~ niekarzących, ani też nie jest powszechnie wiadomem ~~bo tylko w~~ gdy w Dziennikach Guber tylko zamieszczonem zostało, których nikt kompletnych nie ma, i nawet go kompletnych z przyczyn od 6 nie może, a nawet Urzędnicy tego pisma nie są Prenumeratorami obowiązkowemi;

[jak co do ~~stępła~~ Prawa stępłowego

cych: — ~~W tém~~ a w ówczas dopiero wykonywaniu każdego Przepisu podobnie jak stęplowego będzie ~~pewnem~~ zapewnionem.

d. — Kommissya Rz. Prz. i Skar. dla dopilnowywania ciągłego: aby ~~Prawa~~ przestawy, i Urządzenia ~~nieustającego. aby Urzędnicy obowiązki swe wykonywali~~ ~~Urzędy Skarbowi, Sądowi i Administracyjni obowiązki swe co do Skarbowości~~ skarbowe ściśle były wykonywane; ~~wykonywali.~~ Ma Rewidentów: Rewizorów, i Pomocników Rewizorów ~~Intendentów, i Kontrollera~~ Skarbowych, i Urzędników do szczególnych poruczeń, ~~i Naczelnika Kontroll~~, którzy ciągle po kraju celem dopilnowania ~~tak względem pub~~ ~~tak co do Publiczności, jako i Urzędników~~ tak codo Publiczności jako i co do Urzędników dobra Skarbowego krążą. ~~Owszem~~ Nie ma magistratury Skarbowej którejby oni okiem badawczego znawcy, nie przejrzeli: niedołęgę umiejętnego poucza, błądzącego poprawia, nierzetelnego ~~przestępnego~~ odniosą. Nie ma tu powodów do pobłażenia ze stosunków pokrewieństwa, przyjaźni i t.d. bo Rewident z daleka.

e. — Przeciwnie, jeżeli który Wójt albo Burmistrz ~~jako~~ któryby w najważniejszem swém urzędowaniu ~~jako~~ ~~Sędzia policyjny~~ Sędziego policyjnego ~~był przez znawcę od r. w ciągu przez lat trzydzieści kilku (T. 2 p. 291 T. 4 p. 235) aby raz rewidowany pouczony, poprawiony, bo przez Rewidenta pouczony~~ był przez znawcę w ciągu lat trzydziestu kilku (: D.P.K.W T. 2 p. 291 T. 4 p. 235 :) aby raz skutecznie rewidowany, pouczony

~~544~~

ny, poprawiony lub ~~dan~~ z powodu nieby-
bycia albo niezdatności oddalony?
Nieumiejętne i błędne działania tych
Sędziów policyjnych a w części i cywil-
nych: ~~sto~~ szkodliwemi są dla mieszkań-
ców, właśnie ~~dla~~ najwięcej tych, którzy najwięcej
czułości Władz zwierzchnich potrzebują,
to jest, dla uboższych mniej oświeconych, -
Szkodliwemi są dla Rządu, oraz dla sa-
mychże ~~tychże~~ Sędziów. Wystawił to
Rząd Gubern. w przedstawieniach
wyżej ad 10 zacytowanych. –

Potrzebnemi są także rewizye skute-
czne (pod względami ~~Policyi: administra-~~
~~cyjnej, skarbowej~~ Wójtów i Burmistrzów oraz wykonania ~~Prawa~~ Policyjnym, admini-
stracyjnym, ~~&~~ &c &c.

[ustaw przez Publiczność]

~~Liczba Sędziów do szczegół~~

Urzędnicy etatowi wyżsi Sądów i Władz admi-
nistracyjnych służbą stałą zajęci, nie są
w stanie ~~i~~ tak często takich rewizyj odbywać: bo re-
wizya nie powierzchowna dłuższego wymaga
czasu. – Liczba Sędziów do szczegól-
nych poruczeń, oraz Urzędników do szczegól-
nych zleceń w Kom. Rz. Spr. Wew. jest ~~także~~ ku
temu za mała. Powiększanie ~~ich li~~ jej zakosztowne i
~~czby nie byłoby jej~~ nie byłoby skute-
cznem: bo nie mogłaby ona być tak wielka,
aby potrzebie odpowiedziała:

[przy dotychczasowej Organizacyi Władz]

f — Podług dotychczasowego Systema-
tu odosobniania się Władz Rządowych

cen

centralnych, ~~a nawet~~ odosobniania się Wydziałów w jednej tejże Władzy; a następnie odosobniania się Władz ~~pod im~~ wszystkich ~~podw~~ im podwładnych ~~i odosobnia się ich Urzędników~~ w wydawaniu poleceń Rewidentom, ~~każdy~~ oraz Urzędnikom swym delegowanym; każdy ~~z tych pod innym względem każdy, w innym celu jest~~ z tych może ~~zjechać na rewizyą do~~ rewidować czynności Wójta i Burmistrza: ale każdy pod innym względem, w innym celu: i tak

Rewidenci miejscowi:

aa. Naczelnik pow. pod względami ~~jego interes~~ administracyi i policyi ~~sujęczonei~~ [: D.P.K.P. T. 2 p. 57 art. 59, 80:]

bb. Urzędnik sądownictwa karnego, w Gubernii ~~pod~~ w przedmiocie sądownictwa Policyjnego [: D.P.K.W. T. 2 p. 298 art. 14:]

cc. Urzędnik sądownictwa Cywilnego ~~w przed~~ w Gubernii, w przedmiotach sądownictwa Cywilnego, [: D.P.K.P. T. 2 p. 65 art. 73, T. 10 art. 374 ~~i~~ T. 14 p. 243 art. 62:]

dd. Rewizor Skarbowy Gubernialny: w przedmiotach: celnych, propinacyjnych

ee. Pomocnik Rewizora Gubern. podobnie

ff. Rewizor Administracyi Rządowej dochodów Skarbowych ~~dochodów~~ tabacznych pod względem tych [[dochodów oraz celnictwa

gg. Assessor ekonomiczny: pod względem dóbr Rządowych [: T. 6 p. 11 art. 10:]

hh. Gubernator cywilny: co do służby Urzędników jemu tylko podwładnych [: D.P.K.P. T. 2 p. 39 art 13 ad g:]

Rewidenci nadzorczy:

ii. Urzędnik do szczególnych zleceń przy

Dy

~~546~~

Dyrektorze Głównym Kommissyi Rz. Spr. Wew. i Duch.: w przedmiotach ~~ad~~ jak Naczelnik pow. ad ✱ aa.

kk. ~~10~~ 9. Inspektor główny służby zdrowia: pod względem lekarskim w Szpitalach i Weterynaryi.

ll. ~~11~~. Inspektorzy objazdowi Dyrekcyi ubezpieczeń: pod względami tę tylko dyrekcyą interessującemi.

~~ll Inspektor~~

ll. ~~12~~ ✱ Inspektor ~~port.~~ Dyrekcyi Port.: pod względem tylko Portowym.

m.m. ~~13~~ 12 Sędzia do szczególnych poruczeń Sądownictwa cywilnego: pod względem tegoż Sądownictwa jak ad ✱ cc.

nn. ~~14~~ 13. Sędzia do szczególnych poruczeń Sądownictwa ~~kryminalnego~~ karnego: pod względem sądownictwa policyjnego jak ad ✱ bb.

oo. ~~15~~ 14. Urzędnik do szczególnych poruczeń Kommissyi Rz. Pr. i Skar. Wydziału doch. niestałych: w swoich tylko przedmiotach: celnictwa ~~jak ad 4.~~ i.t.d. jak ad ✱ dd.

pp. ~~16~~ 15 Urzędnik do szczególnych poruczeń Kommissyi Rz. Pr. i Skar. Wydziału dóbr i Lasów: w przedmiotach tylko sobie właściwych.

qq. ~~16~~ 13

qq. Kommissarz ekonomiczny Kommissyi Rz. Pr. i Sk. Sekcyi technicznej: w przedmiotach dóbr Rządowych

rr. Kommissarz leśny Kommissyi Rz. P. i Sk. Sekcyi technicznej: w przedmiotach lasów Rządowych

ss. Urzędnik do szczególnych poruczeń Administracyi Rządowej dochodów Skarbowych tabacznych: w swoim tylko przedmiocie.

tt. Wizytator szkół: w swoim tylko przedmiocie.

uu. Inspektor Zarządu kommunikacyi lądowych i wodnych, podobnie,

ww. Podinspektor tegoż Zarządu: podobnie

Prócz tego jeżdżą po powiatach i Guberniach inni Urzędnicy wyżsi z obowiązków oraz ze szczególnych [zleceń. Z tak wielkiej liczby Rewidentów, i Urzędników po kraju za wynagrodzeniem kosztów podróży jeżdżących, prócz wyjątków gdzie (mało) więcej jak jednego przedmiotu Urzędnik objeżdżający dostrzega, zresztą Rząd krajowy więcej nie ma korzyści, jak tylko w tym jedynym przedmiocie do rewizyi którego Rewident (lub Urzędnik inny) jest upoważniony.

Jedynie przestępstw przeciw Ustawie stęplowej każdy Rewident (i każdy inny Urzędnik) dostrzega, i karze: bo do tego Ustawa z Dzien-

ni

3

~~548~~

nika Praw mu wiadomym, jest zobowiązany, i karą za ~~pr~~ niewykonanie ~~tego przestępstwa~~ zagrożony. (: wyżej 14. a.)

Wprawdzie każdy Rewident, tak jako każdy Urzędnik Rządowy, obowiązanym jest także (wedle Postanowienia ~~z wyżej~~ z d. 6/18 Lutego 1840 przestrzegać żebractwa ~~ale że za nieprzestrzeganie ......~~ ale że ~~nie za~~ (: prócz Urzędników policyjnych wykonawczych:) nikt nie jest zagrożony karą za nieprzestrzeganie, wyżej z tego powodu, oraz z powodu dopiero od C przywiedzionego; Postanowienie to, nawet z Rozkazu N Pana w przejeździe w r. 1838 wydanego, wypiekające, nie jest wykonywane. Skoroby jednak ~~było~~ Postanowienie ~~zbior~~ to z Urządzeniem zbiorowem żebractwa dotyczącem, w Dzienniku (Ustaw i w Dzienniku) ~~Rzą~~ ~~dowym~~ Urządzeń zamieszczonem zostało, wszyscy Rewidenci powyżej Rządowi objazdowi, oraz Rewidenci ~~wyż~~ i Urzędnicy miejscowi, mając sposobność tak jak z Dziennika ~~Praw~~ Ustaw Ustaw przypominać sobie obowiązujące przepisy, do wytępiania żebractwa (a następnie włóczęgostwa próżniactwa) dopomagaliby. —

Podobnym sposobem wyjęte innych ~~Praw~~ Ustaw ciągłe wykonywanie zapewnić

-ny

~~skuteczniej można, stojąc niezupełnie wy- nem działaniem Urzędników w przedmio- tach directe do nich nienależących. Samo rzucenie postrachu na niedostrzegających i niebaczących, już wiele służby wszel- kie Rządowe poprawić może.~~

9. — Ubliżałby sobie Rewident Urzędnik którejkolwiek Władzy, a zawsze ~~to jest~~ Urzędnik Rzą- dowy, gdyby mówił: że za wieleby obcią- żał pamięć swoję ~~obowiązkami~~ wiadomo- ściami do jego urzędu niepotrzebnemi: czy- liżby zatrudnem było wiało Urzędnikowi wyższego uposobienia wiedzieć [to, co każ- dy ~~mieszkaniec kraju oraz~~ Wójt i Bur- mistrz (w stosunkach z Publicznością) wiedzieć powinni? Wszakże po- mimo tego (jako ~~każdy~~ w kraju mieszkają- cy, a tem więcej jako Urzędnik znać wi- nien Ustawy ~~Prawa~~; aby im był wzorowo po- słusznym. Wszystkie urzędowania ~~w kraju~~ mają ~~ma~~ styczności z so- bą: korzystnem jest dla kraju, gdy Urzędnicy znają wzajemnie swoje obowiązki. — ~~Znać w~~ Zresztą, ~~Urz~~ Rewidentowi ~~Urzędnikowi~~ jednej Władzy zmniejsze mu dokła- w szczegółach swoje obowiązki; dosyć jest znać w ogóle: [Ustawy prawa ~~prawa~~ i obowiązki mieszkańców oraz prawa i obowiązki Wójtów i Burmistrzów w przedmiotach do innych Władz Rządowych należą-

[z Dziennika Ustaw ~~Praw~~ i Dziennika ~~Rządowego~~ Urzędzeń

dnie

[wynikające z Ustaw

cych

~~550~~

-cych, a już łatwo mu pełniąc ~~swo~~
skrupulatnie w szczegółach swoją
~~obowiązki~~ rewizyą, zwracać także
uwagę ogólną na przedmioty
Władz innych ~~dotyczące~~. ~~i tak~~:

~~Rewi~~
dotyczące. I tak np:

~~aa. Rewizor~~
aa. Rewident [Skarbowy szuka-
jąc skrupulatnie defraudo-
wanych towarów, albo tabaki, (spostrze-
ga w Sklepie handlowym
niecechowane lub zakazane
wagi jak wyżej ad 13.b. – ~~to~~
albo miary. Co
tu jest przyzwoitszem: czy
dla tego że służba policyjna
do Urzędnika Skarbowego
nienależy, zostawić te wagi
do uszkadzania (Publiczności) przez dalsze
lata, nim Rewident nadzor-
czy policyjno-administra-
cyjny nadjedzie? czy też
~~[illegible]~~ wagi i miary takowe zabrać
i dla skutku ustaw ~~[illegible]~~ wyżej
ad 13.b. zacytowanych Bur-
mistrzowi jako Sędziemu po-
licyjnemu oddać, a Magistrat
za ~~przepuszczenie~~ niedostrzeże-
nie tego przestępstwa, ~~sądow~~
~~[illegible]~~ (~~za kilka kopijek~~ ~~[illegible]~~?
spo-

[lub inny Urzędnik

i miary

~~rać~~?
sposobem jak niżej będzie, ~~ubo~~ chociaż na kilka kopjjich ukarać? Zapewne drugie jest stosowniejsze. Władzom Rządowym ~~odosobnionym~~ centralnym gdzie tylko można, nieodosobniać się ściśle dla szczegółowego tylko dobra, ale połączać wypada ku dobru ogólnemu.

bb. Podobnie żaden Rewident ~~nie~~ Rządowy niepowinien puścić bezkarnie spotkanych ~~na gór~~ materyałów palnych na górach lub innych niebezpiecznych od ognia miejscach [: art. 516 ~~Kod Karn:~~ 517, 518 Kod K:], albo widząc nieostrożne postępowanie z ogniem [: 519, 520 521, 522, 523, 524, 525 K K:]

cc. Gdy który kolwiek Rewident lub Urzędnik ukarze Wójta za niedopilnowanie zreparowania mostu i t. d. [: art. 538 K C:] zasłoni go oraz od skutków art. 1382 K C:] zasłoni Publi[

[zrnoci od przypadków: bo most zły nie będzie czekał ~~aż właściwego R~~ przejazdu aż właściwego Rewidenta to jest Inżyniera lub Naczelnika pow.

~~W takich i podobnych przedmiotach~~
Choćby niezupełnie czynne działanie Urzędników w przedmiotach directe do nich nienależących, rzucać będzie postrach na niedostrzegających i niekarzących, co już wiele ~~sł~~ służby wszelkie Rządowe poprawić może: bo Naczelnicy powiatowi, Wójci i Bur

mistrze wyjechać: że do każdego Rewidenta Rządowego należy przedmiot jego służby w szczególe, a wszystkie inne w ogóle, więcej wyjść się na ostro rządzić, więcej nad wykonywaniem przepisów ~~czu~~ czuwać, będzie. —

~~Brak czasu urzędnikom~~

Brak czasu ~~Urzędni~~ Rewidentów jednej ~~Władzy~~, do czynności należących do innej Władzy, nie powinien być na przeszkodzie. ~~Ten który prz~~ Rewident jednej Władzy, który przybył w celu ~~o mil kilka lub kilkadziesiąt w celu głównie jego Wł zwierzchniej Władzy swoim~~ jego głównego obowiązku dotyczącym, gdy takowy ukończył, nie potrzeba się starać: ~~się~~ aby podróż jego, kilko albo i kilkadziesiąt milowa nie bez kosztu Skarbu odbyta, była Krajowi użyteczniejszą? Rewident czynny w czasie swej podróży nawet, może zwracać uwagę na to wszystko, co Rząd i Publiczność interessuje: jedno może ukarać; drugie właściwej Władzy donieść. Często więcej zabiera czasu podróż niż praca: powinno być zatem więcej z podróżów korzyści. — Nie idzie bynajmniej o dopił-[

[nowywanie: aby Wójt i Burmistrz załatwiał dobrze stosunki ~~swo~~ z wyższemi swojemi władzami; ~~ale~~ bo te władze dopilnować tego sobie mogą. Ale idzie o to, co dziś w wyższej części zaniedbane: aby Zastępcy ~~Wójtów~~ współ Wójtów i Burmistrze ściślej ~~pełnili~~ z urzędu pełnili ciągle swoje obowiązki w stosunkach ~~z publiczności~~ ich z Publicznością.

Doświadczenia nauczyły, przezorność ostrzega: że nie zawsze na gorliwości

Urzę

Urzędników miejscowych i Rewidentów zwyczajnych polegać można. ~~Zdarzały się wypadki: że pobierali nawet czwarte od Kupców ofiary, datki, że wyprzedawano było potajemnie drzewo z lasu i potem pnie wykopane ofiary, że wykopywano potajemnie drzewo z lasu a doły zarównane mchem pokrywano~~ itd. co ~~miejsce jednak to wybornie miewało~~! Rewidenci nadzorczy ~~nie mogą często bywać: w każdym miejscu bywać:~~ zwyczajni, zawsze jedni, nie mogą często w każdym miejscu bywać. Każdy z Rewidentów Władz innych oświadcza: „to do mnie nie należy" tak jakby dla Urzędnika jakiego kolwiek Wydziału, ale zawsze Urzędnika Rządowego, dobro kraju było rozczłonkowane. Nie można się temu nazbyt dziwić: bo nie ma od Władzy Rządzącej zlecenia: ~~Wła Nast~~ następnie nie jest to przyjemnem jednej Władzy, (a szczególniej jej niższym Urzędnikom,) gdy się Urzędnik innej ~~Władzy~~ władzy w czynności sobie obce wdaje.

~~Wszystkie~~

[tamentowych z d. 15 Grudnia 1810 r. ~~A.~~ §§ 51, 52, 53, 75, 78, 79, 81, 86, na zasadzie ~~na zasadzie~~ art. 15 Dekret. Kr. z d. 25 Marca 1809 /: T. 1 p. 311 :/ przez Ministra Skarbu wydanych; a art. 15 Postanowienia z d. 27 Sierp. 1816 r. /: T. 2 p. 78 :/ zachowanych wzięto za zasadę:

1. aby Inspektorowie Wydziałowi jako pierwsi Rewidenci dozorowali głównie służby Skarbowej. ~~2. aby~~
2. aby Inspektor generalny Dyrekcyi Skarbowej ~~jako nad~~ ~~nadzor~~ jako wyższy Rewident dozorował głównie Inspektorów Wydziałowych i służby Skarbowej.
3. aby tak Inspektorowie Wydziałowi jako i Inspektor generalny obok swych głównych obowiązków ~~w og~~ wglądali w przedmiota służby innych Wydziałów Rządowych dotyczące.

Te bardzo ważne obowiązki ~~zaniedbywane są przez Rewidentów Skarbowych~~ X §§fami cytowanemi objęte gdyby były ściśle przez Rewidentów Skarbowych

~~15. Karanie Władz podwładnych i wyszczególnienie Urzędników~~ Podług Instrukcyj: dla Inspektorów Wydziałowych z d. 1 Sierp. 1809 art. 10 i dla Dyrekcyi Skarbowych depar[

15\. Karanie Władz i Urzędników podwładnych za niewykonanie poleceń Urzędom i Rozkazów monitoriami z opłatą portoryi, nie jest dogodne gdy Porty należności portoryjnej sobie nie ściągają. Wiele stąd korrespondencyi wynika. Nadto tych wiele Władz i Urzędników do których Poczta nie dochodzi oraz mniejszych ten rodzaj kary nie dotyka, a równości rygoru ~~jest przyznana~~ sprawiedli-

scie wymaga, zwłaszcza gdy ~~i odległość jest~~ i odległość pocztowa nie jest jednakowa.

Karanie podług Przepisów Postanowienia ~~z d. 17~~ 17/29 Wrześ: 1843 r. |: T. 32 p. 325 :| jest także niedogodne: bo wiele + wymaga Korrespondencyi Kassowości dotyczącej, a co do kar- ~~dzi kary od od od~~ dego administracyjnego ukarania, oddzielnej. Zdarzać się może iż [Urzędnik] ~~Referent~~ + lub Władza aby zmniejszyć sobie pracę, kary nie wymierzy.

Dogodniejby było aby każda Władza Administracyjna, [i Sądowa] każdy Rewident, każdy Urzędnik karać ~~mocny~~ umocowany, [otrzymywał od wyższej Władzy] ~~miał do utrzymywania~~ + [Książkę] ~~Księgę~~ Kar podobną jaka jest § 46 Instrukcyi 17 Grud. 1816 |: Dz. Pr. dod. p 212 :| dla Sądów ~~oraz~~ i ~~Wójtów~~ + i Burmistrzów jako Sędziów pol. przepisana. — Co kwartał ~~albo co miesiąc~~ wyciąg z tej Książki stosownie do § 49 [+ tejże Instrukcyi] Kontrolli Skar. ~~może być ode~~ ~~słany~~ ~~lub Rządowi Guber.~~ może być odesłany celem zarządzenia prenotacyi w właściwych kassach, ~~które przy~~ a przez potrącenia z pensyi albo przez działy realizacya nastąpić może, coby i Kassom ulżyło. —

Chociażby dawny sposób ściągania Kar administracyjnych za niewykonanie w terminie rozkazu pozostał

bowych, których jest najwięcej, a przeciwnie inne władze Rządowe mają ich zbyt mało, wykonywane; i ~~nawzajem~~ gdyby Rewidenci Władz innych obok swoich głównych obowiązków, nawzajem wglądali w przedmiota służby Skarbowej dotyczące, i nakoniec gdyby nad wszystkiemi pierwszemi Rewidentami nadzór wyższych Rewidentów był urządzonym; spływałyby z tego rozliczne na kraj korzyści. — Wszystko to jednak w owczas dopiero nastąpićby mogło gdyby Dziennik Urzędzeń egzystowałby ~~[illegible]~~ wał z prenumeratorami obowiązkowemi: bo Rewidenci wszędzie ten Dziennik zastaćby mogli i nabyliby sposobność z wszelkiemi przepisami obeznawać się.

Z cytowanych Instrukcyi dla Inspektorów i dyrekcyi Skarbowych, ~~jest do~~ ~~wód~~ zapewne z Ustaw Pruskich zebranych, jest dowód: że już uznano użyteczność: aby Rewidenci nie mówili gdy złe widzą, lub słyszą: — „to do mnie nie należy.“

stał w swojéj mocy; to jednak kary nadzorcze wymagają innego przepisu co do wykonania i innego krótszego do godniejszego Kontrollowania. Jak się to zaraz okaże.

a. Rewident (w przedmiotach do Władzy obcéj, należących lub inny Urzędnik, może w stosunkach Wójta i Burmistrza itd. z Publicznością, jak się o tém wyżéj ad 14 mówiło, dostrzegać przestępstw przeciw Ustawom i Urządzeniom tylko Dziennikiem Ustaw i Dziennikiem Urządzeń ogłoszonych, oraz niedostrzegających i niekarzących karać: bo te tylko Ustawy i Urządzenia za obowiązujące uważanemi z przyczyn wyżéj ad 3, 4, 5, 6, 7 i 8 przytoczonych, być mogą.

Powinien Rewident w celach jak ad 9. l. cytować z Dziennika Ustaw i Dziennika Urządzeń datę Tom i paginę na zasadzie których Wójta lub Burmistrza itd. karze.

Lubo Rewident objazdowy nie może z sobą wozić wszystkich Dzienników Ustaw i Dzienników Urządzeń, [jednak w każdym Władzy zastać je może.] Władze wszakże Rządowe centralne Onemu obce czyli nie mające nad nim zwierzchnictwa; mogą mu dawać Informacye krótkie z dokładnemi cytacyami, na zasadzie

[Na odkładanie do powrotu na wyjście swego zasięgnienia niezawsze może być dogodnem,]

których by mógł przestępstw dostrzegać i jedne [karać, drugie donosić.

6. — ~~Kary~~ Stopnie kar ~~dozorczych~~ nadzorczych [powinnyby być gradacyjne od Kop. 5 ~~z przyczyn więcej od 10 przywiedzionych~~ z przeznaczeniem ich części: na zapobieganie ubóstwu, na zakłady dobroczynne ~~Jeszcze na Skarb, a drugiej dla ubogich~~ i na rzecz Skarbu stosownie do tego i ~~na zakłady dobroczynne~~ (z przyczyn jakie iż więcej od 10 ~~przywiedzionych~~ nadmienił. —

~~Nie jest zamiarem kar~~

Nie jest celem karania dochód Skarbu, ale poprawa winnego i satisfakcya publiczna. — ~~Ukarany~~ Karać wyższemi karami Officyalistę którego dzienna pensya kilkanaście kopiejek wynosi; byłoby bezwzględnie. Kary na [F Wójtów i Burmistrzów najskuteczniejsze i najstosowniejsze są małe a często: aby ~~więcej~~ pociągi wały do poczrania i przypominania ~~nie niż fundusz utrzymania~~ nia przepisów, przyzwyczajały do czynnego zawsze czuwania nad wykonywaniem ~~Praw~~ Ustaw i Urządzeń, bez zmniejszania funduszu utrzymywania się i bez zniechęcania. Zawstydzenie bez kary dotkliwej, może być często bardzo dostateczne. Dobrego i mała kara zawstydzi, poprawi, złemu inna większa nie pomoże: owszem odzyskiwa ~~ć~~ jącego nieprawnie na innych lub stawiając jest w potrzebie łamać Ustawy"

[przy motywowaniu z cytacyami

[wymierzanych przez Rewidentów i innych Urzędników zwierzchnich

~~Dziedziczna...~~

[F Zastępców ~~Wójtów~~ Wspólnego Wójtów Gmin ~~Gminy ogólnej~~ Wiejskich ~~Parafijalny~~ Okręgu, Parafi[...]

c — Ani nagana ani kara niepowinnaby nijce wyjścia bez wysłuchania poprzednio tłumaczenia. Lecz z tej reguły dla ogólnego dobra z powodów wyżej ad 13 przywiedzionych wypada zrobić wyjątek, co do wypadków w których przewidziane być może tłumaczenie na uwagę ~~zas~~ niezasługujące. Podobnie wyjątki już są zrobione w karaniu niedostrzegających przestępstw stęplowych i w karaniu wedle Postanowienia z d. 21 Grud. 1820 [: T 7 p. 20 :] Urzędników niewykonywających w zakreślonym terminie rozkazów a nieskładających raportu o przyczynie zwłoki.

Gdy Rewident dostrzegł przestępstwa ~~wyżej ad 14. g. aa,~~ np. wyżej ad 14. g. aa, bb, cc wymienione: jest już dowód: że ~~Burmistrz~~ Magistrat lub Wójt ściśle Ustaw ~~Praw~~ i Urządzeń niewykonywali: ~~prze~~ bo inaczej przestępstwa te nie nijałyby nijśjsca, ~~a tem-czasem je przepuszczali~~: a następnie ~~na~~ kara za niedostrzeganie i niekaranie ~~i niekaranie~~ ~~tego przestępstwa~~ stosownie do Ustaw ~~Prawa~~, ~~tego przestępstwa~~, wymierzona być może.

d

~~278~~

d — ~~e~~ Rewident lub inny Urzędnik w takim wypadku napisać winien ~~Decyzyę swą~~ brevi manu Expedycyę do [~~Wójta~~ lub Magistratu wyrażającą: ~~że dostrzeżone a na stępnie przez Wójta~~ że dostrzegłszy przekroczenie N. które przez ~~Wójta~~ Burmistrza powinno było i powinno być według art. N. ukarane, wymierza na niego karę za przepuszczenie przekroczenia np. Kop. 10, którą do Kasy Kontrolli Skar poda.

[Zastępcy Wspólnego Wójtów ~~Gmin Gminy ogólnej wiejskiej~~ Okręgu ~~Gminy~~ Parafijalnego

Expedycyę tę ~~prze~~ Rewident zaciągnąwszy ~~do swego Dziennika kor respondencyjnego, oraz~~ do swej Książki Kar [: wyżej ad 15 :] [doręczy lub odeśle Partyi ukaranemu.

Po upływie Kwartału Wyciąg z tej Książki [Rewident odeśle Kontrolli Skarbowej.

[z adnotacyą co np ~~że~~ Burmistrz zrobić powinien

e. Ukarany, po odebraniu Expedycyi karzącej [może, przy załączeniu originalnej Expedycyi karzącej, rekurować do decyzyi tej Władzy do której przedmiot ukarany należy.

[po zaciągnieniu jej do swego Dziennika Korrespondencyjnego

~~[Gdy Kara r. s. ... starsze przenosi;~~

pr.

~~f. Kary Gdy kary małe ... za przestrogę niepomogły~~

f Gdy Rewident lub inny Urzędnik przy późniejszej rewizyi [widzi: że kara mała nieskutkowała, że np. Burmistrz albo Zastępca Wspólny Wójtów Gmin ~~ogólnej Wiejskiej~~ Okręgu ~~Gminy~~ Parafijalnego

[przejrzawszy Dziennik Korresp. ukaranego i Protokuła poprzedniej Rewizyi

te same przestępstwa za ~~które~~ niekaranie których już był karanym, ~~prze~~ bezkarnie przepuszcza, powinien wyższą karę wyciérpieć, a nawet gdy jest rzecz ważniejsza Naczelnikowi ją donieść.

g. — ~~Uznawanie~~ W drodze rekursu Uchilanie kar niedozorczych ~~w drodze Rekursu~~ za przepuszczanie bezkarne przestępstw [lub za niedonieśienie ich do ukarania] powinno być ostrożne, aby nie ostabiać [prejudicatami] wykonywania przepisów. Lecz w drodze łaski, która służyćby winna ✗ w tym przedmiocie Władzom Rządowym centralnym jak ołużej Kommissyi Rz. Pr. i skarbu w interessach defraudacyjnych i innych; uchilanie mogłoby być łatwiejsze, skoroby Rekursujący udowodnił gorliwe ~~we~~ pełnienie służby.

~~Czytaj Projekt Tyt. XI fol. 115~~

Tytuł XI

O Ogłaszaniu Ustaw i Urządzeń, oraz obwieszczeń przechodnich, tudzież o rozszerzaniu znajomości i ~~lub~~ wiadomości, tychże.

~~№ 1~~ Art. 300.

~~Wszystkie~~ Ukazy Nasze i Postanowienia Rady Administracyjnej, ogólne, zamieszczane będą w Dzienniku U~~stawy ogólnych. dotąd Dziennik Praw zwanym.~~ stawy ogólnych.

~~2~~ art. 301

Ukazy Nasze i Postanowienia Rady Administracyjnej, dotyczące: nadania szlachectwa i herbu, darowizny dóbr, konfiskaty majątków, listów przyznania ~~wynarat~~ wynalazków i.t.p. zamieszczane będą w Dzienniku Ustaw szczegółowych.

~~3~~ art. 302

Urządzenia dla Publiczności i Urzędników, oraz Informacye dla Urzędników, ogólne, przez Kommissye Rządowe i inne Władze ~~centralne~~ krajowe centralne, ku wykonywaniu Ustaw wydawane, umieszczane będą w Dzienniku Urządzeń.

~~501~~

art.

Obwieszczenia przechodnie, do wiadomości w całym kraju potrzebne Sądowe, administracyjne, Skarbowe, wojskowe, Bankowe prywatne, Towarzystwa kredytowego, hypoteczne zagraniczne pozwy edyktalne i t. p. zamieszczane będą ~~w Dzienniku obwieszczeń~~ w Gazecie Rządowej Królestwa Polskiego.

~~T. 33 p. 118~~

Jeżeli Obwieszczenia podawane do zamieszczenia w Dzienniku Gubernijalnym

✱ art. 303.

Obwieszczenia przechodnie: Kommissyj Rządowych i innych Władz ~~centralnych, Warszawskich Departamentów Senatu, sądu appellacyjnego, Steradyi Królest krajowych~~ całego kraju oraz Banku Polskiego, ~~i Wł~~ i Władz zagranicznych |: np Pozwy edyktalne :| zamieszczane będą w Gazecie Rządowej Królestwa Polskiego.

✱ art. 304.

Obwieszczenia i dyspozycye przechodnie: Władz Gubernijalnych i niższych, zamieszczane będą stosownie do art. 3 ad c, d, e, i, art. 5, Postanowienia z d. 25 Wrześ / 7 Paździer 18 |: T. 20 p. 187 :| w Dzienniku ~~Urzędowym~~ właściwej Guberni.

~~Obwieszczenie to~~

Z tych obwieszczeń, te, które są do wiadomości w całym Kraju lub przy-ległej

najmniej w osiennej Gubernii jest potrzebna; to jest: obwie~~-~~
~~może być użyteczna~~; ~~podawane~~ szczenia:
~~będą~~ ~~jest potrzebna~~; jako ~~to: ob-~~

1. ~~Obwieszczenia o sprzedaży~~ Sprzedaży nieruchomości w drodze przymuszonego wy~~-~~
~~właszczenia~~, ~~| Postan. $\frac{8}{20}$~~
właszczenia | ~~Postan. $\frac{8}{20}$ Lutego 1844 T. 33 p. 118~~ |; ~~obwieszczenia o wy-~~
~~2. O wy-~~
2. Wydzierżawienia~~ch~~ i sprzedaży dóbr na popieranie Dyrekcyj szczegółowych Towarzystwa Kredytowego. ~~| art. 87, 92 Pr. o Tow. kr. T. 9 z r. 1825 T. 9 p. 244. art. 2, 15 Postan $\frac{9}{21}$ Kwiet. 1838 T. 21 p. 491~~ | ~~nie tylko~~ Nie tamując ich ogłaszania w Gazecie Warszawskiej ~~przez Dzienniki Guber. ale i przez Gazetę Warszawskę ogłaszane~~;
3. ~~Obwieszczenia~~ Wywołania do regulacyi Hypotheki, ~~| Postan. 16 Grudnia 1828 r. T. 12 p. 293~~ | ~~lub Postępowania spadkowego~~ | ~~Pr. hyp. z r. 1818 art. 127.~~ | ~~Prawa hyp. z r. 1825 art. 11, 12, 23~~ | ~~Pr. z 1830~~ | ~~Pra. z d. $\frac{16}{28}$ Czerw. 1830 art. 1 T. 13 p. 117 Postan 16 Grud. 1828 T. 12 p. 293~~ |; ~~obwieszczenia zguby książeczek od stacyjnych~~ | ~~Postan 24 Grud. 1823 art. 73, 80~~ |
~~4. Postępowaniu spadkowym~~
4. O otworzonych spadkach, ~~| Postan~~ | ~~Pr. $\frac{16}{28}$ Czerw. 1830~~ | ~~| Pra. $\frac{16}{28}$ Czerw. 1830 T. 13 p. 117~~ |
5. Wydzierżawienia Nieruchomości wiejskich i miejskich w drodze egzekucyi sądowej. ~~| T. 8~~ | ~~Postan. 2 Wrześ. 1823 art. 17, 38, T. 8 p. 166.~~ | i w drodze egzekucyi administracyjnej.

6. Wydzierżawjenia dóbr i realności Rządowych większych;

7. Wydzierżawjenia dochodów Skarbowych większych;

8 Wydzierżawjenia dochodów miejskich większych lub ~~w miastach większych~~

9. Obwjeszczenia osób prywatnych,
~~podawane będą w [illegible] treści w rubrykach na każdy rodzaj Obwjeszczeń~~

10. Obwjeszczenia inne jakieby ~~stosownych~~ Rada Adm. wskazała; podawane będą przez właściwe Władze i Urzędników oraz Interessantów prywatnych, w treści w rubrykach co do każdego rodzaju obwjeszczenia ~~na każdy rodzaj obwjeszczeń~~ ~~w Dzienn Dziennikiem Urzędzeń~~ przez Kommissye Rządowe przepisać się mających, do zamieszczenia w Gazecie Rządowej Królestwa w właściwych oddziałach. ~~i rubrykach.~~

6 art. 305

~~Prenumeratorów: Dziennika~~

Prenumeratorów obowiązkowych: Dziennika Ustaw ogólnych, Dziennika Ustaw szczególnowych, Dziennika Urzędzeń, Gazety Rządowej Królestwa i Dziennika ~~urzędowego~~ Gubernijalnego, Rada Adm. wskaże. — Prenumerator niemający kom[pletnego Dziennika Ustaw ogólnych i Dziennika Urzędzeń, za każdym dostrzeżeniem przez swego Zwierzchnika lub Rewizenta, zapłaci kary za każdy Tom brakujący Kop. 5 ~~na Zakład dobroczynny~~ do Skarbony ~~ub~~ Zakładów dobroczynnych.

7 art. 306.

~~Każdy~~ Redaktor Pisma peryodycznego odebrawszy z Zagranicy Druk ~~edyktalny~~ edyktalny, albo inne obwjeszczenie zagraniczne może je w swojem Piśmie zamieścić: lecz powinien je w dniach 3ch pod karą r. s. 150 i pa

ska

skutkami art. 1382 KC przesłać Redaktorowi Gazety Rządowej.

§ art. 307.

Pleban Parafii ogłaszać ~~publikować~~ będzie z ambony Kościoła Parafijalnego Okręgu w dnie tylko niedzielne, z Dziennikow: Ustaw, Urządzeń i Gubernijalnego, oraz nowe Ustawy, Urządzenia i Obwieszczenia z wymienieniem: dotyczące większości ludzi czytać nieumiejących w całości, inne zaś z treści. Dla tego przed ogłoszeniem ~~publikacyą poznaczać sobie: co jak ma być~~ pozakreślać sobie: co ma być przeczytanem, a co tylko wzmiankowanem: aby nie zatrudniać słuchaczów tem, co w tej Parafii do wiadomości ~~nie po~~ niepotrzebne.

[Margin: Gazety Rządowej:]

Po publikacyi zanotuje w Wykazie przez Radę Wójtowską opieczętowanym: które z daty i Nru Pismo i który Niedzieli ~~zapublikowanem~~ ogłoszonym zostało. ~~Jedna rubr~~ Publikacyą tę poświadcza w Rubryce Wykazu: jeden z Wójtów Gmin lub inny Urzędnik ~~w kościele obecny który był w kościele albo Obywatel~~.

§ art. 308.

W każdą Niedzielę zaraz po nabożeństwie w kościele Parafialnym odbytem, znajdować się winni u Zastępcy wspólnego Wójtów Okręgu ~~Parafii~~: Sołtysi wszystkich Wsi lub ich Zastępcy, oraz znajdować się mogą większej wyznań w kościele ~~kat~~ Rzymsko-Katolickim niebywających. Zastępca wspólny Wójtów ~~Parafii~~ przede wszystkiem i natychmiast odbędzie publikacyą takimże jak w poprzedzającym artykule sposobem, — ~~Potem Publiczności prócz Sołtysów ustąpi: tym wyda~~ ustąpi prócz ~~Sołtysów którym~~ i poświadczenie takowej w rubryce Wykazu ~~publi~~ ogłoszeń podpisem jednego lub dwóch słuchających, nastąpi. — Potem Publiczności ustąpi prócz Sołtysów, którym Zastę-

pca

567

pca wspólny wyda jakie z tej lub dawniejszych ogłoszeń wypada, zlecenia.

art. 309

X Pleban ~~Każdy Wójt, Prezydent, Burmistrz i Rada~~ ~~Prezydent, Burmistrz i Każdy~~ Każdy Wójt czuwa nad regularnem i ścisłem wykonywaniem dwóch poprzedzających artykułów. Za każde uchybienie Rada Wójtowska wymierza kary od kop. 15 a w miarę powtarzania do 3 r. s. na rzecz Kassy Gminy Okręgu ~~ogólnej~~ wiejskich ~~Parafii~~ ~~jednej~~. Prócz tego X Pleban i Zastępca wspólny Wójtów ulegają skutkom art. 1382 K.C. z odpowiedzialności pomocnicza Rady Wójtowskiej

art. 310

Publikacya w miastach wybrzych w których by powyższa nie była dogodna urządzona zostanie.

art. 311

Świadectwa odbytych ogłoszeń nie będą wydawane. Przeminienie niedzieli po dojściu Pisma publikować się mającego, uważane będzie za dowód odbytej publikacyi. Niezapublikowanie może być dowodzone.

art. 312

Rada Wójtowska (Gminy Okręgu ~~ogólnej~~ wiejskiej ~~Parafijalnej~~) Okręgu do której kommunikacya pocztowa daleka, obmyślać będzie i Naczelnikowi Powiatu ~~przedstawiać~~ z uwagą na przepisy Tyt. VIII ad J przedstawiać środki skrócenia czasu na dojście Pism z Warszawy, oraz z miast Gubernijalnego i powiatowego od daty oddania ich na Pocztę.

~~✗~~ art. 313

Naczelnik powjatu i Rząd Gubernijalny utrzymować będą Tabellę wykazującą: w ile dni Pismo oddane na Pocztę wozowa w Warszawie, w mieyscu Gubernijalnem i w mieyscu powjatowem, dochodzi do każdego miasta i do każdej wsi ~~Parafialnej~~ Parafijalnej Okręgowej ~~miasta z powodu skrócenia kommunikacyi będą na tej~~ w tej Tabella ta będzie poprawiana stosownie do zmian ~~skróconej~~ lub przyspieszonej kommunikacyi.

~~✗~~ art. 314

Władza, zarządzająca wykonanie Ustawy, lub urządzenia, albo wydająca niższej Władzy dyspozycye, a prywatnym odpowiedzi, lub czyniąca do wyższej przedstawienia, cytować będzie artykuły Ustaw i §§fy Urządzeń z wyrażeniem daty, Tomu i paginy Dziennika Ustaw i Dziennika Urządzeń, na których działanie swe opiera: pod karami jakie przepisane będą.

~~✗~~ art. 315

Osoby prywatne uzasadniające prozby swoje do Władz podawane na zacytowanie podobnem, do spieszniejszej odpowiedzi będą miały prawo. –

~~~4 art. m. eff. 13 – 14~~~

~~Czytać Zasady: W szczególności: 1mo co do Tyt. XI fol. 142.~~
~~~

Zasady i usprawiedliwienie ~~W szczególności~~

~~Zasady~~ co do Tytułu XI
O ogłaszaniu Ustaw i Urządzeń, oraz obwieszczeń przechodnich, tudzież o rozszerzaniu znajomości i ~~lub~~ wiadomości, tychże.

1. Wielka jest różnica w narzeczu Polskiem między wyrazem: „Ustawa" a wyrazem: „Prawo".

Ustawa znaczy to, co: Lex, zakonu Gesetz, Loi, z których pochodzą wyrazy: Codex, Gesetzbuch, Legislator, Ustawodawca, Ustawodawstwo, Gesetzgebung, i.t.p.

~~Prawo zaś znaczy to, co: Jus, Recht~~

Prawo zaś znaczy to, co: Jus, npabo Recht, Droit, z których pochodzą ~~wyrazy~~ wyrażenia się: np: „Testator jest moim prawodawcą" ~~jus ad~~ „~~Prazbywca~~ Prawozbywca ~~wieczystego prawa~~ ~~zem, i.t.d. jus perona~~, i.t.p.

~~Staro~~ Dawniej nie brano tu jednego wyrazu za drugi: ~~prawo bowiem~~, albowiem Ustawę Lex, w całym kraju powszechnie obowiązującą, nazywano: Statut, constitutio i.t.p. Ustawę zaś szczegółową wyjątkową z pod ~~powszechnych Ustaw~~ Ustaw powszechnych, nazywano: „Przywilej czyli (jak chłopi mówią:) „Prawo", jus." — Był przywilej czyli prawo ~~człowieka~~ osoby, jus persona, był także Przywilej czyli Prawo miasta, albo wsi i nawet Prowincyi albo Ziemstwa, np. Prawo Chełmińskie.

Natomiast w miejsce tak wyrazu: Lex, jako i wyrazu, jus, używany jedne-

go wyraża: „prawo". z tą tylko małą różnicą: że gdy chcemy wyrazić: „lex; piszemy: „P. wyższe; a gdy chcemy wyrazić jus; piszemy: „p. małe. – Jeżeli przepisujący przez pomyłkę napisze „p" małe gdzie powinno być wyższe, a konfrontujący nie dostrzegą, co często bywa; czytającemu ~~czasem~~ trudno [czasem] zrozumieć. Słuchający czytania np. w Sądzie, nie wiedzą: czy P. wyższe, czy p. małe jest ~~napisane~~ [czytane] a ~~dla tego zawsze~~ niełatwo z sensu domyślić się. Z małego niezrozumienia mogą być wielkie skutki. – Złe ~~mu~~ uwiecznianem być nie powinno: w poprawianiu błędów, uprzedzajmy potomności.

Jedn. 10–11, 12, 13,

2. Skoro Dziennik Ustaw szczegółowych ~~będzie mniej~~ ~~oddzielny~~ rzadziej do czytania i nauki potrzebnych, będzie oddzielny; Dziennik Ustaw [ogólnych] będzie mógł być ~~wydruko~~ drukowany i rozesłany Prenumeratorom wcześniej. Urzędnicy i Publiczność mniej będą przewracali w Dzienniku Ustaw [ogólnych] kart do wypadków ~~niepo~~ ~~do~~ niepotrzebnych. Znajomość Ustaw [ogólnych] będzie się więcej rozszerzać: bo mniej będzie Tomów ~~Dziennika Ustaw~~. mów ich Dziennika.

[a zreformowania Gazety Rządowej i Dzienników Gubernijalnych, oraz sposób korzystnego dla służby i kraju ich prowadzenia,

3. – Potrzeba Dziennika Urządzeń [wykazaną ~~jest~~ co do Tyt. XI, XII, i XIII w ogólności ad: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 a, b, c, d, e, f, g, h, i, ~~m~~, k, l, m, n, o, p, q. 10. 11, 12, 13, 14.

[jak p... art. 14 ... p. 7. 6 p... 25 Wrze... 7 Paźd.

4. – Projektowanie zamieszczania niektórych Obwieszczeń przechodnich nietylko w Dzienniku Gubernii ale i w Gazecie Rządowej uzasadnionem jest

jest na Postanowieniach: $\frac{8}{20}$ Lutego 1844 |T. 33 p. 118|; ~~art. 87 92 Pr. o Tow. kr. z r. 1825 |T. 9 p. 244|~~; art. 2, 15 Postan. $\frac{9}{21}$ Kw. 1838 |T. 21 p. 491| — 16 Grud. 1828 |T. 12 p. 293|; $\frac{16}{28}$ Czerw. 1830 |T. 13 p. 117| i t. d.

5.— Obwieszczenia Rządowe, Sądowe i prywatne zajmują w Gazecie Rządowej [i Dziennikach Gubern.] wiele papieru: kiedy ~~tymczasem~~ temczasem podane i umieszczone oddziałami w rubrykach jednostajnych, bardzo mało miejsca zajmować mogą, a skutek będzie ten sam. Za to będzie obwieszczeń więcej. Nie straci na tem Redakcya Gazety Rządowej, skoro Zastępca Wspólny Wójtów Gmin każdego Okręgu Parafii, [Prezydent, Burmistrz i t. d.] ~~itd.~~ będą prenumeratorami obowiązkowemi. — Lubo wedle art. 87. 92 Pr. o Tow. kr. z r. 1825 |T. 9 p. 244| Obwieszczenia Dyrekcyj szczegółowych tow. kr. powinny być zamieszczone ~~w Dzie~~ w Gazecie Warszawskiej; dogodniej jednak będzie gdy też same Obwieszczenia umieszczone będą w rubrykach Gazety Rządowej skoro ta więcej będzie miała Prenumeratorów niż Gazeta Warszawska, a przynajmniej Gazeta Rządowa będzie w ~~kaz~~ każdej Parafii.

6.— Jacy powinni być Prenumeratorzy Dziennika Urzędzeń dla dobra kraju, wykazano ~~w ogólności ad 9. a.~~ w do Tyt. XI XII XIII ad 9. a.

7. Osoby i Władze zagraniczne podające obwieszczenia do ogłoszenia w tym kraju, nie wiedzą jakie ku temu Pismo jest przeznaczone. Należałoby ~~Obwieszczen~~ przez wszystkie Gazety [tutejsze] o tem uwiadomić, dla uniknienia skutków niewiadomości tutejszych mieszkańców, jak się co do tego Tyt. w ogólności ad 9. C. nadmieniono. Lecz i w takim wypadku przepis Projektu jest potrzebny.

8.— Publikacyj bez kontrolli żadnej [zostawiać nie można: gdyż wiernego znaleźć w potrzebie trudno, ~~a i że~~ Kontrolla, regularność publikacyj będzie zapewniała, bo zwłaszcza gdy Rewident z mocą ukarania będzie zawsze spodziewany.

[jak jest teraz wedle art. 14 Postan. 30 Maja 1818 |T. 6 p. 39| i art. 15 Postan. $\frac{25 \text{ Wrześ.}}{7 \text{ Paźd.}}$ 1836 |T. 20 p. 197|

9. Liczne świadectwa i rapporta z powodu ~~korrespondencyi względem ich zbierania~~ np. przepisów art. 14, 51 ad a, 55 Postan: 16/28 Maja 1833 |: T. 15 p. 239:| ~~wypad~~ a często nierzetelne z braku kontrolli, wypada niepotrzebnemi uczynić, aby czas do korrespondencyj użytecznych zostawić. —

10. — Bardzo jest ważną dla służby administracyjnej i Sądowej spieszna kommunikacya Pism urzędowych i korrespondencyj Rządowych. Na dotychczasową tamę, gdzie Poczty nie dochodzą wiele jest narzekania: bo Pisma za zbyt późno dochodzą, albo i giną. Wozy transportowe aresztantów o których w Tyt. VIII ad J, wiele kommunikacyj przyspieszyć mogą.

11. — Wielkie korzyści z cytowania co do Tyt. XI, XII, ~~VIII~~ XIII w ogólności ad 9. l, m, ~~dee~~, 13, 14 wytuszone, dostatecznie za projektem przemawiają.

~~Czytać Projekt Tyt. XII fol 119~~

Tytuł XII
O zarządzaniu wykonania i dopilnowywaniu wykonywania Ustaw, Urządzeń i Rozkazów.

~~Art.~~

Art.

~~Każda Władza, zarządzając wykonanie Ustawy, lub Urządzenia, albo wydając niższej władzy dyspozycye a prywatnym odpowiedzi, tak lub służące do wyższej przedstawienia, cytować będzie artykuły Ustaw i §§fy Urządzeń, z wytłumaczeniem dat, Tomu i paginy Dziennika Ustaw i Dziennika Urządzeń, na których działanie swe opiera.~~

art.

~~Osoby prywatne uzasadniające prośby swoje do Władz podawane, na zacytowaniu podobnem jak w poprzedzającym artykule, do spiesznieyszej odpowiedzi będą mjały prawo.~~

m. ee. 11. 13.

~~Nr~~ art. 316

Ustawy ~~i Urządzenia~~ w Dzienniku Ustaw, i Urządzenia w ich skutku wydane w Dzienniku Urządzeń, wydrukowane, wykonywane będą przez Publiczność i przez Władze właściwe, [~~bez czekania~~ Władze które odbierają w Dzienniku Urządzeń [rozkaz wyższej Władzy złożenia ~~administracyjnej lub sądowej~~ swej bliższej zwierzchniej Władzy rapportu w terminie, a tymu zadosyć nie uczynią, ~~tego nie wypełnią;~~ ~~ulegać będą karom bez poprzedniego zaś karane będą przez też Władzę bliższą Władzę~~ ulegają karom, ~~administracyjnym~~, przez też bliższą Władzę, wymierzanym.

[~~zaraz~~ po ich ogłoszeniu, bez czekania osobnego rozkazu od bliższej Władzy zwierzchniej.

~~bez czekania rozkazu od bliższej Władzy zwierzchniej, zaraz po ich ogłoszeniu~~

[albo w Dzienniku Gubernialnym

~~2~~ art. 317

Władze wiejskie ~~art.~~ i miejskie oraz Obrębu Parafijalnego ~~Władze miejskie i wiejskie niedostrzegające~~ sprawujące obowiązki Administracyjne, policyjne, i Skarbowe ~~jako~~ Sądownicze podległemi będą pod właściwemi względami, Właściwym Władzom swym zwierzchnim, i ich ulegać karności.

art.

Władze i Urzędnicy obowiązani do dostrzegania, donoszenia lub karania (w czém do którego należy) przestępstw osób prywatnych lub urzędników, podwładnych temu obowiązkowi zadosyć nie czyniący, karani będą przez zwierzchnie swoje władze, lub przez Rewidentów za niedostrzeganie, [lub za przepuszczanie bezkarne tychże przestępstw,] podług przepisów wydać się mających.

art.

Rząd Gubernijalny, Sąd karny Gubernii i Trybunał Gubernii, posyłać będą Rewidentów do wszystkich Władz podwładnych

art. 318

Naczelnik powiatu i Sąd powiatowy, dostrzegając w służbie administracyjnej lub sądowej zaszłej wady Wójtów Obrębu [oraz Urzędników innych w Gminach wiejskich i miejskich Obrębu] i Sądu Obrębowego [Powiatowego], ku usunięciu, zszelą Rewidenta miejscowego do sprostowania służby lub przedstawienia stosownych środków zaradczych.

art. 319

Rząd Gubernijalny, Sąd karny Gubernii i Trybunał Gubernii, posyłać będą Rewidentów dozorczych do wszystkich władz podwładnych, znosząc się z sobą, tak, aby każdy Rewident w inny powiat wyjechał.

14

X art. 320

Kommissye Rządowe i inne Władze centralne wysyłać będą Rewidentów nadzorczych do wszystkich Władz sobie podrzędnych.

X art. 321

Rewident miejscowy, Rewident dozorczy i Rewident nadzorczy nie przestają na wykryciu uchybień, owszem [zboczenia prostują i] dopilnowywają aby służba w czém potrzeba przy nich w przyszłości ~~była wprowadzona~~ zaczęta być wprowadzaną.

X art. 322

Każdy Rewident lubo rewiduje głównie pod względami ~~swojego~~ jego zwierzchniczej Władzy interessującemi przedmiotami; jednak nie spuszcza z uwagi i ~~innych~~ przedmiotów inne Władze ~~kraj~~ centralne interessujących; owszem i co do tych uchybień dostrzega i takowe prostuje lub właściwej ~~swojej~~ zwierzchniczej, nad Władzą rewidowaną, władzy donosi.

X art. 323.

Urzędnicy, nie wyłączając Rewidentów ~~przedmiotowych~~ obowiązani do dostrzegania, karania lub donoszenia ~~w czém do którego głównie należy~~ uchybień i przestępstw osób prywatnych lub Urzędników ~~podwładnych~~ niższych, a temu obowiązkowi zadosyć ~~nie czyniące~~ nieczyniący, karani będą przez zwierzchnie swoje władze lub przez Rewidentów do wyższych za niedostrzeganie, ~~lub za przepuszczenie karane~~ niekaranie lub niedonoszenie tychże uchybień przestępstw, ~~podług~~ w wypadkach i podług ~~przepisów, wydać się mających, jakie wydane przez Radę Adm. zostaną, jakie wydawane będą. Kary zaczepiać jakie Kommissye~~ przepisów jakie wydane będą. — Kary [te nadzorcze ~~wykonawcze~~] pieniężne zawy

14

[do stopnia i zamożności winnego stosowanych

zaczynać się będą od drobnych [a w miarę powtarzania uchybień ~~i przestępstw~~ będą zwiększane. — Ukaranym służyć będzie odwołanie się: gdy wyższa władza potwierdzi, ukarany zapłaci karę podwójną.

~~Czytać Zasady: 2do co do tyt. XII fol 194.~~

co do Tytułu XII

O zarządzaniu wykonania i dopilnowywaniu wykonywania: Ustaw, Urządzeń i Rozkazów.

1. Liczne między Władzami korrespondencye względem wykonania Ustawy, zwłóczące i utrudniające samo wykonanie, wypada skrócić, ulepszyć z przyczyn co do tego Tyt. w ogólności ad n., przywiedzionych. — Cyrkularze pisane Naczelników pow. których przeczytanie od Gminy do Gminy było dla włościan dolegliwem a zwykle z małym skutkiem, nie będą tak częste.

2. — Jak Rząd Gubernijalny wedle art. 1 Postan. 3 Lut. 1816 |: T. 2 p. 15 i 32 :| wykonywa rozkazy wszystkich Kommissyj Rządowych, tak Władze miejskie i wiejskie oraz Okręgów Parafijalnych wykonywać winny rozkazy nie tylko Naczelnika powiatu, ale i Sądu powiatowego, i następnie za uchybienia i przestępstwa pod względem sądowym ulegać winny karności władz Sądowych. Taki był zamiar art. 80 Postan. dopiero cytowanego. Przepis ten potrzebnym jest co do rewizyj przez Rewidentów Sądowych odbywanych. Nie można Sądu powiatowego, ani Sądu karnego Powiatów, zostawiać w położeniu użalania się np. na nieczynność Urzędników Administracyjno-Sądowych, przed Władzą Administracyjną, a główny interess na zwłokę narażać. Potrzeba tej podległości wystawiona jest w Rozpisie jaki Rząd Guber. Płoc. przedstawił Kommissyi Rządowej — pod d. 23 Czerw / 4 Lipca 1845 Nr 27901

~~476~~

3. Dopilnowywanie wykonywania rozkazów ~~władz~~ Władzom niższym wydanych przez monitoria i kary, Wprowadzenie regularności w korrespondencyi; dowodzą tylko porządku biórowości: ale bynajmniej nie dowodzą porządku służby. ~~we wszystkich jej gałęziach~~. — Odbierze Naczelnik powiatowy rapport (przed) że most już zreparowany. ~~i jest zaspokojony, ko~~ A tymczasem położony dył spruchniały i to znaczy reparacyą. Dopilnowywanie wykonywania Ustaw i Urządzeń przez Prezydentów ~~#~~ Burmistrzów i zastępców Wójtów Okręgu (Parafii, we wszelkich gałęziach służby Administracyjnej policyjnej i Sądowniczej, z urzędu, bez poprzednich szczegółowych rozkazów Władz zwierzchnich, obyjść się nie może bez ~~zostania~~ Rewidentów ~~miejscowo~~ powiatowych, oraz bez Rewidentów wyższych i nad Rewidentami nadzór mających, ~~obejść się nie może~~ umocowanych do karania: niedostrzegających, niekarzących i niedonoszących; jak to ~~w ogólności~~ co do tego Tytułu w ogólności od 14. wykarano.

4. — Jeżeli od zdatności i uczciwości Wszystkich Urzędników zależy głównie dobro Rządu i mieszkańców kraju; tedy Rewidenci w tém winni celować, ~~a szczególniej co do przedmiotów głównie rewidowanych~~. ~~Ulepszona podług projektującej się~~ Projektująca się Organizacya ~~zmniejszy~~ ~~g~~ jeżeli przyjętą zostanie, zarazem (zmniejszy wydatki Skarbu, zmniejszy prace Urzędników a nastąpnie ich liczbę: ~~w~~ niech Oszczędności służy na polepszenie losu Urzędników: a to będzie pobudką ~~do~~ zwłaszcza przy sprawiedliwości awansowania Kandydatom do kształ- ~~lepszego kształ~~ ~~ce~~ cenia się i do rzetelnych usług, bez zawodu nadziei i życzeń Rządu. — Rewi-

Den

318 ~~117/175~~

deuci ~~powin~~ jak Missi Dominici | ~~Oeuv~~ ~~Tom~~
|: Oeuvres de Michelet
T. III p. 129:| powinni być oczami Rządu: ale niech
patrzą prosto!.... ~~Mało~~ Co raz mniej podzie-
lanem jest zdanie: „accusatores multos
esse in civitate utile est".... owszem De-
nuncyant jest wzgardzony i dla tego złe ta-
jnej się rozszerza, bo mniej obawy. — Lud
niższy i wyższy potrzebuje opieki i przeciw
nadużyciom Urzędników. —

~~Czytać Projekt Tyt XIII fol 121~~

Tytuł XIII

O karach policyjnych i innych.

Art. 324.

Kary pieniężne za przewinienia policyjne, z wyroków prawomocnych: Sądu wójtowskiego, Sądu Gminy wiejskiej i Sądu Obręgu wpływać będą do Kassy Gminy wiejskiej Obręgu (z wyroków zaś Sądu Rewiru miasta i Sądu miasta, wpływać będą do Kassy Rewiru miasta. Po ukończeniu roku z kar tych wypłacą: Kassa Gminy wiejskiej Obręgu Parafijalnego: Kassie wiejskiej właściwej mieszkania ukaranego 3/4 części, Skarbowi 1/4 części. Kassa zaś miasta: do Kassy właściwego Rewiru miasta 3/4, Skarbowi 1/4 części.

Podobne będzie postępowanie co do kar pieniężnych za przestąpienie przepisów o Przesiedleniach. Wysokość kar tych art. 21, 22, 23 i 29 Dekr. Król. 18 Stycz. 1810 r. |: T. 2. p. 109 :| oznaczona, stosowaną będzie do zamożności winnego. – Niebędącego w stanie zapłacić jednej z kar powyższych władza miejscowa policyjna zniewoli do odrobienia temu który założy, stanowiąc cenę najmu.

Kary przepisane art. 25, 26, 27, 29 tegoż Dekretu do Prezydentów Burmistrzów i Zastępców gminnych Wójtów Obręgu regulujące się, wpływać będą do Kass jak wyżej i podobny ich będzie podział. –

art. 325.

W miejsce Monitoriów z obowiązkiem opłaty portorium Poczt, expedyowanych do Władz i Urzędników niższych, będą wymierzane przez zwierzchnie Władze kary od kop. 10 do 45. Kar tych kontrollowanie i pobór zastosowane będzie do § 46 i nast. Instrukcyi 17 Grudn. 1816 |: Dz. Pr. T. dodat. pag. 212 :| z różnicą: że nie uiszczane będą w Kassie ukaranego bliższej, lub z pensyi potrącane, oraz że wyciągi z Książki kar robione będą co miesiąc. – Z kar tych po ukończonym roku połowa iść będzie na Dom przytułku i Zarobku Gubernijalny, a połowa do Skarbu. –

chnie

~~577~~

3 art.

Kary nadzorcze w art. [ ] ~~wzmiankowane~~ przepisane w podobnymże sposobem będą kontrollowane i pobierane

4 art.

Z kar w dwóch poprzedzających artykułach wzmiankowanych po skończeniu się roku połowa wypłacona będzie na Dom przytułku i zarobku Gubernijalny, a druga połowa w Kassie pozostanie.

~~Tyt. XII № 8.~~

~~2.~~ art. 326

~~Tyt. XII № 8~~

Kary nadzorcze w art. 323 ~~postanowione~~ ~~przepisane~~ wymienione wpisywane będą przez ~~Rewidentów~~ kaszących do ~~Kas~~ Kontrolli kwitaryuszowej, ~~wedle Wzoru~~ Kassy Gminy ~~ogólnej~~ wyższej (Obręgu Parafijalnego) lub Kassy miasta wedle Wzoru № 9. ~~Co zaś do~~ i podział ich po skończonym roku będzie taki jak ~~w art.~~ kar za przewinienia policyjne. — Kary zaś przy rewizyi wyższych Magistratur Administracyjnych i Sądowych stanowione, będą kontrolowane i pobierane oraz dzielone jak w art. 325 przepisano.

~~Tyt. XIII № 2.~~

~~3.~~ art. 327.

Przeznaczenie Kassy Rewiru miasta będzie urządzonem takie, jak Kassy i Magazynu ~~zasobowego~~ zasobowego wyższego. —

~~Czytać Zasady: 3tio co do Tyt. XIII fol. 196.~~

32. ad 28

Zasady i usprawiedliwienie ~~580~~ ~~196~~

320

~~Zasady~~ co do Tytułu XIII

O karach policyjnych i innych

~~1. Karność policyjna potrzebna do różnych celów~~

1. Karność rozsądna dzieci, czyni dorosłych dobrymi. Karność rozważna i ścisła przewinień policyjnych, zmniejsza potrzebę karania występków i zbrodni. ~~Bezkarność od lat~~ Od czasu jak zachciano: aby tylko mędrzy sprawy choćby najdrobniejsze policyjne i cywilne sądzili, czyli od czasu ustania Urzędów wiejskich i miejskich najniższych, obok osłabienia religijnego, powiększa się liczba [wykrytych i niewykrytych] występków i zbrodni; tak, że czasem Właściciela dóbr potrzeba bierze wykrywać wszystkich występnych, aby całej starszej ludności znacznej wsi, [: Goślice pow. Pło.:] nie przenieść do więzienia, a obszernych pól włościańskich i dworskich nie zostawić bez robotników, aby nie osierocić licznych familij ~~i nie~~ z ogołoceniem ich z funduszu do życia, aby następnie nie wystawiać pracowitych i porządnych ~~na skt~~ na potrzebę składek dla żon i dzieci, złodziei!... Czyliż czekać większego złego?... czyliż mały dowód z przepełnionych więzień cząstką tylko wykrytych Przestępców: [a jednak więzienia są przepełnione:] ~~że trzymam~~ że zgubnym jest dla nas system zachodni, którego się trzymamy? czyliż ~~mało~~ nie doświadczamy ciągiem lat 50, że system nasz miejscowy był lepszym, skoro żadne małe przestępstwo nie uchodziło bezkarnie i dla tego większych przestępstw mniej ~~~~ ~~to~~ było do karania? Dotąd mała cząstka ~~zbrodni występków~~ Przestępstw była ~~donoszo~~ Sądom karnym donoszona lub wykrytą[: dziś już i wykrywanie ~~zastrasza~~ gorszemi skutkami zagraża!]

Potrzeba: albo się zrzec systemu głównie fiskalnego dla poprawy obyczajów, albo go łączyć z celami

Kom

~~581~~

Kommissye Rządowe sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych interessującemi: bo z czasem ~~ustaną dochody Skarbowe nie tylko zmniejszach~~ zmniejszać się będą i dochody Skarbowe nie tylko z kar, ale oraz inne, gdy węzły towarzystwa co raz więcej będą targane.

~~Przez Nateraz przewinienia policyjne karane są po niektórych tył~~

Po kilkodziesiąt letniej zgoła bezkarności albo złej karności przewinień policyjnych, aby przyjść do karności [stosownej i takową ciągle utrzymować;] potrzeba ją interessem ludności wsiów i niejako powodować, ~~interessem~~ i niejako interessem sądzących. ~~Zdawałoby się to pociągać do~~ Zdawałoby się komu ~~że to~~ pociągać do pary stronności: ~~być razem może, ale~~ nic nie szkodzi: obawa przestępca wyższa, a są trzy instancye nawet w Sprawach najdrobniejszych. ~~Ten system nie jest nowy: znaliśmy „judi~~ Nie możnaż ~~Nie ma że tu być~~ tu obawiać się stronności sądzących skoro nie ma: „juditio per medium. Ten system nie jest ~~nie jest~~ nie przypuszczonym, gdy ~~czo~~ istnieją przepisy: w Dzienniku Pr. dodat. ~~pag. 200 § 27~~, pag. 141 art. 4, pag. 200 § 27. więcej obawy wzniecać mogące.

~~Projektowany podział~~ ~~Niech zapobieganie przewinień~~

Niech karanie i zapobieganie: przewinieniom policyjnym, włóczęgostwu, próżniactwu, żebractwu, a następnie występkom i zbrodniom, będzie dochodem kass ~~wyjebicht~~ Gmin [7 Okręgów parafijalnych] ~~Parafijalnych~~ i Rewiru niejako, także wielkie ~~cele~~ przeznaczenie mających; a przez potężenie tylko, dwa wielkie cele osiągniętemi z czasem zostaną. ~~Cz~~ Rząd nie wykonywał art. 30 Dekretu Król. 18 Stycz. 1810 [: T. 2. p 119 :] to jest nie czynił Wójtów i Magistratów interessowanemi o dobro powiatu: jakiż tego skutek?

tch. o to, włóczęgostwo, żebractwo, próżniactwo o to, przeciwne art. 24 i 34 tegoż Dekretu świadectwa ~~Burmistrzów i Wójtów~~ czyli passporta (szczególniej Wójtów a w różnych powiatach i Gubern. Burmistrzów: do szukania roboty przez kilka miesięcy lub rok cały! ~~służące zło~~ bardzo dogodne złodziejom!... Wydający takie świadectwo czyli Passport, ~~ani ~~ osobie w jego księże ludności zamieszczonej, ani wie gdzie takowa znajdować się powinna. – Spotykający takiego Włóczęgę o mil kilkanaście lub kilkadziesiąt od miejsca jego zamieszkania, opatrzonego świadectwem, ubolewa tylko nad podawaniem sposobności do przestępstw, ale nie ma świątości i tytułu osoby świadectwo mającej, na transport do zamieszkania odsetać, lub do władzy policyjnej odsełać.

Podział kar projektowany, uczyni wszystkich o wykonywaniu Ustaw i Urządzeń troskliwszemi. Może ¼ części dla Skarbu projektowana, przeniesie summę całych kar przez Skarb ~~pretendowanych, ale niedochodzonych i niezaza~~ naterar przy małej karności pobieranych. Co Skarb nad ilość ~~ter~~ dotąd pobierana mieć w skutku nowej organizacyi będzie, to na Dom przytułku i zarobku łożonem słusznie być winno.

2. Uwagi co do ~~t~~ Tyt. XI, XII i XIII w ogólności ad 10 i 15, ~~przywiedzione, przemawiają~~ oraz co do Tyt. VIII ad E przywiedzione przemawiają za ~~działem za ~~ ~~na kontroli, pobora~~, projektowaną Kontrollą i podziałem kar ~~a~~ monitoryjnych i nadzorczych.

~~Czytał Projekt Tyt. XIV fol. 122~~

8

Tytuł XIV

Przepisy ogólne

art. 328.

Ofiarom i Składkom w pieniądzach lub naturaliach na pieniądze obrachowanych, tak na Dom administracyjno-sądowy, jako i na utrzymowanie Zastępcy wspólnego Wójtów i Kancellaryi, wynikającym z obowiązku dawnego i powszechnego Właściciela wiejskich wykonywania powinności Wójtowskich administracyjnych i sądowych, służyć będzie przywilej hypoteczny z mocy art. 5 Prawa z r. 1825 (Dz. P. T. 9 p. 357). Innym na te cele składkom służy przywilej z mocy art 9 ad 6 tejże Ustawy. Ofiarom zaś Deklaracyami wedle Tytułu II zapewnionym służyć będzie miejsce hypoteczne daty Deklaracyi. Jeżeli wykonywanie tych ofiar dłużej trwać ma nad lat 3, wpisane będą do Wykazu Hypotecznego przed upływem trzeciego roku pod utratą miejsca hypotecznego.

art. 329.

Składki powyższe oraz ofiary w tychsamych celach deklaracyami zapewnione, podlegają exekucyi podatkowej przez Zastępcę wspólnego Wójtów Okręgu Parafijalnego a nawet gdy prawnie zażąda przez Naczelnika pow.

art. 330.

Deklaracye, prośby i wszelkie Akta udogodnienia Parafij, oraz organizacyi Okręgów Gmin z Parafij, wolne są od używania papieru stemplowego do ukończenia działań tej organizacyi dotyczących.

~~334~~

* art. 331

Aby żadna niepewność nie tamowała starań o budowę Domów administracyjno-sądowych i Magazynów ~~Włościańskich, uprzedzamy: że po zadecydowaniu stanowczem organizacyi Gminy ogólnej i po zaczęciu ~~z zebrany~~ budowli Domu tego podług Planów przez Kommissyję~~ ~~Kr. Spr. Wew. i D. zatwierdzonych~~ Włościańskich, uprzedzamy:

1. że po zadecydowaniu stanowczem organizacyi Okręgu Gmin ~~ny ogólnej~~ Parafijalnego i po zaczęciu budowli Domu ⌈ ~~tego~~ podług Planów przez Kommissyję Kr. Spr. Wew. i D. zatwierdzonych. Okręgu Gmin ~~ogólna~~ wiejskich z jednej Parafii złożony ponyżny inne Okręgi Parafijalne rozdzielany nie będzie.

⌈ administracyjno-sądowego

2. że Wójci Gmin lub inni z ~~Prawa~~ Ustaw być mogący służącego im prawa wybierania i ugodzania osoby na swego Zastępcę ~~ogól~~ wójtnego nigdy nie utracą

3. że nie będą na skutek art. ⌈ 46 wydawane takie przepisy, ~~z ustawa~~ Prawom ~~zasadniczym przeciw~~

~~⌈ Tyt. IV. A. 1.~~

3

~~przeciwne~~ co do kwalifikacyi, ktoreby możności wyboru na Zastępcę wiejskiego ogólnego osoby do urzędowania administracyjnego oraz Sądowego cywilnego i policyjnego urzdatnionej, tamowały lub ścieśniały.

4. Że przychody Kassy Gminy wiejskich Okręgu Ła. ~~ogólnej~~ nadzwyczajnego stałe i niestałe niniejszym Ukazem dozwolone, na Skarb Królestwa ani na inne cele zajęte ~~nie będą~~. ani bez zezwolenia Rady Wójtowskiej dysponowane nie będą.

Ⅹ art. 332.

Gdy ~~Gmina ze~~ dwie lub więcej Parafij udogodnionych, jeden Okręg ~~jedną Gmi~~ Gmin ~~nę ogólną~~ składają; ~~Parafi~~ może nastąpić oddzielenie Parafii na nowy Okręg Gminy wiejskich ~~ogólną~~ ⌐: ale w takim wypadku dawny Okręg Parafijalny ~~Gminny~~ zwraca częściowo, bez procentu nowemu ~~Gminie~~ tylko połowę kosztów na Dom administracyjno-sądowy złożonych ~~wyłożonych~~. ~~częściowo i bez procentu~~.

⌐ ktore ~~gdy~~ fundusze na dom administr. sądowy i na Kancellaryę zapewnione ~~zostaną~~ z offiar pewnych zostaną

Ⅹ art. 333.

Rozwijanie Gminnego Ukazu, powierzamy Kommissyom Rządowym wśród do której należy ‡ ale ich Urządzenia tylko

‡ stopniowe w miarę doświadczeń i okazujących się potrzeb,

‡ za znoszeniem się wszelkie ich między sobą co do każdego ogólnego Urządzenia:

ko lat 4 obowiązywać będą. W pierwszych 3ch latach każda podrzędna Władza Sądowa i Administracyjna, a nawet i osoby prywatne, czynić powinny wnioski dobrze usprawiedliwione, względem odmian i uzupełnień Przepisów, które Kommissye Rządowe ulepszać wpierwsze będą, aby i ulepszenia przez doświadczenia i uwagi wykonywających przeszły. Z takich materiałów układać będą Kommissye Rządowe Projekta do Stałych Ustaw. Projekta te poddadzą pod uwagi i krytyki ku ulepszeniu; a zebrawszy takowe, i Projekta ulepszywszy, wyjednają w Radzie Administracyjnej Postanowienia które Dziennikiem Ustaw przed upływem 4 roku, ogłoszone zostaną.

1846
1809
35

art. 334.

Z Sądownictwa najniższego aż do Sądu Obręgu Parafijalnego wyjątkiej Parafijalnej włącznie nie będzie Skarb brał dochodu stęplowego ani żadnego innego prócz takiego jaki niniejszym Ukazem jest oznaczony.

~~Czytać Zasady co do Tyt. XIV fol. 198.~~

33. ad 29.

9

587 ~~148~~

324

~~Zasady~~ Zasady i usprawiedliwienia co do Tytułu XIV

„Przepisy ogólne

1\. Pewność wpływów na Dom i na Kancellaryą Administracyjno-Sądowe potrzebuje być zabezpieczoną. ~~tak jak pewność wpływu podatku~~

2\. Tymczasowość organizacyi władz administracyjnych i Sądowych niższych, trwa od lat 35 przeszło! |: Dz. Pr. X.W. T. 1 p. 227, ~~T. 1~~ Dz. Pr. K.P. T. 2 p. 61 art. 64, T. 13 p. 134 art. 4, T. 14 p. 219 art. 39, 41, 62 :|

1846
1809
35

Jeżeli pragniemy ulepszyć Administracyą, Policyą, zapobiegać ubóstwu, przestępstwom, ku czemu potrzebne są ~~Domowy~~ Domy administracyjno Sądowe i ~~Magazyn~~ Magazyny Włościańskie po ~~Gminach ogólnych~~ Okręgach Gmin Parafijalnych; potrzebujemy dać poznać Ustawami: że ta organizacya ~~jest ostateczną: inaczej bowiem Obywate-~~ |: którą wprzód krytycznie rozebrać wypada :| jest ostateczną: inaczej bowiem ~~Obywatele i mieszkańcy (obawiając się zmian) nie będą pewnemi trwałości, nie łożyliby tak prędko i tak chętnie kosztów na osiągnienie celów przez nich samych pożądanych~~

Obywatele, ~~nie~~ i inni mieszkańcy, obawiając się zmian, i trudności i przeszkód, przy ~~zmiana~~ nie będąc pewnemi stałości, nie łożyliby ofiar ~~i kosztów~~ i tak prędko składek, na osiągnienie celów przez nich pożądanych.—

3.— Ponieważ jest dążnością: aby każda Parafija uposażoną była oraz ~~Gminą ogólną~~ Okręgiem Gmin Parafi-

~~797~~

-fijalnego,, o czém w Tyt. III zatém ~~Ustawa~~ własnym interessem pociągać ~~pod~~ potrzeba do (spieszniejszego) rozpoczęcia robót murowania Domu w każdym ~~Parafii~~ Okręgu.

4. – Lubo wszechstronne pod każdym względem rozpoznanie Projektów i ~~po~~ przez różne nawet ~~...~~ ~~...~~ i niższe (Administr. Sądowe i duchowne) Władze ~~pode~~ (dostarczyło) wniosków ku udoskonaleniu jak się o tém we Wstępie ad 13, 15, 16 i 17 mówiło i do sformowania stanowczego doskonalszego Projektu; jednak i przy takiej ostrożności i przezorności niepodobna przy projektowaniu Ustawy przewidzieć wszystko to co dopiero przy wykonywaniu wykazywać się będzie. Następnie ~~po doświadczeniu w we~~ przy doświadczeniach w wykonywaniu (i rozwijaniu) dopiero, Ustawa zwyczajnemi sposobami ud. udoskonalaną być może, ~~a dopiero po takiem udoskonaleniu może być za stałą Ustawa ogłoszoną~~. Zawsze jest lepiej choć dłużej ~~aby dobrze~~ robić; aby dobrze zrobić.

~~[przez Postanowienia roz-wijające]~~

~~Szczególnie~~ ~~Pr~~ W latach pierwszych Wykonywania Ukazu, wypadnie wiele szczegółów rozwijać. Zdaje się najlepiej; aby to Kommissye Rządowe przez Urządzenia w Dzienniku Urzędowym zamieszczane, załatwiały; aby i te Urządzenia przez doświadczenia przeszły: bo znowu znajdzie się nie jedno do poprawienia. Później (~~przed ...~~) z tego wszystkiego mogą być stanowcze Postanowienia Rady Adm. Ukaz rozwijające.

~~Chronić wypada Publiczność~~

5. Sądownictwo najniższe aż do inclusive ~~do Okręgu Gmi~~ ~~Sąd~~ Parafijalnego nic Skarbu kosztować

wać nie będzie: nastąpienie żadnego z niego ~~dochodu~~ więcej dochodu nad część z kas żądać słusznie nie może: boby to sprawiedliwość dla najbiedniejszych obciążało, i złe skutki nawet w finansach kraju zrządzało.

~~Czytać Zasad zakończenie. fol. 200~~

Zakończenie zasad.

Organizacya Władz Administracyjnych i Sądowych niższych, zwłaszcza dogodna, nie tylko dla zamożnych, ale i dla uboższych, których jest w kraju więcej, pierwszém jest dziełem niż wszelkie Ustawy: bo żadne Ustawy chociażby najlepsze; bez dogodnej Organizacyi Władz, dobrze wykonywanemi, być nie mogą. – Projektujący Ustawy cywilne, karne, administracyjne, oraz Ustawy postępowania sądowego i administracyjnego; potrzebuje wprzód wiedzieć: jakie będą Władze administracyjne i sądowe, i jacy w nich Urzędnicy: bo bowiem zastosowane do Władz tych i ich Urzędników Ustawy, projektować trzeba. Ustawy są i będą liczne, a Organizacya jedna: właściwiej zatém Ustawy zastosowywać do Organizacyi; niż w miarę zmian Ustaw, zmieniać Organizacyą: która zmieniona, pociąga za sobą zmiany Ustaw i Urządzeń: tworzą się liczne ich Tomy, pociągające za sobą [utrudnienie, obłęd i ogólną ich nieznajomość]. Krótkie Ustawy i Urządzenia są szczęściem kraju, a mogą być krótkie, tylko przy dogodnej zwłaszcza dla Ludu, Organizacyi Władz niższych i najniższych. – Skoro Organizacya Władz administracyjnych i Sądowych niższych jest dziełem pierwszeństwo mającém, a ku zapewnieniu dobrego wykonywania wszelkich Ustaw, najważniejszém; zatém

[z których zaniedbanie wykonywania, lub złe wykonywanie, powstają.]

~~59~~

potrzebuje wszechstronnej w każdym szczególe najgłębszej najprzezorniejszej rozwagi. Następnie, nie można ~~przy~~ ~~Projektu~~ ~~Motywów~~ motywowania lepiej skończyć, jak na tem, od czego jest we wstępie ~~od~~ zaczęto: to jest, nie można za potrzebą krytyki jeszcze nie przemówić.

Każda Ustawę publiczność rozważa: dochodzi się przyczyn, przewiduje skutki. Jedno z wdzięcznością chętnie wykonywa, nad drugiem czasem dotkliwie dla projektujących, słusznie lub niesłusznie (: bo nie wie o motywach i celach:) czyni uwagi ~~krytykuje~~, i wykonywanie jest zawodne. Sami Urzędnicy niekiedy zniewoleni są uznać słuszność uwagi ~~krytyki~~: lecz już zapóźno: Ustawa zapadła, kosztem ~~a wyrobowana~~ ~~nie mitacii własna~~ projektujących ~~którzy~~ nie ze wszystkich stron rzecz rozważyli. ~~nie pozwala bo potrzebaby przyznać się do winy.~~ Czyliż nie lepiej wystawić Projekta ~~z motywami~~ jakie się stosowniejszemi obaczą na wszechstronne ~~kryty~~ uwagi ~~tyki~~, tak Władz ~~niższych~~ z obowiązku, jako i osób prywatnych zdolniejszych, aby z rozwag pro i contra uczynionych, korzystać? Wielu, wszędzie i oddawna, narzekają na niedogodność Organizacji Władz administracyjnych i sądowych niższych: dla czegoż im nie zostawić pola uczynić uwagi swoje ku ulepszeniom? Jeżeli Projekt szczegółowy do Ukazu N. Pana 18 Lutego / 2 Marca 1842 (: T. 30 p. 5:) opieki nad ubogimi, zasługiwał na poddanie go pod uwagi i przeszedł je nie bez

ko

~~5922~~ 327

korzyści; tem więcej zasługuje ~~ona~~ to projekta ~~kta do orga~~

ogólnej Organizacyi. Z różnych uwag można do sta-

nowczego Projektu ~~projektu~~ korzystać lub je odrzucić.

Objawienie powszechniejsze zdań i życzeń za

jednym Projektem, oraz poparcie go nowemi myślami ~~motiwami~~, ~~lub albo zbogacić i uzupełnienie~~ ~~dowpadkowe~~ ~~Zmianami~~ tudzież potrzeby, odmian w takowym,

już będzie rękojmią [chętniejszego wykonywa-

nia, gdy się stanie Ustawą. ~~Porządny~~

[nietylko dokładności, ale i

Gdy idzie o ulepszenie Policyi, o zapobieżenie ~~nieporozumienia krytyki~~ ~~nie będzie~~ ~~z małą~~

nadużyciom i przestępstwom: potrzeba było, złe wykazać [tak pożądane

~~z małą i porównawczą rozwagą odrzucać te~~

~~złe~~ z jego źródłami: ~~lub~~ ~~jego~~ ~~bowiem~~ źródła ~~takie~~ tako

~~go, co z głębokim namysłem jest proje-~~

we ~~złego~~ zamknięte, nie mogłyby być zamknięte, i najta-[chociaż krótko,

~~ktowane.~~ ~~Projektując rzeczy nowe i nastrę-~~

Projektując rzeczy nowe, i nastrę-

czając nowe, trzeba było mieć na uwa-

dze: różne opinije, różne ogólne i szczegól-

ne dążności, różne uprzedzenia, a nawet

egoizm. Mniej jest krytyków sprawiedliwych,

więcej tylko wad szukających: nie można

więc było Projektu, i dlatego bez motiwowania pozo-

stawić. Obok namysłu nad każdym arty-

kułem wszechstronnego ~~wszechstronnego~~ [o ile można żądać

[skaźnia, najdobroczynniej-
sza Wola N. Pana, nie
mogłaby być dobrze speł-
nioną.

od jednego [~~Urzędnika~~ [~~wszechstronnego~~, brakowało

czasu na motiwowanie ~~szczegółowe~~ każdego

szczegółu ~~artykułu~~: poprzestać wypadło na przedsta-

wieniu zasad ogólnych, zostawując osobom ~~domy~~

myślącym ~~słowo czytającym~~ szczegóły. Krytyka nie będzie

[Urzędnika i inną
służbą zajętego,

z mało ~~z małą~~ porównawczą rozwagą odrzucać bez

motiwowania tego, co z głębokim namysłem,

projektowano.

Ciągiem upływa wieków, zmieniają się

obyczaje, opinije wszystkich Klass ludzi. Nastę-

puje i Organizacya Władz dawniej dobra, później

staje się niezgodna. Same nawet Kodexa

nie mogą trwać nieporuszenie, przez wieki, muszą postę-

pować za ludźmi. Tak się przez wszystkie wie-

ki działo.

795

Organizacya teraźniejsza Władz administracyjnych, a szczególniej Sądowniczych, ma swój początek w Feudalizmie Europejskim. Gdy Feudalizm już dawno nawet zniknął ta organizacya a zwłaszcza Sądowa dawniej tylko Szlachecka a potem dla wszystkich Klass mieszkańców kraju przeznaczona, dogodna więcej dla możnych, nie może być dogodną dla Ludu uboższego, którym natenczas Lennicy, Wazale, Panowie i ich Officyaliści samowolnie nie rządzą, ani między nim Spraw nie rozsądzają. F

Jakiekolwiek Projekta za zasadę do rozwag przyjętymi będą, one zawsze do obecności oraz do przyszłości przynajmniej przezwidzialnej, przezornie winny być stosowane.

Projekt niniejszy ma główne dążności: wesprzeć udogodnieniami upadające główne ramię porządku towarzyskiego, Religią, — zaprowadzić Władze najniższe administracyjne i Sądowe dogodne równie dla możnych jak i dla uboższych, — zapewnić wykonywanie Ustaw i Urządzeń sprężyście, i obok tego dobrze, ulepszyć Policyą, zapobiegać sporom, pieniactwu, zapewnić możność dojścia sprawiedliwości w Sprawach drobnostkowych niekosztowną, wskrzesić opiekę bliższą nad ubogimi, włóczęgów, żebraków, próżniaków, przestępców uczynić użytecznymi i dobry im byt zapewniać, F wznosić dobro i bogactwa kraju, zaprowadzić egzekucye surowsze sprężystsze, krótsze, a obok tego mniej-

— zo niszcz

F Trudno było przed rokiem 1807 wtrącić o Procesie między Panem a jego Włościaninem: teraz takich Spraw wzrocznie przybywa, a po oczynszowaniu choćby najprzezorniejszem, więcej przybywać z Panami i między samemi Włościanami będzie, a w ninowieniu Spraw bagatelnych. Ponieważ dla Spraw takich nie ma natenczas dogodnych Sądów; są one zastępowane przez: samowolności, zemstę! odwet! i nieszczęsne ich skutki!

F pociągać, zniewalać do cnoty, —

niszczyć, — przyniesie bezpośrednie i pośrednie ulgi w wydatkach Wójtom oraz mieszkańcom wsiów i miast, a nawet Skarbowi, — zmniejszy pracę wszystkim Władzom administracyjnym i Sądowym wyższym, — uzdatniać Urzędników, — rozszerzać znajomości Ustaw w kraju...... itd. itp.

Pochlebiła wdzięczna Potomność Kazimierzowi W, mówiąc: że po objęciu Polski drewniannej, wystawiwszy wiele Zamków, zostawił murowaną. — Mówić będzie rzetelnie, wdzięczniejsza Potomność: że Wielki Jego Następca, z pomocą swego Namiestnika, w przezornem Ustawo-dawstwie, najtrwalsze założył fundamenta, do Polski: murowanej, moralnej, spokojnej, szczęśliwej. —

W Płocku d. 26 Czerw / 8 Lipca 1846